

JESUS MARIA SOUBIES/JOSE MARÍA AGUIRRE

Pentsioen **s**istema **p**ublikoaren alde *Etika, **k**ritika eta **e**konomia*

INDIZE

Prefazioa	7
I. Arazo gisa definitzen gaituzte baina konponbidea gara	11
1. Sarrera	11
2. Nor ari da kotizazioak ordaintzen?	12
3. Pentsio-sistema publiko-pribatua. Kapitala eta lana/Soldatak eta mozkinak	18
4. Sarrerak eta gastuak/Ekoizpena eta kontsumoa	32
5. Ekonomia nazionala edo mundiala	35
6. Jarduera ekonomikoaren formulazio juridikoa eguneratzea	38
II. Pentsio-sistema publikoaren defizitaren irakurketa kritikoa	41
1. Kontzeptu batzuk	41
2. Pentsioen defizita	48
3. Iraunkortasun-faktorea	50
4. Zor publikoa	55
5. Estatuko Aurrekontuak eta Kontabilitate Nazionalaren irakurketa kritikoa	57
6. Mendekotasun-tasak	75
7. Konponbideak: ratioak, kotizazioak, etab.	79
8. Erretiro-adina atzeratzea, lan-bizitza handitzea, etab.	81
9. Argitu dezagun "banaketa-sistemaren" gaia	88
10. Lehen biktimak: 60 urtetik gorakoak (Baby-boom)	90
11. Kotizatzaileen/pentsiodunen ratioa handitzea?	97
12. Konponbide-saiakuntza. Bi taldeen sorrera	99
13. Nolakoa izango den egoera 25 urte barru	108
14. Eskalak, pentsio-taldeak eta pentsiodunak birdefinitzea	111
III. EPP eta enpleguko BGAE eta banakakoak	121
1. Sarrera	121
2. Atzera begiratu etorkizuna hobeto ikusteko	128
3. Errenta-mailak eta BGAEak Euskadin	136
4. Etekinen jatorria	143
5. Inbertsioen errentagarritasunari buruz	152
6. PEPP: Pan-European Pension Product	154
7. Zentral sindikalak	159
8. Esandako guztiarekin, zer egin daiteke?	167
9. Alderdi nabarmenenen laburpena	171
IV. Pentsioen, prestazioen eta gutxieneko diru-sarreraren Euskal Sistema.	175
1. Galdera batzuk	175
2. Babes eta Gizarte Segurantzako Euskal Sistema testuinguruan osoan	178
3. Diru-bilketa, kotizazioak eta pentsioetako gastuak Hego Euskal Herrian	179
4. Baby-booma eta pentsioen etorkizuna	188
5. Euskal errealitatea	191
6. Gure erantzunak argia eta zalantzarik gabea izan behar du	196
7. BPGa, soldatak eta zergak Hego Euskal Herrian	207
8. Pentsioen Euskal Sistema baterako perspektibak	210
9. Sarreraren eta gastuen simulazioa (Aurrekontuak)	214
10. Nola jorratuko litzateke gaia?	220

11. Pentsio-sistema propio baten aldagaien laburpena	224
12. Generoaren auzia	225
13. Gure borrokak HEH	230
14. Koronabirusa. COVID 19	239
15. EH Eskubide Sozialen Gutunak egindako 30ko G.O.ari buruzko ebaluazioa.	243
16. Euskal Herriko Pentsio Mugimendua. 2020ko urtarrila	248
17. Laburpen gisa	255
18. Ondorioa	257
V. Etika, kritika eta erresistentzia. Ekonomiari dagokionez	259
1. Sarrera gisa	259
2. Etika, egoera eta ekonomia	264
3. Ordena ekonomikoa: aurrerapenen interferentzia	267
4. Ordena ekonomikoa: egitura global autosufizientea	266
5. Ekonomiaren sustraitze etikoa	268
6. Politikaren arloko bitartekaritza	270
7. Demokraziak behar duen etikoa	271
8. Gure egungo gizartea	273
ERANTXIAK	277
1. Hileko batez besteko soldata Euskadi/Estatua.	277
2. Populazio piramidea EAE, Nafarroa eta Espainiako Estatuan.	278
3. Afiliatuak, adinaren arabera, EAEn, Nafarroan, Espainian. Okupazio-tasa	285
4. Pentsiodunak 25 urte barru. Beste kalkulu bat	289
5. Langabezia tasa EAEn, Nafarroan eta Espainian	296
6. Okupatuak E. Batua, Alemania, Frantzia, Italia, Portugal eta Espainia. EB28	297
7. Pentsioak adin- eta genero-taldeen arabera	298
8. Batez besteko soldatak, enpresaren tamainaren arabera	299
9. Eustat. Bost proiektzio demografikoen agertokia 2050	300
10. Espainia: BPGaren bilakaera, soldatak, E.E.B. eta kotizazioak.	300
11. EAE: BPGaren bilakaera, soldatak, E.E.B. eta kotizazioak.	301
12. Nafarroa: BPGaren bilakaera, soldatak, E.E.B. eta kotizazioak	302
13. Pentsioak 2019an: Espainia, EAE eta Nafarroa (m- h, guztira)	302
14. Pentsioak, motaren arabera	305
15. Pentsioak adinaren arabera	309
16. Pentsioen altak eta bajak	311
17. Alta berrien bilakaera	314
18. Estatua. Pentsio motak adinaren arabera	315
19. Euskadi. Pentsio mota adinaren arabera	316
20. Nafarroa. Pentsio motak, adinaren arabera.	317
21. Euskal Pentsio Mugimenduaren aldarrikapen taula	318
22. Kontzentrazioak. Herrialde bakoitzeko herriak	321
23. Pentsioen gastuaren kronologia 2005-2019	322
24. BPGren bilakaera, soldatak, kapital-errentak eta pentsioak 2005-2019	322
25. Bakoitzak BPGan duen partaidetzaren%	324
26. 2043-2048 urteetako pentsiodunen kopuruaren kalkulua	325
27. E-65 jasagarritasun-faktorea eta EIF	326
28. Europako Gutun Soziala	328
29. Pentsioak 1976-1999	329
30. EAEko langabeziaren bilakaera 2008-2019. 60 urte edo gehiago	330

31. EAE pentsioen nomina adin-taldea	332
32. NAF pentsioen nomina adin-taldea	334
33. Estatuko adin-taldeko pentsioen nomina	334
34. Araba adinari eta sexuari buruzko pentsioen nomina	335
35. Bizkaian adinari eta sexuari buruzko pentsioen nomina	336
36. Gipuzkoa adinari eta sexuari buruzko pentsioen nomina	337
37. Nafarroa adinari eta sexuari buruzko pentsioen nomina	338
38. Araba tarreak eta zenbatekoa.	339
39. Bizkaia tarreak eta zenbatekoak	340
40. Gipuzkoa tarreak eta zenbatekoak	341
41. Nafarroa tarreak eta zenbatekoak	342
42. Estatuko tarreak eta zenbatekoak	343
43. Gutxienekoen osagarria EAEn eta Nafarroan	344
44. Gutxienekoen osagarria Estatu osoan	345
45. EH ESG – Greba Orokorra	347
SIGLAK	361
ARGAZKIAK ETA KOMUNIKATU EZBERDINAK	
BIBLIOGRAFIA	362

PREFAZIOA

Liburu hau sinatzen duten egileek idatzia da, baina Hego Euskal Herriko pentsiodun askoren lanaren, bileren, eztabaiden, prentsa-oharren, komunikatuen eta mobilizazioen emaitza ere bada. Bizkaiko, Arabako, Gipuzkoako eta Nafarroako milaka pentsiodunek borrokatu dituzten eta borrokatzen jarraitzen duten eskubide batzuk argudiatzeko eta defendatzeko egindako ahaleginaren emaitza da. Lau probintzietan ia 100 elkarretaratzeetako bakoitzean astelehenero irakurtzeko komunikatuak egiteko, pentsio-kide askok egin duten ahalegina. Euskadiko eta Nafarroako Pentsiodunen Plataformen koordinazioa ere handia izan da Gasteizen, "Rogelia Álvaro" Elkartearen Etxean. Harmoniak eta batasunak modu nabarmenean funtzionatu dute. Muga guztiekin, koordinazioan erabilitako metodologia oso egokia izan da, pentsiodunen mugimenduaren benetako garaipena, batasuna eta aniztasuna bermatu baititu.

Lider eztabaidaezinak ditugu, pentsionista guztiekin berdintasunean oinarritutako liderrak, gidatu eta moderatzen dutenak; lidergo egokia ezarri dutenak. Asko izan dira lau Herrialdeetako Plataformen Koordinakundeko gidari aglutinatzaile gisa nabarmendu diren pentsiodunak. Bere gaitasunek giro ona eta bileren eraginkortasuna bultzatu dituzte. Ez da erraza hainbeste partaideekin, eta hainbeste iritzi eta ikuspuntu desberdinekin. Ez ditugu inoren izenik aipatuko, baina asko eta asko izan dira, euskal geografia osoan zehar, mobilizazioak gauzatzea ahalbidetu dutenak, horien guztien arteko koordinazioa eta kontaktua, aldarrikapenak azaltzeko hitzaldiak eta erakusketak, eta abar.

Eztabaidak aukera eman digu gai honetan aurrera egiteko, pentsioei, BGAEei, Gizarte Segurantzaren Euskal Sistemaren gai eztabaidagarriari eta abarri buruzko esku-hartze eta ekarpen guztiekin. Euskal pentsiodunen mugimenduak material ugari landu du denbora honen zehar, eta ondare garrantzitsua sortu du. Plataformek oso ondo eta argitasun handiz jakin dute kontsignak helarazten, eta gizarte osoari batasun eta duintasun eredu bat ematea lortu dute. Ez da gutxi izan lortu duguna. Gure aldarrikapenetan, agian, ez asko: KPIaren igoerak 2018. eta 2019. urteetarako, %3 gutxienerako eta alarguntza-pentsioetarako, etabar. Baina 950 euroko LGS, aldaketa, ere bultzatu dugu. Norabide politikoa, adinekoei buruzko pertzepzio soziala, etab., eta oraindik energia ez zaigu falta.

Pentsiodunen mugimenduak, Fátima Bañez ministroari protesta-gutunak bidaltzearekin hasi zen, 2018ko urtarrilean. Aldarrikapen propioak ere garatu eta bultzatu ditu. Gure "dekalogoa" agertzen direnak. Emakume pentsiodunen genero-arrakalaren gaia ere nabarmendu du. Gai hau naturaltasun osoz eta determinazio osoz barneratua izan da. Talde parlamentarioei gure aldarrikapenak

azaldu dizkiegu, irrati eta telebistetara jo dugu, prentsan presente egon gara. Horrek guztiak adinekoei buruzko pertzepzio soziala aldarazi du.

Gaur inoiz baino garrantzitsuagoa da egiten dugunaren jakitun eta erantzule izatea. Jakin behar dugu zer egiten dugun gure soldaten eta pentsioen diruarekin; jakinean egon behar gara non uzten ditugun eta zer egiten ari diren diru horiekin. Kotizazioak jada badakigu nora bideratzen diren eta zertan erabiltzen diren. Pentsio-planen ekarpenak egiten bazaizkie, jakin beharko genuke, halaber, nora doazen eta zertarako erabiltzen diren, non inbertitzen diren eta haien etekinak nola ateratzen diren.

Liburu honen egileok sostengatzen dugu Europako eta munduko egungo ekonomiaren oinarritzko arazoa ez dagoela ez pentsioetan ez pentsiodunetan, baizik eta sistema ekonomikoan bertan eta sortzen den aberastasunaren banaketa bidegabean. Europako hegoaldeko herrialdeek pairatu zuten eta pairatzen duten egoera ez zen "ezeretik sortu", apropos gertatua baizik. Europako Banku Zentralaren (EBC), Nazioarteko Diru Funtsekin (NDF), finantza-sistemaren (Lehman Brothers) eta Europar Batasunaren beraien politika ekonomiko interesatuek eragin eta bultzatu zuten arazoa bezala, Angela Merkel buru zela, "Pentsioen defizita" ere politika ekonomiko eta enplegu-politika, denok dakigun batzuek bultzatutako eta sortutako arazoa da.

Zahartzarorako pentsio kontributibak bermatu nahi badira biztanleria osoarentzat (maila globalean, ekonomikoki hitz eginez), banaketa-sistemaren bidez bakarrik izan daiteke posible. Ez dugu mantentzen sistemarik onena dela, sistema bakarra dela esaten dugu. "zeharreko bideak" bilatzea beste metodo batzuen bidez hemengo eta oraingo arazoa konpontzeko, arazoa hara eta beste une batera eramatea da. Arazoa, eredu ekonomikoan bertan dago eta eredu hori, besteak beste, "monetarizatuta" dagoela salatzen dugu. Planteatu beharreko kontua zera da: ba al dago ekonomiarik eta produkziarik guztion beharrei erantzuteko, bizitza duina izan dezagun? Logika berari jarraituz, pentsio-sistema publikoaren eta banaketa-sistemaren aurkakoei ezaibaida "monetarizatua" bultzatu eta inposatu nahi dute. Haien leloa: ez dagoela dirurik. Pentsiodun mugimenduak benetako ekonomiari eta ekoizpenari buruzko ezaibaida nahi du, ez espekulazioari buruzkoa. Horixe erakusten saiatzen gara orrialde hauen bidez.

Lan prekarioen eta pentsio-plan pribatuak sustatu eta kontrolatzeko interesa duten finantza-interesen patronal-inposaketaz ari gara. Horretarako, ez dute inolako zalantzarik: zifra batzuk handitu eta beste batzuk minimizatu edo ezkutatu, betiere guri erasotzeko eta egoeraren erruduntzat jotzeko balio badu. Honako ideia hau saltzen saiatzen dira: gizartearen martxarentzako onena: "Ongizate Estatua", pentsio sistema publikoa eta zerbitzu publikoak desagitea da; "garestia" dela

aitzakiatzat hartuta. Nori eta guri esaten digute gu geu garenean kostu horrekin kargatzen dugunok.

Sarrera hau amaitzeko, Jesús Fernández Naves¹ gure lankideak 1987an orduko lan eta gizarte-errealitateari buruz egin zituen gogoeta batzuk aipatu nahi ditugu. Gogoeta guzti horiek gaurkoak iruditzen zaizkigu: *"11 urte besterik ez dira igaro, eta badirudi 100 urte izan direla ... Krisiari irtenbidea emateko, beste gizarte-eredu bat behar da". "Egungo krisiaren interpretaziorik obikoena oinarriko hipotesi faltsuetan oinarritzen da, hala nola: Gizarte baten osasun ekonomikoa kuantitatiboki mugagabea den hazkunde ekonomikoaren baliokidea da; produktibitatea giza askapenaren klasea da; norberaren errealizazioa produkzio-enplegu egonkor eta ondo ordaindua edukitzean datza ..."*

"Beraz, egungo krisi ekonomikoa zibilizazio industrial produktibo, kontsumista eta insolidario jakin baten adierazpide da".

¹ Jesús Fernández NAVÉS: Gasteizko martxoaren 3ko greba-batzorde izendatuetako buruetako bat. Eskuizkribua: "Gasteiz 1976 eta mugimendu berri baten oinarriak". 1. or., 5-6.

I. ARAZO GISA DEFINITZEN GAITUZTE, BAINA KONPONBIDEA GARA

1. Sarrera

Adineko pertsona baten aurrean, honelako gogoeta, edo antzekoa, sortzen zaigu gure barnean: *"Hona hemen bere lana egin duen emakumea, gizona", "Hauei esker hobeto biziko gara; aukera gehiago izango ditugu eta erronka berriei aurre egingo diegu, bizitzak zentzu handiagoa hartuko du, behar bada", "Nola ukatuko diegu, eskubide osoz, sobera merezita duten pentsio duina,?"*. Proposamen horri indarrez eutsi behar zaio krisi garai hauetan, indarrez, erresistentziaz: *pentsiodunak ez gara arazoa, guztiz kontrakoa: konponbidea gara*. Gizarte eta giza garapenerako aukera berri bat gara, lan honetan zehar azaltzen saiatuko garen bezala. Pentsioen arazoa sortu bada, errealitate sozial, tekniko eta produktibo berriak ez datozelako bat egungo jardura ekonomikoa zuzentzen duen oinarri juridiko eta politiko zaharkituagatik da. Pertsonen eskubide sozialen formulazio juridikoaren arazoa da, eta, jakina, horrek ekonomiari ere eragiten dio.

Soldata-kostuez eta pentsio-gastuaz hitz egiten diguten informazioak azaltzen dira: zenbatek egiten duten lan eta zenbatek ez, kostua, gastua, zama, arazo jasanezina, bideraezina, porrota, etab. Modu sinesgarrian, mezu hau zabaltu nahi dute: produkzio-sistemak ezin duela "banaketa-sistema" batean oinarritutako pentsiorik ematen jarraitu, pentsiodun asko garela, eta Gizarte Segurantzak ez dela jasangarria. Sinetsarazi nahi digute 30, 40 urte edo gehiagoko lana ez dela nahikoa zahartzaroan pentsio duin bat eskuratzeko eskubidea izateko, enpleguarentzat eta ekonomiarentzat zama bat garen aitzakiarekin. Hori onartezina da, besterik gabe. Beharrezkoa da ozen esatea gure pentsioak ez direla inolako oparia. Aktiboak gineneko gure soldaten luzapena baizik. Pertsona gisa dugun eskubide bat. *Gure pentsioak eta gaur egungo langile aktiboek negoziatzen dituzte, ezin dugu gai honetan kontzesiorik egin²*. Gaiak dimentsio juridikoa eta eskubidezkoa du, bai eta ekonomikoa ere. Horregatik, eskubide sozialak, diru-sarrerak eta gastuak, soldatapeko lana eta beste lan batzuk, prezio eta merkataritza justua, ekoizleak eta kontsumitzaileak, ekonomia nazionala eta mundiala aztertu behar dira.

² Bitxia bada ere, PEPPI buruz (Pan-European personal Pension Product), Europar Batasunaren txostenek beraiek, sistema horren arazoak eta ahuleziak adierazten dituzte. Eurek adierazi dutenez, "Zaila izango da soldata baxuak eta enplegu prekarioak dituztenek onartzea; haien arrakastarako, laguntza eta onura fiskalen araberakoa izango da, eta abar". (EEGKren irizpena)

Gaia jorratzen hasi aurretik, José Múgicaren (Uruguaiako presidente ohia) hausnarketa bat aipatu nahi genuke, gai politiko eta ekonomikoei buruzko elkarrizketa batean egindakoak dira, Público egunkari digitalean: *"Politikak oinarritzko galderak alde batera utzi ditu, eta ekonometriaren gehigarri bihurtu da [...] Mundua aldatzen ari zela uste genuen, ekoizpen- eta banaketa-barremanak aldatuz. Egitura aldatuta, beste gizon bat edo hobeia izango genuela zirudien. Eta agian ez ginen konturatu* (nire interpretazioa da - dio José Múgicak-) *sistema batek, aldi berean eta epe luzean, funtzional zaion kultura bat sortzen duela ...* *"... politikak, bere misio funtsezkoenean, gizarte batean aberastasun publikoa banatzeko moduarekin zerikusia du..."*³. Gure ustetan, José Múgicak honako hau adierazten du: G8ko, G20ko edo Europako Kontseiluko agintariak biltzen direnean, ekonomiaz hitz egiten dute; multinazionalak eta enpresa handiak biltzen direnean, ekonomiaz hitz egiten dute; Sindikatuak edo Toledoko Ituna biltzen direnean, ekonomiaz hitz egiten dute. Datuak, datuak eta datu gehiago. Estatuak beren legedia irizpide ekonomiko horietara egokitzen mugatzen dira. Nabarmen da eskubideak alde batera uzten direla. Eskubide sozialak eta laboralak ekonomiarako eta aurrerapen ekonomikorako oztopo gisa aurkezten dituzte, behin eta berriz. Egoera horren aurrean, pentsiodunek kalea hartu eta diruaz eta ekonomiaz ere hitz egin dugu, baina aldi berean, eta indar handiz, *eskubideen* gaia jarri dugu mahai gainean: "Pentsio publiko duinak izateko eskubidea", "Pentsio-sistema publiko bat izateko eskubidea", gizon eta emakume pentsiodunen berdintasuna, etab. ". Azkenean, "Aitona-amonen" eskutik haize freskoak iritsi dira gizartera eta politikara.

Politikak, parlamentuak, estatuak landu behar dute zuzenbidea, jarduera ekonomikoa eta gizarte-jarduera arautuko dituen zoru juridikoa. Bestela, gaur egun gertatzen den bezala, botere ekonomiko nagusiek, lehen eta azken instantzian zehaztuko dituzte eskubide sozialak, laboralak eta politikoak norainokoak izango diren. Txandakako gobernuak zer onartu, eta zer ez, egin behar duen.

2. Nor ari da kotizazioak ordaintzen?

Zergak eta kotizazioak, edozein neurrikoa izanda ere, edo ingurumen eta segurtasun-arauak eta abar, ekonomian onartu beharreko errealitateak dira, beste edozein errealitatea onartzen den bezala. Gizartearen "zuzenbideko" esparrurik datozen aginduak dira, bertan garatzen baita jarduera ekonomikoa. Oso mingarria egiten da entzutea enpresaburuek ordaintzen dituztela Gizarte Segurantzako kotizazioaren 5/6renak. Hori errealitatetik oso urrun dago. Eztabaidara horretara

³ MÚJICA J., "Elkarrizketa", Público (digitala), 2018ko uztaila. Azpimarrak gureak dira.

eraman nahi al da arazoa? Faktore bakoitzak, kapitalak eta lanak, sei zatietatik zenbat ordaintzen duen argitzea? Soldataren sei zatietatik zenbat ordaintzen ditu enpresaburuak? Eta mozkinaren (Ustiapeneko Soberakin Gordina USG) sei zatietatik zenbat zor zaizkio langileen ahaleginari?⁴

Pentsioen arazoa funtsean "*zuzenbide kontua*" dela defendatzen dugu, eta, beraz, ez da egokia, ezta komenigarria ere, Pentsioen Sistema Publikoko gaiak *Toledoko Itunean* erabakitzea. Han, finantza kontulariak, ekonomian adituak eta ordezkari politikoak nahastuta daude. Agian, beste interesetan arduratuagoak, gai hau konpontzeaz baino: eskubideez hitz egiteko nahasmen desagokia. Gaia ezin dute kontulariak bakarrik konpondu, ezta ekonometrian adituek ere. Zeregina, batez ere Politikari dagokio, Estatuari, Legebiltzarrari (borondate politikoa). Gizarte osoak eta bere ordezkariak ulertu eta sentitu izan ondoren, denok dugula existentzia duin baterako eskubidea; behin Legebiltzarrak, eskubide hori bermatzeko beharrezko neurriak onartu eta abian jartzen dituenean; gutxieneko diru-sarrera bat onartzen denean, guk une honetan 1.080 eurotan zehazten duguna, orduan deitu behar zaie kontabilitateko aditu horiei, *Toledoko Itunari*, eta esan: egizue kontuak, jaunak, eta sartu gastu hori behar den lekuan!

Zahartzaro, gaixotasun, erretiro eta abarren aseguruak sortzea eragin zituen arrazoiak aztertzen baditugu, ikusten dugu kausa askoren ondorioak egon zirela. Nahikoa dugu nazioarteko testuingurua batzuk aipatzea: Sobiet Batasunaren existentziak eta mundu osoko alderdi sozialisten aldarrikapen planteamenduek, XX. mende hasieran, nola zeuden erreparatzea era nolako eragina izan zuten. Burgesia azkar asko ibili zen langileen mobilizazioari erantzuteko eta haien itxaropen iraultzaileak geldiarazteko. Gizarte Segurantzako erakundeak altxatu behar izan ziren, eta, beren eginkizun guztietarako aurrekontuz hornitzeko, argi izan zuten hasieratik, zer egin behar zen. Enpresaburuek ez zuten horren kostua asumitu nahi, baina bere beharraz oso kontziente zirenez; erabakia begi bistakoa izan zen: "*Ekoizpen kostuetan sartuko dugu, kotizazioen moduan, eta kontsumitzaileak ordain dezala produktua erosterakoan*". "*batez ere, langileek ordainduko dute, baina batez ere, guk enpresaburuek ordaintzen dugula esango dugu*". Irtenbidea, egia esan, ez zen txarra izan: kostua produktuaren prezioan kargatzea.

Arazo hau ekonomiko-produktiboaren izaera berberarekin konpondu zen. Orain boteretsuek pentsioekin arazo bat sortu dela sinetsarazi nahi gaituzte. Konponduta zegoena eta eguneratzea baino behar ez duenak, modu sibilinoan

⁴ Gure ustez, arazoa askoz hobeto dago, eta zuzenago esanda, idazki honen 50. orrialdean honako epigrafe honetan planteatzen da: ekoizpen-baliabideak: BPGaren banakatueta, alde batetik, soldata-ordainsariak agertzen dira, hau da, soldatak gehi kotizazioak (soldata+ pentsioak); bestetik, Ustiapeneko soberakin garbia daukagu (Ustiapeneko soberakin gordina kendu ondoren geratzen dena). Orain arazoa apuntatzen dut besterik gabe, geroago bere gainera itzuliko naiz.

hausten saiatzen ari dira. Kapitalaren eta Lanaren arteko konpromiso inplizitu eta esplizitua hautsi nahi dute. Soldatak eta pentsioak, Lan Zuzenbidearen atalik garrantzitsuenetakoa bati eragiten dion heinean, ez da jolaseko kontua. Herritar guztiei sekulako arazoa eragin badiezaioke. *"Indarrean dagoen Lan eta Gizarte Kontratu Historikotik" alde egin nahi dute.* Argi dago erasoaldi hau, pentsiodunaren aurka zuzendua dirudien arren, batez ere soldatapekoaren aurka zuzendua doala. Lehenik Gizarte Segurantzari ospea kentzen hasi ziren, eta orain Enplegu Pribatuak (EPP) suztatzen ari dira: *"Erretiratzen zarenen pentsio txukun bat nahi baduzu, hasi zaitetz aurrezten, inbertitu funtsetan zure soldataren zati bat".* Hauxe da mezua, eta zabaltzeko asmoarekin bi fronte ireki dituzte:

Hasteko, zama astun gisa definitzen dituzte, egungo pentsioak langile aktiboentzat eta enpresentzat. Gastu publikorako eta zor nazionalerako ere harlauza da. *Mezu horiekin langilea pentsiodunarekin aurrez aurre jartzea baino ez da lortzen: hau da, aktibo zaudenean, bando bateko kidea zara, eta erretiroa hartzen duzunean, beste batekoa.*

Bigarrenik, adierazten dute bakoitzak bere gain hartu behar duela erretiroa ziurtatzeko ardura. Helburua: langileek ez dezatela bat egin arazoari irtenbide kolektibo eta sozial bat emateko. Langileak ez daitezela mobilizazio sozialetan sartu. *"Ez egin kasurik, pentsiodunekin ez zaitetzte elkartu.* Enpresak zure Pentsioen Funtz Pribatuari ekarpenak eginez lagunduko dizu eta". Mezu hori, soldata altuak dituzten langileei zuzenduta dago. argi eta garbi. Mezu horren irakurketa argia da. Enpresaburu eta finantza nagusiek ez dute irtenbide sozialik nahi, irtenbide indibiduala baizik. Bitxia bada ere, gure kotizazioak finantza-enpresa pribatuetan gordetzera bidaltzen gaituzte. Duela gutxi krisi ekonomiko izugarria eragin duten banku-etxe berberak dira. Herritar guztien milaka milioi dirurekin erreskatatu genituenak, milioika langabe eta milaka etxegabe utzi ondoren. Izan ere, esaten dutenean pentsio-funtz pribatuetako soldataren %6 ipinita, 35-40 urte barru %15 bihurtuko direla, argi ari dira aitortzen Gizarte Segurantzako kotizazioa orain %34,3koa izan beharko zuela, eta 10 urte barru %40koa, eta 25 urte barru %43koa. Enpresaburuek eta finantzarioek solemnitaterik diote ekoizpen-kostuak ezin direla gehiago kargatu. Baina, pentsa al daiteke inbertsio-funtzen errentak eta etorkizuneko pentsioak beste lekuren batetik aterako direnik, ez bada ekoizpen jardueratik? Ez, erabat ez. Orain arte finantza-sistemak bere faktura ekoizpen-sistemara pasatzen bazuen, pentsio sistema proposamen berri horrekin etorkizunean faktura hori handiagoa izango da, askoz abal handiagoarekin aurkeztuko baita mahaira, pentsio-funtz pribatuekin. Funtza horietan langileen soldata zati bat pentsiotarako sartuz, haien eragina eta boterea izugarri biderkatuko da.

Testuinguru nabarmen batetik abiatu behar gara: Gizarte Segurantzak, estatu mailan eta 40 urtetan zehar, inoiz ez du kutxan 65.000 milioi euro baino gehiago izan. Badakigu banaketa-sistema batean, kotizazioetan sartzen dena hilabete berean pentsioetan banatzen dela. Ikus dezagun zenbat metatzen den pentsio-funts pribatuetan datozen 40 urteetan. Egin dezagun suposizio zentzudun bat: 950.000 euskal langileak funts horietara atxikitzen direla. Bere soldataren %6arekin bakarrik, lehendakariak gaur egun proposatzen duen bezala, urtero 1.550 milioi euro inguru kenduko lirake kontsumotik, edo gastu arruntetik. Hemendik 7 urtera, funtsetan metatutakoa, urtean 505.000 euskal pentsiodunok kobratzen duguna baino gehiago izango litzateke (10.850 milioi euro inguru), eta 32 urte barru, euskal BPGaren baliokidea, 70.000 milioi euro inguru. Estatu mailara pasatuz gero, 19.000.000 langilek estatuko BPGaren antzeko zenbatekoa pilatuko lukete 32 urterekin, 1.123.557 milioi euro. EB-27 mailan gauza bera gertatuko litzateke: Europako BPGra iritsiko litzateke = 12 bilion. Hori guztia, berriro diot, soldataren %6ekin. Zer interes dago kapital merkatuetarako hainbeste diru pilatzeko? Hainbeste denbora luzean gizartetik kontsumorako dirua erretiratuz (soldatak), zer ondorio eragingo lituzke euskal gizartean, Espainiakoan eta Europakoan?

Kalkulu ofizialen arabera, enpresen mozkinen %40 paradisu fiskaletara doaz. Nola nahi da "kapital-merkatu" hori soldatapekoek bikoka bat bezala saltzea? Ez al litzateke errazagoa onura horiek funts horietan inbertitzeko erabiltzea? Txolinak balira, lasterka joango lirake haiengana, eta isilik, gu ez ginateke konturatuko. Hain zuzen ere, kapital finkoaren kontsumoa deskontatu ondoren, euskal BPGaren mozkinen %40 euskal pentsioen nomina osoaren baliokidea da. 2018rako pentsioak 8.884 milioi euro dira, eta 2016rako mozkinen %40, 8.864 milioi euro. Eta, bitxia bada ere, soldaten gaineko 6 puntu horiek beharko lirake gutxieneko pentsioa ezartzeko; 1.080 euroko pentsioa. Hau kasualitatea! Baina, ditugun soldataren %6 hori pentsioak osatzeko erabiltzea, irtenbide txarra da, konponbideak baino arazo berriak ekarriko baititu. *Patronaletatik kotizazioen igoera gantzatzea ezin ezkoa dela adierazten da. Horrek esan nahi du nazioarteko erabaki bat dela. Helburua: Pentsio Funts Pribatuak bultzatu eta langileen pentsio kostuekin amaitu. Horregatik, guretzat, xaila izango da borroka irabaztea, nazioartean fronte bateratu bat aurkezten ez badugu.* Eskandinaviako herrialdeetan funts pribatuekin egiten dutela esango digute. Hori egia erdia da, funts pertsonaletarako kotizazioak direlako, "Nozio"⁵ motakoak, gure banaketa-sistemako kotizazioen antz handia dute, baina banaketa ezberdinekoa. Guk Pentsio Sistema Publiko Partikularra deituko genioke, indibidualagoa, baina gurea banaketa-sistemaren antzekoa da.

⁵ Kontu nozioek pentsioen beste kalkulu bat egiten dute, baina pentsioek banaketakoak izaten jarraitzen dute: jardunean dauden langileek finantzatzen dituzte erretiratura daudenen pentsioak.

Gizarte Segurantzako sistemak, ekonomia nazional irekietan sortu ziren. Gaur egun, aldiz, ekonomia globala da. Ekonomia nazionalak ez dira lehen bezain irekiak, eta enpresaburuek kotizazioak igotzeari uko egiten diote, horrek lehiarako desabantaila dakarrela argudiatuz. Hori egia da, gainerako herrialdeetan ez bada antzera jokatzen, hau da arau berdinekin. Baina orain modan dagoenez, ekonomia guztientzat neurri berdinak eta globalak ezarri daitezke, ez dago horretarako arazorik. Horregatik, nazioarteko gure agendak bere garrantzia du. Gaur egun, zoritxarrez, Politika, José Mújicak oso ondo adierazten duen bezala, ekonometriaren gehigarria da. Horregatik, arazo hau, herrialde askotan, hemen bezala ari da gertatzen. Zortzi orduko lanaldia lortzeko borrokaren antzeko erronka baten aurrean gaude. Chicagon *asteartea*, 1886ko maiatzaren 1ean, hasi ziren protesten mailakoa da auzia hau. Pentsioa soldataren luzapena da, eta lehenago edo geroago arazoak nazio gehiagotan azalduko dira: *egungo jarduera ekonomikoa finkatu behar duen formulazio juridikoa zeharkituta geratu da, ez da egoerara egokitzen*.

Pentsio gehienek, soldata askok bezala, bizitza duin baterako ez dira nahikoak (pentsiodunen %60ak ez ditu hilean 735€ko sarrera gainditzen). Euskadiko pensiodunak⁶ biztanleriaren %22.4 gara, baina ez dugu aberastasunaren (BPG) %12 baino gehiago jasotzen. Datu horrekin, esanda dago dena. Egoera horiek ez dira duinak, gaur egungo baldintza tekniko eta produktiboekin, gure bezalako gizarte aurreratu batentzat. Arazo estruktural baten aurrean gaude, eta arazo horri beste arazo garrantzitsu batzuk gaineratzen zaizkio: oso soldatak baxuak eta lan-baldintza prekarioak; soldata-arrakala, gazte-kontratuak, migrazio-krisia, krisi ekologikoa, baliabideen agorpena, berotze globala, etab. Sistema berak sortzen duen *kulturari* dagokionez, gure interpretazioa hau da: esparru ekonomikoak hainbesteko boterea bereganatu du non gizartean nagusitasuna lortu duen, eta, ondorioz, etengabe errepikatzen duen bere aldagaitz kultura. Bere *jarduera ekonomikorako*, diskurtso interesatua da. Azken finean, Hezkuntza Sistemak berak nola funtzionatu behar duen ere inposatu egiten du. Kontrol horrekin errealitate soziala eraldatzea oztopatu egiten da. Baina, neoliberalismoak sistema osoa kontrolatu nahian ibili arren, ez du inolaz ere erronka irabazita. Paul Willisek⁷, bere liburuan dion bezala: "*Kultur formek zeharria dena erreproduzitzeko duten maiatzasunarekin, zeharrari berari desafio egin diote*"⁸

⁶ Euskal pensiodunak % 22,4 gara, baina 65 urtetik gorakoak % 20,9 (454.000). Ikus 1. taula

⁷ Eskolatik langile klaseko mutil ez-akademikoen laneratzeari buruz egindako ikerketa.

⁸ WILLIS P., *Aprendiendo a trabajar*, Madril, Akal argitaletxea, 2017, 280. or. (Jatorrizkoa ingelesez 1977an). Paul Willis: soziologo ingelesa, 1945ean jaioa, lan soziologiko, antropologiko eta hezitzaileengatik ezaguna.

Gizarte Industrialaren krisiaren aurrean gaude. Berarekin batera sortu ziren erakunde eta gizarte-sistemak ere kolokan daude. Langileen sindikalismo tradizionala ere krisian dago. Erakunde horiek guztiek, eta konkistatzen joan garen eskubideek, benetan, lan-faktoretik, *lanerako eskubideen* ondorioz gauzatzen ziren: ezintasun iraunkorra eta erretiroko prestazioak; eta azken horietatik alarguntasuna, zurratasuna eta beste senide batzuen aldeko pentsio eskubideak. Guztia soldatapeko lanetik dator. Modu tradizionalan ulertutako lanaz ari gara. Orain, pertsona asko lanik gabe edo lan prekarioarekin aurkitzen da eta esan daiteke, eskubide nahikorik ez dutela.

Horregatik, erakunde asko eraldatu egin beharko dira, eta beste batzuk asmatu eta altxatu egin beharko dira munduko erronka sozial berriei erantzuna emateko. *Baina, erakunderen bat aldatu eta egungo errealitatera egokitu badaiteke bere funtzio eta erantzukizun historikoak zabalduz eta egokituz, hori da, hain zuzen, Gizarte Segurantzza.* Hori, azazkalekin eta hortzekin defendatu beharreko konkista da. Jarduera ekonomikoari buruzko formulazio juridiko berri bat lantzea ezinbestekoa da: gutxienez Europa mailan adostu beharko dira ekonomia funtzionamenduaren printzipioak; enplegatzailearen eta langilearen arteko harremanak zertan oinarritu behar diren; kapitalaren eta lanaren arteko harremanak; jarduera ekonomikoa arautuko duen espiritu berria; eta, ondorioz, Gizarte Segurantzza berria ere bai, gaurko egituraren gainean berreraikia.

Argi dago *ekoizpena*, egunetik egunera, gero eta pertsona gutxiagok egingo dutela. Horregatik, pentsio publikoen sistema bat konpondu eta jarraipena ematen saiatzea, oraingo irizpide berberekin, nolabaiteko sakoneko aldaketarik gabe, ezinezkoa da, edo, gutxienez, irtenbide kaxkarra, historiara pasatzen ari diren errealitateetan oinarritutako sistema baita. Sinpleki esanda, premisak aldatzen badira, ondorioak ezin dira lehen bezala bete, ezin dira sostengatu. Errealitate juridikoa ez dator bat, errealitate produktibo eta ekonomiko berriarekin. Emakumeek, gehienbat, egiten dituzten lan asko banatu egin beharko dira, eta beste edozein lanbideren izaera eta eskubide berak izan beharko dituzte. Ekoitzitako ondasun eta zerbitzuak biztanle guztiengana iritsi beharko dira, hau da, pertsona guztiek diru-sarrera nahikoak eta duinak izan beharko dituzte ondare horiek eskuratzeko. Litekeena da etorkizunean erretiroaren edo pentsiodunen egoerak beste modu eta ikuspegia izatea.

Era berean, bizitzaren garapena, bakoitzaren biografiarena, beste era batera eraikia izango da, orain apenas imajina dezakegun moduan. Baina industria iraultzarekin sortu ziren erakundeek, gizarte industrialarentzat pentsatuta, (hezkuntza sistema barne) ezingo dituzte gizarte berriak eskatzen dituen funtzioak bete. Oraintxe bertan ikusten da betetzeko gauza ez direla. 250 urte inguru igaro

dira Lehen Industria Iraultzatik, eta, orduetik hona, *gizarte-arazoa* deiturikoak hobera egin badu ere, oraindik ez da onargarria biztanleriaren zati handi batentzat.

3 Pentsioen Sistema Publikoa eta Pentsio Pribatuen Funtsak.

Kapitala eta lana. Soldatak eta irabaziak

Iñaki Uribarrik⁹ pentsioei buruz egindako txosten batek gordinki aipatzen du pentsioei buruz dagoen irizpidea, diskurtso "ofizialaren" arabera: "1994an argitaratutako Munduko Bankuaren txostena erreferentzia bihurtu zen pentsio sistemen erreformak aurrera eramateko. Txosten horren arabera, banaketa-sistemek, zahartzearen erronkari aurre egin beharrean aurkitzen dira, eta gainera, enpleguan eragiten duten distortsioengatik ekonomia geldiarazten omen dute, eta gainera, pentsio pribatuen (EPP) garapena oztopatu. Aldi berean, Pentsio Funts horien hazkundeak kapital-merkatuak handitzea erraztuko luketela diote.

Ondorioz, pentsioen sistemak hiru zutabetan oinarritu beharko luke, Mundu Bankuko (MB) jaun-andre hauen arabera:

1. *Zati publiko bat, gutxieneko pentsio bat emango lukeena.*
2. *Beste zati bat nabitaezko pentsio profesionalen planekin (finantza-zerbitzuen industriak kudeatua, jakina).*
3. *Beste zati bat borondatezko, aurrezki-planetan oinarritzen dena.*

Txosten horien arabera, pentsio-funts pribatuek kapital-merkatua zabaltzea bultzatzen dutenez, lehiakortasuna handitzen da. Adinekoen kopurua azkar handitzen ari denez eta biztanleria aktiboa gutxitzen, pentsioen banaketa-sistemak porrotako bidean sartuko dira, zeren eta:

- A. Langileak motibaziorik gabe egongo lirатеke lan egiteko, beren kotizazio-ekarpenen maila altua delako.
- B. Horrek, ondorio kaltegarriak izango ditu enpleguan, lana bilatzean eta trebetasunak eskuratzean.
- C. Sistema publikoek aurrezpena gutxitzen dute, eta, ondorioz, hazkunde ekonomikoa ere bai.

Guk, 35 edo 40 urtez edo gehiagoz soldatapekoak izan garenok, zerbait badakigu, lan egiteko eta lan bila ibiltzeko motibazioari buruz. Agintari nazional eta nazioarteko horientzat, dirudienez, lanerako gehien motibatzen duena soldata kaskarra da, lanaldi luzeak, hobeto lan-eskubiderik ez badago, eta ahal bada, erretiroa hartu ondoren, bizitza laburra izanda hobeto: izan bedi dena ekonomiaren onerako. Ah zer zinismoa! Ez al du bada motibazioa galtzen, zahartzarora iritsi

⁹ URIBARRI I., ESK-ko ekonomialari eta sindikalista erretiratua. Bilboko Hikatenekoan 2018ko maiatzaren 25ean pentsiodunentzat eskaintako hitzaldi baten eskuizkribua

aurretik ostikoa emango dizutela eta ez duzula bizitzeko diru-sarrera duinik izango pentsio errakitiko batekin geratzen zarelako pentsatzeak? 67 urte bete arte lan egiteak kontuak hobetuko lituzkeela ere esaten dute. Baina hori ere ez dago batere argi, adineko pertsona askok langabezian pasatzen baitituzte azken urteak prestazioak kobratzen (hori ere gastu publikoa da).

Diskurtso ofizial honek, Pentsioen Sistema Publikoa jasangarria ez dela mantentzen duen bitartean, Pentsioen Funtz Pribatuak oso jasangarriak direla esaten du. Kontraesan nabaria iruditzen zaigu. Europar Batasunak PEPP¹⁰ sartu nahi ditu, behin eta berriro errepikatzen duten bezala. PEPP produktua, Kapitalen Merkatuen Batasunaren tarteko berrikuspenaren funtsezko neurrietako bat da, eta Europar Batasunean kapitalen merkatu bakarra sortzeko. Batzordearen proiektua, baliagarria izango omen da finantzaketa desblokeatzeko eta Europako aurreztaileetatik Europako enpresetara bideratzeko baldintza egokiak lortzeko. Azkenik, aitortzen dute, erakargarriagoa izan dadin, banakako pentsio-produktuen tratamendu fiskalari buruzko gomendioak ere emango dituela: *Europa osoan zerga-arintzea bermatu nahi da*. Lotsarik gabe onartzen dute produktuaren arrakasta eta erakargarritasuna, neurri handi batean, haren kostuak murriztea ahalbidetuko duen tratu fiskal horren mende egongo dela. Planaren izena: *soldata eta diru publikoen kontura. Kapitalen Merkatuari buruzko Liburu Zuria* izendatu izan zitekeen.

Nazioarteko Diru Funtzaren (NDF) diskurtsoa, egia esan, aldatu egin da pentsiodunen mobilizazioaren ondorioz. 2017ko lehen hiruhilekoan NDFk Espainiako gobernuari eskatzen zion pentsioetan %0,25eko igoerei eustea, soldatak murriztea, eta batez besteko soldataren %50ean zeuden pentsioak are gehiago murriztea eta funts pribatu pertsonalak sustatzea beharrezkoa zela (xehetasun gehiago zehaztu gabe). Urtebete geroago, 2018ko uztailan, diskurtso hori aldatu egin da, leunagoa da. Aldaketa sakonez hitz egiten dute, baina egungo sistema ekonomikoaren oinarriak ez dira bere kontuetan behin ere sartzen. Orain ere, soldataren zati bat aurrezte sustatu behar dela iradoki dute, baina zehazten dute pentsioa osatzeko dela (soldataren %5 aipatzen dute), eta, EBk aipatu bezala, soldata baxuak edo enplegu prekarioak eta aldi baterakoak dituztenei aplikatzeko arazoak aipatu dituzte. *Gainera, beste kontsiderazio desberdin eta nabarmen bat ere aipatzen du: Espainiako Estatuak immigrazioari ateak zabaldu behar diola (5,5 milioi hartuz hemendik 2050 urtera) etorkizuneko pentsioei eusteko*. Berritu duen adierazpen bakarra horixe da, gainerako argudioak betikoak dira: kotizazioek langile aktiboen gainean dakarten gehiegizko zama, pentsiodun mugimenduen eta iritzi publikoaren presioari amore ez ematea, pentsioaren igoera KPIarekin duen uztardura apurtzea,

¹⁰ Pan-European PENSION Product. Issue 26. Data: 2017ko Ekainaren 29a- (European Political Strategy Centre).

defizitaren hazkundera saihesteko, erretiro-adina igotzea, etab. NDFko bozeramaileak, Schaechter Andreak, duela gutxi esan zuen: *"Pentsio sistemaren aldaketa gehiago behar dira"*, eta, bere iritziz, *"Oso zaila izango da etorkizunean prestazioen murrizketa erabat saihestea, baldin eta sistemari egin beharreko ekarpenetan edo lan merkatuan funtsezko aldaketarik ez badago"*¹¹. Eta zergatik ezin dira gauzak alderantziz egin?

Europako eremuan, etorkinak jaso beharraren eztabaida ukaezina da, eta, beraz, gai horri buruzko zenbait gogoeta adieraziko ditugu. Gure kalkuluen emaitzak dionez, Espainiako Estatuan 4 milioi etorkin behar dira, eta EAEn 200.000, 25 urteko epean. Nazioarteko Diru Funtzaren arabera, 5,5 milioi izango dira 2050era arte. Adin piramideak errealitatea islatzen du. Dena den, kontua ez da soilik etorkinen "etorrera", etorkizuneko "europarren" pentsioak ordaintzeko. Noski, hemen lan egiten badute, ordaindu egingo dituztela, baina beren exodoaren arrazoiak humanitarioak, zuzenbidekoak, justiziakoak, politikoak, eta baita ekonomikoak ere badira. Europa badu bere erantzuna eta ardura egoera hori eragin duten kausetan. Pertsona horiengan "gastatzen" den guztia aberastasun berriak eta garapen sozial berriak eragingo dituen inbertsio bihurtuko da. Gastatu esan dugu, baina zuzenago litzateke: *"Pertsona hauek artatu eta laguntzeko bideratzen den diru guztia "aurreztutako" dirua da, eta, gainera, horren errentagarritasuna erabat bermatuta dago"*.

Bitxia bada ere, pertsona horiei guztiei etorkizun bat emanez, geuri eta Europari ere etorkizuna emango diegu. Datozen 25 urteetan erretiratuak ordezkatzeko, Euskadin, belaunaldi gazteak sartzeaz gain, 200.000 etorkin beharko dira. Familia elkartzearekin batera, kalkulatu behar da horrekin euskal biztanleria 350.000 pertsonatan igoko dela, 2045 aldera. Orduan Euskadik 2.350.000 eta 2.500.000 biztanle artean izango litzuke.

- Tarte horretan Hirugarren Adinekoen gehikuntzari (egungo %24tik %35era igoko da) eta eman beharko zaion arretak zerbitzuen sektorean (etxeko laguntza eta egoitza, adinekoen zaintza, aisialdia, kultura, garapen pertsonala, osasuna, etab.) lanpostuak sortzea eragingo du.
- Gainera, langile aktiboak eta pentsiodunak (kontsumitzaileak) orain baino 300.000 gehiago izango dira, eta "soldata ordainsariak" %28 haziko dira (1.080 euro ezarriko balitz, %36). Kotizatzaileen/pentsiodunen ratioaren punturik baxuena 1,91 izango da eta pentsionistak gehienez 691353 izango dira 2043. urtean.
- Kontsumitzaileen eta gastu-ahalmenaren hazkunde hori euskal ekonomia lokal eta nazionalean nabaritu da; sektore horren beharrei erantzuteko enpresa berriak sortzea ere garrantzitsua izango da jarduera sozial eta ekonomikorako.

¹¹ SCHAECHTER A., Publiko digitala (Europa Presen albistea jasoz), 2018-11-21.

Eta orain Pentsioen Funts Pribatuekin jarraituko dugu. Egia esan, zama berbera da, langile aktiboek pentsio-funts pribatuen ekarpen horiek ipini beharko baitituzte: *orain zuek eta nik errentak sortzen dizkiegu nire "kapitalei", eta bihar "beste langile batzuek eta zuk" zuen kapitalen errentak sortuko dituzue*. Banaketa sistemaren lelo berdina da, baina azken honetan gardena eta askoz hobe ematen da. *Aldea da orain enpresaren bidez egindako nominaren eta kotizazioak gardenak direla, eta gero ekarpen horien manipulazioa obiko finantza-jarduera espekulatiboa bezain ilun eta opakua bihurtuko dela*. Orain, Gizarte Segurantzaren banaketa sisteman ez dago finantzariarik espekulatzen, eta gero funtsetan egongo dira. Pentsiodunen mobilizazioek eragin sendoa eta zuzena izan dute. Dagoeneko inor ez da ausartzen defendatzen pentsioaren pisua funts pribatuetako aurrezki-planei dagokiela edo Gizarte Segurantzak pentsio txiki bat ematera mugatu behar duela.

Buruzagiek proposamenari buruz egiten duten balorazio orokorra alde batera utzita, Europako Ekonomia eta Gizarte Komiteak (EEGK)¹² aitortzen du PEPPk *"aukera gehiago dituztela talde kopuru mugatu bat erakartzeko, bereziki estatu kide desberdinetan lan-bizitzan zehar lan egiten duten profesional mugikorrak eta beren kontura lan egiten duten langileak erakartzeko; baina, ez da erraza izango diru-sarrerara txikiko langileek, kontratu ezigonkorrak dituztenek edo aldi bateko langileek, halako produktua onartzea*. EEGKk Nolanahi ere, *"kontsumitzaileak babesteko eta aurreztaileentzako arriskuak arintzeko beharra azpimarratzen du"*¹³, eta, hala, bederatzi gomendio ematen ditu. Arazorik existitzen ez den tokian irtenbide bat proposatzen dabilta. Eta botika oldarkorrenak baino kontraindikazio gehiago ditu. Ez da harritzekoa Europako politikariek beren pentsioak diru publikoarekin ziurtatu izana, eta PEPP planean ez fidatzea euren pentsioetarako. Halaber, ez da harritzekoa azpimarratzea haien helburua ez dela pentsio-sistema publikoa ezabatzea, baizik eta Estatuko pentsioak osatzeko irtenbidearen parte izatea. Erabat kontraesanean daude aurreko bi paragrafoekin. Baina argi dagoena zera da: beren proposamenekin, egungo pentsio asko eskasak direla aitortzen dute. Agerian geratu da PEPPa txostena, finantza-mentalitateko pertsonak egin dutela, eta bere gaineko irizpena egin dutenak ez daudela prest "igerilekura jaurtitzeko", aurretik *"baina"* batzuk jarri gabe, PEPP produktuari onarpena eman baino lehen. Txostenean argi ikusten da hau¹⁴.

¹² IRIZPENA.Europako Ekonomia eta Gizarte Komitearena. Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren erregelamendu-proposamena, banakako pentsioen produktu paneuropar bati buruzkoa [COM (2017) 343 azkena - 2017/0143 (Cod)] txostengilea: Philip von BROCKDORFF 3. or. 1.3 puntua

¹³ IB. puntu 1.4: 3. orria

¹⁴ Ondorioen eta gomendioen 1.1 puntuan honako hau dio: "Kargu-uzteak berariaz adierazten du ados dagoela aztergai dugun erregelamendu-proposamenarekin eta EB osoan inbertsioa bultzatzeko helburuarekin". Hala ere, ez da argi geratzen ekimen horretatik sortuko den inbertsioa EBren barruan geratuko den ala ez. Beste 8 puntuek ere honako esaldi hauek dituzte: "Ez dago argi ...", "ez da argi ikusten ...", "horrek ekarriko du ...".

Horrela, bada, kontuan hartuta Pentsioen Sistema Publikoak langile-kolektibo guztiak babesten dituela eta guztiok berarengan dugula konfiantza; ez dagoela ez komisorik, ez aseguratik, ez banku-errentarik; erakutsi duela bere ahalmen soziala eta ekonomikoa; ez dela inolako zerga-traturik ematen bere alde; banaketa-sistema sozialagoa dela, langilea eta haren familia premiazko bizi-egoeretan babesten dituela, argi esan behar da PEPPk proposatzen duena benetako txapuza baino ez dela. Oso deigarria ere bada txosten hauetan gogoeta argi batzuz ez egitea:

Txosten horiek ez dute ezer esaten finantza krisiez. Historia berrikusi dezagun. 1929ko urtean krisia (29ko krak) gertatu eta handik 42 urtera, 1971n beste krisi global bat izan genuen (dolarrarena eta petrolioaren prezioarena). Ez dira 35 urte pasatu, eta 2008an, duela hamar urte bakarrik, oso krisi indartsu batek, astindu gintuen berriro. Esan dezakegu gaitz estrukturala bihurtu dela. Bitartean, 8-10 urtean behin, atzeraldi ekonomikoak izaten ditugu, batzuz arinagoak, besteak indartsuagoak. Oraintxe bertan, MFIren arabera, gorabidean diren herrialdeen zorra (pribatua zein publikoa) 1980tik ezagutzen ez ziren mailetara iristen ari da, Latinoamerikaren kanpo zor ospetsuarekin gertatu zen antzera. Herrialde aurreratuek ere bere zorra handitu dute. Beraz, Munduko Bankuko (MB) agintariei esan behar zaie banaketa-sistemak, ekonomiaren geldialdiari laguntzen diola, *enpleguan eragiten dituen distortsioak direla eta, erabat faltsua dela*. Egoera horiek eragin duten gauza bakarra finantza-espekulazioaren sistema izan da. Iragarpen hau, 1994ko urtean egin zuen MBak..

Txosten horiek ez dute aipatu ere egiten enpresen onurek, sistema ekonomikoan eragiten duen zamaz, mozkin horiek, besterik gabe, beti jasangarriak balira bezala. Zergatik hartu behar dira kotizazioak, *BPGren %11a izanda*, handitatzat, baina BPGren %41,2ko den USGa (ustiapeneko soberakin gordina) ez da halakotzat hartu behar? Logikoa eta bidezkoa ikusten dugu soldata gordinaren gaineko %23,6ko kotizazio horiek ondasun eta zerbitzuen prezioan joatea, guztion artean ordaintzea eta pentsio gisa banatzea. Badirudi ustiapen-soberakinak gutxi batzuen poltsikora joateak ez duela garrantzirik, ez duela pentsioen iraunkortasunean eragiten, eta ez dela aipatzea ere egin behar. Ez da esaten ezer ere, funtsen segurtasunari buruz; izan ere, 2012an, EBk pentsioei buruz egindako txostenak¹⁵ arazo gisa aipatzen zuen: *"Krisiak agerian utzi du kapitalizazioaren pentsio-planen kalte-beratasuna, finantza-krisien eta atzeraldi ekonomikoen aurrean. Pentsio-planen eremu arautzailea eta diseinua berrikusteko beharra azpimarratzen da, izatera pribatuen daudenen segurtasuna hobetzeko"*

¹⁵ LIBURU ZURIA 2012, pentsio egoki, seguru eta jasangarrietarako agenda, 14. or.

Laburbilduz, neurri sorta bat proposatzen da, zuzentarauak, legeen garapenak, erregelamenduak, EBren finantza-laguntzak, zerga-erreformak eta aldeko tratuak, etab., baina ez dute inola ere zalantzan jartzen bere ekonomia eta produkzio sistemak. Ez dute hitz egin nahi jarduera horren oinarri juridikoak eguneratu behar direla. Gainera, proposatu dute pentsio-funts pribatuatarako, langileek 40 edo 42 urtean zehar aurreztu behar dutela beren soldataren zati bat (hala dio pentsioei buruzko EBko Liburu Zuriak), gero, beste 20 edo 22 urtez pentsio publikoa osatzeko (batez besteko bizi-itxaropena, 65 urte betetzean). Hau da, funtsek eta banku-erakundeek 60-63 urtez bermatu behar dute finantza-lasaitasuna eta sistema ekonomikoa, laneko lasaitasuna. Eta bide batez, ekonomia erreala eta produkzioa, finantza-sistema ilun eta espekulatzaile batek menpe.

Beste kritika bat: Nazioarteko Diru Funtzari, Ekonomia Lankidetzak eta Garapenerako Antolakundeari (ELGA) eta finantza-sistemari entzunda, badirudi eskubidea dutela gure soldataren zati batekin zer egin behar dugun esateko, non utzi behar dugun esateko, eta, antza denez, nahikoa arrazoi ikusten dituzte, eurei 30 edo 40 urtez administratzen uzteko..., oso kezkatuta baitaude langileen etorkizuneko pentsioekin. A zer harrokeria! Nola ausartzen zarete langileen eskubideen gainetik eginez, zeuen irizpideak inposatzeko? Indarrean dagoen kontratu edo akordio soziala aldatu behar bada, logikoena, denon artean hitz egitea izango da.

Horren aurrean, Ramon Fernandez Duran ekologista sozialak honako hau adierazten digu¹⁶: *"Egungo Kapitalismo Globalaren kate-mailarik hauskorrena bere finantza-dimentsioa da, nabiz eta oraindik indartsuena iruditu... Banka pribatuak duen baino diru gehiago mailegatzen du, zorra oinarri hartuta dirua sortuz. Horrek ez du inolako arazorik sortzen ekonomia etengabe hazten ari bada. Baina premisa hori betetzen ez bada, sistemak kolapsatu egiten du [...] Hazkunde jarraitua jada agortu da, nabiz eta oraindik hedapen erlatibo garrantzitsuak esperimentatu munduko zenbait lekutan..."*. Maila hauskorrenaren karakterizazioak zentzu ironikoa badu; izan ere, finantza-sistemaren erreskate baten ondorioz (100.000 milioikoa izan zen), Espainiako ekonomia oso gaizki ibili zen, milioika langile langabeziara joan behar izan zuten, eta milaka eta milaka familiak beren etxebizitza propioa galdu zuten. Klase txiroenen kontura egin zen erreskatea, soldata murrizketen eta pentsio eta gizarte zerbitzuen murrizketen kontura. Horrek argi uzten du zein den mailarik indartsuena. Baina kate baten erresistentzia kate-maila ahulenak zehaztu eta jartzen du. Konponbidea, finantza-sistemak berea lana ondo egiten badu bakarrik etorriko da, hau da, ekonomia sustatzen badu eta

¹⁶ FERNÁNDEZ DURÁN R., *La quiebra del Capitalismo Global 2020-2030*, Ecologistas en Acción, Madrid, 2011, 24 orr. Ramón Fernández Durán (Sevilla 1947-Madrid 2011) ingeniaria, urbanista, Unibertsitateko irakaslea eta idazlea da.

espekulatzeari uzten badio. Ez dago zalantzarik, Pentsio Funts Pribatuen eskaintza, pozoitutako gozokia izateaz aparte, ez da irtenbide egokia ez pentsioetarako, ez bestelako babes sozialetarako. Zerbaitek kapitala sortu izan badu, lana izan da. Eta, zerbaitek aberastasuna sortu badu, jarduera ekonomikoaren barruan, kapitalaren eta lanaren konbinazioaren jardueraren bidetik izan da. Orain esaten digute, gure lana jartzeaz gain, gure soldataren zati bat ere jarri behar dugula.

Eusko Jaurlaritza ere BGAEak orokortzearen alde dago, euskal langileen pentsioak osatzeko modu gisa, baina errealitatea ez dago horretarako. Beren pentsioetarako osagarriak behar dituztenak, hain zuzen ere, beren soldata baxuengatik, gisa horietako funtsetara ekarpenik egin ezin duten langileak dira; beste aldetik, beren soldata altuengatik ekarpena egin dezaketenak, kotizazio altuenak dituztenak dira, eta printzipioz ez lukete osagarriren beharrik. Laburbilduz, berriro diru publikoa gaizki erabiltzen, gizarte-egituran ekonomikoki ondoen kokatuta daudenei fiskalki mesede egiten. Horrelako ekintzak moralki justifika al daitezke? Behin eta berriro behar ez zaionari laguntzen. Desberdintasunari aurre egin nahi bazaio, berdintasun politikak martxan jarri beharko dira. Eusko Jaurlaritzako Ekonomiako sailburuak, Azpiazu jaunak, proposatzen duena desberdintasuna indartzeko zerga-sistemak dira. Nola da posible pentsioen etorkizunaz kezkatuta egotea, baina soldaten orainaz ez?

Serioa izan behar da gai honekin. 2018ko maiatzean, lehendakariak publikoki esaten zuen 1.080 euroko gure aldarrikapena jasanezina eta insolidarioa zela indarrean dagoen LGSrekin. Orain, plan bat proposatzen du eta indarrean dauden Pentsio Publikoen eskasia aitortzen du. Bitxia da, diru-bilketa 6 puntu igoz (kotizazio oinarriaren gainean), 1.080 euroak pentsioa guztiei ezartzeko emango lituzkeela. Aldiz, soldatak %6 jaitsi nahi dituzte (soldata gordinekiko 6 puntu, kotizazio oinarriaren 6 punturen baliokidea dena). Gainera, desgrabazioetarako laguntzak, gero zerga-bilketan eragina dutenak, %80an soldata-errentetatik egindako ekarpenekin altxatzen dira. Proposamena ez da onargarria inondik inora. Soldatek ezin diote hainbeste kargari eutsi, kea saltzen digute. Bidegabeko irtenbidea da. Arazoaren jatorrira joan behar da: jarduera ekonomikoaren oinarrietara, guztiontzako Pentsio Publiko Duina izateko eskubidea aitortzera.

Proposamen honek agerian uzten du zein urduri dauden gobernuan dauden alderdiak, pentsioen eta Gizarte Segurantzaren gaiarekin, gutxieneko soldataren gaiarekin, soldata-arrakalarekin, eta gazteen enpleguaren eta lan txukunaren gaiarekin. Edonola ere, pentsio-funtsak orokortu arren, ez lukete datozen 25 urteetan sakoneko arazoa saihestuko, funts horiek ez baitute konponbide egokia ematen, ezta epe egokian ere, zeren hemendik 25 urtera, arazoa desagertzen joango baita. Saia gaitezen proposamena ulertzen: gure lanaren truke soldata bat jasotzen

dugu; soldata horren zati bat kapital bihurtzen dugu, eta pentsio hobeak izango ditugu emango duten errentekin. Gu nahasten saiatzen ari dira. Mundu guztiak daki, haiek izan ezik, datorren hilean lanera joateko, hil honetako soldata gu geu mantentzeko gastatu behar dugula. Pentsio-sistema publikoa zuzenean desprestigiatzera bideratuta dago proposamena. Soldata altuetarako balio dezake, soldatapekoen %30entzat gehienez ere, soldata-egiturako 3 dezil altuenentzat (ikus 1. eranskina). Kapital horri norbaitek atera beharko dio etekina: gaur egungo eta etorkizuneko langileek beti bezala ekoitzi beharko dute, eta, gainera, kapital horiei behar besteko etekina atera beharko diete beren jabeentzat, hau da, langileentzat beraientzat. Sistema Publikoko pentsio bat bezainbeste ekoizteko, ez al luke banaketa-sistema bati egiten zaion ekarpenari dagokion motibazio falta bera eragin behar? Zer abantaila ikusten dizkiote banaketarik gabeko pentsio-sistema horri?

Gaur egungo pentsiodunek ondo asko ikusi dugu zer gertatu den gure lan-bizitzaren garaian, 1.970etik orain arte: kapital-gehikuntzek, hau da, teknika eta teknologia berrietan egindako inbertsioek lanaren banaketa handiagoa, plantilen murrizketak eta soldaten beheranzko joerak ekartzen zituzten. Irabaziei eusteko eta inbertsio berri horiek amortizatzeko, kopuru handiagoa ekoitzi behar zen, eta "lehiakideek" baino merkeago saldu. Kapitalen merkatu horrek ekoizpen-ahalmena handitzea zekarren, eta, beraz, aipatu berri ditudan ondorioak izan zituen. Berez, maila teknologikoa eta produktiboa handitzea ez dago gaizki, ez. Alde negatiboa zera da, ez duela onura gizarte osoarentzat ekartzen. Jarduera ekonomikoari buruzko egungo formulazio juridikoari eutsiz gero, langile funtsalariak beraiek galduko dute pentsio-funts pribatuak sortua eta, ondorioz, kapitalen prestakuntzan diru-kopuru handiak erabiliz.

Kapital horiek KPIa baino gehiago errenditzen badute (demagun KPIa + %2), soldatak KPIa soilik igotzen diren bitartean, emaitza izango da soldatak murriztu egiten direla kapitalaren errentekin alderatuta, eta ondorioz, desberdintasunak areagotu egiten direla. Hau da, langilearentzat, funtsen errentari gisa, albiste ona, baina soldatapeko langile gisa, oso txarra. Helburua argi bat ikusten dugu: sistema publikoa minimizatuta uztea pentsio txiki batekin, eta pentsioak pribatizatzea eta indibidualizatzea. Esperientziak argi eta garbi erakusten du kapitala azkarregi handitzea ez dela komeni. Gainera, egungo errealitateko beste faktore batzuk ere kontuan hartu behar ditu jarduera ekonomikoak, hala nola klima-aldaketa, berotze globala edo baliabideen agortzea. Beharrezkoa da jarduera ekonomikoak beste eredu ekonomiko batzuk barnera ditzan eta honako planteamendu hauek onartu: "Elkarte-ekonomia", "Ekonomia zirkularra", "Ekoizpen garbia", etab. Bitxia da alderdi politikoek (ia guztiek) langileei beren soldatekin kapitala sortzeko proposamena egitea. Nola ez dira honetaz gogoratu 40 urtez?, nola ez dute hitz

egiten enpresan parte hartzeaz?, zergatik ez dute kalkulatzeko zenbat kapital dagokigun langileei?

Espainiako Konstituzioak badu artikuluren bat hori garatzeko. 78ko erregimenaren Espainiako Konstituzioak, VII. tituluan (Ekonomia eta Ogasuna), 129. Artikuluan, honako hau dio: "Legeak ezarriko ditu Gizarte Segurantzaren eta organismo publikoen jardueran interesdunen parte hartzeko moduak, baldin eta erakunde horien eginkizunak zuzenean eragiten baitio bizitzaren kalitateari edo ongizate orokorrari. Botere publikoek eraginkortasunez sustatuko dituzte enpresan parte hartzeko moduak, eta, legeria egoki baten bidez, kooperatiba-sozietateak sustatuko dituzte. *"Langileak ekoizpen eskuarteak jabetzara iristea erraztuko duten bitartekoak ere ezarriko dituzte "*. 131. artikulua errentaren eta aberastasunaren hazkundea eta horien banaketa bidezkoagoa sustatzeaz hitz egiten du.

Nola ez dira horretaz gogoratu 40 urtez? Langileak enpresetan ere kapitalaren zati bat eskuratzen saiatzen badira, lotan egon dira 40 urte. Esan diezagukete guk ez genuela ezer eskatu. Nahikoa genuen denbora guztian gure soldaten erosteko ahalmenari eusteko borrokan egotea. Horretan ez zenean, errekonbertsioaren eta langileen kaleratze eta murrizketen aurka mobilizatuz ibili ginen. Orain ere, pentsioei eusteko eta pentsio-sistema publikoa ez dezaten suntsi, mobilizaziotan sartuta gauden bezala. *Nola ez dute hitz egiten langileen parte-hartzeaz enpresako zuzendaritzan?* Bai, hala da, zenbat diru publiko dago herri honetako enpresa handietan? Izugarri. Dagoeneko egiaztatu dugu nork elikatzen dituen Estatuko Aurrekontu Orokorrak. Orduan, nola da langileok 40 urteko demokraziaren ondoren ez daukagula enpresa horien akzio miserable bat bera ere?

Zergatik ez kalkulatu zenbat kapital dagokigun langileei? Zenbat diru publiko, aldundietakoa, Eusko Jaurlaritzakoa, Madrilgo Gobernuakoa, Europar Batasunakoa erabili izan da, euskal enpresentzako (eta Espainiako Estatuko enpresentzako, noski) subentzioetarako eta diru-laguntzetarako, berrikuntza eta eguneratze teknologikorako inbertsioetan? *Diru hori herritar guztienta da. Laguntza guzti horiek ondo daude, baina diru hori ez da enpresaburuari ematen, enpresa berari baizik.* Gogora dezagun langileak ere enpresaren parte direla. Gizarte Segurantzaren zenbat diru publiko erabili da, gazteak, adinekoak eta abar kontratatzeke, beste lankide batzuen soldatak, guk geuk ordainduz, gure kotizazioekin? Hori jakitea posible da, kalkulatu!, zeuek dituzue datuak. 129. artikulua espiritua PEPen edo BGAEen proposamenarena balitz, 2. puntuaren amaieran hau erantsiko luke: *"Hau, beren soldaten zati batekin egin ahal izango dute"*. Bada, ez, inoiz ez zaie interesatu artikulua hori garatzea. Agerikoa da langileok ere zerbaitetan lagundu dugula, eta ez da txantxa. Kontua jabetza eta kapitala sozializatzea bada, langileen aldetik ez dut uste

arazorik egongo litzakeenik. Ziur hala bada aldekoak biltzen direla. Baina, egia esanda, asmoa ez da hori, ezta?

Zer dio Thomas Piketty¹⁷, Daniel Fuentes Castrok egindako elkarrizketan?¹⁸ Baikortasunerako argudiorik ba al dagoen galdetuta (irakurle asko urduritu baitira, zure liburua aberastasunaren hazkunde txikiagoa eta banaketa okerragoa duen etorkizun baten ebidentzia gisa interpretatzen dutelako), Pikettyk honela erantzuten zuen: "*Noski baietz. Hori da nire izateko modua. Sentitzen dut batzuek liburua irakurri ondoren ondorio ezkorrak ateratzen badituzte! Nik aurrerabide sozial, ekonomiko eta demokratikoan sinesten dut. Hazkundera ere bai. Baina hazkunde abularekin bizitzera obitu beharra dago. Berritortu denboran mantentzen den hazkunde ahul bat aurrerapenarekin bateragarria dela. Duela hogeita hamar urte ez genituen gaur egungo informazio-teknologiak, adibidez, ondo antolatuz gero, mundu guztia onuradun izan dadin erakunde egokiak hornituz gero, teknologia horiek aberastasun iturri izugarria osatzen dute.*

Aurrerapen teknikoan eta mundializazioan sinesten dut, eta liburua ez da etorkizunarekin ezkorra. Besterik gabe, gauza horiek guztiontzat onuragarriak izan daitezken, behar bezala funtzionatu behar duten, erakunde demokratikoak, sozialak, hezkuntzakoak, fiskalak eta finantzarioak behar dira. Arazoa izan da hau: Berlingo Harresia erori ondoren, une batez imajinatu genuela nabikoa zela merkatuaren indar naturala oinarritzearekin, mundializazio eta lehia prozesuak guztiori egiten zigula mesedea. Uste dut hor dagoela akatsa. Merkatuaren mugak birpentsatu behar dira, kapitalismoaren mugak, eta erakunde demokratikoak ere birpentsatu behar dira".

Gatazka gogorak ere aurreikusi behar dira. Nola ordainduko da *soldata-nomina berria*? Nolako izan behar du soldataren egiturak (Langileen Estatutuaren 26. artikulua)? Zenbaterainokoa izan behar du soldatak, erretiro-aldiaren hainbanaketa ere sartzen bada, oporraldiaren hainbanaketa sartzen den bezala, adibidez? Hasteko, Langileen Estatutua aldatu egin beharko da, soldatei eta soldata bermeei dagokienez. EBk eta gobernuek Gizarte Segurantzak azken soldatetatik oso urrun dauden pentsio batzuk soilik bermatu nahi baditu; langileek Pentsio Funts Pribatuetan ekarpenak egin, etorkizuneko bere pentsioak osatzeko. Orduan argi dago: langileek eta sindikatuek, eskatu beharko dute soldatak zati hori ere nominan jaso behar dela. Bestela, %6ko soldata-murrizketa izango litzateke. Nork konbentzitu du patronala hileko soldatak etorkizuneko erretiroari dagokion zatia ere jaso behar duela, eta zenbateko hori, gainera, nominan islatu behar dela, argi eta garbi? Nomina horretan *hileko soldataren erretiroari dagokion zatia, bereizi egin beharko da,*

¹⁷ Thomas Piketty ekonomialari frantziarra desberdintasun ekonomikoetan eta errentaren banaketan aditua da. El Capital en el siglo XXI eta Capital e ideología liburuaren egilea.

¹⁸ Elkarrizketa publikoa "eldiario.es" digitaletan, 2014ko azaroaren 19an, Estamos al borde de una abismo de una crisis política, económica y financiera izenburupean.

eta pentsio-funts pribatuetara joan beharko du, zuzenean eta langile horren izenean. Beste edozein formula "tokomotxoa" da; soldatapekoak "adingabe" gisa tratatzea da. Nor ausartuko da horrelako kalkulueta? Noski posible direla. Baina pentsio-funts pribatuekin soldata-egituraren formulazioa berri bat egin behar da, eta ez du gaur egungo formatuaren antza handirik izango. Langileak eta sindikatuak lelotzat hartzen ez badituzte eta horiek edozer gauza sinatzen ez badute, behintzat.

1.200 euroko LGS bat aldarrikatzen ari bagara 14 ordainsariren truke (hau da, 16.800 euro/urte). EPPkin, urtean 1.008 euro gehitu beharko ditugu erretiroa hartzeko, hau da, 1.272 euroko LGSa 14 ordainsarietan. 40 urterekin, agindutako errentagarritasuna betez gero, gaurko %6 horrek hileko azken diru-sarreraren %10 eta %15 artean lortuko du. Gizarte Segurantzaren "pentsio murriztuarekin" batera, emaitza onargarria izan daiteke, baldin eta langilearekin zerikusirik ez duten arrazoiengatik (aldi baterako ezintasun bajak, langabezia, enpresa itxialdiak, finantza-porrotak, etab.) nork hartuko dituen ekarpenak bere gain argitzen bada. Etorkizunean, aldi horiek gero eta ohikoagoak eta orokorragoak izango dira, eta, egungo legeriarekin jarduera ekonomikoari eusten bazaio, pentsio-funts pribatuen azken emaitza hondamendia izango da langile askorentzat. Orain, soldataren %6a behar dela esaten dute eta 10 urte barru %20a edo %26a esango dute.

Europako agintariok! Pentsioei buruz nahikoa ulertzen duzuenez (zeuenaz behintzat argi ikusi dugu baietz), egin iezaguzue "simulazioa" bat (40 urte funtsera sartzen eta beste 20 funtsetik ateratzen) langileentzako Pentsio Funts Pribatuetan gau egun dauden soldatekin. Plan horiek gauzatuz gero ziurtatu daiteke sistemaren defizitekin amaituko dela. Ez dio axola batez besteko pentsioa 2.500 eurokoa edo 550 eurokoa izango denik. Bakoitzak lortu ahal izan duena izango du; eta hainbat arrazoiengatik enplegurik izan ez zutenek, pentsio publiko minimoarekin konformatu eta pobrezian bizi beharko dute. Sistema horrek zuzenean *winners & losers* jendarte batetara garamatza, oso estatubatuarra.

- Nola eta zenbat kobratuko da istripuagatik eta gaixotasunagatik, langilea baja-egoeran dagoenean, eta nork ordainduko du? Zenbat ordainduko du Gizarte Segurantzak eta zenbat Funtsak?
- Egoera horretan nola eta nork arduratuko da ekarpenak egiteko funtsan?
- Nork emango ditu bajak eta altak, Osasun Sistema Publikoak, edo mutuak ere muntatu beharko ditugu funts horien kontura, baja horiek kontrola ditzaten?
- Eta greba eginez gero, nola geratzen da egoera?
- Pentsio-funts pribatu horiek 1.080 euroko gutxieneko pentsioa izango dute, beren borondatearekin zerikusirik ez duten arrazoiengatik lan-zikloa osatu ezin izan dutenentzat, eta, beraz, ekarpenik egin ezin izan dutenentzat?

- Eta kudeaketaz? Pentsio-funts pribatuek kontableak, ekonomialariak eta bulego gehiago eskatuko dituzte. Gizarte Segurantzaren Diruzaintzakoak bezainbeste gutxienez. Horiek ere pribatizatuko dira, edo banku-bulegoak langile-pentsiodunaren arretarako bulego bihurtzea pentsatzen dute? Dena internet bidez izango da, ala Lanbide eta INEM ere pribatizatuko dira?

- Diruaren kudeaketa, zenbakiak, datuak eta estatistikak gardenak izango dira eta nahi duenarentzat eskuragarri, orain Gizarte Segurantzaren eta bere Diruzaintzan gertatzen den bezala? Eta ez bakarrik bakoitzarenak, baizik eta sistema osoaren kontu globalak. Pentsio-funts pribatuak hobetu egiten direla eta Pentsioen Sistema Publikoa baino eraginkorragoak direla aldarrikatzen dute, eta, beraz, bermeak egongo direla erantzun beharko digute.

Berme horiek, gutxienez, egungo banaketa-sistemak dituenaren bezainbeste izango omen dira. Baina, orduan, funts batzuk eta sistema bat altxatzeko interesa, nondik sorrarazi da. Hori, dagoeneko asmatuta dago eta gainera, duela hamarkada batzuetatik martxan dagoenean?, zertarako xahutu eraikin zalantzaragari bat altxatzeko ahaleginak, dagoeneko asmatuta eta funtzionatzen duen bat eraikita badago? Arazoa funtzioarena edo funtzionamenduarena ez denez, baizik diru-sarrerara nahikorik ez izatearena, erreforma dezagun diru-sarrerara horien oinarria, hau da, jarduera ekonomikoa.

Hasteko, pentsioen eta soldatak bereizi nahi dira. Aldi berean, etorkizuneko pentsioak eta finantza-sistemako soldataren zati baten ekarpenak batu nahi dira. Baina finantza sistema osasuntsu baten eginkizuna, ekonomia erreala laguntzea eta bultzatzea da. Errealitatea kontrakoa da: finantza sistemak dagokiona baino gehiago xurgatzen du ekonomia errealetik; espekulazio jarduera bultzatzen du, eta ekonomia erreala kutsatu. Proposatutako moduan, zalantzazkoa baino gehiago da milioika europarri pentsio duinak, urte askotarako, ziurtatzea. Banaketa sistemak, urte askotan, bere eraginkortasuna ederreki asko erakutsi du. Beraz, ondorioa agerikoa da: pentsioen sistema publikoa indartu behar da.

BGAEEan ekarpen berriak jarri ondoren eskuragarri dauden soldata-sarrerak aurretik baino %6 gutxiago izango dira, 1.550 milioi euro gutxiago (ipini dezagun 2016. Urtean). Hala, urte horretako soldata-ordainsariak (soldatak bakarrik), EAEn, 25.100 milioi euro izan beharrean, 23.550 milioi izango ziren. Prezioak eskuragarri dauden soldaten proportzio berean jaisten ez badira, produktuen zati bat, (ondasun eta zerbitzuak) kontsumitu gabe geratuko da. Langileak gastatzeko soldata gutxiagorekin hasiko dute hilabetea. Diru hori pentsio-funts pribatuetara joango litzatekeenez, zerga-desgrabazioa izango luke edo ez luke PFEZarik ordainduko. %6ko kalkuluak PFEZaren azken bilketaren 230 milioi gutxiago suposatzen du

Euskadin, eta, hasiera batean, ekarpen horiek ere gastatuko ez direnez, ez dute BEZik ere sortuko: beste 190 milioi euro gutxiago euskal diru-kutxa publikoentzat. Guztira 420 milioi euro. Zerga bilketan emango den murrizketa hori, PFEZean edo BEZean presio fiskala handituz bildu beharko da. Gainera, diru hori ez bada gastatzen, argi dago ez dela beste langile eta enpresentzat diru sarrera bihurtuko. Negozio txiki asko bideraezin bihurtuko dira eta ixteko zorian aurkituko dira. Diru sarrera gutxiago, auzo eta tokiko ekonomia gutxiago, langabezia gehiago. Guzti hori, funts horien finantza-kudeatzaile pribatuek eta langileak lehen aipatu ditugun urteak ekarpenak egiten eta lan egiten jarraituko dutenaren itxaropenarekin. Hori asko eskatzea da hain ustela den finantza sistema bati. Hamarkada bakoitzean gutxienez, finantza sistema honek krisi bat, handiago ala txikiago, sortzen du. Orain, langilea langabeziara doanean, prestazioak kobratzen ditu, eta langabezia emandako denbora kotizatutzat ematen dira, are gehiago, subsidioa indarrean dagoen gutxieneko kotizazio oinarriarekin ere kotizatzen du. Pentsio Funts Pribatuekin, hori nola geratuko da? Langabezia egonda eta prestazioak kobratuta, erretiroari dagokion ekarpena ere ordainduko diguzue? %6 jarri beharko dugu funtserako, edo Lanbidek jarriko du?

José Múgicarekin bat eginez, esan dugu politika, lan-zuzenbidea, botere legegilea eta abar, ekonomiaren gehigarri bihurtu direla. Hori kezkagarria bada, honako hau are gehiago da: sistema honekin, ez al zaie guztion etorkizunerako botere gehiago ematen esparru ekonomikoa eta finantza-sistema kontrolatzen dutenei eta enpresa multinazional handiei eskubide sozialen legediari buruz? Gaur egun, horiek hango eta hemengo estatuei, soldata-politikak inposatzea lortzen dute, Lanbide arteko Gutxieneko Soldatari eustea eta legedia beren intereserako aldatzea. Zer ez dute egingo, beraiek baldin badira milioika langileren pensio, soldata eta funtsen zati baten kudeatzaile eta administratzaileak, hainbeste urtetan gordetakoak (10 urtetan, Euskadin bakarrik, 16.000 milioi euro pilatuko lituzkete)! "Soldata-kapital-pentsioa" gehiegi finantza enpresa horien eskuetan. Eta guzti hori, inork bozkatuak izan gabe.

"Koiuntura zailen ondorioz" zenbat aldiz ikusiko ditugu arau-aldaketak, zenbat finantza-porrot, 60 urtetan zehar? Ondorio oker handiagoak saihesteko, estatuak finantza erakunde horiek erreskatatuko ditu, eta beste behin denon artean ordainduko dugu. Kasurik onenean, pensio bat izan dezagun, litekeena da proposatutako sistemarekin bi aldiz ordaindu behar izatea. Etengabeko hazkundera ez da existitzen inongo eremutan, ezta mundu honetako ezein errealitatetan ere, eta etengabeko hazkunde iraunkorra ere ez da existitzen. Besteen pobretzearen kontura baino ez da existitzen. Pentsiodunen kopurua ere ez da etengabe haziko. Datozen 25 urtetan egingo du gora, eta gero nabarmen jaitsiko da, eta beste 40 urtez

mantendu egingo da. Pentsio-funts pribatuek, etengabeko hazkundera dute oinarritzat (falazia deitu beharko litzaioke). Funtsekin, ziurrenik, gauza bera gertatuko da: orain zer bait igoko dira eta ondoren maldan beheko bide hartuko dute. Beraz, " orain, ondo lotzen ditugu sokak " edo litekeena da erretirodunek eta pentsiodunek presioa egin behar izatea geratzen zaigun bizitza osoan gure pentsioak kobratzeko.

Esan dugu, Pentsio Funts Pribatuen ondorioz, kontsumorako dirua kentzen dela eta mailegurako dirua handitzen dela. Nork erosiko du ekoizitakoa, gasturako %6 gutxiago edukiz gero?, kontsumoa jaitsiko da?, prezioak jaitsiko dira?, enpresen irabaziak jaitsiko dira? Gauza bat edo bestea izanda, edo denak batera, nola lortuko dute Funts Pribatuek errentagarritasuna? Kapital horiek Europako enpresetara bideratzen badira, PEPPk dioen bezala, nola eragingo dio enpleguari kapitalaren etengabeko prestakuntza gordinak edo funts horiekin egindako finantzaketak? Langileak enpleguak galduko al dituzte, aurrerapen eta inbertsio teknologikoen eragin onik jaso gabe (orain gertatzen den bezala), hain zuzen ere gure soldaten zati batekin ere sortutako kapitalizazioari esker? Gaur egungo zoru juridikoari eutsiz gero, argi dago baietz. Hau ironia!

MB, NDF, BCE erakundeek argudiatu dute adinekoen kopurua hazten doala eta biztanleria aktiboak gutxitzen, eta ondorioz, kotizazioek behera egin dutela, Pentsioen Sistema Publikoa jasanezina bihurtuz. Oker ez bagaude, Funtsek egiteak, besterik gabe, ezin izango du eragotzi, errealitate bat baita, adinekoen kopurua handitzea eta biztanleria aktiboa gutxitzea; beraz, pentsio-funts pribatuei egindako ekarpenak ere jaitsi egingo dira, eta pentsio-funts pribatuak jasanezinak bihurtuko dira. Desberdintasuna banaketan edo ez-banaketan dago, desberdintasun sozialak murrizteko edo gai hori ahaztea, eta kito. NDFk dagoeneko aipatu du immigrazioa hartzearen beharra. Arazoa orain ez dago publikoan edo pribatuan, baizik eta "biztanleriaren piramidean". Seriotasuna pixka bat jaun-andreok, Europako 270 milioi langileren (aktiboak eta langabetuak) pentsioei buruz ari gara eta! *Izan ere, gauza bat da, gero eta langile gehiago erretiratuko direla, eta beste bat, oso bestelakoa, belaunaldi-erreleboa ez dela izango nabikoa, daukagun biztanleria-piramidearen ondorioz.*

Beraz, dena lotuta egon arren, modu partikularrean tratatu behar da gauza bakoitza. Zahartzea saihestezina da, gure giza izaeraren baitakoa. Belaunaldien arteko erreleboak, ordea, badu *konponbidea*: etorkinen ekarpena. Europarrek etorkinei lagunduko diegu, eta haiek ere lagunduko digute. Europak iritsi berriei pobreziatik ateratzen laguntzen die, eta haiek Europari "daramagun miseriatik" ateratzen lagunduko digute. Berririo ere estimatzen dugu pentsioak mantentzea eta datozen 25 urteetan izango duen gorakada nabarmena; belaunaldien arteko

erreleboa etorkinekin osatzeko erabakiarekin batera, Europa osorako aukera historikoa izango dela:

- Landunen kopuruak mantendu edo gora egingo du (belaunaldi-erreleboa + immigrazioa)
- Bezeroak edo kontsumitzaileak %15 igoko dira pentsiodunen ondorioz (pentsiodun gehiago)
- Zerbitzuen sektoreak gora egingo du (hirugarren adina % 45 igoko da). Etxeko eta egoitzetako arreta-laguntza.
- Ekintzaileentzat aukera berriak izango ditu: merkataritza txikia, aisialdia, kultura, sormen soziala, hazkunde pertsonala eta abar (pentsiodunak).
- Biztanleria gaztetu egiten da: (immigrazioa)

Egoera berriak eragingo dien pertsonen kopuru handia kontuan hartuta (langile aktiboak eta pentsiodunak: EB-28an, 260 milioi langile eta 120 milioi pentsiodun), *arazo horri irtenbide publiko eta sozial bat emateko arrazoi eta ebidentzia nabarmena da, gure ustez. Izan ere, ez da zentzuzkoa, kontinente oso batek bere biztanleriaren pentsioak bere soldaten zati batekin eratutako kapital-errentetatik lortu nahi izatea, proportzio batean bakarrik bada ere, beste kontinente batzuen kontura ez bada behintzat.*

4. **Sarrerak eta gastuak/Ekoizpena eta kontsumoa**

Langile aktiboekiko pentsiodun asko garela dioen argudioa desarmatu egin behar da. Enpresentzat eta ekonomiarentzat, egungo teknika eta baliabide ekonomikoekin, agertokia kontsumitzaile txarrena izango zen, ekoizle beraientzat bakarrik, hau da, enpresa eta langileentzat bakarrik ekoiztea izango litzateke. Beste modu batera esanda: ekoizleek beren buruarentzat bakarrik ekoiztea. Teknologia handia duen “pobreen” (edo ergelen) herrialde bati buruz ariko ginateke. Hain zuzen ere, ekonomiaren eta ekoizpenaren historian, lanaren banaketa izan da lan sistemetan aurrerapenak eta teknologia bera ere, ekarri duenak. Lanaren banaketa horrek dakarrena zera da: bakoitzak besteen beharrak betetzeko lan egiten du, eta, era berean, bakoitzak bere beharrak asetzen ditu besteen lanari esker. Horrek ahalbidetzen du eta behartzen du gero langile gutxiagok gizarte osoarentzat ekoiztea, edo bestela esanda, askoren artean lana banatuz, asko eta guztiontzat ekoiztea.

Pentsiodunok, lan-bizitza baten ondoren, eskubide batzuen ondorioz gara,. Gure egungo diru-sarrerak gure soldatak ziren parte bat da. "Kontsumitzaile hutsak" gara, hau da, diru-sarrerak izateko ez gaude lan egitera behartuta, nahiz eta eguneroko errealitatean aitona-amonek, lan askorekin, zuzenean laguntzen duten BPGari eusten. Nolanahi ere, erabat ezinbestekoak gara. Kontsumoa, ekoizpenaren

txanponaren bestalde baino ez da. Euskadin 950.000 langilek 505.000 pentsiodun mantentzen dituztela esaten denean, ez da errealitate osoa deskribatzen ari, ezta egia osoa ere. Egia esan, langile horiek eta enpresek 2.170.000 euskaldunei eta gizarte instituzio guztiei eusten diete. Zer gertatuko litzateke ekoizleek beren eta beren familien kontsumorako eta beste inorentzat ekoitziko balute? Ekoitzitakoak ezingo zen langile beraien soldatekin bakarrik erosi, edo ekoitzitakoan behar luketen preziorik izan, saldu gabeko produktuak geratuko lirateke eta horrek galerak ekarriko lituzke, baita enpresen itxierak ere (ekoizleak eta kontsumitzaileak berberak direla suposatu dugu). Eta prezioak soldaten parean daudenez, posiblek zerorako joera izango lukete. Gainera, ekoizle horientzat eta haien familientzat bakarrik ekoizteko ez lirateke 950.000 langile beharko, nahikoa izango litzateke 500.000 izatea. Baina, esan dugu beraientzat bakarrik ekoizten dutenez, hau da, 500.000 eta bere familien beharrak betetzeko, agian 300.000 langileen lanarekin nahikoa litzateke. Zenonen paradoxaren dortoka eta Akiles bezalakoa dinamikan gaude.

Errealitatea da Euskadin 950.000 gizonak eta emakumek ordaindutako enplegua dutela, 2.170.000 kontsumitzailearentzat ekoizten dutelako. Hori da errealitate ekonomikoaren benetako deskribapena. Egia da garai batzuetan (Industria Iraultzaren hasieran, adibidez) langilearen soldatak familia mantentzeko ere ematen ez zuela. Egoera hartan, seme-alabak 10 urte betetzeari (baita lehenago ere), lanera joan behar izaten zuten. Hortik dator "proletario" hitza (bere jabetza bakarra bere seme-alabak). Zorionez gairatu egin dira errealitate horiek. Teknikak eta konkista sozialek aurrera egin dute. Beraz, ekonomia osasuntsua nahi badugu, ekonomia osatzen duten faktore modernoak kontuan hartuta (zientzia eta teknika aurreratuak, besteak beste), kontsumitzaileak, ekoizleak baino gehiago izatetik abiatu behar dugu, eta, horrela, guztiei onurak ekarriko die. Baldintza horietan, ekintzailtza sustatuko duen jarduera ekonomikoa lortzen da.

Argi dago kontsumitzaile hutsak (lan egiten ez duenak, hau da, pentsiodunak) errealitate objektibo batzuetan oinarrituta, "diru-sarrerak" eskuratzeko eskubidea lortu dutela: aurretik 30-40 urte lan egiteagatik, alarguntasunagatik, langabezian egoteagatik, baliaezintasun edo gaixotasun batengatik, eta abar. Horrek ondorio bat du gaur egungo ekonomian: jarduera ekonomikoak ekoizleen kidegorako ez ezik, elbarrientzat ere ekoitzi behar du, ezinduentzat, eta abarrentzat. Egia da, horientzat guztientzat egiten duela, eta baita parasito mordo batentzat ere, azken hauen artean daude Pentsioen Sistema Publikoa suntsitzen tematzen direnak. Laburbilduz, ekoizleen diru-sarrerak kontsumitzaileek egiten duten gastuaren araberrakoak dira. Eta kontsumitzaileak ekoizleen menpe daude, ondasunak eta zerbitzuak eskuratzeko. Kontsumitzailearik gabe, prozesu ekonomikoa ezingo litzateke behar

bezala garatu. Izan ere, guztiek ekoitziko bagenu, ezingo genuke ekoizten dugun guztia kontsumitu (gaur egungo ekonomia baldintzetan behintzat).

Azken horri dagokionez, enpresa multinazional batzuek buelta eman diote jada. Izan ere, kontsumitzaileak behar dituzte ekoizteko, baina nahiago dituzte kanpoko kontsumitzaileak, barne-ekonomiaren alde egitea baino. Hemengo azpiegitura, baliabide eta gaitasun propioez "ekoizteko" baliatzen dira, guztion artean garatu eta finantzatuak, eta jarraian, lan araudi eskasa duten herrialdeez baliatzen dira, osasun kontrol gutxi, zerga kontrol gutxi, beren produktuak saltzeko eta "beren irabaziak" hobetzeko. Zenbat eta gutxiago kotizatu, zenbat eta soldata txikiagoak izan hemen, orduan eta lehiakorrak dira han. Harrapari zoroak dira. Berdin zaie hemengo Ongizatearen Estatua hondoratzea eta, gainera, hangoa hobetzen ez laguntzea. Horren aurrean, hemen eta han onurak ekarriko dituen ekonomia bat behar dugu, eta ez hemen edo han bakarrik.

Orain arte sistemak funtzionatzen du, baina ez pentsiodun mobilizatuek nahiko genukeen bezala. Ekonomiak bilakaera handia izan du, eta gaia, egia esan, konplexuagoa da; beraz, gauzak nondik joan daitezkeen ikusten joan behar da. *Oraingoaz, pentsioak eta bestelako prestazioak kotizazioekin finantzatu behar dira, eta Estatuko Aurrekontu Orokorrekin (EAO) osatu.* Baina epe ertainera begira, gizarteak irtenbide egokia aurkitu behar du, ez edozein irtenbide, baizik eta egoki eta zuzenena. Irtenbide hori ez da betirako izango, baina bidezkoena eta iraunkorrena izango da, hurrengo aldaketa sozial garrantzitsura arte. Luzera begira konponbide globala izan beharko du, mundiala. Pentsioak zein soldatak, hein handi batean, diru-sarrerak dira, kontsumorako dirua, eta hori gabe ezingo luke bizirik iraun daukagun ehun produktiboak. Ekoizpena eta kontsumoa txanpon beraren bi aldeak dira. "Kontsumoa" aipatzen dugunean, existentzia duin baterako beharrezkoak diren ondasun eta zerbitzuak eskuratzeari buruz ari gara, ez gara kontsumismoaz ari. Elikadura, arropa, kultura, osasuna, etxebizitza, argi-indarra, botikak, aisialdia ... dira.

“Ekonomialariak Krisiaren Aurrean” taldeak, azterlan eta txosten asko egin ditu, argudio eta datu nahikoak emanaz. *"Pentsioen murrizketak justifikatzeko arrazoirik ez dago"*¹⁹, gaineratu dute. Guk uste diogu are gehiago esan daitekeela: arrazoi sendoak daude (sozialak, politikoak, ekonomikoak, giza eskubideak, juridikoak eta abar) Pentsioen Sistema Publikoari eusteko eta 1.080 euroko gutxieneko pentsio duina bermatzeko. Halaber, nahikoa arrazoi daude gutxieneko diru-sarrera bermatuen sistema bat ezartzeko, ordaindutako lana izateko aukera izan edo ez.

¹⁹ *Economistas frente a la Crisis*

Amaitzeko, esan dezakegu teknologia bera eta egungo errealitate ekonomikok eta produktiboak bultzatu duten aurrerapenak direla bizi-itxaropena handitu dituztenak; baita bizitzaren luzapena eta ingurumenarekin eta berotze globalarekin lotutako arazo guztiak ere. Zalantzarik gabe, teknologia hori ere beharrezkoa izango da gizateriaren erronka globalei aurre egiteko, baina beste modu batera bideratuta. Horretarako, beharrezkoa izango da gizarte-kontzientzia handitzea, ongizate-estatua gizateria osora zabaltzea, gutxieneko diru-sarrera unibertsal eta duinak ezartzea. Eta hori guztia des-hazkundearekin batera. Kontsumismoaren kulturak atzera egin behar du. Kontzeptu faltsuetatik abiatuz gero, arazo gehiago ekarriko dituzten irtenbide faltsuak abiaraziko ditugu.

5. Nazio eta mundu ekonomiak

Pentsioen gaia hemengo alderdi politikoen agendan sartzea lortu dugu, baina ezin dugu ahaztu munduko jarduera ekonomikoan murgilduta gaudela eta multinazionalen eta nazioarteko erakundeen presio handia dagoela pentsioen inguruan. Zalantzarik gabe dagoeneko, gaia Europako agendan ere sartu da. Baina, lehen esan dugun bezala, badirudi Europako erakundeen plana PEPPa dela. Gaiaren eztabaida bide zuzenetatik ez dadin desbideratu saiatu behar dugu. Pentsioak herrialde bakoitzeko Gizarte Segurantzak kudeatu behar ditu, eta, behar izanez gero, Estatuko Aurrekontu Orokorrek osatu behar dituzte.

Ekonomia ireki batean, herrialde bateko soldaten kostuetan zergek eta kotizazioek duten eraginak lehiakortasuna galtzen lagun dezake, baldin eta beste herrialde batean gastu horiek ekoizpen-kostuetan kontuan hartzen ez direnean. Hau da, nazio batean edo bestean, *dumping soziala* dagoenean. Inola ere ezin dugu onartu horrelako argudio atzerakoiak. Zer esango diegu emakumeei soldata-arrakalari buruz? Hemen soldata-arrakala horrekin amaitzen badugu, jada ez gara lehiakorak izango! Eta berdintasuna onartzen ez duten gizonak, zer? Onartuko al genuke lelo berarekin etortzea? Bikote bila joango gara beste herrialde batzuetara, non legediak emakumeek mendekotasuna onartzen duen! Hau ez litzateke serioa izango. Ez gara "zentzugabekeria areagotu" nahian ari baizik eta gizarte justuago bat eraikitzeaz. Gero eta osoagoa den munduko ekonomia baterantz goaz, eta lehenago edo beranduago, irizpideak bateratu egin behar dira. "Munduko ekonomia" oraindik ez da ekonomia erabat itxia. Egia da ekonomia nazionalak (irekiak) existitzen jarraitzen dutela, baina munduko ekonomia egitate bat da, eta ekonomia nazionalentzat guztiz erabakigarria ez bada ere, oso baldintzatzailea da. Munduko Ekonomia horrek, eta horrekin batera errealitateak berak, aldaketak eskatuko ditu zenbait alderditan; bestela, laster kontraesan eta gatazka handiak sortuko dira.

Horregatik, eremu globaleko gizarte-baldintza eta eskubide bateratzeko ibilbide egin behar da. Hori ez da batere erraza izango, baina ezinezkoa ere ez; badira munduko ia estatu guztiak barne hartzen dituzten nazioarteko herrialde eta erakunde asko. José Múgicak zioen bezala: "... politikak, bere misio funtsezkoenean, gizarte batean aberastasun publikoa banatzeko moduarekin du zerikusia ...". Bestela, ekonomikoki zati bat bestearen kontura bakarrik bizi ahal izango den mundu bat izango dugu, non diferentzia monetarioen bidez abantaila ekonomikoez baliatuz. Zenbait herrialde, AEB edo Erresuma Batua bezala, berentzat pribilegiozko posizioak sortzen saiatzen dira munduko ekonomian (arantzel zergekin, etab.). Beren herrialdeetako ekonomiak, ekonomia nazional ireki gisa funtzionatzea nahi dute, beren kapritxora arautua, eta aldi berean munduko ekonomiaren abantailak ere eskura izan; eta eremu global hori ere beren aldera eta gustura arautua, eta, gainera, beren monetetan oinarrituz, indartsuak dira. Badira beste faktore batzuk ere, ekonomiaz kanpoko arrazoiei erantzuten dietenak, munduko ekonomia bidezkoago baterantz aurreratzea oztopatzen dutenak.

1929ko eta 1973ko krisiak aipatzean, ekonomialariek aurreko urteetan THren (Truke Harremana) aldaketa bat nola gertatu zen deskribatzen dute. Juan Hernandez-Andreuk (UCMko Historia Ekonomiko Garaikideko irakaslea) honako hau adierazten du: *"Diru-politikek bakarrik ez dituzte krisi ekonomikoak sortzen, eta ezta ere ekiditen. 1929 eta 1973ko ondorio katastrofikoak ez ziren soilik diru-kausen ondorio izan. Krisialdi bien jatorriak prezioen mugimendu erlatiboetan aurkitu behar dira. [...] variable erabakigarriak, bera, munduko merkatuko prezio erlatiboak dira. 1929ko krisian, produktu primarioen prezioak manufakturen prezioen azpitik egon ziren. Joera 1932-1933an aldatu zen, nekazaritza produktuen eta lehengaien prezioen igoeraren hasierarekin batera. 1972-1973ko krisiaren aurreko bi hamarkadetan, produktu primarioen prezioak manufakturen prezioen azpitik egon ziren. Berri ere, joeraren aldaketa krisiak markatu zuen, oraingoan 1973an"*²⁰.

Gaurko munduan ekonomia ulertezina da teknologiaren ekarpen erabakigarria kontutan hartu gabe. Gaur egun, teknologia aipatu gabe ekonomiaz hitz egitea zentzugabekeria da, eta kasu gehienetan iruzurrezko omisioa galanta. Egungo teknologiak ekonomiaren hiru faktoreak (lana, kapitala eta baliabideak) beste modu batera enfokatzera behartzen du. Dagoeneko langile askok lan errepikakorrek, neketsuak, astunak, toxikoak edo arriskutsuak egitea beharrezkoa ez bada, aurrerapauso handia eman dugu, eta lan horietatik askatutako giza kapitala gizakion eta gizartearen bizitzarako beharrezkoak diren beste alderdi batzuetan erabili ahal izango da. Horrek esan nahi du egungo jarduera ekonomiko eta produktiboarekin

²⁰ Hernandez Andreu eta AA. VV. Crisis Económico Mundial y Tercer Mundo, Iepala argitaletxea, Madril, 1988, 37. or.

batera formulazio juridiko eta ekonomiko berri bat egin beharko dela, eta hori garatzea politikari dagokio, Estatuari.

Kapital handia (multinazionalak eta finantza-sistema), dirudienez, ez da horretaz jabetzen, eta oraindik ere egungo egoera enpleguaren eta lanaren krisi-egoera dela defendatzen dute, eta beste behin ere, bere interes ekonomikoekin bat datozen eskubideak legeztatzen saiatzen dira. Jarrera hau (neurri batean) antzinako aristokraziaren jarrerarekin konparatu daiteke, iraultza industrial eta liberalaren hasieran, burgesiaren goraldia eta bere ekoizpen modua oztopatzearekin. Zaintza-lanak eta gizarte-sormeneko lanak, horietako asko oraindik ordaintzeke egiten direnak, ez dira faltako ez, baina horrek beste formulazio juridiko bat eskatzen du, zereginak gizonen eta emakumeen artean banatzea eta diru-sarrerak izateko eskubidea. Pentsio eta erretiroen sistemarako irtenbidea, egungo koordinatu ekonomikoetan oinarritua, probisionala baino ezin da izan. Prestazio ekonomikoen eta gizarte-aurreikuspenaren beste sistema bat zenbat eta lehenago prestatu, orduan eta hobeto egingo zaie aurre etorkizuneko arazoei. Ezin dizkigute pentsioak kendu, politikariak nolabait, gure botoen morroi baitira.

Salgai baten prezioan ekoizleen diru-sarrerak (soldatak), lehengaiak, material komertziala, mozkinak eta abar sartzen dira. Horri kotizazioak gehitu behar zaizkio (pentsioak, langabezia, etab.). Argi dago lanaren fruituak ere nahikoa diru-sarrera izateko eskubidea eman behar duela, langileak ezin duenean lanean jarraitu zahartzaroaren edo beste kontingentzia baten ondorioz. Soldataren zati batek etorkizuneko diru sarrerak sor ditzan nahi izatea, kontsumoko dirua kendu eta kapital bihurtzea da. Dagoeneko badakigu zenbat diru sarrera uzten dituen kapitalak: beraientzat asko, langileentzat ezer gutxi. Lana, orain arte behintzat, kapitala sortzeko pieza gakoa izan da. Baina kapital teknologikoaren handitzeak plantila zaharrak murrizten ditu, neurri batean soilik berriak direnak eta soldata apalagoak dituztenekin ordezkaturik. Orain soldata ere kapitala osatzeko erabiltzea asmoekin datoz. Zergak eta kotizazioak, zehatz-mehatz begiraturik, ez ditu enpresaburuak ordaintzen, ezta langileak ere, baizik eta prezioarekin ekoizpen-kostu guztiak ordaintzen dituen kontsumitzaileak, hau da, guztion artean ordaintzen ditugu.

Era berean, ez da onargarria enpresaburuak kotizazio-maila handiagoak ordaintzeko prest ez daudela esatea. *Langileak funts pribatuetan soldataren %a eman nahi izatea ez al da pentsio duina izateko kotizazioa handitzearen parekoa?* Ezezko horrek helburu bakarra du: pentsio-funts pribatuak indartzea eta beraiek ordaindu behar duten zatia SZrekin trukatzeko (hau ordaintzen badut, ez dut bestea ordainduko). Egia esan, zati bat eta bestea enpresako kide guztien artean ordaintzen dugu, jarduera produktiboaren emaitza baita. Zer interes dago kotizazioen igoera

enpresariari eragiten dion zerbait bezala aurkezteko, eta ez produktuaren prezioari, sistema ekonomikoari eragiten dion zerbait bezala? Zer interes dago *ezkutatzeko* Funtsei egindako ekarpenak kotizazioen igoera bat direla, okerreko atetik, eta soldataren kontura?

6. **Jarduera ekonomikoaren eguneratze juridikoa**

Gure ustez, jarduera ekonomiko modernoaren oinarria, "zoru juridikoa" aldatzeko premia larrian dago. Ekonomian esku hartzen duten hiru faktoreek aldaketa garrantzitsuak jasan dituzte: *lanak eta baliabideek*, azken hamarkadetan eraldaketa sakona jasan dute. Hori nahikoa da oinarri juridiko-politikoaren eguneratze baten beharra ulertzeko. Enpresariak ez dute inolako presarik ekonomiari buruzko legedian aldaketak sartzeko. "Kapitalari" dagokionez, bere ezaugarriak kezkarrienak, gaur egungo garaietan izan duen hazkundera, esku gutxi batzuetan kontzentratuta egotea bere erabilera espekulatiboa dira.

Rudolf Mees Holandako Bankako zuzendaria eta Mercury Provident Plc erakundeko aholkulari eta sustatzailea izan zen. Erakunde horrek banku etikoen mugimenduaren sorrera sustatu zuen Erresuma Batuan eta Europan, gaur egun Triodos Bank²¹ dena. Bere liburuan, egungo errealitatearekin bat datozen gogoetak laburbildu ditugu. Liburuak, jendea diruaren erabileraz kontzientziaztea eta elkarre-ekonomia bultzatzea eta abar, du helburu, *Kapital eta Jabetza* kapitulu honako hau adierazten du: " *Mailegu-kapitala, kapital modu bat da, ekoizpen-bitartekoak finantzatzeko behar den diruak ordezkatzeko duena; ekoizpen-bitartekoak eskuratzeko, horiekin fabrikazio-prozesu bat hasteko: eraikinak, makineria, etab.*" [...] *Negozioak arrakasta badu salmentaren ondoriozko diru-sarrerekin, diru multzo bat alde batera utziko da makineria amortizatu eta, egotekotan, maileguren itzulpenak egiteko. Geratzen den "etekina" erreserba-funts gisa erabiliko da, makineria aldatzeko, ekoizpen-bitartekoak berritu ahal izateko mailegu berriaren beharrik gabe*".

"*Interesgarria da ekipamendu berria nork finantzatzen duen erabakitzeko kontua; izan ere, makinak eta gainerako inbertsioak, jatorrizko kapitalarekin erosi zirenak, jada ez dira existitzen, eta makina berriak makina zaharrarekin ekoiztutako produktuen erosleek finantzatua izan dira. Hertsiki esanda, akzioduna makineriaren jabe bihurtu da, benetan ordaindu gabe. Lege ikuspegitik, jabetza eskubidea mantendu egiten da, baina jabetzari dagozkion gauzak beste batzuek ordaindu dituzte. Esan daiteke, denboraren poderioz, errealitate ekonomikoa eta lege egitura ez datozela bat*".

"*Enpresaren aktiboak, bertan lan egiten duten gizakien aktiboekin lotuta daude. Aktibo pribatuei "merkatu balioa" esleitu beharrean, agian errealistagoa litzateke etekina partekatzeko*

²¹ Mees R., Dinero para un mundo mejor, Madril, Idea Studio argitaletxea, 1999. Kapital eta jabetza. Kapituluak.

eskubideaz hitz egitea, eta ez jabetza eskubideaz. Orduan, akzio ziurtagiriez hitz egiten ariko ginateke, erabileratik sortuko liratekeen mozkinetarako eskubide titulu bat, eta ez kapitalaren jabetza titulu bat".

Sarrerak eta Lana kapituluko paragrafo batzuk ere irakurri ditzagun: (egile berarenak)²²: "Lanetik datozen diru-sarrerez" ari garenean, "Soldata" terminoa erabiltzen dugu, gogoeta gehiagorik gabe. Soldata horren kopurua, normalean, lan-merkatuko eskaintzaren eta eskariaren legeen arabera izaten da, eta, beraz, lanak merkantzia izatera hartzen du. Jada ez da gizaki osoa saltzen dena, esklaboen merkatuan bezala, baietik eta horren zati bat bakarrik, bere lan-indarra. Kontzeptu horren aurkako protestek kezka handia sortzen zuten gizartean, eta badirudi gizarte-legeen bidez leundu egin direla. Dena den, jende askok oraindik ere sufritzen du, kontzienteki edo inkontzienteki, tentsio hori. Arazoa gizakiari berari lotuta dago, eta pertsona bat soldata baten bidez lan egiteagatik "saritza" zuzena ote den galdera sorrarazten du".

"Hortik ondorioztatzen da ez dugula lanagatik ordaintzen, lanaren emaitzagatik baietik. Lanaren banaketa zabalaren enpresa moderno batean, erraza da pertsona bakoitzaren okupazioa ikertzea, baina egiten duen lanaren ebaluazioa negozio osotik (oro har hartuta), dator. Gizabanako baten lanaren emaitzek "balioa" dute soilik besteen lanaren emaitzak batzen zaizkionean. Kontsumitzaileek edo erosleak "emaitza bateratuak" "erosten" dituzte.

Rudolf Meesen liburu horretako bi kapitulutatik ateratako kontzeptu horiek nahikoa pista ematen digute jardura ekonomikoaren oinarri juridikoek nondik nora joan beharko luketen ikusteko.

²² IBID., Diru-sarrerak eta lana kapitulua.

II. PENTSIOEN SISTEMA PUBLIKOAREN DEFIZITAREN IRAKURKETA KRITIKOA

Aurrekaririk ez duen ofentsiba bat jasaten ari gara komunikabideen bidez, 1.080 euroko Gutxieneko Pentsio Duina baten alde eta 1.200 euroko Lanbide-arteko Gutxieneko Soldataren aurka daramagun borrokaren aurka. PSOE-Podemosen 900 euroen proposamena ere gehiegi iruditzen zaie patronalari eta Ibex 35eko ekonomialariei. Gezur ustelak jaurtitzen dituzte gorritu ere egin gabe; adibidez, soldatei buruz kostuak direla esanez, eta abar. Hainbeste ahalegin eta oldarkortasun jartzen dutenean, pentsiodunek arrazoia dugula badakitelako da.

1. Kontzeptu batzuk

Has gaitezen Madrilgo Unibertsitate Konplutenseko Soziologiako katedradun Juan José Castilloren²³ gogoeta batzuk aipatzen: *"Ezketuan, ordea, lanaren etorkizuna iluna delako zentzu komunaren mende dago, ondorio sozialetan (nahiz eta" manualistentzat "oso argia dirudien: desagertu egingo da). Eta horrela, "zentzu komunean" horrek laborantza-gune bat sortzen du, politika ekonomikoak justifikatzeko eremua indartzen du, lanekoak, industrialak, prestakuntzakoak ... Politika horiek pertsonen bizitza eta perspektibak, gizarte-loturak eta balizko zoriona modu erabakigarrian modelatzen ari dira, ekonomialari zaharrek, fundatzaileek modura esateagatik. "Gizarte-zientzia lauso" eta, nahasi horrek, oso eragin garrantzitsua du: ez da beharrezkoa egiten diren politikak argudiatzea; "aukera saihestezinak" izatera pasatzen dira, eta, beraz, eztabaida ezinak dira, ez langileekin, ez sindikatuekin, ezta gizartearekin ere: hau da, gehiengoaren askatasunari murrizketak eragiten dizkio".*

Ikus dezagun zientzia ekonomikoak zer dioen. Jaime Requeijo González Analisi eta Gizarte Ikasketetarako Fundazioko (FAES) kidea eta beste egile batzuek idatzitako Estructura Económica de España II liburuan, soldatekin eta pentsioekin eta BGAEekin lotura zuzena duten hiru epigrafe garrantzitsu aurkitzen ditugu, soldata-diru-sarrerak inbertsioetara eramaten baitira:

Ekoizpen-baliabideak²⁴. *"Tradizionalki, ekoizpen-baliabideetat edo ekoizpen-faktoretzat hartu izan dira lana, lurra (baliabide naturalak, oro har), kapitala (edo ekoizpen-ondasunak) eta enpresa-antolaketa. Ekoizpen prozesuari egiten dioten ekarpenagatik egiten diren ordainketak edo ordainsariak honela deitzen dira: soldatak, lurraren errentak, interesak eta*

²³ CASTILLO J. J., "Trabajo del pasado trabajo del futuro", Sociología del Trabajo, 34. zk. (1998ko urria), 136. or. Siglo XXI de España Editores, S.A. Madrid. Azpimarratutakoa eta lodia gureak dira.

²⁴ AA.VV., *Estructura Económica de España II*, Madril, Editorial: Jakaryalen imprimatua, 1995, 551. or.

irabaziazak ". "Gaur egun, ekoizpen-faktore bezala bi baino ez dira kontuan hartzen, lana eta kapitala ... Haien ekarpenagatik egiten diren ordainketei edo ordainsariei soldata-errentak eta jabetza-errentak deitzen zaie, eta azken horiek ustiapen-soberakin gisa ere ezagutzen dira".

Ekoizpen-prozesuaren fluxu erreala eta monetarioa²⁵: *"Ekoizpena alde aurretik bitarteko kontsumoak (lehengaiak eta produktu erdi-landuak) deituriko produktu batzuk erabiltzean datza, ekoizpen-faktore primarioak (lana eta kapitala) erabiliz beste produktu batzuk lortzeko. Hau da, ekoizpena aurretik zenden produktuei zenbait faktoreren bidez balioa gehitzean datza, beste berri batzuk sortzeko. Faktoreen jabeek errentak (soldatak eta etekinak) jasotzen dituzte, hau da, produkzio-prozesuari egiten dioten ekarpenagatik ordainsariak, eta errenta horiek ondasun eta zerbitzuen salmentatik datozen diru-sarrerekin ordaintzen dira (gastuak) "*

Ekoizpena eta balio erantsia²⁶: *"Garatutako jarduera ekonomikoaren adierazgarri den ekoizpenaren azken balioa da (Produktu Gordina), hau da, ondasun eta zerbitzu guztien ekoizpenarena, erdibidekoa kenduta (tarteko kontsumoa), horrela baloreen kontabilizazio bikoitza saihestuz. Baina prozesuaren fase bakoitzean produktuari balioa gehitzen zaionez – Balio erantsia (BE) - ... BPGaren zenbatekoa unitateek ekoizpen-prozesuaren fase guztietan gehitutako balioen batura da, eta, aldi berean, faktoreek ordaindutako errenten batura adierazten du. Errenta gordina, ekoiztutako ondasunak eta zerbitzuak eskuratzeko izango diren errentak, gastu gordina, kontsumo gisa – Premiak asetzen dituzten ondasun eta zerbitzuak – Edo inbertsio gisa – Beste batzuk ekoizteko ekoizpen-ondasun gisa "*

Kontzeptu batzuk argitu ditugun arren, funtsezkoa da ikuspegi orokor bat izatea. *"Beharrezkoa da ekonomia osotasun sozial gisa ikustea. Gaur egungo ekonomiara lanaren banaketaren bidez iritsi gara, kapitalismo modernoaren jatorria bertan baitago: prozesu ekonomikoen berezitasuna gu geu haien barruan izatea da. Barrutik begiratu behar dira "*

Testu horiek kontuan hartuta, Gizarte Segurantzaren defizita beste begi batzuekin behatzeko egoeran gaude. Ezin da defizitaz hitz egin errealitate ekonomikoa bere osotasunean hartu gabe. Etxe bateko instalazio elektrikoan defizitik ez dagoen modu berean, haren jabeak bere diru-sarreraren erabilera desgokia egiten duelako eta berogailua pizteko dirurik gabe dagoelako hilaren azkenean, pentsioen defizitaz ere ezin da hitz egin, horretarako behar diren kotizazioen txorrota ixten delako. Ireki dezagun txorrota hori. Besterik gabe, nahita eraikitako kontakizun baten aurrean aurkitzen gara. Esparru ekonomikoa denon artean egiten dugu. Nik gastu bat egiten dut, eta zuk diru sarrera bat lortzen duzu. Zuk eta nik kontsumitu eta aurreztu egiten dugu, eta horrek lana izango du eta hark, berriz, inbertsiorako eta ekintzailatzarako mailegu bat. Partaide bat ezabatu

²⁵ IBID., 510 or.

²⁶ IBID., 511 or.

edo baztertzen badugu, dena aldatzen da baten alde edo denon kate, baina emaitza, ekonomia ez hain soziala eta ez hain osasuntsua, izango da.

Pentsiodunen kopuruaren igoerari, biztanleria aktiboaren jaitsierari eta pentsioen defizitari buruz Munduko Bankuak emandako argudioei ere erantzun nahi genieke. Etorkinen ekarpenik ez balego, MBaren irakurketa hori agian egia izan liteke, baina irakurketa horrek ez ditu ondorio guztiak ezertarako aipatzen. Biztanleria aktiboa jaisten bada, eta, beraz, enplegua duen biztanleria ere bai, guztizko soldata-ordainsaria ere murriztuko egingo da, eta beraz, PFEZaren eta BEZaren zergak ere jaitsiko dira. Baina, oker ez bageunde, egoera horrekin funtzionarioen soldatak ere jasanezinak izango lirateke. Hori gertatu zen, hain zuzen ere, 2012an Mariano Rajoyk atzeratutako ordainsari estrarekin. Biztanleria okupatua jaitsi egin zen, zerga bilketa ere jaitsi zen eta presio fiskala handitzea ezinezkoa zen. Hori izan zen, hain zuzen ere, ordainsari estretako bat bertan behera uzteko arrazoia, nahiz eta, jakina, Lehman Brothersen krisiak zuen lehen erantzukizuna eta bakarra, eta inondik inora ere ez gure pentsioak. Nazioarteko erakundeek, sektore publikoa murrizteaz hitz egiten dute, baina inoiz ez dute esaten funtzionarioen edo politikarien soldatak jasanezinak direnik; aldiz, pentsioekin oso beligeranteak agertzen dira. 2012ko gertaera horrek (funtzionarioei ordainsaria ez ordaintzea) sindikatuei ere pentsarazi beharko lieke. Soldata-igoerak orokorrak eta antzekoak izan behar dira, bai sektore publikoan bai pribatuan. Bestela, sei urtean behin, soldata-ordainsarien gaineko presio fiskala handitu beharko da, hortik ateratzen baita aurrekontuen % 80, eta azken hauetatik soldata publikoak.

Puntu honek argibide gehiago behar ditu. Administrazioak ekonomiari laguntzen dio, gainerako gizarte-eragileek egiten dugun bezala, baina ez du Ustiapen Gordinaren Soberakinik; bere kontuak eta balantzeak "0ra" doaz. Horrek ez du esan nahi ekoizten ez dutenik. Alderantziz, haren onura jarduera ekonomiko osoan islatzen da. Nork ez du ikusten mediku batek zenbat ekoizten duen paziente bat 15 egunetan sendatuz, etxean bere kabuz egingo balu 3 edo 4 hilabete edo urtebetean egin beharrean? Medikuek asko ekoitzi du. Nor ez da konturatzen zer balio duen maisu-maistren lanak, bere dedikazioz eta ahaleginez haurrak, nerabeak eta gazteak hezteko? Horrela, gizarteak prestakuntzarik eta hezkuntzarik gabeko belaunaldiak egin beharko lituzkeen ahalegin eta diru kopuru izugarria aurrezten ditu. Gauza bera esan daiteke edozein lan edo lanbideri buruz, nahiz eta oso erraza edo apala irudit, eta horregatik guztiei errespetu eta begirune bera zor diegu. Hortik ondorioztatzen da egitura publiko eta administratiboak mantentzea denon gain hartu behar dugula, funtzionarioak barne. Zein kuotarekin? Argi dago, aktore bakoitzak jarduera ekonomikotik ateratzen duen etekinaren arabera. Errealitatea, ordea, kontrakoa da: soldaten ordainsariek enpresen mozkinak baino bost aldiz

gehiago jartzen dute zuzeneko zergetan, eta, ondorioz, zeharkako zergen %80 ere soldaten ordainsarrietatik ateratzen da.

Egia esan, ezin da hitz egin funtzionarioen edo pentsiodunen soldatetan dagoen defizitaz, jarduera ekonomikoan dagoen kontraesanaz hitz egin behar da, eta arlo ekonomikoan dagoen defizit demokratikoaz. Guztiok gaude beti jarduera ekonomikoaren barruan, eta barrutik begiratu behar diogu horri. Langileok, langabetuek, enpresaburuek eta akziodunek, bankariek eta finantzariak, langile publikoak eta politikariek, ikasleak eta pentsiodunek, emakumeak eta gizonek, familiek eta abarrek, guztiok osatzen dugu jarduera ekonomikoa, modu batera edo bestera, eta horietakoren bat ez badago, dena aldatzen da. Lehen ere adierazi dugu: ekoizpen-prozesuaren *soldata-errentek eta irabaziek* (kapital-errentek) balio erantsi gordina osatzen dute. Ondoren, "balio" hori kapitalaren eta lanaren artean banatzen da. Egindako lanagatik soldata bat ordaintzen dela esatea interes handiz eraikitako diskurtsoa da. Benetan gertatzen dena da, balio hori banatzeko orduan, alderik ahulena (langileak) kaltetua ateratzen dela. Horrenbestez, esan behar da lan-kostua esaten zaiola soldaten gehi enpresaren kotizazioen eta langileen bestelako gastuen baturari. Hori ez da horrela, *gure errentak dira*, Balore Erantsi Gordinaren (BEG) zatia, borrokan lortutakoak (eta orain kendu nahi dizkigutenak), *dira*.

Onartzea baino beste erremediorik ez dago, ez dela posible soldata-errentek parte-hartze handiagoa izatea, ez bada kapital-irabazia murrizten. Hori argi eta garbi frogatuta dago, Karl Marxek obra askotan azaltzen du. Horietako batean, John Weston²⁷ herritar ingelesari erantzunez, zera dio: "*Soldaten igoera orokor batek ekarriko luke irabazi-kuota orokorra jaistea; baina ez litzateke balioak aldaraziko*"²⁸ (merkantziaren balioaz ari da). Hau da, soldaten igoera orokor batek irabaziak gutxitzea dakar. Kasu horretan, aberastasunaren banaketa bidezkoago bati buruz ari gara. Aberastasunaren hazkundera ekoizpenetik, kapitalaren eta lanaren gehikuntzaren eskutik bakarrik etor daiteke. Arazoa da, soldata-errentak kendu ondoren, BEG-tik geratzen den guztiari etekina deitzen zaiola eta kapitalizazioaz ez dela hitz egingen. Enpresaburuek nahi badute, inbertituko dute, eta ez badute nahi, ez dute egingo. Soldatek ez dute gehiagorako ematen. Baina soldatak ezin dira inola ere kostuak edo gastuak deitu. Hala balitz, BEG bat etorriko litzateke ustiapeneko soberakin gordinarekin. Baina bai hemen, bai EU28an eta bai mundu osoan, errenten

²⁷ John Weston langile ingelesak Langileen Nazioarteko Elkarteko Kontseilu Nagusian defendatzen zuen tesia: soldaten igoerak ezin duela langileen egoera hobetu, eta kaltegarritzat jo behar dela Tradeunionsen [sindikatuak] jarduerari.

²⁸ Marxek 1865eko ekainaren 20an eta 27an egindako txostenean, Langileen Nazioarteko Elkartearen Kontseilu Nagusiaren bilkuretan (Londresen 1898an argitaratu zen lehen aldiz aparteko liburuxkan, Balioa, prezioa eta irabazia izenburuarekin). Gaztelaniaz: salario precio y ganancia, Madril, Ediciones Halcón, 1969, 72. or.

(soldaten eta enpresen) baturak BEG osatzen du, eta herrialde guztien artean konparatzen da, datu horretan oinarrituta, herrialde bakoitzaren produktibitatea, EU28 batez bestekoarekin. Bestalde, bitxia da adierazle hori argitaratzea eta *okupatu bakoitzeko balio erantsi* gordin gisa ulertzea. Ezin litzake bestela izan. Imajina dezagun enpresa eta tamaina bakoitzaren arabera BEG emango balute: argigarria izango litzateke eta zenbakiak neurritz kanpokoak izango lirateke.

Testuinguru horretan, kontu handiz aztertu behar da zein den edo zer eragin izan dezakeen ekonomia errealean Gizarte Segurantzaren kotizatzearen edo ekarpen horiek enpleguko BGAE batean jartzerakoan. Argitu dezagun Gizarte Segurantzako kotizazioak soldaten ordainsarietan (LLEE) sartzen direla BPGan. Gainera, 40 urteko kotizazio-egoera batean pentsatu behar dugu, gero erretiroa 20-25 urtez kobratzeko, bai sistema publiko batean, bai banakako pentsio planetan. Gizarte Segurantzaren kotizatzen badugu, ekarpena banatu egiten da eta eskuragarri dagoen gastua handitu egiten da, eta, beraz, beste batzuentzat diru-sarrerak dira. Horrek berekin dakar jarduera ekonomikoa haztea, eta baita ekintzailatzarako aukerak handitzea ere, eta horrela BPGa igo egiten da.

Izan ere, pentsioak dira tokiko ekonomiari gehien laguntzen dioten diru sarrerak. Mario Draghik adierazi zuen 2018an euro-gunean izandako hazkunde positiboa, batez ere barne-eskariari zor zitzaiola. Aldiz, kontra-partida gisa, ez da aurrezten, eta modu zuzenean behintzat, ezin da inbertsioetarako erabili. Baina banku manipulazio eta finantza espekulazio mota guztiak trabatzeko abantaila du. Zorionez, BGAEen sistema ez zen inposatu duela 30 urte batzuek nahi zuten bezala (ekonomialari batzuek horretaz hitz egiten zuten, ongizate-estatuaren krisiari erreferentzia eginez). Hala izan balitz, Lehman Brothersen azken krisian finantza porrotak izugarrizkoak izango ziren. Funtsen zuloari banku-zuloari gehituko beharko litzaioke Espainiako estatuan, eta hori izugarria izango zen, gobernuak kostu horiek babestu beharrean aurkituko litzateke. Are gehiago, azpimarratu behar da Gizarte Segurantzaren egungo defizita *becata minuta* dela proposatutako funtsen porrotarekin alderatuta. Pentsio-sistema publikoaren izate hutsa berme bat da, "Damoklesen ezpata" gisa, BGAEen kudeatzaileen gainean. Pentsio duinen sistema publikorik gabe, kudeatzaile horiek "eskuak libre" izango lituzkete.

Horregatik, lehenik eta behin, adierazi behar da ekonomiak kontsumoa, aurrezkia eta inbertsioa behar dituela. Oraingoz badakigu ekonomia, Gizarte Segurantzako kotizazioekin eta pentsioekin, eta horri dagokion kontsumoarekin, hazi egiten dela. Funtsetara egindako ekarpenekin ere hazi egingo zela suposatzen da. Esan liteke, modu batera edo bestera, 40 urteko ekarpena eginez eta inbertsioa handituz, Gizarte Segurantzaren 40 urte berdinetan kotizatzearen antzeko edo pareko emaitza emango lukeela, eta horrekin enpresen kontsumoa eta diru-sarrerak

handituko liratekeela. Hazkunde ekonomikoaren etekinei eta kostuei buruz Francisco Machonek dio²⁹: *"Economía baliabide guztiak erabiltzen ari den egoera batean badago, kapital ondasunen ekoizpena soilik handitu ahal izango da baliabideak kontsumo ondasunen ekoizpenetik kapital ondasunen ekoizpenera mugituz gero. Alde horretatik, inbertsioa handitzeak kontsumoa murriztea dakar"*.

Hori Euskadin, %70ean egia izango litzateke, euskal soldatek ez baitute gehiegi aurrezteko ematen. Horregatik, esan dezakegu, 40 urtez soldata gordinaren %28,3 ematen badiegu Funtsei, erretiroan azken urteko soldataren %86-90 lortuko dugula, alegia. 40 urtez kopuru bera kotizatzen bada banaketa-sisteman, emaitza bera izango da. Hau da, pentsio-nominak daukan neurria baino dezente altuagoa izan beharko zuen, guk urte askoan %28,3 kotizatu baitugu. Horri esker, kontsumitzaileak ugaritu egin dira, eta hazkunde ekonomikoa ere ekarri du. Ehuneko hori hirukoiztu egingo luke, Funtsetan ustez egiten duen bezala. Hau da, sistema publikoko batez besteko pentsioak, gutxienez, erretiro-urtearen %85-90ekoa izan beharko luke, bai sistema batekin bai bestearekin.

Oraindik ohar garrantzitsu bat egin behar da. Asko garela eta gehiago bizi garela diote. Christine Lagarderen hitzetan, *"Zerbait egin behar da eta gainera, berehala"*. Horrek galdera hau dakar mahai gainera: nolakoa izango litzateke ekonomia ...? Erantzuna argia da. Badakigu zer den orain. Aktore edota parametroren bat aldatzen bada, dena aldatzen da. Gogora dezagun funtsezko gizarte-jardueraz ari garela, eta dauden giza eta gizarte-parametroak ezin direla alaiki aldatu, ezta esperientziak arinkeriaz egin ere. Pentsiodunik ez balego, egungo ekonomia ez litzateke orain dena izango. Langileak, batez beste, erretiroa hartu eta 3. edo 5. urtera hilko balira, lan-jarduera eta lana bilatzeko ekimena eta gogoa ez lirateke, ezta urrutitik ere, gaur egun diren bezalakoak. Hau da, ekonomiaz hitz egiterakoan daukagun gizartearekin, gizartean eta gizartearentzat, egin behar da. Gainerakoak patrikak eta irainak dira, bankari eta agintari politikoen ahotik entzuten ditugunak bezalako. Nolanahi ere, Lagardek berak gure garaipenerako pistak ematen dizkigu: eutsi eta iraun besterik ez dugu egin behar, pentsioak jaistea eragotziz eta gure dirua behar bezala erabiliz.

Espainiako eta Euskadiko BPG, krisialdian, jaitsi egin zen 2008tik 2017ra. Datu makroekonomiako guztiak jaitsi ziren. Grafikoetan ikus daitekeenez, irabaziak izan ziren gutxien sufritu zutenak, are gehiago, BPG baino gehiago igo ziren 2016tik aurrera. 2016ko BPG, azkenean, 2008ko balioetara itzuli zen, baina soldatak eta kotizazioak ez dira 2008koen mailara iritsi. Kotizazioak berreskuratzen joan dira, baina 2017an 2008an baino 3.500 milioi gutxiago bildu ziren. Okupazio

²⁹ MACHÓN F., *Economía Teoría y Política* (3. ed.), Madrid, Ed. McGraw-Hill, 1993, 612-613 or.

maila ez da 2008ko mailara iritsi oraindik, baina gora egiten jarraitzen du. Hala ere, lan errentek (soldatak + kotizazioak) BEGean duten partaidetza gero eta txikiagoa da.

Onartu behar dugu langileak eta sindikatuak *mesfidantza* antzera daudela gure borrokari dagokionez. Are gehiago, nolabaiteko lotsa eta zalantzak agertzen dituzte, edo nolabaiteko arreta pentsioen gaiaren aurrean *aurpegia emateko*, nahiz eta haiei gehiago eragingo dien gaur egungo pentsiodunei baino. Horregatik, beharrezkoa da argudio sendoak garatzea eta egoera horrek gaur egungo langileentzat eta gazteentzat ere duen garrantzia nabarmentzea. Pentsiodunok argi eduki behar dugu: ezinezkoa da 1.080ko gutxieneko pentsioa lortzea, LGSa kopuru horren azpitik jarraitzen badu, nahiz eta baldintza hori soldatapekoen %12-15i soilik eragin. Sozialki aztertuta, diru-sarrerei buruzko pertzepzioa asko aldatu da 2008. Urtetik hona. Orduan mileurodunekoa izatea nahi ez den egoera zen, gainditu beharrekoa. Gaur egun, aldiz, unibertsitate-titulazioa duten gazteek 500 euroko (eta gutxiagoko) lanak onartzen dituzte 8 orduko lanaldiekin. Egoera horiek ez dira duinak gurea bezalako gizarte garatu batean. Pentsio-sistema publikoa eta banaketa-sistema bidezkoena dela erakutsi behar dugu, are gehiago, baita ekonomikoki eraginkorrena ere. Soldaten aurka eta Lanbide arteko Gutxieneko Soldataren igoeraren aurka hitz egiten duen patronalari erantzun egin behar zaio. Ibex 35eko ekonomialariei ere erantzuna eman behar zaie.

Ez dago arrazoirik BGAEekin beligeranteak izateko. Baina haientzat mesedegarria den tratamendu fiskal baten aurka gaude, soldata altuenak soilik baitira BGAE izenpetzeko gauza. Pentsio-sistema publikoa eginkizun asistentzia hutsean geratzen bada, funtsen errendimenduak arriskutsuak dira; izan ere, kapital-inbertsioak izan arren, soldata-ekarpentzat eta halakotzat hartuko dira, batez ere soldatapeko biztanle guztiei zabaltzen bazaie. Pentsiodunok konbentzimendu osoa izan behar dugu *gure pentsioak ez direla bigarren mailako eskubideak*. Gure pentsioek beste edozein gizarte-sektoreren diru-sarrerek duten lehentasun bera dute, irakur enpresariak, bankariak, politikariak edo funtzionarioak. Ezin ditugu *merkealdian* jarri *saldoak balira bezala izakinak amaitu arte*. Ez gaude prest gurea dena kentzen uzteko. Ez da onargarria langileei soldata urriak eta eskasak ordaintzea, eta gainera, erretiratzeko orduan, pentsiorako eskubidea dutenean "defizitarioa" izango dela eta, beraz, orain aurrezten joan beharko direla esatea. Ekonomiak ez du horrela funtzionatzen.

Ezer aldatu gabe, ezin dira Gizarte Segurantzaren Diruzaintzako arazoak konpondu. Ezer aldatu gabe, ezin dira konpondu gure mobilizazioekin ararazitako samingarriak diren arazo sozialak: milioika emakume eta gizonen pentsio kaskarrak, soldatapeko askoren lan baldintza kaskar eta lotsagarriak. Kontua ez da pobrezia

zabaltzea eta orokortzea, baizik eta urtero sortzen den aberastasuna hobeto banatzea. Pentsiodunok badakigu jarduera ekonomikoan, zerga-politikan eta aurrekontu-partiden lehentasunean aldaketak egin beharra dagoela. Aldaketak egin behar dira Pentsioen Sistema Publikoa iraunkorra izaten jarrai dadin, gutxieneko pentsioak 1.080 euroko bizitza duina berma dezan. Aldaketa horiek beharrezkoak dira soldaten eta pentsioen arrakalekin amaitzeko, 1.200 euroko LGS duina ezartzeko, lana eta lan-baldintzak duintzeko. Urtero sortzen den aberastasuna banatzeko modua, BPGa, bidegabea da, *jasanezina* da. Gizarteak guztion artean ekoizten dugunetik bizi behar du, eta baldintza horrek zehaztu behar ditu bai beheko mugak, bai goikoak. Lehen aipatu ditugu zein diren gutxieneko pentsioa eta soldata. Horiek defendatzea beste irtenbiderik ez zaigu geratzen, justiziagatik eta duintasunagatik. Bide horretatik ez badoa, datozen urteetan gatazka sozial larria etorriko da milioika pertsonaren diru sarrera apalen kontura, ez soilik pentsiodunena, baita langile eta langabeena ere.

2. Pentsioen defizita

Beharrezkoa da Pentsioen Plan Pribatuen aldeko propaganda izugarria aztertzea, ez duten "dimentsio eta bolumeneko" produktu bat saltzen saiatzen baitira. Ez da gutxietsi behar fenomeno hori, benetan plan horiek min handia egin baitezakete Pentsio Publiko duinen aldeko borrokan, langileen artean gauza normaltzat ikusten hasten bada. Pentsio-plan pribatu horiek langileen diruaren erabilera desegokian oinarritzen dira; izan ere, modu sentikorrean zabaltzen da dirua ekoizteak etikarekin zerikusirik ez duela dioen mezua. Ezin dugu besterik gabe onartu haren garapenaren eta hazkundearen arrazoiak Pentsioen Sistema Publikoaren defizitean, pentsiodunen populazioaren igoeran edo eskuin politikoa eta finantza-botereak beti haztera ateratzen dituzten beste faktore batzuetan kokatzea, ez baitira egiazkoak. Aitzakiak dira. Badira ezkutuko beste arrazoi edo interes batzuk, eta horiek deskubritzen eta baloratzen saiatuko gara. Heurek egindako memorietan "interes" horien aztarnak ikusi ahal izango ditugu, zorrotzak bagara. Esan non ikus dezakegun Defentsa Ministerioaren diru-sarreraren eta gastuen balantzea? Eta Justiziaren balantzea? Eta Kongresuko balantzea? Ezin dira horrela auzipetu ekonomia nazionalaren gauzak. Ikuspegi hori errealitatearen behaketa oker batetik sortzen da. Benetako defizita BPGaren balantze bateratuan eta aberastasunaren banaketa bidegabean dago. Defizit demokratikoa sistema ekonomikoan daukagu

Has gaitezen pentsiodunen eta pentsio kopuruari buruzko gaia argitzen. Kutxa Bakarrean, 2019ko urtarrilean, ez daude 9.695.870 pentsiodun; kopuru hori pentsio guztiarena da. Orain, 8.807.128 pentsiodun daude, eta horrek biztanleriaren% 18,8

ordezkatzen du. Baina hor, 0 eta 64 urte bitarteko pentsiodunen zerrenda ere sartzen da, 1.940.896 pentsiodun dira. Ez dugu haien pertzepzioei eragozpenik jartzeko inolako asmorik, pentsiodun horiek edonork duen pentsio-eskubide bera baitute. Baina, egiaren omenez, esan behar da pertsona horietako asko egoera horretara iritsi direla (60-65 urte artekoak izan ezik) istripuak eta gaixotasunak sortzen dituen ekoizpen-sistemaren ondorioz, eta horrekin pertsona umezurtzak, pertsona elbarriak eta alarguntasun-egoerak uzten dituela. Beraz, eta horren ondorioak gizarte osoak hartu behar ditu bere gain, eta ez soilik soldatapekoek bere kotizazioekin. Hori esatea pentsioen defizita estatuaren aurrekontu orokorrarekin (EAO) estali beharko litzatekeela esatearen parekoa da. Datuak azpimarratu behar dira: 65 urtetik gorako pentsiodunak 6.866.232 dira, eta horrek biztanleriaren %14,7 ordezkatzeko du. Aitzitik, Estatistikako Institutu Nazionalaren (EIN) arabera, 65 urte edo gehiagoko biztanleak 9.028.807 ziren (biztanleria osoaren %19,3). Horrek esan nahi du 65 urtetik gorakoen %76ak hartzen dituztela pentsio kontributibek (PK). Horri ez-kontribuziokoak diren 452.030 pentsioak (PEK) gehitzen badizkiogu, ikusten dugu 65 urtetik gorakoen artean (9 milioi) 7,3 milioi baino ez daudela pentsio batekin babestuta. European antzeko zerbait gertatzen da. Pentsioei buruzko EBren Liburu Zuriaren arabera, biztanleriaren %24 da. Zalantzan jartzera ausartzen naiz: ez ote dute zenbaki horretan pentsio guztiak sartzen, pentsiodun guztien ordezkari?

Gizarte Segurantzak 337.873 umezurtz eta 954.873 maila desberdineko ezgaitasunak, babesten ditu pentsio batekin. Eta gure Gizarte Segurantzaren aterki hori irmotasunez defendatu behar dugu, funtsezkoa baita beren bizitzako uneren batean egoera zail horietan dauden pertsona guztientzat. Hala ere, goi instantziek (politikoei eta finantzarioei) behin eta berriz azpimarratu dute diru-kutxa publikoek "gero eta adineko biztanle zabalagoa bere kargura" dituztela. Ez da gauza bera esatea, faltsuki, % 24 garestia, edo 65 urtetik gorako pentsiodunak biztanleriaren %14,7 garestia esatea. Beraz, pentsiodunak baino 888.700 pentsio gehiago daude. Hasiera batean pentsatuko dugu: orduan pentsionista hauek pentsatzen duguna baino gehiago kobratzen dute! Azter dezagun: lehenik eta behin, adierazi behar da pentsio bikoitz horietatik 600.000 75 urtetik gorako adin-tartean daudela. Batez ere, alargun geratu ziren erretiratuak eta geroago erretiroa hartu zuten alarguntasun-pentsiodunak dira. Horrez gain, SOVIren pentsioak bateragarriak izan daitezke kasu batzuetan alarguntza-pentsioekin. Tarte horretan 3.655.000 pentsiodun daude, eta horietatik 600.000 pentsiodunek pentsio bikoitza kobratzen dute; batez bestekoa, bi pentsioak batuta, 990 euroko ordainsaria da. Azken batean, pentsio bikoiztuak dituzten pentsiodun horiek, pentsio baten balioaren antzekoa sartzen jarraituko dute, asko jota. Esaten da 2043-2045 urterako 14 edo 15 milioi

pentsiodun egongo direla. Ez dugu uste, 12,3 milioi egongo dira, eta aipatutako bariabileekin, gauzak "bere kasa" utzita, benetan 13.5 milioi pentsio egon daitezke.

Defizitaren arazoa, baby-boometik eta pentsiodunak 2.043an %30-38 gehiago izango direlako ondoriozta daitekeen arren, horrek ez du besterik gabe azaltzen PEPPen eta enpleguko BGAEen arrazoa eta beharra. Geure buruari galde diezaiokegu: akaso 2.043an BPGa orain baino %38 txikiagoa izango al da? Inork ez daki. Inork iragarri al dezake segurtasunez, biztanleria aktibo osoa eroriko dela eta ezingo zaiola eutsi pentsioen %38ko igoera horri? Proiekzio batzuen arabera, Estatu espainiarreko 2.043.era 45.500.000 biztanleraino iritsiko da, gaur egun dagoen kopuru berdina. Beste aditu batzuek aipatu dute 50-52 milioi biztanle inguru izango direla, migrazio saldoa positiboa izango delako eta 52 milioira iritsiko garelako, hau da, 2018an baino bost milioi inguru gehiago. EAEn 250.000 etorkin izango dira datozen 25 urteetan. Baina, inork ziurta al dezake irmotasunez langile aktibo/pentsiodunen ratioa, 25 urte barru, 1,6/1 izan edo 1,45/1 kasurik okerreanean izanda ere, aberastasun-ekoizpena egungoa baino txikiagoa izango denik?

Adituek pentsiodunen gorakada %45 izango dela esaten dutenean, badirudi 2.043 urteko biztanleria %45 haziko dela, eta gainera, biztanleria pasiboan guztia. Baina zergatik izango da horrela? Pentsiodunak, Espainian, 12.300.000 izatera iritsita 2.043an, eta biztanleriaren %23-25 izango dira, baina orain %19.8 dira (PK+PEK). Baina, "Immigrazioaren" sarrera badago, jarduera ekonomikoari eusteko erabat beharrezkoa, biztanleria %10an handituko litzateke, eta igoera horren zatirik handiena lanekoa adineko. Horrek hirugarren adinekoen pisua %23-25etik %21-25era jaitsiko luke. Egoera onargarria da, bai kotizazioen bidez, bai Estatuko Aurrekontu Orokorren bidez, erakutsiko dugun bezala.

3. Pentsioen sistema publikoaren iraunkortasun-faktorea

2013ko ekainaren 7an, PPren Gobernuak txosten bat argitaratu zuen, Adituen Batzorde batek egin, "*Pentsio-sistema publikoaren iraunkortasun-faktoreari*" buruz. Ez dira bi formula soilik (FEI eta FRA). Nahikoa da arretaz irakurtzea konturatzeko lortu nahi dena justu kontrakoa dela. *Helburua xera da: 30 urtetan xehar pentsioen sistema publikoa, gutxienez %30-40, mantentzeko uztea.* Irakurketan argi azaltzen denez, adituak ez zeuden txostenarekin eroso, kezka adierazten dute, eta, beste aukera batzuk ere hartu daitezkeela aipatzen badute ere, txostenak (PPk agindutakoa) batez besteko pentsioa pixkanaka murriztearen aldeko hautua egiten du. Hori bai, behin eta berriz (dozena bat aldiz), hartu beharreko irtenbidea eta erabakia gizarteari eta bide demokratikoei dagozkiela, behin eta berriro idazteaz arduratzen dira: "*Herri*

subiranotasuna ordezkatu gabe". Esanguratsua da, horrelako gaiaren txostena idazteko hilabete eta erdi besterik ez ematea.

José Luis Tortuero Plazaren boto partikularra (txostenarekin partzialki soilik ados ez dagoena) adierazgarria da. Lankideekiko errespetutik abiatuta, zenbait jarduera-ildo eta hartu beharreko neurriak proposatzen ditu, PSP hobetzeko eta eguneratzeko. Ildo horiek guztiz objektiboak eta posibleak dira, eta, gainera, oso interesgarriak. Jarduera-ildoak honako hauek dira: "Ezintasun Iraunkorraren antolamendua erreformatzea...", "Aurre-erretiroak arautzea (erabili egiten da, baina ez dago)", "Kotizazio-mugak igotzea", "Lan toxiko eta arriskutsu osasun gaitzengatik erretiro aurreratuak berrantolatzea, Gizarte Segurantzaren lege berri bat egitea (indarrean dagoena 1966tik dator) eta dagozkion erregelamenduak..., planteatutako erreformak jasotzeko". Adinez nagusi diren langileak, gazteak, kontratatzekeko neurriak ere proposatu ditu, emakumezkoa lan-merkatuan sar dadin sustatzeko, enplegu-erregulazioko espedienteen konpentsazio-sistema berrantolatzeke, eta horrela, 30 aholku arte. Salaketa ere egiten du: "Irteerako malgutasuna" deitzen duguna, adineko langileei dagokiena, enpresak berrantolatzeke, imajina daitezkeen formula guztiak, babes-sistemaren gainean kargatzea besterik ez da. Azken batean, babes sistema, enpresetako giza baliabideak kudeatzeko beste tresna bat gehiago bihurtu da ", diru publikoaren kontura.

Aditu hori bat dator funtsean, Santos Miguel Ruesgak emandako "erabateko desadostasuna" botoarekin. Asko dira Miguel Ruesgak baztertzen dituen alderdiak. Nahikoa da salatzen dituen batzuk aipatzea: "Pentsioen balioa jaitsi egin behar direla, baita nominala ere, soldatak jaitsi egiten baitira"; "Batzorde hau martxan jartzeko presak ..." [2013ko apirilaren 21ean eratu zen, eta 2013ko ekainaren 7an amaitu zen]; "inpresioa dut ... telezuzenduta egon zela (Batzordeari buruz ari da), izendatu zuen Gobernuaren itzaropenekin bat datorren azken emaitza baterantz. Gai horri buruzko beharrezkoa litzatekeen adostasuna ez bilatzea, justifikaziorik ez duen probokazioa izango litzateke ... ", Bi boto partikular horiek (12 jakintsuen artean) interesgarriak, beharrezkoak eta, gainera, premonitoriak izan ziren. Aditu taldeak agian pentsatu zuen bere txostena ez zela burokrata politiko eta sindikalen bulegoetatik askoz harago joango. Agian ez zuten imajinatu milaka pentsiodunek irakurriko zutenik beren txostena, eta José Luis Tortuero eta Santos Miguel Ruesgak asmatu egingo zutela gizarte-gatazka bat aurreikustean, eta gatazka horren protagonistak gu geu gara, Pentsio Mugimendua. Santos Miguel Ruesgaren boto partikularrak zuzen dioten bezala, erreforma honek gizartearen adostasuna haustea dakar, eta beharrezkoa ez den eta justifikaziorik ez duen probokazioa da. Txosten horrek, gure arrazoiak desarmatu baino gehiago, berretsi eta abalatu egiten ditu Pentsioen Sistema Publikoa defendatzeko ditugun arrazoiak.

Esan dezakegu pentsiodunen mugimenduak hilzorian utzi duela Iraunkortasun Faktorearen aplikazioa. Hori atzeratzea lortu dugu, eta PSP-aren aurkakoez ez dute lortu soldatapeko biztanleak pentsio plan pribatuak sinatzera arrastaka eramatea. Bistan da FEIk (belaunaldien arteko ekitate-faktorea) ez duela ekitatea sustatzeko asmorik. Benetan eragiten duena belaunaldien arteko desberdintasuna izugarri handitu eta belaunaldien arteko liskarra da. FRA formulak (Urteko Errebalorizazio Faktorea) ez du errebalorizaziorik eragiten, pentsioak murriztu baizik. Desadostasunen egileek argi eta garbi adierazi dute, ez dutela simulaziorik egin pentsioak etorkizunean nola geratuko diren azaltzeko. Baina guk bai. Gaur egun (2019ko azaroa), erdiko³⁰ pentsioa 750 eurokoa da, eta batez besteko pentsioa 994 eurokoa. Jasangarritasun-faktorea aplikatuko balitz, eta pentsioentzat onuragarriena den kasuan, 25 urte barru pentsioen %75ek gaur egun 750 euroko pentsioek duten erosteko ahalmenaren pareko ordainsaria jasoko luke, eta pentsioen %8 baino ez lirateke 1.500 euro edo gehiagokoak izango. Erdiko pentsio 508 eurora jaitsiko litzateke, eta batez besteko pentsioa 698 eurotan egongo litzateke (kopuruak gaur egungo dirutan daude). Ez dakigu zein kopurutan kokatuko den gehieneko pentsioa, baina ia ezinezkoa izango da 1900 euro gordin baino gehiago kobratzea.

Proposatutako PSP-aren iraunkortasun-faktoreak hiru euskarri ditu, nahiz eta txostenak bi baino ez dituen aipatzen: FRA, FEI. Hirugarrena txostenak aipatzen ez duena, Plan Pribatuaren Errentagarritasun Faktorea da. Gobernuaren enkarguan argi geratu behar zen Pentsio Plan Pribatuei buruz ez zela gehiegi esan behar, Toledoko Itunean gai malkartsua baita. Aditu horiek asko jakingo dute hirugarren faktore horretaz ezer esaten ez duten arren, ez dute taularik edo simulaziorik aurkezten. Aldiz, bizi-itzaropenari lotutako FEIren taula xehetasunez aurkezten dute, 4 hamartarrekin. Gure ustez, hainbeste sakontzen bada, kontuak orekatzeko izan behar du. Aldiz, ez da ikusten batez besteko pentsioaren bilakaeraren taula bakar bat ere. Aipamen ekonomiko bat baino ez dute egiten etorkizuneko erretiratuek pentsio ertainen jaitsiera beren gain har dezaten: *"Beren aurrezki pribatutik datozen diru sarrerekin osa lezakete"*. Guztiz agerikoa da 900 euroko soldata batek ez duela ematen plan pribatuetarako, eta 1.200 euroko batek ere ez.

Baina sakondu dezagun sistema honen absurdotasunean eta erabilteztasunean. 2018ko pentsioen nomina BPGaren %10,5-11 da, eta 2045ekoa, berriz, %14,5-15a izango da, baina %11n mantentzea nahi dute. Zer gertatuko litzateke Gizarte Segurantzako soldatapeko eta kotizatutako biztanle guztiek %6ko ekarpena egingo balute BGAE edo enplegu-planetan? 13 urtean, soldata-errenta guztien baliokidea (LL.EE., soldatak + pentsioak), kapital metatu

³⁰ *Erdiko Pentsioa*: populazioaren erdia kopuru horren gainetik eta beste erdia horren azpitik dagoen kopurua da.

bat izango genuke. 21 urterekin bikoiztu egingo litzateke, eta 28, 33 eta 38 urterekin hirukoiztu, laukoiztu eta boskoiztu. Eta hemen agertzen da haien inkongruentzia eta ezintasuna: 35 urterekin plan horiek pentsio-osagarria %20 ingurukoa izan dadin, urteko KPIa baino %3 handiagoko errenta eman behar dute, %4ko errendimendu nominala suposatuz. Horrek esan nahi du finantza-sistemak ("sistema ekonomiko errealean" bidez, noski) BPG-aren %2 sortu behar duela 13. urtetik aurrera funts horien errentetarako bakarrik, baina 21. urtetik aurrera %4, 28 urtera %6, 34 urtera %8 eta 38 urtera BPGren %10. Errenta horiek guztiak, aldi berean, inbertsioetara joango lirateke, errentatzen jarrai dezaten. 35 urte barru erretiroa hartzen hasten direnean bakarrik orekatzen da sistema: ekarpenetan sartzen dena prestazioetan ateratzen hasten denean.

Nola izango da posible? 25 urtetan zehar kotizazioetan BPGren 4 punturainoko igoera mailakatua jarduera produktiboarentzat gehiegizkoa dela adierazten bada. Nola liteke etekin finantzarioak BPGren 2, 4, 6, 8 eta 10 puntura iritsi ahal izatea funts horiek errenditu daitezen? Etekin horiek ere jarduera produktibo eta ekonomikotik atera beharko dituzte. Norentzat? Soldatapekoentzat? Ez daude pentsioetarako 4 euro lagatzeko prest, baina soldatapekoek 10 hitzematzen zaizkie, baldin eta 35 urtez hilean 100 jartzen badituzte. Mota umoristak esango lukeen bezala: "Emadazu 100 euro eta nik agintzen dizut 10, baina gaur ez, bihar. Eta ondo bada, 100 horiek ere itzuliko dizkizut (baina 35 urte barru)".

Zein izango da hau guztiaren isla BPGan? Enpresaburuen ustiapeneko soberakin gordina (USG) 10 puntu jaitsiko da pentsio-funtsen errenten alde, eta soldata-errentak bere horretan mantenduko dira gaur egungo mailetan? Edo, agian, USGk eta errenta mistoek 10 puntu gehiago ekarriko dituzte BPGan duten partaidetzan, eta emaitza horrek, lan-errentak 10 puntu murriztuko dizute? Lehen aukera egiten bada, kapitala %20 murriztuko da; bigarren aukera ezartzen bada, berriz, langileen lan-errentek, %20 murriztuko dituzte beren soldatak. Eta pentsioak?: isiltasuna. Lehenengoa nekez izan daiteke aukera; bada, enpresaburuek BEGaren kontura kotizatutako 4 puntu gehiago onartzen ez badituzte, nola onartuko dituzte 10 puntu beren irabazien kontura? Irtenbide horiek zenbait arduradun politikok saltzen dituzte, baina ekonomialariek edo bankariek ez dituzte egiten. Txosteneko adituek ere ez.

Ekonomikoki hitz eginda, formula hori Estatu osora eta Europa osora orokortu nahi izatea absurdoa eta zentzugabekeria da. Ez da harritzekoa txosten famatuan ustezko errentagarritasun horiei buruzko simulaziorik ez azaltzea. Guk bezain ondo dakite ezinezkoak direla. Bankua gai al da urtean %4ko errentagarritasuna eskaintzeko Europako 250 milioi langileren ekarpenei 35-40 urtez eta beste 120 milioi europar pentsioduni beste 20 urtez prestazioak kobratzen

dituzten bitartean? Hain zuzen ere, datozen hamarkadetan hemen eta mundu osoan gertatuko den pentsio-kopuruaren igoerak adierazten du pentsioen konponbideak sistema ekonomiko eta produktiboaren birformulazio batetik igaro beharko duela, eta, gainera, irtenbide kolektiboa, globala, sozialki adostua, demokratikoa eta bidezkoa izan beharko duela.

Iraunkortasunaren faktoreak porrot egin du. Lehen euskarria, FRA, mugimendu pentsiodunaren bidez desmuntatu dugu. Beste euskarri batek, FEIak, soldatapekoaren laguntza behar du BGAEak eta plan pribatuak irekiz, eta hori geldituta dago. Hirugarren euskarriaren porrotaz finantza sistema bera arduratzen da: errentagarritasuna itolarria da, haiek betiko zekenkeria itsuarekin jarraitzen baitute, eta haien leloa, orain ere, betikoa da: "euroa ikusi, euroa nahi". Pentsioen sistema publikoa hobetu behar da. Hau ez da negoziagarria.

Funtsen errentagarritasuna handia izanik, honako hau adierazi behar dugu: inbertsio-kapitalen gorakada ikaragarria, 35 urtez kotizatzen duten guztiek soldataren zati bat aurreztuko balute egoera hori izango litzatekeena, ezinbestean interes-tasaren beherakada ekarriko luke. Lehiakor ekoizteko inbertitzaileek interes txikia eskatzen dute, mailegu-kapitalaren gainean gutxiago ordaintzeko. Horrek aukera ematen du ondasunak eta zerbitzuak prezio txikiagoan ekoizteko, eta hori, printzipioz, ona da. Baina, ezinezkoa da, aldi berean, interes altuak, prezio baxuak eta xede aseguratua duten ondasunen eta zerbitzuen ekoizpenaren hobekuntza lortzea. Deigarria da, halaber, FEI ezin hobeto banakatzea. Horretarako, adin- eta biztanleria-piramidearen datu demografikoetara jo behar da zenbait alderdiri dagokienez (osasuna, hilkortasuna, etab.). Etorkizuneko pentsiodunak eta pentsioak kalkulatzeko ere datu berdinetara jo behar da.

Nola da posible 65 urterekin bizi-itxaropena (I-65) lau hamartarrekin ematea eta *"Gizarte Segurantzak aurreikusten dituen pentsioak egungo 9 milioietatik 15 milioietara igaroko lirateke 2052an"* (txostenaren 5. orrialdea)? 9 milioiko lehen datua zuzena da, hori baitzen 2013ko ekaineko pentsio-kopurua. Baina non dago pentsioen bilakaeraren taula 15 milioira arte? Ezin da zehaztasun handiagoarekin kalkulatu? Baby-boomaren belaunaldia hasten bada erretiroa hartzen, eta horrekin batera belaunaldi horretako pentsiodunen altak, belaunaldi horretakoak bajak ere izaten hasiko dira. Zergatik ez da gehiago sakontzen azterketan, afiliazioari, biztanleriari, heriotza-tasari eta abarri buruzko datuak baditugu? 15 milioi pentsio, % 66,6ko hazkundera suposatzen du hemendik 40 urtera. 2013ko urtarrileko eta 2019ko urtarrileko pentsioak 9.008.348 eta 9.695.870ekoak izan ziren, hurrenez hurren, eta horrek esan nahi du 6 urteko aldi horretan %7,6ko igoera izan dela. Pentsiodunen igoerak ehuneko bera dakar. Eta pentsioen eta pentsiodunen arteko arrazoia egonkor mantendu da 1,1ean. Ez dugu zalantzarik: kalkulatuta daude, baina ez da

interesatzen benetako datuak argitaratzea. Esaldi generiko batekin eta "lodituz", nahikoa da kezka eta beldurra sartzeko.

Halaber, "Pentsioen nomina osoaren gastuari" buruzko errealitatea puzten dela uste dugu, zifra hori etengabe nola igotzen den erakusten duten grafikoak aurkeztuz. Baina datu ororen esanahia multzoarekin alderatu behar da, dagokionez, eta hor sartzeko interesik ez dago. Baina guri interesatzen zaigu, eta 290. orrialdean ikus dezakegu pentsio-nominaren partaidetzak nola eboluzionatzen duen BPGean. Puntu gorena 2014an izan zen, orduan %11 izan baitzen, eta ondoren ez da %0.8tik pasa. Bistan denez, %0,25eko lau urteko igoerak aztarna utzi du. Hori esanda, ezin dugu ukatu hemendik aurrera pentsioen kopuruak gora egingo duela, pentsiodunen kolektiboan baby-boomaren belaunaldia sartzen hasi baita aurrean bertan, baina gure erantzuna zehatza eta sendoa da: asko gara, bai, baina asko izateak ezin du "arazo" bat izan inoiz, erronka baizik. Baby-boomaren belaunaldiak ez al dio bada eskuzabaltasunez eta sendotasunez lagundu Gizarte Segurantzari?

Planteamendu oker batetik abiatzea da hori. Multzoa "osotasun homogeen" gisa hartzen da, eta hor dago akatsa. 65 urtetik gorako pentsiodunak eta erretirokoak dira, biztanleriari eta adin-piramideri lotuta daudenak. Eta horrek, pentsiodun kolektibo osoaren %77,5 suposatzen du. Gainerako %22,5a, 64 urte edo gutxiagoko pentsiodunak dira, eta datu hori, funtsean, kotizatzaileen hazkundeak baldintzatzen du. Hau da, kolektibo hori ere %66 igotzeko, 2043. Urtean, 16-65 urteko biztanle guztiek okupatuta egon beharko lukete, eta, gainera, kanpotik esan ditugun 5 milioi gain beste 2 milioi ekarri beharko litzateke. Hori ez da errealia. Enplegu-politika onak eginez gero, 24-25 milioi kotizatzaile izatera irits gintezke. Lan-politika egokiak garatzen ez badira, orduan bai, 64 urte edo gutxiagoko 2.4 milioi pentsiodun egongo dira eta kasu horretan pentsio-sistema osoa %40 haziko litzateke, eta ez %66, adierazten den bezala. 24-25 milioiko enpleguak izan arren, ezintasun pentsioak nabarmen murriztea edo egungo digituetan mantentzea lortzen badugu, oraindik ere igoera txikiagoa izango litzateke.

4. Zor publikoa

EAOei buruz egin ditugun irakurketa kritiko horien ondoren, EAOetan beti presente dagoen Zor Publikoaren gaia azaltzea falta zaigu. Pentsio publikoen etsaiek erabiltzen duten "komodina" izan ohi dena. Ekonometrak zor publikoari buruz hitz egiten dutenean, lehenik eta behin pentsioen nominaren defizitari buruz egiten dute. Kontua da 2019an zor publikoa BPGaren %98,5era iristen dela, eta ehuneko horretatik, 4 puntu soilik datoz Gizarte Segurantzaren "zor metatutik". Gainerakoak, BPGren %94,5a zer arrazoiengatik da? Isilik. Hori bai, bere

titularren arabera, "Pentsioek zorra zeharo goratu dute". Zer manipulazio lotsagarriagoa!

Zorraren arrazoi nagusia ez da Euskal Herria edo Espainiako estatua nazio pobreak direla, baizik eta haien bilketa pobrea dela eta, beraz, diru sarrera gutxi direnik. Diru-sarrera apal horien arrazoa indar oso kontserbadoreen agintetik dator, finantza eta ekonomia botere handienetatik datozenak, beren interesen alde egiten duen Estatua kontrolatzen dutenak, batez ere zerga politika oso erregresiboei dagokienez. EAOak, neurri handian, soldata-errentek ordaintzen ditugun zergez elikatzen dira. Urrunago joan gabe, AEBk, munduko herrialde aberatsenak, BPGaren %106ko zor publikoa du, eta duela hamarkada batzuk %130ekoa ere izan zuen. Herrialde horretako desberdintasun sozialak izugarriak dira. Errealitateak adierazten du zenbat eta zor handiagoa, orduan eta desberdintasun sozial handiagoa. Aldiz, Islandia edo Norvegia bezalako herrialdeetan, desberdintasun txikiagoekin eta zerga-politika progresiboagoarekin, defizita BPGaren %30 eta %45 bitartekoa da.

Zor publikoari buruzko interpretazio asko egiten dira, baina, egia esan, zerga-politika erregresiboekin hori areagotu egiten da. Esan daiteke dagokiona ordaintzeari uko egiten diotenak direla zor horretan "inbertitzen" dutenen zati handi bat. Hau da, gutxi laguntzen dute, eta, gainera, ordaintzen ez duten diruaren zatia, interesekin saritu egin behar zaie. Lehman Brothersen krisiaren ondorioz, defizit publikoa hazi egingo da bankuen erreskatearekin batera. Langabezia eta sorospen prestazioaren gastu askoz handiagoa da igoeraren arrazoi nagusia, eta ez hain zuzen pentsioen defizitarena. Boteretsuen neurrira egindako zerga politika da arrazoa. Zerga-politika erregresibo batek, askotan, aberastasuna behetik gora birbanatzea eragiten du, justu teorian zerga-politikekin lortu nahi denaren kontrakoa: desberdintasunak murriztea. Esan daiteke egungo zerga-politika erregresiboa, aldi berean, zor publikoa handitzearen kausa eta ondorioa dela.

Konponbideei dagokienez (zerga-politika progresiboa), "Ibex35 eta antzeko ekonomialariek" berehala ateratzen dute muturra, horrek bi ondorio "negatibo" dituela esanez: batetik, aberastasunei eta kapital handiari presio fiskala igotzen badiete, "beste leku batera" joaten direla; eta, bestetik, Estatuko Aurrekontu Orokorrak gizarte-zerbitzuen gasturako lasaitu egiten badira, gastu horrek gora eta gora egiten duela, gelditu gabe".

Lehen puntuari buruz, soldata hobekuntzak eskatzen baditugu, ekonomia globala dela, dioen argudioa ateratzen digute. Ekonomia globala bada, ez dago "beste lekurik". Zertan geratzen garen!, munduak ez du beste lurralde ekonomiko batekin muga egiten eta, beraz, "ekonomia itxi" baten joera du, liburu honen lehen kapituluaz azaldu bezala. Azken finean kontraesan handia dago bere aitzakietan,

baina hori ez da larriena. Okerrena politikan dituen ondorioak dira, funtzio politikoa ekonomiak gidatzen duenean. Bigarren oihartzunari dagokionez, orain soldatapeko biztanleek, antza denez, asko eskatzen dute eta "pixka bat askatzen baduzu, xahutu egiten dute". Ez dator bat errealitatearekin. Jende pobreak, tamalez, eskatzeko orduan ere pobreak gara.

Zor publikoa interesez eraikitako errealitatea dela ondoriozta dezakegu, ekonomia honi datzekion errealitatea da. Errealitate horrekin, finantza-sistemak bere etekinak handitzeaz gain, gobernuen kontrol politikoa dauka. Mundua nahi bezala zuzentzen dute.

5. EAOren eta Kontabilitate Nazionalaren irakurketa kritikoa

Zergatik dago hainbeste interes, zenbatekoa den langileek beren bizkarrean daramaten pentsio zamaz hitz egiteko bakarrik? Faktore hori hain garrantzitsua bada, nola ez da konparatzen ere Barne Produktu Gordina (BPG)k langilegoari eragiten dion zama? Zergatik azpimarratzen dute, prentsan eta EAOn bertan, 2019an aurrekontuaren %42a pentsioetara doala eta, ez dute ezer esaten, beste horrenbeste, hau da, beste %42a Administrazioaren soldatetara doala? Irakurketa interesatua da, eta benetako kontzeptuak aldatzen ditu. Ikus dezagun nola adierazi beharko litzatekeen datu horiek: 2018an, laneko ordainsarien %20a pentsioetara bideratu zen, eta, denentzat iristen ez zenez, Estatuko Aurrekontu Orokorrenen %5a hura osatzeko bideratu zen. Horrela esanda, bestelakoa dirudi, eta, gainera, errealitatera egokitzen da; izan ere, kotizazioak, soldatekin batera, soldata-ordainsarien parte dira. Zer lortu nahi da irakurketa haiekin? Pentsioek jatorria soldata-ordainsaria baino ez dute. Horrela hartzen dira pentsioak, PFEZarekin ere diren soldata-errentatzat jotzen baitituzte. Okerreko kontzeptuak erabiltzen hasten bagara, defizitaren arazoari irtenbide faltsuak emango dizkiogu.

Lehenik eta behin, argitu behar da Gizarte Segurantzaren 2019ko pentsio kontributibean gastua 135.268 milioikoa izango dela, baina klase pasiboak barne hartuta 153.864 milioira igoko da (aurrekontuaren %42,1, prentsak eta EAO³¹ berberak adierazten duten bezala). Kopuru hori Gizarte Segurantzako 9 milioi pentsiodunen eta Klase Pasiboetako beste 624.264 lagunen artean banatzen da. On, beste %42, berriz, 4 milioi langileren eta administrazioako eta/edo haren mendeko kargudunen artean banatzen da (itundutako irakaskuntza, etab.). Zergatik ez dira egiten konparazioak kolektibo bakoitzak BPGan duen gutxi gorabeherako parte-hartzearekin? Akaso azken atal hori ez al da hartu behar EAOaren zifra nagusitzat? Hala dio Estatuko Aurrekontu Orokorren III. kapituluak. Azkenean, ezin hobeto

³¹ Espainiako Gobernuak. Ogasun Ministerioa 2019ko Estatuko Aurrekontu Orokorren Proiektuaren aurkezpena, 79. eta 104. or.

adierazten da pentsioetarako partida, baina gainerakoen zenbakiekin koktel ilun bat egiten da (agian beste gastuak nabaritu ez daitezen), bai Estatuko Aurrekontu Orokorretan, bai Kontabilitate Nazionalean, eta horrek zail egiten du kopuruak dagokion subjektuari esleitzea.

Baina gure kritika ez da hor amaitzen. Nola gerta daiteke 2019ko *Estatuko Aurrekontu Orokorren Proiektuaren aurkezpena* eta 2018koan eta 2017koan ere, berdin jokatzuz eta pentsioen atala hain zehatz-mehatz ematea?³² Hauteskunde programa bat dirudi! Ez zaigu gaizki iruditzen horren berri ematea, baina egitekotan ondo egin bedi: kontuak argi.

Horrela, denok ezagutu ahal izango dugu zehatz-mehatz kostuekin zerikusia duen guztia: Gizarte Segurantzaren eta Klase Pasiboen Pentsioak, Administrazioaren soldatak, etab. "Onuradunen" kopuruari dagokionez, Gizarte Segurantzarenak bakarrik banakatzen dira: zergatik Estatuko Aurrekontu Orokorretan Administrazioko maila ezberdinen "gastua" ez da banakatzen administrari, zuzendari, atezain, kargu politiko, fiskal edota epaileena, Gizarte Segurantzarena 9 milioi pentsionistekin egiten den moduan?. Zergatik egiten da bestela? Aitzakia bai, badakigu: orain hori guztia autonomia-erkidegoek daramatenez, eta bilatzekotan beste leku batean egin behar da.

Oraindik beste kritika garrantzitsu bat geratzen da: zenbat aldiz entzun dugu pentsioek zenbat balio duten esaten, eta nola eratzen duten lana bilatzeari buruzko zama eta desmotibazioa? Ikus dezagun zer den egiazkoa horretan, edo, zehatzago, zenbat eta norainokoa den karga desmotibatzaile hori. "Kolektibo sozial" bakoitzean gastatzen denari buruz ari garenez, horietako bakoitzak zenbat jartzen duen ere aipatu beharko dugu. Zenbakiez ari bagara, *kontuak zenbat eta argiago, hobeto*. Ez dugu akats matematikorik ikusten, baina nola azpimarratzen den zenbat hartzen duten batzuek (pentsiodunek), bai. Administrazioaren soldatek eta lan-sariekin EAOren %42 balio dute. Datu hori ez dator EAOen dokumentuan (Liburu horia). Are gehiago, oso zaila da kalkulatzeko 354 orrialdeak irakurrita ere, zerbitzu publikoak autonomia-erkidegoek beraiek kudeatzen baitituzte Estatuaren transferentzien bidez (Euskadin eta Nafarroan izan ezik). Baina datu horiek Ogasun, Hezkuntza eta Osasun Ministerioaren txostenetan badatoz, bere "*sailkapen funtzionalean*"³³. Hor adierazten dizkigute zerbitzu publikoak, besteak beste, Osasuna, Hezkuntza, Kultura eta abar, 2018an Hezkuntzako langileen gastua 60.600 milioikoa zen eta Hezkuntzako 39.000 milioikoa, eta horri gehitu beharko litzaizkioke Administrazioaren gastuak. Azken datu horiek EINK aldizka argitaratzen duen BPGari buruzko informazioan ere badatoz. Kopuru horiek

³² Ib, 104-105 or.

³³ Ogasun Ministerioa: airekoak eta gastu-politikak. 2018ko ekitaldia. Datu bateratuak. Erkidegoak guztira

Estatuko Aurrekontu Orokorretan (EAO) argi eta garbi adieraziko balira, ezingo gintuzkete hatz erakuslearekin pentsiodunak seinlatu. Agerikoa da partida guztiak autonomia-erkidegoetara lekualdatuz gero, eta Estatuko Aurrekontu Orokorrak Gizarte Segurantzaren diru-sarreretan eta gastuetan soilik utziz gero, pentsioek EAOen %100 suposatuko luketela. Izan gaitezen serioagoak!

Estatistikako Institutu Nazionalak (EIN) enplegatzaileen kotizazioei buruzko datua ematen du: kolektibo horrenak (funtzionarioarenak), 34.469 milioikoa zen 2018an, eta guztira, Gizarte Segurantzari egindako kotizazioak enplegatzaile guztien kontura, 120.112 milioikoa³⁴ izan zen 2018an. Horrexegatik, hiru kontu-datuak argitu behar dira:

1. *Enplegatzaileen kotizazioak* bi alderdi ditu: esfera pribatua eta esfera publikoa. Publikoarena denok ordaintzen dugu, EAOek elikatzen dituzten zuzeneko eta zeharkako zergen bidez. Dimentsio publikoa guztiona da, baina argi dago batzuek besteek baino gehiago parte hartzen dutela. Beraz, soldatapekoek, esleitzen digutena baino dezente gehiago jartzen dugu. Aurrerago kuantifikatuko dugu.

2. Administrazioaren soldatekin eta pentsio nominekin soilik, EAOk 270.000 milioi euro jartzen ditu zirkulazioan, jarduera ekonomikoan. Kopuru hori BPGren soldata-ordainsarrietan islatuko da geroago, eta BPGaren ia %25a izango da. Baina ez gaitezen engaina, jarduera ekonomikoa izan behar da, kopuru hori hilerok ateratzen baita zerga-bilketatik, gero lan-errenta (ll.ee.) gisa banatzeko, etengabeko buklea baita: ez bada banatzen, ez dago jarduera ekonomikorik, eta azken hori gabe ez da biltzen, eta, beraz, ezin da banatu.

3. Eremu publikoaren jarduera ekonomikoak balio handia du ekonomiarentzat, zuzenean BEGrik sortzen ez badu ere. Kontabilitatea Ora doa (EE.AA.- Erakunde Autonomoak izan ezik), negatiboa ez denean; kasu horretan, zorra jaulkita beteko da. Zor hori ere denon artean ordainduko dugu (batzuk besteak baino gehiago, noski).

Kontingentzia arruntetako kotizazioak, soldaten eta lan-sarien %23,6a enplegatzaileen kontura dira, baina enplegatzaile guztiak ez dira pribatuak. Kasu honetan Estatuaz ari gara hitz egiten, eta ordaintze hori zerga-agentziaren diru-bilketekin egiten da, hau da, %85ean guk ekarritakoarekin. Langileek, funtzionarioek barne, eta baita pentsiodunek ere, %85eko portzentaje horrek, gure sorbalden gainean egindako diru-bilketatik dator. Norbaitek jakin nahi badu urtean pentsiodun guztiak, gehi soldatapeko guztiak (funtzionarioak barne) zenbat jartzen dugun, kalkulatu besterik ez dago. PFEZaren bilketa soldatei eta pentsioei dagokie,

³⁴ INEren datua. Baina 2019ko Estatuko Aurrekontu Orokorretan, 285. or., pentsioetarako (kontingentzia arruntak) 114.916 milioi euro bildu ziren, eta, beraz, pentsioen defizita estali behar izan zen Estatuak Gizarte Segurantzari egindako transferentziaren bidez.

eta BEZaren bilketa, %85a ere hauei dagokie³⁵. Eta nominetatik zuzenean, Gizarte Segurantzara gertakizun arruntengatik egindako kotizazioak %4,7 dira, eta enplegatzaileetatik %23,6 (baina enplegu publikokoak, berriz ere, %85 soldatei eta pentsioei dagozkie, soldata publikoak barne). Hiru bilketa horien emaitza 219.000 milioi euro inguru dira. Hala gertatzen da 2018an Gizarte Segurantzak bildu zituen 114.916 milioietatik, soldatapekoek ez dute seirena bakarrik jarri (esan ohi den bezala), baizik eta Estatuak funtzionario eta langile publikoen enplegatzaile gisa jarriko dituen 34.469 milioien %85a ere bai. Bitxia bada ere, azken %85 horretatik guk, pentsiodunek ere parte hartzen dugu.

Soldatapekoek ia erdia jartzen dugu. Alde batekin, soldatapekoaren zatia, nominetatik ateratzen da zuzenean, eta patronalaren zatia Balio Erantsi Gordinetik ateratzen da, ez beraien errentetatik. Gogoratu behar da BEGa faktore bien artean garatzen dugula: Kapitala eta Lana. Egia esanda, datu ekonomikoei buruzko informazioa nahita interesatua eta distortsionatuta eskaintzen da, ez dator bat errealitatearekin. Albisteak entzunda, badirudi patronalak 19 milioi lanpostu sortzea lortu duela. Hori ere ez da egia, langile autonomoak 3.25 milioi dira eta enplegatu publikoak 4 milioi inguru; beraz, 11,7 milioi geratzen dira. Baina ez da hori bakarrik, zer gertatzen da enplegua sustatzeko hobari eta murrizketekin (eta prekarioa gehitu beharko genioke)? Gizarte Segurantzak jakinarazi duenez, 2000. eta 2016. urteen artean 36.317 milioi euro bideratu ziren horretara. Diru asko. Noski, kotizazioak edozertarako erabiltzen badira, pentsioetarako gero eta gutxiago geratuko da. Gehiago adierazi beharko litzateke; izan ere, enplegua prekarizatu, Gizarte Segurantzak diru-bilketa murriztua jasotzen du, eta patronalak eta finantza-sistemak esango dute (egunero azaltzen duten modura), pentsiodunak garesti arazoaren eragileak.

Besterik gabe, galde dezakegu zergatik sartu behar duen muturra finantza sistemak, lan eta gizarte arloan. Esango digute dirua gaiarekin lotuta dagoela. Baina, hau OMEren (Osasunaren Mundu Erakundea) batzordeburu Mc Donald-eko presidentea jarriko bagenu bezala da, elikadura osasunarekin lotuta dagoelako. "2018ko abenduko Gizarte Segurantzako afiliazioa" (3. or.) aztertzen badugu, eta "2019ko ekitaldiko Gizarte Segurantzaren Aurrekontuetako" (2018ko ekitaldiko luzapena zen) datuekin bateratzen badugu, eta Administrazio, Osasun eta Hezkuntza Publikoetako langileen kopuruari buruzko EINen datuak sartzen baditugu, argi eta garbi ikus dezakegu nork jartzen dituen, Gizarte Segurantzak 2018an bildutako 114.916 milioi horiek. Datu hauek ditugu:

³⁵ Hori ondorioztatzen da "etxeen azken kontsumoko gastua" eta "herri-administrazioen azken kontsumoko gastua" aztertuta. Datu horiek Kontabilitate Nazionalen daude: BPGd eskariaren eta eskaintzaren aldetik.

ERREGIMENAK		Langile Kopuruak	
Langile Autonomoak AE		3.254.663	
Osasuneko, hezkuntzako eta administrazioako langileak		4.000.000	
Patronal pribatuaren kontura		11.769.520	
Batez besteko afiliatuak, guztira 2018ko Abenduak		19.024.165	
ERREGIMENAK	KOTIZAZIOAK (milioi €)		GUZTIRA
	Enplegatzaile	Langileak	
Langile autonomoen AE		11.441	11.441
Osasuneko langileak. Hezkuntza	5.170	29.299	34.469
Sektore pribatuaren kontura	51.647	10.751	62.398
Gizarte-kotizazioak guztira	56.817	51.491	108.308
Gizarte-kotizazioak	EEZP eta Mutualitateak	Langabezian	GUZTIRA
Estatuko Enplegu Zerbitzu Publikoa eta Mutuak	5.774	833	6.607
GIZARTE KOTIZAZIOAK GUZTIRA		114.916	

Azken batean, enpresari pribatuek jartzen dutena %52ra iristen da. Edonola ere, soldata-ordainsariak dira. 5/6renak jartzen duten kontakizuna ez da inola ere eusten. Kontingentzia arruntan kotizazioei buruz ari gara. Langabeziari, ATi, mutualitateei eta abarri dagokienez, esan behar da enpresek beste 20.000-25.000 milioi gehiago jartzen dituztela kotizazioetan. Kapital-errentetatik (2018an EBE 494.000 milioikoa izan zen), eta horri, 2019rako 27.579 milioitan kalkulatu den SZ kendu behar zaio. USBari Kapital Finkoaren Kontsumoa ere kendu behar zaio, USBaren %25-30 ingurukoa izan baitaiteke. Gure zergen bidez Klase Pasiboetako pentsioen %85a ere jartzen dugu, horiek EAOen kontura ordaintzen baitira, eta ez Gizarte Segurantzaren kontura. Gainera, gure zergen bidez zorraren jaulkipena eta bere interesak ehuneko berean ordaintzen ditugu. Kotizazioetan eta zergetan langileen partaidetza hori handiagoa izan daiteke, enpresen kotizazioak dituen salbuespen eta hobarien kopurua dela eta. Esandakoaren ondorioz, komeni da beste datu bat argitzeko eskatzea. ENIk argitaratzen duen Hiruhileko Lan-kostu Inkestari buruzko datua (HLKE)³⁶. Ondo kalkulatu al dago langile eta hilabete

³⁶ INEk hiru hilean behin egiten duen lan-kostuari buruzko inkesta (ETCL) hiru hilean behin egiten den estatistika-eragiketa jarraitua da, eta helburu nagusia langile eta hilabete bakoitzeko batez besteko lan-kostuaren bilakaera

bakoitzeko batez besteko lan-kostua? Agian hor sartzen ari da soldatetatik bertatik ateratzen den beste soldatetarako dirua. Horri kontabilitate bikoitza deitzen zaio. Bere metodologiaren arabera, "B-tik S-raino"³⁷ arteko sekzioak hartzen ditu. Itxura guztien arabera, enpresaburuak esaten dena eta dirudiena baino gutxiago laguntzen dute EAOekin. Uste dugu guztioi komeni zaigula gardenak eta argiak izatea.

IV.2.1³⁸ taulan ikus ditzakegun zuzeneko zergeri dagokienez (118.128 milioi), PFEZaren pisua %73koa da, eta Sozietate Zergarena (SZ) berriz, %23koa. Zeharkako zergak, BEZ gehi Zerga Bereziak (alkohola, garagardoa, hidrokarburoak, tabakoa, elektrizitatea eta ikatza) 107.109 milioi dira. Ez dago azaldu beharrik zenbateko horren zatirik handiena nork jartzen duen (soldatapekoen eta pentsiodunen %85). Beharrezkoa da pentsiodunok eta langileok datu ekonomiko horiek, neurri apalean bada ere, ulertzen hastea. Botere ekonomikoek beti erabiltzen dituzte gu "akusatzeko" eta gu seinalatzeko. Beraz, egin dezagun ahalegin bat 2019ko Estatuako Aurrekontu Orokorren irakurketa hauek ulertzeko: Administrazio Publikoko langileen soldaten ordainak, *2019ko EAOean ikusi ezin badira ere*, 155.768 milioi eurotan erabiliko dira; Gizarte Segurantzaren pentsioetarako 135.267 milioi, eta Klase Pasiboen Pentsioetarako 15.501 milioi. Hauek dira zifra errealak.

Funtzionarioei ordainketak egiten hasi aurretik, Estatuak 35.000 milioi euro bideratuko ditu 2018. urtean (zuzenean, hilabetez hilabete) "enplegatzaileen gizarte-kotizazio gisa". Horrela, funtzionarioen ordainsariak 120.000 milioira jaitsiko da, eta kopuru hori gure lankideen nomina gordin osoan agertuko da.

1. Baina kopuru hori ere ez da izango funtzionarioek beren kartilletan ikusiko dutena, PFEZa eta baita langilearen kargurako kotizazio sozialaren %6.35 deskontatu behar baita; guztira, 18.000 eta 7.600 milioi izango dira, hurrenez hurren. Horrela, 95.000 milioi eurotan geratuko da, eta diru hori bai, funtzionarioen kartiletara joango da.

2. Horrela, hilabete bakoitzeko nominak ordaintzen hasi aurretik, urte amaieran, Estatuak 42.600 milioi euro bilduko ditu gizarte-kotizazioetan, eta 18.000 milioi euro PFEZ zergatan, partida horretatik bakarrik (soldata publikoak). Ondoren, 95.000 milioi euroko nomina hori gastatzerakoan (aurrezkira joango den

ezagutzea da. Metodologian, biztanleria-eremua argitzen du: Gizarte Segurantzako kotizazio-kontuak. Erregimen Orokorra: CNAE-09ko B eta S sekzioak eta Itsasoko Langileen Araubide Berezia: itsas garraioa (CNAE-09ko 50. dibisioa)

³⁷ IB. Kontabilitate nazionalaren metodologia: 3. orrialdea: O: Herri Administrazioa eta Defentsa; Derrigorrezko Gizarte Segurantzak; P: Hezkuntza; Q: osasun- eta gizarte-zerbitzuak jarduerak. Hemen egokia da itunpeko hezkuntza sartzeko, haien soldadak ere diru-kutxa publikoen kontura joaten baitira.

³⁸ EAO 2019, 191 or.

zati bat izan ezik), enpresentzako eta partikularrentzako diru-sarrera bihurtuko dira, eta garapen ekonomiko eta sozial batzuk ere eragingo ditu.

3. Datu horiekin, ikus dezakegu Estatuak esku batekin dirua bildu eta bestearekin enplegatu publikoen soldatak ordaintzen dituela, eta horrekin oso positiboki aktibatzen duela gizarte-ekonomia. Dimentsio sozial horrek, enplegatzaileria publikoa, eta ez pribatua, den ekonomia batetik, soldatak eta lan-sariak sortzen ditu. "Publiko" hori gu geu gara hein handi batean.

Gizarte Segurantzaren pentsioen kasuan (2019ko nomina 135.000 milioi eurokoa izango da), funtzionarioekin esan dugun antzeko garapena emango da, baina ez dugu kotizaziorik ordainduko, bai ordea, PFEZa eta BEZa. Gauzak horrela azalduta, denok ulertzen dugu Administrazio Publikoko funtzionarioen soldaten sistema, gure pentsioen nominak bezalaxe, zergen eta kotizazioen bilketaren mende dagoela, eta beraz, bai bata bai bestea, "diru-bilketaren sistema" batean oinarrituta daudela, eta horri ere *banaketa-sistema* dei geniezaioke. Zuzeneko eta zeharkako zergak egungo tipoaren erdia baino ez balira, administrazioa defizitarioa izango litzateke, eta haren etsaiek argudiatuko lukete *jasanezina* dela.

Horrela bada, ekonomia osoa aktore guztien, funtzionarioen, sektore pribatuko langileen, pentsiodunen eta abarren har-emanetan datza. Zuzenagoa da talde sozial bakoitzak BPGan parte hartzen duenaz hitz egitea, eta ez irakurketa interesatuak egitea, "*Pentsioetan, Estatuko Aurrekontu Orokorren %42a*" aipatu dugun bezala, iritzi publikoa pentsiodunen aurka jartzen saiatuz. Oso alderantzizkoa da: garatutako azalpenekin argi dago EAOen %84 osatzen duten bi partida horiek direla, hein handi batean, herrialde osoko gizarte-ekonomiaren oinarria. Funtzionario publikoen nominetan edo pentsioetan aizkorakadak sartzea eraikin ekonomiko osoa eraistea da. Ikus dezagun kolektibo bakoitzak BPGan duen partaidetzaren gutxi gorabeherako banaketa.

Imajina dezagun BPG osoa Aurrekontu Orokorretan egotea:

	Taldea/ biztanleri osoa	BPGan duen % parte hartzea
Biztanleria, guztira	%100%	%100
Administrazioa	%10,0	%11,00
Pentsiodunen nomina	%19.8	%11,00
Klase Pasibo eta pentsiodunak	%1.35	%1,30
Gainerako biztanleria enplegatua	%33,0	%28,0%
Langabetuak	%6,90	%1.69
Ustiapeneko Soberakin Gordina	¿ % -?	%42.2

Ikusten dugunez, Administrazioak, enplegatutako gainerako biztanleek eta pentsiodunek eta langabeek BPGaren %53 eramaten dute. Hiru sektore horiek biztanleriaren% 69 osatzen dugu, eta, zalantzarik gabe, beste zati handi bat dugu gure ardurapean: gazteek, nerabeek eta haurrek osatutako familiak, agian biztanleria osoaren %90era iritsiko dira. Zalantzarik gabe, galtzaileak pertsona langabeak dira, proportzio txiki bat eramaten baitute.

Orain ikus ditzagun datu gehiago eta Kontabilitate Nazionalen duten azalpena.

Taula 1.

PENSIOETAKO GASTUAREN BILAKAERA				(Milioi eurotan)		
Kontzeptuak	2014	2015	2016	2017	2018*	2019**
Pentsio Kontributibetako Gizarte Segurantzaren Gastua	112103	115660	119077	122706	127109	135267
Klase Pasiboen Pentsio gastua	12432,6	12970	13351	13878	14632	15501
GUZTIA	124535	128630	132428	136584	141741	150768

Iturria: 2019ko EAO, 104. orrialdea.* behin-behineko itxiera** hasierako aurrekontua

Orain, Estatistiken Institutu Nazionalaren (EIN) datuekin Kontabilitate Nazionalari buruz argitzen saiatuko gara. Argitu behar da soldata-ordainsarrietan sartuta daudela jada Gizarte Segurantzako kotizazioak, bai enplegatzailen kargura doazen zatia, bai nominatik doana.

Taula 2

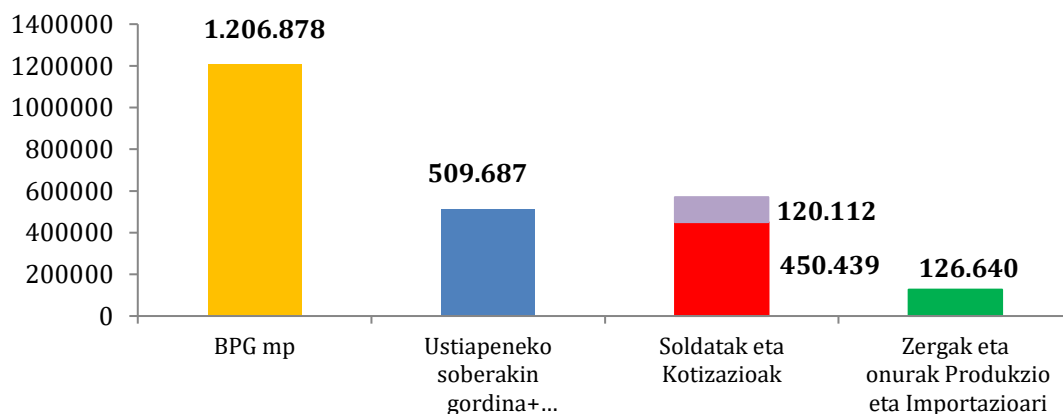
2018 urteko BPGren datuak

BPG pm	1.206.878
Ustiapeneko soberakin gordina eta errenta misto gordina	509.687
Soldata gordinak	450.439
Enplegatzailen konturako kotizazioak	120.112
Ekoizpenaren eta inportazioen gaineko zerga	126.640

Iturria: EIN (behin-behineko datuak)

Grafiko 1

Espainia: BPG mp. 2018 (Errentak)

Iturria: EIN (behin-behineko datuak)

Hori da BPGaren grafikoa, bere agregatuen ohiko irakurketa eginez. Soldaten ordainsarrietan kotizazioak sartuta daude. Horrela ikusita, badirudi (agian) soldatek mozkinak baino zati handiagoa eramaten dutela. Hau ez da horrela, lehen erakutsi dugun bezala. Soldaten gainean ikusten ditugun 120.112 milioi horien zati handi bat kotizazioen azpian ikusten ditugun soldatetatik bertatik ateratzen dira. Gizarte Segurantzaren kotizazio sozialak koadroan (VI.2.2 taula) adierazten denez, 2018rako aurrekontuan 108.175 milioi eurokoa zen enpresa eta langile landunen kotizazioa; EINen arabera, hori da Gizarte Segurantzarako bildu dena 2018an, gehi nominatik jasotako kotizazioak (27.903 milioi). Azken kopuru hori, EINren datuetan, soldaten barruan sartuta dago.

Ikus dezagun "denborazko" modu batean, soldatak eta kotizazioak nola sortzen diren. Soldata publikoak ordaintzen ditugun zergetatik ateratzen dira. Administrazio publikoko enplegatzaileak, Gizarte Segurantzako kotizazioak ordaintzen dituztenak, ez dira beste subjektu batzuk, gu geu baizik. Horrela, bada, honako banakatze-koadro hau eta dagokion grafikoa proposatzen ditugu.

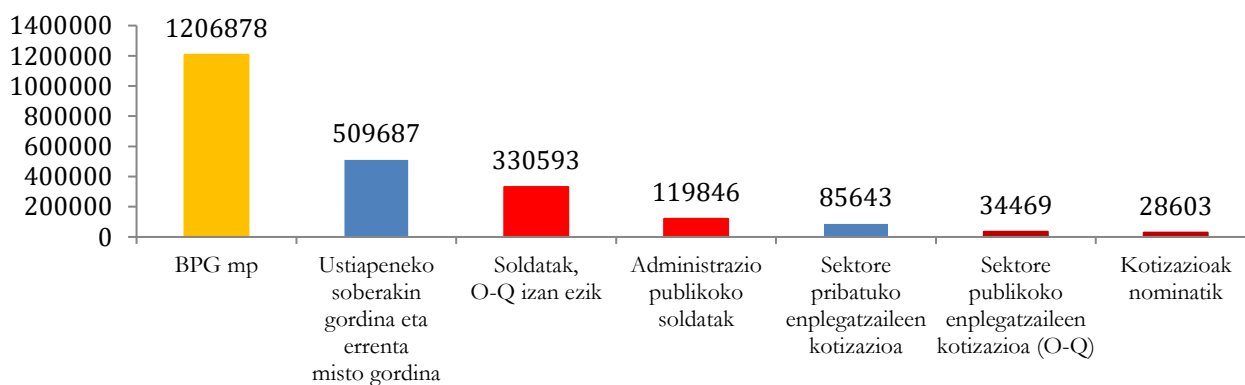
Taula 3

2018 urteko BPG

BPG mp	1.206.878
Ustiapen gordineko eta errenta misto gordineko soberakina	509.687
Soldatak: O-Q izan ezik	330.593
Herri Administrazioko, hezkuntzako eta osasuneko soldatak	119.846
Sektore pribatuko enplegatzaileen kotizazioa	51.647
Sektore publikoko enplegatzaileen kotizazioa (O-Q)	34.469
Soldatapeko nominen eta autonomoen kotizazioak	27.936

Grafiko 2

(2) Espainia BPG mp. 2018

Iturria: INE, behin-behineko datuak

Ikus dezagun BPGa lehendabizi, gero soldata-ordainsarietan eta irabazietan jarriko dugu arreta. Irakurketa hutsa zera da: 2018. urtean BPGa 1.206.403 milioikoa izan zen. Jarduera ekonomikoak 509.687 milioi EBE ekoizten zituen, eta baita 330.593 milioi soldatetan gehi 89.693 milioi kotizazioetan. Aldi berean, hilero, kotizazioen bidez (enplegatzaileena eta nominena), eta soldaten PFEZaren bidez, kontsumoaren BEZaren bidez eta irabazien SZren bidez, Estatuak soldata publikoak³⁹ eta pentsioak ordaintzeko biltzen zituen diruak, 119.846 eta 127.109 milioi euro izan ziren, hurrenez hurren. Soldata asko eta pentsio asko ateratzen da gure soldata eta pentsio propioetatik.

Landun bakoitzeko BPG igo eta igo egiten da (ikus testu honetako 243. eta 244. orrialdeak, soldatei eta lan-sariei buruzkoak. EBE, kotizazioak eta BPG). SZaz ere gauza bera esan daiteke, baina alderantziz, behera eta behera. Ratioez hitz egitea gustatzen zaienez, hor ditugu euskal enpresariak "oso leku onean" uzten dituzten bi, baina zeken en eta insolidarioen rankingean. Zergatik esaten da: "*Sistema publikoak ezingo ditu Pentsio Publikoak ordaindu*"?, akaso finantza sistema da Gizarte Segurantzaren dirua bere poltsikotik jartzen duena? Argi dago ezetz, langileok jartzen dugu. Nondik ateratzen da boteretsuen hainbesteko zarata dimentsio publikoaren kostuagatik, soldatapekoak garenean zama horren zatirik handiena gure sorbalden gainean jasaten dugunok? Guretzat berebiziko garrantzia du karga horrek, eta ez dugu sektore publikoa erortzen utziko; azazkalekin eta hortzekin defendatuko dugu, justiziazkoa delako.

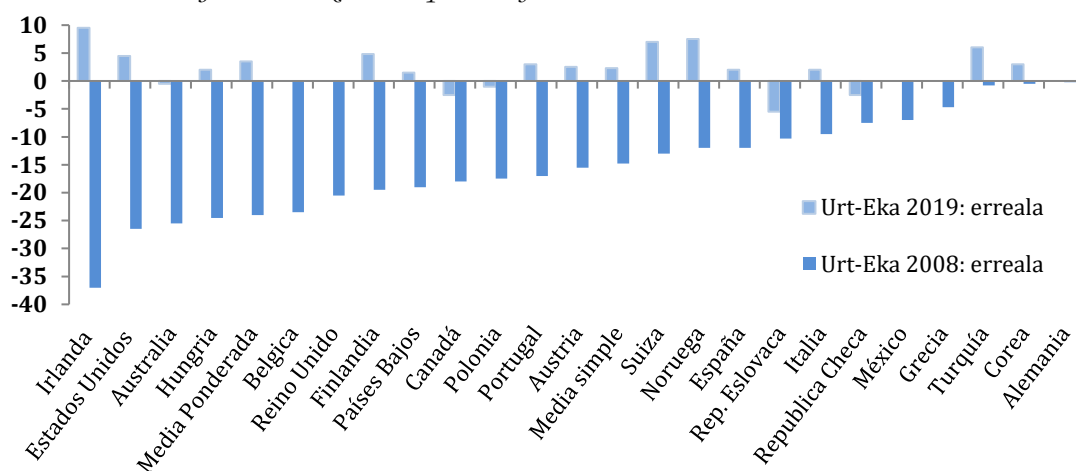
Pentsiodunen kopuruaren igoera defizitarekin uztartzea irakurketa interesatua da. Badakigu pentsiodun gehiagorekin eta diru-sarrera berdinekin defizita sortzen dela. Baina nola da posible hainbeste urtetan Toledoko Itunaren ondoren neurri "ekonomiko" eta "diru-biltzaile" egokiak hartu gabe jarraitzea? Ados egongo gara etorkizuneko pentsiodun berri eta "asko" ez direla aterako (eta ez direla atera) inongo "txisteratik". Oraintxe bertan lanean ari dira, eta asko berbera dira. Lan munduan sartu aurretik, duela 35-25-15 urte, gazteak eta nerabe ikasleak ziren, eta orain bezalako asko ziren. Ospitaleetako amatasunetan ere "asko" izan ziren, mundu honetara etorri zirenean. Ez zuen ondorio negatiborik izan ekonomian, oro har, ez osasun-aurrekontuan, ez hezkuntza-aurrekontuan, ez ekoizpen-sisteman. Guztiek (batez ere langileek) ordaindu zituzten gastu guztiak, eta une honetan "asko horiek" beren lanarekin irabazten dute soldata, bai eta erretiroa hartzean eskubidez dagozkien pentsioak ere, asko izanda ere. Orain arte arazorik ez bazen egon, eta ez

³⁹ Kontabilitate Nazionalaren izena: O Administrazio Publikoa eta Defentsa; Derrigorrezko Gizarte Segurantza; P Hezkuntza; Q Osasun-jarduerak eta gizarte-zerbitzuak. Hemen egokia da itunpeko hezkuntza sartzeari, haien soldata ere diru-kutxa publikoen kontura joaten baitira.

bazen sortu, zergatik egon behar dira gaur egungo langile horiek pentsiodun izatera iristen direnean? Eta arazo horiek badaudela baldin badakigu, nola ez zuten, eta ez dute arduradun politiko eta instituzionalek, ezer egin hori konpontzeko? Modu batera edo bestera arazo horiek konpondu beharko dira etorkizuneko pentsioetarako, pentsiodun asko horiek, gaur egun ere asko garen pentsiodunekin batera, ez baitugu onartuko gure eskubideak zaborretara botatzea. Honelaxe esan behar da, argi eta garbi.

Bestalde, ez dago inolako datu historikorik ekonomiaren edo produktibitatearen martxa, kotizatzaileen/pentsiodunen ratioak baldintzatuta egon dela frogatu duenik. Ez 1929ko "krak"-ek, ez 1973ko krisiak, ez haren aurrekariak, ez Latinoamerikako kanpo zorraren krisiak⁴⁰, ez zuten zerikusirik izan horrekin. Zerikusia izan zuena, eta asko gainera, "errentak" lortzeko mendebaldeko banku-politikarekin eta abusuzko maileguen politikarekin izan zen. "Praktika errentista" horretatik ere badago zerbait EPP eta enpleguko BGAEen diruaren erabileran. Eta, azkenik, 2008ko azken krisiak ere ez du zerikusirik ratio horrekin, ez pentsioekin, ez bizitza-luzerarekin eta abarrekin zerikusia duen ezerekin. Alderantziz, finantza-arduradunen eta multinazionalen erabaki ekonomiko eta praktika ustel eta deliktiboekin du zerikusia. Bankuak erreskatatzeko neurriak, bankariei euren defizit milioiduna guztion diru publikoarekin konpontzen laguntzean zetzan. Zer gertatu zen 2008-2009an ELGAko herrialdeetan plan pribatuekin. Europako Batzordearen txosten eta grafiko baten arabera hauxe:

Grafiko 3
ELGAko herrialde jakin batzuetako pentsio-funtsen errendimendu erreala

⁴⁰ Jakin beharko litzateke kapitalen pilaketak eta haien errentagarritasunen beharrak zenbaterainoko eragina izan zuten, batez ere AEBek Latinoamerikan izandako gerra eta esku-sartze ugarietan.

"Hala ere, 2008ko udazkenaren hasieran aurrekaririk gabeko finantza-krisia eta ondorengo atzeraldi ekonomiko sakona bat-batean agertu zirenez, finantzatutako pentsio-planek murritzeta handia izan dute beren aktiboen kontabilitate-balioan, eta oraindik ere berreskuratu egin behar dira. ALGAREN aurreko grafikoan ikus daitekeenez, Europako pentsio-funtsek benetako etekin negatiboa izan zuten inbertsioetan, %15 eta %35 artekoa, 2008ko azaroan.

Geroko atzeraldi ekonomiko handiak eta langabeziaren gorakada azkarrek zaildu egin dute hazkunde azkarrek langile aktiboei beren buruentzako aparteko pentsio finantzatuak metatzeko aukera emango liekeen itzaropen baikorrei eustea, eta aldi berean, beren guraso eta aitona-amonentzako pentsioak finantzatzea. Izan ere, anbizio handieneko hainbat herrialdek beren planak berrikusi behar izan dituzte, eta finantzatutako planen ekarpenaren xati bat aldi baterako aldatu, banaketaren bidezko pentsio erregimenen finantzaketa motari, eta pentsio funtsen pilaketa epea luzatu ".⁴¹

Espainiako Estatuaren zorra ezin zaie pentsioei egotzi, edo pentsiodunen kopuruari edo aipatutako ratioei, baizik eta banku-erreskateei, kontzesio publikoen zurikeriari, autobide garestia eraikitzeari eta abarri. Arazoa gizendu egin da kargu instituzional eta politikoen zabarkeria eta arduragabekeriaren ondorioz. Teknologia, automatizazioa eta zientziak fabrikazioari ematen dion aplikazioa handitzen diren heinean, ratioa neurri berean jaisten da. Makineriak giza enplegua ordezkatzeko du. Euskal eskenatokia argigarria da horri dagokionez: Euskadik 960.000 langile kotizatzaile ditu, baina bere ekoizpen-ahalmena. Teknologian eta automatizazioan daukaguna, agian okupatutako langileen kopuruaren hainbat biderreko baliokidea izan daiteke. Beste horrenbeste predikatu daiteke Espainiaz edo garatutako edozein herrialdeez. Ezin da alde batera utzi ekarpen teknologikoa, nahiz eta, bestalde, instalatutako ekoizpen-ahalmena erabilpen eskasa izan. Jarduera ekonomikoan sartutako aurrerapen teknologiko bakoitzarekin (askotan guztion diruaz lagundua), "kapitalaren" eta haren gaitasunaren gehikuntza sortzen da. Hortik soldatapekoak eta gizarteak oso onura gutxi ateratzen dute. Ezaugarri tekniko horrek lanaren eta merkatu globalizatuen nazioarteko banaketa berri bat eragiten du. Ezin da ahaztu eraikuntza tekniko produktibo hori, batez ere eraikuntza soziala dela. Sindikatuek eta langileek ezin diote uko egin eta ez diote uko egin behar beren emaitza ekonomiko eta produktiboak, eragina izan dezan globalki gizarteengan. Salbuespen bakarra dago: zaintza-lana, batez ere emakumeek egiten dutena, sektore "gainkargatua" eta bidegabeki gaizki ordaindutakoa dagoena. Hor bai azpimarratzen dugula hainbeste lanentzat esku gutxi direla. Sektore horretan ratioa desorekatuta dago, eta, gainera, feminizatuta, etorkinen presentzia nabarmenarekin.

⁴¹ "Pentsio plan pribatuak. Bere papera pentsio egoki eta jasagarri batzuetan ". Enplegu, Gizarte Gaietako eta Aukera Berdintasuneko Zuzendaritza Nagusia: E.4 Eskuizkribua, 2009ko abenduan amaitua, 24. eta 25. or.

Baina, entzun diezaiegun aditu gehiagori pentsio-planei buruz. Peter F. Druckerrek⁴² *La sociedad Poscapitalista* liburuan zintzotasunez hitz egiten digu horretaz, bere ohorean esan dezakegu gardentasunaz egiten duela. Peter Druckerrek ondo ezagutzen duenari buruz hitz egiten ari da. Liburu honetan epigrafe honetan, Pentsio-funtsak eta hauen jabeak, honako hau dio: *"Pentsio funtsak fenomeno bitxi eta benetan paradoxikoa dira; kapital erreserba handiak eta haien inbertsioa kontrolatzen dituztenak, "inbertitzaileak" dira, baina horiek kudeatzen dituzten zuzendariak eta jabeak ez dira "kapitalistak": pentsio funtsen kapitalismoa, kapitalistarik gabeko kapitalismoa da. Legez, pentsio funtsak "jabeak" dira, baina soilik legez. Lehenik eta behin, pentsio funtsak "fiduziarioak" dira; eta jabeak azken onuradunak dira, hau da, etorkizuneko pentsiodunak. Bestalde, pentsio-funtsak berauek enplegatuen bidez kudeatzen dira finantza-analistak, kartera-zuzendariak, jarduleak, guztiak ere ondo ordaindutako profesionalak, baina, seguraski, ez aberatsak; izan ere, Estatu Batuetako pentsio-funts handiena, gobernu federaleko, estatuko gobernuetako eta udal-gobernuetako enplegatuen, halakotzat kobratzen duten funtzionarioek kudeatzen dute. [...] Benetan, funtsak soldata geroratuak dira; baliokideak emateko metatzen dira. Pertsonen soldata-sarrerak, jada lanean ez daudenerako".*⁴³

*"Pentsio-funtsen erregulazioak eta desfalkoaren aurkako babesak erronka izaten jarraituko dute politikarientzat eta legegileentzat datozen urteetan; oso litekeena da erronka horri soilik erantzutea, eskandalu desatsegin batzuk izan ondoren. Era berean, benetako jabeak pentsio funtsaren egituraren sartzearen eztabaidak, esperimentazioak eta "eskandaluak", urteak beharko ditu.*⁴⁴

Ez dugu arrazoi askorik ikusten poztasun horretarako. Peter Druckerrek langile publiko federalen, estatu-kideen eta udalekoen pentsio-funtsei buruz hitz egiten du. Zer gertatzen da? Estatu Batuetan sektore ekonomiko pribatua hutsala al da? Langile publiko horien funtsak herrialdeko handienak badira, anomaliaren bat egon behar da, edo sektore pribatuan, soldatapekoen sektorean, funtsak ez daude modu horretan kudeatuta. Lagin horrek ez digu balio. Alde batetik, enplegatu publiko horiek beren soldataren zati bat FPPn gordetzen badute eta halakotzat kobratzen duten funtzionarioekin kudeatuta... hori ez al da Gizarte Segurantzaren moduko bat, baina pribilegiatu batzuentzat bakarrik? Azken finean, gainera, desfalko eta eskandalu desatseginak daude. Bestalde, desfalkoaz eta eskandaluz ikasi behar badugu, zergatik ezin da ikasi banaketa-sistemaren defizitak denon gain hartuz? Kapitalistarik gabeko kapitalismoaren kontu horrek arraro samarra dirudi, baina Druckerrek ohar horiek egin zituenetik 26 urte igaro dira, eta gaur egun

⁴² Peter F. Drucker Viena 1909-2005. Aholkulari, negozio irakasle, tratadista eta abokatu austriarra. XX. mendeko Administrazioaren filosofo handiena.

⁴³ DRUCKER P. F. *La Sociedad Poscapitalista*, Barcelona, Ediciones Apóstrofe, 1993, 84 or.

⁴⁴ IB, p. 82-83

AEBn kapitalismoa zer den oso argi dago, baina "kapitalistarik gabeko" kapitalismoa ez dugu inolaz ikusten; presidenteari begiratu besterik ez dago. Nolanahi ere, kapitalistaren papera botere finantzarioak ordezkatu du, baina soldatapekoak inolako parte hartzerik gabe jarraitzen dute, ez kudeaketan, ezta erabakiak hartzerakoan ere. Peter Drucker Lehman Brothersen krisia bizitzetik libratu zen, baita Estatu Batuetako, Europako, finantza-sistemako, NDFko, MBko eta abarretako agintariak, gainerako herritarrak eta gizateria osoa iraintzen gintuztenean egiten zituzten irakurketa eta adierazpenetatik ere: "*Zuen errua da, zuen aukeren gainetik bizitzegatik ...*". Zalantzarik gabe, Drucker lotsatu eta haserretu egingo zen horregatik. Gure ustez, ilusionatuta zegoen azkenean soldatapekoekin justiziazko zer bait egiten ari zela pentsio funtsekin, "pentsatzean". Beste krisi larri batzuekin ikasgaia ikasi arte itxaron beharko dugu. Nolanahi ere, lehen ere frogatu dugu soldata-errenten hirurena gutxienez *kapitalistarik gabeko kapitalismo* batetik ateratzen direla, dimentsio publikotik, alegia. Hain zuzen ere, enpresa handiek eta finantza munduak hainbesteko gogoarekin eraitsi nahi duten dimentsioa.

Kotizatzaileak/pentsiodunak ratioen kontuarekin jarraituz, gogora dezagun gure gurasoek eta aitona-amonek erretiroa hartu eta urte gutxi irauten zutenean. Horrek ez zuen pentsio hobeak izateko biderik ematen, nahiz eta orduan 4/1eko ratioak edo handiagoak izan. Guztiz kontrakoa, pentsioak errakitikoak ziren. Asko borrokatu zuten gure adinekoek denon bizitzak hobetzeko. Eskertu egin behar zaie. Gizarte Segurantzaren kontuek bizi duten egoera azaltzeko balio du euskal kasuak. Pentsioen euskal defizita 2.000 milioi euro ingurukoa da, baina, aitzitik, EAEko langabezia-gastua Estatuko gastua baino askoz txikiagoa da. Halaber, Estatuan "gutxienekoen osagarriak dituzten pentsioetarako" gastua 2.352.592 pentsiori dagokio, hau da, %24.3ari; Euskadin, berriz, 62.971 pentsiori, eta %11.3ari. Azken batean, lehen datua beste biek konpentsatzen da.

Hori ez da ez ordaintzeagatik edo iruzurragatik, edo euskal soldatak baxuagoak izateagatik, baizik eta euskal pentsioak Estatuko batez bestekoa baino %25 handiagoak direlako, eta aldi berean, kotizazioa berberekin: %28,3. Horregatik, EAEen gutxienekoen osagarria duten pentsioen ehunekoa, Estatuaren erdia da. Horrek agerian uzten du konpondu beharreko hainbat gabezia sozio-ekonomiko eta politiko daudela. *Sei* sartuko ditugu:

A. Gizarte Segurantzak 2018. urtean izandako 18.000 milioiko defizitetik, 1.275 milioi euskal herritarrenak dira. Hori defizit horren %7 da, baina euskal pentsioak pentsio guztien %5,77 baino ez dira. Euskadik gainerakoekin duen arrakala hori ezin zaio egotzi ratioari. Arrazoi zuzena bere ekoizpen-sistemak bere osotasunean duen gaitasun teknologikoa da. Estatuan urrats berberak jarraitzekotan, Euskadin dagoen egoera berera iritsiko lirateke, bistan denez.

B. *Baina badirudi ez dagoela eztabaida teknologiko hori egiteko interesik.* Gizarte Segurantzaren kontuetan, enpleguaren sorreran eta abarretan ere eragina baitu, eta ezin da ekonomiaz, enpleguaz edo ekoizpenaz hitz egin teknologiaren garrantzi erabakigarria aipatu gabe. Argi dago beharrezkoa edo komenigarria izango litzatekeela Teknologiaren Ordezkapen Indizea (TOI) bezalako kontzeptu berri bat sortzea, bi aldagai erlazionatuko lituzkeenak: alde batetik, teknologia jakin batek kapitalean dakarren kostua edo inbertsioa, eta bestetik, askatzen edo aurrezten duen eskulana.

C. Estatuko gainerako lurraldeetan langileek eta haien sindikatuak hemen ditugun lan eta soldata-baldintzak lortuko balituzke, haien kotizazioak ere altuagoak izango ziren, eta haien pentsioak gureak bezalakoak izango ziren. Zergatik ez ziren bada izango? Kasu horretan, kutxa bakarraren Gizarte Segurantzaren defizita Euskadikoaren parekoa izango litzateke, baina 17 bider, 2/1ko ratioari eutsiz eta %28,3ko kotizazio-tasarekin. Hau da, 2018ko defizita 35.000 milioikoa izango litzateke, eta ez 18.000 milioikoa. Milioi kopuru horri pentsiodun askok, beren jatorrizko pentsioari aplikatzen zaion murrizketa drastikoarekin zigortuta kobratzen dituzten pentsio miserableekin eta alarguntza-pentsioekin amaitzeko beharrezkoa den kopurua gehitu beharko genioke.

D. Benetako datu horiek agerian uzten dute herrialde honetako eta Espainiako lan eta soldata-baldintzen prekarizazioa, kroniko eta estrukturalaren definizioak osorik betetzen ditu. Egoera horiek konpontzen ez badira, berandu baino lehen gatazka sozial handi bat etorriko da.

E. Horrek adierazten du politikarien eta herri honetako erakunde-arduradunen utzikeria eta arduragabekeria. Ez da harritzekoa, ez Gobernu Zentralak, ez Eusko Jaurlaritzak gai honen transferentzian gogo handirik ez jartzea. Ez bakarrik euskal defizitagatik, baizik eta mahai ganean jartzen delako (hemen eta han), Gizarte Segurantza eta bere defizitari buruz, gobernu ezberdinek egin duten kudeaketa noren zerbitzura egin den, orain arte behintzat.

F. Euskal gizarteak, Espainiakoak eta Europakoak aurrekaririk gabeko erronka sozio-ekonomikoari egin behar diote aurre, eta enpleguko BGAEek edo EPPk ez dute hori konpontzeko nahikoa gaitasunik. Irtenbide bat saltzen saiatzen dira, aurretik arazoaren dimentsioa, kausa sakonak eta erantzuleak zehaztu gabe. "Gizarte Segurantzaren defizita" leloa behin eta berriz errepikatzen bada ere, horrekin ezin da ezkutatu *defizit politikoa*, hori baita gaur egungo sistema ekonomikoak benetan pairatzen duena.

Azter ditzagun zifrak estatu mailan. Ez dira zenbaki ofizialak, jakina, baizik eta gure estimazioak, dezilentzako soldata-egituratik sortzen direnak (horiek bai ofizialak) eta Gizarte Segurantzaren Diruzaintzak eskaintzen dituen tartekako

datuetatik. Gure estimazioen arabera, gutxieneko pentsio duinaren arazoa konpontzeko 18.000 milioi euro behar dira, eta alarguntza-pentsioei justizia egiteko eta zuzenbidez dagokiena emateko 10.000 milioi inguru behar dira. Soldaten arteko aldea gainditzeko 40.000 milioi inguru beharko lirake. Azken kopuru hori, jakina, ezin da kotizazioetatik edo EAOetatik atera, ekoizpen-jardueraren BEGtik baizik, nahiz eta horrek %3ko inflazioa ekar dezake, EBren kontura egiten ez bada behintzat. 1.200 euroko LGS gehitzea falta da, 12.000 milioi euro ingurukoa izango litzatekeena, eta arrakala bezala BEGtik atera beharko da eta %2ko inflazioan eragina izango zezakeena, betiere, egiten bada, berriro diogu, EBa murriztu gabe.

Kostuak milioi eurotan	Kostua EAE	Zergak EAEn	Kostua Espainian	Zergak Espainian
Gutxieneko pentsioa 1080 €	650	IRPF IVA	18.000	IRPF IVA
Alarguntza-pentsioa % 100	500		10.000	
Soldata-arrakala	2.000		40.000	
LGS 1200 €	600		12.000	
Kostua guztira	3.150	1.350	80.000	24.000

Hemen arretaz irakurri behar da. Alde batetik, soldata-arrakala eta 1.200 euroko LGSa ditugu (horien zenbatekoetan Gizarte Segurantzako kotizazioen kostua sartu dugu). Bestetik, horiek guztiek PFEZean tribulatu beharko lukete, eta horrek Zerga Agentziarentzako diru-sarrera gehigarriak ekarriko lituzke (soldaten eta pentsioen nominatik deskontatu beharrekoak). BEZean duen eragina ere hor dago. Kontuak eginez, erreforma horiek martxan jarri ezkeror: Estatuak 28.000 milioi jarrita eta enpresek jarri behar dituzten 52.000 milioi gehituta, Estatuak 45.000 milioi inguru bilduko ditu eguneratze horien ondorioz. Bigarren zati hori USBren kontura joan beharko du, lehen esan dugun bezala. Emakumeen soldatak igotzen badira eta LGSa 1.200 eurora iristen bada, ezinbestean mozkinak murriztu beharko dira. Marjina badute, eta soberan. Hori honela egin liteke: bi edo hiru urtetan ezartzeko itun sozial handi bat lortuz, soldata-arrakalarekin amaitzeko, LGS duin bat ezartzea, Gutxieneko Pentsio Duina, eta alarguntza-pentsioekin justizia egitea.

Solasaldietan eta agerraldietan askotan erantzuten digute gure irtenbideak *txintxin* bat baino ez direla. Baina begira ditzagun bereak: Eusko Jaurlaritzak eta Europar Batasunak, EPP eta BGAEentzat, tratamendu fiskal onuragarriak eskaintzea proposatu dute. Biztanleria aktibo osoak EPP edo BGAE bat izenpetzen badu, argi dago tratamendu horiek *txintxin* monumentalak direla, kenkariak guztien zergekin estali beharko baitira, hau da, BGAEek dituzten zerga berberekin, salbu eta asmoa osasunean, hezkuntzan eta abarretan gastua murrizten joatea bada.

Zerga-politika hori jasanezina da. Kontuan izan dezagun EAEko eta Espainiako Zerga Agentziaren bilketaren %80 edo 85a soldatetatik eta pentsioetatik datorrela. Horrela, bada, tratamendu fiskalaren promesa horrek hutsaren gainean bere buruari eusten zion erraldoiaren antza du. Eta azken kritika bat: nola hitz egiten da abantaila fiskalez, hain zuzen ere fiskalki zigortzen bada BGAEen espiritua betetzen duena, hau da, erretiro-pentsioa osatzea? Osagarri gisa kobratzen baduzu, hilero, dena aitortu behar duzu, baina dena deskapitalizatzen baduzu, %40 salbuetsita dago. Zertan geratzen gara?

Argi dago Euskadiko Zerga Agentziak mesede egiten diela errenta handiei eta kalte egiten diola Zerga Agentziari berari. Ikus dezagun zer dioen Europako Batzordeak⁴⁵ txosten batean: "Pizgarri fiskalen abantailak zalantzan jarri behar dira. *Era berean, ez dago frogaririk erakusten duenik zerga-kenkariaren erabileraren eraginkortasuna, herritarrak pentsioetan gehiago inbertitzera animatzeko. Adibidez, ez dago argi zerga-diru-laguntzek benetan aukera ematen duten aurrezki gehigarri bat sortzeko edo dauden aurrezkiak desbideratzeko bakarrik. Aurrezkiak desbideratzen bada, zergen kenkariak garestiak eta ez-eraginkorrak izango dira, kenkari horiek gabe egingo liratekeen aurrezkiak saritzen baititu*". Berriz ere ikusten dugu nola hitz egiten den berdintasun-politikaz, baina errealitatea da neurriak, bata bestearen atzetik, desberdintasuna areagotzea eragiten duela. Emakumea, soldatak jaisteko erabilia izan zen patronalaren aldetik, etorkinak bertako soldata murrizteko erabili dira, eta orain berriz, pentsioak, soldatak berriro murrizteko erabiltzen ari dira (langileak BGAEak egitera behartuz), baita sektore publikoaren dimentsioa murrizteko ere.

Inork uste al du gaur egungo egoera hau jasangarria dela? Ez gara soilik defizitari buruz ari, gero eta gehiago hedatzen ari den prekarietateari, pobrezia eta gizarte-bazterketari buruz ari gara. Sindikatuak, ugazabek, Jaurilaritzak eta erakundeak ardurak hartu behar dituzte. Hori ez da konpontzen eskuin muturreko alderdiak indartuz edo arenga xenofoboak jaurtiz. Zifren tamaina kontuan hartuta, konponbide-prozesua zatikako igoera bat egitea izan liteke (bi eta hiru urte bitartean). BPGan izango lukeen eragina, jakina, erreforma horien ondorioz, urtean %2-3 handituko litzateke hiru urte horietan. Prezioak neurrian igoko lirateke. Esan dugu emakumearen lanari justizia eginez ordainduko dugula, baina azkenean banaketa bidezkoagoa izango da, eta zerga-bilketa ere hobe izango da. Bestalde, emakumearen posizio ekonomikoa parekatuz, bere boterea gizonarenarekin berdintzen da, izan behar duen bezala. Gizarte-laguntzak jaitsi egingo dira eta diru-sarrerak bermatzeko errentan aurreztuko ditugu, etab. Etorkizunean pentsioak mantendu ezin izango direla eta, horregatik, soldataren zati bat "inbertitu" behar

⁴⁵ *Pentsio-plan pribatuak. Pentsio egoeri eta jasangarrietan duen zeregina*. "Enplegu, Gizarte Gai eta Aukera Berdintasunerako Zuzendaritza Nagusia": E.4 Eskuizkribua unitatea, 2009ko abenduan amaitua. 21. or.

dela adieraziz, interes jakin bat baino ez du: hatzarekin seinalatzea, mehatxatzea eta soldatapekoen artean beldurra sortzea. Gainera, hori egia denik zalantzazkoa baino gehiago da. Jakin nahi genuke, langileak pentsiodun izatera pasatzen direlako aurkako karguak zeintzuk diren: urte gehiago bizitzea?, geratzen zaigunaz gozatzea?, gure alabei eta bilobei atsegin handiz laguntzea?, non dago arazoa?

Jakina, irtenbide sozio-ekonomiko horien aplikazioan oztopo bat dago. Irtenbideak Europa mailan eta nazioarte mailan eman beharko dira, Estatu mailan edo EAE mailan irtenbideak, posible ere diren arren, "partzialak" baino ezin dira izan. "Bitartean" tokian tokiko urratsak eta konponbideak eman behar dira, osoak izan ez arren. Egungo gizarte modernoetako ekonomia, baliabideek, teknologiak, antolaketak eta jakintzak eta abarrek, baldintzatzen dute. Aginte buruzagiek eta finantza botereek botatzen duten mezua, ordea, norabide jakin batean doa. Biztanleriaren piramidea eta bizitza-luzeraren gehikuntza aprobetxatuz, sistema publikoari eta ongizate-estatuari aizkorakada bat emateko aukera egokia aurkitu dutela uste dute. Dagoeneko ez gaude XIX. mendearen amaieran Bismarcki planteatzen zitzaiona bezalako dilemarekin, ezta W. Beveridgek Erresuma Batuan duela 80 urte deskribatzen zituenak bezalako egoeratan ere (iraultza arriskua eta langile klasea integratzeko eta produktibitatea handitzeko beharra). Orain, aukeratzeko esaten digute: pentsio errakitikoak edo soldataren zati bat inbertitu: *Burtsa ala Bizitza*. Horren aurrean, bi eszenatoki posibletara eraman nahi gaituzte.

1. Etorkizunean (2040-2050) aberastasun gutxiago sortuko da hemen, eta, beraz, hemendik aurrera "inbertitu" egin behar dugu (menpeko herrialdeetan), bertakoek, antza, galduko dugun zatia eman diezaguten. Han daudenei gure "inbertsioen" menpe eta lotuta izango ditugu, eta sistema publikoak emango ez duen pentsioen zatia ordainduko digute. Hau da, BGAE bat egin behar da

2. Etorkizun horretan, kotizatzaile gutxiago daudenez, nahiz eta aberastasun bera sortu, aberastasun hori ustiapeneko soberakin gordina handitzeko izango da, eta enpresek kotizazioetan eta zergetan "kotizatzaile horien" baliokidea den zenbatekoa baino ez dute askatuko; izan ere, "horrela izatea nahi dugu". Pentsio publikoek pentsioaren zati bat bakarrik ordaindu ahal izango da, eta beraz, 1. puntuari heldu behar diogu.

Pentsiodunen kopurua handitzearen eta haien bizitza-luzera handitzearen gaiari buruz, egokiak diren zenbait ohar egin behar dira. Baby-boom-a bere garaian gertatu zen fenomeno bat da, eta berau osatzen duten pertsonen bere existentzia amaitu arte iraungo du. Horren aurka ez da kexarik onartzen, ezta NDFren lehendakaritzarenak edo beste edozein estamenturenak ere, nahiz eta oso altu kokatuta egon. Gehiago esan behar da. Gaur egungo ekonomia eta egungo gizartea dira, hain zuzen ere, beste faktore batzuen artean, baby-boom horren eta egungo

pentsiodunen lanaren eraginez sortutakoak. Nola moldatuko lirateke gaur egungo familia gazteak %45 aitona-amona gutxiagorekin hazkuntza-lanetan, lan-betebeharretan eta abarretan? Imajina dezagun! Bizitza luzearen, pentsiodun askoren eta ratio eskasaren argudio horiek aireak eramaten ditu, pisu eta sendotasun eskasagatik.

%45 pentsiodun gutxiagorekin, nork uste du Gizarte Segurantzak superabita izango lukeela? Langabezia izugarria izango litzateke, 4.000.000 biztanle gutxiagorentzat ekoitzi beharko litzateke estatu osoan eta 200.000 gutxiagorentzat Euskadin (eta, gainera, oraingoz, pentsio-diru-sarrerak dituzte). Langile asko langabezian geratuko ziren, eta kotizazioak, zergak, soldatak eta irabaziak ere jaitsi egingo ziren. Horrela, bada, behingoz uler dezagun ekonomia existitzen diren faktore sozial guztiekin egiten dela eta funtzionatzen duela. Ez da esperimenterik onartzen. Ezin da ulertu kontsumitzaile gisa bizitza ekonomikoan ondo egokitzea, baina pentsioen hartzaile gisa ez. Hemen ez du inork trabarik egiten. Boteretsu batzuen diskurtsoa, zalantzarik gabe, ez-duin eta zentzugabea da.

Bizitza-luzeraren hazkundeari dagokionez, esan behar da ez dela baby-boom horren ezaugarri bat (oraindik jardunean dagoena), ez eta egungo pentsiodunena ere. Gizarte modernoaren bilakaeraren ezaugarri bat da. Eta desiragarriena da planetako biztanle guztiei eragitea. Horren arrazoia, besteak beste, indarrean dagoen sistema ekonomikoak eman dituen fruituetan eta (hein batean) sozializazioan dago. Pausoak ematen jarraitu behar da, pertsonen beren bizi-biografia askatasunean eta baldintza sozial duin eta egokietan gara dezaten.

6. Egungo mendekotasun-tasak

Pentsiodunei eragiten dieten hiru tasak eta tasa horietan baby-boomak eta bizitza-luzerak zer eragin izan duten aztertzea izango dugu oraingo lana. 1993ko eta 2018ko piramideen arabera kalkulatu ditugu datuak, 2043rako aurreikusitako proiektzioekin batera. Babi-boomaren belaunaldia oraintxe bertan hasi da erretiroa hartzen, baina ehuneko 95 oraindik kotizatzen eta lanean ari da. Belaunaldi horri esker moteldu egin da azken urteetan pentsioen gastu igoera, zeren pentsiodunak gero eta gehiago baikara. Hazkunde hori bizi-luzetasunaren eta bizi-itxaropenaren hazkunde garrantzitsuaren ondorioz gertatu da. Gizarte Segurantzaren diruzaintzan izango duen eragin positibo horrek beste 10 urtez jarraituko du gutxienez, ordura arte, belaunaldi horretako kideen artean gehiago izango baitira kotizatzen egongo direnak pentsioa kobratzen duenak baino. Belaunaldi hori eta aurrekoa ere bai, izan dira azken 25-40 urteetan Gizarte Segurantzaren diruzaintzan izandako superabita handienak sortu dituztenak. Hain zuzen ere, 1993-2018-2043 urteetako datuez ari

gara hitz egiten, baby-boomaren belaunaldiarekin bat datorrelako: 1993an 15 eta 39 urte artean zeudenak, 2018an 40 eta 64 artean daude, eta 2043an 65 eta 90 urte artean izango dira. Lehen eta bigarren garaian lanean, hirugarrenean erretiroan. Hortik aurrera, 2068ari buruzko estimazioak egitea fikzio hutsa da; zaila iruditzen zaigu orduko demografia nolakoa izango den igartzea. Horri beste inkognita batzuk batzen zaizkio, hala nola egoera ekologikoa, lurraldekoa, bizigarritasuna, eskura dauden baliabideak, munduko diru-sistema, etab.

Belaunaldi honen zati handi batek ere lagundu du gure gizarteetan izan den jaiotza-tasaren beharrezko jaitsieran. Hala ere, norbaitek uste du pentsioak ziurtatzeko "baby-boom fenomeno" 1975ean bukatu zenean, berean jarraitu behar zuela. Biztanleriaren piramidea gizartearen isla da, eta hori dinamikoa da: hazi, zabaldu edo estutu egiten da lerro batean edo bestean, etab., eta jarduera ekonomikoa gizarte horretara egokitu behar da unean une, garai batean eta bestean. Mendekotasun-tasak biztanleria ez-aktiboaren (0-15 eta 65 urtetik gorakoak) eta biztanleria aktiboaren (16-64) arteko erlazioa neurtzen du. Zahartzaroaren mendekotasun-tasak 65 urtetik gorakoen eta biztanleria aktiboaren arteko erlazioa neurtzen du (16-64). Familiaren babes tasak 85 urtetik gorakoen eta 50 eta 65 urte bitarteko biztanleen arteko harremana neurtzen du.

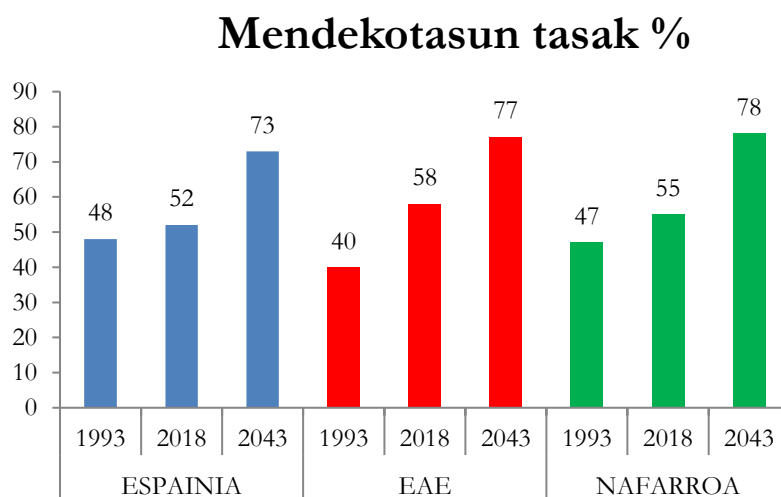
Tasa horien bidez, gizartearen beharrei eta konponbideei aurrea hartzen saiatzen dira erakundeak. Baina modu horretan ere ez da garbi islatzen pentsioen kontua. Datu bat ikusi besterik ez dago: sozietate espainiarrak dituen 65 urtetik gorako 9 milioi pertsonetatik 7,3 milioik soilik kobratzen dute pentsio kontributiba edo ez-kontributiba motaren bat. Bestalde, 15-64 urteko aktiboak 30 milioi dira, baina kolektibo horretako ia 2 milioik Gizarte Segurantzako pentsioen bat kobratzen dute jadanik, eta multzo horretatik ia milioi batek ezintasun iraunkorra dute. Errealitate horiekin, ehunekoak eta tasak, direnak dira: gutxi gorabeherako zenbakiak, baina agerian uzten dute aldaketa handia izan dela, bai kuantitatiboki, bai kualitatiboki, gizarte-premiei dagokienez.

Lehenik eta behin, mendekotasun-tasetan anbigutasun batzuk ikusten ditugu. Bizitza-luzera handitzen eta erretiro-adina atzeratzen ari bada, argi dago hiru formulak aldatu eta eguneratu egin behar direla: dibidenduan, biztanleria ez-aktiboa 67 urtetik aurrera zenbatu beharko da, eta ez 65 urtetik aurrera, eta zatitzailean, biztanleria aktiboa 67 urtera arte handitu beharko da. Familiaren mendekotasunari dagokionez, errealitatea problematikoagoa da, adituek esaten baitigute urte gehiago bizi garela, baina mendekotasunean emandako urteak ere handitzen ditugu. Nolanahi ere, atzerapena gertatzen ari da, eta horrek esan nahi du 85 urtetik gorakoei zenbatu beharrean, 87 edo 88 urtetik gorakoei zenbatzen hasi beharko dira. Beraz, hiru tasak, berez, egiten diren aurreikuspenak baino txikiagoak izango

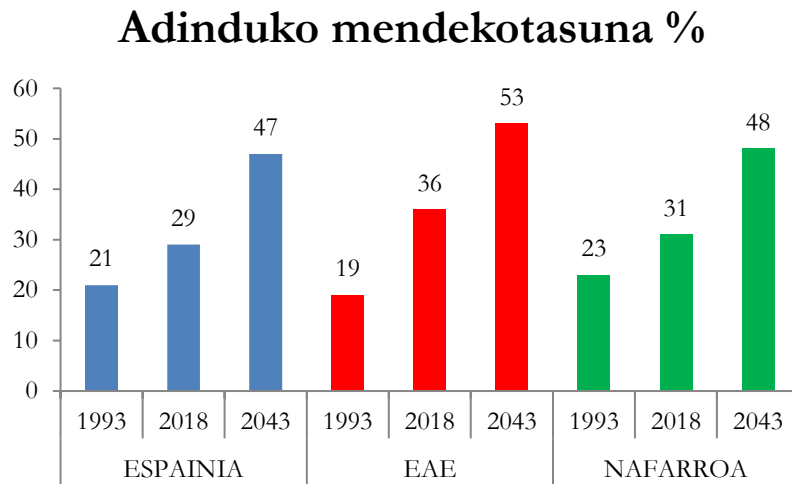
dira, baina, edonola ere, oso altuak. Horregatik, agerikoa da aurreikusi eta aurrea hartu behar zaiola. Baina, zalantza asko jartzen dut bizitza-luzeraren tasa horiei aurre egin ahal izango zaienik modu indibidualean, adierazi ditugun zuzenketak eginda ere. Argi eta garbi, beharrezkoa da plan instituzional bat. Euskal Autonomia Erkidegoa da, zalantzarik gabe, hiru egoitzetan tasa handixeagoei aurre egin beharko zaiena, Nafarroakoekin eta Estatukoekin alderatuta.

Mendekotasun tasak argituta eta pentsioekin jarraituz, arazoa, beste behin ere errepikatuko dugu, errealitate sozialera egokitzen ez den errealitate ekonomikoa da. Aurreikuspen-planetan oinarrituta, ezinezkoa da gai hori orokorrean konpontzea. Arazoa ez da soilik diru bilketarena, baita ekoizpenarena ere. Enpresek eta langileek etorkizunean gizarte osoarentzat ekoitzi beharko dute, orain gertatzen den bezala, eta enpresa bakoitzak ekoizten duena (ondasunak eta zerbitzuak) besteen artean banatzeko, ezinbestekoa da kontsumitzaileek diru sarrerak izatea. Egia esan, bakoitzak sortu dituen eskubide ekonomikoen arabera izango ditu diru-sarrerak, nahiz eta beti bermatu beharko diren gutxieneko duintasun-diru-sarrerak.

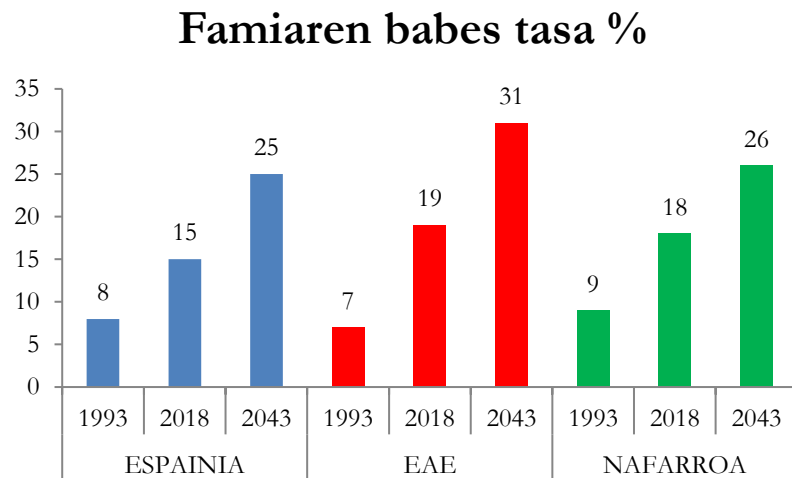
Grafiko 4

Grafiko 5

Grafiko 6

Iturriak: geuk egina 1993-2018 urteetako mendekotasun-tasak eta estimazioa 2043 (EINren biztanleriaren datuak 1993-2018) eta 2043 estimazio propioak.

Dena den, hori guztia manipulazio eta irakurketa interesatutik ikus daiteke, edozein zirkunstantzia edo aldagaik aitzakiatzat balio duelako: langileak osasun ona badu, asko bizi delako; osasun txarra badu, bajan dagoelako. Bistan denez, "2008ko krisia" ondo etorri zaie. Eskuin xenofoboak, egoera honetan bere laborantza salda aurkitzen du, eta gainera, aukera politiko-ekonomiko-enpresarial aproposa aurkezten da pentsioen sistema publikoa murrizteko, soldatak izozteko eta enplegua prekarizatzeko.

Taula 4

Ikus dezagun nolakoa izan zen pentsiodunen ratioa iraganean ⁴⁶ (milatan)

Urtea	Pentsiodunak	Kotizatzaileak	Ratioa Kotizatzaileak/ pentsiodunak
1956	884	5.776	6.5
1960	1.218	6.884	5.6
1965	1.718	7.750	4.5
1970	2.536	8.901	3.5
1975	3.404	10.244	3.0
1980	4.398	10.621	2.4
1985	4.838	10.720	2.2
1988	5.723	11.789	2.0
1992	6.490	13.840	2.1
2018	8.733	18.967	2.17

Iraganean, 1980. urtera arte, gutxi gorabehera, ratioa soberan zihoan, baina langileek eta pentsiodunek ez zuten gaur egungoak baino pentsio duinagorik. Zer kontatuko digute guri, gure nagusiak "euriaren" antzera erortzen baziren! Erdiek, erretiroa hartu bezain laster, "lau egun" irauten zuten. Arrazoa: lanaz lehertuta zeuden. Nork esan dezake 1970ean, 9 milioi langilerekin, 2.5 milioi pentsiodun bakarrik mantentzeko, enplegua sustatzeko egoera idilikoa zegoela? Guztiok dakigu, orain orduan baino askoz hobeto gaudela, nahiz eta kotizatzaile/pensionista ratioa 3,5etik 2ra jaitsi den. Zerbaitez harro egon behar badugu garai hartaz, ez da ratioengatik, baizik eta langile sufritu haiengatik (gaur egungo pentsiodunak, bide batez), gutxi kobratu eta baldintza txarretan lan egin arren beren lana ondo egiten saiatzen ziren, gizartean zuen garrantziaz jabetuta baitzeuden. Egungo gizarteak asko gozatzen du belaunaldi haiek egin zuten ahalegin izugarriaz.

7. Irtenbideak: ratioa, kotizazioa, erretiro-adina.

Gai hau Estatu mailan aztertzen dugu, Gizarte Segurantzaren kutxa bakarra baita. Esaten digute, hamarkada batzuetan, 2045ean, kotizatzaile adina pentsiodun egongo direla. Ratioa igotzeko bi modu daude: erretiro adina atzeratzea edo kotizatzaileak gehitzea, hau da, enplegu gehiago sortzea. Hori bada etorkizuneko agertokia, 25 urte barru, haien arabera, 14 milioi langile baino ez dira egongo: edo ekonomia erabat zapuztuko da, edo teknologiak enplegua erabat ordezkatzuko du, eta, gainera, neurri handi batekin. Agertoki hori ere diskurtso interesatua da.

⁴⁶Fuente: Elaboración de José A. Herce con datos de la Seguridad Social en LÓPEZ PINTOR R., *Sociología Industrial*. (Los del año 2018 son datos actuales de la Seguridad Social y del INEM)

Funtzionatzen ez duen betiko botika bat aplikatzen saiatzen dira, dosia handituz nahikoa izango dela pentsatuz, irtenbide berriak bilatu beharrean. Azter ditzagun balizko egoera horiek, desaktibatzeke.

Erretiro-adina atzeratuz ratioa handitzeak eta, horrela, kotizatzaileak gehitzeak, hau da, pentsiodunak 9-10 milioi artean mantentzea datozen 25 urteetan (edo ahalik eta mantsoen handitzea), erretirorako sarrera eragotziz, erretiro-adina igoz edo pentsioa eskuratzeko behar diren urte-kopurua eta abar bezalako neurriekin. Daukagun lan-merkatuekin⁴⁷⁻⁴⁸, Horrek (oso zaila izanez gain), *ez du arazoa konpontzen, baizik eta arazo berri bat gehitu*.

Horrek, zalantzarik gabe, 3-6 milioi horietako adineko asko langabezian egotera behartuko ditu, ez azken 5-10 urtetan zehar bakarrik, urte gehiagotan baizik (orain 55 urtetik gorakoekin gertatzen den bezala). Orduan, langabezian 55 eta 70 urte arteko 3-5 milioi egon litezke, gaur egungoez gain, eta kasu horretan langabeen %80-90 55 urtetik gorakoak izango lirateke. Ikusi dugu belaunaldi-erreleboaren defizitarekin gazteen langabezia txikia izango dela, baina 55 urtetik beherakoena ere. 55-69 urte artekoak, piramidean, 8.150.000 lagun dira.

Puntu honetan, soziologikoki interpretatu behar da zer gertatzen den egoera horrekin: normalena, langabetuak enplegu bat aurkitzeko motibatuta egotea da, beren egoera ekonomiko eta soziala hobetuko dutelakoan (beste arrazoi batzuez gain). Aurkitzeko aukerak Ora jotzen duenean gogo-eza dator. Egoera horretan, kolektiboa ugaria bada (erretiro-neurri hori 70 edo 67 urterekin sartuko balitz, adibidez)⁴⁹ eta bere egoera iraunkorra dela ikusten badute, eskubide sozio-ekonomikoak eskatzeko mobilizatzen hasiko dira, orain pentsiodunek egiten dugun bezala, eta litekeena da etorkizuneko "langabe faltu" horiek gure pentsiodunen elkarteetara etortzea eta pentsiodunen kolektiboarekin bat egitea ahalegin horretan, agerikoa izango baita horixe direla, nahiz eta "langabeak" deitu izan. Politikarien eta finantza-agintarien ideia horrek ez du lan-bizitza luzatzea bilatzen (eta oso ondo dakite), baizik eta adinekoak langabezian izatea sorospen miserableekin, standby modura, hori "ekonomiarentzat" ona delako aitzakiarekin (berea, jakina). *Erretiro-*

⁴⁷ *Gizarte Segurantzaren Pentsioen Txostenean oinarritutako kalkuluen arabera. 2019ko urtarrila* "(6. or.), 50 eta 64 urte bitarteko pertsona guztien% 21ek pentsio bat kobratzen dute; zehazki, 1.456.913 pertsonak (ez du behar zein motatakoa den, baina, zalantzarik gabe, gehienek ez dute jada lanik egiten. 65-69 pentsiodunak 1.731.414 dira. Guztira 3 milioi jubilatu baino gehiago ditugu tarte horietan (50-69), baina biztanleria-piramidean 8.150.000 baino zertxobait gehiago dira.

⁴⁸ Enplegu eta Gizarte Segurantzako Idazkariordetzak 2018ko martxoan argitaratutako *Lan Merkatuaren Azterketari buruzko Hiru hilean behingo Txostenaren arabera*, 63-54 or. 55-64 adin-tartean enplegu-tasa% 50.8 zen 2017ko 3. hiruhilekoan, eta langabezia-tasa% 15,5.

⁴⁹ *Gizarte Segurantzaren Pentsioen Txostenaren arabera. 2019ko urtarrila* (6. or.), 55-64 urte arteko pentsiodunak 1.198.267 dira. Horiek gehituz gero 65-69 urte bitarteko 1.731.399 erretiratuak (lehenago erretiroa hartzen uzten ez bazaie), 3.000.000 erretiratu inguru emango liguke. Panorama nola dagoen ikusten dugu. Nork defenda dezake 70 urtera arte lan egiteko beharra?

adina atzeratzeak ez du arazoa konpontzen, lekuz aldatzea baino ez du lortzen (pentsioetatik langabeziara).

12,8 milioi pentsiodun izatera iritsiko garela, eta kotizatzaileak beste hainbestera, EPPn aldekoek adierazten duten bezala; horren seinale litzateke ekonomiak porrot egin duela edo teknologiak egungo 5-6 milioi kotizatzaile ordezkatu dituela esan nahiko luke. Beharrezkoa litzateke azaltzea nola ekoitziko diren ondasunak eta zerbitzuak, horiek erosteko diru-sarrera nahikorik izango ez duten milioika pertsona horientzat ere. Nolakoak izango dira soldatak kontsumitzaileak ez badago?, nola bilduko ditu Gizarte Segurantzaren eta Zerga Agentzia hain langile gutxi eta pentsioak izoztuta dituztenekin? Ezta posible izango, eta beste behin ere errepikatuko dugu, soldatapeko prekario askok pentsio-plan horietan sartu ahal izatea (zalantza eta zalantza gehiagoko pentsio osagarriekin). Proposatutako botikak ez du funtzionatzen, ez bada behintzat eskubideen murrizketa jarraituen sistema batekin laguntzen.

Erretiratzeko adina handitzearen kontua ekoizpen-beharrek eta une bakoitzeko teknologiak zehaztu beharko dute. Bizitza luzeago batekin, urte gehiago egin beharko da lan; baina aurrerapen teknologikoarekin, lan-denbora laburragoan egin beharko da lana. Hala eta guztiz ere, kanpoko gazteak erakarri beharko dira, Europako gizartearen belaunaldi-defizitak utzitako lanpostuak bete ditzaten. Justu gertatu denaren kontrakoa, gazte prestatuak alde egin dute. Eta, gazteak enplegatuta eduki ondoren, lan-baliabide gehiago behar badira, agian, azken urteetan ere (65-70) lanpostu egokietan lan egin beharko da. Baina hori ez da nahikoa izango defizitaren arazoa konpontzeko. Agertoki ekonomiko global berri bat eraiki behar da, kontratu edo akordio sozial berri bat. Aberastasunaren banaketa berri bat. Egungo formulazioak eta EPP edo BGAEek ez dute trinkotasunik hemen planteatzen den arazoa konpontzeko; ez bakarrik Euskadin, ezta Europan eta mundu zabalean ere.

8. Erretiro adina atzeratzea. Lan-bizitza handitzea

Gizakiak bere gaitasunaz, denboraren poderioz, ekonomia zeharo bilakatu du, eta horrek, ondasun eta zerbitzuen ekoizpenean sekulako eragina izan du, herritarren bizitza, oro har, asko hobetuz. Jarduera horrek gero eta eraginkorrago egiten zen heinean, lanaldia ere murrizten joan da. Industria iraultzarekin batera, ekonomiak hazten jarraitu zuen, baina ingurumenarekiko inolako begirunerik gabe. Kontinenteen arpilatze basatia eta gupidagabea izan da, eta oraindik ere izaten jarraitzen du. Muturreko egoera batera iritsi gara, alarma guztiak lehertu dira: beroketa globala, klima aldaketa, krisi ekologikoa, plastikoak eta abar. Zentzuz eta neurriz ekoizteko ordua iritsi da, herritar guztientzat nahikoa eta beharrezkoa, baina habitatari kalte egin gabe.

Erretiro adina 75 urtera atzeratuko bagenu, 4.000.000 pentsiodun gutxiago egongo lirатеke orain. Hori egiaztatzea erraza da (datu errealak eta ofizialak dira); pertsona horietako gehienak langabezian egongo lirатеkeela jakitea ere erraza da. Atzerapen hori 70 urterekin izango balitz, 2.500.000 jaitsiko litzateke kopurua. Egia esan, gaur egun, 75 urterekin eta baita 80ekin ere, pertsona asko baldintza fisiko eta osasun-baldintza onargarrietan daude, ez aldamio batera igotzeko, baina bai eguneroko eta ohiko zeregin askotarako.

Baten batek pentsatuko du neurri horrek Gizarte Segurantzaren zama arindu egingo lukeela. Argi dago, 2,5 edo 4 milioi biztanle okupaturekin eta ekonomia eta ekoizpen jardueraren egungo baldintzekin, ez ginatekeela gai izango ekoiztiko guztia kontsumitzeko. Horren ondorioz ekoizpena mantendu beharko bagenu ez xahutzeko, instalazioak beren ahalmenaren %75-85era funtzionatuko lukete, eta ziurrenik 23-24 milioi enplegatu horiek gaur egungo 19 milioien lana eta soldata banatu beharko lukete, edo bestela langabezia handitu egingo litzateke. Azkenean, karta-sorta bera beste modu batean desordenatuta, baina okerrago.

Helburu hori lortzeko (adin horietara arte lan egiteak), enpresak horretara behartuko lituzkeen legeak atera beharko lirатеke. Horrek atzeratu egingo luke gazteen sarrera jarduera ekonomikoan, proportzio berean. Bost urte gehiago gehituko lizkioke, beharrik gabe, gazteen prestakuntzari. Prestaketa erantsia, eta errealitatetik kanpo. Justu bizitza sozial eta ekonomikoan parte hartzeko gogo ezin hobe duen bizi-etapa bat katramilatuz. Enpresak kexatuko lirатеke, eta arrazoi osoz, ez duelako zentzurik hain adineko jendea plantilan edukitzeak, ondo prestatutako gazteria desprobetxatuz. Orain "nagusi" deitzen badizute 50 urterekin... Agertoki hau, egungo "kontzeptu" ekonomiko eta sozialekin, ez da errealak. Ez zen errealak izango osasun-sistemak 14 hilabetera luzatu nahi izatea haurdunaldia, ospitaleetako amatasunetan baliabiderik ez izateagatik. Era berean, ezta ere, sistema ekonomikoak sistemaren defizita konpontzeko, lan-bizitza luzatu beharra. Medikuek ondoen dakiena da (kasu honetan guztiok dakigu) asmo horrek errealitate biologikoarekin talka egiten duela; ekonomialariak ere badakite (kasu honetan, profanoa harrituta dago eta ez du gaia menderatzen) asmo hori errealitate ekonomikoaren eta haren eraginkortasunaren aurka doala. Neurri bat zein bestea erabiltezinak dira, zentzugabekeria bat da.

"Akats larria" da pertsonen bizi-denbora kalkulatzeko pentsio-sistema publikoaren defizitaren edo kontabilitatearen arabera. Defizit hori, BPGren %11a baino ez da. Adin zuzena pertsona guztiok behar sozial eta pertsonalak betetzeko egin behar dugun ekarpenaren arabera izango da; hau da, ez %11ren gainean kalkulatu, baizik eta %100earen gainean (BPGarena). Kalkulu horretan bizi-itxaropenak eta bizi-luzetasunak ere sartzen dira, baina batez ere teknologiak izango

du eragin handiena. Lehenengoak lan-bizitza luzatzera bultzatzen du, bigarrenak berriz, murriztera. Ekonomikoki ari garenez, PSP ez da sistema ekonomiko batekin nahastu behar. Edonola ere, ekonomia osoaren azpisistema baino ez da, eta horren gutxi gorabeherako isla BPGa da. Gutxi gora-behera diogu; izan ere, enplegu ordainduaz gain, zaintza eta familia-arretako lana ere bada, gehienbat emakumeek egiten dutena, eta, neurri eder batean, baita pentsiodunek ere. Era berean, gizarte-boluntaritza ere kontatu behar dugu, hainbat gizarte-arlotan zerbitzu ugari ematen baitute. Bai zaintza-lana, bai boluntaritza ez dira BPGan islatzen.

Egungo baldintza ekonomikoetan sistema ekonomikoak ekoizleak baino kontsumitzaile gehiago behar ditu. Kontsumitzaile hutsik gabe, pentsiodunik gabe, prozesu ekonomikoa ezingo litzateke behar bezala garatu. Denok ekoitziko bagenu, ezingo genuke ekoitzitako guztia kontsumitu. Ez da egia enplegua duten 980.000 euskaldunek 508.000 pentsioduni eusten dienik. Egia esan, 980.000 plangile horiek, gehi euskal enpresa guztiek, beren jarduera ekonomikoarekin, 2.178.000 euskal herritarrei eta euskal gizarte osoari eusten dietela. Erakunde eta zerbitzu publiko guztiak mantentzen dituzte, hala nola osasuna, hezkuntza, gizarte-ekintza ... eta, horri esker, lanpostuei eta pertsona gisa garatzeko aukerari eusten diete, dagokien gizarteari ekarpenak eginez. Hau ez da gauza makala, alderantziz, oso ederra da.

Ez da egia, EiTBk askotan errepikatu arren, EAEko biztanleen %25a adineko pentsiodunek osatuta dagoenik. 2019ko urrian, Gizarte Segurantzaren datuak eskuan, EAEn 65 urtetik gorako 406.170 pentsiodun daude, eta Nafarroan 100.699, eta kasuan kasuko herrien %18,6a eta %15,5a dira. Aldi berean, gure sistema "ekonomikoak" 64 urtetik beherako 102.773 pentsiodun ekoizten ditu EAEn, eta 25.860 Nafarroan; horietatik ia erdiak ezintasun iraunkorrak eragindakoak dira. Gainerakoa, zurtasun-pentsioen, alarguntza-pentsioen eta beste senide batzuen aldeko pentsioen batura da. Zergatik belaunaldi berriek ezin izango dute beren aurrekoen pentsio-sistema publikoa (baby-boom) sostengatu, hain zuzen ere, baby-boomak bultzatu dituen teknologia berrien laguntzarekin. Pentsioen defizitean oinarrituta lan bizitza luzatzea haurdunaldia Osakidetzaen aurrekontuan oinarrituta luzatu nahi izatea bezalakoa da: zentzugabekeria eta akats izugarria.

Norbaitek uste badu populazio piramidea, estatikoa eta norberaren gustuko errealitatera egokitua izan daitekeela, oker dabil. Biztanle piramide batek adierazten duena zera da: errealitate demografikoa "ondo" datorrenean gaurkorako, biharkoa erronka izango dela, eta gaur "arazo" bat denean, bihar erosoaldia izango dela. Horretan datza politika eta bizitza soziala bera. Zentzu horretan, ekonomia errealitate sozialera egokitu behar da. Zifra egonkorren kontua balitz, parametro finkoekin funtzionatzen duen "giza makineria" batez ariko ginateke, ez errealitate bizi eta aldakor batez, bizitza bera den bezala. Piramide perfektua teoriarik bakarrik

legoke: piramide bat ez dena, baizik eta prisma angeluzuzen bat, kohorte guztiak berdinak dituen, absurdo bat.

Erretiro adina 65 urtetik 67ra pasatzeaz ari bagara, datuek ere adin horretatik gorakoei egin beharko diete erreferentzia. Estatuan, EAEn eta Nafarroan, 2019ko abenduan, Gizarte Segurantzaren ardurapeko pentsiodun guztiak 8.897.902, 510.406 eta 126.931 dira, hurrenez hurren. Baina, 65 urtetik gorako pentsiodunak gutxiago gara: 6.960.506, 407.590 eta 102.816. Beraz, ez da egia pentsiodun nagusienak, biztanleriaren %25a baino gehiago garenik, sarritan esaten den bezala. Estatuko, EAE eta Nafarroako biztanleria osoaren %14,8, %15,5 eta %18,7 gara. Eta ekonomiari dagokionez, estatu mailan 65 urtetik gorakoek ez dute BPGaren %11a baliatzen, %8,6a baizik, eta EAE eta Nafarroa mailan, bakoitzak bere BPGaren %9,5a eta %8,5a. Estatu-mailako pentsiodunen nomina BPGaren %11a da, baina multzo horretan, 65 urtetik gorakoak ez diren 1.988.803 pertsonak ere sartzen dira.

Lehenik eta behin, argitu dezagun sistema ekonomiko guztiak "banaketa-sistema jakin bat" dela: Gizarte Segurantzaren pentsioak ez ezik, hitzarmen kolektiboen soldata-eskalak ere banaketa-sistema jakin bat dira. Langabezia-prestazioak eta -subsidioak eta zerga-bilketa, Zor Publikoa eta EAOk, etab., ere bai Ekonomian, oro har, ekoiztutako dena, modu jakin batean banatzen da: egungo kapitalismoan, neurri handi batean, beheko jendeak ekoiztutako errentak, goikoen artean banatzen dira. BGAEak bezalako hornidura-sistema bat ere, orokorra bada, banaketa-sistema jakin bat bihurtzen da. Egungo sistema ekonomikoa eta aurrekoak ez dira urtero sortutako aberastasunaren banaketa konkretu bat baino. Urte bakoitzeko BPGaren banaketa hori, balio sozialek zehaztuko dute: une bakoitzean nagusi den sistema politikoa, eremu bakoitzeko baliabide naturalak, erabilitako teknologia, etab. Oso garrantzitsua da kontzeptu egokietatik eta errealetatik abiatzea, bestela hartzen diren neurriek ez baitute konponbide egokirik ekarriko, arazo berriak baizik. Has gaitezen zenbaki batzuk argitzen.

Azter dezagun zer gertatuko den neurri horrekin: erretiro-adina bi urtetan (67 urterekin) atzeratzea pixkanaka. 14 urtez (2013-2027) 65 urtetik gorako pentsiodunen kopurua aurreikusitakoa baino gutxiago handituko da. Hain zuzen ere, bi urteko atzerapenaren baliokidea. 7 milioi inguruko egungo kolektiboa polikiago haziko da, urte horietan izandako sarrera geldoagatik, erretiro-adinaren 2 urteko atzerapenaren baliokide diren bajen parekoa baita, eta bajak berriz, ohi bezala gertatuko lirateke. Urtero 460.000 baja izaten ditugunez, 860 euroko batez besteko pentsioarekin, eta altak moteldu egiten direnez (normalean bi urtean sartuko liratekeen kopurua, 14 urtean zehar egingo lukete), urte horietan eta pixkanaka, Kutxa Bakarrak hamalaugarren urte horretan aurreztuko lituzke, 13.000-

15.000 milioi euro (egungo diruan hitz eginez). Horrek, pentsioetan BPGaren %1-1,2 aurrezteka ekarriko luke, gutxi gorabehera, eta 65 urtetik gorako pentsioen kostua egungo ehunekotik %7,6ra jaitsiko litzateke Estatuan, eta %8,5era eta %7,5era Euskadin eta Nafarroan (ikus eranskina). Baina hori ez litzateke izango 65 urtetik gorako guztien parte hartzea, baizik eta pentsiodun nagusiek parte hartzea, adinekoak ere egongo bailirateke lanean edo langabezian. 1.000.000 bat. 65 eta 66 urteko pertsona, lanean, ezintasun iraunkorreko pentsioa kobratzen edo langabezia kobratzen. Azken hauek ere, BPGren zenbatzen diren "diru-sarrerak" izango lituzkete, hori bai kopuru eskasagoak. Gaur egun, lanean jarraitzea lortzen duten 60 eta 64 urte bitarteko adinekoak tarte horretako biztanleria aktiboaren %44 baino ez dira. Kalkuluak eginez, 65-66 urteetan gehienez 450.000 pertsona izango ditugu kotizatzen. Langabezian dauden 63-66 urteko pertsonak 350.000 inguru izango lirateke (ikus 106 orria) prestazioak eta sorospenak kobratzen, eta gainerakoak, oraintxe bertan gertatzen den bezala, jada ezintasun iraunkorreko pentsioa kobratzen egongo lirateke 67 urte bete arte. Kolektibo horrek (hiru taldetan banatuta) lehen zuen BPGaren ehuneko bera, edo ia bera, emango luke; hori bai, Gizarte Segurantzak pentsioetan egiten duen gastua %1-1,2 murriztuko litzateke, eta jarduera ekonomiko eta produktibo osora igaroko luke kopuru hori.

Hala ere, kotizazioen bidezko diru-bilketa ez litzateke pentsioetan egindako gastuaren erritmoan handituko. Horretarako beharrezkoa izango da urte horietan zehar (esan dezagun "ohiko" moduan) gazteak kontratazioarekin jarraitzea eta soldata duinekin gainera. Hau da, mekanismo honekin eta ekonomia globalaren egungo baldintzekin, gazteria horri helarazten zaio "pentsioen defizita gainditzearen" kostua: orain baino 2 urte gehiago itxaron beharko lukete enplegua bilatzeko eta lan-erleboari ekiteko. Orain 20-24 urte arteko okupazio-tasa %9koa da, eta hori ezin da baxutzat jo; izan ere, kontuan hartu behar da gure gazteriaren zati handi batek 23-25 urte bitartean ikasten daudela. Beraz, adinekoek lanean jarraitzen duten bitartean, gazteak itxaroten eta/edo atzerrira joaten jarraitzea lortuko da. Aurreikustekoa da, urte horietan, gutxienez, eta beste batzuk gehiago, inertziaren ondorioz, ondo prestatutako gazteria, atzerrirako bidea hartzea areagotzen dela. Billarreko mahaian bezala: "Pentsio-bola" jaurtitzen da "lan-bolaren" aurka, eta bola horrek karanbola egiten du "gazteria" bolarekin (lehen lana bilatzen daudenengan). Eraitza: kaltetuak pentsiodunak, langileak eta gazteak. Pentsio-sistemak aurretzen duena sistema ekonomikora lekualdatzen da, eta hortik, gazteengana botatzen da. Gazteak, lan mundura sartzeko gehiago itxaron behar. Pentsiodunak, langileak, gazteak; hirurak, zalantzarik gabe galtzen aterako dira, patronal handia irabazle.

Pentsio-sistemaren iraunkortasuna, bide horretatik, lehen enplegua bilatzeko denbora bi urtetan luzatzea eta soldata-errenten kontura ordaintzea besterik ez dakar. Deigarria da 2008-2016 krisialdi betean hainbeste lan eta pentsio erreforma egin izana (2010, 2011, 2013, 2014). Ez da hor amaitzen, dirudienez, murrizketak egiten jarraitzeko asmoa dago. Gizarte Segurantzako ministro berriaren asmoen artean, dago "langabeziarako kotizazioak" murriztea, "kontingentzia arrunten" kotizazioak handitzera bideratuz (langabezia behera egingo duela aurreikusten baita). Horrek, epe ertainean, langabezia-prestazioak eta subsidioak eskuratzeko baldintzak gogortu ditzake gastua kontrolatzeko, langabezia-indizea kontrolaezina baita. "Pentsioen defizita" konpontzera bideratutako neurri horiek ez dituzte kontuan hartzen jarduera ekonomiko osoan eta herritarrengan duten eragina, eta betiko gauza bera eragiten dute: murriztutakoaren gainean murriztea, gutxitutakoaren gainean gutxitzea, jada prekarioa dena prekarizatuagotzea, jada pobreak direnak pobreagotzea. Ez da ekonomia osoaren birplanteamendutik abiatu nahi.

Laburbildu dezagun non zigortzen dituzten neurri horiek eta errealitate horiek, eta zer aldarrikapen berri sartu behar diren:

- a. *Erretiroko basierako pentsioaren murrizketa*. "Iraunkortasun" faktoreen ondoriozko kotizazio txikiagoengatik, eta urte gehiago langabezian egoteagatik, talde handi batentzat.
- b. *Langabezian 2 urte gehiago egotea 60-67 tartean*. 400.000-450.000 "langabe faltsu" izango ditugu. Egokiagoa eta errealagoa da pentsio-eskatzaille deitzea enplegu-eskatzaille baino. Bat ala beste, lankide hauek *eskale* bihurtzen dira. Egia esan, guretzat pertsona erretiratutzat hartu beharko genituzke. Oraintxe bertan, 60-64 urteko adin-tartean, batez beste, honako kopuru hauek ditugu:
 - i. 820.000ak pentsioren bat kobratzen dute (batez ere, ezintasuna eta erretiro aurreratua: 300.000 eta 350.000, hurrenez hurren).
 - ii. 1.200.000 pertsonak aktibo jarraitzen dute Gizarte Segurantzaren kotizatzen;
 - iii. 373.000 lagun langabezian daude (2019 abenduko datuak). 2019an, erretiro aurreratzeko indarrean dauden hitzarmenen, EEEn eta abarren bidez amaitzen zenez, pentsatzekoa da pentsiodunen taldeak behera egiten duen bitartean langabeen taldeak gora egingo duela. 55 eta 59 urte tartean, beste 430.000 langabe dira dagoeneko, guztiak baby-boomekoak.
- c. Erretiro-adina atzeratzeko "karanbolak", goian adierazi dugunez, gazterian du eragina, lehen lana bilatzea luzatuz.

- d. Ezintasun iraunkorrek pentsiodunengan eragin negatiboa dauka; izan ere, bi urte itxaron beharko dute erretiroa hartzeko. Gogoratu behar da erretiroko gutxiengo osagarria, ezintasun iraunkorretik sartzen denean, beste pentsio-motarena baino handiagoa izaten dela.

Egoera berri horiek gure aldarrikapen batzuk eguneratzea eta beste batzuk txertatzea edo zehaztea eskatzen dute. Lan eta pentsio erreformak indargabetzen ez diren bitartean, beharrezkoa da 60 urtetik gorako pertsonen prestazioak eta subsidioak, eta horiei dagozkien kotizazioak ere bereiztea. Adierazi dugun bezala, ez da egokia enplegu-eskatzaileria gisa sailkatzea. Langabezian dauden pertsona horiek, ezin dira lana bilatzen ari diren langabetzat hartu, baizik eta erretiratuta egon eta egoera horretara iristea ukatzen zaien langabetzat. Elkarrekin gisa antolatuz eta izaera hori eskatzera gonbidatu behar ditugu. Gure babesak izango dute. Honako hauek exijitu beharko dira:

- a. Erretiro arrunta, 65 urterekin
- b. 60 urtetik gorako langabeentzako langabezia-prestazioa kalkulatzeko, pentsioa eta Gizarte Segurantzari egindako kotizazioak kontuan hartzea. (kontingentzia arruntak), erretiroa hartu ahal izan arte.
- c. Ezintasun iraunkorretatik pentsiodun direnentzat, gutxiengo osagarria, 65 urterekin erretiro-pentsio bihurtzen zirenean mantentzea, bere horretan eta 65 urte horretan.
- d. Ikerketa, adin hauetako lan edo langabe egoeran. Horrela ikusi ahal izango dugu nola eragiten duen 2011ko erreformak 60-66 urtetarako pertsonen enpleguan eta gazteen langabeziarekin zein eragina duten. 30. urtearen (326 orria) ikus daiteke nola igo den 60 urtetik gorako langabezia 2008tik 2019ra. Zaila da korrelazio fidela bilatzea, krisi larriko garai honetan ere gertatu baitziren bi pentsio erreformak eta bi lan erreformak.
- e. Langabezia-prestazioak hobetzea: ekonomiaren eta teknologiaren errealitate berria izakin, enplegua galtzea "eguneroko ogia da". Beharrezkoa da langile horien babesak hobetzea. Langabezia-prestazioa eskuratzeko baldintzak erraztea (errealitate sozial, ekonomiko, produktibo eta laboral berrietara egokitzeko) eta haien zenbatekoak eta kotizazioak hobetzea. Gutxiengo langabezia-prestazioa: batez besteko soldataren %60a. Langabeziako-subsidioa, erdiko soldataren %60a.
- f. Erreforma horiek gazterian duten eragina aztertzea, errealitate ekonomiko eta teknologiko berriak zuzenean eragiten baitie belaunaldi berriei. Ihes egiten digu agertoki horrek, baina gazte erakundeekin eta ikasleen sindikatuekin egon beharra dago, haien errealitateak eta eskaerak ezagutzeko. Behin eskubide sozial

eta ekonomikoetan zehaztu ahal direnean, ikusiko dugu nola egokitzen diren edo ez gure errebindikazio taulan.

2018an eta 2019an soldatak %2 eta %2,1 igo ziren, batez beste. Pentsioek %1,7 eta %1,6 egin zuten gora; beraz, 1.080 eta 1,200 ere eguneratu egin behar dira.

9. "Banaketa-sistemaren" gaia argituko dugu

Adam Smith⁵⁰ berak, "*Nazioen Aberastasuna*" izeneko liburuan, "*Lan-plangintza*" izeneko sarrerako kapituluari, honako hau adierazten du: "Lanaren ekoizpen-gaitasunean izandako aurrerabidearen kausak eta bere produktua banatzeko modua, naturala denez, gizakiak gizartean dituen baldintza eta klase desberdinen artean..."⁵¹. Ia 250 urte igaro dira ordutik. Orain itzuliko balitz, *Nazioen txirotasuna* idatzi beharko luke eta bere teoriak zertan geratu diren galdetuta, agian erantzungo luke berak ekonomiaz hitz egiten zuela, ez espekulazioaz, diruaren izaera faltsutu egin dela, ekonomia nazionalak zuzentzen dituzten arauak egungo munduko ekonomia globalera egokitu behar direla, eta abar.

XXI. mende honetan muturreko egoerara iritsi gara baliabideen ustiapenari, hondakinen metaketari, CO2 isuriei eta abarri dagokienez. Inork ez du zalantzan jartzen beste modu batean ekoiztea beharrezkoa denik, ekonomia berri bat garatu behar dela, zirkularra, iraunkorra. Baina, urtero sortzen den aberastasuna banatzeko sistema berri bati buruz ezertarako hitz egin gabe jarraitzen dute gure gizarteko agintariek. Ekonomia berri horrekin batera, banaketa-modu bidezkoago bat ere sortu beharko da, baita zerbait gehiago ere, eta erabilera partekatuko modu berriak sortu beharko dira, batez ere ondasun eta zerbitzu iraunkorrenekin. Horregatik, berotze globalari irtenbidea emateko, ekonomia berri bat behar da, eta horrek ere aberastasunaren banaketa bidezkoagoa bat eskatzen du. *Gillet gazteak* (txaleko horiak) dioten bezala: "Fin du monde, fin de mois, même combat", "mundu bukaera, hilaren bukaera, gauza bera". Gaur egungo aurrerapenekin eta ezagutzekin *luxuzko austeritateaz* goza dezakegu, oximoronak balio badu, bizitza kontsumista baten ordeztu: *aberastasun miserable* batean oinarritutako bizitza ziztrina.

Gizarte Segurantzaren defizitaren garapeneko lekuko izan gara, interes zehatzekin eraikia, beste ministerio batzuei berez dagozkien eta, ondorioz, Estatuko Aurrekontu Orokorrekin ordaindu beharko ziren gastu askotarako, neurriak eta arauak garatuz. Gastu batzuk kotizazio kutxara lekualdatu dira, jarraian defizita sortu eta hemengo pentsioak oso eskuzabalak direlako ideia saltzeko. Errealitatetik

⁵⁰ Adam Smith, Escocia 1723-1790. Ekonomiaren filosofiaren ekonomia klasikoaren adierazlerik handienetakotzat jotzen da.

⁵¹ SMITH A., *La riqueza de las Naciones* (1776), Alianza argitaletxea, 1994, 28. or. Carlos Rodríguez Braunek itzultitako liburua

oso urrun dago. Gizarte-segurantzaren defizitik eza ere, askotan guk geuk mantentzen duguna: "*Hau edo bestea egin izan balitz; horrela edo hala, eta abar*", eraikuntza okerra da. Egia da Gizarte Segurantzaren diru-kutxa denetarako erabilia izan ezbaian, ikusi ditugun ustelkeria-praktikek eta arpilatzerik gabe, kontu publikoen egoerak, zorrak, krisi ekonomikoak, langabeziak eta abarrek dimentsio txikiagoak izango zituztela. Era berean, onartu behar dugu genero-berdintasuna hasieratik kontuan hartu izan balitz, II. Mundu Gerraren ondoren adibidez, edo 1977tik aurrera, eta etxeko eta zaintzako lanak pentsioetarako kotizatutako alditzat hartuko balira, gizarte-segurantzaren defizita duela zenbait hamarkada sortu izango zela, kotizazio-tasak bestelakoak izan ezean. Ez dezagun geure burua engaina, genero-berdintasuna errespetatuz, 1977tik 2010era bitartean egon ziren superabit mailak ez ziren sortuko. Superabita horiek emakumeen kontura pilatu ziren. Sakoneko arazoa, kotizazioekin egin den erabilera desbideratuaz gain, soldaten ordainsariei BPGan duten gero eta parte-hartze txikiagoan ere badago, ordezkapen teknologikoak eragindako enplegu murrizketa. eta abar.

Horregatik, oso garrantzitsua da kontzeptu egoki eta errealetatik abiatzea, bestela hartzen diren neurriek ez dituzte konponbide egokirik ekarriko, baina arazo berriak, ziur baietz. Has gaitezen zenbaki batzuk argitzen. Itxura guztien arabera, botere ekonomikoen helburua ez da PSP murriztea soilik, baizik eta banatzeko beste modu bat izango duen ekonomia batera pasatzea, urtero sortzen den aberastasuna gaur egun egiten dena baino modu desberdinagoan banatzera.

Oraindik baby-boomaren belaunaldi osoa kotizatzen ari den honetan arazoak badaude, defizit arazoak dituen egoera bat sortzeko politika interesatua erabili direlako da. Bide horretatik jarraituz, zer gertatuko da baby-boomaren belaunaldia erretiratuta eta pentsiodun izaten denean? Funts pribatuen indibidualen prestakuntzara jo arren, ustezko errentagarritasunen zenbakiak behin eta berriro erakutsi arren, nahi eta nahiez, orokortzekotan, banaketa-sistema publikoaren erronka berari egin beharko diote aurre. Hemendik aurrera ikus daiteke zein izango den etorkizuneko borroken aldarrikapenetan sartuko den eskari bat, 20-25 urte barru, orain gaia konpontzen ez bada behintzat. Borroka hori, robotizazioak eta automatizazioak, zenbat jarri behar duen gizartearentzat bere jarduera ekonomikoan. Horixe izango da eztabaida. Robotizazioak, 4 milioi landunen postuak, bere gain hartzen baditu, horien soldatak eta pentsioak ere bere gain hartu beharko ditu. Banaketa modu berri bat planteatzen da, zalantzarik gabe.

Hainbeste pentsiorako kotizatzaileri gutxi egongo dela argudiatzen dute. Horrekin, pentsioen sistema publikoa murrizteko presioa egin nahi da, argudio hori eusten ez bada ere. Aurreikusten duten egoeran, Europako diruak, euroak, balio gutxi izango luke beste herrialde eta nazioentzat, eta horiek izan beharko direnez,

hornituko gaituztenak (gure beharrak ekoitziz beharko dizkigutenak, merezi bazaie, noski) etorkizun iluna margotzen digute finantzari hauek. Herrialde horiek diru bat nahi izatekotan, Europakoa nahiko dute?. Euro horiekin, zer erosi ahalko da European: finantzariek jartzen duten panoramekin ezer gutxi. Pentsio duinei aurre egiteko gaitasunik ez duen Europa baten dirua, esaten digutenez, jenderik gabeko eta biztanleria aktibo nahikorik gabeko Europa batena? Zentzugabekeria kontatzen ari zaizkigu, eta tontotzat hartu gaituzte. Horrek erakusten digu, halaber, berotze globalari, CO2-aren igoerari eta abarri aurre egin nahi badiegu, beharrezkoa izango dela, pixkanaka, egungoa ez, beste eredu ekonomiko eta produktibo batetara pasatzea beharrezko adela. Ekonomia berri horrek zer, zenbat eta nola ekoiztuko den, hau da, guztiontzako behar adina ondasun eta zerbitzu sortu behar diren eta horren arabera antolatuko da. Ekoizpena banatzeko modua hobetu beharko da, eta kontu handiz ekoitzi beharko da klima aldaketari aurre egiteko. Pertsonak erdigunean jarritz jarduten ez bada, ez da arazoa konponduko, eta aldaketa hori banaketa-moduaren eguneratzearekin eta gizarte-kontzientzia berri garatuenarekin ere egokitu beharko da.

10. Lehen biktimak: 60 urtetik gorakoak (Baby-booma)

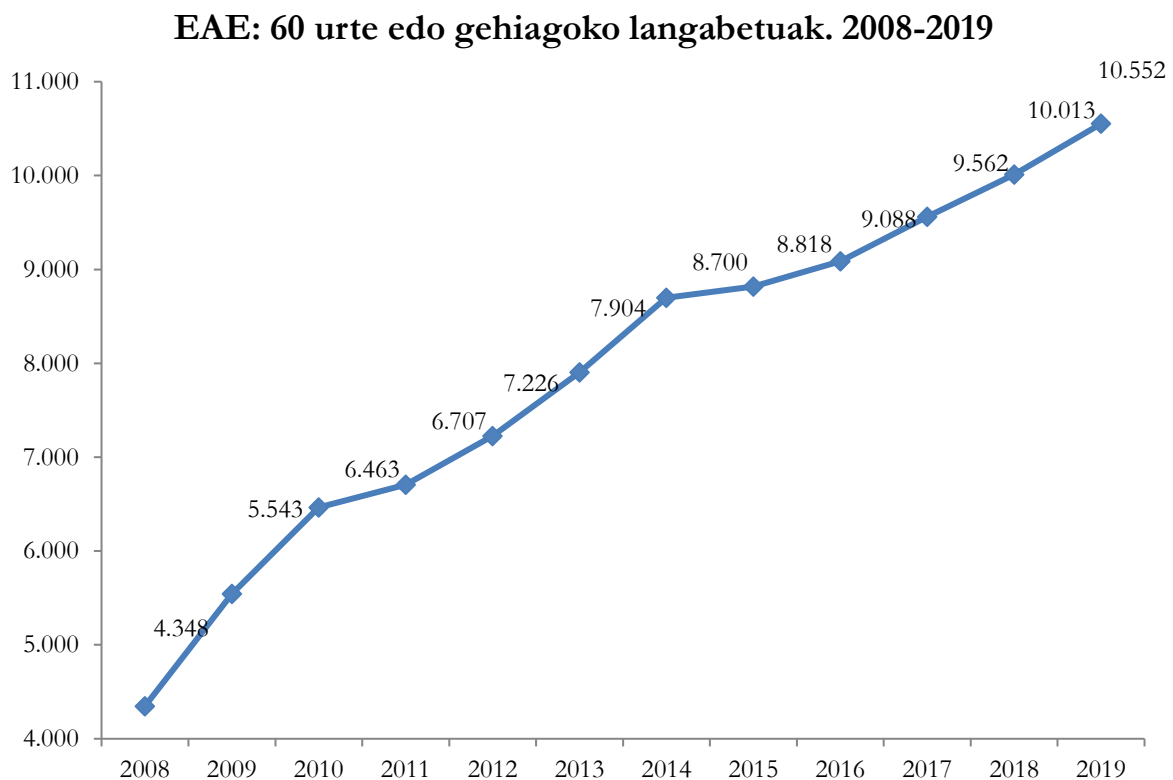
Noraino iritsi nahi da, 63-66 urteko pertsonak enplegu bila ari diren enplegu-eskatzaile edo langabea deituz? "), hain zuzen ere lan-jardueraren alboratzea jaso dutenak (hobe deitzea: "*azken enpleguaren bilatzaile*"? Ez zaigu batere serioa iruditzen planteamendu hori. Argi hitz egin dezagun "langabetu faltsuak" dira, lan-arloan garrantzirik ezera kondenatuak gehienak. Litekeena da egoera berri horiek gure aldarrikapenetako batzuk eguneratu edo berritatz hartzea eskatzea. Gure borrokan, pentsiodunak sartzen dira eta baita adineko pertsonak ere. Kolektibo horiek elkarte espezifikoetan antolatu beharko dira konponbideak eskatzeko.

Lan-erreforma eta pentsio-erreforma horiek indargabetzen ez diren bitartean, eta erretiro-adina 65 urtetara berrezartzen ez den bitartean, beharrezkoa da kolektibo horren prestazioak eta sorospenak bereiztea, baita horiei dagozkien kotizazioak ere. Erretiro adina atzeratzeak ez du arazorik konponduko, baina berriak sortu seguru baietz.

Ikus dezagun nola joan den eboluzionatzen 60 urte edo gehiagoko pertsonen langabezia, azken urteotan. Krisialditik eta 2011ko erreformetatik hona; 2008tik 2019ra. Ikusten denez, 60 urtetik gorakoen kolektiboak kalte larriak izango ditu egoera berrian. Erreformak, krisi betean egin zirenez, zaila da korrelazio bat aurkitzea 2011ko erreformen neurrien eraginaren (Zapatero aroan: gogora dezagun erretiro-adina atzeratzea 2013an hasi zela eta 2027ra arte iraungo duela) eta krisiak berak langabezia eragindako gorakadaren artean.

Bestalde, Rajoyren sorospena atzeratzeko (52urtetik 55era) formulak, bi gauza lortu zituen: lehenik eta behin, adineko asko 65 urte bete baino lehen erretiroa hartzera behartzea, sorospena kobratuz gero legezkiekeen pentsioak baino txikiagoekin (gogora dezagun neurriak, “de facto”, erretiroa hartzera behartzen zuela), eta, bigarrenik, 60 urtetik gorako langabetuen kopuru handitzea saihestea (ikus adineko langabeen grafikoa).

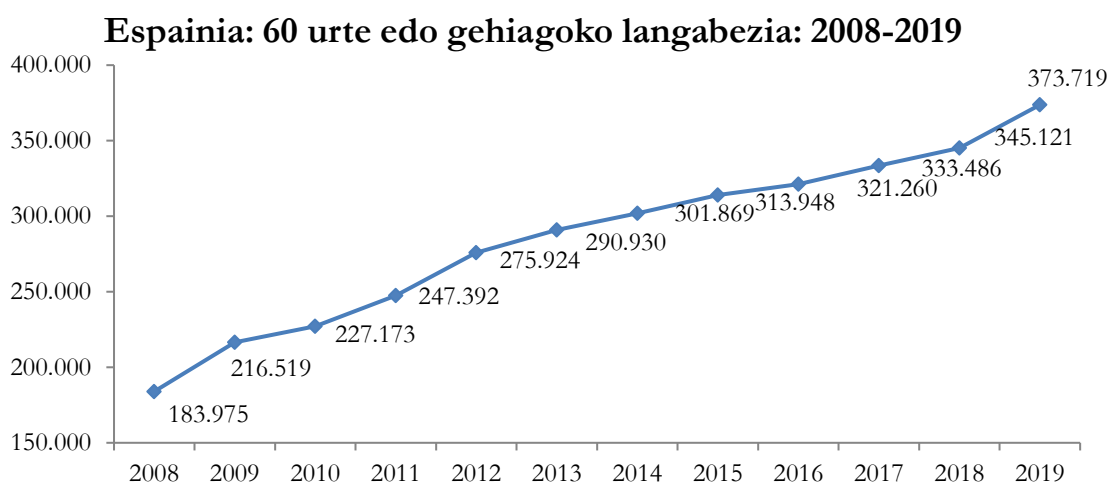
Grafiko 7

Iturria: geuk egina Lanbideren datuekin (2019ko abendua)

Ikusten da nola biderkatu den adinekoen langabea. Eta beste hainbeste lanean daude baina Lanbide-an apuntatuta lan hobearen bila. Horrek esan nahi du, 2008tin hona, 60 urte gorakoen egoera guztiz txarrera egin duela. Eta dudarik gabe, sekulako ondorio ekonomikoa izango duela bere pentsiotan.

Grafiko 8

Iturria: geuk egina SEPEko datuekin (2019ko abendua)

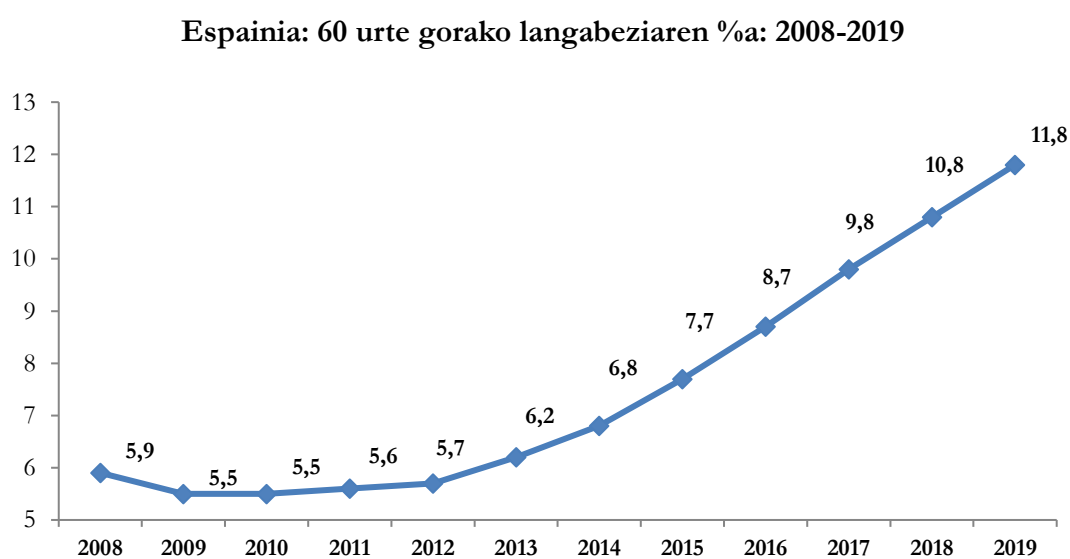
Taula 5

Estatuko langabeziaren bilakaera: 60 urtetik gorakoena eta langabezia osoaren gaineko% 2008-2019												
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
60 urte edo gehiago	183.975	216.519	227.173	247.392	275.924	290.930	301.869	313.948	321.260	333.486	345.121	373.719
Langabe guztiak	3.128.963	3.923.603	4.100.073	4.422.359	4.848.723	4.701.338	4.447.711	4.093.508	3.702.974	3.412.781	3.202.297	3.163.605
65 urtekoen %a	5,9%	5,5%	5,5%	5,6%	5,7%	6,2%	6,8%	7,7%	8,7%	9,8%	10,8%	11,8%

Taula 6

ESTATUKO BIZTANLEAK	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Biztanlea 60-64 urte	2.374.876	2.427.143	2.442.526	2.453.413	2.484.690	2.496.200	2.499.623	2.537.597	2.602.257	2.674.496	2.758.715	2.862.982

Grafiko 9

Ikusten dugunez, 60 urtetik gorakoen langabezia bikoiztu egin da krisia hasi zenetik, eta, batez ere, gora egin du 2013tik. Taula 8an ikusi dezakegu, 2009tik 2012raino langabezi honen portzentajearen jaitsieran zein arrazoi dauden: eta horietan erretiro aurreratuen hazkunde nabarmena eman zen

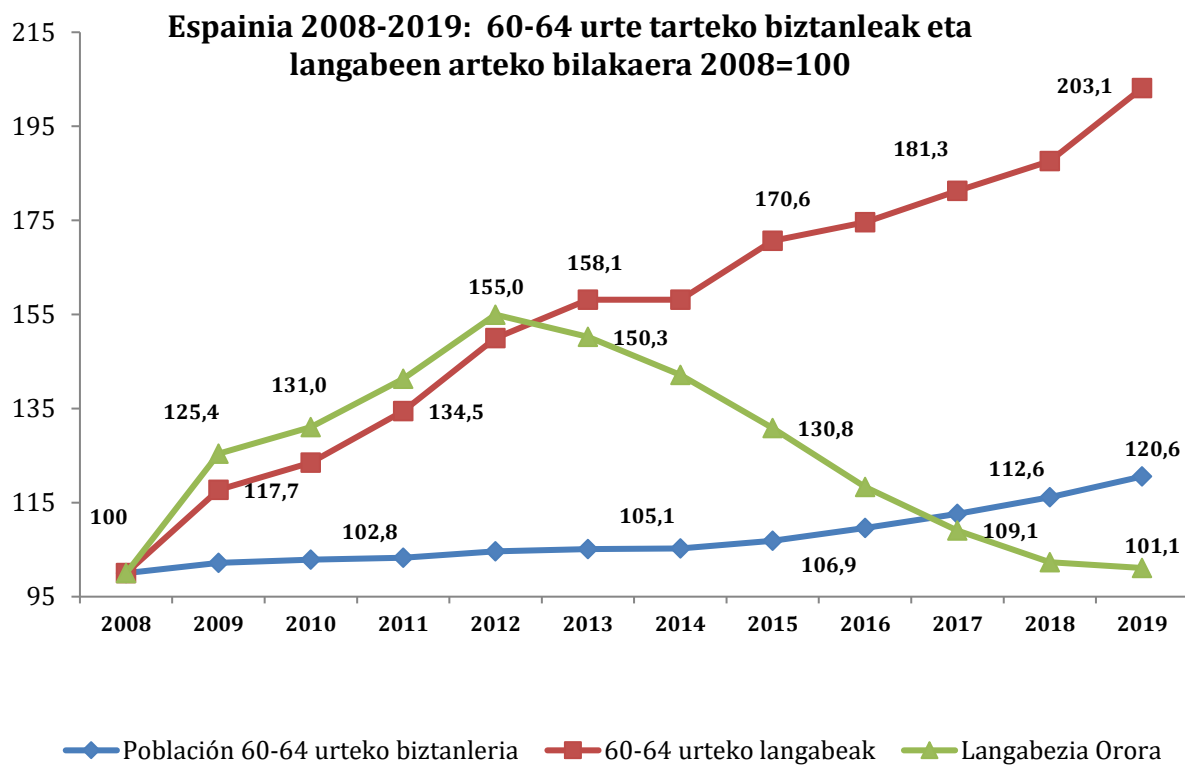
Taula 7

LANGABEZIA ADINAREN ARABERA: 2008 y 2019

Adinak	2008	2019	2019/2008
16-19	96.935	63.291	65,3
20-24	288.195	183.415	63,6
25-29	425.150	277.200	65,2
30-34	468.029	298.733	63,8
35-39	425.777	333.001	78,2
40-44	375.230	371.541	99,0
45-49	326.771	401.472	122,9
50-54	284.104	422.602	148,7
55-59	254.797	438.631	172,1
60 edo gehiago	183.975	373.719	203,1
ADIN GUZIAK	3.128.963	3.163.605	101,1

Iturria: Geuk egina SEPEko datuekin

Grafiko10

Iturria: SEPE eta EINKo datuekin geuk egina

Argi eta garbi ikusten da, 2008ko datuak 100 oinarritzat hartuz gero, honako ondorio hauek ditugu: distribuzio normal batean eta berdintasun-politikak aintzat hartuko lituzkeen ekonomia batean, 60-64 urte bitarteko pertsonen langabezia gehienez ere %20 igo beharko luke, bi leinu horietan, belaunaldi horretako pertsonen kopuruak gora egin duen neurriaren arabera. Hala ere, %103an egin du.

Hain zuzen ere, 60 urtetik gorakoen kolektibo hori, 2019koa, lanik gabe, lanean eta kotizatzen edo baita, ezintasun-pentsioekin, pensio aurreratuekin eta abarrekin erretiratuta daudenak, zeharki esanda, babi-boomeko lehen belaunaldiak dira. Hau da, aurretik zaplada ederra jasotzen hasi dira, erretiratu baino lehen. Langabeziatik erretiratuko direnak 375.000 edo gehiago izango dira. Gauza bera gertatuko da 55 eta 59 urte bitarteko pertsonekin, horien langabezia %72 igo baita hamarkada horretan. Langabeziak, 2008 eta 2013 artean, %55a egin zuen gora, eta 2019an, berriro aurreko zenbakietara jaitsi zen. Hala ere, adinekoen langabeziak goranzko bideari jarraitu dio, susperraldi ekonomikoa haiekin joango ez balitz bezala.

Argi dago bi adin-tarte horietan politika ekonomikoak porrot egin duela, baina pertsona horien guztien erretiroa 2 urte atzeratzen tematu dira. Eta, guk bezala, oso ondo daki Gobernuak, sekulako mina eragingo diela. Pentsio Sistema Publikoaren "defizita" adinekoen eta langileen kontura konpontzen tematzen dira. Babi-Boomeko biztanleria jada erretirora iritsi aurretik zigorra jasotzen hasi da. Errealitate horrek joera horrekin jarraitzen badu, argi dago diru-sarrera eskasetik eta eskubide sozio-ekonomikoen galeran oinarrituta, gatazka sozial galanta etorriko dela. *Erretiroa 65 urteekin* berreskuratu beharra, inoiz baino premiazkoagoa egiten da.

Taula 8

URTEA	Pentsiodunen hazkundera
2.007	92.133
2.008	101.629
2.009	125.949
2.010	124.860
2.011	120.653
2.012	103.332
2.013	132.660
2.014	122.545
2.015	93.044
2.016	93.228
2.017	94.190
2.018	95.618

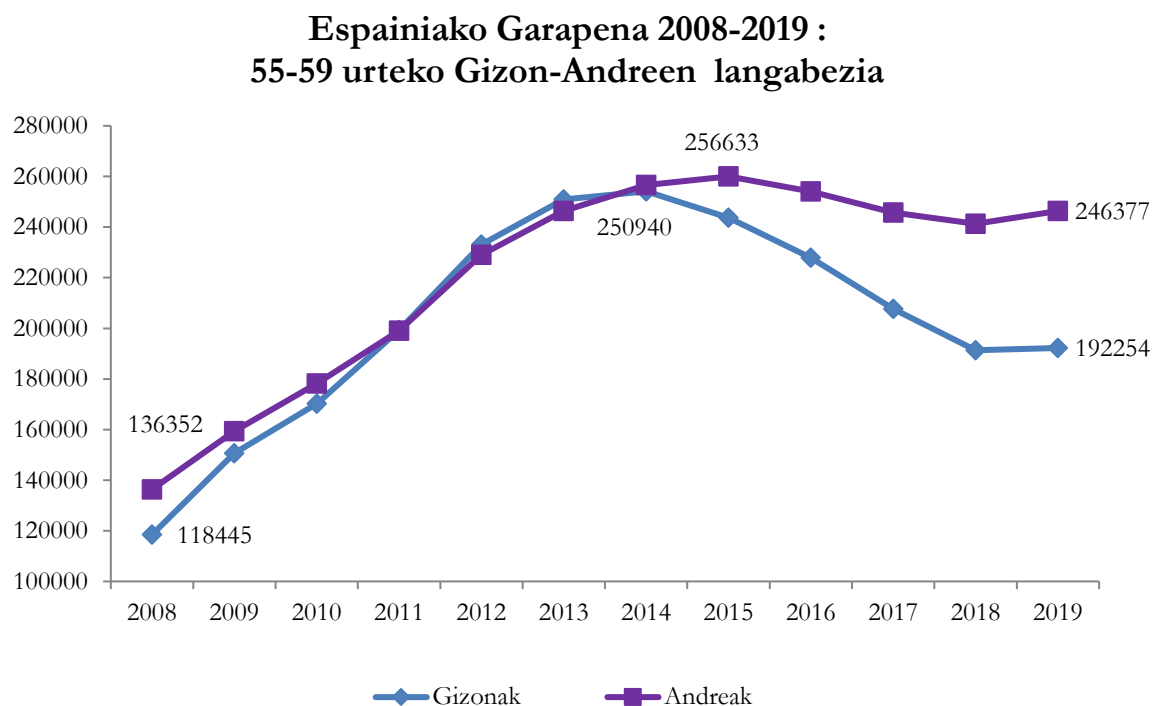
Krisiak eraginda, pentsio sisteman sarrera masiboa egon zen, adin eta urte horietako piramideko biztanleriarekin bat ez zetorrena. Zalantzarik gabe, adineko askok "laster eta gaizki" erretiroa hartzea beste irtenbiderik ez zuten izan. Jarraian, normaltasunera itzuli zen, pentsio guztien urteko hazkundearen datuetan ikusten den bezala. Piramidearen eraginez eta krisirik gabe, urrats normala 2008an 100.000 izatetik 2019an, pixkanaka, 120.000 izatera pasatzea izango zen. Hamarkada osoko, hau da, 2019an, pentsiodun kopurua bera izango zen, baina erretiratuen eta pentsiodunen eskubide ekonomikoak oso bestelakoak.

Taula 9

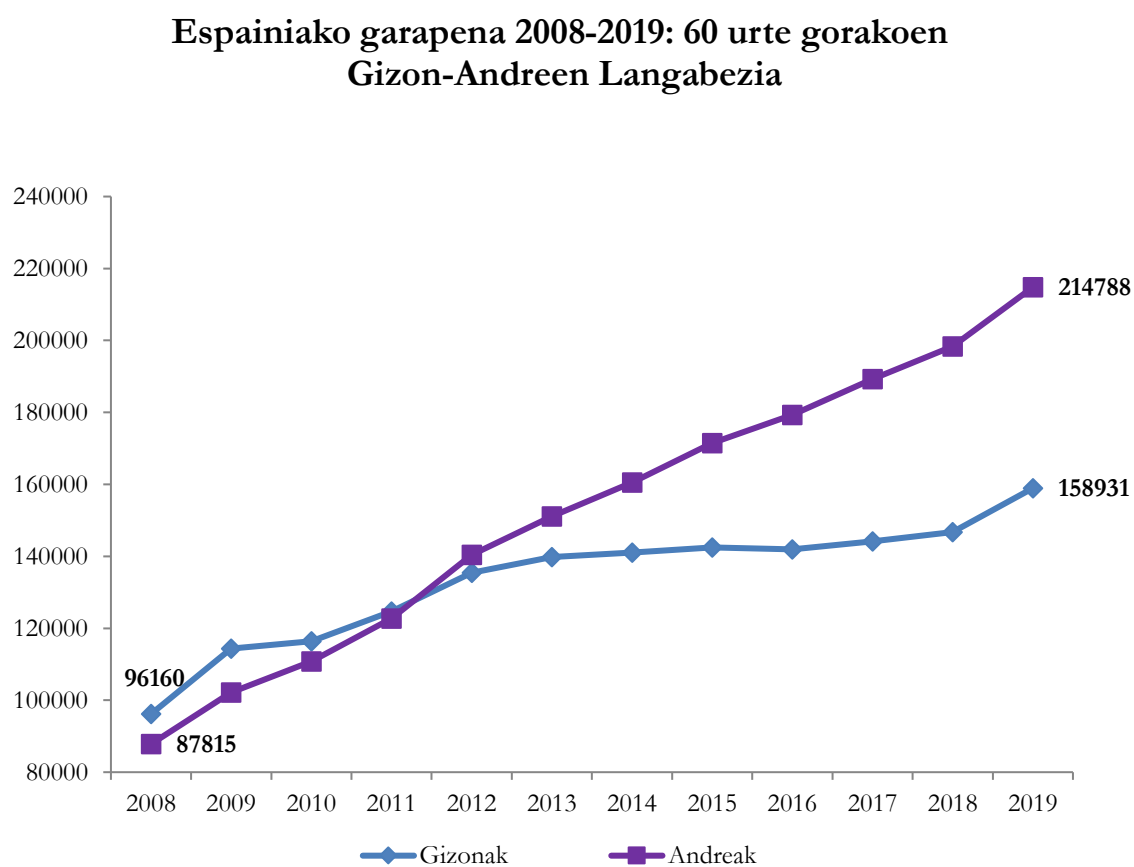
Langabeziaren bilakaera	55 -59 urtekoak	
	Gizonak	Andreak
2008	118445	136352
2009	150555	159394
2010	170229	178222
2011	199366	199077
2012	233124	229058
2013	250940	246364
2014	254124	256633
2015	243647	260014
2016	227877	254043
2017	207646	245785
2018	191293	241282
2019	192254	246377

Langabeziaren bilakaera	60 urte edo +	
	Gizonak	Andreak
2008	96160	87815
2009	114336	102183
2010	116369	110804
2011	124711	122681
2012	135469	140455
2013	139824	151106
2014	141041	160518
2015	142486	171462
2016	141956	179304
2017	144207	189279
2018	146779	198342
2019	158931	214788

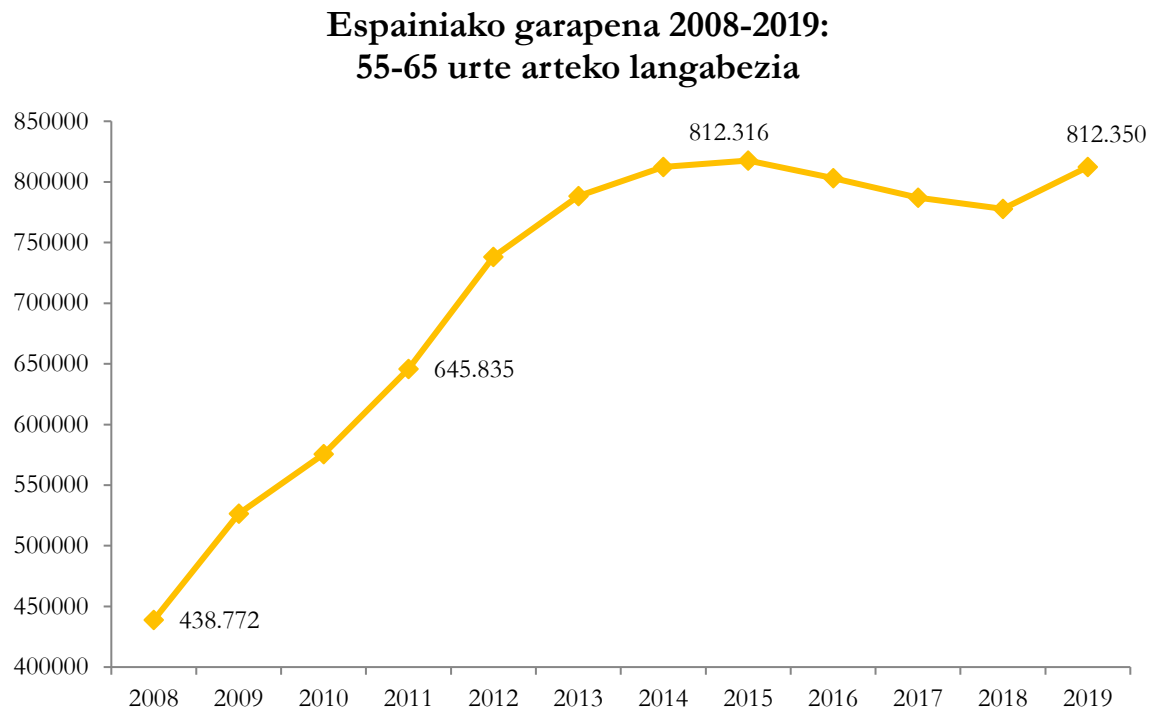
Grafiko11

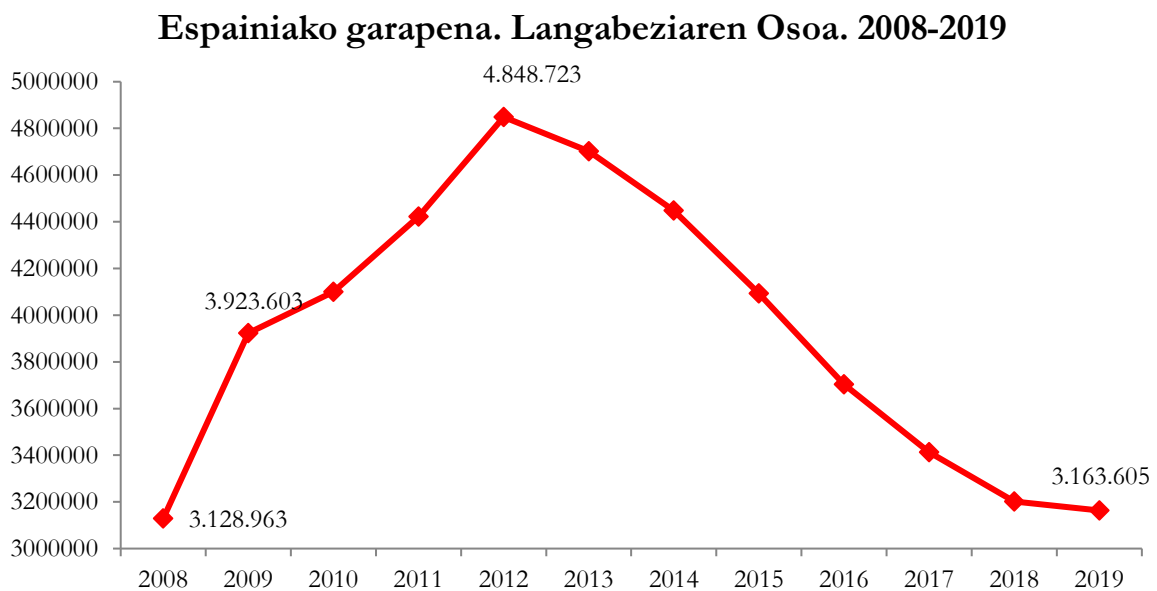
Grafiko 12

Grafiko 13

Grafiko 14

Iturriak: grafiko guztiak geuk eginak dira, SEPEren datuekin, urte bakoitzeko abenduan.

11. Kotizatzaile/pentsiodun ratioa handitzea

Batzuek sinetsarazi nahi digute hori 3/1eko ratioarekin konpontzen dela. Hipotesi hori irreal da. Norbaitek pentsa al dezake urte batzuetan 30 milioi kotizatzaile egon daitezkeela Espainiako Estatuan? Egin dezagun irudimen ariketa

bat, eta pentsa dezagun baietz. Horrekin, hasiera batean defizita desagertu egiten da, baina 5-10 urte barru berriro agertzen hasten da eta indar handiagoz: egoera berera itzultzen gara, pentsiodunen kopurua urtez urte haziko litzatekeelako, gaur egun baino indize handiagoarekin, eta epe horretan 10 milioi pentsiodunen egungo proiektzioaren ordeztu 13 milioiko izango zen, eta 25 urte barru, 12,8 milioi izan beharrean, 17 milioitan geratuko zen. *Arazoa konpontzeke jarraituko genuke.*

Ekonomialari batzuek planteatzen duten beste irtenbide gisa, soldata altuagorekin kotizazioak handitzea. Hori beharrezko neurria da. Soldata miserableak konpontzea oso ona eta desiragarria litzateke langileentzat, eta indar guztiekin babestu behar dugu. Baina ez dezagun ahaztu kotizazio handiagoek pentsio handiagoak dakartzatela, eta hori ere oso ona da hitzartutako adinean pentsiodun bihurtuko diren langileentzat. Baina agertoki horretan defizita are gehiago handituko litzateke. Matematikoki, kotizazioak gora egiten duen euro bakoitzeko 3,5 euro handitzen da kotizatzaile horren etorkizuneko pentsioa⁵². Hori ona da, baina beste neurririk gabe, defizita are gehiago handitzen da. *Irtenbide hori oso ona da prekarietatearentzat, baina horrek ere, ez du defizita konpontzen.*

Pentsioen defizita, soldaten ordainsariei BPGan duten partaidetzaren ehunekoaren arabera da. Esan dugu soldata-arrakala gainditu behar dela, eta horrek soldaten partaidetzan 4-5 puntuko igoera baino ez lukeela ekarriko. LGS bat gehitzen badugu Europako gutun sozialaren jarraibideekin bat eginez, horrek 1-2 puntu ekar ditzake. Horrek kotizazioetan % 5-6 gehiago biltzea eragingo luke, eta, beraz, egungo %15eko defizita, %10era jaitsi daiteke.

Beste irtenbide bat, ELGAk proposatzen duen bezala, hasierako pentsio txikiagoa kobratzea eta alarguntasun pentsioekin bukatzen hastea da. Esaten dute Espainian azken soldataren %82ko pentsioa kobratzen dela, eta ELGAko eremuan berriz, %63koa. Hori argudio faltsua da, eta gainera, bariante horrek (azken soldata/pentsioa) gure eskaeren alde hitz egiten du. Ikus dezagun. Estatistikako Institutu Nazionalaren arabera, 2016an batez besteko soldata 23.156 eurokoa izan zen; erretiroko batez besteko ordainsaria, berriz, 1.037,4 eurokoa (14.523,6 €/urte); hau da, urte horretako soldaten %62,7. Batez besteko pentsioa are okerragoa, 899.29 € koa baitzen (12.590 €/urte), hau da, batez besteko soldataren %54. Edo herrialde honetan erosteko ahalmena, gauek goizera galtzen da, edo konturen batek huts egiten du. Ez dakigu aditu horiek nola kalkulatu duten, baina azken soldataren gaineko %63ko pentsioetara iritsiko bagina, ELGA eremuan bezala, 2016ko erretiroko batez besteko ordainsaria 777 eurokoa izango zatekeen, eta

⁵² Por cada 100 euros de más de salario que cotiza un trabajador a la Seguridad Social, ésta recauda 28.3 euros para contingencias comunes, pero en el cálculo de la pensión de ese trabajador entrarán 100 euros más. Si lo hace así durante los 25 últimos años de su vida laboral cobrará 100 euros más de pensión.

sistemaren batez besteko pentsioa 674 eurokoa. Irtenbide horiek zekenak eta lotsagarriak baino ez dira, eta erabiltzen dituzten datuak apropos aldatuta daude.

Kotizazio-oinarriaren goi-muga erabat kentzearekin ere ez litzateke estaliko 2019ko pentsio-nomina, baldin eta enplegatzaile eta soldatapekoaren artean egungo %28,3ko kotizazio-tasa orokorra mantentzen bada kontingentzia arruntetarako. Neurri horrekin 2018an, gastua estaliko genuke eta 364 euro sobera aterako zen, baina aurten ematen den pentsiodun kopuruaren haziera gehi pentsio berrien batez besteko igoera (%1,2 handituta), defizita egongo litzateke berririo (destopatu gabe baino txikiagoa, baina urtea zenbaki gorriekin amaituko genuke). Kotizazio-tasa handituta bakarrik, edo enplegua asko handituta (3- 4 milioi egungo batez besteko soldatekin), ebatzi liteke defizita.

Azkenean, bere *soluzio izarra* agertzen da: Enplegu Plan Pribatuak. Metodo horrek defizita erabat konpontzen du, nahiz eta inork pentsio maila jakin bat ziurtatu ez. Aipatu dugu produktu horrek, pentsio-sisteman eragin nabarmena duenerako, arazoaren zatirik handiena gaindituta egongo dela. Gainera, indarrean dagoen "Lan-Zuzenbidea" suntsitzen du, baita indarrean dagoen "gizarte-kontratua" ere, nahiz eta soluzio txukuna bezala azaldu.

12. Konponbide-saiakera bat

Eta zein da gure irtenbidea eta gure argudioa? Gure ustez, defizitarekin bukatzeko, sistemaren aldagai ezberdinen kudeaketa egokia eta arduratsua egin behar da. Azkenean eragile guztien artean adostu beharko da: gobernuak, patronala, sindikatuak, pentsiodunak. Azter ditzagun egungo sistemaren alderdi garrantzitsu batzuk, hobeto kudeatzeko, eta ikus dezagun alderdi horiek zer bilakaera izango duten datozen 25 urteetan zehar.

Aztertutako errealitate guzti hauek ez dira konpartimentu estankoak, aitzitik, zeharkako irakurketa eta tratamendua eskatzen dute: baby-boom fenomenoak, immigrazioa, ezgaitasun-pentsioak, benetako erretiro-adina, alarguntza-pentsioak, gutxienekoen osagarriak, kotizazioen eta enpleguaren mailak, kontratuetakoa eta kotizazioetakoa iruzurra, etab. Gauzak ondo eginez gero, baliteke kotizazio tasen igoera beharra ez izatea oso gogorra. Baina guzti hori behin-behineko irtenbide gisa baino ezin da hartu. Hala ere, Gizarte Segurantzaren defizitagatik pentsioak ordaintzeko ustezko "ezintasunagatik", ere ezin dugu onartu. Arazoen arrazoia zera da: gero eta zailagoa izango dela kotizazio-karrera osoak egitea, batez ere beheko mailetako soldatapeko biztanleentzat (lau dezil baxuenak), eta horrek gutxieneko pentsioa ere ez lortzea ekarriko du. Irtenbideak, segur aski, faktore desberdinen konbinazioa bat izango dira, eta horien artean pertsona guztientzat bermatutako gutxieneko diru-sarrera ezartzea ere egongo da. Teknologien onurak gizarte osoari

eragin dezan eta teknologiaren tratamendu sozio-ekonomikoa bilatu beharko da., Halaber, zaintza-lanak eta gizarte-sormenarekin lotutako beste lan batzuk ere, kotizazio-aldi bezala kontatu beharko dira, eta abar.

Gizarte Segurantzaren 2019ko urtarrileko txostenari erreparatzen badiogu (10. orrialdea), 2009tik 2019ra bitarteko pentsio motaren arabera pentsio kopuruaren bilakaerari buruz, honako errealitate hauek ditugu:

- Ezintasun iraunkorren pentsioak %2,5eko igoera txiki batekin mantentzen dira 10 urteetan.
- Alarguntza pentsioak ere igo dira, baina oso gutxi, %3,5, epe berean.
- Azken 5 urteetan Zurztasun-pentsioak ez dira ia batere igo.
- Beste senide aldeko pentsioak %9 igo dira, baina klase horiek pentsio guztien %0,4 baino ez da.
- Erretiro-pentsioak %15 igo dira, eta pentsio guztien %61 dira. Datu horrek, datozen 25 urteetan, erretiro-pentsioetan igoera,%40-42an jartzen du, baina erretiroena bakarrik.

Taula horrek agerian uzten du ezin dela arinki esan datozen 25 urteetan pentsioen kopurua %40an igoko dela. Erretirokoak ez diren pentsioek ez dute zertan igo behar proportzio horretan. Lehenik eta behin, pentsiodunen kolektiboak eta horien kopuruak argitu behar ditugu: nola eta non sortzen diren kolektibo horiek, eta nondik bildu beharko litzatekeen hauen beharrak betetzeko:

1. Taldean. 65 urtetik gorako pentsiodunak ditugu: 6.815.004 pertsona, "*adinagatik kontributibako pentsiodunak* " deituko ditugu. Horien 2019ko nomina, 106.980 milioi euro ingurukoa izango da. Ez da beharrezkoa kolektibo hori nola sortzen den argitzea.

2. Taldea. 0 eta 64 urte bitarteko pentsiodunak: 1.992.124 pentsiodun dira, eta "*kontingentzien ondoriozko pentsiodunak*" deituko ditugu. Talde honetan, umezurtz, ezintasun iraunkor, alargun eta senideen aldeko pentsiodunak sartzen dira. Nomina hori. da 2019an. 26.517 milioi euro ingurukoa izango. Hori ez da txantxa: 65 urtera iritsi aurretik, gure gizarteak 350.000 alargun baino gehiago sortzen ditu, eta aldi berean 200.000 umezurtz inguru (25 urtetik beherako neska-mutilak eta gazteak). Ezintasun iraunkorrei⁵³ dagokienez, 954.000 ditugu; horietatik erdiak 54 urtetik beherakoak dira, eta beste erdia 54 eta 64 urte artean dago.

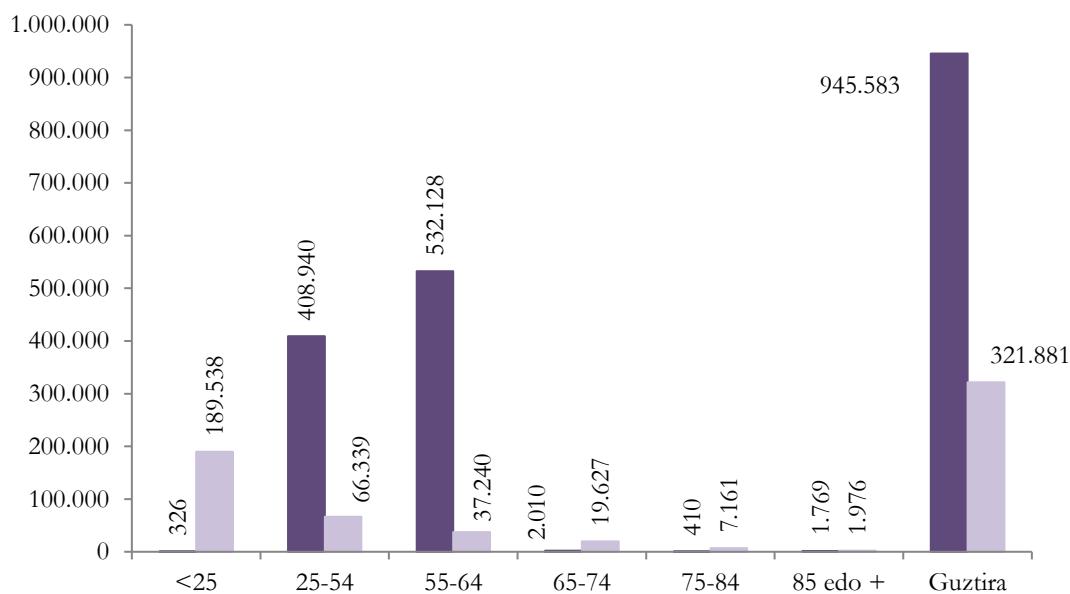
⁵³ Ezintasun iraunkorragatiko pentsioak guztizkoaren ia% 10 dira (954.000 pentsio). Hurrengo grafikoak ez du zalantzarako tarterik uzten. Argi dago kontrolatu daitezkeen aldagaien mende dagoela: Enplegu normalizatua, Laneko Arriskuen Prebentzioari buruzko legea betetzea, Osasun Sistema Publiko eraginkorra, etab. Autonomia-erkidegoek ezintasun iraunkorragatiko pentsioei dagokienez hain nabarmenak diren aldeak ez dira errepikatzen gainerako pentsio-motetako grafikoetan (erretiroak edo alarguntasuna – Ikus 12. eranskina). Asko dago hobetzeko alor horretan. Jakina, soldata- eta lan-baldintzen prekarizazioak, soldatapekoen sufrimenduaz gain, pentsio-mota hori handitzea ekarriko luke.

Lehenik eta behin, argi eta garbi adierazi behar da kolektibo batek zein besteak beren pentsioak jasotzeko eskubidea dutela. Gainera, pentsio horiek Gizarte Segurantzak kudeatu behar ditu, gehienak zuzenean lotuta baitaude soldata-errentekin (baina ez dira soldatapekoen erruz eragindakoak, baizik eta sistema produktibo eta sozio-ekonomikoak eragiten dituenak). Baina galdera erabakigarria hau da: nondik atera behar kostu hori ordaintzeko dirua?

Lehen kolektiboaren nomina argi dago nondik atera behar den: argi eta garbi produkzioaren BEGtik. Hau izan zen bere garaiko tratu soziala eta horrela izaten jarraitu behar du. Bigarren kolektiboa hainbat arrazoiengatik eragindakoa da: ekoizpen-sistemaren gabeziak (istripuak, gaixotasun profesionalak, etab.), gizarte-sistemaren beharrak (erretiro aurreratuak, errelebo-erretiroak, lanbide batzuen koefiziente murriztaileak: trenbideko langileak, suhiltzaileak, meatzariak, etab.). Datu guzti hauek, gehiago erantzuten dio gure gizarteak duen eredu ekonomiko eta produktiboari, lan-kontratudun kolektiboari baino. Beraz, nomina hori jendarte osoak ordaindu beharko luke, edo bestela esanda, Estatuko Aurrekontu Orokorrek ordaindu beharko luke.

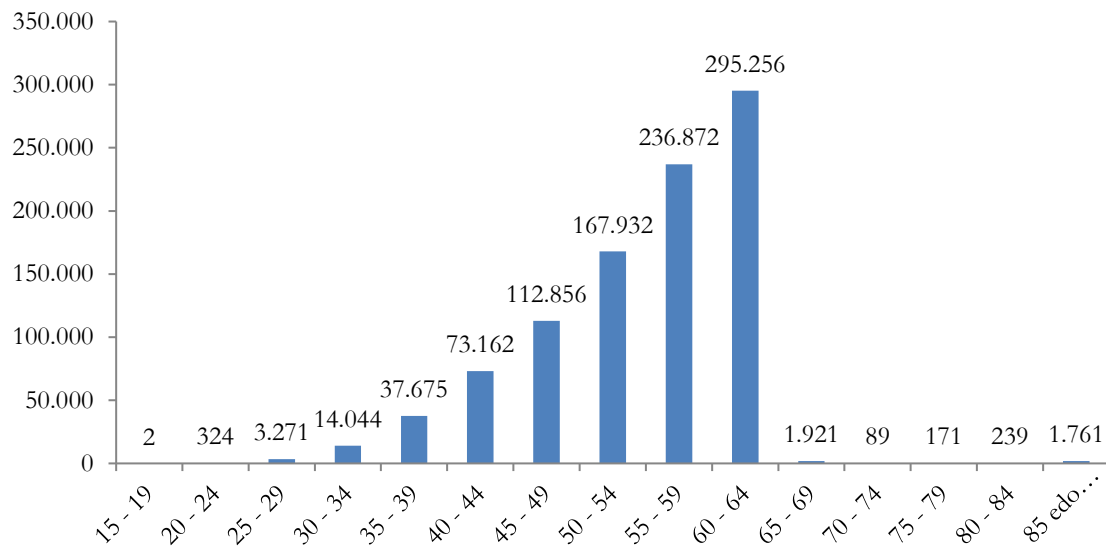
Grafiko 15

2019 Urtarrilla: Ezintasuna eta Zuztasuna adinaren arabera

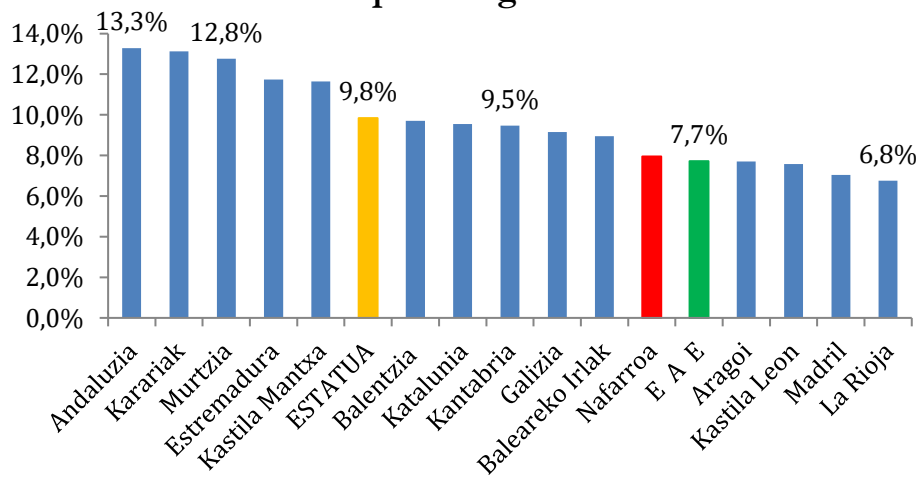
Grafiko 16

**2019 Urtarrila. Ezintasun Iraunkorra. Pentsionistak kopuru adin arabera
(Guztira: 945.583)**

Grafiko 17

**2019 Urtarrila. Ezintasun Iraunkorra: AAEE
bakoitzeko pentsio guztien %ekoa**

Ikusten dugunez, Andaluzian, Kanarietan, Murtzian eta beste autonomia-erkidego batzuetan ezintasun-pentsioen ehunekoa batez bestekoa baino 3 puntu handiagoa da; Nafarroan, Euskal Autonomia Erkidegoan, Aragoi, Madril, Gaztela-Leonen eta Errioxan, berriz, batez bestekoa baino 2,5-3 puntu txikiagoa. Ezintasunak 50 urte inguruko pertsonak dira (xeheatasun gehiagorako, ikus 13. eranskina), eta zuztasun-pentsio gehienak, 25 urtetik aurrera, desagertu egiten dira. Ezintasunetan, zalantzarik gabe, lan eta gizarte osasun baldintzek eragina handia

dute. Horregatik, oso beharrezkoa da Laneko Arriskuen Prebentzioari buruzko Legea, 31/1995 PRL Legea betearaztea, horrela, laneko istripu-tasa murrizteko.

Ezintasun pentsioek sisteman duten eragina argitzeko, ikus dezagun Gizarte Segurantzaren pentsioetan behin betiko alta eta baja berriek izan duten bilakaera (16.eranskina 307 or). Krisialdian ere (2009-2016), enplegua txikiagoa zenean, ezintasun-pentsio berrien sarrera mantendu egin zen. Zerbait arraroa gertatzen ari da. Beharrezkoa da *Gizarte Segurantzaren kontuen eta datuen auditoritza soziala egitea*, Pentsiodunen Plataformek eskatu izan dugun moduan. Balantzea alde batera utzita ere, ikusten da ezintasuneko alta berriak pentsioen alta berri guztien %16 direla (indarrean dauden pentsio guztien %10 diren arren). Hori hobetu daiteke, ezintasun-pentsioen joera gutxitzerakoa da, eta hori ona da, norabide horretan egin behar da lana.

Baina jarrai dezagun ezintasun-pentsioak aztertzen. 2018 edo 2019ko datu isolatuak ez hartzeko, 5 urte hartu ditugu (2013-2017). Azken 10 urteetako datuak hartu izan bagenu, datuak antzekoak izango lirateke (ikus 17. Eranskina, 310 or). Pentsio mota bakoitzeko alden eta baje balantzean, ezintasunekoak %50.3 dira, eta erretirokoak, %34.4a. Horrek, agerian uzten du zein arriskutsua den herrialde honetan, legeak agintzen duen adinarekin, osotasun fisikoaz ailegatzea erretirora. "Argazki" hau (16. Eranskina, 308 or.) gorritzeko da. Toledoko Ituna eratu ondoren (1994 eta 1995 urteetan) pentsio guztien "argazkiari" buruz, lehen esku-hartze bat egin zen. Ezintasunei buruzkoa izan zen, eta horretarako 1997an araua hau jarri zuten indarrean: *"artikulu honen aplikazioaren ondorioz: Urriaren 31ko 1647/1997 Errege Dekretuaren 7. artikulua arabera, 65 urte edo gehiagoko onuradunen ezintasun iraunkorreko pentsioak erretiro-pentsiotzat hartuko dira"*.

Orduko errealitatea egungoa baino are lotsagarriagoa zen: 1990etik 1996ra⁵⁴ bitartean, adibidez, ezintasun iraunkorreko-pentsioak, guztien %25-27a ziren (29.Eranskina, 324 or.). Aipatu dugun izendapen aldaketarekin, gaur egun ezintasun-pentsioak sistemaren %10 dira. Lege honen aurreko irizpideari jarraitu izan balitzaio ere, oraindik pentsio guztien %14-15 izango ziren. Asko aurreratu dugu, baina askoz gehiago aurreratu daiteke oraindik. Horregatik, pentsio mota hori zehatzago aztertu dugu. Pentsio klase horretan ere alde handiak daude autonomia erkidegoen artean. Bitxia bada ere, pentsio horiek dira alta berrietan euren batez besteko pentsioaren igoera baxuena izan dutenak: 937 euro 1.031euroren aurka, eta

⁵⁴ Adineko pertsonak Espainian. 2000ko txostena. LAN ETA GIZARTE GARAIETAKO MINISTERIOA. 126. orrialdea. Gizarte Segurantzaren sisteman indarrean dauden pentsioen bilakaera, klaseka, 1976-1999 (ikus 30. eranskina)

horrek adierazten du, ziurrenik, gogortu egin direla ezintasunaren "erabateko" kalifikazioa eta baremazioa.

Ezintasun-pentsioak 2019ko abenduan, 962.035 ziren; horietatik %60,3a ezintasun iraunkor osokoak ziren, %35,4 absolutukoak eta %3,5 baliaezintasun handikoak. Oro har, pentsio guztien %9,8 dira. EAEn eta Nafarroan 42.972 eta 10.755 ziren, hurrenez hurren, eta erkidego bakoitzeko pentsio guztien %7,6 eta %7,8 dira. 50 eta 64 urte bitartekoaren artean, ezintasun horien guztien %75a metatzen da. Horrek adierazten du zein gaizki egiten den lan, herri honetan.

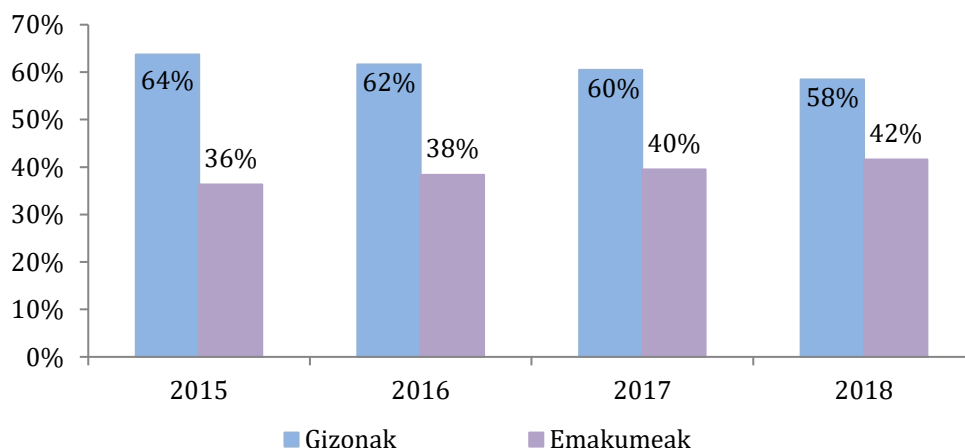
Taula 10

Pentsio mota bakoitzaren alden eta baje balantzea Eta balantzearen guztizkoarekiko proportzioa						
	Ezintasun Iraunkorrak	Erretiroak	Alargunak	Zurztasunak	Senideen Aldekoak	Guztira
2013-2017 Tartean	286.963 50,35%	196.178 34,42%	30.167 5,29%	53.111 9,32%	3.526 0,62%	569.945 100,00%

Alarguntza-pentsioei dagokienez, 2009 eta 2018 arteko alden bilakaerari erreparatzen badiogu, alarguntza-pentsioen guztizko kopuruak behera egin duela ikusten da, motel bada ere: 2005-2007an pentsio guztien %26-27 ziren, baina azken 3 urteetan %23-23,5 dira. Erretiro-pentsioen altai dagokienez, grafikoan ikus dezakegu, emakumeek berdintzeko bidea daramatela (orain, 10etik, gizonezko 6 eta emakumezko 4 dira). Parekotasuna egongo da 10-15 urte barru. Arrazoiak, emakumeak lan-munduan parte hartze zabalagoa dute, gizartean emakumeen ahalduntze eta independentzia ekonomiko handiagoa garatuko baita.

Grafiko 18

Erretiroaren garapena: Gizon-Andreen %koa

Gizarte-politika berriak aplikatu behar dira. Etxeko lanak eta zaintza-lanak aitortu behar dira, bai kotizatzeke, bai langabeziarako, berdin dio emakumea edo gizona izan. Horrek justizia ekarriko du egoera horietara. Kontabilizatzeko eta aitortzeko formulak ere bilatu beharko dira, pentsioa eskuratzeko orduan, batez ere emakume askori eragiten die, iraganean eta egun egin duten zainketen lanagatik. Holako neurriek, emakumeen kotizazioak hobetuko ditu, eta hauen pentsioek Gutxieneko Osagarrien behar gutxiago izango dute.

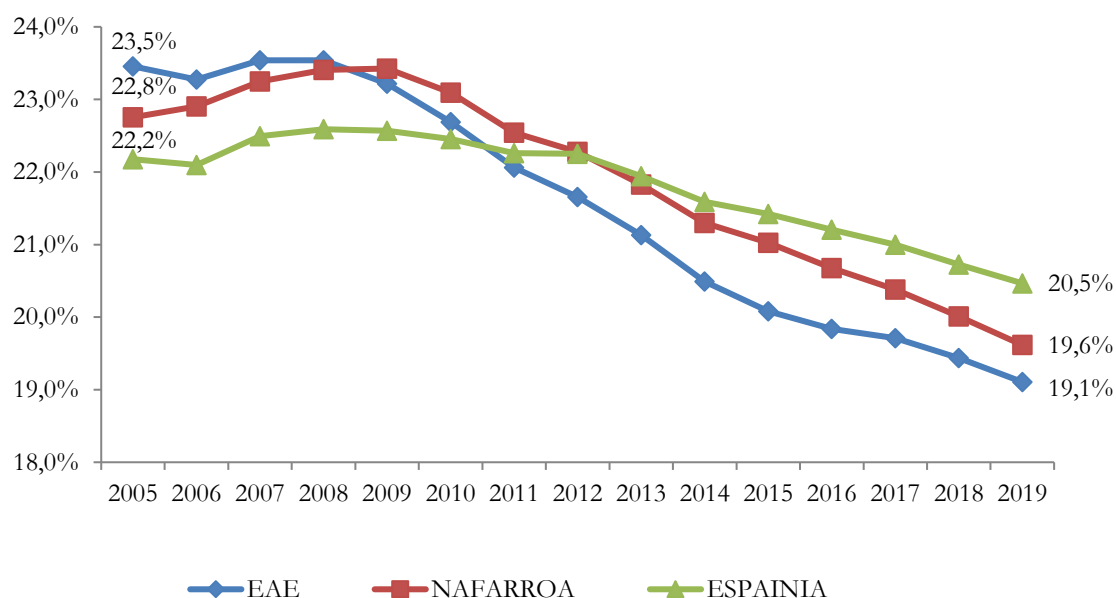
Gutxienekoen osagarrietako gastuari dagokionez (EAO arduratzen da horretaz, eta 2019an 7.326 milioi eurokoa izan da). Hori hobetu egin behar da. Beharrezkoa da pertsona guztiek kotizazio-karrera nahikoa luzeak izatea gutxieneko pentsioa jasotzeko eskubidea, osagarririk gabe sortzeko. Horretarako beharrezkoak dira kalitatezko enpleguak eta enpleguan egonkortasuna edukitzea, iruzurrari aurre egin eta etorkinei harrera antolatu.

Politika batzuk garatzea ere garatu beharrezkoa izango da: lan-bizitza ahalik eta luzeena erraztu eta suztatu, legezko adina eta erretiratzeko benetako adina bat etor daitezen. Horretarako, beharrezkoa izango da, lan-egitea "*zigor*" gisa ez ikustea. (gaur egun, baldintza prekarioekin eta soldata eskasekin, soldatapeko askorentzat halaxe da). Lan-harremanak, lan-baldintzak eta arriskuen prebentzioa eta laneko osasuna hobetu egin behar dira. Ezintasunak murriztu egin behar dira. Gizarte osoak "*kategoria maila*" goratu egin behar du, eta ez alderantziz. Gizarteek kontzientzia hartuz eta kide guztien egoera hobetuz eboluzionatzen dute, eta ez eskubideak murriztuz eta bizi-baldintzak okertuz. Horrela eginez, denok ikusiko dugu *interesgarria eta positiboa* dela kotizatzea, enpleguz aldatzea, edo 63 edo 64 urte edo gehiagorekin lanean jarraitzea. Ez da bakarrik, saritu behar 65 urte gainera lan egitea. Urteak kotizatzea ere saritu egin behar da. Pertsona batek 40 urte kotizatzea, 63 urterekin erretiratu arren, positiboagoa da, 36 urte kotizatu duen beste pertsona batek 67 urterekin erretiroa hartzea baino. Gaur egun, dagoen legeriarekin, bigarren pertsona hori, dauden koefizienteekin (murriztekoa eta gehitzea), aplikatzen zaizkion deskontuekin, lehenengo baino hobeto ateratzen da, nahiz eta lehenak ekarpena gehiago egin dituen. Lan mota ere kontuan hartu behar da, ez da gauza bera eraikuntzan edo bulego batean lan egin.

*Bi talde hauek*⁵⁵ (erabat errealak dira) nahita definitu eta eratu ditugu, hurrengo agertokia azaldu ahal izateko, eta baita *pentsio klaseak eta taldeak birdefinitzen* dituen bi proposamen egiteko ere. Ikus ditzagun taula bidez.

⁵⁵ Ez da bigarren mailako kontua bi taldetan banatze hori. Bakoitzaren proiektzioa errealitate ezberdinetan oinarritzen da, nahiz eta erlazioatuak izan. Lehen taldea biztanleriaren piramidearen mende dago neurri handi batean, eta bigarrena biztanleria landunaren mende (kotizatzaileak). 2. taldean; ezintasun-pentsioek zerikusia dute lan-istripuekin, trafikoarekin, laneko gaixotasunekin eta baita gaixotasun arruntekin ere. Alarguntasun-istripuak, jakina, laneko zein

0-64 urteko pentsioen garapena: Pentsio guztien %koa

España : 0-64 urteraino dauden pentsioak, kotizatzaileekin, eta 65 urtetik gora daudenak, piramidearekin alderatutako %a					
Gizarte Segurantzako Afiliazioa: Urteko abendukoa	Pentsioak: 0 -64 urte artekoa	Biztanlea: 65 urteko urte bakoitzean	Pentsioak: 65 urte edo gehiago	Pentsioak Guztira	
2005	18.316.323	1769595	373.000	6.210.112	7979707,08
2006	18.925.996	1804219	403.829	6.361.116	8165335,5
2007	19.372.777	1860939	376.225	6.412.999	8273938,58
2008	18.531.312	1895392	420.714	6.495.404	8390795,5
2009	17.847.669	1925383	452.609	6.606.552	8531934,67
2010	17.584.982	1946847	465.317	6.724.170	8671017,67
2011	17.229.922	1959855	464.377	6.845.309	8805164,08
2012	16.442.681	1984714	462.515	6.935.283	8919997
2013	16.357.640	1989197	492.244	7.076.632	9065829,5
2014	16.775.214	1986421	499.908	7.214.659	9201080,42
2015	17.308.400	1992959	476.811	7.311.596	9304555,08
2016	17.849.055	1995419	471.086	7.413.756	9409174,25
2017	18.460.201	1997986	490.666	7.516.815	9514801,25
2018	19.024.165	1994316	506.489	7.628.202	9622518,58
2019	19.408.538	1993350	507.431	7.746.727	9740076,5
2019/2005	6%	12%	36%	25%	22%

trafikoko istripu hilgarriekin lotuta daude, baita hilkortasun arruntarekin ere. Talde horren gainean asko dago hobetzeko, jardun egokiekin.

NAFARROA: 0-64 urteraino dauden pentsioak, kotizatzaileekin, eta 65 urtetik gora daudenak, piramidearekin alderatutako %a					
Gizarte Segurantzako Afiliazioa: Urteko abendukoa		Pentsioak: 0 -64 urte artekoa	Biztanlea: 65 urteko urte bakoitzean	Pentsioak: 65 urte edo gehiago	Pentsioak Guztira
2005	266689	24469	5522	83072	107541
2006	274968	25402	5184	85499	110901
2007	284828	26279	5547	86750	113029
2008	276309	26971	6237	88247	115218
2009	267889	27468	6070	89789	117257
2010	265757	27547	6753	91743	119290
2011	261012	27316	6452	93864	121180
2012	251256	27424	6632	95689	123113
2013	246725	27370	7150	98019	125390
2014	251849	27170	6844	100402	127572
2015	259536	27185	6572	102112	129297
2016	265439	27085	6699	103905	130990
2017	274337	27111	7002	105925	133037
2018		27003	7031	107948	134951
2019		26852	7027	110043	136895
2005/2017	2,9%	9,7%	27,3%	32,4%	27,3%

CAV : 0-64 urteraino dauden pentsioak, kotizatzaileekin, eta 65 urtetik gora daudenak, piramidearekin alderatutako %a					
Gizarte Segurantzako Afiliazioa: Urteko abendukoa		Pentsioak: 0 -64 urte artekoa	Biztanlea: 65 urteko urte bakoitzean	Pentsioak: 65 urte edo gehiago	Pentsioak Guztira
2005	930689	105348	22152	343806	449153,75
2006	953313	108091	19910	356302	464392,58
2007	976269	111069	20604	360782	471850,58
2008	965494	112845	24060	366546	479391,25
2009	938015	113227	24852	374422	487649,5
2010	933457	112268	26058	382575	494843,08
2011	923724	110696	25319	391104	501799,33
2012	887660	110046	25520	398175	508220,83
2013	875161	109148	27515	407428	516576,25
2014	887234	107338	26684	416558	523895,25
2015	907964	106466	25832	423736	530202,42
2016	925291	106478	25168	430241	536718,42
2017	943987	107154	26797	436563	543716,42
2018		107166	26769	444161	551326,17
2019		106712	26674	451812	558523,92
2005-2019	1,4%	1,3%	20,4%	31,4%	24,4%

Taula honetan eta hurreko beste bietan ikus daitekeenez 0-64 urtekoen pentsioak kotizatzaileen kopuruarekin lotuta daude. Are gehiago urtez urte ia berdin mantentzen da, nahiz eta biztanleriak gora egin. Aldiz, 65 urtetik gorako pentsioak, biztanleriaren piramidearen mende daude, zenbat eta urte-kideen kopurua handiago izan zenbat eta pentsiodun gehiago. Guk auzitan den urte bakoitzeko 65 urteko kohorteen datuak hartu ditugu.

13. **Nolakoa izango da egoera 25 urte barru**

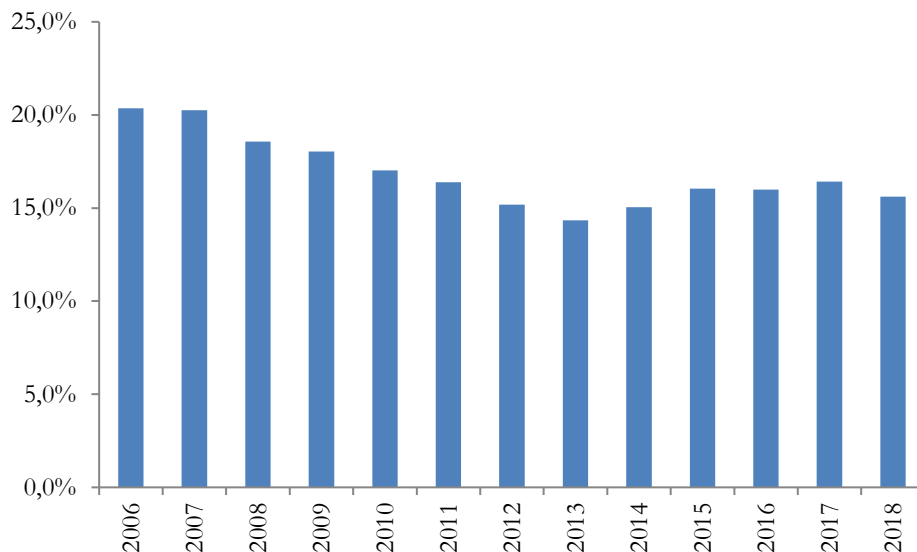
Hurrengo 25 urtetan, 1. taldean dagoen azpitaldeak (erretiroak) %40-42an egingo du gora, eta alargunen azpitaldeak, (hau ere talde zabala da), askoz ere proportzio txikiagoan egingo du. Horrek esan nahi du 1. talde osoa, gehienera jota, 9.710.000 pentsiodun ingurukoa izango dela 2043. urtean. Aldiz, 2. taldeak ez du zertan proportzio berean igo behar. Jaitsi ere egin daiteke. Hori ezartzen diren lan- eta enplegu-politiken eta gizarte osoan egiten den osasun-zaintzaren arabera izango da. Bigarren talde honen destinoa ez dago aldezturik zehaztuta, "guztion artean eraikitzen dugunaren" arabera baino. Horrela, 1. taldea biztanleriaren piramideak zehazten duen bitartean, 2. taldea erabakitzen dugun gizarte- eta gobernu-politikaren arabera izango da.

Taula 11

Gizarte Segurantzaz	2019 URTEA	2043 UTEA
Taldea (1)		
65 urte baino gehiago	6.815.004	9.541.005 (hazkunde:%40)
Taldea (2)		
Ezintasun Iraunkorra (0-64)	954.000	600.000 (murrizten)
Zurztasuna (0-64)	337.873	200.000 (murrizten)
Alargunak (0-64)	556.801	350.000 (murrizten)
Gizarte Segurantzaz	2019 URTEA	2043 UTEA
PENSIODUNAK	8.807.127 (Ratioa 2,15)	10.700.000 eta 11.700.000 artean (Ratio 1,80 y 1,97 artean)
KOTIZATZAILEAK	19.000.000	21.100.000

Grafiko 19

**Ezintasunen alta berrien garapena
2006-2018. Pentsio guztien %koa**

Pentsiodunen multzoa 1. taldearen eta 2. taldearen batura izango da. 2. taldea ere, zoritarrez, %40-45 hazten bada, 2043ra iritsiko gara 12.500.000 pentsiodunekin (eta ia 14 milioi pentsioekin). 2. taldea egungo kopuruan mantentzen bada, guztira, bi taldeak batuta, 11.700.000 pentsiodun izango ditugu (eta 13 milioi pentsio baino zertxobait gutxiago). Baina (hirugarren agertokia), 2. taldearen ehunekoa erdira murriztea lortzen bada: hau da, pentsio guztien %10tik %5era (hau guztiz bideragarria da), orduan 2043an, 10.700.000 pentsiodun (eta 12 milioi pentsio inguru) izango ditugu, eta horrekin igoera ez litzateke %40-45ekoa izango, %20-22koa baizik. Ezintasunen eta istripuen kopurua murriztean, kotizatzaileen kopurua murriztea saihesten da. Horrek ratioa maila, %eko altuagoetan mantentzen laguntzen du.

Egoera horiek horrela gertatuko lirateke kotizatzaileak egonkortuko balira. Baina dagoeneko adierazi dugu nola gara daitezkeen enplegua eta merkatu-nitxo berriak, besteak beste, "Zaintza-lana", aisialdia eta kultura, pentsiodunen kopurua handitzeak eragin ditzaketena. Haien pentsioak, lanpostu eta soldata berri bihurtuko dira, eta horrekin, berriz ere, Kotizatzaileen/Pentsiodunen ratioa hobetuko dugu. Politika egokiak garatuz, pentsiodun eta pentsio gehiago izango ditugu, edo biztanleria okupatu eta kotizazio gehiago, azken batean defizit gutxiago. Neurri hauek bateratuta, 25 urte barru oso defizit txikia eta abiapuntu positiboa eskain diezaguke, erronka globalei aurre egiteko. Grafikoan ikus daiteke ezintasun-pentsioen alta berrien bilakaerak beheranzko joera txikia duela (2005-2007 aldiko

alta guztien %20 izatetik, 2016-2018 aldian %16ra igaro gara). Ildo horretan lan egin behar da, baina sendotasun handiagoarekin. Hau ez da “ txin txin huts bat” inolaz ere. Politika bat edo bestea garatzearen ondorioak agerikoak dira.

Etorkizunari buruzko "agertoki" asko, hau kontuan hartzen ez badute, sesgatuak dira. Pentsioen alta-baja balantzearen datuek, 2008tik-2014raino, (krisia garaia) ez dute zalantzarik uzten, benetako hondamendia izan zen (ez dakigu nahita ala ez). Hala ere, ezohiko zerbait dago aldi horretan (16. eranskina, 307 or.). Arrazoi bat izan zitekeen "eragin izutia" ("egungo pensio-sistema suntsitu nahi dute... erretiratu gaitezen agudo!"). Beste horrenbeste esan daiteke ezintasun iragankorraz (bajak) eta langabeziaraz. Egoera horiek ekonomia- eta ekoizpen-sistemak, biztanleria osoari enplegu duina eskaintzeko duen ezintasunaren ondorio dira, eta, beraz, lan-jardueraren edo errealitate sozio-sanitarioaren ondoriozko bajak. Horregatik, hauen kostua, EAOk artatu behar lituzke. Lehenik eta behin, ekintzailatza sustatu eta indartu behar da, eta, azkenik, langabeentzako bideratutako kotizazioak (langabeziakoak) nahikoak ez direnean, baliabideak jarri behar dira. Enpresa txikiaren alde egin behar da, eta haren kategoria goratu, modernizatu egin behar dira, sozialki arduratsuagoak izan behar dute eta ez dira hainbeste zigortu behar. Sozietate Zergaren (SZ) ekarpena bere osotasunean txikia da, baina batez ere enpresa handiena eta finantza sistemarena, enpresa txiki eta ertainen ekarpena ez da hain txikia. Ez da zuzena enpresari guztiak zaku berean sartzea. Akats larria litzateke. Ekoizpen garbia eta osasuntsua. Kutsadurarik ez, istripurik ez, gaixotasun profesionalik ez, prekarietaterik ez, etab. Enpresa txikiak ezin du hori berak bakarrik egin. Erakundeek laguntza behar du. Trukean, guztiok: soldatapekoak, langile autonomoak, enpresa ertain eta txikiak, bankuak... iruzurraren praktikekin eta laneko pikaro-keriarekin amaitu egin behar dugu.

Uste dugu Gizarte Segurantzaren eta Pentsioen Sistema Publikoaren *kudeaketak* ibilbide luzea duela. Esandakoa ez da "txakur txiki" beten neurrikoa. Lagarde andreak esango lukeen bezala: "*Kudeaketa hobetu egin behar da, eta gainera jada egin da!*". Ministerio bakoitzari dagokiona. Erretiroak, ezintasunak, alarguntasunak eta umezurtzak artatzearekin, badu nahikoa zeregina Gizarte Segurantzak. Enplegua eta ekintzailatza sustatzeko, beste ministerio batzuk daude. Eta Erakunde publiko guztiak, denok bizitza soziala hobetzera. Bistan da, gastu guztiak gizarte kotizazioen eta soldatapekoen saskira joaten badira, ez dagoela zuloatik ateratzeko modurik. Horregatik, garrantzitsua da gerra egitea laneko prekarietateari, genero-arraiari, kontratuetako iruzurrari, lan-istripuei, lanbide-gaixotasunei eta abarri. Errealitate horiek, eragindako langileen aurkako bidegabekeria izateaz gain, oso garestiak dira gizarte osoarentzako.

14. Pentsio motak eta taldeak birdefinitzea

Guri dagokigu argitzea (objektibotasunez) nondik atera behar diren zenbait kostu, eta, horretarako, oso argigarria litzateke pentsio-kopurua pentsiodunen kopuruarekin bat etortzea. Kontuak argi. Ez dago gaizki jakitea zein den batez besteko pentsioa, baina garrantzitsuena pentsiodun bakoitzak batez beste zenbat kobratzen duen jakitea da. Gaur egun, pentsioa eta pentsiodun kopuruak bat datoz %90ean, baina ez gainerako %10ean. Kontuez ari garela, argitasuna erabatekoa izatea komeni da, %100ekoa. Ez gara inori ezer kentzeaz ari, baizik eta dena irizpide gehiagorekin egin eta kudeatzea, eta Gizarte Segurantzako zenbakien erabilera interesatua saihestea. Pentsa dezagun Gutxieneko Osagarriak, Pentsio Osagarri deitzen direla, eta pentsiodun batek horretarako eskubidea duen kasu bakoitzean "sisteman alta berri bat" sortzen duela. Gastua berbera izango litzateke, baina egungo pentsio kopurua (2109 urtarrila) 12 milioikoa izango litzateke, eta ez 9,7 milioikoa; pentsiodunek, berriz, modu batera edo bestera, 8.8 milioi baino ez. Pentsio bakoitzak ordenatzean eta irizpide berriekin definitzean datza gure ideia: batzuk alarguntza-pentsioaren alta berri gisa eta beste batzuk alarguntza-osagarriaren eskubide gisa.

Arazoa honela ebatzi beharko litzateke: pertsona bat alargun geratzen denean eta pentsioduna ez denean, pentsiodun (alargunarena) eta pentsio alta berri bat ekarriko luke, baina dagoeneko pentsioduna bada, alarguntasun-osagarri bat sortuko luke bere pentsioari gehitzeko, baina ez luke pentsio berri bat sortuko, ezta pentsiodun berri bat ere. Hirugarren kasuistika bat egongo litzateke oraindik: alargun bat erretiroa hartzeko legezko adinera iristen denean. Kasu horretan, pentsio bat edo bestea aukeratuko du, dagokion alarguntasun-osagarriarekin. Bai lehen kasuak, bai bigarrenak eta bai hirugarrenak beren araudia izan beharko dute, bidezkoa izango dena, eta errealitate sozial eta pertsonalari erreparatuko diona. Hala, batez ere lehenengo kasuan, alarguntza-pentsioa, jatorrizkoaren %60tik %100eraino ekar lezake; beste alargunen kasuan, muga argi dago: 2.659 eurotan. Honekin pentsiodunak eta pentsioak kopuru bera izango lirateke.

Aurreko birdefinizioaz gain, uste dugu bi talde bereizi behar direla (gorago aipatu ditugunak), eta horien "larga" erretiratzeko gutxieneko adinean edo kotizatutako gutxieneko urte batzuetan oinarritzen dena (jar ditzagun 40 urte). Hori izango litzateke gaur egun (2019ko urtarrilean) 6.815.000 pentsiodunek osatzen duten *lehen taldea*, pentsiodun guztien % 77,4 eta pentsioen nomina osoaren ehuneko bera, gutxi gorabehera (18. Eranskina, 311 or.).

Bigarren taldea, pentsiodunek ere osatuko lukete, dagokien pentsioarekin, baina kontingentzien ondorioz edo egoera berezien ondorioz, hala nola sartzeko adina

murritzten duten koefizienteen ondorioz (lanbide arriskutsuengatik)⁵⁶, erretiro aurreratuen, ezintasun iraunkorren, alarguntasunaren, zurrztasunaren eta abarren ondorioz. Talde hori 1.992.124 pentsiodunek osatzen dute, eta pentsiodun guztien %22,6 dira. Bi talde horiek bereizita tratatu behar dira estatistikoki; izan ere, lehena "populazio-piramidearen" arabera da, eta bigarrena biztanleria okupatuaren bolumenaren arabera (kotizatzaileak). Eta hemen eskatu behar zaio instantzia bakoitzari berea. Jakina, beharrezkoa da, adibidez, lanbide arriskutsuak dituzten pertsonen koefiziente murriztaileak izatea (erretiro-adina aurreratzeko), erretiroa %100arekin hartu ahal izateko. Bidezkoz jotzen dugu horiek garatzen dituzten legeek berek hornitu behar dituztela, neurri batean, horretarako diru-partidak. Zer zati? Lege horrek murrizten uzten dituen urteak edo ohiko erretiro-adinera arte falta zaizkionak. Hain zuzen ere, lanbide horiei bidezketasunez deskontatuko ditugunak. Ez egun bat gehiago, baina ezta egun bat gutxiago ere. Hori gizarte osoaren artean ordaindu behar dugu, eta ez soldatapeko biztanleok bakarrik. Bidezkoa da. Lan-istripuek eta lanbide-gaixotasunek eragindako pentsioak ere, hein batean, Estatuko Aurrekontu Orokorrek ordaindu dezatela. Zein zati? Gertaera eragilearen egunetik erretiroa hartzeko legeko adinera arte falta diren urteei dagokiena, ez egun bat gehiago ez egun bat gutxiago. Zurrztasun-pentsioek tratamendu berezia izan behar dute. Gizarteak haurrak babestu behar ditu, eta haien kostua EAOek ordaindu behar dute osorik. Daukagun sistema sozialak eta bizitzak berak eragindakoak baitira, eta, beraz, umezurtz horien kargu denok egin behar gara.

Esandako guztiarekin, ezin diogu uko egin, inola ere, izendatu ditugun pentsio guztiak, Gizarte Segurantzak kudeatzen jarraitzeari, erabat lotuta baitaude ekoizpen-jarduerarekin. Baina jarduera produktibo eta ekonomikoa soziala ere bada, eta horregatik, gizarte osoari dagokion gastu bat agertzen da.

25 urte barruko pentsio-kopuruari buruzko aurreikuspen interesatuak, aditu batzuek orain baino %40 gehiago kuantifikatzen dituztenak (14 milioi) eta, gainera, kotizatzaileak ere 14 milioi izango liratekeela adierazten dutenak, aurreikuspen faltsuak dira, eta hori frogatzen dugu. 65 urtetik gorakoen lehen taldea, %40a igoko da, gutxi gorabehera. Baina bigarren taldea, okupatuaren bolumenaren arabera denez, ezinezkoa da igoera bera. Orain, ezintasunak Gizarte Segurantzak dituen kotizatzaile guztien % 5 dira. Kotizatzaile horiek 19-20 milioitik 14 milioira jaitsiko balira, ezintasun-pentsioak ere proportzio berean jaitsiko lirateke, eta 700.000 izango lirateke, eta ez luke egungo milioi bat pentsio gehi %40akin ordezkatzeko. 65 urtetik beherakoen zurrztasun- eta alarguntza-pentsioen kopurua ere proportzio

⁵⁶ Trenbideetakoak, pilotuak, meatzariak, ertzainak, udaltzainak, toreroak ...

berean jaitsiko litzateke, eta, beraz, pentsio guztiak (1. taldea + 2. taldea) ez lirateke %40a igoko, agorero horiek dioten bezala; aitzitik, %24 igoko lirateke, eta hori, laneko osasunaren eta lan-arriskuen prebentzioaren politikak eta politika sozio-sanitarioa "bere kasa" utzita.

Dena den, aldagai horiei buruzko politika ona eginez gero, argi dago asko hobetu daitekeela eta agian, pentsiodunak ez lirateke %20tik gora handituko, eta, aldi berean, biztanleria aktiboa gutxiago jaitsiko litzateke. Argi dago proiektzio katastrofikoak bigarren asmoekin edo "begi txarrez" eginak daudela. Gainera, 14 milioi pentsiodunen eta beste hainbeste kotizatzaileen aurreikuspen horien ondorioak ez lirateke pentsioetara mugatuko. Pentsioetarako diru-bilketaren defizitaz gain, zerga-agentziaren diru-bilketaren defizita ere izango genuke, bai PFEZn, bai BEZean, eta horrekin administrazioa eta dimentsio publiko guztia jasanezina izango litzateke. Ez bakarrik baliabide ekonomiko faltagatik, baizik eta horiek artatzeko langile faltagatik. Eta erretiratzera iritsitakoan, eremu guztietako jarduera ekonomikoari aurre egiteko biztanlerik ez dagoen egoeran, gutxirako balioko lukete plan pribatueta funtsak.

Guk eszenatokiak kalkulatu ditugu (189. or.), pentsio-mota desberdinek dituzten joeretan oinarrituta, biztanleria-piramidearekin uztartuz. Horri gehitu behar zaio immigrazioak behar duen harrera, Euskadin zein Estatuan dugun belaunaldi-errelebo negatiboa estaltzeko. Laburbilduz, hauxe litzateke helburua:

1. taldeak gora egiten duen bitartean (ezinbestekoa den bezala), 2. taldeak behera egitea lortzea. Nola egin? Ezintasunak murrizteko politika egokiak garatuz, laneko prebentzio, eta osasun-politiken eta plan sozio-sanitarioen bidez. Asko dago 2. taldean hobetzeko.

2. Kolektibo bakoitzaren kostuak dagokionari esleitzea, azaldu dugun moduan. Adibidea: jarduneko Gobernuak dagoeneko onartu du 52 urtetik gorako langabeentzako sorospena, dagokion partidarekin. Horrek, 114.000 pertsona berriri mesede egingo die, eta guztira 380.000ri. Hori (2019ko Estatuko Aurrekontu Orokorren proiektuan, oraindik onartzeke dagoena, 18.000 milioi eurokoa da) EAOen kargura joango da, izan behar duen bezala. Dekretu horri esker soilik, Gizarte Segurantzak dekretuaren aurretik biltzen zuena baino 600 milioi gehiago bilduko ditu kotizazioetan: 300 milioi gehi, langabetu horientzako kotizazioen %25 handitzeagatik, eta beste 300 milioi, neurriaren onuradun berriengatik. Gauza bera esan daiteke erretiro-adin arruntean aurreratutako eskubideak edo eskubide bereziak aitortzen dituzten gainerako xedapen guztietarako. Xedapen horiek ere kontuan hartu behar dute eskubide horiek ordainduko dituen aurrekontua edo diru-partida. Gizarte Segurantzak, 0 eta 64 urte bitarteko pentsioen nomina estaltzeko, dagokiona ordaindu behar du: ezintasun-pentsioak, benetako proportzioan;

alarguntza-pentsioen %100; eta senideen aldeko pentsioak. EAOei adin arrunteko erretiro aurreratuen eta umezurtzen erretiroen %100 dagokie. Hau izango litzateke ateratzen den taula:

Taula 12

2019 Urtarrila - Milioi eurotan

0-64 urteko pentsioak Motak	Koste osoa	Gizarte Segurantzaren ardura	EAOen ardura
Ezintasunak ⁵⁷	12905	9832	3072
Erretiro aurreratuak	8299	0	8299
Alargunak	3704	3704	0
Zurztasuna	1628	0	1628
Senideen aldekoa	175	175	0
GUZTIRA	26.711	13.712	12.999

0-64 urte bitarteko pentsio guztien nominak dakartzan 26.711 milioi euroetatik, Gizarte Segurantzari 13.712 milioi dagozkio, eta EAOei 12.999 milioi. Honetaz gain, EAOek Gizarte Segurantzari ordaindu beharko lizkiokete ezintasunen eta erretiro aurreratuen kotizazioak, dagokion zatian, haien onuradunek 65 urte bete arte. Horrek 3.000 milioi gehiago ekarriko lituzke. Gizarte Segurantzak egun baino 13.000 milioi gutxiago gastatuko lituzke, eta 3.000 milioi gehiago bilduko lituzke diru-sarreran kotizazioengatik. Hau da, 2019ko kontingentzia arruntetarako Gizarte Segurantzaren diru-bilketa 118.000 milioi ingurukoa izan daiteke, eta pentsioetan egiten den gastua 122.000 milioikoa izango litzateke Gizarte Segurantzaren kontura, eta 13.000 milioikoa Estatu Aurrekontu Orokorren kontura. Estatu mailan 1.080 euroetarako kalkulua 16.800 milioitan badago, guztiz bideragarria da bi urtetan, mailaka egitea. Kostu horien esleipen zehatzari buruz eman dugun azalpenarekin, "1080" guztiz bideragarria dela ondoriozta dezakegu. 1. puntuan esaten ditugun politikak martxan jarriko bagenitu, argi dago urte gutxiren buruan defizitarekin amaituko genukeela eta Estatu osoan 1.080 euroko gutxieneko pentsioa ezarrita izango genukeela. Gizarte Segurantzak 2005-2019an argitaratzen dituen datu kronologikoekin (23. 318 or.), ez zen, bakarrik posible izango esaten duguna, baizik eta 2019ko amaieran 147.584 milioi baino gehiagoko superabit metatua izango zen, eta hori, Lehman Brothersen azken krisia ere kontuan hartuta,

⁵⁷ Gizarte Segurantzari kotizatutako urteen araberako proportzioa esleituz gero, eta erretirorako ohiko adinerako falta diren urteen araberako EAOei, kopuru horiek sortzen dira.

eta "itsulapiko" horren errentagarritasuna %0koa izanda ere. Kopuru horri gizarte segurantzak 2019rako pilatu duen 46.000 milioiko zorra kentzen badiogu, superabita 100.000 milioitan geratuko zen. Horri gehitu behar zaizkio kudeaketa-gastuak edo amatasun- eta aitatasun-baimen ordainduak. Horrek honako galderara darama: Toledoko Ituneko adituek, nola ez zituzten aldagai horiek 2011ko erreformetan ikusi? Edo, agian, oraingo estrategia, 60-80ko hamarkadako superabita handiak, EAOen gastuetarako, erabili ziren bezala, EAOei dagozkien erantzukizun ekonomikoak Gizarte Segurantzari helaraztea eta bizkarreratzea? Toledoko Ituneko adituak ekonomian hala badira, nola ez zuten ikusi erretirorako ohiko adina aurreratuta pentsioak ordaintzeko partidak esleitzea, eta kudeaketa-gastuak, eta abar... *Liburu honetan defendatzen dugun bigarren tesia honako hau da: Estatuko Aurrekontu Orokorren defizit endemikoa, zerga-politika erregresibo batek eragindakoa eta, aldi berean, zor publikoaren etengabeko igoera eragiten duena, nabita eta apropos Gizarte Segurantzaren kuxara bideratu da.*

Baina oraindik ez dugu dena esan kudeaketa on batek dakarren aurrezkiari buruz. Ezintasunak erdira murriztuko balira (eta hori ezin diegu egotzi aipatu ditugun adituei), langile gehiago egongo lirateke aktiboki, eta gainera, pentsioetan aurrezpena 6.500 milioi euro/urtean izango litzateke. 2011tik aurrera soilik kalkulatz gero, agian partida horretan aurreztutako kopurua 40.000 milioikoa izango zen gaur egun. Taula 12ari begiratzen badiogu, ikusten dugu ezintasun horiek, %90ean, 45 urtetik aurrera gertatzen direla, hau da, oso lotuta daude behar ez bezala garatzen ari den lan-jarduera batekin.

Hau ez da txantxa bat. Egoera horretan, 2019. urtean pentsiodunen aurka hain manipulaturik dagoen defizita, superabit bihurtuko litzateke. Baina hori ez da garrantzitsua: frogatutzat jotzen dugu Gizarte Segurantzaren anderea (eta bere pentsiodunak), defizita leporatzen zaiona, absolbituta geratzen dela, eta akusatzailea, Aurrekontu Orokorra jauna, erruduna litzateke eta defizit horren erantzulea. *Baina inoiz ere ez gara. Epai hori kontuan hartuta ere, berdin jarraituko genuke arazoari berari dagokionez; izan ere, gure ez dugu horrekin arazoa konpondu, leku aldatu baizik, Erakunde aldatu.* Bakoitzari berea. Kontzeptua garrantzitsua da. Izan gaitezen morroiak, esklaboak edo pertsona libreak, edozein modutan 46,9 milioi izango gara, baina ez da gauza bera bata zein bestea izatea, eta ezta ere gure eskubideak errespetatuak edo zapalduak izatea.

Langabezia-prestazioek "langabezia-pentsio" kontzeptua balute, 2 milioi pentsiodun gehiago egongo lirateke. Esango zaigu kontzeptu horretarako kotizazio espezifiko bat dagoela jada: egia, adierazi dugun planteamendua zentzugabekeria bat da. Baina zuzentasun-pentsiorako kotizazio espezifiko bat ere egon liteke, eta orduan "zuzentasun-prestazioak" izendatuko lirateke. Gauza bera esan daiteke

ezintasun iraunkorrei buruz: zergatik ez dira deitzen, ezintasun iragankorrean prestazioa deitzen zaion antzera, "erretiro-adinera arteko prestazio iraunkorrak"? 65 urterekin pentsioa sortuko lukete eta pentsiodunak izango lirateke. Argi dago Gizarte Segurantzaren kontura ordaintzen den guztiari "pentsioa" deitzen bazaio, dianaren jomuga adinekoak direla. Pentsiodunak 65 urterekin erretiro-pentsioa kobratzen duten pertsonak badira, gehi 4 urte lehenago penalizazioarekin erretiratzen direnak, gehi alarguntza-pentsioak, orduan ratioak ere desberdinak izango lirateke.

Egia esan, Toledoko Itunak Gobernuari eskatu zion bere gain har zitzala Estatuako Aurrekontu Orokorren "gutxienezko osagarrien" kostuak. Baina justizia zalantzarikoa araudi baten ondorioa da: pentsio kontributiba bat jaso ahal izateko gutxienezko kotizazio-urteek gutxienezko pentsioa jasotzeko eskubidea eman behar zuketena, ez litzateke inolako osagarri-beharrik egongo pentsio kontributiba horientzat. Guztiarekin ere, garrantzitsua eta ezinbestekoa da diagnostiko zuzena egitea, irtenbide egokia emateko. Beraz, nola sor daitezke diru-sarrerak aipatu dugun nomina horren guztirako EAOetan? Hainbat bide daude, bat da zerga politika progresiboa, Estatuaren diru sarrerak handitzea, bestela Zor Publikora jo behar da, eta horrek 10-20 urtean gora eta gora egingo luke, agian, agian BPGaren %130 era edo gehiagora ere.

Beste bide bat kotizazioak berrantolatzea da, legez eskubidea duten erretiro-adinaren salbuespen horiek, langile horiek kide diren enpresek egin ditzaten. Horrek esan nahi du, horietako asko sektore publikokoak izanik (suhiltzaileak, tren bidekoak, poliziak, etab.), egoera berean gaudela, EAOekin ordaindu behar baitira. Edonola ere, kotizazioak egokitzeko, nazioarteko akordio ekonomiko bat beharko litzateke. Bistan da egungo errealitate ekonomikoak eskatzen dituen aldaketak oso sakonak direla. "*Beste mundu bat posible da, beste ekonomia bat posible da*" esan ohi dugu, baina gaineratu behar da, beste mundu bat eta beste ekonomia bat behar dela. Edozein bideak ere amaiera berera garamatza: aberastasunaren banaketa justuago batera. Etorkizuneko pentsioak denontzat konpondu nahi badira, sistema posible bakar bat baino ez dago: banaketa-sistema eta belaunaldien arteko elkartasuna.

1. Pentsioak destopatu egin behar dira. Hori jada Gobernu berriak iragarritako neurrien artean dago.

2. Kalitatezko enplegua sortu behar da, soldata-arrakalarekin amaitu behar da eta 1.200 euroko LGS bat ezarri.

3. Beharrezkoa da murrizketak eta hobariak egitea enplegua sortzeko, baina ez Gizarte Segurantzaren kontura, Enplegu Sailaren kontura baizik, Aurrekontuetan horretarako diru-partida esleitu ondoren.

4. Beste herrialde batzuetako gazteak erakartzeko programak garatu behar dira, belaunaldien arteko errelebo negatiboa bete ahal izateko.

5. Beharrezkoa da behingoz iruzur fiskal izugarriarekin amaitzea.

6. Gizarte Segurantzaren kontuen Gizarte Auditoria bat egin behar da.

Guztiz beharrezkoa da Gizarte Segurantzaren kontuen auditoria sozial bat egitea, gai garrantzitsua baita. Fernando de Miguelen⁵⁸ kalkuluen arabera: *"Pentsio Publikoen Sistemak, 1977/2017 aldian sortu duen metatutako superabita, 843.290 milioi eurokoa da. Kopuru hori da, Gizarte Segurantzaren Kontu Ofizialetan jasotako kotizazioen eta kotizaziopeko pentsioen ordainketen arteko aldea kapitalizatzea, urte bakoitzeko zor publikoaren batez besteko etekinarekin, emango zuena. Hori da, halaber, baby-boomaren sorreraren ekarpen historikoen egungo saldoa, nabikoak baitira Gizarte Segurantzaren etorkizuneko defizitak finantzatzeko"*. Askok argudio hau kritikatu egiten dute, esanez hau historia dela. Bai, badakigu igarotako urak ez duela errotarik mugitzen, baina guk zergatik ez ditugu kritikatu Pentsioen Sistema Publikoaren aurka egindako politikak? Politika horiek benetan egin dutena eta egiten jarraitzen dutena soldatapeko biztanleen eskubideen aurkako harri-zapaltzaile bat martxan jartzea da.

Aitortu behar da konpondu beharreko defizit-arazo bat dagoela. Oraindik defizita maneiagarria da, baina, parametro batzuk aldatzen ez badira, asko handituko da. Patronal Handia eta boteretsuak aspaldi konturatu dira horretaz. Badakite irtenbide bakarra baino ez dagoela: edo beren irabazi-tasa murriztea (aberastasuna banatzea) edo pentsioen zati bat (defizita) norberaren soldatekin estaltzea. Zalantzarik gabe, azken irtenbide hori B plan bezala daukate, baldin eta lortu nahi dituzten doako murrizketa-saiakerek huts egiten badute, eta hori gure esku dago. Saiakera horien bidez, formula hau indartu nahi dute: "Guztioi igotzen dizuegu soldata, eta igoera hori, zuen soldataren zati batekin batera, EPPetan erabiltzen duzue". Baina, kontuz, patroiak adierazitako BGAEan egin behar duzu ekarpena. Bazkide egiten zaituzte zuri eta zure lankide guztiei, baina, BGAE horretako zuzendaritzan erdia baino ez duzu kontrolatzen⁵⁹, beste erdia patronalak dauka. Ez duzu inoiz bozketa bat irabaziko; BGAEekin hipotekatuta gaude.

Pentsiodunen protesta sortu izan ez balitz, ez zuketene ezer esango arazo horren inguruan zituzten asmoez: ostrukaren politika egingo zuten edo murrizketak etengabeak eta gero eta gogorragoak izango ziren. Arazoak badu behar besteko dimentsioa jendarte osoaren eta gizarte osorako adostasun sozial eta ekonomiko berri bat adosteko. Toledoko Ituna, ELGA, NDF eta beste erakunde batzuk

⁵⁸ "Ekonomistak krisiaren aurrean" taldeko kidea. Artikulua: "Baby boomaren belaunaldiak etorkizuneko pentsioak finantzatu zituen", 1. or. Artikulua aipatutako elkartearen webgunean.

⁵⁹ Esaterako, Geroa Pentsioak, Konpromisarioen Batzarrean 53 kide ditu sindikatuen artean (ELA, LAB, CCOO eta UGT), eta beste 53 Adegia patronalak. Eta zuzendaritzan 13 eta 13 dituzte, hurrenez hurren.

dagoeneko, bere aldeko irtenbideak bilatzeko, ezkutuko lekuak bihurtu dira, eta PEPP, EPP eta BGAEak gutxirentzako irtenbideak dira, ez denontzako. Beraiek onartzen dute hori.

Kapital errenten irabazien tasa murrizteko asmorik ez badago (batez ere enpresa handiena), Zerga Agentziarekin elkarlanean aritzea onartzen ez badute soldata errentek egiten duten antzeko neurrian, iragarpenek berri txarrak ematen dizkigute: konponbidea oso zaila egiten da, eta dimentsio handiko gatazka sozial bat atarian dago. Arazoa da ez dutela "arazoaz" hitz egin nahi kaltetuekin (soldatapekoekin eta pentsiodunekin), "Arazoa" ezkutatu nahi digute. Ikerketa asko egiten dituzte, baina badirudi ez zaiela interesatzen zabaltzea. Beren erara eta beren alde konpontzen saiatzen dira. Beste behin ere, *adituekin eta ezkutuan*, Toledon, European, NDFn, era guztietako erabilerekin, adostuz ezik. Haiek nahiko lukete:

- Egungo pentsiodunek, pentsioak murriztea onar dezagun.
- Gaur egungo langileek etorkizuneko bere pentsioa murriztea onartzea (euria onartzen den bezala).
- Egungo langileek onar dezatela, gainera, beren egungo soldaten murrizketa: pentsio plan pribatuek soldata murrizketa argia adierazten dute langileen %60-70entzat.
- BGAEak neurri handi batean edo osorik kontrolatuta eta haiek zuzenduta egotea.
- Irabazien tasak, sistema ekonomikoak, finantzarioak, monetarioak, azken batean, aberastasunaren banaketak bere horretan jarrai dezala. Ez da aldaketarik egin behar.

Zalantzarik gabeko errealitate bat da, guztiok onartu behar dugu: inoiz ez dira itzuliko kotizatzaile/pentsiodun "ratio" haiek, izurrite edo hondamendi natural handiak gertatzen ez badira behintzat. Kotizatzaileen/pentsiodunen ratioa ez da gehiago 1970ean edo 1960an izandako mailetara itzuliko. *"Traungita" dagoen faktore bihurtu da. Hori dela eta, ekonomiaren funtzionamenduan eta sortzen duen aberastasunaren banaketan aldaketak egin behar dira. Gizarte Segurantzaren diru sarrerak jada ezingo dira ratio horretan oinarrituta kalkulatu.*

Kotizatzaileak gehitzeko errefortzuak kanpotik etortzen badira, besterik gabe, giza kapitalik gabe uzten ditugu beren herrialdeak, eta orduan desberdintasunak eta beste arazo batzuk areagotu egingo dira, eta gainera, maila globalean. Immigrazioa hartu behar da, baina, batez ere, izugarrikerietatik eta miserietatik ihes egiten dutelako, eta, gizaki gisa, gure laguntza behar dutelako beren bizitzak berregiteko. Zirkunstantziak direla eta, gainera, zahartzen ari den gure gizartean har ditzakegu. Baina politika on batzuk garatu behar dira, xede-herrialdearen mesedetan, bai eta jatorrizko herrialdearen mesedetan ere, batez ere jatorri-herrialdearen mesedetan.

Kontua ez da eskulan esklaboa kontratatzea, baizik eta garapen sozial berriei bidea irekitzea. Ekonomia eta ekoizpen-jardueraren berformulazio berriak sortu behar dira, mundu osoan. Hori izan beharko litzateke NDFren lana. Organismo horrek egiten dituen diagnostikoak errealitatera nahiko doituak dira, ezin dugu ukatu, baina irtenbideak beti alde bererantz makurtzen dira: ez dira denongan pentsatutako irtenbideak, pobreen kontura boteretsuak direnentzat baizik. Haren konponbideek gauzen egoera betikotzen dute, eta finantza sistema globalaren norabide espekulatzaileak ez ditu zuzentzen. 2018ko urteko txostenak ez du zalantzarako tarterik uzten. Lehendakariaren nahiak oso-osorik sinatu ditzakegu, baita diagnostikoak ere, baina konponbideak ez.

Christine Lagarde zuzendari gerentearen mezua laburbiltzen dugu Nazioarteko Diru Funtsaren 2018. Urteko Txostenean⁶⁰: *"Azken urtean ikusitako munduko ekonomiaren hedapenak bere bultzadari eutsi dio, enplegu gehiago sortzeko eta gure herrialde kide gehienetan bizi-maila hobetzeko promesa betetz. Baina badira beste mehatxu batzuk, hala nola merkataritza-gatazkak areagotzeko arriskua, zor publikoaren eta pribatuaren aurrekaririk gabeko mailak, finantza-merkatuen hegazkortasuna eta hauskortasun geopolitikoa..."*

"Egungo indarrari eusteko, herrialdeek finantza- eta zerga-arriskuak kontrolatu behar dituzte, finantza-sektorearen erresilientzia sendotuz eta politika ekonomikoaren maniobra-marjina berreskuratz. Alde anitzeko merkataritza-sistema ireki bat sustatu behar dute, arauetan oinarritua, eta teknologia berriek guztientzat funtzionatzea lortzen saiatu behar dute..."

"Epe luzeera begira, munduko ekonomiaren bultzada instituzioekiko konfiantzaren hondatze eta ahultze geldo baten presiopean dago; eta konfiantza, jakina, edozein ekonomiaren izerdia da. Konfiantza zalantzati horrek ertx asko ditu: munduko finantza krisiaren ondorio iraunkorrak, hazkunde ekonomikoaren eta globalizazioaren sariak berdintasunez banatzen ez direnko pertzepzioa, enpleguaren etorkizunari eta aukera ekonomikoei buruzko urduritasuna, eta ustelkeria erraztu obi duen gobernu esparruen ahultasuna".

"Biztanleriaren zahartzea eta pentsio-sistemen finantzaketa eskasa ere ekonomiaren indarra mugatzen eta diru-sarreraren desberdintasuna areagotzen ari da. Gainera, klima aldaketa ez badugu indargabetzen, larriki urra dezake ongiizate ekonomikoa hurrengo hamarkadetan".

Ez guk bakarrik, NDFk berak ere hainbat arazoren jatorria aipatzen du, eta arazo horiei buruz ere hitz egin dugu liburu honetan: finantza-sistemaren ustelkeria, merkataritza-gatazkak, desberdintasun sozio-ekonomikoak, erakundeekiko konfiantzarik eza, etab. NDFren mezuaren azken paragrafoak zuzenean eragiten digu pentsiodunengan. Pentsioen sistema publikoaren beharra eta aukera defendatzea beste erremediorik ez zaigu geratzen, guztiontzako pentsio duinak lortu ahal izateko modu bakar gisa.

⁶⁰ LAGARDE CH., NDFren 2018ko urteko txostena. "Zuzendari kudeatzailearen mezua"

III. **EPP, ENPLEGUKO BGAEak** **ETA BANAKAKOAK**

1. **Sarrera**

Finantza sistemak eta bere ekonomialariek pentsioak oinarri izan behar dituzten "Hiru Zutabeko" azalpen bitxia prestatu dute, izan ere, produkzio sistemak *"ezin du pentsioetan gastatzen ari den igoerarekin"*. Hiru zutabe horiek teoria baten parte dira, eta teoria horrek defendatzen du sistema publikoak, mini-pentsio bat baino ez duela bermatu behar, hau da lehen zutabea izango litzatekeena. Bigarren zutabea enpresaren eta soldatapekoen artean, funts batean erdibana egindako ekarpenekin eratzen da, erretiro-adinera arte edo kontingentzia garrantzitsuren bat gertatzen denean baino erreskatatu ezin diren enplegu-plan pribatu edo Enpleguko BGAE. Hirugarren zutabea aurrezki pribatuan edo banakako plan pribatuetan edo BGAE indibidualetan oinarritzen da. Asmoa da soldatapekoak bere pentsio propioa eraikitzea hiru zutabe horien gainean. Guk pentsatzen dugu zutabe horien *gainean* baino gehiago zutabe horien *azpian* langilea zapaltzea lortzen dela.

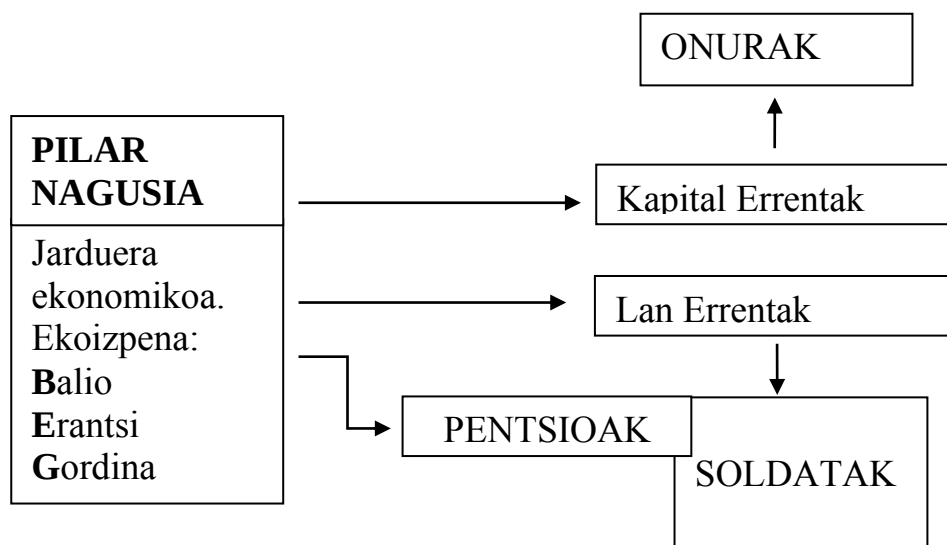
Erantzuna eman behar zaio horri. Ekonomian ez daude hiru zutabe, bakarra baizik, guztien artean eraikia izan den zutabe handi bat. Norbaitek hau ondo baldin badaki langile klasea da: esfera ekonomikoa, ekoizpena, Balio Erantsi Gordina (BEG), da benetako eta zutabe bakarra. Hitz egiten diguten hiru zutabeak, hiru aurrezki-kartila baino ez dira. Zutabe ekonomiko handi hori, gizarte modernoaren oso oinarri garrantzitsua da, pertsona guztien ahaleginarekin altxatu dena, batez ere egungo pentsiodunen eta aurreko langileen belaunaldien ahaleginarekin. Orain zutabeez hitz egiten digute, horiek arlo ekonomikoa den funtsezko zutabearekin inolako loturarik ez balute bezala. Planteamendu hori erabat faltsua da. Ustezko bigarren eta hirugarren zutabeen etekin guztiak, zutabe ekonomiko bakarretik ateratzen dira, eta orain, gainera, globala dena, mundiala. Dirua esku askotatik (finantzarioenetatik) pasatu arren, bere etekina, azkenean, ez dira inongo beste lekutik aterako, baizik eta benetako zutabe horretatik, hau da, esfera produktibo eta ekonomikotik.

Finantza munduak eta boteretsuen "sirena kantuak", bat baino gehiago "hipnotizatzea" lortu dute. Horrekin lortu dute bat baino dagoen lekuan beste bi zutabe ikusi ditzagun eta ekonomia den zutabe monumental eta bakarra ez ikusteko gauza izatea. Zutabe horixe da benetan existitzen dena, baina ikusezin bihur nahian ari dira, eta nahi duten modura erabiltzen dute. Zutabe horretatik ateratzen dira etekinak, soldatak eta pentsioak, errentagarritasun finantzarioak eta abar, eta hortik

ateratzen jarraituko dira pentsioak eta diru-sarrerak langile guztientzat eta gizarte osoarentzat. Boteretsuek ekoizpenean, bere aberastasunerako bakarrik nahi gaituzte, ez aberastasun horren banaketarako.

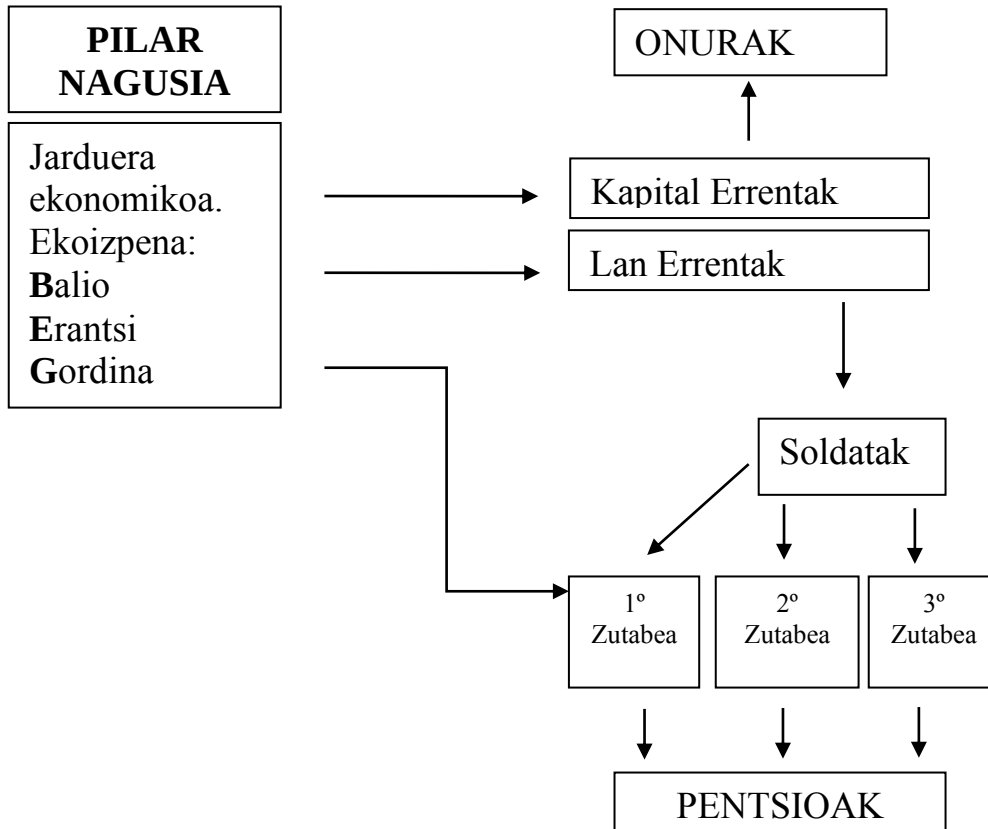
Argi dago bigarren eta hirugarren zutabeak, nahiz eta proposatutako eskeman, funtsean aurreztutako soldataren zati bat sortzen duten etekinetatik atereaz, errealitatean soldatetatik eta hauek jarduera ekonomikotik ateratzen direla. Hau da, etekin horiek ateratzen dira eta aterako dira, jarduera ekonomikotik. Pentsioen zati bat soldaten zati baten errentagarritasunaren arabera izango bada eta horiek Balio Erantsi Gordinetik (BEG), abiatzen badira, pentsioak BEGren arabera izango dira. Ekarpenek etekinak sortzen dituztela besterik gabe esatea, benetako jarduera ekonomikoaren bidez sortzen dela erantsi gabe, egia ezkutatzea da. Oraingoz, pentsioak BEGtik 5/6renak eta nominetatik 1/6rena ipintzen diren kotizazioen bidez ordaintzen dira, eta hori guztia (Kontabilitate Nazionalan) soldata-ordainsari gisa, lan errentak gisa (LL.EE), izendatzen diren soldatei gehitzen zaie. Horri deitzen zaio lehen zutabea

Eskema 1

Eskema honetan ikus dezakegu gaur egungo ekonomiaren benetako eta funtsezko fluxu ekonomikoa eta gaur egungo pentsioen jatorria. Ikus daitekeenez, kotizazioen zati handi bat BEGtik ateratzen da, eta beste zati txikiago bat nomina gordinetik beretik.

Eskema 2

Bigarren eskema, finantza sistema eta boteretsuek saldu nahi digutena, hauxe da: hiru zutabeen eskema. Sistema publikoak pentsio txiki bat baino ez luke bermatuko, eta gainerakoa soldatapekoaren beraren kontura joango da; horrela, argi eta garbi kaltetzen da langile klasea, eta betikoek jasotzen dute onura.

Arrazoibide bat baliozkoa da premisak egiazkoak badira, ondorioa ere halakoa izango baita. Baliozkoa ez den arrazoibide bati "falazia" ere deitzen zaio. C, B-ren mende badago eta B, A-ren mende, orduan C, A-ren mende dago, ez dago beste ondoriorik. Etekin (gainbalioa edo BEG) ekonomia errealean lortzen da (ondasun eta zerbitzuen ekoizpena). Premisa zera da: jarduera ekonomikorik gabe, jarduera produktiborik gabe ez dagoela etekinik. Jarduera hau, kapitalaren eta lan-faktorearen konbinazioan oinarritzen da. Bigarren eskemarekin, soldataren zati batekin mozkin ederrak eta erretiro ona lor daitezkeela dioten amua saltzen digute.

Baina mozkin emaitza horiek, asko edo gutxi errentatu, soldatapeko biztanleriak berak ekoiztuko ditu sistema ekonomikoan. Behin betiko emaitza ikusiko dugu, soldatak murriztu egiten direla, eta pentsioak ere murriztu egiten direla. Aldiz, irabaziak handitu egiten dira.

Gu ez gara pentsio sistema horren aldekoak. Ez gaude aurrezkiaren aurka, baina bai eman nahi zaien tratamendu fiskalaren aurka. Orain arte argi dagoena da hiru zutabeen sistema soldatapekoen gutxiengo talde batean baino ez dagoela ezarrita, errenta altuenetan. Denbora nahikoa igaro da ondorioztatzeko soldatapekoak ez daudela ados plan horiekin, edo ez dutela soberako dirurik horrelako planak irekitzeko. Babesgabetasunaren beldurrak bakarrik egin dezake soldatapekoek horri eustea. Horrela gertatzen bada, oso albiste txarra izango da. Beraz, gai honi buruzko eztabaida ireki behar da, baina ez finantza-ikuspegitik, baizik eta ekonomia errealeko ikuspegitik-, lan eta gizarte-eskubideen koordinatuetatik, eskubide sozioekonomikoak barne.

Enpleguko BGAEen eta EPP eta PEPPn inguruan hausnarketa kritikoa egin ondoren, *burua hotz eta oinak lurrean izanda*, langileek eta zentral sindikalek erakunde horietan parte hartzeari buruz erabaki beharko dute. Erabakia baiezkoa bada, langile guztiak sartu behar dira, eta agur tratamendu fiskalei. Erabakia ezezkoa bada, funts horietatik irteten hasi behar dute. Sindikatuek, eta batez ere langileek, erabaki beharko dute Enpleguko BGAEek, pentsioak osatzen lagundu dezaketen edo ez, 25 urteko basamortuko zeharbide honetan, zeina ez baita margotzen diguten adinakoa izango, baina zaila eta arazotsua bai langile aktiboentzat eta pentsiodunentzat. BGAE hauek, eta ezin dira, finantza-taldeek eskatzen duten bezala izan. Pentsioen osagarri badira, ekarpenek kotizazioek duten tratamendu bera izan beharko dute, eratorri guztiak barne. "Banakako" BGAEek "enpleguko" BGAEek lituzketen tratamendu berberak nahi badituzte, arau bera bete beharko dute: ezingo dituzte erretiratu erretiroa hartu arte, etab.

Ikus ditzagun 2018ko euskal zenbaki ekonomikoak eta demografikoak eta horien proiektzioa (estimazio bat) 2.043 arte. Gizarte Segurantzaren defizita honela kalkulaturik dago: euskal pentsio guztien nominaren eta kontingentzia arruntetarako kotizazioen bilketaren arteko zatidura (kotizazio hori, egungo %28,3an utzita). Demografikoki, etorkinei esker, biztanle gehiago izatea aurreikusten da; izan ere, EAEn belaunaldien arteko erreleboa negatiboa izango da datozen 25 urteetan. Aurreko kapituluan adierazi bezala, 250.000 etorkin inguru beharko dira aldi horretan (urtean, batez beste 8.000) egungo euskal ekoizpen-sistemari eusteko.

Taula 13

	2019	2043
EAEko biztanleria (2018ko uztaila)	2.172.591	2.450.000
Langile aktiboak	962.000	1.103.000
Pentsiodunak	505.396	638.315
Kotizatzaile/pentsiodun ratioa	1.9	1.72
Pentsiodunen%/Biztanlea	23,2%	26%
Segurtasun-eskasia Euskal	21%	27%
Pentsioen kostua: BPG-aren%	12%	15,4%

Immigrazioari ateak itxiko balitzaizkio (nahiko bideraezina eta zentzugabekoa), okupatuaren kopurua, gehienera, 1.010.000a (2007an zegoena) mailan mantendu ahal izango litzateke, 16 urtetik gorako "efektibo" guztiak erabiliz. Agian, 2030ean, 70 urtera arte eutsi beharko litzateke langileei lanean. Bestela, guztietako jarduera ekonomikoak itxi edo bertan bera laga beharko lirateke, enplegaturik ez legokeelako horiek artatzeko. Eszena horretan, EAEko biztanleria 2.100.000 biztanlera jaitsiko litzateke, eta ekonomiak, agian, proportzio berean, bera egin lezake. Gizarte Segurantzaren defizita %30-32ra edo are gehiagora igoko zen, jarduera ekonomikoa biztanleriarekin batera eroriko litzatekeelako, pentsiodun taldea handitzen den bitartean, eta bar. Immigrazioa, gure herrialde aberatsetako politikek behartua, eta hein handi batean eraginda, beharrezkoa eta interesatua egiten zaigu guztioi: haiei eta guri, nahiz eta beharrezkoa den adieraztea argudio horiek azkenak direla etorkinen harrerarako. Aurretik arrazoi humanitarioak daude, baita justiziakoak, sozialak, filosofikoak, politikoak, bakekoak, askatasunekoak, elkartasunekoak eta abar, eta azkenik gainera, arrazoi ekonomikoak eta produktiboak.

Okupazioko Urteko VI. Adecco Begiraleak emandako datuen arabera, 2017ko hirugarren hiruhilekoaren eta 2018ko epe beraren artean, Euskadin lanpostu berrien %56a etorkinek bete dituzte. Zehazki, 9.200 lanpostu. Jatorriari dagokionez, 3.500 Europar Batasunekoak dira, eta 5.700 Europar Batasunetik kanpokoak. Gainera, 7.200 euskal enplegu berri, Espainiako lurraldeetan jaiotako pertsonak bete dituzte. Soldatei dagokienez, 2017an, estatu mailako batez besteko soldata 1.639 eurokoa izan zen, 2012ko soldata haina. EAEn batez besteko soldata 1.930 eurokoa da. Laburbilduz, soldatek geldirik jarraitzen dute, baina "inbertsioen" errentak oso ondo doaz, ikusiko dugun bezala.

Arretaz begiratzuz gero, EPP edo BGAEetatik sortzen den pentsio-zati horietatik kapital eta aurrezkien etengabeko erretiratzea eragingo du pentsiodunen gehikuntza "handi" horrengatik (aldez aurretik ekarpenak egin zituztenak hain

zuzen), eta kalte larria sortuko die haiek eusten dauden akzioen eta enpresen egonkortasunari eta, ondorioz, hauen etekinei. Pentsioak orain arte bezala banaketa sistematik sortzen direnez, badakigu nola funtzionatzen duten. Mailaz mailako igoera izango du, ordenatua, eta garrantzitsuena: erabat aurreikusia. Finantza enpresa pribatuek kudeatuko dituzten pentsioak gorabeherak izango ditu, errentagarritasun aldakorragatik eta "espekulazioaren" arriskuengatik. Produktu horren ziurgabetasunak banaketa-sistemarenak baino handiagoak dira. Euskadiko Enpleguko BGAEko Federazioko presidenteak berak onartzen duen bezala, *"Daukagun arazoa produktua, krisiaren erdian, zabalitzea da..."*, eta guk gehitzen diogu: eta *soldaten prekarioen eremu batean*, Eusko Jaurlaritzak Gizarte Aurreikuspen Osagarriaren gaiari buruz egindako txostenean⁶¹ adierazten den bezala.

Pentsioen arazoa EPPren bidez konpontzea ezin da unibertsalizatu (oraintxe bertan ez behintzat). Gainera, jarrera bidegabea eta insolidario da; izan ere, enplegurako BGAE dutenen errentagarritasun, beste langile batzuek ere sortuko dute, hain zuzen diru-sarrerara txikiak izateagatik BGAErik ez dutenek. Hau da, beheko langileak goiko langileen pentsioen zati bat ekoizten. Diru-sarrerara gutxiko langileek beren egoerarekin nahikoa ez balute ere! Pentsioaren zati bat, lan bizitzan zehar soldataren zati bat gordeta lortu behar bada, argi dago soldata hori handitu egin beharko dela, gorde behar den balioarekin. Kontrakoa, azaltzen saiatzen diren interpretazio asko eman arren, soldatak murriztea da. Eta hau ez da eguzkitan topa egitea, ez. Soldata bidegabeak, prekarioak, baita miserableak ere abiapuntu baditugu, nola proposa dakioke langileari bere soldataren zati bat etorkizuneko pentsioa osatzeko erabiltzea? Etika alde batera utzita, lortuko den pentsioa ere miseria hutsa izango da.

Egia esan, enpresa eta finantza-arrazoibidea honetan datza: Asko izaten hasi zaretenez eta lehen baino gehiago bizi zaretenez, ezin izango dizkizuegu gaur egungo pentsioak ziurtatu. Irtenbide bat pentsatu dugu: zuek, "guk bezala" egin behar duzue: kapital errenta batzuk lortu. Zuek guztiok nahikoa diru-sarrerara ez duzuenetz, guk erdiarekin lagunduko dizuegu; zuen soldataren zati bat aurrezten duzue kapital bihurtuz, eta horrela, oraingo soldataren %5-6rekin, erretiratzen zaretenean azken soldaten %25-30eko osagarria lortuko duzue. Sindikatuek BGAEak onartzea erabaki zuten, eta patronalak "ekarpenaren erdia jartzearekin" konformatu egin ziren. Pentsio osagarri hori nola lortzen den ere ez dute

⁶¹ Eusko Jaurlaritzako Ogasun eta Finantza Saila *"Euskadiko Gizarte Aurreikuspen Osagarriaren Gogoeta"*, 2016ko uztailaren 29koa, 79-80. or.: "Euskadin, banakoena baino balantze-zifra handiagoa duten enplegu-sistemak, bazkide gutxiago izan arren, enpresa handi, finantza-sistema edo sektore publikoko lan-segmentu oso espezifikoetan biltzen dira, eta, beraz, euskal ekonomiaren produkzio-sare orokorretik urrun. Gainera, sektore ekonomiko horiek nahiko ondo ordainduta daude, eta, beraz, oso litekeena da kolektibo horiek aurrezteko gaitasuna izatea, sistema indibidualaren bidez ere zerga-sistema optimizatzeko; izan ere, enpleguko BGAEen eta, bereziki, banakako BGAEen artean gainjartze bat gertatzen da, soldata-maila handi samarretan.

erreparatzen, edo beste alde batera begiratzen dute. Baina errealitatea horixe da. Enpresak gurea dena eman diezaguten lortu ezin dugunez (goikoekin ezin dugunez), behekoak astinduko ditugu. Goikoak pozez zorutzen.

Gizarte-erakuntza aldetik begiratzuz gero, arrazoibidea beste bat da: sistema Publikoak, 25 urte barru, egungo pentsioaren %70a baino ezingo duenez eman, *Erakunde* batzuk altxatuko ditugu falta den %30 hori bermatzeko. Politikariak eta enpresariak "kezkaturak" gaude, eta langile guztiak babestu nahi ditugu BGAE horiekin. Tranpa agerikoa da. Erakunde horiek, kasurik onenean, langile guztiak barne, "Gizarte Segurantzaren anaia txikia" bezalakoak izango zen. Argi dago, biztanleria aktibo guztia hartzen badute eta hileko ekarpenei eusten badiete, zer zentzu du horrek? Dagoeneko badago erakunde bat, guztiona dena, eta haren diru-sarrerak, guztion jarduera ekonomikoaren kotizazioetatik sortzen dira. Planteatutako irtenbidea Sistema Publikoa *txikiagotuta* utzi eta beste sistema bat egitea da, indibiduala, "Ahal duten guztientzat", baina hau ere *txikia*. Argi eta garbi esaten ari al da, inplizituki bada ere, sistema bitar horrekin pentsiodun asko izatearen, bizitza-luzeraren, ratio baxuaren eta abarren arazoak konponduta geratzen direla edo jada ez dutela eragin "negatiborik"? Arrazoibide hori ez da serioa. Baina, hori onartuko bagenu ere, oraindik alde nabarmena dago sistema publikoaren eta EPP eta BGAEen artean. Sistema publikoak gardentasun osoz islatzen du, eta errealitate ekonomiko eta produktiboa agerian uzten du bere imperfekzio guztiekin, argazki baten antzera: prekaritatea, soldata baxuak, legez kanpoko kontratuak, kotizazioetan tranpak, eta abar. EPPk edo BGAEak kontrakoa egiten dute, errealitatea guztiz ezkutatuta geratzen da bankuko leihatilen eta burtsako grafiko ulertezinen atzean.

1. EPP eta BGAE bezalako sistema pribatuaz goza dezaketenak ondoen kokaturak dauden langileak dira. Hala ere, faboratu horien kopuruak muga, diskriminatuen kopuruaren araberakoa da. Azken hori zenbat eta altuagoa izan, orduan eta hobeto aterako dira lehenak. Diskriminaturik ez badago, orduan lehenak, guztiak izango zirenez, "banaketa sistema" baten baldintzetara itzuliko ziren. Badakigu ez dugula ezer berririk aurkitu, horrela funtzionatzen baitu sistemak, bai, baina orain eskatzen digute laguntzeko produktu hau sendotzen; uko diezaiozula dugun arazoa gainditzeari, eta eguzkitan egindako topa horiekin konformatu gaitezen.

Edonola ere, diru-sarrera horiek (pentsiodunen *kontsumorako* beharrezkoak) modu batera edo bestera sortuta, "Ekoizpena" behar dute. Enpleguko BGAEak ez lirateke inolako irtenbidea izango, nahiz eta errenta handia eman eta egiten diren ekarpen asko izan, aurretik esandakoa betetzen ez bada. Non eta *bangoak*, gure diru-sarreraren zati bat sortzeaz gain, diru-sarrera horiekin erosi beharko duguna ere

ekoizten ez badute. *Horiek dira finantza sistemaren irtenbideak. Bere garaian modu egokian konpondu zena eta dagoen defiziten arazoa "baliatuz", hain egokiak ez diren praktikak proposatzen ditu.* Etorkizuna kolektiboki eraikitzen da, eta norbait deskalifikatuta badago aurreikusteko, lezioak emateko eta besteekin kontatu gabe etorkizun hori eraikitzeko, zalantzarik gabe finantza-sistema pribatua da.

2. Atzera begiratu etorkizuna hobeto ikusteko

Ikus dezagun aurreikuspen-erakunde horien jatorria. Jatorria eta garapena hainbat lege eta zuzentarauk artikulatzen dute, eta Euskadin, azkenean, BGAE gisa ezagutzen ditugun ezaugarriak hartzen dituzte. Euskadin, hauek dira arau nagusiak: urriaren 27ko 25/1983 Legea; otsailaren 20ko 87/1984 Dekretua; maiatzaren 29ko 92/2007 Dekretua; BGAEei buruzko 5/2012 Legea. Europar Batasunean: Kontseiluaren 80/987/EEE Zuzentaraua; Kontseiluaren 80/987/EEE Zuzentaraua, 1980ko urriaren 20koa, enpresaburuaren kaudimengabezia-kasuetan soldatapeko langileak babesteari buruz estatu kideek dituzten legediak hurbiltzeari buruzkoa; Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2003ko ekainaren 3ko 2003/41/EEE Bigarren Zuzentaraua, enpleguko pentsio-funtsen jarduerari eta ikuskapenari buruzkoa.

Eusko Jaurlaritzak argitaratutako Gizarte Aurreikuspen Osagarriaren eskuliburuan horren jatorria azaltzen da "*Gizarte-aurreikuspen osagarria elementu bat gehiago da egungo ongizate-estatuaren ezaugarri diren gizarte-babeseko sistemen barruan. Ongizate-estatuaren gizarte-politiken hornitzaile diren erakunde publiko eta pribatuaren multzoa da, herritarren bizitoki-baldintzak hobetzera eta aukera-berdintasuna sustatzera bideratuak. Gizarte Segurantzako sistema publikoak dira haien erdigunea, eta gizarte-aurreikuspeneko sistema pribatuak osatzen dituzte.*

Europako ongizate-estatuaren aitzindariak tradizio politiko eta kultural desberdinak dituzten bi herrialdetan sortu ziren. Herrialde horiek ikuspegi desberdina izango zuten babes-sistemetan; alde batetik, Erresuma Batuan⁶², eskaintzen duten babesak izatera unibertsalagoa eta asistentzialagoa du, eta ezaugarri horiek gizarte-babeseko "anglosaxoi" eredua definituko dute; Bismarcken⁶³ Alemanian, berriaz, izatera profesionalagoa eta aseguramendukoa dute, eta ezaugarri horiek "kontinental" eredu giza ezagutuko dira.

Horrela esanda, badirudi politikari haiek ere "kezkaturik" zeudela langileen pentsioekin. Sakon begiratu behar da denbora tarte guzti honetan zer gertatu den botere politiko eta ekonomikoen jarrera ulertzeko. Gizarte-babeserako sistema

⁶² 1834an onartutako "New Poor Law" izenekoaren bidez, ordura arte karitatearen eta ongintzaren menpe zeuden pobreei laguntzeko sistema bat egituratu zen. Legedi berri horrek kolektibo horri laguntzeko sistema zentralizatu bat ezartzea ekarri zuen, eta sistema hori, funtsean, Ingalaterran eta Galesen zehar lantokiak sortuz gauzatu zen; horrela, orain arte zeuden laguntza-sistemak deuseztatu ziren, funtsean langabezia-sorospenak zirenak.

⁶³ 1883an ezarri ziren gizarte-aurreikuspeneko lehen estatu-programak.

publikoek, Alemanian Bismarcken agintepean eta XIX. mendearen amaieran industria-iraultzako prozesu betean sortuak, helburu politiko zehatz bat betetzen zuten: langile klasea Alemaniako erregimen politikoan barneratzea eta iraultza sozial baten arriskuari aurrea hartzea. Ingalaterran (pobreei arreta emateaz haratago), gizarte-babeseko sistema publikoa 1942an ezarri zen, W. Beveridge-ren txostenen ondorioz. Txosten horietan azaltzen denez, *"Estatuak gaixotasun-gastuak eta erretiro-pentsioak bere gain hartzeak aukera emango dio industria nazionalari produktibitatea handitzeko, eta, ondorioz, lehiakortasuna handitzeko"*. Errusiako iraultzaren garaipena eta langileen eta sozialisten goraldia, erabakigarriak izan ziren, beren lan eta gizarte-aldarrikapenekin, herrialde garatu guztietan ezagutzen ditugun gizarte-segurantzako sistemak osatzeko.

Arrisku iraultzailea desagertuta, gaur egun arazo sozial berriak agertu dira (gastua handitzea, bizitza-luzera, etab.). Horren ondorioz, boteretsuek jada ez dute Pentsioen Sistema Publikoa mantendu nahi, hori bai, orain ere duela ehun urte bezala "kezkaturik" daude. Baina ez gaitzezen presaka ibili, kontu hau ez da hain erraza eta. Ez da hain erraza Sistema Publikoa etzatea edo eraistea (eta ziurrenik ere ez da haien helburua), baina funtsean, zeharo murriztu nahi dute. Nolanahi ere, Gorenari telefonoz deitzea baino zerbait gehiago kostako zaie. Pentsio-sistemaren oinarriak aldatzea, haiek proposatzen ari diren bezala, pentsatuta egon behar du egungo egoeratik *mozkina* ateratzeko, eta handia, gainera. *Horregatik, ona da atzera begiratzea, nondik gatozen jakiteko eta etorkizuna nondik joan daitekeen ikusteko*. Antza denez, Bismarck baino lehenagoko egoera batera eraman nahi gaituzte, edo antzeko zerbait. NDFk, MBk, ELGak, mundu osoko gobernuei egindako gomendio guztiak, argi eta garbi, esfera publikoa eta gastu publikoa murriztera bideratuta daude. Enpleguko EPP eta BGAEen produktuekin eta haien ontasunekin langileak bonbardatzen saiatzen dira. Enpleguko BGAEak handitzeko modu bakarra, Gizarte Segurantzak murriztea da; izan ere, erakundeekiko segurtasunik eza eta mesfidantza dira langileak *irtenbide pertsonalak eta indibidualak* bilatzera eramaten dituztenak. EPPak igo egingo dira Pentsio Publikoa jaistea lortzen duten neurrian.

Egia esan, pentsioak bi modu hauetan edo beste moduren batean ordainduta, gauza bera egin behar da: aberastasuna sortu eta banatu, guztientzako ondasunak eta zerbitzuak sortuz. Alde hori, funtsean, honako honetan datza: enpleguko BGAEekin eta EPPekin, aberastasun globalaren banaketa askoz ere modu desberdinagoan egiten da, finantza-sistemaren mende. Praktikan, eskuragarri dauden soldatak jaistea dakar horrek. Kontua ez da pentsioen kostua langileari helaraztea, ez. Pentsioak langileek ordaindu dituzte beti, jarduera ekonomikoan duten partaidetzaren bidez soberan jartzen baitute horretarako eta gehiagorako ere.

Lau dira maniobra honetan bat egiten duten interesak, bakoitzak dagozkien subjektuekin:

- Politikoa (eskuineko alderdiak eta erreakzionarioak) .
- Ekonomia (finantza-erakundeak)
- Ekoizlea (Patronal handia). Produktibitatea eta onura gehiago.
- Soziala (gizarte-eredua). Multinazionalak sistema globala kontrolatzea. Argi eta garbi, klase ertainak neutralizatzea da kontua.

Botere politikoak "komunikabideen gaineko kontrola" egiten du, eta gauza bera esan daiteke botere ekonomikoaz eta botere produktiboaz. Gizarte-esparruari dagokionez, kontrakoa esan daiteke. Gizarte-mugimendu eta aktoreek zein gaitasun gutxi duten beren kontakizunak eta proposamenak zabaltzeko. Gero eta nabarmenagoa da nola finantza sistema eta boteretsuak kontzientzia sozialaren aurrerapen saihestezina geldiarazten saiatzen diren. Eskuineko alderdiak indartuz, herritarrak eta langileak beldurtzen saiatzen dira, baita emakumeak gizartean, arlo guztietan, ezinbestean egiten duen ekarpena eta parte-hartzea geldiarazten saiatzen diren kanpainak eginez ere. Emakumeak, gizateriaren %50 +1, bere eskubideak mahai gainean "ultimatum" gisa aurkeztu ditu, eta horrek taula sozial osoa aldarazten du, ekonomiaren jardura barne. Dena birplanteatu egin behar da, eskubide sozialen aitorpena saihestezina baita. Boteretsuek, bankuek, eskuin erreakzionarioak sufriarazi dezakete, eta asko, erditzea atzeratu, baina ezin izango dute saihestu eskubide osoz ernatzen ari den mundu berria.

Lau aktore horiek ez daude batere gustura egungo martxarekin, eta indarrean dagoen Babes Sozialeko Sisteman aldaketa sakonak nahi dituzte. Eta, gainera, sakoneko murrizketak nahi dituzte jada oso berea den sistema sozial honetan (gureak diren hobekuntza eta konkistak izan ezik). Jazarpen kapital-finantzarikoaren agertoki eta testuinguru honetan, alderdi politikoak eta sindikatuak deskonposatuta daude pentsiodunen mobilizazioaren aurrean, harritu egin dituelako. Alderdiak, nolabait, gure botoen gatibu direnez, zalantzan dabilta: "Sistema publikoa sostengatzearen" alde ekiten badute, plan pribatuak indargabetzen dira; eta azken horiek indartzen saiatzen badira, herritarrek Alderdi horien eta Gizarte Segurantzaren bezalako erakundeetan duten konfiantzaren kaltetan da: jarrera bat edo besteak bere eragina du botoetan. Lehen hiru subjektuen arteko loturak agerikoak dira. Finantza erakundeek agintzen dute gobernuen gainean. Multinazionalak lan erreformak, zerga sistema eta produktuen gaineko araudia eta abar exijitzen dizkiete gobernuari, eta hiru sistemetako emaitza gaiztoa gizarte multzoan islatzen da. Klase ertaina neutralizatzea da kontua, ekonomia nazional, europar eta globalaren

funtzionamenduari buruzko paradigma juridikoa aldatzeko eskakizunarekin bat egin ez dezan.

Bi sistema horiek, publikoak eta pribatuak, bitxia bada ere, biak Estatuaren Aurrekontu Orokorretatik dirua behar dute: Gizarte Segurantzaren defizitetarako injeztatzeko beharra du, edo bestela, Zerga Agentziaren bidez EPPk eta enpleguko BGAEak sustatzeko erabili behar da. Planteatzen dutenaren arabera, etorkizuneko pentsioak osatzea da kontua, gaur egun duten mailari eusteko. Baina ondorioak oso desberdinak dira. Interes taldeak, lanaren logika gizartetik kendu eta kapitalaren logika sartzen saiatzen dira. Etika eta elkartasuna eremu publikotik baztertuak dira: *"Gure gizartean, jarduera produktiboek bitxiki (eta falsukeria) gordetzen duten dimentsio moraletik at geratzea dirudi, dogmatikoki "dekratatzen" delako esparru horrek ez duela ia zerikusirik moralarekin. Eta ez luke horrela izan behar. Ekoizpen jarduera ezberdinek eta anitzek ez lukete izan behar irabazizko jardueren tokia bakarrik, giza beharrak asetzen dituzten giza jarduerak baitira..."*⁶⁴. Eta gehiago esan beharko litzateke: *"Benetako konponbideak beste bide batzuk jarraitzen ditu. Eraldaketa sozialak egungoaren kontrako beste inspirazio bat dakar, pentsamolde aldaketa eta norabide aldaketa historikoa. Benetako irtenbidea "lanaren zibilizazio" bat ezartzean datza, ez kapitalaren zibilizazio bat. Gaur egungo zibilizazioa ezin da benetan zibilizazio deitu, ez baititu gizon eta emakume guztientzat aipatutako ondasunak sustatzen. Herrialde batzuek beste batzuekiko eta gizarte-klase batzuek beste batzuekiko duten mendetasun eta menpekotasun arazo bat dago"*⁶⁵.

Gizarte Segurantza ideologien gainetik dagoen erakunde soziala da, eta zaila da hori erabiltzea hauteskundeetako botoa zentzu batean edo bestean gidatzeko. Aterki handi bat da, gizarteko kide guztiak babesten dituen, oro har pobreei eta langileei gehien gorabeheretatik eta bizi-arazoetatik eragiten dietenak. Edonola ere, Gizarte Segurantzaz aitzakia sartzeak edo eskubideak murrizteak, botoak galtzea edo gatazka sozial handia eragin dezake. Finantza-sistemak apenas urratzen dituen gure pentsioetatik, ditugun aurrezki-kartila arruntetatik harago. Gizarte Segurantza %30 murriztea enpresa zaila eta ausartegia da, eta liskarrak eta gatazkak baino ez ditu ekarriko. Baina, aizu badakizu, zikoizkeriak ...! Horrexegatik, sistema pribatu bat ezarri nahi dute (EPP, kapitalaren logika indartzen duten irizpideak dituzten BGAEak), pixkanaka langileak erakartzeko. Baina, sindikatuen jarrera erabakigarria eta historikoa izango da gai honetan. Bere garaian Euskadin pentsioen sistema pribatu horri baiezkota eman zioten arren, oraindik ere gutxiengo laboral bati eragiten dio, zati garrantzitsua bada ere. Azken bultzada edo zuzenketa erabakigarria izango da sistema publikoa sendotzeko eta herritarren konfiantza

⁶⁴ AGUIRRE ORAA J. M., *Ética, economía y consumo*, Egilearen idazlana, 2016, p. 1.

⁶⁵ IBID., 5-6. or

berreskuratzeko, edo pentsioen %30-35eko murrizketa-bideari ekiteko, eta, seguru asko, baita beste gizarte-zerbitzu eta erakunde batzuen ere.

Diskurtso hori susmagarria da. Noiztik dator patronalaren kezka handi hori gure pentsioen errealitateaz? Orain pribatizatzeko aukera dutenez, gure pentsioz arduratu eta kezkatzen dituzte? Nola ateratzen dira orain guztiek eragindako, langileek izan ezik, defizita konpontzeko irrikaz? Agerikoa da, eta patronal-finantza ofentsiba honek hala erakusten du, guk uste baino indar handiagoa dugula. Ministroak eta sailburuak pentsio pribatuak sustatzen, komunikabideen bidez, ziurtatuz eta aginduz (eta presionatuz), beraiek murrizteko asmo duten zatia osatu behar dugula? Zer lotsagabekeria! Ignacio J. Etxebarria Etxeitak, Euskadiko Borondatezko Gizarte Aurreikuspeneko Erakundearen Federazioko presidenteak, 2018ko urriaren 16an, Bilbon egindako jardunaldi batzuetan, honako hau zioen: *“Borondatezko gizarte-aurreikuspeneko erakundeak (BGAEak) ez dira pentsio publikoaren lehiakideak. Funtsezko pentsioa, pentsio publikoa izatea defendatzen dugu. Baina xehetuzko izango diren herritarrek jasoko dituzten prestazio ekonomikoak "kezkatzen" gaitu, behin langile aktiboen egoera utziz gero. Gure ustez, pentsio duin bat bermatu behar da, eta hori izan daiteke publikoarekin batuta (funtsezko zutabea eta garrantzitsuena) osagarria. Pentsio duin batek ongizate-estatua eta pentsioak jasotzen dituztenak gizarte-bizitzan integratzea bermatzen du, eta hori funtsezkoa da ... ”.* Ulertzen da haien kezka. Soldatapeko guztiek Plan Pribatuak beren gain hartzea lortzen ez badute, oso zaila dute Gizarte Segurantzaren pentsioak jaisten tematzea. Zein da zuen kezka, gure pentsioak edo zuen enpleguko BGAEak? Eta egungo soldaten inguruko kezka, noizko? Argi dago Ignacio Etxebarria alderdi interesatua dela. Eta guk eta langileek ere bai.

Pentsioen jatorrizko arazoa lan-prekarietatean eta miseriako lan eta soldatetan dago, soldatek eta pentsioek zergetan egiten duten ekarpenaren eta enpresa-irabazien arteko asimetrian dago. Pentsio duin bat bermatzea guztion artean urtero sortzen dugun aberastasunaren banaketatik pasatzen da. Kalkulatzen dugu 2017an, Euskal Autonomia Erkidegoko Enpleguko BGAEetan 315.000 bazkide direla, administrazio publikoetako bazkideak barne. Sektore publiko hori kanpoan utziko bagenu, enpleguko BGAEak dituzten sektore pribatuko 197.500 langile inguru izango genituzke. Hori ez da aipatzen dituzten portzentajetara iristen, beste hauetara baizik: Administrazio publikoan, enpleguko BGAEak bere plantilaren %100k ditu, eta sektore pribatuan, langileen plantila osoaren %23,7ak. Zifra horiek guztiak batuta, bai sektore publikoan, bai pribatuan, enpleguko BGAEen ezarpena %33koa izango litzateke. Zer interes dago zenbakiak puzteko eta euskal langileen ia %50ek enpleguko BGAEak dituztela esateko? EB28an, Europako Ekonomia eta

Gizarte Komitearen arabera, *"Kalkuluen arabera, 25 eta 59 urte bitarteko 243 milioi herritar europarretatik %27 baino ez dira gaur egun pentsio baterako aurrezten ari"*⁶⁶.

Enpleguko EPPEi eta BGAEei egindako ekarpenak %26 jaitسي dira 2010etik hona. Enpleguko BGAEen Euskadiko Federazioak uste du hauen orokortzea, batez ere Bizkaian eta Araban, sistemaren hazkunde bidea dela. Iberdrola, Mercedes, CAF, Tubacex, Michelin edo IMQ bezalako enpresa handiek enpleguko BGAE propioak dituzte. 2013an, ondarea 11.072 milioi eurokoa zen, eta 2018ko irailaren 30ean 13.154 milioikoa. Horrez gain, BGAE indibidualak ere badaude, eta horiek, Eusko Jaurlaritzaren txostenak dioenez, 2017an 665.147 bazkide izatera irits daitezke, funts horietan 11.800 milioiko ondare metatuarekin. Baina, sektore hori aparte uzten dugu azterlan honetan. Bi ohar baino ez ditugu egingo. Lehenik, komeniko litzateke Eusko Jaurlaritzak jakinaraztea zenbat BGAE "indibidual" eta beste "enplegu" batzuen titular berekoak diren. Bigarrenik, ona litzateke jakitea BGAE horietatik zenbat diren euskal langileenak eta zenbat diren Euskal Herritik kanpoko titularrenak. Denak batera kontatzen dira: enpleguko BGAEen eta banakakoen artean 1.125.564⁶⁷ aurreikuspen-plan daude Euskadin. Itxura guztien arabera, BGAEak, "Enplegua" modalitatea izan ezik, aurrezki-sistema gisa erabiltzen dira (zerga-desgrabazioa geroratzuz). Gainera, datu ofizialengatik ondorioztatzen da Bizkaian eta Araban lan-sektore pribatuan 31.400⁶⁸ bazkide daudela, gutxi gora behera, Enpleguko BGAEetan. Bestalde, ikusten dugu enpleguko BGAEek, jadanik, prestazioetan irteera gehiago dituztela, ekarpenetan sarrerak baino. Geroako bazkideak, Lagun Arokoak eta enplegatu publikoak batuz gero, Enpleguko BGAEetan Gizarte Segurantzako sistema guztietako kotizatzaileen %108a izango genuke Gipuzkoan (iruzkinik ez). Enpleguko BGAEen ezarpena batez ere Gipuzkoan garatu da.

2016an, "BGAEak eta EPP urtero 1.000 milioi inguru ordaintzen ari ziren prestazioetan". EPP edo BGAE bat zuten langile askok jada erretiroa hartu dutenez, funts horien erreskatea hazten hasi da, eta ez da gelditu orain arte. 2012. urtean, EPPen prestazioak (925 milioi) ekarpenak baino handiagoak izan ziren (923 milioi), eta joera hori mantendu egin da orain arte. Esaterako, Lagun Arok dagoeneko 43.758 bazkide ditu, eta 13.500 pentsiodun, prestazioak kobratzen. Hori dela eta, EPP eta BGAEak neurriak prestatzen ari dira kudeaketatik eta

⁶⁶ IRIZPENA: Europako Ekonomia eta Gizarte Komitearen. Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren erregelamendu-proposamena, banakako pentsioen produktu paneuropar bati buruzkoa [COM (2017) 343 final - 2017/0143 (Cod)] txostengilea: Philip von BROCKDORFF. 4. or., 2.1 puntua

⁶⁷ EUSTATEN datuen arabera, EAeko biztanleria aktiboa (16 urte eta gehiagokoa) 2018ko IV. hiruhilekoan 1.041.500 pertsonakoa zen.

⁶⁸ Geroa eta Lagun-Aroko bazkide guztiak kentzen badizkiogu, gehienak gipuzkoarrak baitira, eta dimentsio publikoa ere kentzen badiogu, BGAE enpleguko 31.418 bazkide geratzen zaizkigu Araban eta Bizkaian.

gordetzeagatik komisioak murrizteko: lehenengo kasuan, egungo %1,5eko gehieneko muga, %1,25era murriztuko dute, eta, bigarrenean, %0,25etik %0,2ra; hori dela eta, guztira ezingo da %1,45etik gorakoa izan. BGAEetan komisioak %0,43ra mugatzen dira. Enplegu-plan pribatuen sistemak saldo negatiboa izan du azken sei urteetan. Ateratzen dena baino diru gutxiago sartzten da urtero. Ondare osoa egonkor mantentzen da, aurretik zegoen diruaren errealizazioari esker soilik. BGAEak, oraingoz, EPPak baino hobeto doaz.

Beharrezkoa da Enpleguko eta Banakako BGAEak eta euskal lan-errealitatea sakon aztertzea. Hasteko, *2017ko EAEko Gizarte Aurreikuspen Osagarriaren Txostena eta haren datuak*⁶⁹: *2017an 125 BGAE zeuden Euskadin. Horietatik 80k Gizarte Segurantzari prestazio osagarriak ematen dizkiote aurreikuspen planen bidez, eta gainerako 45ek beste arrisku mota batzuk estaltzen dituzte, hala nola suteak, heriotzak eta bestelakoak*".

Taula 14

Aurreikuspen-planak dituzten BGAEen balantze-zifrak. 2017 (milioi €)			
Modalitatea	Erakunde kopurua	Balantze zifrak	%a
Aurreikuspen-planak dituzten BGAEak			
Elkartua	2	23	0,10%
Lehentasunik gabeko enplegua	45	13.885	54,0%
Banakakoa	33	11.800	45,9%
GUZTIRA	80	25.708	100%

Iturria: Finantza Politikako Zuzendaritza

Taula 15

Aurreikuspen-planak dituzten BGAEak

Modalitatea	Kopurua	Ekarpenak milioi €tan	Guztiaren %	Prestazioak milioi €tan	Guztiaren %
Elkartua	2	0,34	0,05%	0,30	0,05%
Lehentasunik gabeko enplegua	45	289	41,50%	407	65,50%
Banakakoa	33	407	58,46%	214	34,45%
GUZTIRA	80	697	100%	622	100%

⁶⁹ Gizarte-aurreikuspen osagarria Euskadin (bigarren eta hirugarren zutabea) - Ogasun eta Ekonomia Saileko Finantza Politikako Zuzendaritzaren 2017. urteko laburpena.

Taula 16

Ekarpenak, prestazioak eta erreskateak⁷⁰: milioi €tan

	2014	2015	2016	2017
Ekarpenak (1)	671,35	656,38	671,81	679,20
Prestazioak (2)	626,62	624,86	644,08	622,11
Erreskateak (3)	221,54	203,14	181,37	162,16
EMAITZA =1-(2+3)	-176,80	-171,61	-153,37	-87,07

"Erreskateen kopurua (osoak eta partzialak) 24.916 eurokoa izan zen 2017an, eta, batez beste, 6.508 eurokoa, urte berean. Horri dagokionez, esan daiteke BGAEak *estaltzen dituen kontingentzietako batean erori gabe eskubide ekonomikoak alde aurretik dituzten pertsonen kopurua adierazle ona dela sistemak bere aurreikuspen-helburua betetzen ez duelako eta beste helburu batzuetarako erabiltzen delako, hala nola finantza- eta xerxa-arrazoiengatik*. Hala ere, datuetatik ondoriozta daitekeenez, erreskateen zenbatekoa nabarmen jaisten ari da 2014. urtetik aurrera; beraz, 2017an erreskatatutakoa, gutxi gorabehera, 2014an erreskatatutakoa baino %27 txikiagoa da.

Azkenik, ekarpenak, prestazioak eta erreskateak batera aztertuz gero, adierazi behar da ekarpenengatik bildutakoaren eta ordaindutako prestazioen eta aurreikuspen-planetan egindako erreskateen baturaren arteko aldeak saldo negatiboa duela 2014-2017 aldian. Hala ere, alde hori nabarmen murriztu da 2017an, bai egindako ekarpenen igoeragatik, bai ordaindutako prestazioen bolumenean eta egindako erreskateen zenbatekoan batera izandako jaitsieragatik".⁷¹

Taula 17

Aurreikuspen-planak dituzten BGAEetako bazkide kopuru bilakaera ⁷²

	4T 2014	4T 2015	4T 2016	4T 2017
BAZKIDEAK GIZONAK	662.482	653.497	640.085	633.829
EMAKUME BAZKIDEAK	509.546	503.928	496.037	493.262
GUZTIRA	1.172.028	1.157.425	1.136.122	1.127.091

Iturria: Finantza Politikako Zuzendaritza.

⁷⁰ IB, Cuadro 14, 10 or.⁷¹ IB, 9 eta 10. Or. Azpimarrak gureak dira⁷² IB, 10. taula, 7. Or.

Taula 18

Planek 2017an lortutako errentagarritasuna koadro honetan islatzen da ⁷³

Errentagarritasuna	Banakako Planen Kopurua
Negatiboa	44
0-5%	177
5%-10%	36
>10%	11

"Enpleguko BGAEei dagokienez, kudeaketa propioa duten lau erakunde sektorialen batez besteko errentagarritasuna (enpleguko BGAEen ondare osoaren %75 da), %5,80ra iritsi zen 2017an. Hala ere, kontuan hartu behar da legediak aukera ematen diela enplegu-erakundeei, baldintza jakin batzuk betez, beren errenta finko negoziagarriaren zorroa kostu amortizatuan kontabilizatzeko, eta horrek eragotzi egiten duela errentagarritasunak zuzenean konparatzea banakako erakundeekin, zorro hori merkatuko balioan kontabilizatzea " ⁷⁴

3. Errenta-mailak eta BGAEak Euskadin

"PFEZari buruz eskura dauden azken estatistiken arabera, 2014ko ekitaldian, Euskadin gizarte-aurreikuspeneko sistemetara egindako ekarpenengatik zerga-oinarrian izandako murrizketaren bolumena 650 milioi eurokoa izan zen (812 milioi euro 2013an), eta zergadunen %31,9k egin zituzten (%34,9 2013an), guztira 356.947 aitorlek (395.195 aitorle 2013an). Horrek esan nahi du, batez beste, 1.822 euroko ekarpena egin zutela. Errenta-mailen arabera ekarpenen banaketaren azterketak agerian uzten du diru-sarrerara txikiagoak dituzten pertsonen kalterako parte hartzea oso desberdina dela " ⁷⁵

⁷³ IB, 19. taula, 13. Or. Iturria: Finantza Politikako Zuzendaritza

⁷⁴ IB, 14. Or.

⁷⁵ Ogasun eta Finantza Saila: Euskadiko Gizarte Aurreikuspen Osagarriaren Gogoeta, 39. or.

Taula 19

Euskadiko gizarte-aurreikuspen osagarriko ekarpenen banaketa, errenta-mailen arabera. 2014 urtea⁷⁶

Errenta mailak (Likidazio- oinarria) eurotan	Aitortzai- leen kopurua	Guzti aren %	BGAeko Ekarpen- dun	Guzti aren %	Ekarleen % aitortzen artean	Zenbatekoa (Mila €) BGAEn ekarpenak	Guzti aren %	Bataz besteko urteko ekarpena €tan
<6000	174018	15,6	17911	5,0	10,3	13513	2,1	754
6000-18000	352880	31,5	83350	23,4	23,6	86319	13,3	1036
18000-30000	313885	28,1	111319	31,2	35,5	169890	26,1	1526
30000-42000	170960	15,3	80323	22,5	47,0	163266	25,1	2033
42000-54000	51050	4,6	29333	8,2	57,5	80732	12,4	2752
54000-66000	22756	2	13856	3,9	60,9	46196	7,1	3334
66000-90000	19196	1,7	12088	3,4	63,0	47281	7,3	3911
>90000	13882	1,2	8767	2,5	63,2	43016	6,6	4907
GUZTIRA	1118627	100	356.947	100	31,9	650.213	100	1822
<18000	526898	47,1	101261	28,4	19,2	99832	15,4	986
18000-42000	484845	43,4	191642	53,7	39,5	333156	51,2	1738
42000-66000	73806	6,6	43189	12,1	58,5	126928	19,5	2939
>66000	33078	2,9	20855	5,8	63,0	90297	13,9	4330

Iturria: Euskadiko Zerga Koordinaziorako Organoa.

Taula horretatik ateratzen den ondorio garrantzitsuena, 2014an 1.172.028 BGAEk, 671 milioi euroko ekarpenak egin zituztela da. Ogasunean 365.947 aitortzen (aitortzen guztien %32) 650 milioi aitortu zituzten. Gero, 365.947 aitortzek 1.172.028 BGAE dituzte. Ura baino gardenago. Ikus dezagun zer dioen txostenak berak 17. orrialdean: *"Sektorearen bolumen altuek, konparazio terminoetan, ezin dituzte ezkutatu zenbait gertakari, hala nola:*

- *Ekarpen berantiarrek, inbertsio-profil kontserbadoreek, administrazio-gastuek eta erreskateen bolumenak egiten dute sistema indibidualak ekarpen potentzial gutxi ematea etorkizuneko pentsioei.*
- *Enplegu-sistema garatnago dagoen arren, kontuan izan behar da bere ondarearen %60 baino gehiago 50.000 bazkide baino gutxiagoren eskuetan dagoela, kooperatibistek eta aurrezki-kutxetako langileek osatuta. Gainera, litekeena da ondare horren erdia baino gehiago 10.000 pertsona baino esku gutxiagotan kontzentratzea (euskal langileen %1 izango litzateke, gutxi gorabehera) ".*

Hori 2016an baieztatzen bazen, eta ordutik hona, soldata baxuak jaitsi eta altuak igo egin direla jakinda, nola egongo da egoera hori egun? Ondorio gehiago

⁷⁶ IB, 39. or.

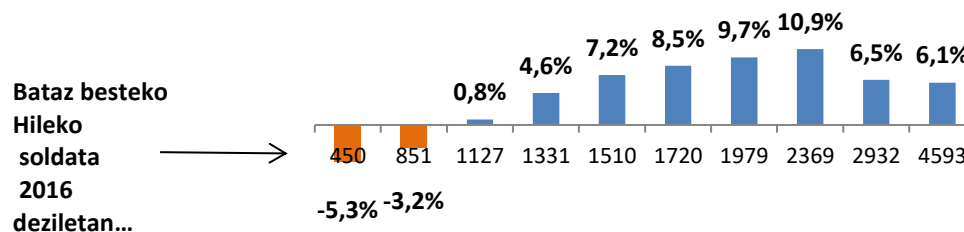
atera daiteke koadro horretatik eta aurrekoetatik, kontuan hartuta 30.000 euro euskal batez besteko errentarekin alderatuta daturik errealea izan daitekeela.

1. Txosteneko tauletan ikus daitekeenez, Euskadiko Ogasunari 1.118.627 aitortpen egin zaizkio, eta BGAEei 356.947 ekarleek egin dizkie, eta aitortutako zenbatekoa, guztira 650 milioi izan da. Horrek, batez beste, 3,3 BGAE aitortzaile bakoitzeko ematen dizkigu mota horretako ekarpenean.

2. Honek argibide bat behar du. Gauza bat da aitortpena aurkeztera aginduta dauden pertsonen kopurua, eta beste bat zergadunak. Kalkuluen arabera, EAEn enplegatu eta langabetuekin batera, 1.100.000 daude, eta 500.000 pentsiodun (horiek ere zergadun gara), 1.600.000 zergadun ditugu. Gertatzen dena da gutxienez 400.000 zergadun daudela "aitortzaile" izateko betebeharririk ez dutenak. Diru-sarrera txikiekin "sobera laguntzen" dutenak osatzen dute talde hori. Nondik ateratzen dira 400.000 horiek? Oso erraza, pixka bat aurrerago ikusiko dugu.

Grafiko20

Euskadi- 2016ko hileko batez besteko soldata, dezileko, eta 2008tik aurrera izandako igoera.

Tomas Arrieta Lan Harremanen Kontseiluko (LHK) presidenteak 2018ko uztailaren 12an El Correo-ri azaldu zionez, soldata altuenen eta baxuenen arteko aldea gero eta handiagoa izatea kezka sortzen zuela, "*Arlo horretan berdintasun handiagoa lortzea da aurrean dugun erronka handienetako bat*". LHK-k goian azaldutako grafikoa egin zuen soldaten bilakaera alderatzeko, 2008tik 2016ra. Ikusten denez, soldata baxuenak jaitsi egiten dira, eta altuenak igo.

Grafiko horretatik ondoriozta daiteke urtean 18.000 eurotik beherako errentek soldatapekoen %35-40 hartzen dituztela (1.331×14 ordainsari = 18.634 euro), hau da, soldata-egituraren lau dezil. Egia da pertsona batek aparteko errentak izan ditzakeela, baina ez dira oso urruti ibiliko gure kalkuluak. (Enplegatuen + langabeen) %40 hori 400.000 zergadunen baliokidea da. Horiei urteko 18.000 eurotik beherako diru-sarrerak jasotzen dituzten pentsiodunen %60 gehi diezaiekegu (horiek ere zergadunak dira), eta, beraz, zergadunak izan arren, ez dute

zertan aitorpena egin behar. Dagoeneko 400.000 landunak ditugu, eta 300.000 pentsiodun, 18.000 euroko diru-sarreraren azpitik: horrek 700.000 zergadun batzen ditu tarte horien barruan. 18.000 eurotik beherako aitorleak, berriz, 526.898 dira; beraz, 173.102 falta dira. Noski, pentsiodunek ez dute Enpleguko BGAE bat izango, baina agian badago banakako bat duena. Horrek akats bat edo uzten digu aitortzaileen kontuan, 18.000 euroko errentatik beherakoa, enpleguko BGAE baten edo banakako BGAE baten edukitzailerik potentzialak izan daitezkeenak. Hau da, 18.000 eurotik beherako errenta dutenen artean, aitortzaileen %19,2k BGAE bat duela egia bada ere, 18.000 eurotik beherako zergadunen %14,4k soilik du BGAE bat. Dena aldatzen da aitortzailea edo zergaduna esaten badugu.

3. Esan daiteke 2014ko datu fiskal errealek balio diezaguketela gaur egungo datuen estimazio gisa; izan ere, 2018ra arte soldatak apenas igo ziren, eta, gainera, bazkide kopurua eta ekarpenen kopurua antzekoak dira: enpleguko BGAEan igo dena indibidualetan jaitsi da. Baliteke 15.000 bazkide inguruk aitorpenik egin ez izana, errenta-maila txikia dutelako, baina oraingoz alde batera utziko dugu, guztizkoaren gaineko ehunekoa txikia baita.

4. Desfase bat dago aitortutako 650 milioiko zenbateko bateratuaren eta 2014an egindako ekarpen bateratuaren artean, 671 milioikoa izan baitzen. Hau da, 21 milioi falta dira, aurreko puntuan esaten duguna azal dezaketena: 30.000 eurotik beherako errentek ondarearen %26,1a dute BGAEetan. Ez dugu erratuko (datu zehatzagorik ezean) enpleguari buruzkoak direla esaten badugu. Kolektibo horrek ekarpenen %41,5a maneiatuko luke, baina ekarpenen %25-30a desgrabatzea baino ez luke ekarriko, gainerakoek, txikienek, ez baitute PFEZa ordaintzeko adinako errentarik. Hemen galdetu behar da: zer pentsio-osagarri lor daiteke urteko 754 edo 1.036 euroko ekarpenarekin?, zer egiten dute errenta horiek?

245.628 BGAEko aitortzaile geratzen zaizkigu, gainerako BGAEak banatzeko. 2014an 1.172.028 bazkide ziren (Enpleguko BGAEak + banakakoak), eta esan dugu "errenta sinpleen" BGAEak 111.319 zirela, baina 1.060.709 BGAE geratzen zaizkigu errenta altuenen artean banatzeko, hau da batez beste sortzen den emaitza: 4,3 BGAE dituzte 30.000 eurotik gorako errentak, bazkide bakoitzeko. Hau da, sektore horrek, Enpleguko BGAE bat izateaz gain, 3,3 banakako BGAE ditu, bakoitzak edo bere familia-unitatean. BGAE asko esku gutxitan. Zehatz-mehatz jakin beharko litzateke banakako zenbat BGAE diren Euskadikoak eta zenbat kanpokoak. Kanpotik ezin dira asko izan, hemen 2014ko 671 milioi ekarpenetatik 650 aitortu baitira, kopuru horren %97ren baliokidea da; beraz, bi modalitateetako BGAE ia guztiek Euskadikoak izan behar dute. Beraz, gezurra badirudi ere, batez beste 4,3 BGAE ditugu urteko 30.000 eurotik gorako errenten artean.

Datu zehatzagoak izateko, beharrezkoa litzateke foru-aldundiek argibide zehatzagoak ematea. 30.000 eta 42.000 arteko errentak zituztenek ekarpenen %25.1a egin zuten. 42.000 eta 66.000 arteko errentak zituztenek %19.5a egin zuten, eta 66.000 baino gehiagoko errentak zituztenek ekarpenen %13.9 egin zuten. Ekarpinak batera hartuta, esan daiteke soldaten (soldatak eta pentsioak) gaineko batez besteko presio fiskal erreala %15 ingurukoa dela EAEn. Euskal Ogasunak 100 milioi inguru biltzeari utzi dio, eta horrek errentarik altuenei egiten die mesede, nahiz eta egia esan, prestazioetan erreskatatzean ogasunek 100 milioi horiek berreskuratu egingo ditu.

Errenta altuak, 42.000 eurotik 66.000 eurotara edo gehiagora, eta BGAEko 64.044 ekarle baino ez direnak, desgrabazio fiskalaren %33,4 eramaten dute. Errenta horiek, ziurrenik, azken soldata-dezilaren erdiak dira, hau da, gehien irabazten dutenak gehiago desgrabatzen ari dira. Ez hori bakarrik, Administrazio Publikoko langile askok diru publikoarekin ordaindutako ekarpenen erdia dute ("enpresarenak"), eta diru hori Euskal Zerga Agentziak du biltzeko arduratzen. Hau bai dela errenten birbanaketa bat behetik gora. Txapeldunak gara desberdintasun politikak egiten.

Taula 20

Gizarte-aurreikuspen osagarria hedadura, errenta-mailaren eta lurraldearen arabera. 2014 urtean⁷⁷

Errenta mailak (Likidazio-oinarria) €	Araba/ Álava	Bizkaia	Gipuzkoa
<6000	4,7	8,6	16,2
6000-18000	13,2	20,7	33
18000-30000	27,7	29,6	46,9
30000-42000	44,3	42,8	54,6
42000-54000	52,2	54,8	63,6
54000-66000	56,4	60,1	64,1
66000-90000	57,9	64,3	62,8
>90000	59,4	64,2	62,5
GUZTIRA	24,1	28,4	40,9
<18000	10,5	16,5	27,8
18000-42000	33,5	34,4	49,5
42000-66000	53,4	56,5	63,7
>66000	58,4	64,2	62,7

Iturria: Euskadiko Zerga Koordinaziorako Organoa

⁷⁷ Ogasun eta Finantza Saila: -Euskadiko Gizarte Aurreikuspen Osagarriaren Gogoeta - 2016ko uztailaren 29a, 41. or.

Azterlan horren arabera, "Krisia lehertu ondoren, Gizarte Aurreikuspen Osagarriaren (GAO) zabaltze-mailak behera egin du pixkanaka 2011ra arte, eta, ondoren, 2012ra arte; izan ere, 2012. urtean, enplegua suntsitzeko prozesu orokorrari gehitu behar zaio 2012, 2013 eta 2014 ekitaldietan defizit publikoa zuzentzeko sektore patronal publiko osoari ezarritako ekarpenen geldialdia, eta 10 puntu jaitsi da, %31.9an geldituz. "2014ko ekitaldiko azken emaitza fiskalen ondorioz, ekarpenak egiten dituzten zergadunen ehunekoa, 1999ko maila baino txikiagoa da"⁷⁸

Taula 21

2018ko Irailak 30ko datuak

Datu ekonomikoan Milioi eurotan

	Sozioak	Ondarea Osoa	Ekarpenak	Prestazioak	Partaide/ Osasuna
GEROA Pentsioak BGAE	268104 = (108.365 Ekarleak +153.010 Onuradunak 2017an)	2.137,7	68,53	39,68	7.973
ITZARRI BGAE	100.630	663,33	14,99	10,49	62.402
ELKARKIDETZ A	28.166	1.124,41	33,62	24,92	39.921
LAGUN ARO BGAE	43.758	6.394,02	153,46	203,26	146.122
Besteak	117.660	2.835,36	13,93	99,64	24.098
GUZTIRA	468.318	13.154,82	284,53	377,99	28.090

Iturria: Federación de EPSV de Euskadi- Euskadiko BGAE Federazioa

Aipatutako azterketaren arabera, hiru herrialdeetan (Araba, Bizkaia eta Gipuzkoa) %24.1 sartu da; %28.4 eta %40.9, hurrenez hurren. Enpleguetako zenbat BGAEri dagokie hori? Euskadiko BGAEen Federazioaren taula daukagu. Baina begirada soil batek agerian uzten dizkigu Euskadiko Enpleguko BGAEen benetako tamaina eta bolumena: Lagun-Arok enpleguko BGAEen funts guztien ia %50eko diruak ditu, eta Euskadi osoko landunen %4,5 baino ez dira. Nahiko argi geratu da BGAEek Euskadin duten hedadura izugarria oso kontakizun interesatua eta benetan faltsua dela.

Jarrai dezagun aztertzen. Gipuzkoari dagokionez, alde batetik Geroako bazkideak ditugu. Bestetik, kontuan hartzen badugu Lagun Aro, Itzarri eta Elkarkidetzako bazkideetatik herena probintzia honi dagokiola, 57.500 bazkide gehiago ematen dizkigu. Hala, Gipuzkoan 325.622 bazkide egon daitezke Enpleguko BGAEetan. Baina Gizarte Segurantzako afiliazioak esaten digu oraintxe bertan (2018ko abendua - Sistema osoa)⁷⁹, langabezia baxuarekin, 321.516 afiliatu

⁷⁸ IB, 42 or.

⁷⁹ Gizarte Segurantza: -Gizarte Segurantzarekiko afiliazioa 2018ko abendua.- 32. or.

zeudela herrialde horretan. Horrek adierazten du okupatuen %101ek Enpleguko BGAE bat duela. Bistan denez, hori ez da egia, errealitatea da ekarpenak egiten ez dituzten 153.010 bazkide onuradunekin puztuta daudela Geroako bazkideen kopurua. Horregatik, azken horiek kentzen baditugu, 172.612 bazkideetan geratuko gara, eta horrek esan nahi du,%40a dela, agian zerbait gehiago ere izan daitezke (2018. urtean). Horrela geratzen zaizkigu 142.706 BGAE Bizkairako eta Arabarako. Bizkaiko kotizatzaileen %28 eta Arabako kotizatzaileen %24,1 hartzen baditugu, 110.3000 eta 33.120 ditugu, hurrenez hurren, eta zenbaki horiek bat datoz EAEko Enpleguko BGAEen errealitatearekin.

Azpimarratu behar da kotizazioak ez direla aurrezkiak, lan-errentak baizik. Kotizazioak ezin dira aurrezki gisa kontzeptualizatu. Bere garaian, eta oraindik, kontingentzia arruntengatik kotizazioen tratamendu fiskala honako hau izan zen:

- Soldata gordina oinarritzat hartuta, %23,6 ez zen nominan agertzen, ez zuen IPRF ordaindu ezta ere zerga-kontzeptu bakar bat ere desgrabatu. Ez zuen halakorik egin ez enpresarentzat ezta langilearentzat ere. Hori zen 70eko hamarkadan *soldataren zati soziala* deitzen genuena.
- Soldata gordina oinarritzat hartuta, %4,7a deskontatu zitzaigun nominatik, eta PFEZ gisa tributatu zuen. Baina haren zerga-tratamendua honako hau izan zen: errenta-aitorpena egitean, murriztu egiten zen, eta gaur egun oraindik ere murrizten da, zerga-oinarriaren zenbatekotik; beraz, nominan aurkeztutako PFEZa ia %100ean itzultzen zen eta itzultzen da.
- Kotizazio horiek gure adinekoen pentsioetara joaten zitzaizkienean, PFEZa ordaindu zuten (ziren eta diren lan-errenta gisa). Hau da, PFEZa ordaindu bazuten, une bakoitzeko pentsiodunek ordaindu zuten, eta ez lanean ari ginenok.

Enpleguko BGAEek pentsio publikoa osatzeko espiritua dute. Eta, hain zuzen ere, espiritu hori betetzen duten pertsonak dira diskriminatuak, hau da, prestazioa horiek, hilerio pentsioa osatzeko erabiltzen dutenak. Azken horiek, edozein pentsiodunek bezala, beren pentsioaren PFEZ ordaintzen dute, BGAEarekin eraiki zuten zati osagarria barne. Ekarretakoa edo kolpearen zati bat erreskatatzeak ez du betetzen gizarte-aurreikuspen osagarriaren planen espiritua; gainera, saritu egiten da, eta ez du %40a aitortu behar (muga handi samar bateraino).

BGAEEtan aurrezki-urteetan onura jaso duten gehienak errentarik altuenak dira, aurreko orrialdeetan adierazi ditugun datuetan ikus daitekeenez. Orain arte dagoen tratua zera zen: laneko etekinak direla, eta horrela tratatu behar direla. Beste itun edo akordio batera irits daiteke eta hemendik aurrera kapital etekin modura tratatuak izan. Kasu horretan, zergak ordaindu behar dituzte. Baina ez bata eta ez

bestea, hori ez da onargarria. Gauzak argi izan behar dira. Argi eta garbi aldarrikatu behar dena da Sozietateen Zergak ekitatez laguntzea soldata-errentek egiten duten mailan. Exijitu behar dena SICAV ezabatzea da. Produktu horiek instituzioek legeztatutako iruzurra dira.

Esan daiteke, halaber, BGAEak eta pentsio-planak finantza-sistemaren sorkuntza interesatua direla. Adostu behar da nola ematen diren, zer tratamendu fiskal izan behar duten eta zertarako erabili behar den BGAEen dirua. Baina hori ezin da tratatu sektore sozial jakin baten aldarrikapen gisa. Zerga Agentzia eta Ogasuna, guztiok gara. Eta arauak denon artean jarri behar dira, eragile sozial eta ekonomiko guztien artean, modu adostuan.

4. Etekinen jatorria

Beren azterketen arabera, azken 26 urteetan banakako planetan lortutako etekinek %4,21a errentatu dute batez beste, eta enplegu-planak, berriz, %5,98a. Azken bost ekitaldiak aztertuta, Enpleguko BGAEek %4,78 errentatu dute batez beste, eta banakako planek, berriz, %4,18. Esaten ez dutena da azken 26 urteetan KPI, INIren arabera, %90,9 igo dela, edo urteko batez bestekoa %3,5 izatea. Horri esker, errentagarritasuna %1,7koa da banakako planetan, eta %2,5ekoa enplegu-planetan. Kudeaketagatik eta gordetzeagatik komisioak deskontatzen baditugu (%0,43), ekarpen-egilearen errentagarritasun-tasak %1,25 izango da banakako planen kasuan, eta %2,07 enpleguko kasuan. Hau ez da suziriak botatzeko. Arriskatzen baduzu, errenta dago, eta arriskua ere bai.

Argitu dezagun, ekarpen-egile batek bere soldataren %6a 40 urtez jartzen badu, gero azken soldataren %30aren baliokidea den pentsio-osagarria beste 20 urtez kobratzeko, ezinbestekoa da bere aldeko etekin garbia, KPIa baino %3,7 handiagoa izatea. Ikus dezagun zer dioten beraiek errendimenduei buruz. Itzarriren propaganda-liburuxkan "itsulapikoa" (amua) bat ikusten dugu, eta hurrengo orrialdean esaten zaigu *"errentagarritasun historikoa %4tik gorakoa. Horrek esan nahi du KPI baino %2 gehiago dela urteko, eta Itzarrirekin alderatu daitezkeen sektoreko banakako pentsio planen batez bestekoa baino %3 gehiago"*. Egia esan beharra dago, ez dute gezurrik esaten, eta gainera, beharrezko datu guztiak ematen dituzte, bazkide bakoitzak uneoro jakin dezan bere ondarearen egoera zein den. Aldiz, Baskepensiones (BGAE indibiduala) erakundearen propaganda ikusten badugu, "inurri" bat agertzen da, eta haren simulazio-kalkulu guztiak honako hauetan oinarritzen dira: *"Bermatu gabeko %2.25eko TAEren errentagarritasuna 2017-2031 urteetarako eta %1,75ekoa 2032. urterako"*. Itzarriren kudeaketa-gastuak %0,43 dira, eta sektoreko batez bestekoa %2 ingurukoa da. Baskepensioneek errentagarritasun

txikiagoa agintzen dute, baina frankoak dira (ezin ditugu bermatu), eta Itzarrik, berriz, ez du bermearen gaia aipatzen.

Guretzat enpleguko EPP eta BGAEen alderdi kezkarria ez da (eta ez du izan behar) haien errentagarritasuna, baizik eta errentagarritasun horren jatorria eta etika, haien arriskuarekin batera. Lehman Brothersena bezalako krisialdi batean, pentsio-plan horiek, 2008an hemen egin zuten bezala, %9 galdu (edo %20 batez beste Europako eskualdean); beraz, ekarpen-egileak pilatutako ondarearen eta sortutako errenten zati bat galduko luke; eta urteko batez besteko errentagarritasuna %2,5etik %3ra edo urteko batez besteko %1era edo %2ra jaitsi liteke. Ez dezagun ahaztu BGAEak ez datozela bat finantza-erakundeen EPPen izaerarekin, eta badirudi zuhurragoak direla diruarekin. Hala ere, bere funtsezko lana "burtsan inbertitzean" datza, 2017ko memoriak argi eta garbi islatzen duten bezala: *"Inbertsioa enpresa handien bidez bideratzen da, eta sektoreen arabera banaketa egokiarekin"*. Suposatzen dut "finantza"⁸⁰ enpresa handiei buruz ari dela. Elkarkidetzaren, Itzarriren edo Geroaren 2017ko memoriak aztertuz gero, ikusiko dugu errenta aldakorrean egiten duen apustua ondarearen %28a dela lehen kasuan, eta %34 azken kasuan. Errentagarritasun globala errenta aldakorrean inbertitutako funtsen mende dago. Arriskua badago. Eta diruaren erabilera ez da batere argia. 2017an, errenta aldakorren emaitza %18,42koa izan zen Geroan, %10,2koa Elkarkidetzan eta %14koa Itzarrin. Hau da, urteko 5 edo 6,5 puntuko errentagarritasun bateratuaren (haztatua) 3,5 - 4,5 puntu errenta aldakorren bidetik datoz.

Hipoteken eskandaluen eta bankuen klausulen letra txikiaren gehiegikerien ondorioz, EPPak sustatzen dituzten erakundeak osasunean sendatzen ari dira, eta orain beraiek dira arrisku horiei buruz ohartarazten dutenak. Horrela errezatzen du *Baskepension*-ek bere publizitate postontzietan sakelakoen eta interneten bidez⁸¹. Beren webguneetako pakete guztietan EPPak *arrisku handia* dutela ohartarazten dute. Hauxe da mezua: *"planifikatu zure etorkizuna Baskepensionekin: "Tarte hori Kutxabanken pentsio-planen arrisku-maila da, eta datu historikoetan oinarrituta kalkulatu dago, baina baliteke datu horiek ez laguntzea planaren etorkizuneko arrisku-profila modu fidagarrian adierazten. Gainera, ez dago bermerik adierazitako kategoria aldatu gabe geratuko denik, eta denboran zehar alda daiteke. Prestazioa kobratzea edo erreskate-eskubidea baliatzea pentsio-plan eta funtsen araudian araututako kontingentzietako bat edo salbuespenetako likidezia-kasuren bat gertatuz gero bakarrik izango da posible. Aldaketako-eskubideen, prestazioen eta likidezia-kasu berezien balioa pentsio-funtseko aktiboen merkatu-balioaren*

⁸⁰ 2017ko Memoria, Elkarkidetz, 35. or.

⁸¹ Hemen ohartarazi behar da ez direla gauza bera PPE bat eta BGAE bat. Lehenengoan arriskuez ohartarazi behar dizute sinatu aurretik, zu ez zarela inola ere bazkide bihurtzen. Enpleguko BGAEetan bazkide zara sinatzen duzunean eta baldintzak onartu dituzula uste denean.

*arabera*koa da, eta galera garrantzitsuak eragin ditzake ...” Bizkaian, Araban edo Gipuzkoan aitorpena egiten baduzu, zatoz Baskepensionera "(iruzkinik gabe, haiek dena esaten dute).

Arrisku hori errenta aldakor ospetsuetatik eta *High Yield* bezalako beste finantza-produktu batzuetatik dator (errendimendu handikoak, baina baita arrisku handikoak ere, oro har kalifikazio baxuko erakundeek jaulkitakoak). Errenta aldakorri buruz esan behar da egia dela, aditu eta eskuliburu guztien arabera, errenta aldakorrak, arrisku handiak baditu ere, epe luzera korrelazio handia duela herrialde baten errentagarritasunaren eta hazkunde ekonomikoarekin. Printzipioz, hau egia da. Hala ere, diru hori horretan eta halako arriskuekin erabiltzea kritikagarria bada ere, kalkulu hori zalantzezkoa da. Inork uste al du etengabeko hazkundera posible dela? Hazkunde jarraitu hori beste batzuk etengabe pobretzearen kontura bakarrik izango da posible. Gainera, milioiko galdera dago: errententzat horrela bada, zergatik soldatentzat ez da hala? Beti lelo bera entzuten dugu soldatei buruz hitz egiten denean. Zergatik soldatak ez dira etengabe igotzen, KPIaren arabera, herrialdearen hazkunde ekonomikoak epe luzera eutsi, ahalbidetu eta abalatzen duela jakinda? Bidezko Soldata batetik hasiz gero, noski. Zergatik ez dago konponduta behingoz soldaten eta pentsioen gai hau?

Errealitate horrek ere balioan jartzen ditu, eta asko, Pentsio Publikoak, banaketa-sisteman oinarritzen diren heinean, eta haien hileko bilketa zuzenean doana, inolako finantza-zirkuitutik pasatu gabe, pentsiodunen diru-sarreretara eta hortik kontsumora. Kontsumo hori "jarduera ekonomikoaren" zati bat da modu garrantzitsuan, eta bere bilakaera ere (errenta aldakorrak egiten duen modu berean) dagokion herrialdeko edo inguruko ekonomiaren hazkundearekin paraleloa da, eta gizarte osoa geruza fin baina uniforme estaltzen duen errentagarritasuna eragiten du. Horregatik, ekonomialariek diote pentsioak direla tokiko eta auzoko ekonomiari gehien laguntzen dioten diru sarrerak. Errealitate horrek balioa ematen dio langile bakoitzari dagokion pentsioaren prestakuntzan, kotizaziotan jartzen den soldataren %28,3, azken soldataren %90 bihurtzea justifikatzen duen arrazoiari. Kontsumo horrek, dinamika ekonomikoan parte hartuz, jarduera produktiboa indartzen du eta etorkizuneko garapen ekonomikoak ahalbidetzen ditu. Kontsumoa, ekoizpenaren beste aurpegia da, txanpon beraren betaldea.

Agerikoa da, halaber, esklaboen enpleguekin eta soldata miserableekin errenta aldakorrak dibidendu asko eman behar dituela. Ideia bat egiteko: errenta aldakorra kapitalean inbertsioa da, akzioetan, eta, beraz, enpresen kontabilitate-emaitez etekin ematen digute. Igo eta jaitsi egiten dira, baina luzera beti eta batez beste oso positiboa da. Egia esan, enpresen jarduera ekonomikoa errentagarriena da. Horietatik elikatzen dira etekin finantzario eta espekulatibo guztiak, komisioak,

tasak, kontribuzioak, zergak, kotizazioak, soldatak eta mozkinak. Hori da egia. Eta garrantzitsuagoa dena, langilearen etorkizuneko pentsioak badira kezka: zergatik ez die euskal enpresaburuek zuzendaritza irekitzen jabetza-eskubideak dituzten langileei, horien partaidetza ekonomikoa izan ondoren?, zergatik ez da inbertitzen euskal enpresetan, euskal langileek sortutako BGAEren ondare guztia beren akzioen zati bat erosteko?, zergatik inbertitzen da AEBetan (errentagarritasuna %16-19) edo emergenteetan (errentagarritasuna %34)? Euskadin, horrek ez luke gutxiago emango? Zergatik eskatzen zaie gorabidean dauden herrialdeei antzeko kapital-errentagarritasuna, beren soldatek eta ekonomiek premiazko hobekuntzak behar dituztenean? Inbertsioek, kapitalen gehikuntzak eta haien errentagarritasunek ere izaera eta eragin soziala dute, eta erabiltzen diren ekonomia motaren arabera eta ematen diren baldintzetan, ondorio sozial batzuk edo beste batzuk izango ditu. Hain zuzen ere, izaera sozial horrek zehaztuko du zein ekonomia eraikitzen ari garen denon artean hurrengo etorkizunerako. Gogoeta horien arabera, guztiok izan behar dugu gure diruaz egiten dugun erabileraren ardura eta kontzientzia. Beste herrialde batzuetan ere arazo bera dator, pentsioei buruzkoa. NDFk⁸² argitaratzen dituen ikerketek argi eta garbi erakusten dute Brasil, Kolonbia, Txile, Costa Rica eta beste herrialde batzuetako egoera. Herrialde horietan, zahartzeak eta biziraupenak herrialde garatuen antzeko joera jarraitzen dute, eta pentsio-sistemaren defizitekin ere kezkatzen hasi dira.

Errenta finkoan eta errenta aldakorrean inbertitzen da, esaten genuen. Geroan adierazi bezala: "Errenta aldakorreko merkatua enpresen emaitzen bilakaeraren arabera izango da nagusiki. Burtsa amerikarretan %10 haztea espero da, eta Europako burtsetan, berriz, %9a. Aurtengorako espero den errentagarritasuna %4 ingurukoa da, %8ko aldakortasunarekin. Errentagarritasun arrisku binomio hori ez da oso erakargarria, errenta finkoa %0 inguruko mailetan baitago. Praktikan, *errenta aldakorra da balioa sortu dezakeena*"⁸³. Bai, eta arrisku handia ere bai. Hona hemen Jorge Riechmannek egiten duen kritika: "Teoria ekonomiko bat -eta are gehiago, praktikoa-, Balio erantsiari "soilik erreparatzen diona," Lapurtutako balioaz "inoiz kezkatu gabe, hor erakusten da zibilizazio honen borondatezko itsutasun bikaina. "Inbertitzailea" zoro megalomanoa da, munduak urtean %6 edo %8 zor diola pentsatzen duena. (Zoro amorratuak ere badaude, %20 zor zaiela sinetsita dutenak). Eta kapitalismoak psikopata horiei eman die munduaren kontrola! "Errealistek" hauek, etengabe aurpegiatzen diete demokratei, jendeak bere burua gobernatu behar duela uste dutenei, beren inozotasun desegokia: haiek ondo dakite

⁸² Hainbat egileren Latinoamerikako gai ekonomikoei buruzko NDFren bloga. Lorenzo Figliuoli, Valentina Flamini, Frederic Lambert eta Rosalind Mowatt

⁸³ Geroa Memoria 2017, 25. or. Azpimarratutakoa nirea da.

governatzen dutenak eta gobernatuko dutenak "inbertitzaileek"⁸⁴ deitzen dioten talde zoro hori dela. Zenbakiei erreparatuz gero, ikusten dugu Geroa bi puntura dagoela *ero amorratu*en klub horretan sartzeko, gutxienez bere izaeraren %30ean, eta emaitza horietaz harro dago... Azken hamarkada honetan lanaren errentek ez zuten gora egin, kapitalaren errentek gora egiten zuten bitartean. Zerbaitek eragozten badu lan errentek gora egitea, kapital errenten gehiegizko igoerak izan dira. Iraganak jada esaten digu finantza sistema dela sistemaren mailarik ahulena; hotzikarak harrapatzen dituenen, langileok haiek erreskatatzera joan behar izaten dugu. Ez dakit zertan pentsatzen ari garen langileok, 2008. urtean ikusi dugunaren ondoren, finantza-bide horietan lankidetzan aritzea.

Enpleguko BGAE erakundeek kontuak eman behar dituzte eta hori ona eta osasuntsua da. Kasu honetan, informaziorako sarbide handiagoa dugu, eta ekarpen horiekin zer erabilera egiten duten ikus dezakegu. Ikus ditzagun Geroa, Elkarkidetza eta Itzarri: %12,5-16 euskal enpresa-sareko sozietateetan erabiltzen da. Elkartegirekin lankidetzan dihardute hainbat konpainiatan inbertitzeko AIE ORZaren bidez (ondareak kudeatu eta edukitzea) Araban, Bizkaian, Gipuzkoan eta Nafarroan. Ekonomialariek dagoeneko aztertu dituzte gorabidean diren herrialdeetan egindako inbertsioak. Eta bere analisiengatik ondorioztatzen da bi aurpegi dituela. Alde batetik, ona da: garatzen ari diren herrialdeei kapitala eta azpiegitura produktiboak ematen baitizkie; baina, bestetik, mendekotasun ekonomikoa eta mendekotasun politikoa sortzen da, sozietate horien eta haien erakundeen maniobra-marjina blokeatzen duena. Karezkoa eta hareazkoa. Gainerakoari buruz ezin dugu kritikatu (alderantziz baizik) funtsen zati bat gure erakundeen zorrerako edo garatzeko bidean dauden herrialdeetan mikrokredituetarako erabiltzea, eta abar.

Beraz, zalantzan jartzeko modukoa da, sindikalki laguntzeko politika, langile batzuek beren pentsioaren zati bat errenten kontura ziurta dezaten, errenta horiek beraiek baino okerrago kokatuta dauden beste langile batzuen ahaleginetik ere etorriko baitira, lan eta ekoizpen mundutik, bai hemendik bai menpeko beste herrialde batzuetatik. Denok dakigu zer alde dauden enpresa handi, ertain eta txikien artean. Kontua ez da, a priori, handienak produktiboagoak eta eraginkorragoak direla, eta tamainaz jaitsi ahala gutxiago direnik. Ez! Egia esan, enpresa handiek presio egiten diete, batzuetan tiraniaraino, ertainei, eta horiek, berriz, txikiei; eta hauek beren langileen eta autonomoen kostuak eta soldatak doitu behar baitituzte bizirauteko. Hala, enpresa handietako langileek, oro har, enpresa

⁸⁴ RIECHMANN J. «Economía, insostenibilidad, ceguera voluntaria, futuralgia», en VARIOS *La Gran encrucijada*, Ecologistas en Acción de Madrid, 1988 – 273 or.

txikietakoek baino lan eta soldata baldintza hobekak dituzte (nahiz eta beti ez izan horrela), eta, beraz, Sindikatuek errealitate hori kontuan hartu behar dute, ez zatitzeko, dagoena baino gehiago soldatapekoak, (8. Eranskina, 295 or) denok gorritu behar gaitu: ez dira eskuinekoek bakarrik, "desberdintasun sozialak areagotzen dituzten politikak" abian jartzen dituztenak, guztiok bultzatzen ditugu.

Enpleguko EPPEi eta BGAEei egiten diegun kritika enpresa-langile harremanaren izaerari eta patronalaren asmoei zuzentzen diegu. Ulertzen da sindikatuek ez zituztela objektiboki eta behar bezala baloratu Gipuzkoako metalaren moduko hitzarmenak izenpetzearen ondorioak, zeinak enpleguko BGAEak onartzera behartzen baititu langile guztiak, gaur egun duten konfigurazioarekin. Sindikatuek ez zituzten kontuan hartu langileek ondare sozialari ekarri dizkioten alderdi etikoak eta balore sozialen zatia, euren borroka eta ideal sozialekin, Iraultza Industrialaz geroztik. Balore horiek gizarte osoak barneratu eta asimilatu ditu: elkartasuna, duintasuna, irtenbide kolektiboak eta abar ... Hainbat langileren belaunaldiek eta beste eragile sozial eta indibidual batzuek sufrimendu handia jasan eta adore jarri zuten.

Hala ere, posible al da irizpideren bat ezartzea, objektiboki, BGAEak laguntzeko edo ez laguntzeko? Nola ikusi beharko litzateke enplegurako BGAEen proposamena? Lehenik eta behin, produktua ikusi eta aztertu beharko da, ondorio posibleak behatuz eta aurreikusiz edo "aurreratuz": orokorgarria den edo, aitzitik, pribilegiatu batzuentzat bakarrik den, eta abar. Printzipioz, ezin da esan ekarpen horiei ematen zaien praktika eta erabilera bat datorrenik sindikatuen espirituarekin (ezkertiar makala izanda ere). Era berean, ezin da esan horrelako erakundeak (eta beste filosofia batekin) martxan jartzea ezin denik positiboa izan langile eta gizarte mugimenduarentzat. Beraz, beharrezkoa da zehaztea zeintzuk izango liritekeen ezaugarri horiek. Esan dezagun, jatorrian, sindikatuen lana (baita Lehen Internazionala sortu aurretik ere) langileen emantzipazioa zela.

Ikus dezagun lagnen bat langile baten interes politiko eta sozialak enpleguko BGAEren dinamikekin nola alda daitezkeen konturatzeko. 2017ko memorien arabera, Europako panorama politikoa *oso lasaia* zen finantza-merkatuentzat eta *enpresa-etekinen hobekuntzentzat*. Merkatua, finantzak, enpresa-mozkinak, hori da Geroa eta Elkarkidetzaren 2017ko memorietan erabiltzen den hiztegia. Itzarriren memoria ia "datu ekonomikoetara" mugatzen da, eta ez du azalpen testurik.

Hitzak	Pentsioa-k Pensionista-k	Errenta Errentabilidad	Inbertsio Inbertsioak
Geroa	29	135	173
Elkarkidetzaz	76	143	190

Ikus dezakegun bezala, erakunde horiek "bete-betea asmatu" dute, enpleguarentzat, soldatentzat eta pentsioentzat on gutxi ateratzen baita. Azken datuen arabera, 2017ko batez besteko soldata 2012koa bera da. Enplegua suspertuz doa, baina enplegu prekarioa eta gaizki ordaindutakoa da. Pentsioez, zertarako hitz egin! Kalkulatu ditzagun ondorioak, EPPPa⁸⁵ Europa mailan (EU28) orokortu eta aplikatuz gero, Europako Kontseiluak nahi duen bezala, 250 milioi langileri, Europako batez besteko soldatako 1.934 euroekin. Demagun enpresaren eta langilearen artean soldataren %5 jartzen dutela (enpresak %2,5 + langileak %2,5). Hiru urterako emaitza honako hau litzateke: 1.045.000 milioi euro EPPPa. Funtsezko kontua honako hau da: kapital horren %33 errenta aldakorrean inbertitzen bada (AEB, Emerjenteetan, Japonia, etab.) eta eskualdeko gatazka bat gertatzen bada hemen edo han, milioi askoko inbertsio horien zoriaren kontura finantza-sistema urduri jartzen bada, zer jarrera hartuko lukete EBko estatu kideek, alderdiek, sindikatuek eta langileek? Gatazka zentzuz konpontzeko jarrera edo edozein irtenbideren alde egiteko jarrera litzateke *"gure aurrezkiak eta pentsioak salbatzearen"*? Pentsiodun eta langile europarrak, EPPPe antolatuak, NDF motako erakunde bihurtuko al ginateke, presioa egiten herrialde batzuetan LGS ez igotzeko edo beste batzuetan zergak igotzeko edo jaisteko? Garrantzitsuenak "etekinak" mantentzea litzateke. Kapital bolumenagatik ez zen izango. NDFk kide diren herrialdeei (189 herrialde) mailegatu diezaiekeen zenbateko osoa, hain zuzen ere, %0ko interesean, bilioi bat dolarrekoa da (bere orrialdean dion bezala).

Zer irudituko litzaiguke guri negozio edo tailer txiki bat abiarazi eta muntatu nahi duten euskal gazteei %34ko interesa eskatuko baliete? ICOk, esaterako, 20 urterako finantzaketa ekintzaileentzat, %5,5eko edo %6,9ko interesarekin eskaintzen du. Gizarte Segurantzak, adibidez, zati bat ICOn inbertitzen du "erreserba funtsak" dituenen: askoz etikoagoztat jotzen dugu hori bestea baino. Errentagarritasun horrekin funtsek pentsio oso eskuzabalak eman ahal izango lituzkete, eta inbertsioa herrialdean bertan ematen da. Gorabidean dauden herrialdeetan inbertitzea arriskutsua dela argudiatuko da, ezegonkortasun politiko handia dagoela, eskualdeen arteko tentsioak, eta abar, baina, egia esan, egoera horiek sortzen dituzte politika ekonomiko geureak dira. Herrialde aberatsok herrialde horien garapen egokirako bideak bilatu behar ditugu, haien autonomia politiko eta ekonomikoari kalterik egin gabe. Eta langileek eta haien sindikatuek ezin dute horrelako bidegabekerietan lagundu. Errenta finkoko bonuekin gertatzen da Alemaniako bonuak -%0,80ko errenta ekoizten duela, eta beste muturrean

⁸⁵ Hala dio Europako Ekonomia eta Gizarte Komiteak BPPei buruz emandako irizpenak, 5. orrialdean (3.4 puntua): *"EPPPe, erreforma-multzo zabalago baten parte diren beste neurri batzuekin batera, aurrezpena handitzen lagunduko lukete, 700.000 milioi eurotik 2 bilioi eurotik gora 2030erako. Horrek funtsezko bultzada ekarriko luke EBn inbertitzeko"*.

Portugalgo bonuak %19,87koa. Merkatuko gauzak, hain zuzen ere, gai etikoek ezertarako balio ez duten ekonomia baten ondorio direnak.

- Elkarikitzen bere Memorian, "2017ko finantza-merkatuen bilakaera" izeneko kapituluak, honako hau adierazten du: "2016 urte hasierako aldakortasun handiak (Txinari buruzko beldurrak, petrolio-ontzien beherakada, bankuen kapitalizazioari buruzko zalantzak) eta ustekabeko emaitza politikoek (Brexit, Trumpen garaipena) markatuta egon bazen, *2017a, oro har, oso lasaia izan da finantza-merkatuetan, ia mota guztietan aurrerapenak izan baititu*. Hauek izan dira merkatuen igoerei eutsi dieten gertaera nagusiak:

- Hazkunde ekonomiko globala sinkronizatura itzuli da.
- Enpresen emaitza onak.
- Inflazio-tasak neurrizkoak dira, eta Banku Zentralen helburuen azpitik daude oraindik.

- Oraindik politika monetarioak arinak dira, eta banku zentralek pixkanaka hasi behar dute dirua normalizatzen.

- Arrisku politikoa murriztea, bereziki Europan, Holandako, Frantziako eta Alemaniako hauteskunde orokorren emaitzekin

- Erreforma fiskala onartzea AEBn ⁸⁶

Merkatu mugimenduak: *"Ingurune horrekin, errenta aldakorrak portaera positiboa izan zuten enpresen mozkinen hobekuntzen giroari esker*. Standard & Poors 500 indizeak %19,42 egin zuen gora, Eurostoxx 50ek %6,49 eta Nikkeik %19,10. Sektoreka, teknologiaren, lehengaien eta industriaren portaera nabarmendu zuen ⁸⁷

Egoera politiko-ekonomikoaren irakurketa ere egiten du Geroak, Elkarikitzenaren oso antzekoa edo ia berdina. ITZARRI, diskretuagoa, grafikoekin eta taulekin zenbakien berri ematera mugatzen da, eta ez du baloraziorik egiten. Adibide horrek, beste behin ere, agerian uzten du enpleguko BGAEek ez dutela neutraletatik ezer. Esan daiteke kapitalaren logikaren alde egiten dutela, "Lanaren logikaren" kaltetan, sindikatuak *ontzat edo lasaitzat* jotzen al dute Europa-2017rako gauzen egoera hori? Geroako zuzendaritzan Euskadiko lau sindikatu nagusiak daude: ELA, LAB, CCOO eta UGT. Deskribatutako panoramarekin, non dago 1.200 euroko Lanbide arteko Gutxieneko Soldatarako arazoa? Dena "haizea txopan", badoa: emaitza onak, arrisku txikiak, inflazio monetario txikia, hazkunde ekonomikoa.. hau da "paradisua"!

NDFk ere ez luke argazki hau sinatuko, gutxieneko kritikarik gabe. Ikus dezagun zer dioten NDFk, munduko panorama ekonomikoari buruz:

⁸⁶ 2017ko Memoria, Elkarikitzena, 28. or.

⁸⁷ 2017ko Memoria, Elkarikitzena, 31. or. Azpimarratutakoak gureak dira.

*"Desberdintasuna gutxituz joan da munduan, baina herrialde bakoitzaren barruan handia izaten jarraitzen du. Herrialdeen arteko diru-sarrerei buruzko desberdintasunek behera egin badute ere, herrialde barruko desberdintasunak gora egin zuen 1980ko hamarkadaren erdialdetik 2000ko hamarkadaren erdialdera, batez ere ekonomia aurreratuetan. Faktore ugari azaltzen dituzte joera horiek: aurrerapen teknologikoei mesede egin diete kapitalaren jabeen eta oso kalifikatuta dauden langileei. Nazioarteko merkataritzak – Eskulana aurrezte ahalbidetzen duten teknologiek batera, hirugarren sektorezazioa – Pobrezia handitzeko eta murrizteko ezinbesteko motorra izaten jarraitzen duen arren, enplegu-galera batzuk eta joan-etorriak eragin ditu ekonomia aurreratuetan. Integrazio finantzarioak, erregulazio egokirik gabe, krisi finantzarioekiko zaurgarritasuna areagotu dezake, eta kapitalaren negoziazio-boterea indartu. Herrialde batzuetan barne politikek murriztu egin dute eskulanaren negoziatio boterea, enpresen kontzentrazioa handitu, zerga sistemari progresibitatea kendu eta gizarte babesa ahuldu "*⁸⁸.

BGAEn eta NDFren memoriak ikusita, esango genuke kezkatuago dagoela NDF enpleguaz, gure sindikatuak aberastasunaren banaketaz edo gizarte-babesaren ahultzeaz baino. Bistan denez, hau itxuraz besterik ez da. Baina sindikatuak izan behar dute, eta hala iruditu behar zaie. Aipatu dugu enpleguko BGAEi egindako ekarpenek aldaketa eragin dezaketela egoera sozialean eta enpresaren eta langilearen arteko harremanean eta beraz, baita honen jarreran ere. Ea hau horrela izan daitekeen.

1. Lehenengo ondorioa eta garrantzitsua da gehiago kezkatu garelako gure *"plan propioa"* defendatzeaz, Pentsioen Sistema Publikoa defendatzeaz baino. Norabide horretan egindako ibilbidea indartzeko, dagoeneko bi tresna on sortu dituzte: iraunkortasun faktorea eta pentsioen errealizazio indizea. Pentsioak zenbat eta gehiago murriztu, orduan eta beldur handiagoa izango du langileak, eta burdin goriari bezala helduko dio enpleguko BGAEari.

2. Enpleguko BGAEekin euskal industria-ehuna indartzeaz hitz egiten dute, baina ehuneko horretan %6 bakarrik inbertitzen dute. Lehenengo irakurketa zera da: dirudienez, ez dagoela kapital-premia handirik euskal enpresetan; izan ere, 1.200 milioi euro, gutxi ez bada ere, euskal zenbakiekin alderatzen bada, urteko kapital finkoaren kontsumoaren ondoan ez da asko (2017koa 7.200 milioi ingurukoa zen). Deigarria da, ordea, erakunde horiek euskal enpresetan ez inbertitzea "askoz ere errentagarriagoa" izanik, beste herrialde batzuetako errenta finko eta aldarretan egitea. Zergatik? Zein da arrazoa? Funts horietako erakundeetan bildutako euskal langile guztiek euskal enpresetan inbertituko balute, denborarekin euskal ehun

⁸⁸ NDF, 2018 urteko txostena 11. or.

ekonomiko osoaren akzioen %20-25aren jabe izan litezke, dagozkien ondorio guztiakin.

Susmoa dugu hau ez dela erraza. Enpresaburu gehienek ez dute akziodun gehiago nahiko eta/edo ez daude prest beren langileei bertan sartzen uzteko, ez baitute inolako beharrik. Aldiz, interesa dute langileei saltzeko "euskal enpresak bultzatzen" parte hartzen dutela enpleguko BGAEen bidez (modu sinboliko batean). Horrela, partida bikoitzagatik langilea gatibu izatea lortzen dute. Hileko soldata behar du bizitzeko, eta, gainera, bere erretiro-pentsioaren zati bat dago jokoan, *"Gizarte Segurantzak gero eta gehiago murriztuko dizkizu prestazioak..."*

5. Funtsen errentagarritasunari buruz

Oso eztabaida hedatua da pentsio-plan pribatuen errentagarritasuna edo errentagarritasun eza. Gure ustez, kapitaleko inbertsioetarako mailegu-diru gisa erabiliz, EPPek errentagarritasun ona izan behar dute, eremu horretako bilakaera ekonomikoarekin batera. Zalantzazkoa da, jarduera ekonomikoan parte hartzen duten guztiek funtsak eskaintzen dituztenez, horiek agindu bezalako errenta eman ahal izatea. Etekin horien jatorria agerikoa da: gutxi edo asko, jarduera ekonomikoan parte hartzen duten pertsona guztien kontura izango da. Beraz, guztion kapital-errentetan handitzen dena soldata-errentetan murrizketa gisa islatu beharko da, edo alderantziz. Egia esan, Europa osoan (EB28), biztanleria landunaren %27k EPP bat du sinatuta. Biztanleria landunaren %100ek EPP horiek sinatuko balitu, horrek egungoak ez bezalako errentagarritasun-emaitzak ekarriko lituzke. Sisteman, denak sartzen direnean, nahi ala ez, dena aldatzen da, berriro ere banaketa sistema moduko bat bihurtzen da, finantza sistemak kontrolatua. Kasu horretan, kapital-errenten banaketa izango litzateke, ez soldata-errentena, pentsio-sistema publikoaren kasuan gertatzen den bezala.

Ekintzaileek finantzaketa behar eta eskatzen dute. Hori mailegu eskaeren bidez lortzen da. Aurreztutako dirua behar da finantzaketa horiek eman ahal izateko. Inbertsioa erraztea da kontua, ondasunak eta zerbitzuak ekoizteko, behar sozialak asetzeko (benetakoak edo sortuak izatea beste eztabaida bat da). Ekintzaileen kapital eskariak tipoak beherantz presionatzen ditu, sortuko diren ondasunen salmenta bermatzeko. Zenbat eta txikiagoak izan ekintzaileari (enpresaburuari) finantzaketa horiek eskaintzen zaizkion motak, enpresariak prezio merkeagoetan eskaini ahal izango ditu bere produktuak. Prezio baxuetan gertatzea ona da guztiontzat. Hori da ekonomiak lortu behar duena: mundu guztiak eskura izatea bere bizitzako etapa guztietan bizimodu duina izateko beharrezkoak eta egokiak diren ondasun eta zerbitzuak.

Gaur egun ez gara ekoizten dugun guztia kontsumitzeko gai, asko xahutzen da. Bestalde, kapitalen igoera erritmo egokian egin behar da. Eremu horretan "zenbat eta gehiago, hobeto" gaizki funtzionatzen du. Aurreko kapital-inbertsioak amortizatu baino lehen, inbertsio berriekin aldatzen baditugu, azken horiek, beraientzat errentagarri izateaz gain, aurreko inbertsioaren galerak beren gain hartu beharko dituzte. Hona hemen kontraesana: denok kapitalean inbertitzen badugu "errentagarritasun onen" itxaropenarekin, beste nahiarekin talka egiten dugu: guztion eskura dauden ondasunak eta zerbitzuak eskuratzea, behar besteko soldata-errenten bidez. Kapital erabilgarrien gehikuntza handi batek errentagarritasuna beherantz bultzatzen du. Oraindik gehiago indartzen da joera hori, kontsumora bideratutako soldaten zati bat (ez naiz kontsumismoaz ari, baizik eta oinarrizko beharrak betetzeko sarbideaz) inbertsiora bideratzen bada. Ekoizpenaren zati batek ez luke irtenbiderik aurkituko, eta, hau doitzean, langabezia handituko litzateke. Ekoizpena eta kontsumoa txanpon beraren bi aldeak dira. Lehena gabe ezin dugu bigarrena estali, eta bigarrena gabe ez dago lehenengoaren beharrik.

Asmoa ez da kapital gehiago edukitzea. Soberan dago. Hain zuzen ere, esku gutxitan pilatzea eta gutxi batzuek maneiatzea da kezkarria. Joan den mendeko 70-80ko hamarkadan, Latinoamerikan eta beste herrialde batzuetan egindako inbertsioekin, garai hartan "garatzeko bidean" zirenak, hondamendi ekonomiko eta sozio-politikoak eragin zuten herrialde horietan. Gaur egun ere, kapital-kopuru handiak erabiltzen ari dira kontinente "pobre eta mendekoetan" baliabide naturalak arpilatze eta bidegabe jabetzeko: koltana, kobrea, urrea eta beste mineral batzuk eskuratzea Afrikan; gorabidean dauden herrialde askotan (Amazonian, adibidez) herri-lur zabalak eta naturalak pribatizatzea, labore interesatuei eta multinazionalak kontrolatutakoei eskaintzeko; jabetzaren bidez; Baliabide hidrikoak, zeinen jabeak orain arte afrikar bertakoak baitziren; uharte, itsasertz eta itsas kosten pribatizazioa, etab. EPP finantzariek, behar dutena ez dira gure inbertsioak, nahi dutena arpilatze horietan gure parte hartzea eta gure onarmena da, planetako aberastasunen banaketa berri horretan (usurpazioaren bidez) herrialde handienetako aberatsenen alde.

Kapital-inbertsioak ez dira izan behar,ez gehiegizkoak ez urriak, *urtean 100 Tm gari ekoizten dituen nekazari baten antzera*: honek ez du zelemen soil bat edo uztaren erdia gordeko hurrengo urterako, bai zera, 4-6 tona gordeko ditu. Hau da (labur azalduta) kapitala. Kapitalaren berritzeak jardura ekonomikoaren soberakinetik atera behar du. Soberakin hori ez dago soldata errentetan. Agerikoa da biztanle guztiak ezin direla kapital errentetatik bizi. Ezin da zerga-abantailarik lortu, proposamena guztiontzat bada. Tourreko txirrindulari guztiek ere ezin diote 5 minutuko aldea atera tropelari: hori ez da existitzen. "Gutxi batzuentzat" bada,

orduan bai, abantaila fiskalak izan ditzakete, besteen kontura: "Ogasuna denok gara". Tropeleko ihesaldi apurrak ere bai, baina kasu honetan iheslarien beraien ahaleginaren kontura izango da. Egungo hazkunde ekonomikoa, gure planetak bizi duen egoera delikatuarekin, egokia, arduratsua eta ondo pentsatua izatea komeni da. Tomas Pikettyk aurrerabide sozial, ekonomiko eta demokratikoan sinesten du, eta baita hazkundean ere, baina hazkunde ahul batekin bizitzera ohitu beharra dago. Denboran mantentzen den hazkunde ahul bat aurrerapenarekin bateragarria da. Azaldu du, halaber, teknologiak behar bezala erabiltzen badira eta erakunde egokiez hornitzen bagara mundu guztia haietaz baliatu ahal izateko, aberastasun-iturri izugarria osatzen dutela.

Kapital-errentak eta lan-errentak errealitate beraren bi zati dira, Balio Erantsi Gordinaren (BEG) zati biak. Baten bolumena ezin da igo besteren bolumena murriztu gabe. Ezinezkoa da soldaten kontsumoari eustea eta, aldi berean, soldata horien zati bat horiek inbertsio bihurtzeko erabiltzea. Hori soldata altuekin bakarrik da posible, soldata egitura baino hiru hamartar altuagoekin. Guztiok kontsumoaren zati bat 30 urtez atzeratzen badugu, inbertsio gisa erabiltzeko, 30 urte horietan ekoizpenean ere zati hori bera atzeratu beharko dugu. Asmoa kapitala gizarteratzea bada, aurrera. Kapitalerako dirua atera ezazue gizarte osoaren izenean! Azken finean, diru guztia guztiok babesten dugu, gizarte osoak, nahiz eta euro bakoitzak bere jabe legitimoa izan. Baina proposatzen dutena baldin bada, hau da, gure egungo soldaten zati batekin etorkizuneko geure pentsioaren zati handi bat osatzeko, beste "kontratu sozial" bati buruz ari gara. Kapital-errentak dira, halaber, etorkizuneko inbertsiorako kapitala sortu behar dutenak gaur egungo etekinen zati batekin.

6. Pan-European Pension Product (PEPP)

Europar Batasunean PEPPei buruzko dokumentazio asko dago, baina dituzten asmoak eta filosofia ezagutzeko, egoera oso ondo islatzen duten bi dokumentu aztertu ditugu: European Political Strategy Centre-k -Issue 26- emandako "a Pan-European Pension Product" (2017ko ekainaren 29a) eta Europako Ekonomia eta Gizarte Komiteak (EEGK) ECO-440 emandako Irizpena (Bruselas 2017ko urriaren 19a). Lehenak argi eta garbi islatzen du finantza filosofia. Bigarrenak eduki soziala du eta bere hausnarketetatik kezka handia adierazten da. Lehenak oso pentsamendu finantzarioa du, bigarrenak nolabaiteko ardura soziala. Ondoren, idazketa, gomendio, erregelamendu eta abar asko egin dira, dena EEGKk abalatu dezan. Baina plan bat ez da "on" bihurtzen erretorika eta idazketa aldatuz, errealitatea hobetuz baizik.

Lehenik ikusten dena, PEPPen dokumentua irakurrita, *baldintzapean*⁸⁹ hitz egiten duela da: posible da, lagundu dezake, etab. Horren arabera, kapital-merkatuen ikuspegiak, aurrezki-pentsioen garapena sustatuz, epe luzerako kapital-iturri garrantzitsu bat sortuko luke, etorkizunean enplegua finantzatzeko eta estatu kideetan proiektuak handitzeko erabil daitekeena. Nola ez da gehiago zehazten? Agian, Europar Batasuneko agintariak informazio "hain zalantzazkoa eta anbigua" dute?: izan liteke, sortuko luke, etab. ... I+G+B, azpiegitura, osasun eta abarretako inbertsioez hitz egiten dute. Mesedez, argi hitz egin ezazue: kapitalen beharra dago ala ez? Eta baldin badago, zenbat behar da, eta zehazki zertarako eta noizko? Eta galderarik garrantzitsuena: nola ondorioztatu duzue soldatapekoak direla beren soldataren zati batekin sortu behar dutenек? Gaur egungo soldatez noiz kezkatuko zarete zuek? Arazoa 250 milioi langile europarren eta 120 milioi pentsiodunen pentsioak dira edo arazoa da kapitalistek kapital gehiagoren beharrean daudela? Lehenik eta behin, soldata eta pentsio egokiak izatea kostatzen da egin zitzaigun. Bigarrenetik, horretaz argi dago guk baino gehiago ulertzen duzuela. Guk dagoeneko badakigu Suitzan euro asko dagoela pilatuta. Baina, agintariak ez dute irakurri EEGKen irizpena: PEPP ospetsua egin eta hiru hilabetera argitaratu zena, zeren eta ez baitira Europako langile guztiengana zuzentzen, baizik eta gutxi batzuek soilik, ondoen kokatuta daudenengana, aldeztu aurretik esaten dute haien "irtenbidea" ez dela denentzat.

Europatik zer proposatzen digute? Errealitate eztaba da ezin batzuetatik abiatuta, hala nola biztanleriaren zahartzea eta bere finantza publikoen iraunkortasunaren arazoa dela eta, oinarritzko bi irtenbide daudela ondorioztatzen da: edo erretiro-adina handitzen da edo pentsio publikoen zenbatekoak murrizten dira. Europako agintarientzat, borondatezko pentsio-plan pribatuak funtsezko eginkizuna bete dezakete erretiratuak diru-sarreraren maila egokia mantentzen laguntzeko, eta, aldi berean, deitoratu egiten dute europar askok aurrezkiak banku-gordailuetara bideratzen jarraitzen dutela funts gehigarrietara eramanez, askoz gehiago emango bailukete. Epe luzerako kapitala sortzeko helburua planteatu dute, erabakigarria izango baita hazkunde ekonomikorako. Argi eta garbi adierazi dute, kapital-merkatuen ikuspegitik, pentsio-planen garapena sustatzeak kapital-iturri garrantzitsua eratuko lukeela epe luzera, eta estatu kideetan enplegua finantzatzeko eta proiektuak handitzeko erabil litekeela.

⁸⁹ A Pan-European Pension Product página 1: «voluntary private pension products can play a central role in helping pensioners...» «This would both help pensioners to maximise their savings, while also supporting the long-term growth of the economy»

Horretarako, datu demografikoetan oinarritzen dira: 2.060rako, EBko biztanleria osoa 2013an baino zertxobait handiagoa izango da, baina adinean aurrera egingo du. Ondorioz, langileek lagundu behar duten pentsiodunen kopuruak gora egingo du. Hemen ikusten dugu berriro justifikaziorik mingarriena, gure ustez: langilea aldi berean landun eta pentsiodun bezala zatituta dago, edo zer? Gertatzen dena da, gure ustez, denborarekin langilea pentsiodun bihurtzen dela, ez daude bi pertsona, bakarra dago. Badirudi agintari hauek parasitoez edo alperrez hitz egin nahi zutela. Konparatu al daitezke gizartea erleen erlauntzekin, non erlezangoak eta langileak dauden? Egia esan, gizabanako mota biak baditugu, baina, pentsiodun eta langile gehienak ez dira konparazio horretan sartze. Garai batean, hain zuzen ere, soldatapekoek ez zuten inoren pentsioetarako kotizaziorik bere gain (ezta eurenak ere – oraindik ez ziren konkistatu –), eta oso gutxi irabazten zuten eta baldintza txarrak zituzten. Mendebaldeko gizartean eman ziren borroka langileklasearen eskutik eta gizarteratutako balioak izan dira, zahartzarorako, alargunerako, ezintasunerako eta abarretarako pentsioak ezarri zituztenak. Ohartarazi daiteke soldatapekoek Gizarte Segurantza hiltzen utzi eta kotizatzeari uzten diotenean "kostu kolektibo hori ez kargatzeko", eta bakoitza bere "etorkizuneko pentsioaz" arduratzen direnean, orduna izango da soldata kaxkarrenak izango dituztenean. Plan pribatuak justifikatzeko baby-boomaren baliabidea ez da sostengatzen. Jarduera ekonomikoa izan da belaunaldi horiei eutsi diena. Zertara datoz orain kexak, 60 urte betetzen dituztenean? Gizarte Segurantzaren defizita sortzen ari bada azaltzen dituzten aldagaien ondorioz, nola da aldagai horiek berak eragin negatibo bera ez sortzea enpresa-onuretan, edo aurrekontu militarretan, NATOn, edo beste hainbeste esferatan?

Txostenean aitortzen da gaiari heltzea politikoki zaila dela, beharrezko doikuntza-neurriak hartu behar baitira, baina ez dira ezagunak. Txostenak bi alditan zehazten dituen beharrezko erreformetarako ahaleginak egin ditu Europak. 90eko hamarkadako erreformen lehen olatua eta 2000ko hamarkadaren erdialdea zehaztutako mozkinen (ZM) sistematik ekarpen definitutara (ED) pasatzen dira. Bigarren erreforma-olatua 2008aren ondoren gertatu zen: erretiro-adina igotzea, erretiro aurreratua hartzeko adina handitzea, emakumeen erretiro-adina gizonen mailara igotzea, kotizazio-aldia luzatzea, bizi-itxaropenaren araberrako zuzentzaileak sartzea, lana eta pentsioa konbinatzeko mugak erraztea eta murriztea. Horrekin, pentsioek BPGaren gainean duten epe luzeko kostua arintzea da kontua. Kostu horrek gora egiten jarraituko du 2.040 arte, eta gero, 2.060 aldera, 2013ko mailetara itzuliko da.

Hala, bada, erretiro osagarria sustatu behar dela diote. Pentsioen sistema publikoez gain (1. zutabea), Enplegu Plan Pribatua (2. zutabea) eta Banakako

Plan indibidualak (3. zutabea) indartu behar dira. Planteamendu horiekin *"kapital merkatuek etorkizuneko pentsioen egokitzapena sustatu eta lagundu dezakete"*⁹⁰ frogatu izana uste dute. PEPP dokumentuaren 4. orrialdean errendimenduak nola sortzen diren eta non inbertitu behar den azaltzen digute. Hori bai, denbora itxaron behar dela ohartarazten digute; etekinak ez direla biharko: *"Epe luzeko inbertsioek ez dute etekin azkarrik ematen. Denbora behar dute, baina etekin hobeak ditu"*.

Horretarako, sektore ekonomiko jakin batzuk proposatzen dituzte: ekoizpen-euskarria eta jarduera ekonomikoak laguntzeko inbertsioak dira, hala nola:

1. I + D berrikuntzan, lanbide-hezkuntzan, training.
2. Azpiegiturak, garraioa, energia eta komunikazio-sareak barne;
3. Transformaziorako teknologia industrialak eta kapital intentsiboko proiektuak; epe luzekoak.
4. Osasunean eta ongizatearekin lotutako beste aktibo batzuetan
5. Klima-alaketarekin eta ingurumen-alaketarekin lotutako teknologietan
6. Enpresetan, bereziki enpresa txiki eta ertainetan (ETE), garapen-etapa guztietan.

Hasteko, 1. eta 4. puntuak kezkatzeko dira, irakaskuntza pribatua eta osasun pribatua sustatzen baitira (sektore boteretsuentzat dela ulertzen da). Ondorioa badakigu: sektore publikoa murriztea osasungintzan eta irakaskuntzan. 2., 3. eta 5. Puntuak buruz zer esan. Orain, azpiegiturak eta etorkizuneko teknologia produktiboa EPPen mende egongo dira. NDFk berak, zerbait argi badio da teknologia sartzeak gutxi batzuei bakarrik egin diela mesede. 6. puntuari dagokionez, agerikoa da sektore horri babesa eman behar zaiola. Baina beldur gara ez dela behar horretarako aurkeztu den "aparatu" bat.

Dokumentuaren zatirik deigarriena AEBetako erretiro programei eskainitakoa da. Dirudienez, ez dugu nahikoa argudio eta materialik hemen, European, eta han bilatu behar da. Datu historikoetara jotzen du (5. or.): IRAren gorakadari dagokionez (Individual Retirement Accounts-Pentsio Plan Indibiduala 1.975-2014), honako hau dio: "Nahiz eta 1935ean formalki sortu zen gizarte-segurantzako sistema bat AEBetan, ez dago pentsio publiko federal unibertsalik (hau da, ez dago lehen zutabe bat). Horrek gizabanakoarengan erantzukizun osoa jartzen du. 1.940rako, zehaztutako mozkinen pentsio-planek (ZM) 4,1 milioi langile estaltzen zituzten (sektore pribatuko langileen %15), eta, 1970erako, kopuru hori 26,3 milioi langilera igo zen (edo sektore pribatuko langile guztien %45)". Harritzekoa da Estrategia Politikoaren Europako Zentroak duela 49 urteko AEBko datuei erreparatzeak; ez al dago ezer berriagorik? Halaber, adierazi du gaur egun AEBetan

⁹⁰ Document Issue26- EPSC Strategic Notes-: PEPP: Capital markets can foster pension adequacy and growth. p. 3

errenta aldakorreen inbertitzen dela⁹¹: 2015ean, AEBetako 4,7 bilioi dolarren %66,2a plan horietakoak dira. Oso ondo, baina oraindik ez dakigu nola dauden AEBetako pentsiodun guztien pentsioak.

Ameriketako Estatu Batuek 1974an aldarrikatu zuten Erretiro Sarreraren Segurtasunerako Legea (ERISA). Kontribuzio definituko planak (CD) ezarri ziren, 401 (k) atalaren arabera. Erretiro-kontuak (IRA) eta "401 (k)" kontuak finantza-erakunde pribatueta langileen esku zeuden, eta enplegatzaileek enplegatuen erretiro-funtsak lagunduko zuten, zerga-pizgarri jakin batzuekin. Ondoren, mozkin tradizionalen pentsio-planak gutxitzen joan ziren, kontribuzio-plan zehatzen mesedetan, eta 401 (k) finantza-tresnarik herrikoena bihurtu zen.

Deigarria da sistema amerikarra "hainbeste" goraipatzea. Ez dugu amerikarren pentsioak aztertzeko astirik, baina apustu egingo genuke ez dutela miresgarri handirik. BBC Newsek 2018ko ekainaren 28an argitaratu zuenez, AEBn 40 milioi pobre daude (biztanle guztien %13), eta horietatik 18,5 milioi muturreko pobrezian daude eta 5,3 milioi Hirugarren Munduko pobrezian (EB-27n, pobrezia 80 milioira iristen dela kalkulatu da, biztanleriaren %15). Halaber, 2008ko AEBko krisiaren ondorioz lan egiten duten adinekoen kopuruak gora egin duela jakinarazi da. 75 urtetik gorakoek %8,3ak bizirauteko lan egin behar du, eta 80 urtetik gorakoek %6k. Dendako saltzaile, supermerkatuko kuxazain eta abarren lanak, pentsio askoren hondamendia eragin duen arrazoieta bat seme-alaben zorrek ordaintzeko beharra izan da (unibertsitateko ikasketen maileguak). Bestalde, AEBetako pentsio pribatuen sistemak diru biltzaile eta prestazio arazoei egin behar die aurre. Baby-boomaren nolabaiteko fenomeno ere badago, etorkinen ekarpenak leundua. 2017an etorkinak biztanleriaren %15,27a zen jada, baina pertsona horien soldatak baxuagoak dira.

Ikusten dugunez, pentsioen arazoak ez dio planetako txoko bati bakarrik eragiten, hain zuzen ere aipatu dugun efektuagatik. EB-28 daukagu, AEB ere bai, Nazioarteko Diru Funtsak jakinarazi bezala, Brasil, Kolonbia, Txile eta Costa Rica ditugu. Hori, pentsioen gaiari irtenbide orokor bat ematen saiatzeko arrazoi nagusia da. Boteretsuen eta gure gobernarien proposamenek (finantza-boterearen gaitibu), berean jarraitzen dute: soldatak murriztea eta pentsioetarako aurrezteak, pentsio publikoaren babesa murriztea eta EPP batzuk egitera behartzea, naiz eta inork ez jakin (haiek ere ez) nola amaituko diren. 2019ko otsailaren 10ean, hedabideek

⁹¹ Bistan da, soldatapeko guztiek beren funtsen %66 izango balute errenta aldakorreen, fonistei errentagarritasun jasagarriak eskaintzeko enpresek jasango luketen presioa izugarria izango litzatekeela. Gainera, fondistak inbertitzen den enpresetako langileak izango lirateke, edo dolar amerikarren bidez inbertitzeko eta finantzatzeko dituzten beharren "mendeko" beste herrialde batzuetako langileak.

honako hau adierazten zuten⁹²: "NDFko zuzendari gerenteak azpimarratu du munduko ekonomia" eraldatzen "ari dela eta krisiaren ondorioz, etorkizuna ezezaguna dela oraindik". *"Lanaren etorkizuna errotik aldatzen ari da", eta, ondorioz, lan asko desberdinak izango dira, globalizazioaren eta teknologiaren arteko konbinazioa da, eta enpleguak adimen artifizialera egokituko dira "*.

Benetan, oso zaila da etorkizuneko ekonomia nolakoa izango den jakitea, baina lanari buruzko azken adierazpen hori zuhurra iruditzen zaigu. Ekonomiak egungo egoeran mantendu nahi bada, ezin izango du, eta gatazka larriak ekarriko ditu. EPPP dokumentuaren gainerakoa produktuari dimentsio europarra emateko beharko diren pausoez ari da. Baina, Europako Ekonomia eta Gizarte Komitearen irizpena irakurritz gero, erraz ohartzen da edonor, EPPPa ez dela produktu unibertsalizagarria eta beraz, ez diola irtenbiderik ematen Europako gizarte osoari. Euren etorkizuneko pentsioarekin inolako arazorik ez dutenei zuzentzen da irtenbidea. Arazo hau konpontzeko Europak AEBri begiratzen ibili izatea kezkagarria da. Gizarte amerikarra ez da, hain zuzen ere, kohesio eta berdintasun eredu sozialean adibidea.

7. Sindikatuak

Sindikatuak eragin handia galdu dute soldatapekoen artean. Arrazoiak asko dira, eta dena ez da haien edo langileen errua. Aldaketa sozialek, indibidualismoak, eta abarrek, planteamendu sozialista askorekin moztu egin dute. Eraitza tamalgarria izan da, oraingoz behintzat. Nola utzi dugu beste herrialde batzuetako langileekin nazioarteko elkartasuna hondoratzen? Argigarria izan da Europako sindikatuak, hegoaldeko herrialdeekin izan duten jarrera (Portugal, Espainia, Italia, Grezia) azken krisialdian (isiltasun ozena). *Bebekoek ordain dezatela krisiaren faktura!* (Ikus 3. eranskina) .Beste behin ere, 1973-1979ko krisiaren ondoren bezala, eta Julio César Neffa⁹³ parafraseatuz, esan dezakegu *"azken krisia gainditzeko metaketa-erregimen berri bat eta lana antolatzeke modu berriak sustatu ditu"*. Eta jarraitzen du: *"Testuinguru zail honetan da" itun edo akordio sozial "berri bat ezartzeke oinarriak sor litezke, kapitalaren eta lanaren artean, elkarrekiko abantaila eta kontzesioekin, baina horren edukia oraindik idatzeteke dago"*. Julio Cesarren ekarpen eta behaketa horretatik denbora asko pasatu da, 25 urte, baina aurrerapenak, gutxi izan dira. Enpleguko BGAEen inguruan ikuspuntu ezberdinak eduki daitezke, baina Sindikatuak, baita moderatuenean ere, irizpide batzuetan oinarritu beharko dute. Zeinetan? Jatorrizko DNA markatzen dutenetan, bere jatorrian daudenak: langileen emantzipazioa.

⁹² Errepublika digitalean argitaratutako albistea jasotzen dugu, non NDFko zuzendariak munduko ekonomiaren motelaldiaz hitz egiten duen, mundu osoan ustelkeriaren aurka borrokatu beharraz.

⁹³ NEFFA J. C. «Procesos de trabajo y acción sindical», *Sociología del Trabajo* lauhileko errevisa, 18. Zb., 1993, 87 or..

Horrelako irtenbide eta produktuekin, EPP eta enpleguko BGAEkin, gauzak oso argi eduki behar dira, irismen eta garrantzi handiko errealitateak direlako. Sindikatuak ezin dute "amore eman". Ezin dugu aitzakiekin etsi, adibidez, gazteria ez dela mugitzen eta egoera hau onartzen duela. Ez da hain argia: belaunaldi berriak noraezean dabilta, baina, egoera hau onartu baino gehiago, pairatu egiten dute. Ez da egia sakelakoa aldatzen soilik pentsatzen dutenik, gizartea aldatzearen aldekoak ere badira. Egoera zentzugabeari eta bizitzen ari garen lan prekarietateari aurre egiteko ere altxatuko dira. Ez zaie beste irtenbiderik geratzen, eta espero dezagun hori laster izatea. Guri, bizi izan dugunarekin jada ez zaigu zalantzarik geratu behar. Langileak bere eremua berreskuratu behar du, eta lehendik zeuden konkistak are hobetu. Sindikatu batentzat guztiz kontraesankorra da finantza kontzeptuak (pentsio pribatuak) bultzatzea eta pensio-sistema publikoa murrizten joango dela pentsatzea. Ez dio erantzuten ez bere izaerari, ez jaio izanaren kausari, ez pairatzen ari garen errealitate sozialak behar duenari. Boteretsuek beti izan dituzte ekonomiaren aginteak bere eskuetan. Egun, okerrera egin du horrek, inoiz ez bezala, ekonomiaz gain, gure bizitzaren mandoan eskuak sartzen ari dira. Finantza amets edo haluzinazio batean murgildurik daude. Iratzarri egin beharko ditugu, gizaki orok bere buruan daraman arrazoibide soziala erabil dezaten.

Are kontraesankorrakoa da alderdi politiko batzuen jarrera, Toledoko Itunean⁹⁴ parte hartzean edo abalatu eta baiestean eta, aldi berean, Enpleguen Pentsio Pribatuen Planak babestean. Bateriaezina da, besterik gabe: Toledoko Ituna eta Gizarte Segurantzaren pentsio publikoak bultzatzeko dira, ez pribatuak. Ezin da lankidetzan aritu erakundeak barrutik dinamizatzen dituzten politikekin edo finantza-sistema pribatua sustatzeko erabiltzen dutenekin, horrek dakarren espekulazio guztiarekin. "Lanaren eskubidea" aldatu behar bada, gizarte eragile guztien artean hitz egin beharko da, pentsiodunak barne. Langileen eta haien sindikatuen jatorrizko DNAREN printzipioak zein izan daitezkeen adieraziko dugu:

1. *Emantzipazioa*, boterea sozializatzea (politikoa eta ekonomikoa). "Langile-esplotazioa" eta haren mendeko egoera murrizten jarraitu behar da. Ezin dute enpresaburuek bakarrik erabaki eta ezarri nola banatu BEGa.

2. *Demokrazia industrial*, hau da, enpresako zuzendaritzan elkar-partehartzea. Lan-baldintza duinak eta horien hobekuntza. Soldata duinak.

3. Enpleguko BGAEen propagandak, sistema publikoaren defizitean oinarrituta, *teknologiari buruzko* eztabaida saihesten du, funtsezko gakoa baita egungo ekonomia- eta ekoizpen-gaitasuna ulertzeko eta kotizazioen diru-bilketaren

⁹⁴ Toledoko Itunaren Ebaluazio eta Erreforma Txostenean – Gizarte Segurantzako 35. Bilduma –, prologoaren IV. atalean (Txosten berria, 2011), 22. orrialdean (Sistema osagarriak), honako hau esaten da: "*Eutsi egiten zaio gizarte-aurreikuspen osagarriari egonkortasuna emateko eta negozioak kolektiboaren barruan haren mekanismoak indartzeko gomendioari*".

beherakada ulertzeko. Defizit hori, hain zuzen ere, soldaten errenten jaitsieraren isla da BEGaren banaketan.

4. Gizarte Erakundeen *sendotasuna* eta *konfiantza* areagotu egin behar dira, aterki handiaren antzekoa baita. Gizarte osoari eta, batez ere, soldatapekoiei babes eta *segurtasuna transmiti diezaietela. Etorkizuna, zurea eta nirea, denon artean ere ziurtatuko dugu!*

5. *Langileen artean dauden soldata-aldeak murriztea*. Gerra lan-istripuei, gaixotasun profesionalei, lan-baldintza penagarriei, etab. Gerra pobreziari, marjinazioari, gizarte-bazterkeriari eta abarri.

6. Funts horiek *ekonomia eta merkataritza justu*, sozial, zirkular, solidario, arduratsu eta jasangarri bat sustatzeko erabili behar dira, batez ere gorabidean dauden herrialdeekin, ekonomia globala gero eta justuagoa izan dadin eta gizateriak gaititu gabeko eta premiazko erronkei aurre egin ahal izan diezaien: baliabideen agortzea, berotze globala, klima-aldaketa, energia-krisia, etab.

7. Kapital handia urduri dago aurre egin beharko duten lan-egoera eta baldintzekin. Hain zuzen ere, *baby-boomaren* amaierak gogorarazten die langabeziaren aitzakia bukatzen zaiela. Dagoeneko ez dago "erreserba armadarik", eta langileek soldata duina eskatu ahal izango dute. 1.200 euroko SMI hori, justiziazko eskari bat izateaz gain, batzuek nahi luketena baino gertuago dago. Boteretsuak, beste behin ere, soldatapekoen beraien arteko liskarra bilatzen saiatuko dira, edo gaitz guztien eragile gisa *etorkinak* seinalatzen. Baina datorkigun errealitate berrian, itxura horretako trikimailuek ez diete askorako balioko. Efektiboak gutxiagora doaz, eta ordezkapen teknologiko batekin ere (desiragarria, esango nuke nik), esku guztiak beharko dira. Eta horrek orekatu egiten du kapitalaren eta lanaren arteko negoziazio ahalmena. Horretaz ez hitz egiten saiatzen dira, baina gero eta agerikoagoa egingo da. Dagoeneko agerikoa egiten ari da. 900 euroko LGSaren helburua, pentsiodunen zaratak ez dezala "soldatapekoen lehoi lokartua esnatu", baina ez dago 100 urte irauten duen ametsik.

Enpleguko BGAEei begiratzen badiegu, laneko errentetatik bizitzea da berorena. Kapitala eta haren irabaziak ere Kapitala + Lana konbinaziotik ateratzen dira. Funts aldakor, malgu, finko, misto eta abar ospetsu horien errentagarritasuna ere, azken batean, hemengo eta hango soldatapekoen lanetik ateratzen da. Arazoa kapitalen eraketa bada, zergatik saihesten da hainbeste paradisu fiskaletara? Kapital errenten pozoia sartzen digute. Loloa hau da: "*denak kapital errentekin pentsioak kobratzera*". Lan-faktoreak" ekoitzi beharko dituen kapital-errentak. Berea zera da: jarduera ekonomikoan (ekoizpena, ondasunen eta zerbitzuen banaketa eta kontsumoa) enpresek soldatak eta etekinak sortzea eta dezentekoak izatea. Soldatek eta irabaziek zerga-bilketan, errentaren birbanaketan, zerbitzu publikoei eustean eta

abarretan laguntzea ere izan behar dute helburu. Hain zuzen, pertsonak diru-sarrera nahikorik ez dutenean, duten kapitalera jo behar dute bizitzen jarraitzeko, beren pisua saldu behar dute edo dituzten beste jabetza batzuk laga behar dituzte. Kapitalik ez badute, orduan beren "bizi-kapital propioaren" kontura bizi behar dute, hau da, beren gorputz fisikoaren kontura.

Instalaziotzat, tresnatzat, makinatzat eta abartzat hartzen den kapitala, lanarekin batera erabilia aberastasuna ekoitzi eta sortu egiten da. Aberastasun horretatik (BEG) sortzen dira soldata-sarrerak, etekinak eta baita kapital hori hobetzeko eta birjartzeko zatia ere. Zentzu horretan ulertu behar da gure baieztapena: "Zuzenena, laneko errentetatik bizitzea da, eta ez kapitaletik". Zenbat urrunduz dira horretatik langileen diruarekin lan egiten dutenak, diru horrek interesak eman ditzan, lana egiten dutenak! Langileek ere posible egiten dute ekonomia. Kapital inbertsioen bidez ekonomia ere posible egiten dutenek lan mundura hurbildu beharko dute, eta arazo horiek ulertu eta guztion artean irtenbide egokiak bilatu.

Mozkinek txukunak izan behar dute, bai kantitateari dagokionez, bai lortzeko moduari dagokionez. Eta baita gardenak ere Zerga Agentziarekin eta bere ekarpenarekin. Soldatak, oporrak, gaixotasuna edo istripu bajak eta abar barne hartu behar ditu, eta baita etorkizuneko erretiro-pentsioa ere. Orain pensioaren zati bat Enpleguko BGAEko funtsean laga nahi bada, lehenik eta behin argitu behar da zati hori ez dagoela sartuta ez nominetan, ez indarrean dagoen LGSan. Hori berria da, langileari bere erreminta jokoa edo makina, berak ordaindu behar duela esango baliote bezala. Hau ez zen tratua. Pentsioak kobratzerakoan eskubideak sortzeko sistema aldatzen bada, orduan "Lanaren Zuzenbidea" ere aldatu egin behar da, egungo gizarte eta lan-kontratua nabarmen hautsita edo aldatuta geratzen baita. "Zuzenbide Sozial eta Ekonomikoa" berriak ezin du aurrekoarena baino okerrago izani, gizartearen aurrerapena hobetzeko baizik. Argi eta garbi esanda: egungo ongizate-estatuaren unibertsalizazioa ekarri behar du, oraindik ere ongizate-estatu horren onurak, neurri txikian jasotzen dituzten talde zabalak baitaude. Hau gainditu gabe daukagun ikasgaia da.

"Lanaren zuzenbidea" eguneratu egin behar da. Egungo formulazioa ezin da behin betikoa izan. Asko aurreratu da, jada ez gaude esklabotzaren garaian, ezta harreman feudalaren garaian ere, baina gure egoera ez da duinena, nahiz eta oraintxe bertan besteren konturako kontratu bat ospatzekoa izan, eta gehiago 1.000 eurokoa bada. Pausoak ematen joan behar da lanerako eskubidea behar besteko diru-sarrerak izateko eskubidetik bereiz dadin. Lehena eta bigarrena existitu behar dira, baina ez bigarrena lehenaren menpe. Horrek "eskubide sozial" berri bat eskatzen du, eskubide sozio-ekonomikoak jasoko dituen, modu batera edo bestera,

"Euskal Herriko Eskubide Sozialen Gutunak" markatzen duen espirituarekin. Kontua da gutxieneko diru-sarrerak izateko eskubidea, ez dezala egon lanerako eskubidea gauzatu ahal izanaren menpe, gero eta pertsona gehiago egongo baitira enplegurik aurkitu ezingo dutenak, gaur egun lanari ematen diogun zentzuan.

Pentsioaren kontzeptua lan-jardueratik bereizi eta lan-errenten parte izateari uzten bazaio, hau da, soldata-errentatzat hartzeari uzten bazaio, gure duintasuna amaitzen da. Beren zenbatekoak eta bermeak politikarien eta finantzarioen nahierara aldatu ahal izatea baimentzen bada, "Iraunkortasun-faktorea" edo beste neurri batzuk bezalako formulekin, Laneko Zuzenbidea paper bustitzat jotzen ari gara. Kontratu sozial historikoa apurtzean, eskubide asko bakoitzaren kartilaren "zenbakien" arabera izateko arriskuan gaude. Gizarte Segurantzaren eta pentsioen defizitaren arazoa *arduraz eta objektibotasunez* tratatu behar da, irtenbideak errazak ez direla oinarritik abiatuta. Defendatu behar da, iraunkortasunaz gain, *Pentsioen Sistema Publikoak unibertsaltasunean, justizia sozialean, elkartasunean eta demokrazian oinarritu behar duela.*

Finantza sistema pribatua ez da nor iraunkortasun arazoak konpontzeko, eta are gutxiago aholkuak eta lezioak emateko. Ez al ziren horiek eskuineko gobernuak, neurri batere demokratikoekin, ondorio sozial bidegabeekin eta 78ko erregimenetik hona, ezagutu ez ditugun elkartasun ezarekin erreskatatu zituztenak? *Ez al ziren horiek, erreskaterako guztion milioiak jasotzen zituzten bitartean, milaka etxe-gabetzerekin eskertzen zigutenak?*

1. Proposamenak ezin dira hasi, arinki baieztatuz, Gizarte Segurantza etorkizunean *ez dela gai* izango egungo prestazioei eusteko.
2. Onartu behar da, kotizazioek, kotizatzaile/pentsiodunak ratioa, gaur egun duten formulazioarekin, erretiratuen eta pentsiodunen kopuruaren gehikuntza eta horien zenbatekoaren defizita etengabe haziko dela hurrengo 25 urteetan. Ondoren, modu jarraituan ere, murrizten joango da.
3. Horrekin ere, ez dago argudio nahikorik langileei esateko irtenbidea "aktiboetan inbertitzea" dela, hori baita enpleguko BGAEek eta EPPk egiten dutena, inbertsio horiek zuhurrak izan arren. 2008ko krisia ez zuten usaindu ere, ez NDFk, ez MBk, ez EBZk, ez Amerikako Altxorak, ez finantza-sistema osoak!
4. Baina zerbait justizia soziala, solidarioa eta demokratikoa bada, hain zuzen ere, defizit hori konpontzeko beharrezkoak diren sistema ekonomikoaren hainbat alderdi aldatzea da. Sistema ekonomikoa ez da finantza-sistema pribatuaren jabetza, gizarte osoarena baizik. Ekonomia ez da gizartetik aparte bizitza propioa duen mutante bat. Ekonomiari denok ematen diogu bizia.
5. Gizarte-sistema zuzen baterako osasungarria eta egokiena, batez ere "lan-errentetatik" bizitzea da. 250 milioi langile europarrek eta 125 milioi

pentsiodunek pentsio funtsa plan horietatik pentsioak jaso ahal izatea ez da onargarria. Jarduera ekonomikoak sortzen dituen lan-errentetatik jasoko dituzte, unean uneko langile guztien partaidetzarekin.

6. Pentsio-planak finantza-erakundeen eta kapitalaren eta maila globalean muntatuta duten finantza-espekulazio sarearen apustua da, eta kalte handia egiten die herrialde txiroei, soldatapeko langileei eta, batez ere, emakumeei.
7. BGAEak EAEko berezko tresna bat da, Eusko Legebiltzarrak emandako legeen bidez arautua; beraz, eguneratu eta birformulatu ere egin daiteke, beste irizpide batzuekin eta beste espiritu batekin. Zergatik ez?
8. Sindikatuek, erretiroa hobetzeko formula mota hori babestu nahi badute, Euskal Autonomia Erkidegoan enpleguko BGAEen legea birformulatzea eskatu beharko lukete. Argudioa sendoa da: "Guk, sindikatu gisa, ezin diegu uko egin gure emantzipazio idealei"; "esplotazioaren aurka gaude, are gehiago langileen elkarren artekoa bada".

Beraiek nahi dute guk uste izatea dena "beren ekonomiaren" inguruan datzala, bestela munduak ez zuela bueltarik emango, baina ez da horrela, Edgar Morinek egoki adierazten duen bezala: "Errealitate soziala dimentsio anitzekoa da; faktore demografiko, ekonomiko, tekniko, politiko, ideologiko eta abarrek osatzen dute ... Horietako batzuk une batean nagusi izan daitezke, baina nagusi dena birakaria da. Dialektika ez doa ez oinen gainean, ez buruaren gainean, baizik eta biratu egiten du, batez ere etengabeko jokoa delako, hau da, betiereko mugimenduan dagoen buklea"⁹⁵. Eta honako hau ere adierazten digu: "Iraultza ez dago jada operadore nagusi baten mende (alderdia, proletariotza); ekintza nagusi baten mende (boterea hartzea); gizarte-nukleo nagusi baten mende (ekoizpen-bitartekoak); aldi berean, autonomoen eta elkarren arteko aldaketa/eraldaketa/iraultza ugari behar ditu eremu guztietan (pentsamenduarena barne, nahitaez). Beraz, egia da horrelako iraultza batek logikan eta praktikan, ia ezinezkoa dirudiela. Jada ez dago hasteko zati on bat, alde guztietatik hasi behar da aldi berean..."⁹⁶

Enpleguko BGAEak sustatzeko kanpainan, ikusten ari gara, Gizarte Segurantzaren sistema murrizten saiatzen ari direla alde batetik, Toledoko Itunak duela urte batzuk jada gomendatzen baitzien enpresei eta langileei EPP eta Enpleguko BGAEak irekitzea. Bestalde, Gizarte Segurantzarekiko langileen arteko mesfidantza ereiten saiatzen dira: "*Utzi besteentzat kotizatzeari, zuek entsi zureari bakarrik*", "*Gizarte Segurantzak erretiroa hartzen duzunerako ez dizu emango ezta oraingo pentsioaren %70 ere*", eta abar. Ulertu behar dugu langile guztiok lortzen ditugun diru-sarrerak beste batzuentzat lan eginez direla, eta besteen lanari esker estaltzen

⁹⁵ MORIN E., *¿Hacia dónde va el mundo?* Madrid, Editorial Paidós, 2011, 19.or

⁹⁶ IB. 67-68. Or

ditugula gure beharrak. Inbertitutako diru hori "ekonomian" arituko da langileek eta sindikatuek erabat kontrolatu ezin dituzten zirkuituetan, eta, gehienez ere, horren gaineko azaleko informazioa izango dute. Langileak, "Errentagarritasunak" kutsatuta (gure diruak errenta dezala eta ondo eman dezala), errentagarritasun on batekin konformatu eta poztuko dira, nahiz eta ez jakin ziur, non eta nola ekoizten den, edo zein langilek egiten duten posible. Memoria irakurri arren, ezinezkoa da jakitea nondik ibili zen diru hori eta nondik atera zen errentaren zatia. Geroaren eta Elkarkidetzaren 2017ko bi memorietan, 262 orrialdeen artean, "Errenta edo errentagarritasuna" hitza 235aldiz agertzen da, eta "inbertsioa edo inbertsioak" hitza 355 aldiz. Ez dago gaizki: *"Repetitio est mater studiorum"*.

Ongizate-estatua mantendu nahi badugu, Foru Aldundien eta Estatuaren zergak, Udalen kontribuzioak eta Gizarte Segurantzako kotizazioak asumitu egin behar ditugu. Bestela ez dago Ongizate Estaturik, bizirautea egoera bat baizik pertsona askorentzat. Eraitza kaos bat izan liteke azkenean: lurralde jakin batzuk populatzen dituzten pertsonen pilaketak, terminoaren zentzu gizatiarrean inola ere gizartetzat jo daitezkeenak.

Amaitzeko, azpimarratu nahi dugu Enpleguko eta Banakako Plan Pribatuek edo BGAEek etorkizuneko pentsioen arazoa (guztiontzat) konpontzeko nahikoa entitate ez duten bezala, autonomia-erkidegoek eta alderdi politikoek ere ez dutela arazo hori beraiek bakarrik konpontzeko gaitasunik eta indarrik. Arazoa konpontzeak paradigma ekonomiko berria dakar, egungoa zaharrituta geratu baita. Langileek, gizarte-mugimenduek, gizarte osoak, esku hartu behar du, eta gizarte-aldaketaren aurrean jarri. Sindikatuek mobilizazioarekin bat egin behar dute: finantza-sistemak eta botere faktikoek (Toledoko Itunean) landutako bide-orriak proposatzen dituen irtenbideak ez dira irtenbidea, arazoa baizik, kontzeptu faltsuetatik abiatzen baitira, eta, ondorioz, ez dute konponbide egokirik sustatzen. Planteamendu ekonomiko berberekin ezin dira konpondu hain zuzen ere arau ekonomiko horiek sortzen dituzten arazoak. Pentsioak, soldatak, genero-arrakala, ekonomia jasagarria eta ingurumena errespetatzen duena, premia eta agudo jorratu eta bideratu beharreko gaiak dira. Daukagun sistema ekonomikoa arautzen duten oinarri juridikoak aldatzen ez badira, izugarrizko gatazka sozialera goaz: diru-sarrera duinak izateko eskubidea defendatzeak ekarriko duen borroka.

Alde horretatik *kontzeptuak* oso garrantzitsuak dira. Jada ezin da konponbiderik aurkitu "behartuz edo inposatuz", dena "adostuz" konpondu behar da. Ikus dezagun kontzeptu horietakoren bat: sarritan esaten dugu daukagun Pentsioen Sistema Publikoa "banaketakoa" dela, eta hala da. Baina, zeren banaketa? Jakina, ez dira gailetak banatzen. Berez, soldata-errenten zati bat banatzeko sistema bat da. Pentsiodunen artean banatzen dena biztanleria okupatuak sortzen dituen soldata

errenten zati bat da. Beste era batera esanda: soldaten eta pentsioen batura, Lan-errentak osatzen dute: soldatak eta lan-sariak gehi kotizazioak. Esan berri dugunetik abiatuta, zentzugabekeria litzateke esatea Estatuko Aurrekontu Orokorren %42 pentsioetarako erabiltzen dela eta, aldi berean, Gobernuak (Estatuko Aurrekontu Orokorren bidez) 15.000 milioi euro, zorrean, eman dizkiola Gizarte Segurantzari pentsioen ordainketa osatu ahal izateko. Egokia litzateke esatea BPGaren %10,9 direla, horrek adierazten baitu zati hori lan-faktoreak eragin duela, eta, gainera, espresuki, pentsioak ordaintzeko. Argi geratu da ez dela gauza bera gauza bat edo bestea esatea.

Zer egin nahi du patronalak eta finantza-sistemak? Uko egin diezaiogun *gure soldata-errenten* "zati eder" bati, eta trukean, kapital-errenten "apur" batzuk eskaintzen dizkigute, eta gainera, lortuko ote diren jakin gabe. Trukean, Europako jendarte osoaren lankidetzat eta kolaborazioa lortzen da, beraiek daramaten arpilatzeko eta ustiatzeko politika ekonomiko globalean. *Soldata errentak ez dira kostuak*. Soldata-errentak BPGren agregatuen parte dira. BPGan ez dira kostuak zenbatzen. Hain zuzen ere, kostu guztiak ordaindu ondoren lortu dugun Balio Erantsi Gordinean datza. Soldatak eta lan-sariak kostuak balira, BPG zehazki enpresen irabaziarekin bat etorriko litzateke, eta soldatapekoek esango zuten ez dutela ezer irabazi. Noski, kostuak ordaintzea ez da irabaztea. Egia esan, hortik hurbil ibiltzen hasi gara.

Hau ulertzeko modu bat dela esango digute. Adibidez, esango digute, soldatak oso altuak badira, ez gara lehiakorrak. Baina kontzeptu hori ere ez da zuzena. Zuzenena, gure jarduera produktibotik lortu nahi ditugun errentak altuegiak direla esatea izango da, eta horrela ez gara lehiakorrak. Orduan, marjina balego, errentak murriztu beharko lirateke, eta marjinarik ez balego, jarduera itxi beharko litzateke. BPGan agertzen diren errentak, hau da, jarduera ekonomikoan sortzen diren errentak, bi dira: *lan errentak eta kapital errentak*. Horixe lortzen dute lan-faktoreak eta kapital-faktoreak, jarduera ekonomikoari egiten dioten ekarpenagatik. Baxuagoak izan behar badute, biek izan beharko dute. Horrela, hainbat kontzeptu aztertzen jarrai genezake, hala nola soldatak eta irabaziak, kapitala eta lana, prezioak, eskaintza eta eskaria, ekonomia irekia eta itxia, ekonomia lokala eta globala, etab.

Gure iritziz, kapitalaren eta sistema ekonomikoko agintarien saiakera argia da: kontratu sozialetik erretiratzea, soldata-ordainsarien zati handi bat berekin eramanez. Ingeles gobernuak lortu nahi duenaren antzera: EBtik erretiratu eta "altzari" guztiak eraman nahi ditu, eta, ahal izanez gero, baita etxe osoa ere. Egia esan, soldatez eta pentsioez harago hitz egiten hasi behar den egoera batera iritsi

gara. Pertsona guztientzako gutxieneko diru-sarrera bermatuak eta unibertsalak izateko eskubidea zehazten hasi behar da.

8. **Esandako guztiarekin: zer egin daiteke?**

Sindikatuak beren filosofiarekin bateragarriak diren Enpleguko BGAEak planteatu behar dituzte. Produktu horiek edozein preziotan finantza- eta inbertsio-logika bat bultzatzen badute, gizarte-erakundeak dinamizatzen dituzte. BGAEen errentagarritasuna ekonomia osasuntsu, sozial batean inbertitzetik sortu behar da. BGAEak Eusko Legebiltzarraren legediak araututako erakundeak direnez, alda daitezke (hori ez da EPPeekin gertatzen). Oraintxe bertan bazkideen bidez ere alda daiteke "burtsan inbertitzearen" logika, enpresa sozialetan inbertitzearen logikarekin, banku etiko bat sortzearen logikarekin, dauden entitate etikoekin lankidetzan aritzearen logikarekin.

Langileek eta sindikatuak izango lituzketen zailtasunak ere kontuan hartu behar dira, funts horiek "beren irizpideen arabera" zuzentzen saiatuz. Lehenik eta behin, jakin behar dugu, zenbat eta gehiago onartu "finantza-burtsako eta espekulazioko" joko-arauak, orduan eta handiagoak izango direla errendimenduak, nahiz eta arriskuak ere bai; eta zenbat eta gehiago lagundu ekonomia errealeari, jarduera berak eta laguntza eman nahi diogun ekintzailearen gaitasunak beraren arabera izango da errentagarritasun. Eta hemen (berriro diot), batzuk besteekin, errenta hori aldakorra da eta enpresei lotuta dago, eta beraz, dagokion herrialdeko edo eremuako ekonomiaren bilakaerarekin paraleloan joango da. Baina, alda daitekeen errenta hori ekonomia errealeari lotuta dago, ez da finantza-inbertsioetan espekulatzen duenaren parekoa. Ekonomia errealean oinarritzen da, eta guk geuk etorkizuna emango diogu ekintzaileen zati handi bati, eta beraiengan jarriko dugu gure konfiantza.

Langileek, finantza-sistema espekulatzailerik bati egin behar diote aurre, ez da gauza gutxi, ekonomia global osoan zehar eta zabalean zabalduta dago eta. Aurrekaririk gabeko ofentsiba bati egin beharko diote aurre, langileek, sindikatuak eta gizarte mugimenduek. Kapitalismo globalaren erradikalizazio berri eta lotsagarri bati, ongizatearen gizartea behar bezala desgaitari, merkatuen eta kapitalen "banaketa berri" bati, lehengaien eta baliabide naturalen banaketa berri bati, indarrean dagoen "lan-zuzenbidearen" aldaketa lotsagarri bati, "Soldatapekoen eskubide ezaren" bati. Ulrich Beckek 2012. urtean zioen bezala: "Atenasen ez ezik, Europa osoan oposizio gogorra dago krisia gainditzeko politikaren aurka," Estatu sozialista aberatsentzat eta bankuentzat, neoliberalismoa klase ertainentzat eta pobreentzat, "lelopean", behetik gorako errenten birbanaketa abian jarri baitu". Era berean, adierazi zuen beharrezkoa zela "*gizarte-segurantzak gehiago Europa gehiagoren*

*bidez*⁹⁷. " Azken finean, gizabanakoen gizarte europarra, kapitalismo-arriskutsu mundialaren mehatxupearan dago, eta horrekin batera, giza ingurune moralak, elkartasuna eta segurtasuna hondatzen ditu, arrisku berriak sortzen ditu eta guzti hori, gizabanakoen sorbaldetan uzten ditu. Bankuek eragindako finantza-krisiari Europak aurre egiteko erabiltzen duen aurrezpen-politika bidegabekeria izugarritzat hartzen dute herritarrek: hauek dirutan ordaindu behar dute orain, beren existentziaren txanponekin, bankariek diru-kopuru izugarriak xahutu dituzten arinkeriagatik. Benetan iritsi da tortillari buelta emateko ordua...". Azken eskuinerako joerak (AEB, Italia, Brasil, Argentina, Andaluzia ...) ez dute besterik adierazten: genero-berdintasuna galgatzea, ekonomia justuagoa geldiaraztea, benetako demokrazia bat galaraztea, etorkinak gure gizartean hartzea galaraztea, giza laguntzarako Gobernu Kanpoko Erakundeak (GKE), kriminalizatzea, etab., desbideratze hori geldiarazteko mobilizatu behar dugu, eta U. Beckek adierazi digunez, "Tortillari buelta ematea"⁹⁸ lortu behar dugu.

Berezko kudeaketa horrek nolabaiteko bultzada hartuko balu, sindikatuen eta langileen esku, hau da, 250 milioi langilearen esku, hirugarren urtean, 1 Bilioi euro inguru metatuak kudeatuko lituzkete. Ekimen horrek aurre egin beharko lieke finantza-sistemak apropos behartutako porrotei, eta "gure" aldetik geldiarazten zailak direnak. Nola baimenduko zuten "lan faktorea" lehia, horrela agertzea arlo ekonomiko kapitalistan! Bada, saiatu egin behar da, lankideok. Produktu horiek "dauden bezala" erosten baditugu, gizarte-aldaketa urrundu egiten da, arazo ekologikoen eta ingurumen-arazoen erroko konponbidea atzeratu egiten da, eskuin muturra gobernuetara iristea errazten da, eta abar. Jakina, funts horiek sortzeko eta kudeatzeko gaitasuna duten pertsona ospetsuen babesa eta laguntza eskatzen du. Adibidez: Banku Etikoak, Yanis Varoufakis. Thomas Piketty, Vicenç Navarro, Pepe Mujica, *Fiare Banca Ética*, eta besteak. Norabide kopernikarra litzateke, jarduera ekonomikoa birplanteatzen eta iritzi publikoari eztabaida ateratzen lagunduko liokeena. Zaila izango da Europako langileen zati handi bat horrelako ekimen bati atxikitzea, hasiera batean, ez dago eztabaidarako aukerarik eta. Hasteko %10ekin eta baita %5ekin bakarrik ere, urrats handia emateko nahikoa izango litzateke, masa behar duen legamia izan liteke. Finantza-sistema ez da Gizarte Segurantzaren bezalakoa. Gizarte Segurantza gurea da, guztiona da, eta horren eskuetan uzten ditugu etorkizuneko kotizazioak eta pentsioak. Finantza-sistema ez da gurea. Izan beharko luke, bai, baina tamalez, ez da gurea, ezta urrutitik ere. Ezin

⁹⁷ BECK U. Una Europa alemana: argitaletxea, Bartzelona 2012, 87. or. Ulrich Beck (1944-2015) soziologo alemaniarra zen, Municheko Ludwig Maximilian Unibertsitatean eta London School of Economicsen soziologia irakaslea. Berari zor zaio "arriskuaren gizartea" kontzeptua.

⁹⁸ IB., página 87.

gara harengan fidatu, ekonomia osasuntsu bat sustatzeko modu demokratiko eta gardenean zuzentzen ez den bitartean.

Horrek joko handia emango luke, eta hautsi egingo lituzke Europako gizarte-mugimenduan dauden zailtasunak, zeinak oraingo, interes handiz oztopatuta baitago:

- Erakunde hori, BGAE elkartuak eta sozialak, posizio egokia eta legimitatuta egongo litzateke pentsioen eta gizarte-babesaren sistema publikoak defendatzeko eta Europako batasun-proiektua defendatzeko eta bultzatzeko: Europa bat, herritarrena ere izango dena.
- Bere funtzio nagusia, "etekin" zentzudun, duin, sozial eta egokiak zaintzeaz gain, pentsioen sistema publikoa sendotzea eta soldaten errentek BPGan duten partaidetza kuota handitzea litzateke.
- Genero-berdintasuna sustatuko luke eta soldata-arrakala gaindituko luke.
- Premiazko eztabaida teknologikoa bultzatuko luke.
- Aberastasunaren banaketari buruzko eztabaida ere bultzatuko luke, hau da, jarduera ekonomikoari buruzko eztabaida, gai sozial gisa.
- Egungo finantza sistema ustela aldatzera eta birsortzera behartuko luke, herritarrek ez bailukete harekin elkarlanean jardungo. Ahotsa izango luke beste ekonomia modu batzuk proposatzeko. Saihestu egin behar da "finantza-diktadura" batean bukatzea.
- Ekonomia alternatiboa, sozietiboa, zirkularra, soziala, ekologikoa bultzatuko luke.
- Iritzi publikoan ahotsa izango luke. Prentsa eta komunikabideak editatzeko gaitasuna.
- Garrantzitsuena ez litzateke edozein prezio eta modalitatetan "errentagarritasuna" lortzea, gizartearen bizitza eta norbanakoaren sustapena baizik.
- Eskubide sozio-ekonomikoen gaia ez legoke lan eskubidea garatu ahal izanaren menpe, eta hori, jendartean, ulertzen hasiko zen.

PPk eta PSOEk (eta baita beste alderdi batzuek ere) badakite pentsio publikoak murrizten jotatzeak, betiere Toledoko Itunaren bidetik egiten bada (ezkutuko eztabaida), ez diela botorik kentzen. Baina horren arrazoia da langileek eta sindikatuek ez dutelako "tutik" esaten. EAJk ere, orain arte behintzat, badaki BGAEak fiskalki lagunduz, botoak irabazten dituela. Eta hori ere gauza beragatik da. Baina hemendik aurrera, pentsiodunen mugimendua eszenan sartu da, eta aldagai horiek beste eraginak izan ditzakete.

Horregatik, arazo kolektiboei alternatibak bilatzeko ahaleginak, pentsioen konponbidea funts pribatu "*indibidualizatuen*" orokortzearen bidetik ezinbestean arazoak ekarriko ditu. Funts-dunen asoziazionismoa eta elkarteak garatzea ekarriko du, horietan jarritako itxaropenak betetzen ez direla ikusten den heinean. Hau da, boteretsuek nahi dutenaren justu kontrakoa gertatuko da. "Errentagarritasuna" eta "Hazkunde konstante eta guztiontzat" kontzeptuak ez dira elkarrekin bateragarriak. Finantza-sistemak, soldatapeko guztiek jarraibide bera, ideologia bera eta helburu bera onartu izatea nahi du. Baina baita ahalik eta soldata prekarioenak ere. Bi "orrazi" horiek lote berean saltzea kontraesankorra da, ezinezkoa da. Horixe da, jokoan dagoena agertoki sozial berri bat da. Pentsiodunen mobilizazioa erabakigarria da. Pentsiodunok erretiratzeko bagara, pertzepzio hori, neurri handi batean, desagertu egingo da. Litekeena da langile batzuek eta sindikatu batzuek ikuspuntu horiek ez partekatzea. Hala ere, beharrezkoa da guztion artean eztabaida irekitzea, Pentsioen Sistema Publikoaren "defizitaren arazo handiari" buruz eta EPP eta BGAEen funtzioari buruz. Bestela, azkenean funts horiek ere beste "arazo handi" bat izan daitezke, batez ere pentsio publikoarentzat eta dimentsio publiko osoarentzat.

Gure ustez, funtsezko eztabaida ez da EPP eta BGAEei baietza edo ezetza ematea, baizik eta finantza-sistema bidegabe eta ustel baten aldetik soldata-errenten erabiltzea. Argi eduki behar dugu zer erabilera egiten ari garen diruarekin, zer finantza-praktika ezin ditugun babestu, eta abar, eta pentsio-plan pribatuei dagokienez sindikatuak zatituta egonda ere, aldekoen eta aurkakoen arteko liskarrak eta zatiketak saihestu behar dituzte, eta jarrera guztien arteko topaketak bilatu behar dituzte. Sindikatuak pentsiodunen mobilizazioaz baliatu behar dute BGAE funts horien izaeran eta kudeaketan aldaketak eskatzeko. Enpleguko BGAEak gizarte-erlaldaketa osasuntsua edo gizarte-erregresioa lortzeko tresna izan daitezke. Estatu osoa Euskadiri eta Nafarroari begira dago, bai euskal enpresariei begira, bai langileei begira, bai euskal pentsiodunei begira, eta baita Eusko Jaurlaritzari eta Nafarroako Gobernuari begira. Hemen egiten denak, eta nola egiten den, eragin handia izango du Estatuko gainerako tokietan egitea erabakitzen den horretan. Sindikatuak beren ondare ekonomikoen norabidea eta kudeaketa aldatu behar dute, finantza sistema ustel batetik aldenduz. "Merkatu" horretatik erretiratu egin behar dute, funtzionamenduaren etikan aldaketa bat eman arte behintzat. Bitartean, dagoeneko badaude banku etikoak hemen eta Europan. Horrelakoak ere sor daitezke, beraiek eta guk, hemengo berezko bat, horrela ekarpenak, ekonomia sozialago eta justuago baterantz bideratuko dira. Horrek ere bidezko errentagarritasuna ekarriko du erretiroentzat. Hau egin al daiteke? Erabat bai.

Sindikatuak, eta horiek uko egiten badiote, langileek, aldaketak eskatu behar dituzte, eta finantza-sistema pribatuak estatuengan, sindikatuengan eta langileengan pentsio publikoak murrizteko egiten duen presioa geldiarazi behar dute. Herritarren erabaki ahalmen demokratikoa alde batera uzteko ari den presioa arbuiatu egin behar dira. Onartezina da Nazioarteko Diru Funtseko (NDF), ELGEKO, pentsio publikoen aurkako, alarguntza-pentsioen aurkako eta abarren aurkako etengabeko adierazpenak. Haien "gomendioak" justizia soziala osatzen duen edozein kontsiderazioen aurkakoak dira, argi eta garbi, Lehman Brothersen krisi handiaren ondoren norabide ekonomiko global berri baten buru izateko gaitasunik ez dutela erakutsi dute. Nahiz eta krisiaren ondoren, aho zabalez aldarrikatu: "*arau, erreminta eta praktika berriak formulatu ziren, eta mundu osoan aplikatu ziren, eta NDFk ezinbesteko ekarpena egin zion ekimen horri*"⁹⁹, tira, gaiaren larritasunagatik ez balitz barre egitekoa da!

9. Alderdi nabarmenenen laburpena

1. Enpleguko EPP eta BGAEek argi eta garbi *kapitalaren logikari* erantzuten diote. Pentsio sistema publikoak argi eta garbi *lanaren logikari* erantzuten dio, logika horiek kapital errentetatik bizitzea edo lan errentetatik bizitzea bezala ulertuz. Egia da osatu daitezkeela, baina norberaren soldaten eta "beste batzuen" kontura ere egindako errenten ekarpenekin egiten da.
2. Gizarte Segurantzaren defizita egia eta serioa da, (eta ekonomia modernoaren oinarri juridikoaren eguneratze faltaren isla ere bai), baina haren interpretazioa modu *interesatuan eraikia* dago, eta irtenbideak alde bakarrekoak dira. Toledoko Itunean denetakoak daude, langileen eta pentsiodunen ahotsa izan ezik. *Pentsio-sistema publikoak, iraunkorra izatea gain, unibertsala, sozialki bidezkoa, solidarioa, kolektiboa eta demokratikoa izan behar du.*
3. *Ezinbestekoa da immigrazioari sarrera irekitzea*, beharrezkoa baita euskal jarduera ekonomikoari eusteko, sektore guztietan, datozen 25 urteetan. Gizarte Segurantzaren eta Pentsioen Sistema Publikoa jarduera ekonomikoaren subsidiarioak dira.
4. Pentsio sistema publikoaren defizita arazo larria da, baina ez da bere arazo bakarra. Gure aldarrikapenetan 1.080 euroko gutxieneko pentsio duin baten eta 1.200 euroko SMI baten alde borrokatu behar da, eta gogor salatu behar dira alarguntza-pentsioen bidegabekeria eta soldata-arrakala. Eta aldarrikapen horiek guztiak jarduera ekonomikotik konpondu behar dira. Defizita, alarguntasun Pentsioa eta 1.080ko Gutxieneko Pentsioa, Administrazioetik. Soldata-arrakala

⁹⁹ Munduko finantza-egonkortasunari buruzko txostena, 2018ko urria.

eta 1.200 euroko LGSa, sektore pribatutik, patronalaren eta sindikatuen arteko hitzarmenekin.

5. Enpleguko EPP eta BGAEetako arduradunek nahi duten "pentsioen osagarriari" buruzko eztabaidak helburu bat du: "*eztabaida teknologikoa*" eta "*aberastasunaren banaketaren*" eztabaida ezkututzen. Zentral sindikalek kapitalaren eta lanaren arteko "itun eta akordio sozial berria" lortzen ez badute, hurrengo etorkizun batean ziurrenik ez da pentsio duin eta txukunik izango ez sistema publikoarekin ez EPP eta BGAEekin, pentsiodunen %30 edo %40rentzat izan ez ezik. Soldata txukunak ere ez dira egongo, soldatapekoen % 30-40rentzat izan ez ezik.
6. Enpleguko EPP eta BGAEen errentak, edozein *kapital-errenta bezala, lan-errentak murritztearen kontura hartzen dira*, biak maila globalean ulertuta. Bat igotzen bada, besteak jaitsi egin behar du. Biak igo daitezke baldin eta biak BPGaren parean egiten badute.
7. Enpleguko EPPak eta BGAEak biztanleria aktibo osoak harpidetzen baditu, *zerga-abantailak paper bustia dira* (eguzkitan topa egitea); izan ere, guztion artean ordainduko baitzaizkie abantaila horien kostuak beren zergen bidez. Are gehiago, plan horiek maila globalean soldatapeko eta aktibo dauden biztanle guztietara hedatuko balira -*céteris paribus*-, egungo pentsio-sistema publikoarekin gertatzen den egoera eta "arazo" berean sartuko dira. Teknologia eta aberastasunaren banaketa dira arazoaren gakoak.
8. Proposatzen duten sistema "publiko + pribatuak" batzuentzat funtzionatzen du ondo kondizio batekin: beste guztientzat gaizki funtzionatzen badu, beste behin ere, mundu mailako ekonomia mundializatu baten dinamikan ulertuta. Aztertutako BGAEek generoaren gaia kontuan hartzen dute. Geroan, kudeaketa taldean, %75 emakumeak dira, eta Elkarkidetzan ere emakumeak dira nagusi. Bazkideen artean, Geroan emakumeak %33 dira; eta Elkarkidetzak argitaratzen duen bazkideen piramidearen arabera, ia erdiak dira. Bi memorietan gizonak eta emakumeak hartzen dira kontuan. Itzarrin gizonezko bazkideak %34 dira, eta emakumezkoak %66, eta txosten ekonomikoan (ez da memoria) ez dago baloraziorik. Horrek guztiak ez du esan nahi jatorrian soldata-arrakala dagoenik edo ez.
9. BGAEei ematen zaizkien abantaila fiskalek, *enpleguakoak nahiz banakakoak izan, errentak behetik gorantz birbanatzea dakarte*. Biztanleria aktibo osoa hartzen badute ere, hala izaten jarraituko zuen, BGAEan ekarpen handiena duenari egiten baitzaio mesedea. Helburua, gure ustez, *klase ertainak neutralizatzea da*, horiek baitira abantaila fiskalei etekina ateratzen dietenak. Baina klase ertainek aldaketa sozialaren beharra onartzen ez badute, gizarte-leherketa saihestezinei, ziur aski,

botereak errukirik gabe erantzungo die, edo hori gertatzeko arriskua dago, eta horrek egoera gero eta okerrago batera eramango du gizartea, non protestek porrotera jo lezaketen eta boteretsuen jarrerak are gehiago gogortu.

10. Enpleguko EPP eta BGAEek *gutxi inbertitzen dute Euskadin*, horretarako aukera izanik. Navaleko ontzioetan inbertsiorik ez egitea adibide bat da.
11. Enpleguko BGAEen memoriak agerian uzten dutenez *Europako politika eta Europako "gauzen egoera" onartzen dute*. Argi eta garbi jartzen dute zein den euren *kezkak nagusia: beren inbertsioen "errentagarritasuna"*.
12. *Langileek erakunde horien agintea hartu behar dute*, beren eskubidean daude. Dena den, oso zaila da ontzi hori gidatzea pertsona ospetsuen, banku etikoen eta gizarte-mugimenduen laguntzarik gabe. Saiatu beharko litzateke. Asko da jokatzeko duguna.
13. Baldin eta Pentsioen Sistema Publikoa krisitik ateratzeko finantza-sistemak ezarritako irizpideak erabiltzen badira enplegurako BGAEen eta EPEen bidez, *zailagoa (ezinezkoa ez bada ere) izango da erronka globalei errotik aurre egitea*. Erronka globalizat, planetaren berotze globala, bere baliabideen agortzea, klima aldaketa, munduko migrazio krisia eta abar hartzen ditugu.
14. Egoera hori agerian uzteko moduak asmatu behar dira, Toledoko Itunaren bidez pentsio publikoak murrizteak *botoak galtzea eragin dezan*. Eta baita enpleguko EPP eta BGAEei abantaila fiskalak emateak ere, *botorik irabaztea ez dezan ekarri*.

IV. **P**ENTSIO, LANGABEZIA, PRESTAZIO ETA GUTXIENGO DIRU SARREREN EUSKAL SISTEMA

1. **G**aldera batzuk

Gernikako Autonomia Estatutua argi eta garbi eta esplizituki ezartzen da Gizarte Segurantzaren kudeaketa Eusko Jaurlaritzari transferitzea. Zergatik ez zen bada positiboa izango, ondo egindako, Gizarte Segurantzaren sistema osoaren deszentralizazioa bat? Akaso, hobe izango zen EB-27 mailako Gizarte Segurantzako Mega Sistema bat eraikitzea? Zergatik pentsio-sistema publikoa %30ean murrizteaz hitz egiten dutenek deszentralizatzea tabu gisa ikusten dute? Nola da posible jarrera bat bestearekin uztartzea?

Argi dago gizarte-sistema horien dimentsio txikiagoak erabilgarriagoak izango liratekeela. Egungo gizartean errealitate ekonomiko, demografiko, sozial eta produktiboan gertatzen diren aldaketetara egokitzeko hobe deszentralizatuta izan. Balizko defizitei aurre egitea errazagoa litzateke. Tokiko sare ekonomikotik hurbil dagoen pertzepzio batek, eguneroko bizitza sozialarekin batera, herritarren lankidetzara erraztuko luke, iruzurra murriztuko luke eta gizartearen eta herritarren inplikazioa eta atxikimendua askoz ere indartsuagoak izango ziren. Eskualde, erkidego eta nazioen artean dagoen harreman ekonomikoaren arabera konpentsazio mekanismo batzuk sor litezke eta horrela "anaitasuna" (ekonomikoa) gauzatuko litzateke. Gaur egun hainbeste falta dena beteko litzateke: "Globalki pentsatuz lokalki jokatzeko". Gaur egun, non dago arazoa Arabako Errioxako euskaldunak Logroñoko osasun-sisteman artatzeko, edo Kantabriakoak edo Burgoskoak, Bilboko edo Gasteizko Osakidetzan egiteko? Inon ez.

Zentzu horretan ulertezina da Gizarte Segurantzaren kudeaketaren transferentzia ez dela interesatzen eta bideraezina dela esatea. Nola defenda daiteke halako argudioa, hain zuzen ere, hemen sortutako aberastasuna estatuko batez bestekoa baino handiagoa denean? Norbait ausartuko al litzateke defendatzera, adibidez, A herrialde batean, non B herrialdean baino aberastasun bikoitza sortzen den, pentsio publikoen sistema ez dela bideragarria, ez duelako kotizazio-tasa egokia ezarrita? Argudio hori ez al da barregarria izango? Eraikuntza interesatua eta absurdoa. Zergatik izango zen hobe "kutxa bakar" bat A eta B artean, A-ko pentsiodunek B-koen bikoitza kobratzen badute eta zergatik ordaindu behar zuten bakoitzak %50a, gero A-k %66a eta B-k %33a eramateko? Zalantzarik gabe, hobe da bi kutxa desberdin egitea, eta horien artean elkartasun- eta konpentsazio-

mekanismoak ezarriz, A eta B artean ere harreman komertziala, ekonomikoa eta soziala ere baitago. Nola lepora dakioke elkartasunik eza izatea, Konstituzioan bertan dagoen eskumena eskuratu nahi izateagatik? Horrek gainera ez du inolako zerikusirik PSParen iraunkortasunarekin, arazo hori ez da aldatzen "kutxa bakarrarekin" edo "Euskal Kutxarekin". Are gehiago, transferentziak gordinago erakutsiko luke jarduera ekonomiko osoa eguneratzeko beharra. Izan gaitezen serioak, honek ez dakar inolako insolitaritaterik: Eusko Jaurlaritzaren eta Nafarroaren osasun- edo hezkuntza-eskumenak ere ez duten bezala. Mitoetan oinarrituta, gutxi egingo dugu aurrera, eta irtenbideak txapuzak izango dira, ia beti konponbide onak ezartzeko, mito eta tabuekin amaitu behar da.

Horrela bada, onena euskal errealitatea ezagutzea da, eszenario demografikoa (estatukoa bezalakoa) 25-30 urte barru eta haren osagaiak ezagutzea, Pentsioen Sistema Publikoaren arazoak¹⁰⁰ eta porrotak non egon daitezkeen jakiteko. EAEn gizarte eta ekonomia moderno baten osagai guztiak ditugu: teknologia eta ehun ekonomiko dibertsifikatua, lehiakorra; populazioaren zahartzea; belaunaldien arteko errelebo-defizita; oreka handiagoa gizarte-indarretan, osorik ez bada ere, gizon eta emakumeen artean ere bai, erakunde ofizialen eta gizarte-mugimenduen artean, patronalaren eta sindikatuen artean, etab., EAEn, Estatuko batez besteko pentsiorik altuenak izanik, defizit altuena ere badugu; eta altu hau kasu honetan nabarmena da. Gertaera horrek bakarrik zer pentsatu eman beharko luke. Arrazoiak, argiak eta agerikoak dira: gure kotizatzaile/pentsiodunen ratioa baxuagoa da, gure batez besteko pentsioa altuagoa eta gure pentsiodun kolektiboa ugariagoa. Kotizazioak eta soldata egokiak, 1.080ko gutxieneko pentsioa eta emakumeen soldata- eta pentsio-arrakala hitzak aipatzen baditugu, ez zaie gustatzen. Bitxia bada ere, arestian aipatu ditugun hiru aktoreek, politikoak, finantzarioak eta enpresaburu handiak, ez dute horretaz hitz egin nahi. Oso kezkatuta daude horiek denak gure pentsioen etorkizunarekin, baina oso gutxi gaur egungo soldatatik. Arazoari irtenbide duinak bilatu behar zaizkio. Gainera, estatuko beste autonomi elkarteteen etorkizuna, bide onetik badoa (ekonomikoki), EAEko eta Nafarroako oraingo egoera berbera izango da. Horregatik, gure errealitatea aztertzen badugu, Estatuko gainerako herrialdeentzat ere diagnostikoak eta irtenbideak aurreratzen ari gara.

¹⁰⁰ Eusko Jaurlaritzaren Ogasun eta Finantza Saila. *Euskadiko Gizarte Aurreikuspen Osagarriaren gainera gogoeta*, 2016ko uztailaren 29koa, 78. or.: "Gizarte Segurantzaren arloko azken arau-aldaketen arabera (pentsioen errebalorizazioa, jasangarritasun-faktorea), hazkunde ekonomikoak eta enpleguak eragin zuzena izango dute pentsioen eguneratzean, eta argi dirudi Gizarte Segurantza ez dela arduratuko bizi-itxaropena handitzeaz, eta horrek pentsio txikiagoa ekarriko duela. Hori larritu egingo da Erreserba Funtzaren murrizketarekin, egungo pentsioei aurre egiteko erabiltzen ari direlako [...] Espainian, ordezkapen-tasa, gaur egun ere, nahiko handia da, baina pixkanaka murriztuz joango da, pentsioen erreformaren ondorioz. Euskadin egoera antzekoa da, baita hobe ere. Batez besteko pentsioa altuagoa bada ere, batez besteko soldata ere altuagoa da, eta bilakaera demografikoak antzeko arazoak ditu. Banaketa-sistema publikoaren ordezkapen-tasak hain txikituko dira ezen erretiro-etapan dauden pertsonen bizi-kalitatea nabarmen galduko baitute, edo, are gehiago, pobrezia-mailaren azpitik eror daitezke aurrezki gehigarriak ez badute".

Nola da posible euskal komunitateari Gizarte Segurantzaren eskumena ukatzea edo "kutxa Bakarra" sakratutzat ikusi eta defendatzea? Euskal ekonomia estatuko guztizkoaren %6,2a da, pentsiodunak %5,5a eta euskal biztanleria %5a. Nola ulertzen da ezetza euskal eskumenei, baina baiezkoa ulertu behar dugu etorkizuneko pentsio sistema osoaren %25-30a Finantza Sistemak kudeatu nahia izatea? Horrekin ez al da apurtzen Kutxa Bakarra? Finantza-sistemak, autonomia-erkidegoek eta administrazio publikoek baino maila juridiko eta sozial handiagoa al dute, hala zer? Nork hautetsi ditu finantza arduradun horiek? Zergatik nahi dute etorkizuneko pentsioen %25-30a kudeatu? Eta, gainera, administrazio bertatik eta kargu politiko publikoetatik bultzatzen da hori. Inkongruentzia onartezina da. Ergel eta txepeltzat hartzen gaituzte. Zein izango da hurrengo kanpaina: osasun ministroa aseguru mediku pribatuak saltzen ikusi?

Lehenik eta behin, Pentsioen Euskal Sistemaren arazoa beste edozein autonomia-erkidegoen edo kaxa bakarraren arazo bera eta berdina da. Hauen arteko aldeak ez dira hain handiak. Euskadiko kotizatzaileen/pentsiodunen ratioa 1,9/1 da, eta ziurrenik jaisten jarraituko du, bizi-luzera gorantz doalako eta hazkunde begetatibo negatiboa dugulako. Immigrazioari harrera egiteko premia dago. Egoera horri teknologia berrien produktibitateak, ekonomikoan duten eragina gehitu behar zaio.

Bigarrenik, pentsio-sistema bat bideragarria den edo ez planteatzea ez da egokia. Egokiena, pentsio-sistema bat izan behar duen ala ez planteatzea da, prestazio jakin batzuk izan behar diren ala ez. Eta erantzuna baiezkoa bada, bideragarria izan dadin bitartekoak eta mekanismoak jarri behar dira. Langileok beharrezkoa ikusten dugu hauen existentzia eta bideragarritasuna, eta horretarako, baliabideen eta aberastasunen kudeaketa artikulatu behar da. Horrekin nahikoa ez bada, erakundeetan eta kargu publikoetan aldaketak sortu beharko ditugu, zerga eta ekonomia sisteman beharrezko aldaketak egiteko. Pertsonei, diru-sarrerak batzuk izateko, lan bat edo bestea bete beharra eskatuko zaie. Pentsio bat nahi duenak urte jakin batzuetan lan egin beharko du (kontingentziak, ezintasunak eta abar izan ezik).

Hala ere, egungo oinarri ekonomikoei eutsiz gero, defizit oso problematiko baterantz goaz 2043. urtea hurbiltzen den neurrian. EAEko pentsioak (2019. urtea) 9.500 milioi inguru kostako dute. Kopuru hori, eta soldata eta pentsio guztiak ere, jarduera produktibotik ateratzen dira. Politikari batek edo gobernari batek pentsio publikoak zalantzan jartzea onartezina da, eta ez dago inolako gizarte erakunderik zuzentzeko gaituta. Beste gauza desberdina da sistema publikoan "arazo sendoak" daudela esatea. Baina inola ere ezin gaituzte pentsiodunak seinalatu arazoaren eragile gisa. Gizarte baten ongizatearen estatuaren etorkizunean sinesten ez duenak, ezin du kargu publikorik bete, irakaskuntzan sinesten ez duenak Hezkuntza

ministro izan ezin duen bezala. Beste kontu desberdin bat da pentsio-sistemek eta soldata-diru-sarrerek errealitate berrietara egokitu behar dutela, jarduera ekonomikoak eta zerga eta kontribuzio desberdinek egin beharko duten bezala.

Pentsio sistemak, produkzio sistema industrialean eta soldatapekoen baldintzetan dauka jatorria. Denborarekin, aseguru eta gizarte-prestazio horiek aldatu, eta unean-uneko errealitatera egokitu dira. Gaur egun lana eta lan produktiboarekin zerikusia duen guztia, asko aldatu da. Aldaketa garrantzitsu bat teknologiak eta robotizazioak ekarri dute. Beste aldaketa bat populazioaren adin bilakaera da: adinen piramideak; beste faktore bat bizi-luzetasuna da. Horien guztien ondorioz, aurreko garaietan zenbateko txikiko pentsioak ordaintzeko eta oso urte gutxitarako nahikoak ziren kotizazioak, gaur egun ez dira nahikoak: soldatak handiagoak dira eta bizi-itxaropena askoz handiagoa da.

Pentsio funts indibidualizatuei buruzko eztabaidak gehiago zailtzen du panorama. Pentsioen arazoa soziala da, eta banaka jorratzen bada, porrot egingo du. Horrek ez du esan nahi eskubide horrek zati indibidual bat ez duenik. Lan eskubidea (indibiduala eta kolektiboa) industri edo kapitalismo gizarteekin sortu zen: langile eta sindikatuen mugimenduaren eraginagatik sortu zen. Orain gizarte berri batean sartzen ari gara, eta gizarte horrek *eskubide sozio-ekonomikoak* barneratu beharko ditu.

2. Babes eta Gizarte Segurantzako Euskal Sistema, pentsio, prestazio eta diru-sarrerak

Denok ondo kokatzeko, jakin behar dugu zenbat diren pentsiodun kontributibak (PK), eta horien barruan, 65 urtetik gorako eta beherako pentsiodunak, pentsio ez kontributibekin(PEK) batera, kotizatzen duten pertsonak, langabetuak. BPGari, lan errenten (LL.EE) eta kapital errenten partaidetzari ere erreparatu behar diogu, baita zergen kontribuzioari ere. Baina horrekin bakarrik, ez da nahikoa. Datozen 25 urteek gai erabakigarrietara eramango gaituzte. "Arazoa" kuantifikatzeko eta mugatzeko, beharrezkoa da EAEn eta Nafarroan baby-boomaren fenomenoaz aztertzea.

Pentsio-sistema publiko bat eta haren finantzaketa nahikoa bermatzeko, zenbait faktore hartu behar ditugu kontuan, eta horien mende egongo da sistema hori:

1. *Sortzen den enplegua.* Kotizazioak enpleguaren sorreraren eta kalitatearen araberakoak izango dira. Erretiroa hartzen duten 10 soldatapeko bakoitzeko, haien lanpostuak 7 langilerekin betetzen badira eta gainerako 3ak

teknologiarekin, bistakoa da 7 langile horien kotizazioarekin ezin dela iritsi. Zer gertatzen da beste 3 kotizatzaileak ordezkatzeko dituen teknologia horrekin?

2. *Kotizazio-oinarriak*. Ezin da alde batera utzi pentsio duinetan egingo den gastua estaltzeko behar adinako zerga maila baten beharra.
3. *Pentsioen gastu batzuek esleitzea, nori dagokion*. Kontua ez da soilik kotizazioak ez direla kontratazioa bultzatzeko erabili behar. Erretiroei eta bestelako pentsioei buruzko zenbait salbuespenak ere, ez dira gainerako soldatapeko biztanleen kotizazioen kontura egin behar: gizarte osoaren kontura egin behar dira, hau da, Estatuko Aurrekontu Orokorren kontura.
4. *Erretiroa hartzeko formulak egokitzea*. Zenbait lanbidetarako sarbide-salbuespenak egiten dituzten legeak indarrean jartzen badira, lege horiek berak ere dagozkien partidak hornitu behar dituzte EAOetatik, salbuespen horiek betetzeko, erretiroa hartzeko adinera edo baldintza orokorretara iritsi arte.
5. *Ekitate fiskala*. Oreka egon behar da soldata-errenten eta enpresa-errenten arteko ekarpenaren artean. Iruzur fiskalekin amaitu egin behar da.
6. Gizarte Segurantzaren kontuen *auditoreretzat soziala*.

3. Kotizazioen bilketa eta pentsioen gastua HEHn

Kontingentzia arruntengatikoko diru-bilketak estaltzen duen pentsio-zatia kalkulatzeko, datu erreal eta ofizialetara jo behar dugu. Behin betiko datu hurbilenak 2017. urtekoak dira.

Taula 22

Kuota Bilketa¹⁰¹

	Gizarte Segurantzako Kuotak	Langabeziako sarrerak	Lanbidezko formazioa	FOGASA	GUZTIKOA Sistemarena + beste Kotizazioak
Araba	1.159.781	211.642	23.344	5.143	1.399.911
Gipuzkoa	2.269.352	384.575	41.911	9.849	2.705.687
Bizkaia	3.383.657	594.142	65.093	15.286	4.058.180
C.A.E.	6.812.790	1.190.359	130.348	30.278	8.163.778
Nafarroa	1.850.764	340.531	35.551	9.193	2.236.040

Iturria: Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusia. 2017ko txosten estatistikoa milaka eurotan

Taula 23

¹⁰¹ 221 Txosten estatistikoa. Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusia 2017. 221. orrialdea

2017ko abenduak 31ean	Afiliatuen Kopurua*	Estatuaren ondoan %a	Kulota bilketa	Estatuaren ondoan%a
Araba	154835	0,84	1.306.540	1,05
Gipuzkoa	312936	1,71	2.534.330	2,03
Bizkaia	470246	2,57	3.787.050	3,04
CAV	938017	5,11	7.627.910	6,12
Nafarroa	270652	1,48	2.112.140	1,7
H.E.H. Guztikoa	1.208.669		9.740.050	
Espainia GUZTIKOA	18.331.107	100%	124.555.596	100%

Iturria: Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusia. 2017ko txosten estatistikoa -milaka eurotan-
 * Ez ditu langabeak barne hartzen

Ikusten dugunez, Kontingentzia arruntetarako Gizarte Segurantzak 6.812 milioi euro biltzen zituen EAEn, eta 1.850 Nafarroan. Estatuko kotizatzaileen %5.11 eta %1.48 izan arren, haien ekarpena bilketaren %6,12 eta 1,7 da. Horretaz irakurtzen dena da euskaldunek eta nafarrek gizarte segurantzari egiten dioten ekarpena aipagarria dela.

2017ko pentsio kontributibatako¹⁰² gastua 8.693 milioi eurokoa izan zen EAEn, eta 1.968 milioikoa Nafarroan. Beraz, 1.880 eta 118 milioiko defizita dago, hurrenez hurren. Horri lau herrialdeetako kotizazioen eta pentsioen bilakaera gehitzen badiogu, orain zertxobait handixeagoa dela esan daiteke. Beraz, pentsioen gaineko kotizazioen estaldura %78koa izan zen 2017an, Nafarroan %94koa. 2019rako nomina hori 9.550 milioikoa izango da EAEn, eta 2.167 milioikoa Nafarroan. Aipatu behar da, halaber, 2019an kotizazioek, gutxienez, 2017an baino %3 gehiago bilduko dutela. Esan beharra dago, halaber, EAEn kotizazio-goiko topeak irekita ere, kontingentzia arruntetarako diru-bilketa (2017. urtea) ez litzatekeela 7.700 milioitik pasako, eta oraindik defizita %12koa izango litzatekeela. Estatuan, defizita %13,5koa da. Ikus dezagun HEHko Gizarte Segurantzako afiliatuen banaketa:

Taula 24

¹⁰² Gizarte Segurantzaren 2019ko aurrekontuei buruzko txosten ekonomiko-finantzarioa, 257. orrialdea (I.E.72 taula)

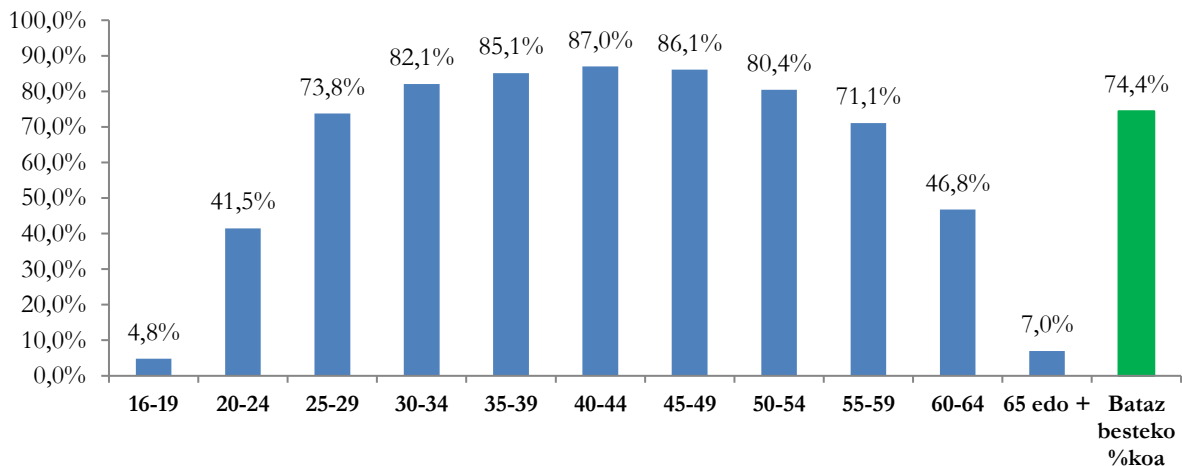
Afiliatuen banaketa. Adina eta generoa: EAE

2019ko apirila. Sistema Osoa

Genero Adina	Gizonak	Andreak	Guztiak
16-19	2697	2114	4812
20-24	21255	16681	37936
25-29	36302	33576	69877
30-34	47307	43713	91020
35-39	63838	57429	121267
40-44	81829	73485	155314
45-49	79679	70931	150610
50-54	72919	65375	138294
55-59	61417	54888	116306
60-64	36838	31794	68632
64 edo +	4614	4402	9016
GUZTIRA	508.695	454.388	963.083
40urte edo +	337.296	300.875	638.172

Grafiko21

**Euskal Autonomia Elkartea. 2019ko apirila:
Kotizatzaile/adin bakoitzeko biztanleria**

Iturria: geuk egina. Gizarte Segurantzako datuak (afiliazioa 2019ko apirilean) eta biztanleriaren piramidearekin

Ikus dezakegu, bai EAEn, bai Nafarroan, gazteen langabeziaren isla alde batetik, eta 55 urtetik gorakoena bestetik. Gainerakoan, 25 eta 55 urte bitarteko biztanleen jarduera-indizea ona da, eta Estatukoa baino dezente handiagoa. Oro har (16-65 urte), EAEko biztanleen %64,1ek kotizatzen du, eta Nafarroan, berriz,

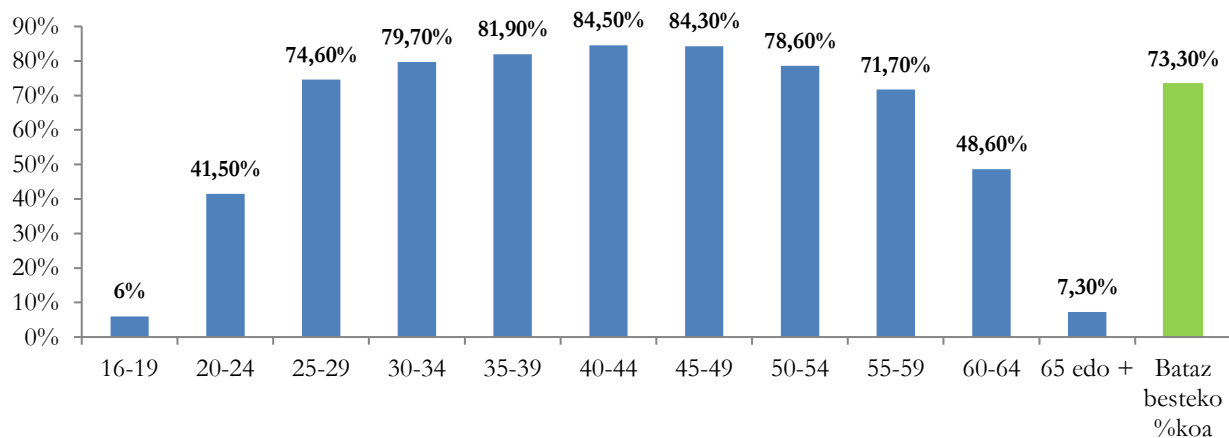
%63,4k. Estatu mailan, datu hori %59,7koa da. 60-65 urte bitarteko biztanleria aktiboaren indize baxua, EAEn, Nafarroan eta Estatu mailan, batez ere, ezintasunen ondorio da. Zer lortzen da erretiroa 67 urtera atzeratuz, 64koen artean %7 bakarrik kotizatzen badute?

Taula 25

Afiliatuen banaketa adina eta generoa: NAFARROA			
2019ko apirila. Sistema Osoa			
Genero Adina	Gizonak	Andreak	Guztiak
16-19	1145	852	1997
20-24	7633	5858	13491
25-29	12727	11129	23856
30-34	15283	12994	28277
35-39	20044	16892	36936
40-44	24763	20833	45596
45-49	23873	20100	43974
50-54	21126	17818	38944
55-59	17427	14456	31883
60-64	10410	8497	18906
64 edo *	1378	1081	2460
GUZTIRA	155.808	130.511	286.319
40 años edo +	98.977	82.786	181.763

Grafiko 22

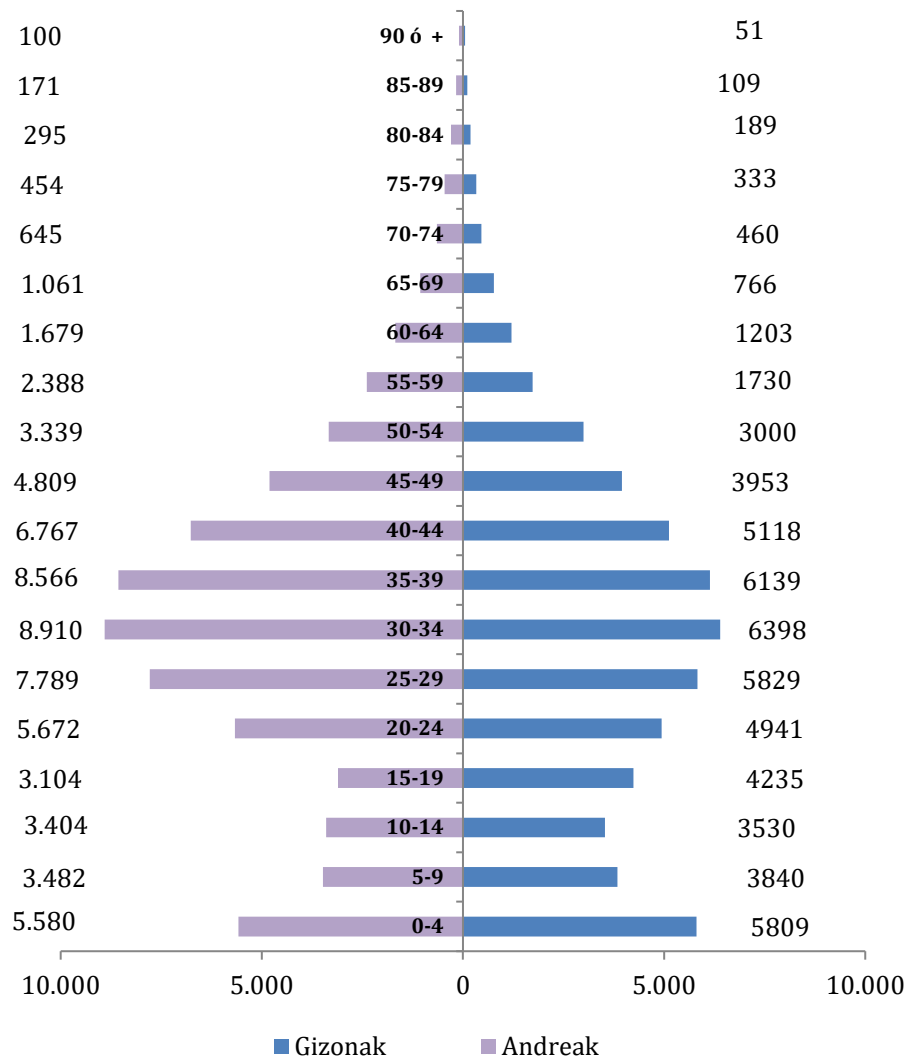
Nafarroa. 2019ko apirila:
Kotizatzaile/adin bakoitzeko biztanleria

Iturria: geuk egina. Gizarte Segurantzaren datuak (afiliazioa 2019ko apirilean, adin-taldearen arabera) eta biztanleriaren piramidea.

Grafiko 23

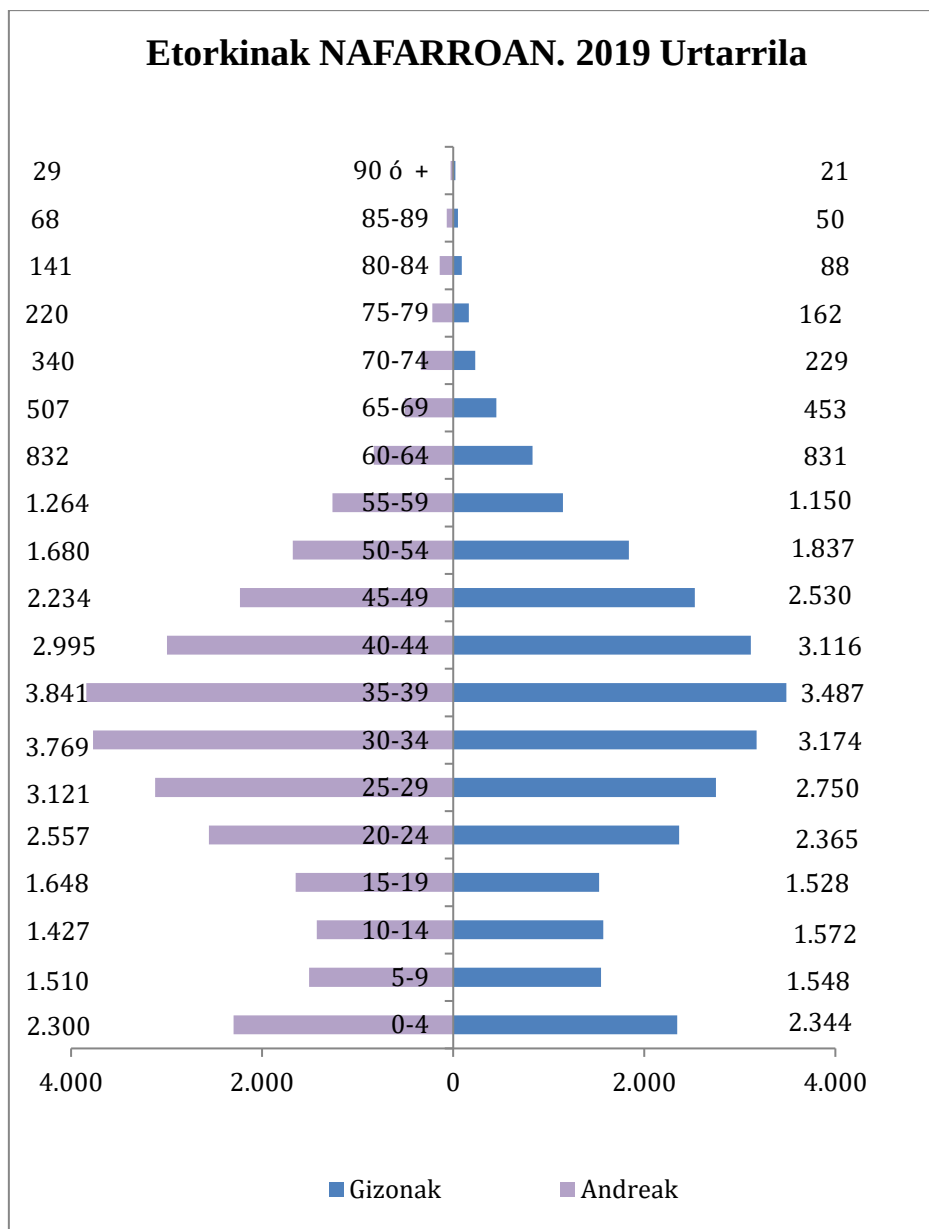
EAEko Etorkinak. 2019ko Urtarrila

Taula 26

EAE atzerritarrak adin-taldeen arabera				
	0-14	15-39	40-64	65-90
Gizonak	13179	27542	15004	1908
Andreak	12466	34041	18982	2726
Biak bat	25645	61583	33986	4634

Grafiko 24

Taula 27

Nafarroa atzerritarrak adin-taldean arabera				
	0-14	15-39	40-64	65-90
Gizonak	5.464	13.304	9.464	1.003
Andreak	5.237	14.936	9.005	1.305
Biak bat	10.701	28.240	18.469	2.308

Atzerriko afiliazioari buruz datu globalak baino ezin ditugu eman, ez baitugu adinen arabera taula EAEn eta Nafarroan. 2019ko azaroan EAEn 63.377 afiliatu genituen, eta Nafarroan 26.447. Hau da, EAEko eta Nafarroako afiliatuen %6,7 eta %9,3, hurrenez hurren. Gainera, EAEko eta Nafarroako biztanle atzeritarren

ehunekoaren antzekoa da (gure lurraldeetako biztanleen %7,5 eta %9,9). Aitzakiatik bizi direla eta abar dioten diskurtsoak ez dira zertan eusten. Ekonomian duten partaidetza bertakoen antzekoa da; aldiz, kotizatzaileen/pentsiodunen ratioa eta mendekotasun-tasak, lehenengoa bikoitza eta bigarrena erdia dira, gurearekin alderatuta, hau da, alde horietatik (pentsioak eta mendekotasuna) bertakoak baino askoz gutxiago gastatzen dute.

Aurrekoarekin jada badakigu zein den kotizazio/pentsio estaldura. Gure erkidegoetatik egindako ekarpenekin euskal pentsioak ez direla osorik estaltzen, altuak direlako, aurrez aurre botatzen zaizkigunean, beharrezkoa da kontuak argitzea. Defizit horiek beste azalpen batzuk behar dituzte, beste irakurketa batzuk; izan ere, kotizazioez gain, lau herrialdeetako diru-kutxa publikoek *kupoaren* bidez estali beharko dute, dagokien zatian, Estatuko Aurrekontu Orokorrek (EAO) 2018an jarritako 18.000 milioiko defizita estaltzeko. Kopuru horretatik, EAEk eta Nafarroak 1.124 milioi euro eta 288 milioi euro eman beharko dizkiete, hurrenez hurren, kutxa zentraleri. Ekarpene hori "epe erosoetan" egingo da, Gobernu Zentralak defizit hori zor publikoaren bidez estaltzen badu, baina, modu batera edo bestera, Hego Euskal Herriko ogasunek itzuli egingo dituzte, nahi edo ez. Estatuko Aurrekontu Orokorrek Gizarte Segurantzari egindako transferentzia horiek, %80-85ean, soldaten eta pentsioen zergen bidez ordainduko dira. Ironia hutsa da, gainera, kopuru hori, Gizarte Segurantzak Estatuari zor diola esatea. Euskal ekonomiak, Gizarte Segurantzari egiten dizkion kotizazioen bidez ordaintzen duena, defizita estaltzeko tokatzen zaion zatia eta Estatuko Aurrekontu Orokorretatik sortzen diren beste partida batzuk batuta, euskal lurraldeari dagozkion pentsioak ia erabat estaltzen ditu, eta soberan gainera. Euskal ekonomia esaten dut, eta ez kotizazioak, azaldu dugun bezala. Gure kotizazioak, ez dira horiek estaltzeko iristen, ez hemen, ezta Estatu osoan ere.

Langabeziako kotizazioen/prestazioen balantzeari dagokionez, dagokion azalpena ere egin daiteke. Estatuan balantze hori defizitarioa izan den bitartean, hemen ez da izan. 2019ko apirilean 115.644 langabe zeuden EAEn (%9,62), eta 32.581 (% 8,19) Nafarroan. SEPEren taulan prestazioen eta subsidioen estaldura ikus dezakegu. EAEn, laneratzeko prestazio, sorospen eta errenta guztiak langabeen %46,6ra iristen dira, eta Nafarroan, berriz, %53,7ra.

Langabeziako prestazioen onuradunak- 2019ko martxoa	TOTAL	Prestazio Kontributiba	Langabezia ko Subsidioa	Gizarter atzeko Errenta Aktiboa	Enp legua Aktibatze ko Programa
NAVARRA	15.817	9.125	5.977	714	0
Araba	7.482	4.758	2.430	294	0
Bizkaia	26.145	15.287	9.589	1.269	0
Gipuzkoa	14.094	8.877	4.653	564	0
PAIS VASCO	47.721	28.922	16.672	2.127	0

Iturria: SEPE. Langabezia-prestazioak, urtarrileko eta 2019ko datuen laburpena

Bestalde, Lan, Migrazio eta Gizarte Segurantzako Ministerioak argitaratzen dituen datuen arabera, Euskal Autonomia Erkidegoko eta Nafarroako langabezia-prestazioen hileko gastua 49.6 milioi eurokoa eta 17 milioikoa da, hurrenez hurren. Onuradun bakoitzeko batez besteko zenbatekoa 885,2 eurokoa da EAEn, eta 915.2 eurokoa Nafarroan. Diru-sarrera horiek hilabete batetik bestera aldatzen direnez, unean-uneko langabezia-mailaren arabera, kalkulatu dezakegu urtean 550 eta 190 milioi artean ibiliko direla, EAEn eta Nafarroan. Lehen ere adierazi dugu 2017an langabeziarako kotizazioen bilketa 1.190 milioikoa zela EAEn, eta 340 milioikoa Nafarroan. Argi dago lau herrialdeetako langabezia txikienak superabit argia markatzen duela behar horretan: zehazki, 640 milioi ingurukoa EAEn, eta 150 milioikoa Nafarroan. Salatu behar dugu, halaber, prestazio horiek, langabetuenak, urriak direla eta kolektiboaren erdia baino ez dutela estaltzen. Horri beste 70.000 pertsona gehitu behar zaizkio, diru-sarrera bermatuaren eskubidetik (DBE) datozen laguntzen mende daudenak. 2019an EAEn laguntza horiek 470 milioi eurokoak izango dira. Eta 20.000 pertsona inguru egongo dira Nafarroan, 85 milioi euro inguruko aurrekontuarekin.

2019ko martxoan EAEn, 960.275 afiliatu zeuden Gizarte Segurantzaren¹⁰³. Afiliazio horretatik, Europar Batasunetik etorritako atzerritarrak 20.741 dira, eta 43.299 erkidegotik kanpokoak. Nafarroan, data berean, 283.544 afiliatu zeuden, horietatik 11.498 atzerritar komunitarioak eta 14.660 Europar Batasunetik kanpokoak. EAEn atzerritarrak afiliatuen %6,7 dira, eta Nafarroan %9,2. Horrela, 2019ko gizarte-babeseko gastu garrantzitsuenak zenbatu ditzakegu gaur egungo eskubideekin:

¹⁰³ Txostena: atzerritarren afiliazioa Gizarte Segurantzaren (2019ko martxoa)

Taula 29

Miloi eurotan	CAV	% PIB	NAFARROA	% PIB
Pentsio Kontributibak	9.600	12,6%	2.160	10%
Pentsio Ez Kontibutibak	70	0.01%	15	0.07%
Langabezia	550	0.8%	190	0.87%
DSBE	470	0.6%	85	0.4%
GUZTIRA	10.690	14,2%	2.450	11.3%

1.080 euro ezarri dira pentsio kontributibetarako, batez besteko soldataren %60a, eta langabeziarako, langabe guztien eskubide gisa.

Taula 30

	CAV	% PIB	NAFARROA	% PIB
Pentsio Kontributibak	10.250	13,6%	2.435	11,3%
Pentsio Ez Kontibutibak	105	0.11%	22	0.10%
Bataz besteko %60a: 622 €				
Prestazioa –langabe guziei-	1200	1.6%	400	1.85%
DSBE(Langabeko prestazioak ordezkatzeko luke)	--		--	
GUZTIRA	11.555	15,2%	2.857	13,2%

Baremo berri horiek gastuaren %7ko "itxurazko" igoera ekarriko lukete EAEn, eta %16koa Nafarroan, baina portzentaje horiek zuzendu egin behar dira, hainbat arrazoiengatik. Gizarte Segurantzaren eskumena gurea balitz, kotizazioak hemen kudeatuko lirateke, eta kotizaziopeko pentsioen (PK) defizita estaltzeko EAOetatik egindako gastuak ez luke eraginik izango Kupoan, baina bai

Aurrekontuetan (Eusko Jaurlaritzaren Aurrekontu Orokorrak). Prestazio eta sorospenetako gastuari dagokionez, langabezia-kotizazioekin estaliko litzateke, bai EAEn, bai Nafarroan, eta langabezian dauden pertsona guztiei aplikatuko. Ez litzaieke DSBEko gasturen beharrik izango. Kotizazio gabeko pentsioei (PEK) dagokienez, antzeko zerbait gertatzen da. Aurten 2.596 milioi¹⁰⁴ euroko aurrekontua dute Estatu osorako partida horretan. Hori Estatuko Aurrekontu Orokorrekin ordaintzen da, eta horrek esan nahi du gaur egun horrek ere eragina duela Kupoan, %6,24 eta %1,6, eta hori Nafarroak eta Euskadik gastatzen dutena baino handiagoa da, horiek baitira kontribuziokoak ez diren pentsiodunen proportzio txikiena duten bi erkidegoak, biztanleria osoaren aldean; zehazki, %0,5 EAEn eta %0,4 Nafarroan.

Laburbilduz: gastu sozial hori, gehienbat kotizazioekin (kontingentzia arruntak eta langabezia) estaliko litzateke. Gainerakoa, bigarren taularen kasua eta 1080 euro ezarrita, Aurrekontuetako babes sozialeko gastua, 1.500 milioi gehiagokoa izango zen EAEn; eta 600 milioi gehiagokoa Nafarrekoa.

4. Baby-booma eta biharko pentsioak

Baby-boomak (1993ko biztanleria) %33ko hazkundera izan zuen EAEn, %36koa Nafarroan eta %40koa estatu mailan. Hazkunde hau, 40-64 urteko populazio bateratua eta piramide bereko 15-39 urteko bateratuko populazioaren arteko erlazio gisa ulertzen da. Bestalde, 2018ko piramidean antzeko ehunekoak ditugu, baina migrazio-saldoagatik aldatuta. Horren ondorioz, baby-boomaren indize horiek %32,3ra, %41,7ra eta %44,8ra egokitu dira, hurrenez hurren, migrazio-saldoaren ondorioz. Bizi-itzaropena gehitu beharko litzateke, koefiziente horiek 7 puntu igo ditugu (hurrengo 25 urteetan, pentsiodun piramidean izango duen eraginagatik), eta, beraz, berriro handitu behar ditugu, eta %39,3; %48,7 eta %51,5, hurrenez hurren. Bizi-itzaropena (EV65: 2018 = 21 urte, 2048 = 24 urte)

Beheko hiru taulak ulertzeko. Esaterako, Gizarte Segurantzatik kobratzen duten EAEko 100 pentsiodunetatik 79.5, 65 urtetik gorakoak dira, eta 20.5, 64 urtetik beherakoak. Hori garrantzitsua da, baby-boomaren ehunekoek, hau da, piramide demografikoak, lehen kolektiboari soilik eragiten dielako, 65 urtetik gorakoei. 65 urtetik beherakoei dagokienez, biztanleria okupatuaren araberrakoa da. Biztanleria landuna erdira jaitsiko balitz, pentsiodun kolektibo hori erdira jaitsiko litzateke (are gehiago, gehiago jaitsi daiteke beste sinergia batzuen ondorioz). Hala, talde horrek -1- (79,5 horiek) %39 egingo du gora EAEn, eta taldeak -2- (20.5ak) gora edo behera egingo du biztanleria landunaren eta, lan, gizarte eta osasun-

¹⁰⁴ Gizarte Segurantzaren 2018ko aurrekontuei buruzko txosten ekonomiko-finantzarioa. 296. or.

politikaren eraginaren arabera. Baina, kotizatzaileek gora egiten zutelako igoko balitz, albiste ona litzateke, 64 urtetik beherako pentsiodun bakoitzeko 10 kotizatzaile gehiago baititugu. Kalkulu desberdinak egin ditugu 25 urte barru zenbat pentsiodun egongo diren kalkulatzeko. Hau da horietako bat.

Taula 31

Pentsiodunen % EAE	2018 Urtea	25 urteko hazkundera	2043 Urtea (A)	2043 Urtea (B)	2043 Urtea (C)
65 urtetik gora	79.5	39.3%	110.75	110.75	110.75
64 urte edo gutxiago	20.5	¿A-B-C?	20.50	15.37	10.25
GUZTIRA	100		131.25	126.12	121.00

Pentsiodunen% NAFARROA	2018 Urtea	25 urteko hazkundera	2043 Urtea (A)	2043 Urtea (B)	2043 Urtea (C)
65 urtetik gora	79.1	48,7%	117.6	117.6	117.60
64 urte edo gutxiago	20.9	¿A-B-C?	20.9	15.7	10.45
GUZTIRA	100		138.5	133.3	128.05

Pentsiodunen% ESPAINIA	2018 Urtea	25 urteko hazkundera	2043 Urtea (A)	2043 Urtea (B)	2043 Urtea (C)
65 urtetik gora	77.4	51.5%	117.2	117.2	117.20
64 urte edo gutxiago	22.6	¿A-B-C?	20.9	15.7	10.45
GUZTIRA	100		138.1	132.9	127.65

Hiru eszenario garatu ditugu, 0 eta 64 urte bitarteko pentsiodunen bilakaeraren arabera, eta piramidearekin ez dutenak zerikusirik, baizik eta biztanleria okupatuarekin. Dagoeneko azaldu dugu 64 urtetik beherako pentsioak hainbat aldagairen menpe daudela. Esprikaezina litzateke 100.000 langile dituen industria batean 50.000 langileko izanda ezintasun berberak sortzea. Lan-politika egokia garatzen bada, kolektibo hori nabarmen murriztu daiteke, pentsio guztien eta pentsiodun guztien %20,5eko tarte hori nabarmen hobetu daiteke. Ezintasunak laneko istripuengatik, istripu arruntengatik (trafikokoak barne) eta gaixotasun profesional nahiz arruntengatik (sortzetikoak barne) gertatzen dira. Arrazoi berengatik ere gertatzen dira, halaber, alarguntasun- eta zuztasun-pentsioak

sorrarazten dituzten ustekabeko heriotza goiztiarrak. Hiru eszenarioetan, adinekoen pentsioak %39, %48 eta %51 igotzen dira, hurrenez hurren. Baina bigarren kolektiboarena mantendu egingo da; edo %25 edo %50 murriztu daiteke, eta horren ondorioz, kasurik okerreanean, pentsioen eta pentsiodunen kopuru osoa %21 eta %31 artean igotzen da EAEn, eta %28 eta %38 artean Nafarroan eta baita estatu mailan ere.

- EAEn, 2043.urtean, pentsiodunen kopurua 661.000-611.000 artean egongo da, eta pentsioen kopurua 722.000-635.000 artean (bigarren zenbaki horren arabera, ezintasunak eta, beraz, alarguntasun- eta zuztasun-pentsioak jaitsiz gero, "Pentsio bikoitzak" gaur egun baino proportzio txikiagoa izango lirateke, guztizkoaren %10 baitira). Pentsiodunen kopurua kopuru zehatz batean murriztu ez ezik, pentsioak eta, beraz, kostua proportzio handiagoan murriztu daiteke.
- Nafarroan, pentsiodunen kopurua 173.000 -160.700 artekoa izango litzateke, eta pentsioen kopurua 188.000-170.000 artekoa¹⁰⁵.
- 189. orrialdeetako taulei begiratzuz gero, ikusiko dugu etorkizuneko proiektzio horiekin gizarte-segurantzako afiliazioa adinen arabera koadratzen dela.

Taula 32

PENSIODUNAK
EAE 2019 Urtarrila

	Ezint Iraunk	Erretiroa	Alguntasu na	Zurztasu na	Senideen Alde	Guztira	Pentsio Ez Kontributiboak 2018 Urtarrila
0-64 urte	42.095	31.675	15.699	13.368	1.004	103.844	
65 edo gehiago	265	314.266	84.588	1.262	1.174	401.552	11.673
GUZTIRA	42.360	345.941	100.287	14.630	2.178	505.396	11.673

Taula 33

PENSIODUNAK
NAFARROA 2019 Urtarrila

	Ezint Iraunk	Erretiroa	Alguntasu na	Zurztasu na	Senideen Alde	Guztira	Pentsio Ez Kontributiboak 2018 Urtarrila
0-64 urte	10.711	8.073	3.731	3.682	149	23.850	
65 edo gehiago	45	80.765	18.092	381	253	99.536	2.613
GUZTIRA	10.756	88.838	21.823	4.963	402	123.386	2.613

¹⁰⁵ Estatuan, 8.807.129 pentsiodun daude, 12.2 milioi eta 11.2 milioi artean. Pentsioen kopurua 13,4 eta 12,4 milioi artean egongo da.

5. Euskal errealitatea

Euskadin Gizarte Segurantzaren pentsioen defizita Estatuko gainerako erkidegoena baino handiagoa da. Arrazoia ez dago iruzurra edo puztutako kotizazioak egotean, baizik eta euskal industriak duen pisu hain indartsuan eta bere maila teknologiko altuan: industria oso teknifikatua, automatizatua eta robotizatua dago. Bi faktore horien ondorioz, langile gutxiagorekin ekoizpen bera edo gehiago gertatzen da, hau da, K/P ratioa (kotizatzaileak/pentsionistak) txikia da. Dakigunez, teknologia berrietan kapital handitzeak daraman bideak lanaren banaketa handiagora doa, hain espezializatua ez den eta kantitate txikiagoan den eskulanera, soldata txikiagoekin ordaintzen dena. Laburbilduz, gauza bera ekoizten da lehen baino langile gutxiagorekin, eta hori ona da, betiere gizarte osoaren onerako bada. Alderatu ditzagun pentsioei buruzko zenbakiak eta atera ditzagun ondorioak:

EAE, Nafarroa eta Estatuko datuak 2019ko urtarrilaren 1ean. Nomina osoa

EAE: 555.854 pentsio. 1223 € x 14 ordainsari = 9.518 milioi euro

Nafarroa: 136.245 "" 1130 € x 14 " = 2.156 "

Egoera: 9.695.870 "" 983 € x 14 ordainsari = 133.497 milioi euro

Kotizatzaile/pentsionista ratioa:

Guztira. 2,19/1

Euskadi: 1,90/1

Nafarroa: 2,29/1

Ratioa, datu garrantzitsua da eta ezin da linealki irakurri. Galiziako ratioa (1,5/1) eta EAEkoa (1,9/1) ez dira arrazoi berberen ondorio. Euskadi oso teknologia aurreratua eta lehiakorra duen eskualde industrializatua da, Alemania bezalako herrialdeen mailakoa. Euskal populazioa ez da iristen Estatu osoaren %5era, eta gure ekonomia, gure BPG, Estatuko BPGren %6,2a da (2016ko datuak). Hori, hemengo teknologia indartsuaren, produktibitate handiagoaren, ehun lehiakor baten eta baita, Eusko Jaurlaritzak garatutako industria-politika, lanbide-hezkuntza eta enplegu-politika hobearen emaitza da. Nola ulertzen da pertsona gutxiagoren artean aberastasun gehiago sortzea eta pentsiodunei ordaintzeko defizit handiagoa izatea? Esan dugu hemen 5 pertsonen artean 6,2 aberastasun sortzen ditugula, Estatuko gainerako lekuetan 95 pertsonen artean 93,8 aberastasun sortzen dituzten bitartean. K/P euskal ratioa estatukoa baino baxuagoa da, eta ez da enplegu-arazoengatik (gure langabezia-tasa Estatuko baxuena da, eta, hala ere, langabezian langileen %10 hor daude, kontratatzeko prest), baizik eta gure produkzio-ehunean ordezkapen teknologiko egokia dagoelako.

Euskadi Estatu osoko datutik ateratzen badugu, Estatuko pentsiodun kopuru bera urtean izango nomina, EAEko baino 1.835 milioi euro gutxiagokoa da. Aipatu dezagun beste datu bat: Estatuan, oro har, gutxieneko osagarria jasotzen duten pentsioak %24,3a dira, hau da, 2.353.000 pentsio inguru, baina EAEn %12,1a baino ez dira, hau da, 65.000 pentsio inguru. Beraz, Estatuan kontzeptu horretan gastatzen dena, hemen EAEn gastatzen dena baino nabarmen handiagoa da.

Euskal jarduera ekonomikoa da Euskadiri dagokion pentsioen defizita estali beharko lukeena, eskumen propioa balu. Defizit hori, gutxi gorabehera, 1.300 milioi euro ingurukoa izango litzateke. Horrek ekarriko luke, bai eskumen propioarekin, bai "kutxa Bakarrarekin", kontingentzia arrunten kotizazioak egungo %28,3tik (enpresaren eta soldatapekoaren artean) %34,9ra igotzea, soldata gordina oinarritzat hartuta. Berez, lehendakariak pentsio-planetarako %6 erabiltzeko egindako proposamenak gauza bera lortzen du (kotizazioa %34,3ra igotzea), baina oraingoan soldataren kontura eta gezurrezko atetik. Teknologiekin denborarekin K/P ratioa eta soldatak are gehiago jaitsiko dira eta arazoa gero eta larriagoa izango da bizpahiru hamarkadatan, inork ez badu gaia sakon jorratu nahi. Gaiaren muina zera da: kotizazioak ez dira sortzen ez langilearengandik, ez enpresariarengandik, baizik eta BEGtik (enpresa bakoitzaren balio erantsi gordina), jarduera ekonomikotik. Nominak, faktura jarduera ekonomiko horretara pasatzeko aukera ematen du. Baina nomina gutxiagotara eta nomina baxuagoetara goazela esan dugu. Hori dagoeneko ikusi dute NDFk, MBk, eta EBk, baina bertigoa ematen die. Horien konponbidea: pentsio Funts Pribatuak ezarriko ditugu, eta gero ikusiko dugu. Mobilizazioen ostean diskurtsoa leundu dute, baina, ahal dutenean berriro itzuliko dira berera.

Hala ere, ez dago itxaron beharrik, ikus daiteke nora goazen. Pentsio kopuruak urtero %1 eta %1,3 artean igotzen jarraituko du, eta gainera, hurrengo 25 urteetan gelditu gabe. Eta bizi-itxaropena ere bai. Batez besteko pentsioak ere gora egingo du denbora horretan: lehen 10-15 urtekoak orain bezala igoko dira, gero mantendu edo mantsoago egingo du. Izan diren murrizketekin ere, datorren hamarkadan erretiroa hartuko dutenek, oso kotizazio altuak dituztenez, krisiak eragindako 55 urtetik gorakoen kolektiboa izan ezik, langabezian baitaude. Hurrengo bostenek 2011ko eta 2013ko erreformak nabarrituko dituzte. Defizitak, ezer egiten ez bada, hazten jarraituko du datozen 25 urteetan: EAEn 548.132 pentsio izatetik, 760.000 inguru izatera pasatuko gara. Egungo defizit ekonomikoa %20ra pasatuko da, eta gero %30 era, gaur egungo ekarpenak mantentzen badira. Pentsiodunen nomina, alde batetik, KPIaren ondorioz haziko da; bestetik, behin betiko baja eragiten duten pentsio baxuak, pentsio berri altuagoek ordezkatzeko dituzte. Guztira, urtean %3ko igoera kalkulatzeko da. Horren ondorioz, 2018an 9.000 milioiko pentsio-nominatik

2028an 11.100 milioikoa izatera pasako gara. Hori guztia 1.080 euroko Gutxieneko Pentsioa oraindik ezarri gabe.

Euskal jarduera ekonomikoak bere etorkizuna ondo proiektatu dezan, 150.000 lanpostu "berri" sortu behar ditu, eta egungoak bezalako batez besteko soldatekin. Horiek izango dira hemendik 25 urtera beharko liratekeenak pentsiodunen kopuruaren igoeraren ondorioz jaisten joango den kotizatzaile/pentsionista ratioari eusteko. (Ikus 1. eta 2. taulak). Gaur egungo enpleguari eusteko, immigrazioari ateak ireki beharko zaizkio, belaunaldien arteko erreleboak ez baititu estaltzen erretiroak lagako dituen hutsuneak. 20 edo 25 urtez gertatuko da hori. Defizita 8.000 postu inguruan, urtero, ibili daiteke, nahiz eta kontuan izan urtero beste 3.000, agian, teknologian oinarrituta amortizatuko dira. Horrek laneratze-politika sendoa eskatuko du (2. Eranskina, 274 or.): biztanleria-piramidea eta belaunaldi-erreleboaren taula). Norabidea zuzentzea lortzen ez badugu 5 urte hauetan, arazoa loditu eta are zailagoa izango zaigu eustea. Soldatek, gutxienez KPIa igoz gero, kotizazioak ere KPI horren proportzioan igoko dira, baina ez lukete estaliko lehen aipatu ditugun pentsioen batez bestekoaren hobekuntzak eragindako nominaren igoera.

Eusko Jaurlaritza ere arazoaren eta bere dimentsioaz jabetuta dago. Horregatik, erabakiak hartu behar direla iritzi dio, eta BGAEen plana proposatu du. Are gehiago, ahalegin ekonomikoa egiteko prest dago (denok egingo dugula ulertzen da, noski), diru publikoarekin lagunduz. Arazoak: zenbakiak esaten dute: Teknologia aurrerapena dela esan dugu, eta zeharka K/P ratioa murriztea eta soldatak jaitea eragiten duela. Nola estali nahi da %20tik gorako defizit hori (egiturazkoa) eta, gainera, osagarri bat metatzen lortzea bere iragarpenen arabera Pentsioen Sistema Publikoak emango dien pentsio txikia osatzeko? Aitzitik, Euskadiko jarduera ekonomikoak onura handiak ateratzen dizkio Euskadin eskuragarri dagoen "kontsumo-diru" handiago horri esker. Jakina, gure lan-bizitzako kotizazio handienengatik dagokigun pentsioak dira. Gure gastuak, beste langile edo enpresentzat, diru-sarrera bihurtzen dira. Zer izango da euskal ekonomiaz, hainbat jarduera (merkataritza, dendak, laguntza, kultura, aisia eta abar) mantentzen laguntzen duten 1.835 milioi euro horiek gabe? Are okerragoa litzateke, nominetatik beste 1.550 milioi kenduko bagenu, urtero, Europako PEPP planak lortu nahi dituen Pentsio Funts pribatu ospetsuentzat (soldaten %6). Ideia bat egiteko: 1.835 milioi horiek, hemengo batez besteko soldata kobratuz (26.500 euro/urteko, eta beste 9.660 euro/urteko Euskal Gizarte Segurantzako kotizazioak barne) 50.000 euskal herritarrek irabazten dituzte urtean. Eta 1.550 milioi, aipatutako baldintza berberetan, 42.800 euskal langileen soldataren parekoa izango litzateke.

Laburbilduz, seriotasunez esan daiteke euskal ekonomia, Estatuko beste ekonomia batzuk baino emankorragoa izanik, ez dela gai pentsiodunen pentsioei eusteko.

Galdera nahitaezkoa da: nola da posible beste eskualde batzuek baino aberastasun gehiago sortzen duen ehun eta ekonomia batekin, baliabide ekonomiko nahikorik ez lortzea belaunaldi batzuen pentsioak ordaintzeko? Belaunaldi horiek izan dira, neurri handi batean, baliabide horien sorrerari eta ekonomia horren bizitasunari, ekarpena egin dituztenak? Ekoitzitako aberastasun gehiago badago, ekonomiak ez du justiziaz eragiten gizartean, eta justizia sozialaren kontrako norabidean doa. Kohesio soziala mintzen duten politika ekonomikoak aplikatzen ari dira. Goi-burgesia eta finantza-boterea ez dira gai ohartzeko zer-nolako garrantzia duten belaunaldien arteko elkartasunak, justiziak, eskubide sozio-ekonomikoak, genero-berdintasunak eta benetako demokraziak, errealitate global berria eskatzen eta exijitzen duela. Munduaren kontzepzio sortzaile eta alternatiba eraikitzen joatea beste irtenbiderik ez zaigu geratzen. Gizarte kohesioa ere sustatuko beharko da. Hortik abiatuta bakarrik ekin ahalko diogu gizateriak gaur egun dituen erroka handiei. Boteretsuen etorkizunerako proposamena "urrezko zekorrera" mugatzen da, miseriara. Mugimendu sozialek, bere dimentsio anitzekin, etorkizunerako beste ikusmoldeekin eta guztiontzat pentsatuz eta jokatzuz, aurrekoa nabarmen gainditzen dute.

Beraz, teknologiak ez badu ordaintzen eta kotizatzen, ordezkatzeko duen lanpostu kopuruaren arabera (eta beste sektore batzuetan birkokatzen ez dena), ez dago zer eginik. Eta ez dugu hau esaten norbait akusatzeko asmoz, baizik eta pentsioen defizitari ematen zaizkion irtenbideek disfuntzio hori areagotu ez dezaten. Pentsioen defizita Estatuko Aurrekontu Orokorren gainean kargatzeaz hitz egiten jarraitzen bada, ondorioa argia da: produkzio-jarduera eta jarduera ekonomikoa kostu horretatik salbuesten dira, eta soldata-ordainsarien gainean kargatzen dira, hortik ateratzen baita Estatuko Aurrekontu Orokorren %80-85a. Bide faltsua da, soldatetatik eta pentsio beraietatik ordaindu nahi izatea. Hau da, gastu horiek ekoizpen-kostuetan, produktuaren edo zerbitzuaren prezioan, sartu behar da, orain arte egin den bezala. Salbuespen horrek fikziozkoa izaten jarraituko du, kostu hori ordaintzeko modu bakarra jarduera ekonomikoa izango baita. Batzuentzako salbuespenak betebeharrak bikoitza dira besteentzat.

Errealitate horrek gauzak nondik nora doazen adierazten du. *Obiko kapital/lan binomioa, non jarduera ekonomikoa oinarritzen den, abultzen ari da.* Bien arteko harremana, tentsio handikoa izan arren, beti izan da. Horren ondorioz, produkzioan eta jarduera ekonomikoan: Langile eta Enpresariaren artean, enplegatzaileraren eta enpleguaren artean, Patronalaren eta Sindikatuaren artean zegoen ituna sarritan hautsi edo desagertu egin da. Lokarria hautsi egin da: fuera hitzarmen kolektiboak,

enplegu finkoa kanpora, ez iezadazu pentsioei buruz hitz egin, lan zuzenbidea kanpora (langabeari esaten zaio: ez dago besterik, hartu edo beste bat etorriko da). Baina diskurtso horrek aldatu egin behar du. Lan Zuzenbidea paper bustia bihurtzen bada (eta bide hori daramagu), Sydney eta Beatrice Webb soziologoek *Demokrazia Industrial* (1897) liburuan azaldu zuten erantzunera heldu gara: laneko demokrazian eta industria-demokrazian islatzen da herrialde baten benetako maila demokratikoa. Horixe bera adierazi zuen argi eta garbi Jose Mujikak: “politika ekonometriaren gehigarri bihurtu da”. Laburbilduz, errealitate ekonomikoa jada ez dator bat bere egungo formulazio juridikoarekin. Jarduera ekonomikoa eta maila teknologiko globalizatua XXI. mendearen mailan ditugu, baina errealitate juridikoa eta hezkuntzakoa XX. mendeari dagozkio.

Pentsioak osatzeko eta 1.080 euroko gutxieneko pentsio duina bermatzeko eztabaidak, ez da ahaztu behar eztabaida nagusia eta garrantzitsuena Pentsioen Sistema Publikoa mantentzean, indartzean eta bermatzean zentratzen dela; edozein proposamenak hori kontuan eduki behar du. Proposamenek eta itunek saihestu egin behar dute, kosta ahala kosta, pentsiodunen mobilizazioak atzera botatzea edo amaitzea, auzi nagusi hori konpondu gabe. Kolean gauden bitartean, eztabaida eta planteamenduak posible dira. Konponbidearen zati handi bat gara, ez arazoa.

Funtsezko galdera bat planteatu behar da: defizita eta arazoa pentsio sistemarenak berarenak dira ala sistema ekonomikoarenak dira? Bistan da: defizita demokratikoa eta politikoa da, eta arlo ekonomikoari eta zuzenbideari lotuta dago. Beste era batera esanda: egungo ekonomiaren oinarri den zoru juridikoa iraungi egin da; gaur egun, egoerari ez erantzuteaz gain, gizarteari berari kalte ere egiten dio. Proposatutako irtenbideak zera diote: herritarrak, Euskadiko, Espainiako eta Europako gizarteek etorkizunean ez dira gai izango egungo eskubide sozioekonomikoak mantentzeko konfiantza galdu behar da; eta konponbide kolektiboetarako tarterik ez dago. Proposizio hori, ekonomia ororen oinarritzko printzipioaren guztiz kontrakoa da: konfiantza. Zer da jarduera ekonomikoa, gizakien arteko lankidetzeta eta konfiantzazko harremana baizik? *Pentsioak %100ean, ekoizpenarekin eta ekonomiarekin lotuta eta korapilatuta daude, soldatak dauden bezalaxe; eta irtenbidea hor dago, jarduera ekonomikoan eta ekoizpenean. Ez da xerga edo kotizazio kontua bakarrik, eskubide eta ekonomia kontua ere bai da.*

Egia esan, "Diruzaintza" arazo bat dago. Baina, arazoa ez da Gizarte Segurantzaren zaharkituta geratu edo "jasanezina" delako, "Aditu instituzionalei" kalifikatzea gustatzen zaien bezala. Arazoa eguneratze falta da, kotizatzaileen murrizketa, teknologia eta produktibitatearen gorakada gutxi batzuen zerbitzura egotea. Gustatu ala ez, defizitak gora egingo du datozen 25 urteetan. Orain, Euskal Pentsioen Sistema baten kasuan % 20ko defizita bada, 10 urte barru %25ekoa

izango litzateke, eta 25 urte barru %30ekoa, eta gerta liteke are handiagoa izatea (egungo kudeaketa eramaten jarraituz gero). Une ona da hau EPPak bultzatu eta pentsioen sistema publikoa ahultzen saiatzen direnentzat, ez hiltzen utzi arte, baina bai etengabeko defizita duen erakunde ahul gisa: EPPak gutxiengo batentzat Zerga Agentziaren laguntzarekin, eta Pentsioen Sistema Publiko ahul eta gaixo bat gainerakoentzat.

Ikuspegi horrek enpresa handien eta finantza-enpresen beste asmo batzuk ere argitara ateratzen ditu, erakunde publikoen laguntza lotsagarriarekin, bai hemen bai Europan:

- Pentsio planen kotizazioen zati bat langileen soldatetara eramatea.
- Soldata altuenen ekarpenak lortzea (proposamena ez da "guztientzat", beraiek esaten dute) 30 edo 35 urtez euren eragiketarako.
- Finantzariek errentagarritasun dokumentu bidez ziurtatu edo agindu ezin dutenez, Ogasun Publikoak bermatu dezala nahi dute.
- Eta garrantzitsuenak; finantza-sistemaren epaia: sistema ekonomikoa, ezta ukitu ere: "demokrazia, honetan datza: denon artean erabaki ezazue finantzarioek zer egin behar duzuen esaten dizueguna".

6. Gure erantzunak argia eta zalantzarik gabekoa izan behar du

• Pentsioak lan eta gizarte eskubideen garrantzi handiko zatia da, eta defendatu egin behar dugu.

• Funts pribatuetan inbertitzen duenak ondo jakin dezala irabazi ala galdu egin dezakeela, zati bat edo dena, gainerako gizarteari ezertan eragin gabe.

• Irabaziak harentzat dira, eta galerak ere bai. Funts pribatuen errentagarritasuna ezin da inoiz denon artean ordaintzen ditugun zergekin eman. PEPP proposatutako Pentsio Funts Pribatuak ez dira irtenbidea, "Ate faltsutik" egindako (langilearen soldata) kotizazioak dira: beraiek onartzen dute produktuaren arrakasta eta erakargarritasuna tratu fiskalak kostuak murrizteko aukera ematearen mende egongo dela neurri handi batean. Pentsio-sistema publikoaren defizita ez al dago gauza beraren mende, diru publikoaren mende? Aldea da Pentsioen Sistema Publikoan erabilitako dirua guztientzat dela, eta Pentsioen Funts Pribatuetan erabilitakoa, berriz, sektore boteretsuenentzat. Hain zuzen ere, kaltetutako pertsona kopuruaren tamainak (langile aktiboak eta pentsiodunak) adierazten du konponbide publiko eta sozial bat eman behar zaiola:

• Euskadin (2019ko urtarrilean) 505.396 pentsiodun daude, biztanleriaren %22.4a. Nafarroan 125.830 pentsiodun daude, biztanleen %19.7a. Espainiako Estatuan 8.807.123 pentsiodun daude, biztanleen %19,3a. EB-28an 65 urtetik

gorako 120.000.000 pertsona daude, Europako biztanleriaren %24a¹⁰⁶. (Guri, Europako kopuru horrek harritu egiten gaitu!). Zenbaki horiek eta bonbardatzen gaituzten informazioarenak alderatzen baditugu, ikusiko dugu zenbakiak puzeen saiatzen direla. "Nagusien" zakuan sartzen dituzte mota guztietako pentsioak: zurztasunekoak, ezintasunekoak eta abar. Horiek guztiak bidezkoak eta beharrezkoak dira, baina horietako asko laneko gaixotasunek eta lan-istripuek eragindakoak dira. Estatu mailako ezintasun iraunkorreko pentsioak ia milioi bat dira; zurztasunekoak 338.000 dira guztira; eta 65 urtera iristen ez diren pentsiodunen pentsioak, guztira 2.000.000 dira guztira. Horrek ekoizpen-sistemaren eraginkortasun akats asko erakusten du. Lan-baldintzak nola ari diren okertzen, laneko segurtasun eta osasun falta agerian uzten ditu. Jende askoren baliabide-eskasiaren erakusgarri da. Horrek, pentsio-kopurua pentsiodunena baino %10 handiagoa izatea laguntzen du. Hala eta guztiz ere, batez besteko pentsioa 983 eurokoa da, eta, bitxia bada ere, pentsio bikoitzen ehuneko handi bat, 75 urtetik gorakoek kobratze dute, horiek baitira pentsiorik txikienak dituztenak. Arazoaren tamainak adierazten du ez gaudela errezetak arin-arin mahai-gaineratzeko.

Kotizazioak igotzeari uko egiten diote ugazaben elkarteek. Esan dugu pentsio-funts pribatuetan nahitaez egin beharreko ekarpena kotizazioaren ordeko sasi-kotizazioa dela. Argi geratu behar du kotizazioei buruzko erabakia Legebiltzarrari dagokiola, eta ez ugazabei. Jarduera ekonomikoan izango duen eragin handia delako, konponbideak lehenik eta behin guztion artean adostu beharko dugu: enpresarien, langileen (langabetuak eta aktiboak), pentsiodunen, erakundeen eta abarren artean. Finantza-sistemari dagokionez, argi eta garbi entzun behar dute: beren galerak eta zorrak sozializatzen dituztenek ezin dute jarraitu bakarrik erabakitzen diru-sarrerei eta gastuei buruz eta gure etorkizunari buruz. Galerak gizarteratu badaitezke, irabaziak ere gizarteratu behar dira. Jarduera ekonomiko eta finantzarioari buruzko erabakiek gizarte osoari hain gogor eragiten badiote, argi dago ezin dutela erabakiak haiek bakarrik hartzen jarraitu.

Ikus ditzagun bi taula, Euskadi eta Nafarroa, pentsioek, defizitak eta abarrek zer nolako bilakaera izango duten kalkulaturik. Taulan ikusten denez, parametro guztiak %26 inguru igotzen dira 2018tik 2043ra bitartean: kotizatzaileak, BPG, kotizazioen bilketa, PFEZ, BEZa, etab. Aldiz, pentsiodunak, aurreikuspenen arabera, %38 gehiago izango dira, eta, jakina, defizita ere bai. Hala ere, gure iragarpenen arabera, defizita %26koa izan daiteke Euskadin, eta %25ekoa Estatuan. Inflexio-puntua 2043 aldera gertatuko da, eta une horretan erretiratuen sarrera zenbakitan jaisten hasiko da (ikus 222 or.).

¹⁰⁶ "Europako Agenda Liburu Zuria pentsio egoki, seguru eta jasagarrietarako".

Eszenatokia 2053 arte:

Euskadin batez besteko pentsioa mantentzen bada (berez, pixkanaka igoko da, pentsio berriak behin betiko bajak baino altuagoak baitira), defizitak gora egiten jarraituko du hurrengo 25 urteetan. Gure eszenan, soldata-arrakala 2.021erako konpontzen da; horregatik, batez besteko urteko soldata 26.800 eurotik 28.000 eurora igarotzen da Euskadin. Eta 2022an 1.200 euroko LGSarekin, Euskadiko batez besteko urteko soldata 29.000 eurora pasako da. Jarduera ekonomikoaren hazkundearen ondorioz hasi egingo da euskal BPGa: soldatapeko gehiago, pentsio gehiago. Datu makroekonomiakoak (estimazioak) sartu ditut: BPG, Zergak (PFEZ; BEZa; SZ eta Bestelako Zergak). Nafarroan edo Estatuan, diru-sarreretan eta soldatetan dauden aldeak kontuan hartuta, antzeko egoera bat sor daiteke.

Lan-munduan hasi berri diren belaunaldi gazteen eta komunitatetik kanpoko pertsonen osatutako bidez ordeztzen dira 25 urte horietan izango diren erretiroak. Pentsioen igoerak eta zerbitzuen sektoreko jardueran izango duen eraginagatik gorakada izango du, kotizatzaileak eta "kontsumitzaileak" ugarituz. Defizita pentsioetan daukagu, baina euskal langabeziak, txikiagoa denez, urtean 500 eta 700 milioi euro arteko superabita du, langabeziarentzat %7,05 kotizatzen baita. Langabezia zenbat eta gehiago jaitsi, orduan eta superabit handiago egongo da. 2.043 urteak inflexio puntua markatzen du, ratioa askoz baxuagoa delako. Nafarroako agertokia ere estatukoa baino leunagoa da. Datozen 25 urteetan, gure aurreikuspenen arabera, Estatuko pentsiodunak 2019ko otsailean baino %25 gehiago izango dira, eta Euskadin eta Nafarroan %26 gehiago: 11.770.000, 650.000 eta 160.000, hurrenez hurren (betiere aipatu ditugun lan-politika zehatzekin egindako kalkuluen arabera).

Euskal tanla azaltzen (2.018-2.053)

Biztanleria aktiboa 2018an = 1.421.868. Biztanleria landuna 2018an = 944.000. Horrek esan nahi du gaur egun biztanleri okupatua %66 dela (biztanleria aktiboaren ehunekoa).

Biztanleria aktiboa 2043an = 1.359.603. Belaunaldi-erreleboaren defizita = (Aktiboa 2043 - Aktiboa 2018) = 180.000. 2043an okupatutako biztanleria = 1.103.000; biztanleria aktiboaren % 75-80 izatera iritsiko da, hau da, gaztetu egingo da eta kotizatzaile/pentsionista ratioa hobetuko da, 200.000 etorkin inguru hartu beharko baititugu. Horrela, bada, 25 urte barru kotizatzaileak orain baino 159.000 gehiago izango dira

Taula 34

Pentsio eta pentsiodunak. Biztanleria. Afiliazio kopurua: portzentajea

		EUSKADI	NAFARROA	ESPAINIA
2018 Uztaila	Biztanle guztiak	2.172.591	646.197	46.733.038
2018 Uztaila	65 urte < pertsonak	487.909	127.582	9.017.420
2019 Urtarrila	Pentsiodun kopurua	555.854	136.244	9.695.870
2019 Urtarrila	Pentsiodun kopuru Osoa	505.396	125.830	8.807.128
2019 Urtarrila	0-64 urteko Pentsiodunak	103.844	26.294	1.992.124
2019 Urtarrila	Pentsio Ez Kontributibak	11.834	2.648	452.030
2019 Urtarrila	Sistema Osoaren Kotizatzaileak	962.104	282.642	19.024.165
Pentsiodun guztien %ekoa	Biztanle osoaren arabera	23.2%	19.50%	18.8%
Pentsiodun Ez Kontributiben %a	Biztanle osoaren arabera	23.8%	19.9%	19.8%
65 urte gorako pentsiodunak	Biztanle osoaren arabera	18.5%	15.4%	14.6%
urte gorako Pentsiodun Kontributibak + Ez Kontributibak	65 urtetik gorako biztanleen arabera	84.7 %	80.1%	80.5%

Azter dezagun nolakoa izango litzatekeen egoera 25 urte barru, 83. orrialdean egiten ditugun gogoetak kontuan hartuta. Dena prezio konstanteetan doa

Taula 35

35 urteko eszena Euskadin (pentsiodunak eta pentsioen kostua)

URTEA	Kotizatzaileak	Soldata masa Milioi. €	Pentsiodunak	Pentsio Nomina milioi. €	Pentsio Mínima 1080 €	latioa Kotizatzaile/ pentsioduna	Bilketa	Defizita urtean	Defizita 1080 kin
2019	962.000	25299	505.396	9186	9826	1,90	7160	-2027	-2667
2043	1103000	31987	638.315	11945	12781	1,72	9052	-2893	-3729
2053	1153000	33437	465000	8572	9172	2,48	9463	891	+291

Taula 36

35 urteko eszena Nafarroan (pentsiodunak eta pentsioen kostua)

URTEA	Kotizatzaileak	Soldata masa Mill. €	Pentsiodunak	Pentsio Nomina mill. €	Pentsio Mínima 1080 €	Ratioa Kotizatzaile/ pentsioduna	Bilketa	Defizita urtean	Defizita 1080 kin
2019	283800	7395	125.830	2009	2281	2,25	2093	84	-188
2043	325500	9114	158.300	2600	2952	2,05	2579	352	-373
2053	340500	9534	125000	2028	2303	2,72	2698	670	+395

Taula 37

35 urteko eszena Euskadin (pentsiodunak eta pentsioen kostua)

URTEA	Kotizatzaileak	Soldata masa Mill. €	Pentsiodunak	Pentsio Nomina mill. €	Pentsio Mínima 1080 €	Ratioa Kotizatzaile/ pentsioduna	Bilketa	Defizita urtean	Defizita 1080 kin
2019	19000000	423700	8.807.128	131260	148060	2,16	115000	-16260	-33060
2043	21100000	533830	11.035.331	165242	186392	1,91	151074	-14168	-35318
2053	22100000	559130	9.200.000	138829	156598	2,4	158234	19405	+1636

Orain, 2018an eta 2043an, pentsioek BPGaren gainean izango duten ehunekoa kalkula dezakegu.

Taula 38

Pentsioen kostua BPGren %	2018	2043	2043 (1080€kin)
Euskal Autonomi Elkartea	12.7%	13.2%	14.1%
Nafarroa	9.6%	10.1%	12.9%
Espainia	10.9%	10.9%	12.4%

25 urte hauetan, Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroan pentsiodunen kopurua 505.000 izatetik 648.000 izatera eta 124.000 izatetik 160.000 izatera pasako da; Estatuan, berriz, 8.808.000 pentsiodun izatetik 11.700.000 izatera igaroko da. Estimazio horiek Euskadiko, Nafarroako eta Espainiako biztanleriaren piramidetik hartutako zifra errealetan oinarritutako koefizienteekin eta gizarte eta osasun-politikari eta lan-politikari buruz proposatutako kudeaketarekin egin dira. Horrek esan nahi du Euskadin 200.000 pertsona inguru behar direla 25 urte hauetan lanean

hasiko diren bosturte-taldeko gazteak osatzeko. Hau da, 8.000 pertsona beharko dira urtean 9.500 lanpostu huts betetzeko. Aurreikusten dugu urteko beste 1.500 teknologia sartuz amortizatuko direla, langileak erretiroa hartzen dutenean. Bestalde, soldata edo pentsioa bat (hau da, kontsumitzaileak) izango dutenen kopurua 253.200 gehiagoko izango dira. Hori guztia, enplegua Eusko Jaurlaritzak 2011. urterako aurreikusitako 985.000 enpleguetan geldituz gero. Kalkulatutako egoera zara da: 2021etik 2043ra bitartean beste 110.000 enplegu berri sortzen direla: urtero 5.000 inguru.

Pentsiodun berriak urtean 5.200 inguru izango badira (urte batzuetan gehiago eta bestetan gutxiago), gaizki egin behar da, egoera horrek aldi berean enplegurik sortzen ez badu: adinekoei laguntzeko beharrak areagotuko dira, etxez etxeko laguntza, egoitza-laguntza, mendekotasuna eta kultura-jarduerak, aisialdia, osasuna, etab. Kontuan hartu behar dugu "soldata-ordainsari" esker, kotizazio diru-sarrerak handitu egingo direla. Pentsioak, soldata-arrakala eta LGS 1.200 eurokoa ezarriz gero, orduan %23,5 igoko lirake. Euskadik 2053. urterako, 2.500.000 biztanle izan ditzake. 2018arekin alderatuta, igoera 330.000koa da (izan ere, beharrezkoak diren 200.000 langile horietako asko beren familiekin etorriko dira). 237.000 behar dira sortuko den populazio autoktonoaren murrizketa estaltzeko; beraz, ekarpen horrek ez du egungo biztanle kopurua gehitzen edo kentzen. Gehiegizkoa dirudi 25 urtean 159.000 enplegu berriez hitz egitea. Baina, adibidez, zaintza-lanei erreparatzen badiegu (etxez etxeko laguntza-zerbitzua), premia handia egongo da, nahiz eta oraindik beren lan-egoera erregularizatzeko zailtasunak dituzten pertsona asko egon, (gehienak emakumeak). Horretarako, etxez etxeko laguntza-zerbitzua erregularizatzea eta duintzea lortu behar da. Laguntza publikoa beharko da, dagoena baino handiagoa, adineko askok ezin baitituzte beren pentsioekin zaintza horiek ordaindu. Baina ez da jarduera hori bakarrik igoko sektore pribatuan. Baita administrazio publikoan ere. Adinekoen %26ko igoerari aurre egiteko, udaletan, aldundietan eta Eusko Jaurlaritzan kontratatu beharko dira. Laburbilduz: Europaren arazo sozialak izugarriak izango dira. Ondorioz, Administrazioak eta EAEko, Espainiako eta Europako gizarteak honako irtenbide hauek baino ez dituzte:

- Biztanleria okupatua handitzea, ekoizpen-sistemari, eta bide batez, kotizazioei eusteko.
- Soldata-arrakala epe laburrean amaitzea eta diru-sarreraren gutxieneko soldata duina ezartzea
- Etorkin kopuru zentzuzkoa hartzea.

Lan-munduan immigrazioaren harrera egiteko eta integratzeko programa indartsu batekin egin behar da. Eta datozen 25 urteetan etorkinak izango dira lan beharra izango dutenak, eta postuak hemen egongo dira, zain. Euskadin, pentsioen defizita 2017an, 1.700 milioi eurokoa izan daiteke. Hala, Gizarte Segurantzaren sistemaren transferentzia Eusko Jaurlaritzan eskuetan egonda, defizit horrekin hasiko ginateke. Eta Euskadiko 100.000 langabeek egungo batez besteko soldatarekin lan egingo balute ere, Kotizatzaile/Pentsiodun euskal ratioa 2ra igoko da. Horrekin guztiarekin ere, euskal defizita, egungo pentsioak ordaintzeko orduan, gutxi gora behera 1.000 milioikoa, izango zen. KPIaren urteko batez besteko igoerak, pentsio altuagoekin eta diru-bilketa baxuagoekin batera: lan-mundura soldata baxuagoekin sartu diren langile berrien ondorioz, zailtasun gehiago egongo litzake zenbateko hori estaltzeko: 2017an 8.800 milioi; 2018an 9.100 milioi; eta 2019an 9.400 milioi. Eta hori guztia 1.080 euroko gutxieneko pentsioa ezarri gabe. Hori ezartzeko, beste 641 milioi euro gehiago beharko dira. Hala, gora egiten ari diren behar berriei diru-bilketa batzuen jaitsiera gehitzen badizkiegu, 2018ko defizita 1.600 milioi ingurukoa izango da, eta 2019koa, berriz, 1.800 milioikoa. 1.080 euroko ezarpena gehituta, 2.400 milioi izango litzake. Bestalde, Estatu mailan gutxienekoen osagarriak 7.350 milioi dira, nahiz eta euskal pentsio minimoak 200 milioirekin osatu. Beraz, aurrekontura jo behar da, eta, gainera, Gizarte Segurantzaren kotizazioak handitu. Datu horiek Espainiako Estatuan jakin nahi baditugu, datu bakoitza 15 edo 16 aldiz biderkatu behar dira.

Azken batean, egungo egoera konpontzeko baliabideak bilatzea da kontua, eta pentsatzekoa da epe ertainera (10-15 urte) pentsio sistemak eskatuko dituen baliabideak hazten jarraituko duela. Baliabide berberak ezin dute konpondu pentsio eskubidea duten herritar gehiagoren beharrak. Pentsioak handitzeko bitartekoak jarri beharko dira. Eta irtenbidea emateko, gutxienez “a priori”, gehiago bildu behar da. Egungo zenbakiei eusteko bakarrik, kotizazioak igo beharko lirateke, edo diru hori beste zerga batzuetatik atera. Egungo kotizatzaileekin ez da nahikoa; %28,3tik %32ra edo gehiagora pasatu beharko da, soldata zenbatekoa oinarritzat hartuta. 1.080 euroko gutxieneko pentsioa ezarri nahi badugu, orduan kotizazioen igoerak handiagoa izan beharko luke, edo baliabide horiek beste zerga batzuetatik atera. Hori legezkoa eta posiblea da, baina praktikara eramatea ez da batere erraza. EAEko batez besteko pentsioa EAEko batez besteko soldataren %60 da. Baina badira soldataren %40 ba ere iristen ez diren pentsioak (pentsio guztien %40a).

Aurreko hamarkadetan, enplegua masiboa zenean, kotizatzaile/pentsiodun ratioa faktore demografikoek baldintzatzen zuten batez ere: gerraosteak, baby-boomak, aurreko hamarkadetako erretiratuen heriotza-tasa altuak. Baina hori aldatu egin da, orain inoiz baino gehiago faktore teknologiko da paper nabarmena

jokatzen duenak. Ikusi besterik ez dago 2009-2015eko krisia, estatu mailan ratioak behera egin zuenean (gertatutako langabezia izugarriaren ondorioz). Etorkizun hurbilean (15-20 urte), litekeena da ratioak 1,7/1eraino jaisten jarraitzea faktore teknologiko eta demografikoagatik; izan ere, biztanleriaren piramideko tarte zabalak pentsiodun bihurtuko dira eta gazte berrien tarte estuak biztanleria aktiboan sartuko dira. Lehen taldea nabarmen zabaltzen da, eta bigarrena ere nabarmen estutzen da.

Belaunaldien arteko defizit hori, neurri batean behintzat, robotizazioak eta teknologia berriek xurgatuta geratu daiteke, baina ezinbestekoa izango da immigrazioari ateak irekitzea, eta oso politika serioa eta indartsua egitea hura gizarteratzeko eta euskal lan-mundura egokitzeko. Konponbideak oso zailak izango dira; izan ere, "aro-tarte horretan" dauden pentsioei eutsi beharko zaie eta, bitartean, errealitate berri bat eraikitzen joan beharko da. Herritar guztiei diru-sarrera duinak bermatzeko eta eskubide horiek soldatapeko lan-bizitza izatera ez daitezen guztiz baldintzatuta egon. Hau da, aberastasunaren banaketaz ari gara.

Ikus dezagun orain, nola laguntzen dion sektore bakoitzak (soldatapekoak, pentsiodunak, enpresariak) Eusko Jaurlaritzaren aurrekontuari. Soldatapekoak (Langilea, Pentsioduna eta langabea) PFEZ eta BEZa ordaintzen ditugu. Enpresaburuek Sozietateen gaineko Zerga ordaintzen dute, eta ekarpen horrek, azken grafikoan ikusten denez, zikoizkeria izena baino ez du merezi.

Taula 39

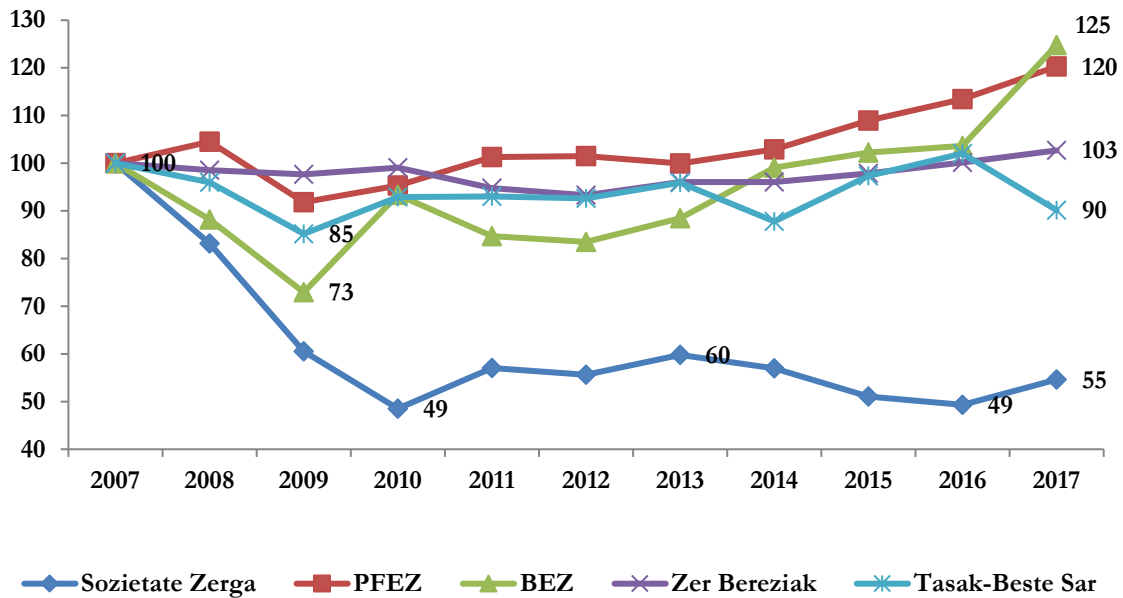
Hona hemen Euskadin azken 12 urteetan bildutakoa. Datuak milioi eurotan
Iturria: EAEko Ogasun eta Ekonomia Saila

EAE	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
PFEZ	4266	4458	3918	4066	4321	4329	4265	4390	4474	4840	5132	5408
SZ	2034	1692	1232	987	1160	1132	1217	1159	1039	1003	1112	1476
BEZ	4837	4265	3528	4515	4097	4279	4279	4792	4944	5014	6036	5836
ZZ.BB. Fabr.	1394	1374	1361	1381	1322	1301	1359	1339	1364	1396	1431	1421

PFEZaren eta BEZaren ekarpena zuzenean soldatetatik + pentsioetatik eta kontsumotik konparatzea da kontua, Sozietateen Zergaren bidez egindako ekarpenarekin alderatzeko.

Grafiko 25

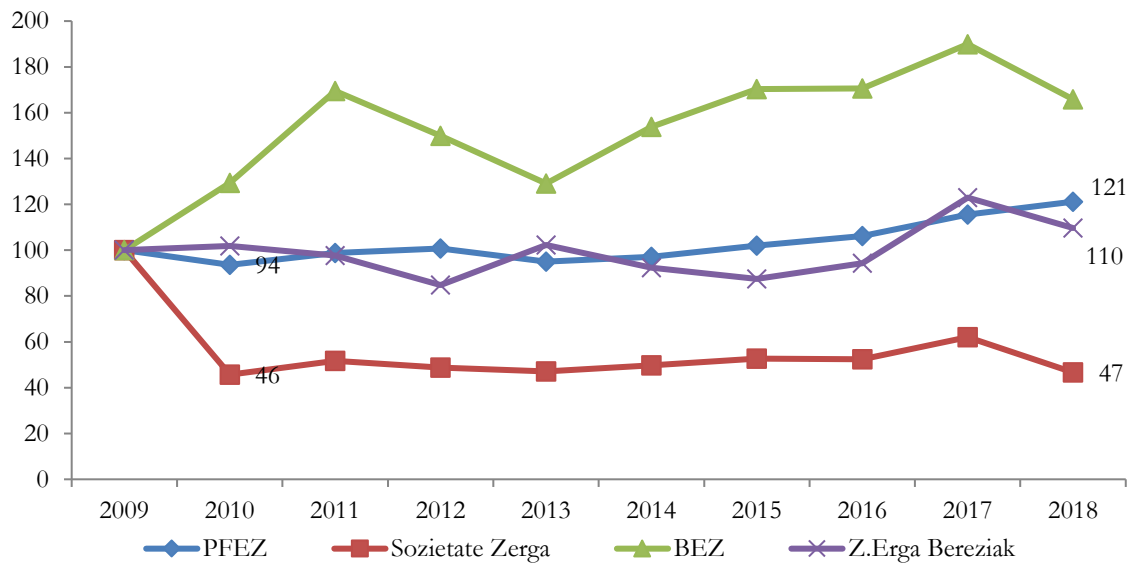
EAEko garapena. Zerga Sarrerak: 2007=100

Iturria: Foru Aldundien zerga itunduen bilketa

Grafiko 26

NAFARROAko garapena. Zerga Sarrerak: 2009=100

Iturria: Euskal Zerga Agentzia

Taula 40

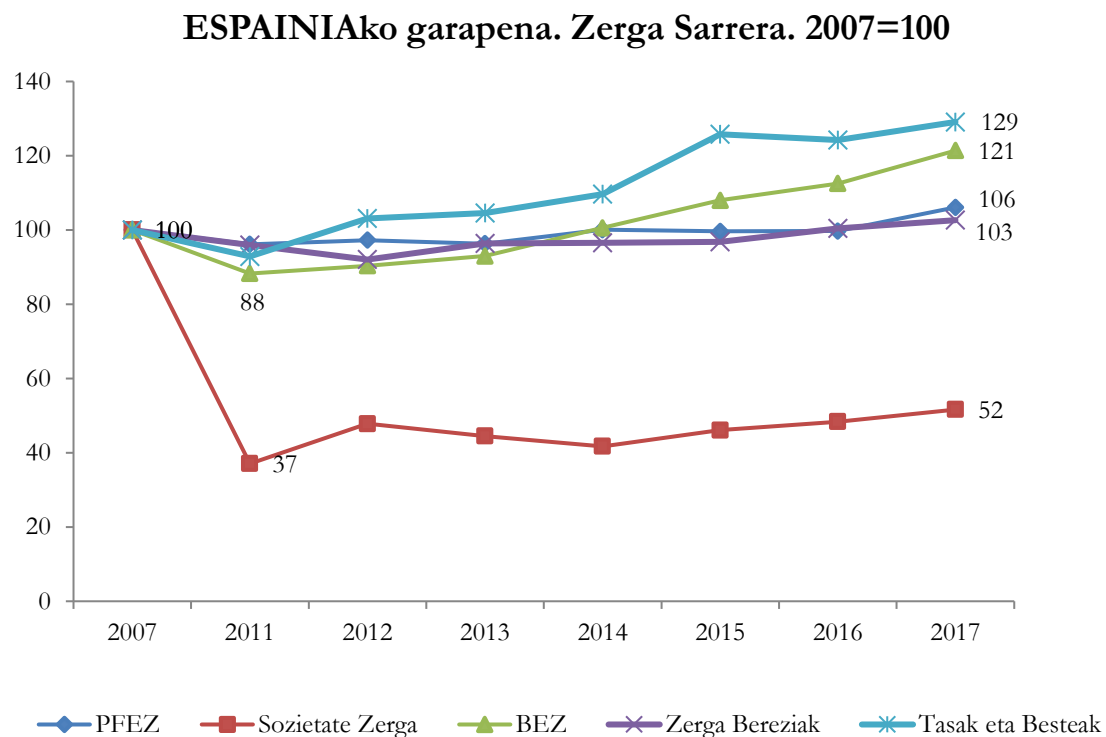
NAFARROA	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
PFEZ	1111	1040	1097	1118	1055	1079	1132	1179	1283	1346
SZ	413	188	213	201	194	205	217	216	256	193
BEZ	712	922	1208	1068	919	1096	1213	1216	1353	1182
ZZ.BB. Fabr.	450	458	440	381	460	416	393	424	553	493

Iturria: Nafarroako Zerga Ogasuna, milioi eurotan

Ikusten dugunez, 2008ko krisiaren koiunturaz baliatu da Sozietateen Zerga. EAEn. Krisi garaian bere bilketa erdira jaitsi zen. BPGaren susperraldia eta 2016ko zenbaki makroekonomiakoak bere onera itzultzea, ez ziren nahikoa izan haren "ekarpena" normalizatzeko, eta 2018an 2007ko maila (krisia hasi aurreko urtea) baino 27 puntu beherago jarraitzen du. Aldiz, PFEZak ere behera egin zuen krisiaren ondorioz, baina ez aurreko zergaren mailetara; 2011n 2007ko maila berreskuratu zuen, eta 2018an urte hartan baino %21 gehiago bildu zuen. BEZari buruz gauza bera esan daiteke PFEZari buruz.

Nafarroan bere zerga agentziaren datuak nahasiak dira, eta SZri dagokionez, zerbait ez dugu lotzen. Ez dago korrelazio egokirik SZ eta Zerga Berezien artean. Lehenengoa oso baxua da, eta bigarrena oso altua. Zalantzarik gabe, ez daramate diru-bilketaren irizpide bera. Norbaitek (nafartarrak esan nahi dugu) argituko balu, bikaina litzateke.

Grafiko 27

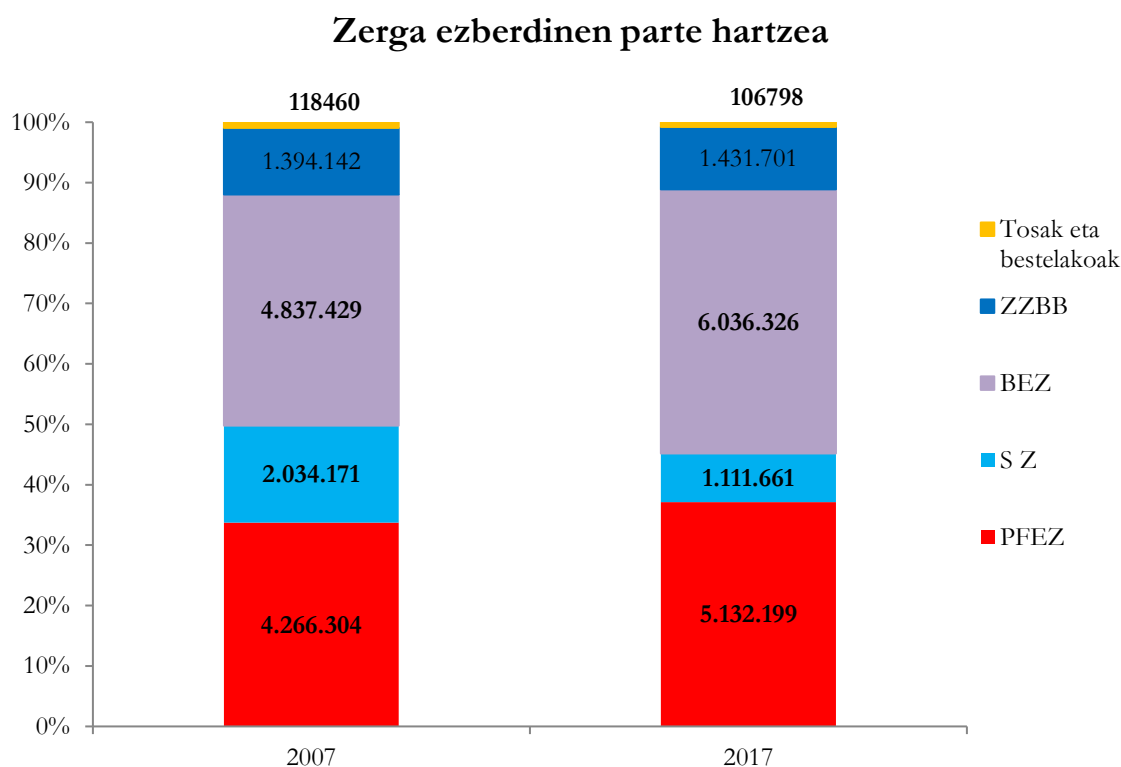
Euskal Zerga Agentziak biltzen dituen zergen bilakaeran, ohartzen gara SZ bere beherakadatik nabarmentzen dela. Enpresariak oso ondo aprobetxatu zuten 2008ko krisia, eta denbora luzez gozatu dute horretaz.

- Krisi garaia zerga guztietan beherakada nabaritu da, gutxien jaitsi dena PFEZ izan zen. BEZ laster errekuperatu zen. Sozietate Zerga nabarmen jaitsi zen, eta bere tokira itzultzeari uko egiten dio, ekarpen apala baita oraindik ere.

- Soldata-ordainsarien gaineko presio fiskala, Euskadiko pentsioak eta soldatak batuz, hau da, PFEZa, %15.12ra iristen da, 2017an 5.132 milioi euro bilduz.
- Kontsumoaren gaineko presio fiskala soldata-ordainsarien %17 ingurukoa da, kontsumoaren %80 gutxi gorabehera "etxeetako gastutik" sortzen da, eta 6.036 milioi euro biltzen ditu BEZ gisa.
- Sozietateen gaineko presio fiskala, ustiapeneko soberakin garbia kontuan hartzen badugu (kapital finkoaren kontsumoa kendu ondoren ateratzen dena), %5,01 izango litzateke, 1.112 milioi euro bilduz.

Zerga mota bakoitzak aldundien eta Eusko Jaurlaritzaren bilketan duen ehuneko hainbesteko partaidetza 2007an eta 2017an adierazten da, irakurlea ez nahaste arren.

Grafiko 28

Iturriak: geuk egina, Eusko Jaurlaritzaren datuekin: foru-aldundiek zerga itunduengatik bildutako dirua. 2007ko urtariletik 2017ko abendura. Milioi eurotan

Nola da posible Sozietateen gaineko Zergak, 2007ko urtean, 2.034 milioi bildu izatea, eta 2016an, behin susperraldiaren bidean sartuta, soilik 1.003 milioi biltzea, eta 2017ko urtean 1.111 milioi? Kapitalaren soberakin garbia 2007an, 20.884 milioikoa izan zen, eta 2016an, 22.161 milioikoa. BEZarekin eta PFEZarekin ez da garapen hori gertatu. Ezagutzen dugu azalpena. Pentsaezina litzateke PFEZa edo BEZa % 50era erortzea. Nola da hain baxua enpresen irabazien gaineko presioa? Errealitate hori kantari gogorra da: Euskal

enpresaburuek ez dute egitatez laguntzen gure erakunde sozial eta politikoak sostengatzen. EAJk, PPren eta PSOEn akordioarekin, hiru herrialdeotan Sozietateen Zerga %28tik %24ra jaitsi zuen, Estatuko gainerako tokietako puntu bat beherago, 2018-2019 ekitaldian operatiboa izan zedin. Hori ez litzateke hain larria izango, Sozietateen Zerga horrek eskura dituen salbuespen kopuruagatik ez balitz. Zuzenketak, kenkariak, neurri bereziak eta abar, mordoa ditu, eta argi eta garbi esan behar da, baita ere, EAJ, PP eta PSOE ez daudela behar adina inplikaturik berdintasunean aurrera egiteko politiketan. Diskurtsoan bai, baina errealitatea burugorria da, eta egunero kontraesaten dute bere diskurtso instituzionala.

7. BPG, soldatak eta zergak HEHn

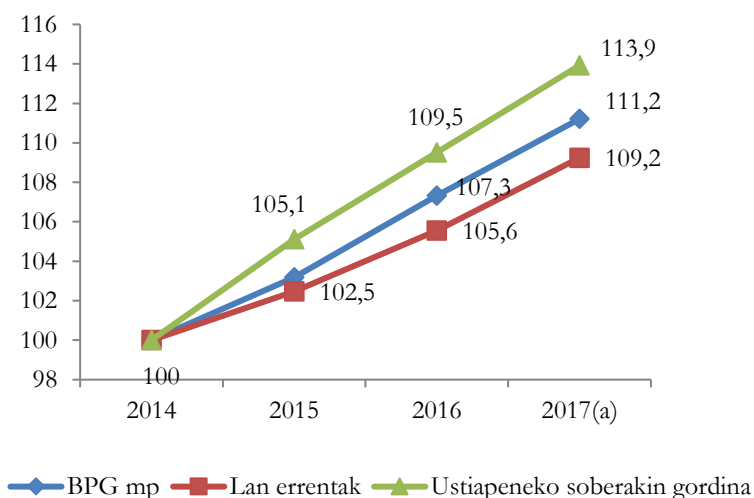
EUSTATEk, EAEko BPGari eta haren agregatuei buruz ematen dituen datuak ENIk ematen dituenak baino zertxobait altuagoak dira. Eustatenak hartuko ditugu.

Taula 41

Euskal Autonomi Elkarteko barne-produktu gordina, osagaien arabera. Errentak. Prezio arruntak (mila eurotan). 2014-2017 (a)				
	2014	2015	2016	2017 (a)
BPGmp	66.378.235	68.496.577	71.239.291	73.821.178
LL.EE:	32.026.841	32.818.235	33.807.286	34.986.673
EBA	27.354.651	28.753.950	29.954.166	31.162.750
Z.k.Sa.Ek. In.	6.996.743	6.924.392	7.477.839	7.671.755

Grafiko 29

EAE. BPG, errenten garapena 2014-2018

Ikus dezakegun bezala, soldaten errenten partaidetza jaitsi egiten da lau urte hauetan, eta BPGren aldean 2 puntu galtzen ditu. Hori ez da txantxa, izan ere,

2017an 1.400 milioi euro suposatzen du soldatetan eta kotizazioetan. Bestela esanda, batez besteko euskal soldatarekin ordaindutako 40.000 enplegu ingururen baliokidea da (27.500 €/urte + dagozkion kotizazioak). Aldi berean, kapital errentek 2,7 puntu irabazten dituzte. "Lehen fasean", lau urtean soilik, desberdintasunak nabarmen handitu dira. Interesgarria litzateke ikustea nola geratzen den banaketa bere "bigarren fasean": *Aurrekontuen* bidez zergak bildu eta "birbanatu" ondoren ematen dena.

Taula 42

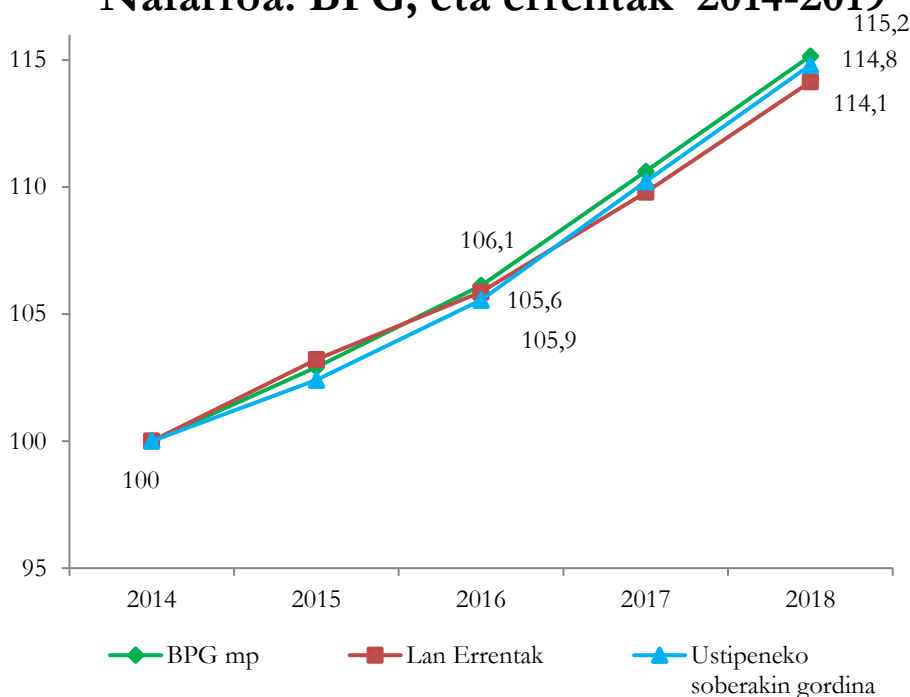
NAFARROAko barne-produktu gordina, osagaien arabera.
Errentak. Prezio arruntak (mila eurotan). 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
BPG mp	18.288.147	18.821.400	19.408.961	20.230.204	21.060.460
LL.EE:	7.731.732	7.979.685	8.185.229	8.489.093	8.825.575
EBA	8.759.338	8.969.852	9.245.878	9.654.380	10.056.231
Z.k.Sa.Ek. In.	1.797.077	1.871.863	1.977.854	2.086.731	2.178.653

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua (Nastat)

Grafiko 30

Nafarroa: BPG, eta errentak 2014-2019

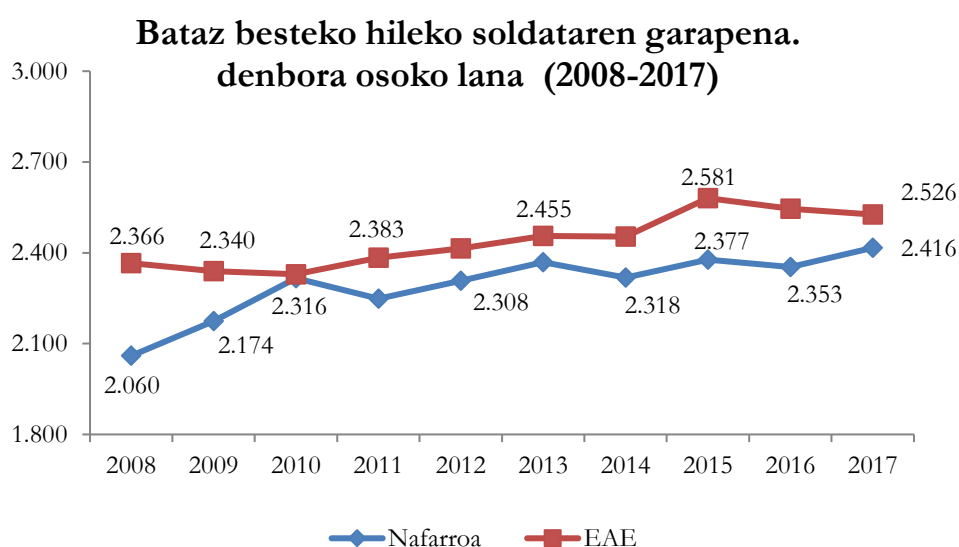

Nafarroan, soldata- eta enpresa-errenten partaidetza berdintsuagoa izan da, nahiz eta esan behar den, han Lan errentak BPGren% 42 direla, eta EAEn eta Estatuan, berriz, BPGaren% 46-47. Nafarroako Barne Produktu Gordinaren% 1

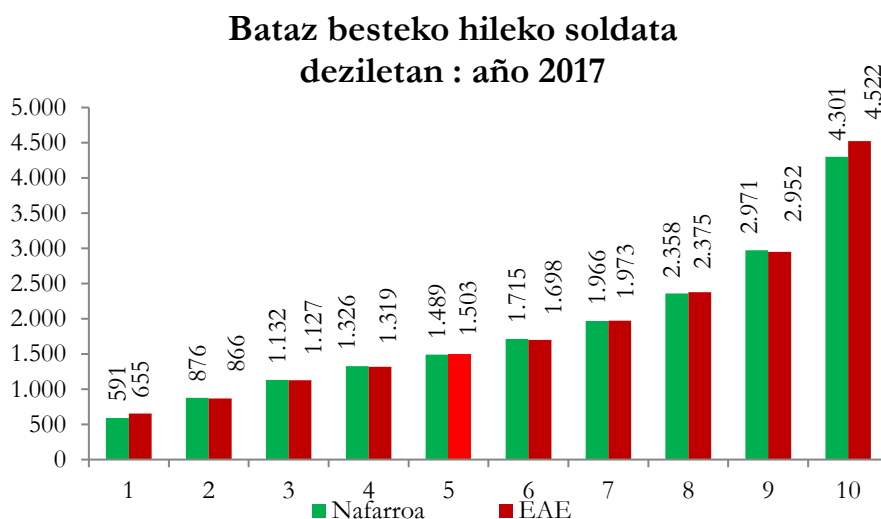
"ekoizpenaren eta inportazioaren gaineko zerga garbiak" izan duen igoerara iritsi da. Ez zen beti horrela izan: 2000.ko urtean, lan errentak (l.e.e) eta Nafarroako Ustiapen-soberakin gordina (USG), BPGren %47 eta %43 ziren, hurrenez hurren; 2010ean, %44,8 eta 46; 2016an, %42,2 eta %47,4; eta 2018an, %41,9 eta %47,7. Hau da, 18 urtetan zenbakiak goitik behera, aldatu dira.

Datu hori garrantzitsua da; izan ere, Frantzia, Alemanian edo Danimarkan gertatzen den bezala, soldata-errentak BPGaren %50etik gora egongo balira, ez genuke jasango gizarte-segurantzaren daukagun defizit-maila.

Grafiko 31

Grafiko 32

Desberdintasun batzuekin, ez oso handiak, langabezia, bai Nafarroan eta bai EAEn soldaten koadroa oso antzekoa da.

8. Pentsioen Euskal Sistemaren aurreikuspenak

Pentsioen Euskal Sistema, baita Nafarroakoa ere, guztiz bideragarria da, Pentsioen Espainiako Sistema bezala, baina aldaketa batzuk eskatzen ditu. Gizarte Segurantzaren transferentziekin Pentsioen Sistemak, Gizarte Segurantzako kotizazioak bilduko lituzke hemen, eta Eusko Jaurlaritzaren aurrekontuak 23.000 milioi inguru izango ziren. 9.000 milioi horietatik (2018. urtea) pentsioetarako joango lirateke. Defizita kotizatzaile kopuruaren eta kotizazioaren arabera da (%28.3). Kotizatzaileak jaisten badira, portzentajea igo beharko da, edo defizit hori beste partida batzuekin estali. Egia esan, hurrengo 20 urteetako euskal ratioa 1,9/1 eta 1,7/1 artean ibil daiteke, baina ez gehiago. Behar izan zenean dirua mailegatu zigutenei "zorra" itzuli behar zaiela esaten den bezala, zergatik ez da esaten guri ere itzuli behar digutela Nazioaren beharrak asetzeko eta betetzeko gure ahaleginarekin, lanarekin eta dedikazioarekin jarri genuena? Ez al dira gure pentsioak ere Zor Publikoa?

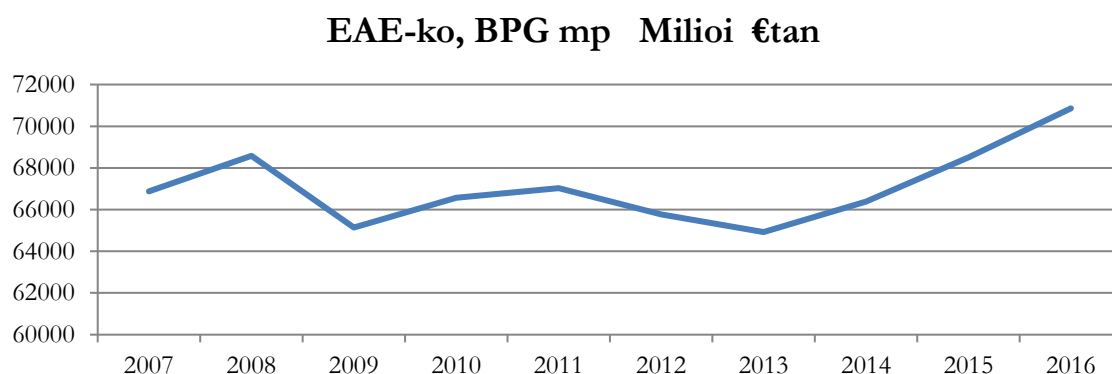
Pentsioak ezin dira egon kotizazioen bideko diru-bilketa eskasa dela azpimarratzen duten argudioen mende. Erakundeek gai hori konpontzeko agindua dute, arazoaren ezagutza eta horretarako nahikoa aberastasun badago. Asalariatuek eta pentsiodunek aurrekontuei egiten dieten ekarpena marjinala, eskasa edo hutsala al da gu horrela tratatuak izateko? PFEZaren eta BEZaren bilketaren datuek guztiz kontrakoa diote, bilketa hori zerga bilketa osoaren %80 baino gehiago baita. Ekarpene eskasa eta zekena Sozietateen gaineko Zergarena da. Gaur egungo langileok eta izan ginenok, herrialde honetako ekonomian, gizarte-garapenean, osasun, hezkuntza, azpiegitura eta abarretan zerbitzuak hobetzen lagundu dugu, eta, bere garaian, aurpegia eta ahalegina ere jarri genituen Euskal Autonomia Estatutua eta askoz gehiago izateko. Denok onartu behar dugu, eskubide propioz parte hartu behar dugula, pentsiodunok eta langileok, aberastasunaren banaketan, eta ezin garaia hondakin eta apurrekin konformatu. Aitortu beharra dago, guk ere aberastasuna sortzen lagundu dugula, eta eskatzen ditugun pentsio horiek bere garaian ere sortutakoak direla. Langileei eskerrak eman beharko zaizkie guztiontzat sortu den aberastasun ekonomikoagatik, baita enpresarientzat ere. Ez dugu eskatzen zuei dagokizuen emateko, geurea eskatzen dugu. Gutxieneko pentsio gisa 1.080 € eskatzen ditugu, eta pentsioak KPIaren igoerarekin eguneratzea.

Aurrekontuetara jotzea (Aurrekontuak) posible, desiragarria eta justizia sozialekoa da. Gizarte Segurantzaren eskumenaren transferentzia beste edozein eskumen (Osasuna, Hezkuntza, etab.) bezain bideragarria da. SZren bidez biltzeari

uzten zaiona bidegabea da. Zerga-iruzurrarekin amaitzeak zerga-bilketa hobetzea ekarriko du. Generoko soldata-arrakala gainditzea eta 1.200 euroko LGSa ere bai. Hiru kontzeptu horien artean, 2.600 milioi eurori buruz ari gara hitz egiten. Baina, laneko eta soldatako prekarietatea zabaltzen jarraitzen bada, orduan ez dago ezer eginik, ez dago diru-sarrerak eta gastuak bateratzeko aukerarik. Soldata duinik ez badago, pentsio duinik ere ez da izango. Kasu horretan irtenbide bakarra baino ez da geratuko: gatazka sozial hutsa eta latza. Gu, pentsiodunak, kalean batuko gara langileekin eta gazteekin, gure seme-alabekin eta gure bilobekin.

Dagoeneko ikusi dugu datu eta grafiko bidez euskal Ongizate-Estatua, soldatetatik eta pentsioetatik eusten diogula gehien batean.

Grafiko 33

Taula 43

Euskal AEko barne-produktu gordina (BPG) (errentak), sektorearen, datu-motaren eta aldiaren arabera (milioi €)

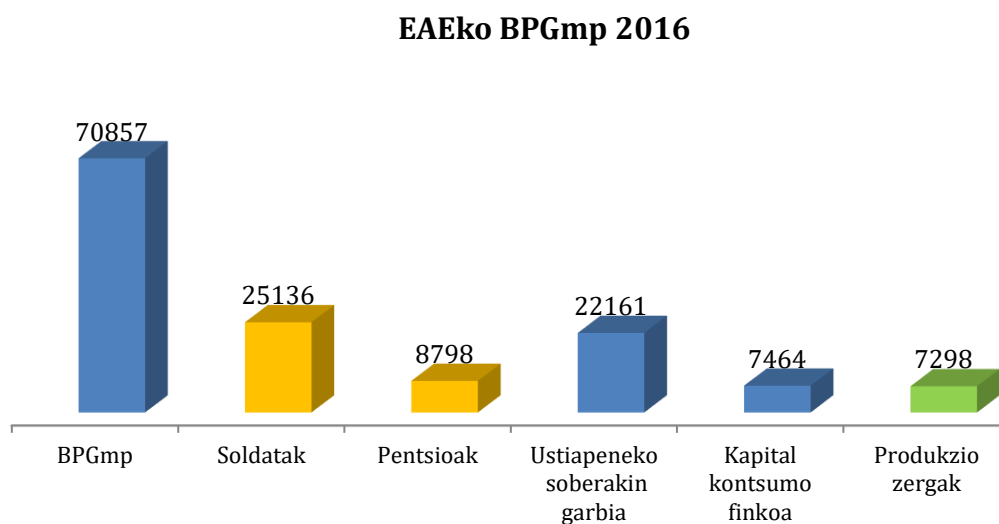
KONTZEPTUA	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Soldata errenta.	31421	33213	32758	33438	33497	32343	31784	32027	32818	33934
Produktzio Etekin Garbia	20884	21767	19629	19529	20577	20587	19666	20394	21819	22161
Z-S. Pro eta Inp	7744	6578	6017	6460	6055	5990	6352	6997	6924	7298
Kap finkoaren kontsumoa	6834	7017	6739	7143	6893	6843	7121	6961	6935	7464
BPG pm.	66882	68575	65143	66569	67022	65763	64923	66378	68497	70857

Iturria: EUSTATEko datuekin geuk egina

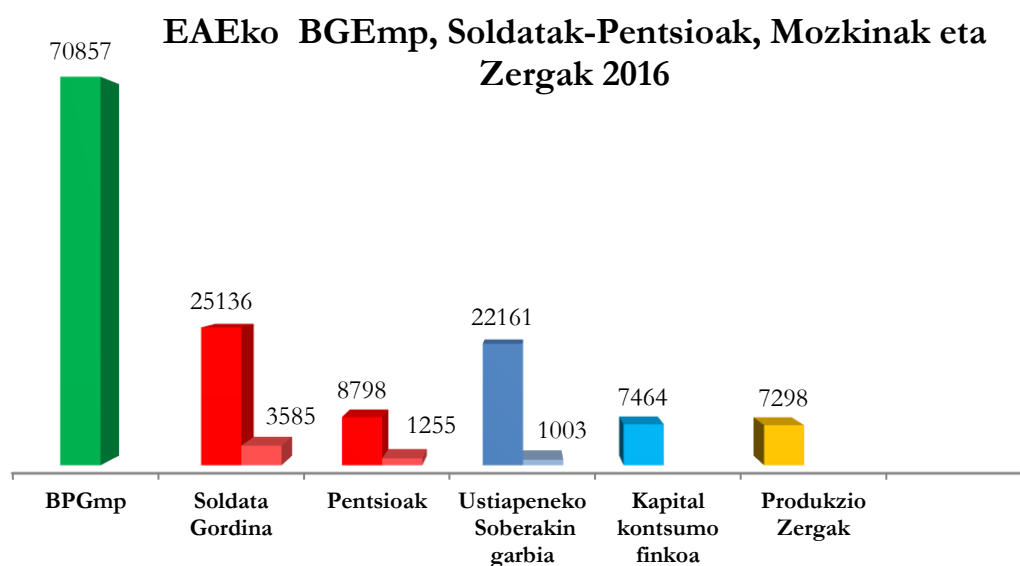
Hemen emaitzak nola makillatzen diren ikusten dugu. Orain Soldata-ordainketetan pentsioak (kotizazioak) sartzen dira. Ondo dago, egiazki produktiotik ateratzen dira, eta soldaten parte dira. Kapital finkoaren kontsumoak, aldiz, ustiapeneko soberakin garbiaz aparte jartzen du. Hau ez al da etekinen edo

ekoizpenaren parte? Azter ditzagun datu ofizialak taldeka eta banakatuta (azken horiek gure estimazioen arabera).

Grafiko 34

Grafiko 35

Horrela, bilketa-eskema hau proposatu dezakegu simulazio gisa, Gizarte Segurantzaren kudeaketaren transferentzien suposizioarekin: 2 edo 3 urtetan 1.080 euroko gutxieneko pentsioa ezartzea, 1.080 euroko langabezia eta subsidioa, eta gutxieneko 1.080 euroko DSBE.

Sozietate zergak ez luke 5.000 milioi baino txikiagoa izan behar. Legealdi honetarako EAJ, PSOE eta PPren artean itun bat dagoenez, zaila da nahi adina igotzea (2018ko datua daukagu jada: Sozietate Zergak 1.476 milioi bildu ditu). 2019an dezentekoa da gutxienez 1.800 milioikoa izatea; 2020an 2.300 milioikoa eta 2021ean 3.000 milioikoa. Tasa alde batera utzita (jar dezagun %26), lehen-bailen berrikusi behar dira enpresa-mozkinek dituzten salbuespenak eta kenkariak. Era berean, kontingentzia arruntetan %28.3tik %30.3ra igaro liteke kotizazio-mota (langilearen %5.5ek eta enplegatzailearen %24.8k). Gure Pentsiodunen Elkaratek 2018ko apirilaren 18an Gasteizko Legebiltzarrean egindako agerraldian adierazi bezala, pentsio duinak ezartzeko hainbat neurri aurreikusten ditugu. Honako hauek adierazten ditugu:

Iruzur fiskala. EHUKo hainbat irakasleen txostenen arabera, tartean Ignacio Zubiri¹⁰⁷, EAEn BPGaren %20aren da, eta 2.300 milioi euro ingurukoa izan daiteke: "Euskal Herriko Unibertsitateko Ekonomia Publikoko Institutuak 2006. urtean egindako ikerketa baten arabera, 2003. urtean EAEn ezkutuko ekonomia BPGaren %18 ingurukoa zen. Ezkututze hori Nafarroakoa (%14,1) baino zertxobait handiagoa zen, eta Estatukoa (%20,7) baino txikiagoa. 1995-2003 aldiko batez besteko zifrak oso antzekoak ziren. EAeko ezkutuko ekonomiaren zifrak, Herwartzyet al. (2010) %17tik %18ra bitartean daude, eta Gallastegui et al. (2006). Herwartzyet al. (2010) Nafarroarentzat zertxobait handiagoak dira, eta Estatuarentzat apur bat txikiagoak. Azken zutabearekin konparatzeak iradokitzen du, hala ere, Herwartzyet al. (2010) herrialdeentzako zifrak gutxi estimatuta egon daitezke. Zutabe horrek erakusten du Espainia, %20 inguruko kopuruarekin, ezkutuko ekonomia gehien duten herrialdeen artean dagoela. Beste muturrean, Erresuma Batuan ezkutuko ekonomia %10ean dago, eta Japonian, Suitzan edo AEBetan, berriz, %7 eta %8 artean daude". Zuhurrak izanik, suposatuko dugu iruzur horretatik 2/3ak berreskuratzen ditugula (1.500 milioi) 3 urtetan zehar.

Bestalde, LGS 1.200 eurora igotzeak, Europako Gutun Sozialarekin bat etorritik, Gizarte Segurantzako kotizazioetan 420 milioi euro gehiago biltzea ekarriko luke. Jar dezagun hiru urteko iraupenean egiten direla ere.

¹⁰⁷ SERNA BLANCO L. - VALLEJO ESCUDERO M.- ZUBIRI I., "Iruzur fiskala EAEn. Kuantifikación, efectos y medidas para reducirlo ", in *Ekonomia*, 88. zk., 2015eko 2. seihilekoa, 285-287. or.

- Langabezia erdira murrizteak, 80.000 enplegu publiko edota pribatu sortuz, 3 urtetan, agerraldian adierazi zen bezala (Eusko Jaurlaritzak eta euskal patronalak 100.000 lanpostu publiko edota pribatuez hitz egiten dute), kotizazioak beste 900 milioi eurotan handituko lituzke. Izan gaitzen zuhurak, eta pentsa dezagun 2018tik 21era bitartean 50.000 enplegu publiko edota pribatu sortzea.
- Erreforma fiskal bat, sistemaren ekitatean oinarritua, pertsonak pixkanaka tributatu dezaten lortutako errentaren arabera, jatorria eta ondarea edozein izanik ere.
- Espainiako Balantzeen Zentralak dio 2016an enpresa ez-finantzarioek beren irabaziak %23,8 handitu zituztela, eta Sozietateen Zerga %5 baino ez zela handitu. Zenbat galtzen dute bada euskal ogasunek alde horregatik?
- Zergatik ez dute bankuek jada ordaindu Estatuak graziaz emandako kreditu fiskalengatik SZ?, bankuen erreskatearen 67.000 milioi behin betiko galdu dira?

"35. taulako" ratioa (199. or.) 982.987 kotizatzen duten langileen kopuruari eusteko baldintzarekin ematen da, eta hori ezinezkoa da belaunaldi berrien ekarpen soilarekin. Horiek guztiek lan egingo balute ere, hurrengo 15 urteetan, hau da, 2.032 urtera arte, 138.600 langile gehiago beharko lirateke (lehen bosturtekoan 34.000, bigarreanean 50.000 eta hirugarrenean 54.000). Horrela izango litzateke 2.043 urtera arte, gutxi gorabehera. Ratioa hobetzeko, ezintasunezko pentsioei ere eutsi behar zaie.

9. Sarreraren eta gastuen simulazioa (Aurrekontuak)

2018. urteko bigarren erdialdean, Aurrekontuei (Eusko Jaurlaritzaren Aurrekontu Orokorrei) buruzko proiektzio estimatu eta laburtu batzuk egin genituen, Euskal Autonomia Erkidegoko Babes eta Gizarte Segurantzaren Sistemak izango lukeena aztertzeko. Jarraian azalduko ditugu.

Taula 44: DIRU-SARRERAK ETA GASTUAK (AURREKONTUAK)
milioi eurotan. Gizarte Segurantzaren eskumenak EAEn izango balitz

	Egun	2018	2019	2020	2021
Gutxi gorabehera pentsiorik gabeko soldata-masa.	25136	25513	25896	26284	26678
TT Zuzeneko Zergak (PFEZ + SZ)	6615	6615	6900	7400	7900
TT Zeharkako Zergak (IVA+IIIE fabrikazioa)	7751	7867	7985	8105	8227
Tasak eta bestelako zergak	106	108	110	112	115
Zeharkako eta zuzeneko zergak, guztira	14472	14490	14995	15617	16242
Euskal Seg Soz Kont.kom-eko kotizazioak =% 28,3	7113	7220	7328	7438	7550
Euskal Seg Soz Desempleorako kotizazioak =% 7.05	1772	1799	1826	1853	1881
FGS eta Form Euskal Seg Soc kotizazioak =% 0,9	226	230	233	237	240
Kotizazioak guztira	9111	9299	9387	9528	9671
Iruzur fiskala (3 urte)		0	600	1100	1500
LGS 1.200 eurora igotzea (3 urtean)		0	140	280	420
Enplegu orokorra (20.000 urtean) = kotizazio gehiago		0	225	450	675
Soldata-arraila = gehi kotizazioa -3 urte.	0	0	225	450	670
Erreforma fiskala					
Beste baliabide batzuk	0	0	1190	2280	3265
Diru-sarrerak guztira	23584	23839	25573	27426	29177

GASTUAK: Gizarte Segurantzaren eskumenen eskualdaketa barne hartzen dutena

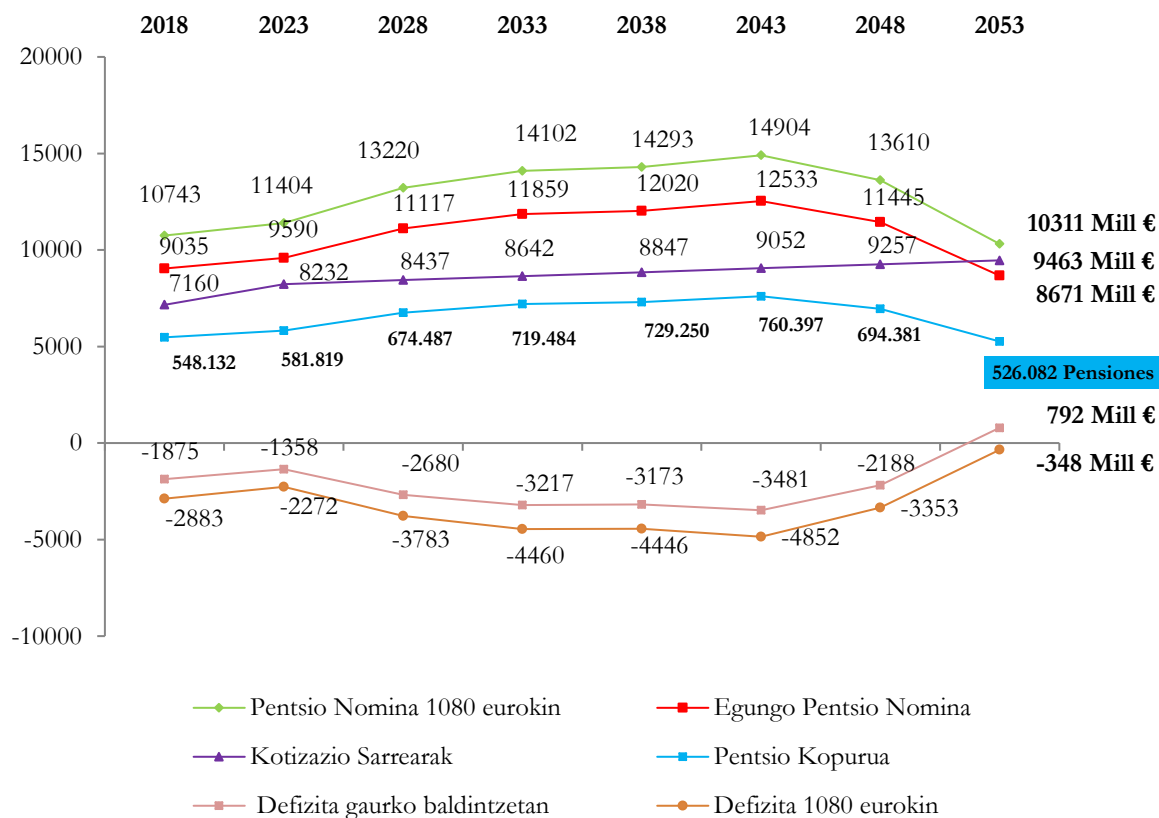
	egun	2018	2019	2020	2021
2018- Aurrekontuak (gutxi gora bera)		11486	11269	11730	11965
PENTSIOAK egungo sisteman		8884			
pENTSIOAK 1080 € 3 URTETAn + %2ko pentsioen hazkunde + KPI		8884	9975	11098	12255
LANGABEZIA + DSBE (Ing. Min 2019an)		1750			
Gutxieneko diru-sarrerak. 1080 €3 urtean (Langabezian jaisten)			2003	1662	1322
GASTU OSOA	0	22120	23247	24490	25541
SIUPERABITA.Beste behar sozialbatzuetarako, KUPO		1719	2326	2936	3636

2017ko BEHIN-BEHINEKO KUPOA = 1300 milioi €Hurrengo urteetarako zenbatespena% 3ko igoera	1339	1379	1420	1463
Kontabilitate-balantzea	+380	+947	+1416	+2173

LAN MUNDUA ETA PENTSIODUNAK	2018	2019	2020	2021
Pentsioak	548132	560191	572515	585110
Kotizatzaileen bilakaera	943987	956987	969987	982987
Kotizazio/pentsio ratioa	1,72	1,71	1,69	1,68
Langabezia (2019-2021 estimazioak)	108300	88300	73300	58300
Lan mundua eta pentsiodunak	20000	20000	20000	20000
Pentsioak	27000	27000	27000	27000

Grafiko 36

EAE:2018-2053 garapena Pentsioak, Gastuak, Diru-Sarrera , Defizitak

EAEko pentsioak: gastua, diru-bilketa eta aurreikusitako defizita

2018-2053 (gauzak bere inertzia eramaten utziz)

Taula 45

	2018	2023	2028	2033	2038	2043	2048	2053
Pentsioak	548132	581819	674487	719484	729250	760397	694381	526082
Egungo pentsio gastua	9035	9590	11117	11859	12020	12533	11445	8671
Pentsioen gastua 1080kin	10043	10504	12220	13102	13293	13904	12610	9811
Kotizazioak Bilketa.	7160	8232	8437	8642	8847	9052	9257	9463
Egungo defizita Mill.	-1875	-1358	-2680	-3217	-3173	-3481	-2188	792
Defizita.1080 eurokin	-2883	-2272	-3783	-4460	-4446	-4852	-3353	-348
Kotizatzaileak	944000	1003000	1028000	1048000	1078000	1103000	1128000	1153000
Kotizatzaile-erratioa	1.72	1.72	1.52	1.46	1.48	1.45	1.62	2.19

Gutxienekoen osagarriak EAEn eta Nafarroan: 2019ko urtarrila

Azter dezagun zenbat kostatzen den 1.080 eurotan jartzeko, gutxiengo pentsioen osagarria, EAEn eta Nafarroan. Lehenik, Gizarte Segurantzaren datuak

hartuko ditugu: zenbati dagokion lau herrialdeetako pentsio osagarria jakiteko. Horiek, 1.080 eurora osatuko ditugu eta zehazki jakin dezakegu bere kostua. Ondoren, egungo pentsio minimotik eta zenbatekoei buruzko datuekin, gutxieneko pentsioaren eta 1.080 euroko pentsioaren artean zenbat pentsiodun dauden jakingo dugu (1.000-1.100 tartea erreferentziazat hartuta), horixe baita Gizarte Segurantzaren taula horrek ahalbidetzen diguna.

EAEn, Gizarte Segurantzaren arabera, 62.971 pentsio daude (erregimen guztiak batuta) gutxienekora iristen ez direnak eta osagarri eskubidea dutenak. Horrek Kutxa Bakarrari 195.7 milioi euro suposatzen zaizkio urtean. EAEko taulak tarteen eta zenbatekoen arabera aztertuta, EAEko 62.971 pentsiodun horiek, gutxieneko zenbatekoaren azpitik dauden pentsio guztien %47 dira. Zenbat behar da 1.080ra iristeko? Lehenik eta behin, kolektibo horrentzat, eta, ondoren, gutxieneko horren eta 1.080 euroren artean daudenentzat. Lehen taldeko 62.971 lagunentzat 401 milioi beharko lirateke urtean. DSBEren osagarri bat eman beharko litzaioke, 1.080 eurora iritsi ahal izateko. Bigarren taldean 131.659 izango genituzke. Demagun, aipatutako proportzioan, DSBE hori jasotzeko eskubidea ere badutela. Orduan, beste 240.6 milioi beharko lirateke urtean. Aurreko 401 milioiak batuz, *641 milioi/urteko kopurura* iristen gara guztira.

Nafarroan, Gizarte Segurantzaren arabera, 24.522 pentsio daude (erregimen guztiak batuta) gutxienekora iristen ez direnak eta osagarri eskubidea dutenak. Horrek esan nahi du Kutxa Bakarrari 79.8 milioi kostatzen zaizkiola urtean. Nafarroako taulak tarteen eta zenbatekoen arabera aztertuta, 24.522 pentsiodun nafar horiek pentsio guztien %49,2 dira. Ikus dezagun zenbat behar den 1.080ra iristeko. Lehenengoa kolektibo horrentzat, eta bigarrena gutxieneko horren eta 1.080ren artean daudenentzat. Lehen taldeko 24.522entzat 148 milioi beharko lirateke. 400 € inguruko DSBE osagarria eman beharko litzaioke ordainsari bakoitzeko, pentsioa 1.080 eurora iritsi ahal izateko. Horrek, 14 ordainsaritan, 5.600 euro ematen ditu urtean, eta Gizarte Segurantzak eskatzen duen gutxieneko osagarriarekin bat dator, ez baititu 7.569 euro/urte gainditzen. Bigarren taldean, demagun %49k ere DSBE horren osagarria jasotzeko eskubidea dutela; horrela, 21.115 izango genituzke. Orduan, urtean 117 milioi gehiago beharko lirateke. Aurreko 156ak batuta, *273 milioi/urte dira guztira*.

Estatuan, 2.352.592 pentsio daude gutxieneko osagarriekin. Pentsio horiek 1.080 eurotan osatzea 10.046 milioi kostatuko litzateke, eta bigarren taldean gutxieneko pentsioaren eta 1.080 euroren (1000-1100 arteko tartea) arteko pentsiodunak izango genituzke, hau da, beste 6.785 milioi. Batuz gero, *16.831 milioi euroko kostua* izango genuke urtean.

Pentsioak, Euskadin 2.021 urtean 1.080 milioira hurbilduko, diru-sarrerak eta gastuak simulatzeko, taula bat simulatu dugu. Aurrekontuak Eusko Jaurlaritzaren 2018ko aurrekontu orokorren datu global errealetatik abiatzen gara. Zor publikoa 1.346 milioi eurokoa izango da 2018an. Hala ere, aurrekontu osoa 2019an ere mantendu genuen (DSBErako 461 milioi euroko gastua izan ezik), izan ere, 2.019-2.021eko gure proposamenean sartu genituen eta Etxebizitzarako Prestazio Osagarriaren 30 milioiak (Etxebizitzarako Prestazio Osagarria) eta GLLen 27 milioiak (Gizarte Larrialdietarako Laguntza) utzi genituen, beharrezkoak izaten jarraituko baitute. Langabezia-gastuari (2.019-2.021) 1.080 euro aplikatzen dizkiogu urte bakoitzeko langabe guztiei, 14 ordainsariren truke, eta kopuru hori handitu egiten dugu, hau da, langabeen %33k gutxieneko horren %200erako eskubidea izango luke ($1080 \times 2 = 2016$ euro); beste %33k %220rako; eta gainerako %33ak, berriz, gutxieneko %100ekoa (azken hau, langabezia-subsidioa izango litzateke). Langabeziarentzat prestazio horiek proposatzen ditugu, behar horretarako posible direlako, eta hori LGSren arabera arautzen da. Dagoeneko ez dira kontuan hartu behar DSBEa kobratzen duten 60.000 pertsonak, "Egoera sozio-ekonomiko berrian" dauden langabeak edo pentsiodunak baitira.

Proposamen guztiak programa zuhurra eginaz sartu daitezke, 3 urteko epean, langabezia-prestazioa eta subsidioak lehen urtetik emanda eta posible da kontabilitate simulatu hau garatzea. Guztiarekin ere, oraindik zerga erreformatik gehiago ateratzea ere geratzen da. Zorrari dagokionez, suposatzen dugu AHTarekin (Abiadura Handiko Trena) berriro zorpetuko garela eta, beraz, hurrengo ekitaldietarako ere oraingo zor kopuruari eutsiko diogu. Ohar horiekin "ohiko aurrekontua" urtean %3a hazten da, eta horri, pentsioen, aurreikusitako langabeziaren eta gutxieneko diru-sarreraren (DSBE) gastuak gehitu behar zaizkio. Gure ustez, gutxieneko pentsioa 1.080 eurora 3 urtetan igo daiteke (guztizko kostua 650-700 milioi eurokoa izango da), gehi %1,5eko KPIa urtero, eta pentsiodunen kopurua %1,35 igotzen da urtero (batez besteko igoera metagarri horrekin, hemendik 25 urtera %40 pentsiodun gehiago izango ditugu). Hazkunde hori horrela izango litzateke, bariabileak dauden bezala uzten baditugu, baina alda ditzakegu. Gizarte Segurantzako kotizazioen bilketaren kalkulu teorikoa ere egiten da, eskumen hori transferituta. Egungo kotizazio-tasak mantendu egiten ditugu, hau da, %28,3 kontingentzia arruntetarako, %7,05 langabeziarako, %0,2 Fogasarako eta %0,7 Lanbide Heziketarako. Suposatzen dugu soldata osoaren oinarriaren gainean kalkulaturako diru-bilketa gutxienez %2,2a igoko dela urtean, ez soilik KPIaren ondorioz, baita langileen eta enpleguaren igoeragatik ere. Bestalde, EHUKo

irakasleen proposamenei dagokienez, Gizarte Segurantzako kotizazioetan baino ez ditugu islatu, ez PFEZn ez BEZean; hau da, aldundien guztizko diru-sarrerak ere aipatu ditugunak baino handiagoak izango lirateke.

Soldata-arrakalari dagokionez, zuhurra izateko, kalkulatu dugu emakume-lankideak soldatapekoen %40 dela, eta urteko 5.000 eurokoa dela batez besteko aldea eta horrek zerga-bilketan duen eragina kotizazioetan soilik, eta ez PFEZean eta BEZean, kalkulua ez korapilatzeke. Horrek esan nahi du diru-bilketak aurreikusitakoak baino handiagoak izango liratekeela, hiru urteko ezarpen-epean. Enplegatzailerak eta ugazabek beren onuretan eraginik ez izatea nahi badute ere, derrigorrez izango du. Arrakala gainditze horrek urtean KPI %2-3 inguru igotzea ekarriko du 3 urte horietan, nahiz eta egungo egoera ekonomikoak hobera egin dezakeen eta langabeziak behera egin. Era berean, ez dira baztertu behar merkatu globalaren gorabeherak, robotizazioaren eragina, erregai fosilen arazoa, protekzionismoak eragindako merkataritza-gerra, muga-zergak, eta abar ... Horrenbestez, beharrezkoa da langabeziaren kontzeptuaren ordeztasuneko diru-sarrera bermatuak erabiltzea eta eskubide sozioekonomiko berriak lortzea, soldatapeko lanetik soilik datozenak gainditzeko, Eskubideen Gutun Sozialak defendatzen duen bezala. Gutxieneko diru-sarrera horiek bateragarriak izango lirateke zaintza-lanekin eta lanaldi erdiko gizarte-ekonomiarekin eta ingurumenarekin lotutakoekin. Zer esanik ez, langile autonomoek ere beste edozein langileek bezala, gaixoardiko prestazioak, langabeziako eta abarreko prestazioak jasotzeko eskubideak, izan behar dituztela.

Arestian adierazitako guztiagatik, uste dugu Gizarte Segurantzaren sistemaren eskumenak transferitu eta Euskadin kudeatzea aukera historikoa izango dela. Aurrekaririk gabeko pauso sozial eta ekonomikoa emateko; aukera bat ekonomia berri baterako, gizarte justuago, berdinzaleago eta solidarioago baterako. Ekonomia berri bat, bai, betiko ekonomia bera ez baita bateragarria ez Gizarte Segurantzaren Publiko jasangarri batekin, ez ongizate-estatu jasangarri batekin. Langileek beren soldataren zati txukun bat (gasturako) kentzen badute eta inbertsio-funts bihurtzen badute, zerga-bilketa ere nabarmen jaitsiko da. Gainera, desgrabazio eta tratu fiskal onuragarriekin sustatzen badira eta horri kontsumoaren jaitsiera gehitzen bazaio, guztiak jada dakigunera garamatza: langabeziaren igoera, EAOen murrizketa eta, beraz, gastu sozialaren murrizketa, hezkuntza- eta osasun-sistemaren kaltetzea, etab. Bide horretatik "bakoitza ahal duen moduan konpondu dadila". Beraz, behin eta berriz eta irmotasunez aldarrikatu behar da: *aberastasunaren bidezko banaketa*.

Superabitak Euskal Kupoaren aise estaltzen du. 2017ko behin-behineko kupoaren 1.300 milioi eurokoa izan zen, eta, kalkuluen arabera, % 3-5 hazi zen (hala ere, kupoaren askoz gehiago fluktuatu daiteke, Estatuko Aurrekontu Orokorretan egiten den gastuaren arabera). Gainera, gure planteamenduen arabera, Gizarte Segurantzaren transferentzia bategi eta euskal eskumena balitz, estatuak hori egiten dituen gastu batzuk Kupoetik deskontatu egin beharko ziren. Nahiz eta egia izan pentsioen euskal defizita 1.700 milioi eurokoa dela 2017an. Estatuak 18.800 milioi euroko transferentziak egin dizkiola Kutxa Bakarrari. Kupoaren arabera, horregatik bakarrik legezkoak 1.173 milioi euro. Zenbaki horiekin, transferentziak 527 milioiko emaitza ematen du Estatuaren alde. Aldiz, langabezia-kotizazioetan superabita dugu, eta gutxienekoen osagarrietan ere bai, Euskadin langabezia %10,6koa baita, eta Estatuan %16,55koa.

Horregatik, Gutxieneko Diru-sarrerak eta Langabeziako Prestazioak gastu sozial gisa ikusi beharrean, inbertsio sozial gisa hartu behar dira, aberastasun ekonomikoa ez ezik, gizarte-kohesioa, familia-gatazken murrizketa, genero-indarkeria, delinkuentzia eta abar ere gutxituko ditu. Partida sozial horiek ere aukerak sortu ditzakete pertsona askorentzat lanaldi erdiko enpleguak sortuz zainketen, hazkunde pertsonalaren, gizarte-sormenaren, kulturaren, artearen eta abarren esparruan. Diru-sarrera horiek lan merkatua arautzen lagunduko du, morrontza eta zabor kontratuak saihestuz eta enplegatzaileak zein enpleguak arduratsuago jokatzera behartuz.

10. Nola landuko litzateke gaia?

Orain arte adierazitakoetatik, badirudi ez litzatekeela arazo handirik egongo, "Babes eta Gizarte Segurantzaren Euskal Sistema" baterako, baina zailtasunak bai. Hasieran aipatu ditugu hurrengo hamarkadetan indarrez sartuko direla beste arazo batzuk. Arazoa bere dimentsio guztietan begiratu bakarrik, larritasunik kendu gabe, baina baita omisiorik gabe, lortuko dugu objektiboak izatea. 31. urtean ikus daitekeenez (198. or.), arazoa 2043. urtea hurbildu ahala agertuko da. Erronka, urte horretara hurbildu ahala, biztanleria okupatua (20-64 urte) biztanleria aktiboaren %78-80ra edo gehiagora igotzea lortzea izango da. Alemania edo Ingalaterrako egungo mailan egon beharko luke (Espainia, 2019an, %66,9koa da, eta Euskadi eta Nafarroa, berriz, % 68,3koa eta %68koa, hurrenez hurren) (3. Eranskina, 281 or.). %78-80ko helburu hori, hemengo bertako belaunaldi-erreleboarekin soilik ez da posible, zenbaki negatiboak ematen dituela esan dugu. Horrekin ere, defizita egongo da pentsio kontuetan. Hau da, urte horretan (inflexio-puntua) euskal

pentsioen nomina, oro har, batez besteko soldataren %60ko gutxieneko duintasunarekin, Europako Gutun Sozialak dioen bezala, euskal BPGaren %13,5 ingurukoa izango da. Baina urte hori igaro ahala, 10 urte geroago, 2.053an BPGaren %11-12ra itzuliko da berriro.

Bestalde, ez da baztertu behar etorkizunean pentsiodunen kopurua proiektatzen duguna baino zertxobait handiagoa izatea, bizi-itxaropena dela eta; izan ere, ikerketen arabera, 2.045-2.050.ean 90 urtekoa izan daiteke (9. Eranskina, 296 or). Horren ondorioz, baliteke 2.043. urteko 639.000 aurreikusitako pentsiodunak 690.000 izatera igotzea. Egoera horren ondorioz, 2043rako proiektatutako ratioa 1,72tik 1,6ra jaitsiko litzateke, eta horrekin defizita are gehiago handituko litzateke. Egoera hori EUSTATEk 2014an¹⁰⁸ argitaratutako txostenean jasotako hipotesian oinarrituta dago. Bertan esaten da beharrezkoa izango dela immigrazioari ateak irekitzea eta lan aukera faltagatik gure gazteriaren martxa saihestea. Txostenean, BOSTGARREN¹⁰⁹ agertoki horretako , hemen islatzen ditugun datuak zehazten dira. Proiektzio horietan, eta Gizarte Segurantzaren Propioa kudeatzeko, guk (215 orrialdean), egiten ditugun kudeaketa-proposamenak gurutzatu beharko lirateke. Uste dugu 2017ko uztaileko euskal biztanleriaren "piramideak" agertoki hori bermatzen duela (2. Eranskina, 274 or.); izan ere, bost bosturteko daramatzagu non 0-5 urteko tartea ia ez da hazten, baina bizitza-luzera eta heriotza-tasa bat datoz agertoki horrekin. Faktore horiei Adeccoko Urteko Behatokiaren datuak gehitzen badizkiegu, EAEn Europar Batasunetik kanpoko etorkinek betetzen dituzten lanpostuen kopuruaren berri ematen digutenak, bosgarren agertokia onargarria dela deritzogu.

Jaiotza-tasaren, hilkortasunaren eta migrazio-saldoaren araberrako datuez ari gara. Orain arteko azken aldagai hori, hein handi batean, lan merkatuaren aukerek zehazten zuten. Hemendik aurrera, beste faktore bat dago jokoan, esaterako, gerragatazkek eragindako exodoa, eta datozen hamarkadetan, litekeena da berotze globalak eragingo dituen ondorioak ere azaltzea: ingurumen-emigrazioa. Zaila da jakitea norantz bultzatuko dituen kaltetutako pertsonak berotze globalak, baina EAE eta penintsulako iparraldean izan daitezke ingurumen hondamendiagatik kaltetutakoak izango duten oasietako bat. Laburbilduz: adierazi dugun bezala, ustekabeko migrazio-mugimenduak gertatzen badira, parametro guztiak nahiko aldakorrak izango dira. EAEko eta Europako erakundeetatik , erantzun egokia eman beharko diegu horri ere.

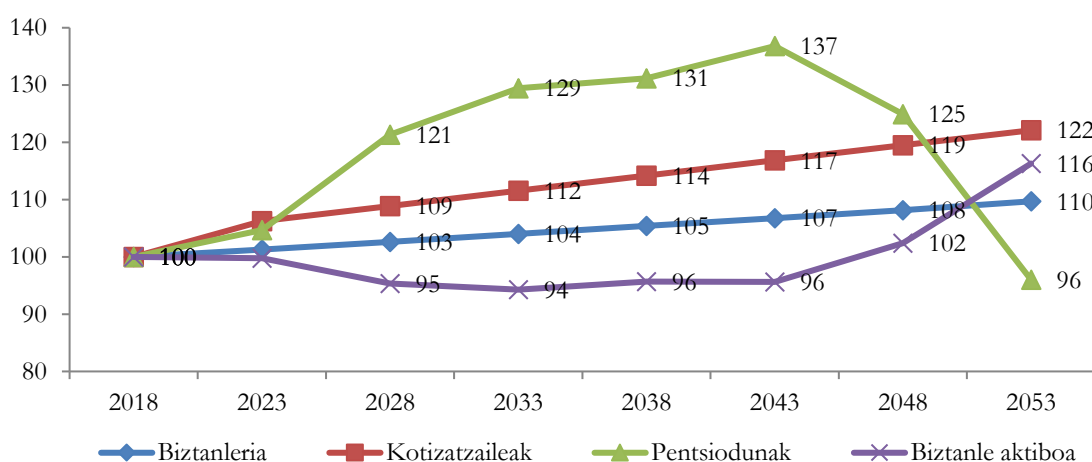
¹⁰⁸ Euskal Estatistika Erakundea III-2014 "agertoki demografikoak-Eraitzen analisia". Ikus BOST agertokia, 28. or.

¹⁰⁹ IB., 3-6 orrialdeak. Ikus taula 6. Eranskinean

"Bosgarren agertokia" horretan oinarrituta, populazio aktiboaren, osoaren eta enpleguaren (kotizatzaileak) gaineko proiektzioak egin ditugu. Pentsioen proiektzioa egungo kopurua eta egungo biztanleriaren piramidea (2017ko uztaila) eta proiektzio horretan duten isla kontuan hartuta egin dugu, indizeen arabera, baina hori guztia pentsiodunen 2. taldeari (0-64 urte) buruz ditugun jardueraren proposamenak kontuan hartu gabe.

Grafiko 37

EAEko garapena. Biztanleria, Kotizatzaile, Pentsiodun eta Biztanleria aktiboak: 2018=100

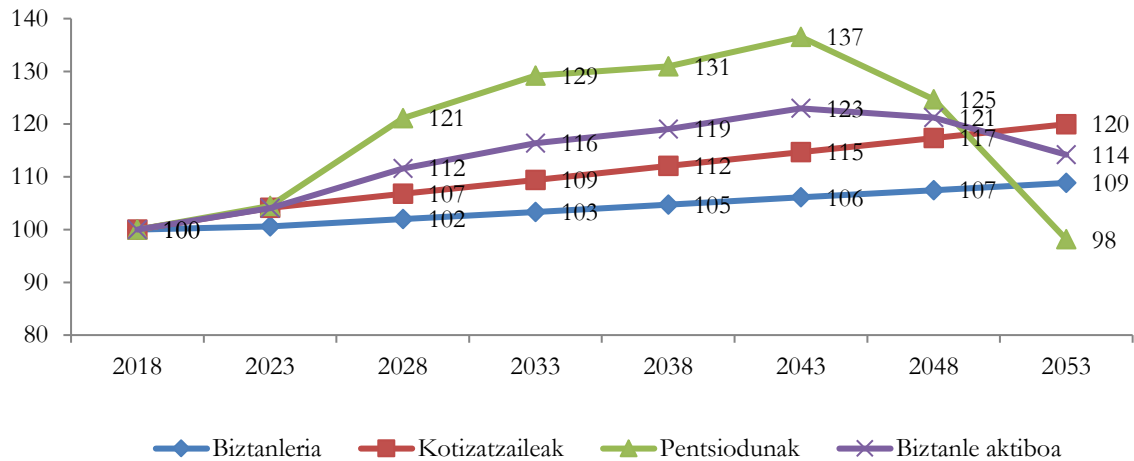
Taula 46

EAE	2018	2023	2028	2033	2038	2043	2048
Biztanleak	2.172.800	2200000	2230000	2260000	2290000	2320000	2350000
Kotizatzaileak	944000	1003000	1028000	1053000	1078000	1103000	1128000
Pentsionistak	505396	528990	613244	654155	663034	691353	631331
Biztanle aktiboa	1.421.868	1.418.181	1.355.513	1.340.516	1.360.750	1.359.603	1.455.619
Biztanle enplegatua	66%	71%	76%	79%	79%	81%	77%

Geuk egina: 2018ko datuetatik abiatuta estimatutako proiektzioa

Grafiko 38

NAFARROAko garapena. Biztanleria, Kotizataile
Pentsioduna eta Biztanleri aktiboa 2018=100

Taula 47

Azken grafikoari dagokion taula

NAFARROA	2018	2023	2028	2033	2038	2043	2048	2053
Biztanleak	646197	650175	659035	667895	676755	685615	694475	703378
Kotizataileak	283800	295500	303000	310500	318000	325500	333000	340500
Pentsionistak	125830	131442	152377	162542	164749	171785	156871	123498
Biztanle aktiboa	418770	435871	467400	487268	498517	514996	507707	478183
Biztanle enplegatua	65,3%	70,7%	75,8%	78,6%	79,2%	81,1%	77,5%	69,7%

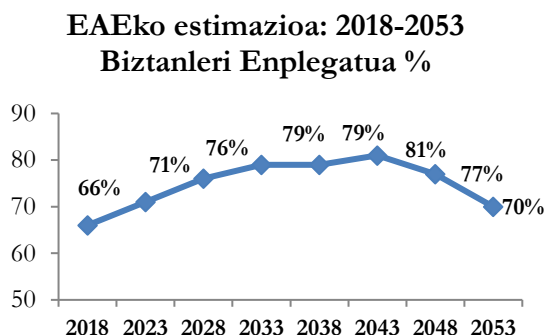
Geuk egina: 2018ko datuetatik abiatuta estimatutako proiektzioa

Ikus dezakegunez, pentsiodunen kopuruak gora egingo du, bai EAEn, bai Nafarroan. Horrek eragina izango du aurrekontuetan, lanpostu berrien sorreran eta ekonomian oro har, (215 orrialdea: Euskal errealitatea), garatu dugun bezala. Goiko grafikoetan 2018=100 balioekin abiatzen gara. Lerro berdean ikusten dugunez, 2043an pentsiodunen populazioa %38,7a igoko da, eta zertxobait gehiago ere hazi daiteke, bizi-itxaropena handitzeko aurreikuspenak betetzen badira. Bestalde, kotizataileak %16,8 baino ez dira igoko, bai EAEn, bai Nafarroan, eta biztanleria aktibo ere bai, ia 2043ra arte. Populazio osoaren igoera banatua suposatzen dugu eta horregatik marra urdina, malda txikiko marra zuzena da. Grafikoak arazo larri samarra islatzen du; izan ere, egungo parametro ekonomikoei eutsi ahal izateko, belaunaldien arteko interes-gatazkarik ez dadin, seriozki heldu behar zaio.

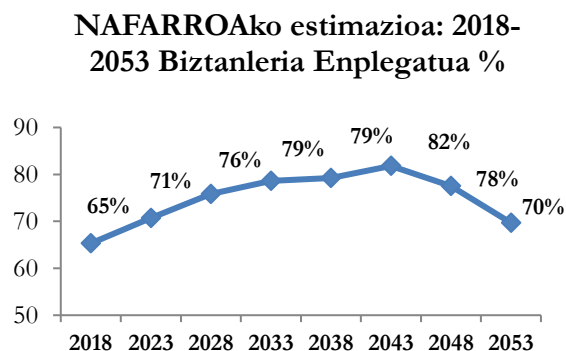
Kontu publikoen egoera oso konplikatu batetara goaz, ez badira pixkanaka sartzen beharrezko elementu zuzentzaileak, hala nola gaur egun pentsioetara bideratzen den BPGaren %12tik BPGaren %16,6ra pasatzea 2043an. Etorkinei

harrera egiteko politika indartsu eta egokia abiarazi behar dira, enplegu-politika bat garatu behar da prestatuta dauden gure gazteek beste herrialde batzuetara ihes egin ez dezaten, etab.

Grafiko 39

Grafiko 40

Iturriak: 2018ko datu ofizialetatik abiatutako estimazioak

Hurrengo hiru hamarkadetan, biztanleria landun optimoa eskuragarri dauden langile-kopuruek mugatuko dute. Ehuneko horiek lortzeko, biztanleria aktiboaren proportzio handi batek okupatuta egon beharko luke, eta immigrazioa erakarri.

11. Pentsioen sistema propio baten aldagaien laburpena

Arazoaren aldagaiak eta beren egokitzapena dira EAEen eta Nafarroan eta Espainiako Estatuko beste edozein lurraldetan pentsio sistema publiko propioa izateko aukera emango luketenak. Aldagai horiek honela laburbil daitezke:

1. Balore Erantsi Gordinaren (BEG) *banaketa desorekatua*, soldaten eta mozkinen artean, soldata-errenten eta kapital-errenten artean. Kotizazio eskasa eta bidegabeko aberastasun banaketa dago.
2. *Generoaren arteko soldata-arrakala*. Injustizia historikoa da, eta lehenbailehen konpondu behar da. Legetik kanpo gaude. Denok gara berdinak.
3. *Lanbide arteko gutxieneko soldata ez da nahikoa*. Enplegu prekarioa oso zabalduta dago.
4. *Eztabaida teknologikoa ezin da alde batera utzi*. Jendarteak onura gutxi ateratzen die aurrerapen teknologikoei.
5. *Finantza-sistemaren ustelkeria*. Finantza-erakundeek "beraientzat" baino ez dute lan egiten. Egungo ekonomiaren oinarria finantza oinarrikoa da. Finantza sistemari kritika egiten diogunean ez dugu oinarri hori zalantzan jartzen. "Finantza sistemaren jabetza" desegokiaz ari gara.
6. *Bizi-luzera gero eta handiagoa*. Argi dago, behar izanez gero, urte gehiagotan lan egin behar dela. Ezinezkoa da 20 urtetik 65 urtera arte lan egin eta pentsioa 90-95 urtera arte kobratzea. Baina hori gazte guztiak lanpetuta ditugunean bakarrik har daiteke kontuan. Gaur egungo errealitateak ukatu egiten du premia hori, eta,

edonola ere, teknologiak eta beharrek ezarriko dute pertsona bakoitzak bere bizitzan egin beharreko lan-urteak.

7. *Belaunaldi-erleboia ez da nahikoa.* Immigrazioa beharrezkoa da. Guztien onerako izan dadila: jatorrizko herrialdearen eta helmugako herrialdearen mesederako izan behar da. Laneratzeko programa indartsua behar dugu.

8. Arazoa, pentsio-sistema publikoarena al da? Ea ekonomia eta eskubide sistemarena ote den

9. *Akordio edo kontratu sozial berririk gabe* arazo honek konponbide zaila edo oso txarra dauka. Langile gehienentzat, gero eta murrizketa gehiago suposatzen dute, bai esfera publikoan, lan-prekarietatean, soldatetan eta pentsio baxuetan.

12. Generoaren arazoa

Pentsiodunen mugimenduak aurrerapauso handia eman du, eta jarrera on bata ere bai, genero-arrakala eta alarguntza-pentsioekin egiten ari den bidegabekeria gainditzea gainerako aldarrikapenen maila berean jarriarik. Zaila da iragarpenak egitea, baina haiek eta guk ez genuke plazetatik kendu behar, nahiz eta asko lortu, gure pentsiokide-emakumei zuzenean eragiten dieten aldarrikapenak ebazten ez diren bitartean.

Pentsiodunen mugimenduak 2018ko urtarrilean hasi zen. Fátima Báñez ministroari gutunak bidali eta %0,25eko igoera arbuiatuz, aldarrikapen propioak bultzatu ditugu. Horiek gure "dekalogoa" ager dira. Baina hauen ondoan, beste aldarrikapenak ere ezarri ditugu, lan-merkatuan eragin zuzenagoa dutenak: 1.200 euroko SMI, lan-erreforma erregresiboak indargabetzea, etab. Hori naturaltasun osoz onartua izan da, baina determinazio osoz. Talde parlamentarioei gure aldarrikapenak azaldu dizkiegu, irati eta telebistetara jo dugu, prentsan presente egon gara. Horrek guztiak adinekoei buruzko pertzepzio soziala aldarazi egin du.

- Pentsioen alderdirik neketsuena eta mingarriena emakume izena du gehienetan.
- Mendekotasunaren lan zamarik gogorrena emakumearen gain dago, batez ere emakume etorkinaren gain.
- Soldata arrakalak eta pentsio arrakalak emakumeari kalte egiten dio batez ere.
- Desberdintasun soziala batez ere emakumeak jasaten du.

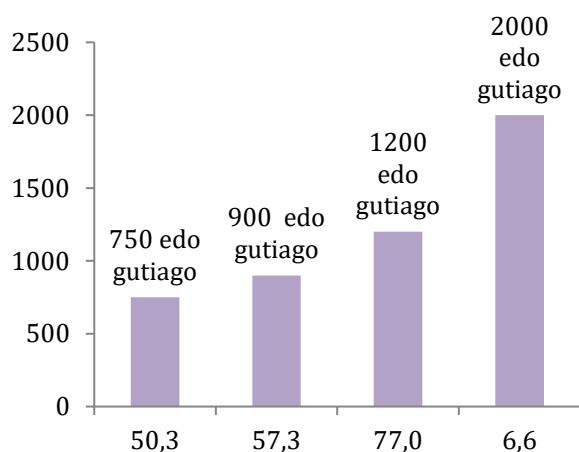
Emakumearen egoera sozial eta historikoak, kotizazio karrerak baxuak eta osatugabeak eragin dute. Gainera urte gutxiagokoak izan dira, mota guztietako "zaintza-lanak" eragindako etenaldiak izan dituztelako. Horregatik, pentsioetan desberdintasuna beste esparru batzuetan baino nabarmenagoa da, alarguntasun-pentsioa, batez ere, aitzakiarik gabeko gizarte-bidegabekeria dira. Gai honetan berdintasunerantz jo nahi badugu, konponbideak erdizka edo txapuzak jartzeari utzi

behar diogu: soldata-arrakalaren gaian berdintasuna izateak, gizonentzat irizpide jakin batzuk eta emakumeentzat beste batzuk ez erabiltzean datza. Gizon batek bere jatorrizko pentsioaren %100 kobratzen badu (alarguna izan aurretik zuena), emakume batek bere senarrarena den jatorrizko pentsioaren %100 kobratu beharko du, 86 orrialdean aipatu ditugun gogoetekin. Muga jada gehienezko pentsioan jarrita dago, %60aren aldeko argudio guztiak (edo beste edozein portzentajea) emakumearen egoera sozial menpekoa eta umiliagarria, behin eta berriko erabiltzea da, eta haien kontura gastuak murrizteko helburua dute.

Planteamendu berberekin jarraitzen badugu, ez gara berdintasunerantz hurbilduko. Onartu behar dugu gizateriaren leheenbiziko banaketa handiena eta diskriminatzailea emakumearena dela. Emakume pentsiodunak pentsiodun guztien %52 dira, eta nomina osoaren %41 baino ez dute eramaten. Euskal Autonomia Erkidegoan emakume pentsiodunen %57,3k 900 euro baino gutxiago kobratzen dute, eta %50ek 750 euro baino gutxiago. Nafarroan %65,4 eta %58,5 dira kopuru horien azpitik dauden emakumeak. Estatuan, ehunekoak %65 eta %54,5 dira, hurrenez hurren. Gainera, estatu mailan, emakume pentsiodunen %30ek gutxieneko osagarriak eskuratzeko baldintzak betetzen dituzte (ikus 43-44 eranskinak, 340 or.); gizonen kasuan, berriz, %17,7k dute baldintza hori. Gizonen batez besteko pentsioa, 2019ko urtarrilean, 1.200,75 eurokoa zen, eta emakumeena, berriz, 780,01 eurokoa.

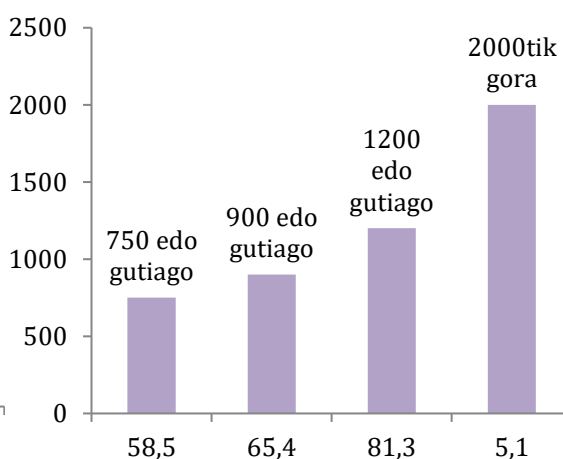
Grafiko 41

EAE: ANDREAK-Urtarrila 2019.
%Pentsioak zenbatekoen arabera

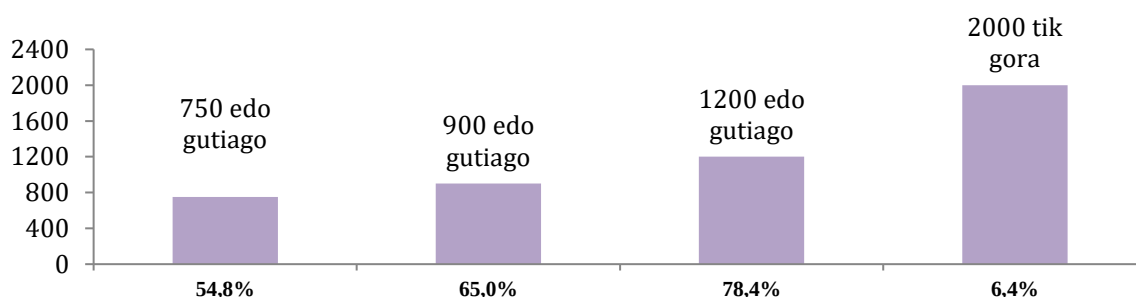
Grafiko 42

Nafarroa: ANDREAK-Urtarrila 2019. % Pentsioak zenbatekoen arabera

Grafiko 43

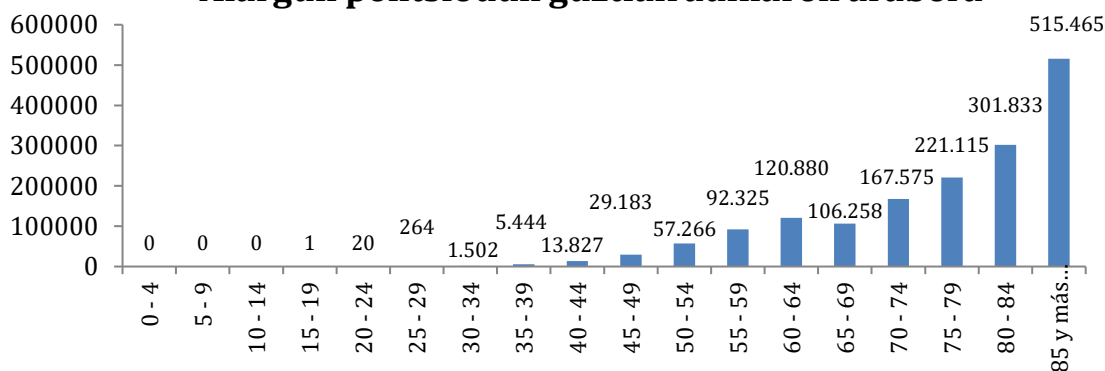
Espainia: ANDREAK 2019-Urtarrila : % Pentsioak zenbatekoen arabera

Beste egoera bidegabea, alarguntasun pentsioa kobratzen dutenek pairatzen dutena da, batez ere emakumeena. Alarguntasun pentsioen barruan beste ezaugarri erantsi bat ezagutu behar dugu: pentsio bikoitzak dituzten pentsiodun dezente daude. Ikus ditzagun Gizarte Segurantzaren 2019ko urtarrileko datuak:

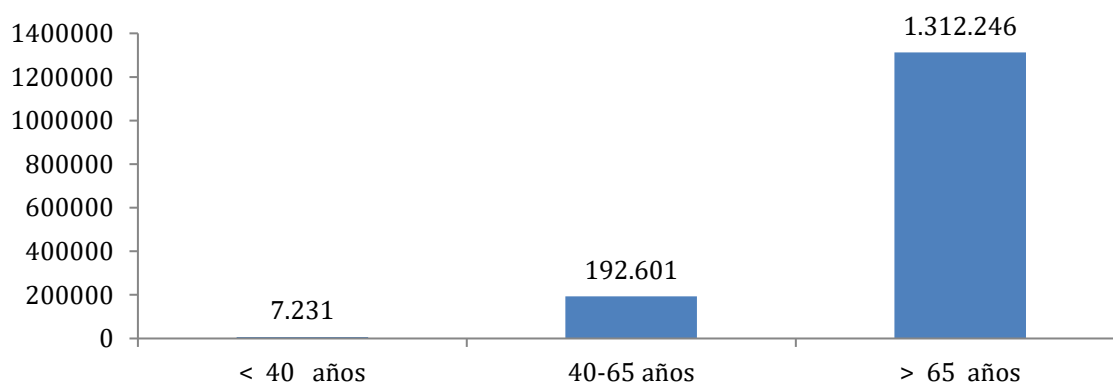
Grafiko 44

Alargun pentsiodun guztiak adinaren arabera

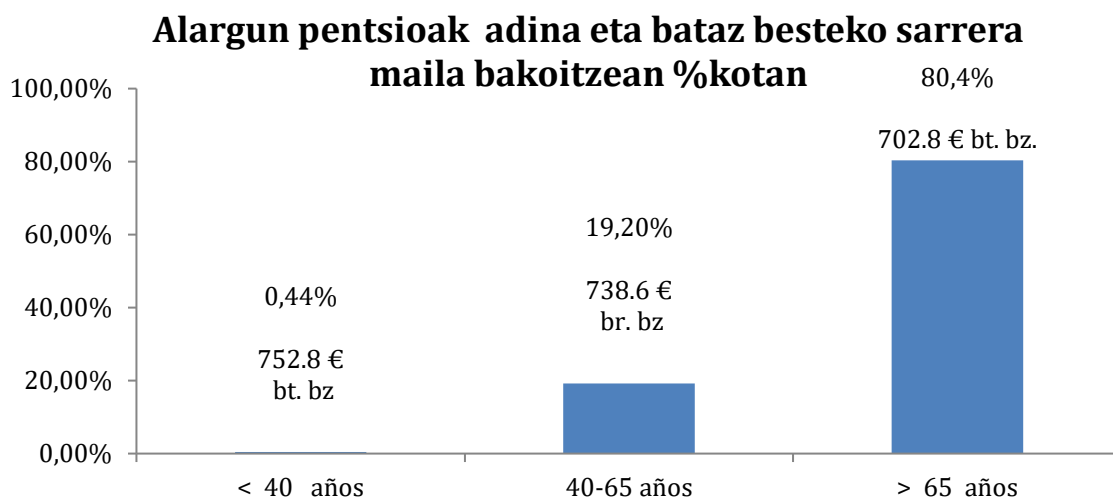

Grafiko 45

Alargun Pentsioduna adin taldeen arabera

Grafiko 46

Batez besteko diru-sarreraren gaineko ponderazioa ere egingo dugu (pentsio kopurua pentsiodunena baino handiagoak dela kontuan hartuta). Diru-sarrera horiek errakitikoak izaten jarraitzen dute. Esan daiteke, bi pagekin ere paga arrunta bat baino ez dutela osatzen.

Taula 48

Erretiroka

Adinak	Pentsioak	Pensionistak	Pentsiodunen eta Pentsioen arteko aldea	Bataz besteko pentsioa	Batez besteko pentsio haztatua
< de 25	--	--	--	--	--
25-54	834	833	1	2302	2304,5
55-64	362.588	362.578	10	1595	1595,1
65-74	2.921.585	2.906.719	14.866	1235	1241,1
75-85	1.842.929	1.777.457	65.472	994	1030,9
> de 85	872.255	818.117	54.138	839	894,4
GUZTIRA	6.000.191	5.865.704	134.487	1129,66	1155,6

Taula 49

Alarguna

Adinak	Pentsioak	Pentsionistak	Pentsiodunen eta Pentsioen arteko aldea	Bataz besteko pentsioa	Batez besteko pentsio haztatua
< de 25	21	21	0	699,7	699,7
25-54	111.914	107.486	4.428	734,9	765,1
55-64	246.522	213.205	33.317	739,6	855,2
65-74	489.115	273.833	215.282	754,6	1347,9
75-85	775.913	522.948	252.965	711,5	1055,6
> de 85	738.055	515.482	222.573	656,9	940,6
TOTAL	2.361.540	1.632.975	728.565	707,4	1023,0

Espainiako Estatuan 2.361.111 alarguntza-pentsio daude, eta 1.632.975 alarguntza-pentsiodun. 6.000.191 erretiro-pentsio daude, eta 5.865.704 erretirodun. Batez besteko ordainsaria haztatzen badugu (pentsio guztiak pentsiodunen artean zatitu -adierazi dugu gutxiago- direla), ikusten dugu egoera ez dela, hain zuzen, suziriak botatzeko. Ia 600.000 pentsio bikoitz horiek, 75 urtetik gorakoen eskuetan daude, eta horiek 894 eta 1.030 € arteko ordainsari haztatua kobratzen dute alarguntza-pentsioa ere kobratzen duten erretiratuen kasuan, eta 940 eta 1.055 euro artekoa erretiro-pentsioa ere kobratzen duten alarguntza-pentsiodunen kasuan. Egia esan, "Justizia pixka bat" egiten da. 85 urtetik gorako pertsona baten 656,9 euroko alarguntza-ordainsari bat 940,6 eurora pasatzea pentsio bikoitzagatik, eta adin bereko erretiro-ordainsari bat 839 eurotik 894 eurora pasatzea gauza beragatik, ez dut uste hatzarekin inor seinalatzeko denik. Lotsa eman beharko liguke guztiok, hainbeste eman zuten belaunaldi horiek pentsio txar horiekin edukitzeak.

Gizona

Guztira 121.600 alarguntza-pentsio gehiago daude alargunak baino (gizonezkoak); eta 17.039 pentsio gehiago erretiratuak baino. Baina talde bakoitzak kobratzen dituen pentsioak pentsiodun kopuruagatik zatitzen baditugu, honako datu hauek ditugu: alargun dauden gizonen taldeak batez beste 1.505.47 euroko ordainsaria kobratzen du. Erretiroko gizonen taldeak, batez beste, 1.312.01 €-ko ordainsaria kobratzen du.

Horrek esan nahi du, gizonezko asko, kopuru horien oso azpitik daudela, eta gutxi batzuk, kopuru horien gainetik. Gainera, gizonek kobratzen dituzten pentsio

guztien %17,7k gutxienekoen osagarria dute: zehazki, 2017an gutxienez 650.000 erretiro-pentsiorenkin eta gutxienekoen osagarriak kobratzen zituzten 13.066 alargunekin (2017ko datuen arabera, horiek dira Gizarte Segurantzak osagarriei buruz argitaratuta dituen azkenak).

Emakumezkoa

Emakumea Guztira 607.381 alarguntza-pentsio gehiago daude alargunak baino (emakumeak); eta 117.154 erretiro-pentsio gehiago emakume erretiratuak baino. Argi dago lanean ari diren alargunek pentsio bat baino ezin dutela kobratu (alarguntasunarena); horregatik, Gizarte Segurantzaren datuen arabera, pentsio bikoitz horietako gehienak 75 urtetik gorakoan tartean biltzen dira.

Baina, talde bakoitzak benetako pentsiodunengatik kobratzen dituen pentsioak zatitzen baditugu, honako datu hauek lortzen ditugu: alarguntzako emakumeen taldeak batez beste 1.005,63 euroko ordainsaria kobratzen du. Erretiroan dauden emakumeen taldeak, batez beste, 896,65 €-ko ordainsaria kobratzen du. Horrek esan nahi du emakume asko kopuru horien oso azpitik daudela, eta gutxi batzuk, kopuru horien gainetik. Gainera, emakumeek kobratzen dituzten pentsio guztien %30,4k gutxienekoen osagarria dute: zehazki, 611.602 erretiro-pentsiodun eta 607.044 alargun daude, 2017an gutxienekoen osagarriak kobratzen zituztenak. Argi dago bi pentsio izanda ere, emakumeak pentsioetan ere arrakala pairatzen duela, gizonen pentsioaren %30a gutxiago kobratzen dute. Bistan da bi pentsioetako bat ezabatuko bagenu gutxienekoen osagarriak eman beharko litzaizkiekeela pentsioen ehuneko handi bati.

13. Gure borroka Hego Euskal Herrian

2018ko urtarrilaren 15ean hasi zen dena. Bosgarren urtea zen pentsioa %0,25 igotzen zigutela. 2019. Urterako, pentsiodunei jasangarritasun-faktorea aplikatuko ziguten, are okerrago! Alargun behartsuenek jatorrizko pentsioaren %52 kobratzen jarraitzen zuten, legea zazpi urte bete gabe igaro arren. Kalera atera ginen eta Gasteizen (baita beste hiri eta herri askotan). Urtarrilaren 31n 1.400 pertsona baino gehiago Fatima Baiezi itzuli genizkion pentsioaren gutunak. Otsailaren 22an Artiumetik Gobernuaren Ordezkariorde-tara 3.000 pertsona inguru joan ginen. Martxoaren 17an 120.000 pertsona baino gehiago bildu ziren Hego Euskal Herriko manifestazioetan eta ehunka mila Estatu osoan. Rajoyren besoa tolesten hasi ginen. Hilaren 27an, Gobernuak, 2018ko aurrekontuetan, batez beste, 7,80 euroko igoerak eskaini zizkigun pentsiodun ez kontributibak zirenei eta hilean 860 eurotik pasatzen ez ziren gutxieneko pentsio kontributibei. Eta %52tik %54ra igotzearen engainu handia alarguntasunaren kolektibo ahulenari. Hori guztia 2018ko aurrekontuak onartzearen baldintzapean, eta, jakina, 2019an %0,25era itzultzea. Hurrengo

astelehenean, Euskal Herriko plazetan, horrelako apurrekin ezin zigutela engainatuko aldarrikatu genuen.

Apirilaren 26an, PP eta EAJ akordio batera iritsi ziren, gure presioaren ondorioz, %3 igo ziren kotizaziopeko pentsioak eta pentsio minimoak, eta orokorrean %1,6^a. Urtarrilaren 1era arteko atzeraeragina izan zuten (KPIaren igoera). 2019rako KPIaren aurreikuspenaren arabera igoera bermatzen zen. Alarguntza-pentsio txikienak uztailetik aurrera %52tik %56ra. Eta 2019tik aurrera %60ra izango zuten. Eta jasangarritasun-faktorea 2019tik 2.023ra atzeratu zen. Maiatzaren 5ean eta 26an manifestazioak egin genituen. Estatuko hiriburu guztietan; Gasteizen 13.000 pertsona inguru izango dira lehenengo egunean, eta 15.000 inguru bigarrenegun. (Begiratu Euskadiko datuak)

Urriaren 1ean, pertsona nagusien egunean, 6.000 pertsona baino gehiago bildu ginen kalean. Positiboki baloratzen dugu, PSOE-Podemos ituna, gure aldarrikapenetatik urrun egon arren, ordainsari gehigarri baten bermea gehitzen zuen heinean, baldin eta abenduan inflazioak %1,6 gainditzen badu eta 2019rako tratamendu bera jasotzen badu. LGSa hilean 900 eurora igotzea proposatu du, 52 urterekin sorospena berreskuratu du, eta etorkizunean KPIaren arabera igoeraren bermea izateko araudia aldatuko duela agindu dute.

Astehenean, urriaren 1ean, Magdalena Valerio Lan eta Gizarte Segurantzako ministroak Bizkaiko pentsiodunei harrera egin zien, gure aldarrikapenak zuzenean entzuteko. 2018ko azaroaren 23an eta 29an, hiru herrialdeetako pentsiodunen batzorde bat Eusko Legebiltzarreko talde guztiekin elkarrizketatu zen: EAJ, EH-Bildu, Elkarrekin-Podemos, PSOE, PP. Guztiei azaldu genien EAEko erakundeek erantzukizun bikoitza dutela pentsioen gainean. Lehenik eta behin, Madrili eskatu behar zaio pentsiodunen eskaerei erantzuteko. Bigarrenik, EAEk DSBEn bidez Eusko Jaurlaritzak pentsio txikienak osatu ditzake eskumenak dituenek, Madrigo gobernuak pentsiodunen egoera prekarioa konpontzen ez duen bitartean. Euskadin 190.000 pentsiodun ditugu, gehienak emakumeak, indarrean dagoen LGS baino pentsio txikiagoekin. Hitz onak aparte, EAJk uko egin zion bere jarrera mugitzeari. EH-Bilduk bere ahalegin guztia egin zuen pentsiodunentzako kontzesioak abiarazteko, baina ezin izan zuen ezer lortu, EAJk jarrera itxita azaldu zuen.

EH Bilduren proposamenen eta Eusko Jaurlaritza sostengatzen zuten alderdien (EAJ eta PSOE) arteko ezadostasunak hauek ziren. Lehenengo elementua zen EH Bilduk planteatzen zuena ezinbestekoa zela DSBEn Legean egindako murrizketak baliogabetzea, pentsioen gaian gutxieneko pentsioaren osagarriak LGSren %100arekin parekatzeko. Eusko Jaurlaritzak uko egiten zion erreferentzia hori berrezartzeari, horrekin 900 euroraino (gutxieneko soldata berria) osatzeko etorkizuneko konpromisoa saihestu nahi zuelako, eta erreferentzia hori aldatzeko

aukera izan nahi zuelako DSBEa erreformatzeko orduan. Horregatik arazoa ez zen euro gutxi batzuen, batez ere estrategiarena. EH Bilduren proposamena da DSBEren pentsioen osagarria egungo LGSrekin parekatzea. Hala ere, DSBEa 12 hilabetetan ordaintzen da, eta LGS 14 hilabetetan; beraz, egungo LGS 735,90 euro 14 pagedekin biderkatzen da, eta 12 ordainsaritan banatzen da, hau da, 858 euro. Bigarren desadostasun-puntuaren arabera, diru-osagarria eskuratzeko, DSBEren baldintzek kontuan hartzen dute bizikidetzaren unitatearen diru-sarreraren maila, eta gutxieneko pentsioan berriz, diru-sarreraren baldintza pertsonaren arabera da. Eusko Jaurlaritzaren erantzuna izan da emakumeen alarguntza-pentsioen premiakasu jakin batzuetara mugatzea eta azken erabakia sei hilabetez baztertzea, aurrez zehaztutako konpromisorik gabeko ikerketa baten ondoren.

2019ko otsailaren 20an, Kongresuko talde parlamentarioek (PSOE, Unidos Podemos, Compromis, ERC, EAJ, EH-Bildu) Euskal Mugimendu Pensionistaren ordezkartza bat hartu zuten, herrialde bakoitzeko (Araba, Bizkaia, Gipuzkoa eta Nafarroa) bi ordezkari osatua. Aurreko egunean, otsailaren 19an, Toledoko ituna hautsi zen, hauteskunde orokorretarako deialdia iragarri ondoren. Beste behin ere eskuindarrek, pentsioak KPI errearen arabera igotzeko gomendioarekin batera, benetako adina 67 urteko erretiroaren legeko adinera igotzeko gomendioak sartu nahi zituzten, eta hasierako pentsioa kalkulatzeko lan-bizitza osoa aplikatu. Bileran horiek euskal pentsiodunen mugimenduaren lanak bultzatu zituen, baina EH Bilduk egindako lan handia aitortu eta eskertu egin behar dugu, Toledoko Itunean egon ez arren, pentsiodunekin lerokatu baita, eta bere dedikazio guztia eskaini digu ganberako talde guztiekin harremanetan jartzeko. Gainerako alderdiei ere eskerrak eman behar dizkiegu Euskal Pentsio Mugimenduari entzuteagatik. Gainera, ERCri eta Unidos Podemosi ere aitortu behar zaie ez zutela zalantzarik izan aurreko egunean Toledoko Itunaren bileran atzera botatzeko eskuineko alderdiek erretiro-adina luzatzeko eta kalkulu-aldia lan-bizitza osora luzatzeko zituzten asmoak, guztia KPIaren errealizazioarekin batera egindako lote berean. Jarrera koherentea izan zen. Horrek ez zien libratu Toledoko Ituna hausteaz bidegabeki akusatua izatetik, baina gizartea ohartu zen eskuinaren "patrikak" zirela. Talde denek egin ziguten arrera, gintuzten, eskuineko alderdiek izan ezik.

Aipatutako bileretan, Koordinakundeak gure aldarrikapen nagusiak azaldu eta azpimarratu ditu:

- Europako Gutun Sozialean hartutako konpromisoekin urrats esanguratsuak ematea.
- Legez ziurtatzea gure erosteko ahalmena, urtekoa eta mugagabea, gutxienez KPIari dagokionez.

- Gutxieneko pentsioa lanbide arteko gutxieneko soldataren %100arekin parekatzea (900 €), 14 ordainsaritan. 2020an 1.200 euroko LGS eta 1.080 euroko gutxieneko pentsioa ezartzea.

- Iraunkortasun-faktorea indargabetzea eta 40 urte kotizatuta dituzten erretiro aurreratua eta penalizatzea.

- Neurri eraginkorrak hartzea pentsioetan dagoen genero-arrakala amaitzeko.

- Gizarte-auditoria bat enkargatzea, Gizarte Segurantzaren kontuak berrikusi eta argitzeko.

- Pentsio-sistema publiko duina blindatzea, ongizate-estatuaren oinarri gisa.

Bitartean astelehenero, gure kontzentrazio-adierazpenekin jarraitu dugu, eta horietako bakoitzean gure aldarrikapen-dekalogoaren arrazoiak justifikatu ditugu: Gizarte Segurantzaren kudeaketa-gastuak eta soldatak; ustelkeria; lan-erreforma eta soldaten degradazioa; DSBE prestazioen atzerakada; Europako pentsio-planak, BGAE eta PEPP; soldata- eta pentsio-arraila emakumeengan; bankuen desmanek; energiaren kostua handitzea. Martxa egin dugu Gobernuaren Ordezkarira, INSSera, Legebiltzarrera, Ibex 35eko banketxeetara, energia banatzeko konpainietara, Diputaziora, Gizarte Ongizaterako Foru Erakundera, Itzarri eta Elkarkidetzako egoitzetara.

Mendekotasunaren arazoaz ere ez gara ahaztu. Gure elkarteek urte asko daramatzate jada horretan lanean. Eta mugimendua pentsioetan zentratu bazen ere, hainbat herritan hitzaldiak eman ditugu mendekotasunari, etxez etxeko laguntza-zerbitzuari (ELZ-SAD) eta haren baliabideei buruz. Erakundeetara ere jo dugu zerbitzu hori hobetzeko eskatzeko. Ordutik, poliki-poliki, dekalogo bat egin dugu gure kontzentrazioetan (ikus 18. eranskina), oinarritzko bi printzipio hauek kontuan hartuta: "Pentsio duinen alde" eta "pentsioen sistema publiko baten alde", Euskal Herriko plataforma guztiek beren gain hartutako aldarrikapenak laburbiltzen dituen.

HEHko lau probintzietako Pentsiodunen Plataformak 2019ko uztailaren 4ko bileran Gasteizko Rogelia Alvaro elkarte-etxean, komunikatu bat atera zuten. Komunikatu horren azken paragrafoak mobilizazio-plan bat iragartzen zuen, udazken beroa. *"Pentsiodunen mugimenduak ez dugu amore emango. Uda garaian herri askotan elkarretaratzeekin eta bestelako ekimenekin jarraituko dugu. Irailaren hasieran, Madrilgo, Gasteizko eta Iruñeko gobernu eta talde parlamentarioekin hitz egiten saiatuko gara. Urriaren 1aren inguruan, Adinekoen Nazioarteko Egunean, mobilizazio orokorra egingo dugu lau probintzietan. Eta azaroan Herriarrak Mobilizatzeko Jardunaldi batera deituko dugu, eta, ahal bada, Estatuko beste plataforma batzuekin eta lan-munduko eta*

gizarte-sektoreetako ordezkariekin batera lan egingo dugu, Pentsio Publikoen Sistemak gizarte osoari eragiten baitio. Batek ala besteak gobernatu guk pentsio publikoak defendatu"

Horrela, euskal pentsiodunak harremanetan jarri ginen zentral sindikalekin eta gizarte-mugimenduekin. Lau probintzietako Plataformen Koordinakundeak probintzia bakoitzeko 2 pentsiodunen batzorde bat sortu zuen, Erakunde Sindikalekin eta gizarte-mugimenduekin harreman guztiak aurrera eramateko. Uztailean eta abuztuan, eta berriz ere oporren osteko irailean, CCOO eta UGTekin bildu ginen, ELA, LAB, Steilas, ESK, USO, CNT, CGT, eta Euskal Herriko Eskubide Sozialen Gutunaren parte diren gizarte mugimenduekin. Bestalde, Emakume Pentsiodunak erakunde feministekin eta abarrekin bildu ziren, eta Gazte eta Ikasle Mugimenduekin ere bilerak egin genituen. Bilerak egin ditugu merkatariekin, langile autonomoen elkarteekin, AAEeekin, guraso-elkarteekin eta abarrekin, 2019ko udazkeneko mobilizazio-eguna prestatzen joateko. Harrera ezin hobea jaso genuen.

Datak ikusita eta aurrekontuen inguruko eztabaidei begira, bai EAEn eta Nafarroan, bai Madrilen, gure autonomia erkidegoetako talde parlamentarioekin bilerak egitea eskatu genuen. Uztailaren 23an eta 24an bilera bana egin genuen PSOerekin eta Elkarrekin-Podemosekin lehenengo egunean, eta EH Bildurekin eta EAJrekin bigarrenetan. Bilerak bide onetik joan ziren. Denak daude eta gaude ados pentsiodunei eragiten dieten arazoez konponbiderako bide bat aurkitu beharra dagoela: pentsioen sistema publikoa defendatzetik hasi eta beren erosteko ahalmena mantentzea lortu arte, gutxienez KPIarekin bat eginez, 1080ko gutxieneko pentsio duina, 1200eko LGS, lan-erreformak indargabetzea, genero-arrailekin amaitzea, eta abar.

Eskaera bera egin zitzaion Madrili, eta gobernu berri baten eraketaren zain egon ginen. Ez genuen hauteskunde berririk nahi. Beharrezkoa ikusten zen programa sozial eta aurrerakoi bat duen gobernua osatzea. Abuztuaren 19an 15.000 pentsiodun baino gehiago zeuden Bilbon, besteak beste, asturiarrak, kantabriarrak eta errioxarrak. Irungo mugan ere manifestazioa egin zuten, eta 2.000 lagun baino gehiago bildu ziren bertan. Irailaren 16an EHEko elkarretaratze guztietan komunikatuak irakurri ziren, gobernua osatzeko negoziazioen blokeoan zentratuta.

Gobernua osatu gabe iritsi zen irailaren 23a. Azaroaren 10ean berriz ere hauteskundeak izan ziren. Horrek mobilizazio orokorra atzeratzera behartu gintuen, azaroaren erdialdera arte arreta politikan eta hauteskundeetan jarrita egongo baitzen. Hala ere, pentsiodunen mugimendua ez zen gelditu: azaroaren 16an manifestazio zentral handiak deitu ziren EAEko lau hiriburuetan, eta atzeratu egin zen azaroaren 14rako aurreikusitako mobilizazio orokorra, abendura edo 2020ko urtarrilera. Irailaren 23an, COESPE pentsiodunen plataformak antolatutako martxa

bat Madrilera bidea hartu zuen. Urriaren 15ean iritsi ziren, eta hurrengo egunean manifestazioa egin zuten Legebiltzarraren aurrean. Martxistak pasatzen ziren tokitik, besoak zabalik hartzen zituzten. Hilaren 16an, 20.000 pentsiodun inguru elkartu ziren Madrilgo Parlamentuaren aurrean.

Irailaren 27an pentsiodunen mugimenduko kontaktuen batzordea Eusko Legebiltzarreko Gizarte Gaietarako Batzordearekin bildu zen, EAJk eta PSOEk planteatzen duten DSBE legearen erreforma proposamenaren aurrean gure jarrerak planteatzeko. Urriaren 3an HEHren Koordinakundea berriro bildu zen eta manifestazio eta mobilizazioen egutegiaren aldaketa onartu zuen. Azaroaren 16an manifestazio handiak izan ziren Euskal Herriko lau hiriburuetan, abenduaren 12an eta 16an Gasteizko eta Iruñeko legebiltzarren aurrean kontzentrazioak eta urtarrilaren erdialdean mobilizazio handiak pentsiodunen mugimenduaren bigarren urteurrenarekin bat eginez. Batzordeak (2 pentsiodun probintzia bakoitzeko) kontaktuekin jarrai zezan erabaki zen, eta hurrengo koordinazio-bilera lanerako izatea, mobilizazio-plana prestatu eta jendaurrean data zehatza aldarrikatzeko. Hala, urriaren 18an, plan hori prentsaurreko jendetsu batean aurkeztu zen Bilboko udaletxeko eskaileretan, eta euskal herri eta hiri guztietako pentsiodunak bertaratu ziren. Euskal komunikabideek prentsaurreko hori isilarazi zuten. Euskal Herriko Pentsio Mugimendua (EHPM) egiten ditu deialdiak, eta SSEE, ikasleek, feministek eta gizarte-mugimenduek adieraziko dute zenbateraino inplikatu eta konprometituko diren EHPMko deialdiekin. Aurkezpena hainbat hedabidek grabatu zuten, baina EITBk eta euskal irrati eta prentsak isildu egin zuten. Azaroaren 16an, manifestazioak egin ziren 4 herrialdeetako hiriburuetan eta Eibarren, eta jende asko bertaratu zen, pentsiodunak, gazteak eta langileak.

Abenduaren 12an, 40 autobus etorri ziren Bizkaitik eta Gipuzkoatik Gasteizera, bi zutabe osatzeko, Eusko Legebiltzarra inguratzeke eta inguruetan kontzentratzeko, legebiltzar-taldeei eta Eusko Jaurlaritzari gure aldarrikapenen alde egiteko eskatzeko. Erabateko arrakasta izan zen. Parte hartzea, 3 herrialdeetatik zabala izan zen, bertaratutako 5.000 pentsiodun baino gehiago egon ziren kolore guztietako zapi eta banderekin, txistulari banda barne, Gasteizko kaleetatik manifestatuz, ohiko oihuak eginez eta 2020ko urtarrilaren 30eko greba orokorrerako deiak eginez.

2020ko urtarrila oso astuna izan zen. Gobernuan zeuden alderdi politikoek eta sindikatuek imajina daitekeen amorru guztia bota zuten. CCOOren, UGTren eta COESPEn komunikatuek, haserre kutsuarekin, lotsa ematekoak izan ziren. Pentsiodunen mugimendua langile mugimendura ez hurbiltzea zen helburu argia. Pentsiodunek beren jatorriari, iraganari eta borroka-historiari uko egitea eskatzen zuten. Euskal Pentsio Mugimenduaren Koordinakundearen prentsaurrekoa

isilaraztea. EiTbK etengabeko ahotsa ematen zion pentsio plan pribatu bultzatzaileei eta patronalari. 76ko trantsizioan ezagutu genuenarekin soilik alderatu daitezkeen intoxikazio eta manipulazio kanpaina mediatiko bat izan genuen. Eusko Jaurlaritza bera buruan zela. Alderdi politiko guztiak, EH Bildu izan ezik, kontra agertu ziren: EAJ, PSOE, PP eta Elkarrekin-Podemos. Denok sinetsi gabe entzuten, ikusten eta bizitzen ari ginenaren aurrean, baina urtarrilaren 30a ezusteko askorekin iritsi zen.

Greba Orokorren eragina ia erabatekoa izan zen Gipuzkoan, erdi mailakoa Bizkaian eta nahiko txikia Araban eta Nafarroan. Baina ustekabea, manifestazio erraldoiak egin ziren lau hiriburuetan eta Eibarren, 78ko erregimenean daramatzagun 42 urteetan, 1976-1978ko gatazketatik, ez zen horrelako mobilizaziorik ikusi Hego Euskal Herrian. Aurreko Greba Orokorreko deialdietan ere ez zen lortu horrelako manifestazioak egitea, sindikatu guztiek parte hartu zutenean (Felipe Gonzálezen erreformen aurka, adibidez), eta %100eko lanuztearen eraginekin. Urrutitik ere ez zuten, 2020ko urtarrilaren 30ean lortutakoaren antekoa. Jendea, batez ere langile asko, etxean geratu ohi da. Baina jardunaldi hau ikaragarria izan zen.

Goizeko bost manifestazioak jendetsuak izan baziren (Bilbo, Donostia, Gasteiz, Iruñea eta Eibar), arratsaldean lau hiriburuetan eta gutxienez beste 71 herritan, mugakide diren 100 herri baino gehiago elkartzuz (astelehenetan pentsiodunen kontzentrazioak dauden herriak), manifestazioak egin ziren hainbat sektoreen parte-hartze zabalarekin: gazteak, langileak, mugimendu feminista, ikasleak, etab. Pentsiodunen Mugimenduak, Gizartearen babesak eta onarpenak jaso ditu. Greba deitzaileek ere, Euskal Herriko Eskubide Sozialen Gutunak eta besteek, jaso duten babesak, monumentala izan da, sendoa, Hitz batetan esanda, ustekabekoa. Langileek eta gazteek onartu dute, eta indar handiz, Pentsioen Sistema Publikoa azkazalekin eta hortzekin defendatu behar dela.

Urtarrila osoan zehar eman zen tentsioa ikusita, prentsaurreko zenbait komunikatu eta argazki erantsi ditugu. Baina egiaren omenez, beste gauza bat ere aipatu behar da: zentral nagusiek, laurak, bai estatu mailakoek, bai Euskal Herrikoek, 2020ko urtarrileko gertaeren garapen osoan, ez zuten ezer esan ez Pentsioen Plan Pribatuei buruz, ez BGAEei buruz. Argi geratu zena da zentral guztien konpromisoa, txikienak barne, Pentsioen Sistema Publikoa defendatzeko eta Euskal Herriko Pentsio Mugimenduaren aldarrikapenak defendatzeko.

Hurrengo astelehenean, otsailak 3an, Euskal Pentsio Mugimenduaren 100 kontzentrazio baino gehiago indar handiagoz itzuli ziren plazetara.

Otsailaren 13an, EHko MPren koordinazioa. Positiboki baloratzen dira hilaren 30eko mobilizazio handiak, eta euskal herriko pentsiodunen mugimenduaren

autonomia eta independentzia are baieztatuago geratzen da. Zalantzarik gabe, poztasuna zabala eta orokorra da, eta zatiketa errealitate puztua. Baina horrekin guztiarekin batasun osorako ahaleginak egingo dira. Ekintza berriak antolatu eta onartu dira: martxoaren 18rako, Lehendakaritzara bisita Gasteizen, eta apirilaren amaieran edo maiatzean, bisita zabalagoa, Kongresuko legebiltzar-taldeekin Madrilen programatutako bilarekin. Euskal Herriko Pentsiodunen Mugimenduak Martxoak 8ko mobilizazio feminista babestu eta parte hartuko du. Gasteizko ekintza unitateak, horretaz gain, martxoaren 3ko ospakizun jardunaldian ere parte hartuko du, 44. urteurrena ospatuko baita. Pentsiodunok bi mobilizazioetara joango gara martxoaren 3an eta 8an, astelehenetako pankartarekin eta bloke propioarekin.

Otsaileko Gobernu Kontseiluan LGSn 50 euroko igoera onartzen da, 950 eurotan geratuko dena, pentsioak %0,9 igoko dira, KPIak egin bezala, baina gutxienekoak (emakumeentzat zerbait gehiago espero genuen) ere %0,9 baino ez dira igoko.

2020ko otsailera arte erantsitako taulak ikus ditzakegu (338-348. orrialdeak), lau herrialdeetako pentsioen eta zenbatekoen argazkiei eta estatuko datu orokorreki buruzkoak.

ETENALDIA- SUSPENSIÓN

**Koronabirusa dela eta, bertan behera
gelditzen da astelehenetako elkarretaratzea,
oraingoz, datorren APIRILak 20 arte.
Por las consecuencia del coronavirus,
quedan suspendidas las concentraciones,
de momento, hasta el lunes 20 de ABRIL
*Pentsionistak Araba***

2020ko Martxoak 13 de Marzo de 2020

Langileen, gazteen eta pentsiodunen parte-hartzea
2020ko urtarrilaren 30eko greba orokorraren eguneko manifestazioetan

	HERRIA	GOIZ- EAN	ARRATS ALDEAN		HERRIA	GOIZ- EAN	ARRATS ALDEAN	Pueblos del Estado
1	Ar Gasteiz	25000	10000	1	Gp Donosti	35000	6000	Vigo
2	Ar Agurain		1000	2	Gp Andoain		1000	Acoruña
3	Ar Amurrio		600	3	Gp Antzuola		250	Pontevedra
4	Ar Laudio		1100	4	Gp Arrasate		1200	Ferrol
5	Ar Maeztu		100	5	Gp Azkoitia		500	Compostela
6	Ar Oion		400	6	Gp Azpeitia		1200	Lugo
1	Bz Bilbao	50000	9000	7	Gp Bergara		3000	Ourense
2	Bz Algorta		700	8	Gp Eibar	5000	600	Sanl Barrameda
3	Bz Arrigorriaga		300	9	Gp Elgoibar		400	Xixón
4	Bz Aulestia		150	10	Gp Eskoriatza		300	Uviéu
5	Bz Balmaseda		1000	11	Gp Getari		124	Palma
6	Bz Barakaldo		800	12	Gp Goi-Herri		3000	Granada
7	Bz Basauri		500	13	Gp Hernani		1800	Valencia
8	Bz Bermeo		250	14	Gp Irun-Ondarribi		1800	Madrid
9	Bz Berriz		300	15	Gp Lasarte		500	Móstoles
10	Bz Busturialdea		2000	16	Gp Legazpi		500	Malaga
11	Bz Durango		3500	17	Gp Mendaro		600	Sevilla
12	Bz Elorrio		600	18	Gp Oñate		900	Almeria
13	Bz Erandio		300	19	Gp Orereta-Pasaia		5000	Lleida
14	Bz Galdakao		600	20	Gp Orío		223	Zaragoza
15	Bz Gernika		1000	21	Gp Soraluze		180	Tortosa
16	Bz Gorliz Plentzia		300	22	Gp Tolosaldea		2000	Taragona
17	Bz Igorre		700	23	Gp Billabona		800	Tarrasa
18	Bz Iurreta		400	24	Gp Zarautz		1200	Sabadei
19	Bz Leioa		175	25	Gp Zestoa		300	Barcelona
20	Bz Lekeitio		700	26	Gp Zumaia		1100	Ibiza
21	Bz Markina		400	27	Gp Zumarraga-Urretxu		900	
22	Bz Mungialdea		350	1	Nf Iruñea	35000	9500	
23	Bz Ondarroa		1075	2	Nf Alsasua		3500	
24	Bz Portugalete		2000	3	Nf Bakaikoa		150	
25	Bz Romo Getxo		100	4	Nf Doneztebe		1100	
26	Bz Santurtzi		1000	5	Nf Estella-Lizarra		800	
27	Bz Sestao		500	6	Nf Gares		150	
28	Bz Sodupe		300	7	Nf Tafalla		700	
29	Bz Sopela		300	9	Nf Tuteria		670	
30	Bz Trapagaran		600					
31	Bz Txorierri Sondika		350					
32	Bz Ugao		400					
33	Bz Zornotza		800					
					Goizean	150.000		
					Arratsean	96.597		
					GUZTIRA	246.597		

14. Koronabirusa: COVID 19

Martxoaren 9an elkarretaratzeak izan ziren, baina hurrengo egunetan klase guztiak bertan behera gelditu ziren Araban, hilaren 12an bertan, etenaldia iragarri zuten EAE osoan. Martxoaren 12an, La Rogelia elkarte-etxean bildu zen plataforma pentsiodunen koordinatzailea, eta erabaki zuen elkarretaratze guztiei etetea proposatzea, oraingoz apirilaren 20ra arte, CORONAVIRUSEk sortutako egoera dela eta. Osasun-errealitateak zalantzan jarri du gizarte-, lan- eta ekonomia-jarduera guztia. Egunero, arratseko zortzietan, txaloak egin dira, osakidetzako langile guztien alde. Astelehenero Euskal Herriko herri askotan, pentsiodunen leposapinak jartzen ziren. Gobernuak martxoaren 14an, Alarma Egoera jarri du indarrean, eta beharrezko lan-jarduerak baino ezingo dira egin Konfinamentuarekin ez zegoen besterik. Eztabaida asko zabaldu da. Guk ere sareen bidez egin dugu. Elkarren arteko harremanak ditugu. Guk, liburuaren argudio harira honako balorazioak egin ditugu. Gure lehen irakurketa hauxe da: **Lana, zergak eta zor publikoa**. Munduko zor publikoa handitzen doa. Munduko zor publikoa eta pribatua bere BPGaren %300ean dabilela kalkulatu da. Ez dezala inork pentsa Lurak kopuru horiek Martzianoei zor dizkionik. Aberatsenei eta herrialde aberatsenen finantza sistemari zor die. Hartzekodunak lurtar hutsak baino ez dira.

Nola da posible, gizateriak bere BPGa 10 aldiz diru espekulatibo eta finantzarioa (esku gutxitan), ekoiztu izana. Kopuru horri, beste BPGa 3 bider den zorra gehitu behar diogu. Ez al da hori asko ekoiztea? Bitxiak dituk munduko txiro hauek: noiz ikasiko dugu behar dena ekoizten, hainbeste zorpetu gabe? Argi dago, pobrezia dagoen bitartean zorra handitzen jarraituko duela. Zerbait egin behar da.

Nazio arteko Diru Funtsaren (NDF) arabera, 2020ko martxoan, koronabirusaren ondorioz, inbertitzaileek 80.000 milioi US \$ atera dituzke gorabidean diren herrialdeetatik. Inbertsioen erretiratze hori eta krisiaren ondorioak arintzeko, NDFk 50.000 milioi eskaini dizkie herrialde horiei "koronakrisia" horri aurre egiteko. Diru ziztrina, herrialde aberatsetako gure gobernuak martxan jarriko dituzten laguntzekin alderatuta. Lotsagarria.

NDFk ondo asko, gogorarazten digun, gutxiro, munduko zorra zenbat handitzen den, baina ez digu azaltzen zenbat handitzen den espekulazio- eta finantza-diru kopurua, eta ere garrantzizkoa den beste galdera hau: fenomeno hori nola gertatzen da eta zergatik ez zaio erremediorik jartzen?

Goazen zor publikora. Demagun Estatuko Aurrekontu Orokorren zenbateko osoa zorretan oinarrituta eratzen dela. Jar dezagun, halaber, bakoitzak

PFEZan, kotizazioetan, BEZan eta SZn ordaintzen duen dirua zor horretan inbertitutako ekarpenak bezala hartzen direla. BGAEetan egindako ekarpenaren antzera, baina zor publikoan inbertituta. Azken finean, kotizazioetara doan nomina gordinaren %28,3a langileak erretiroa hartzeko egindako ekarpenak baino ez dira(*noztional sistema* deitzen zaio horri). Dena den, hilero orain bezala jarraituko genuke, baina kontzeptuarekin dena aldatzen da. Zor publikoaren hartzekodun nagusiak ez lirateke ezta urrutitik ere banku eta partikular ezezagunak izango. Langileak izango lirateke. Orain ere ez al da horrela? Ikusten dugunez kontzeptua oso garrantzitsua da. Kontzeptuak argitu egin behar dira

Bada, horixe egiten dute patronal handiak, multinazionalak eta finantza sistemak Sozietateen Zergarekin. Tokatzen zaien neurrian ordaintzen ez duten diruarekin, zorra sortu eta, zor hori berori erosteko erabiltzen dute. Ekitatez ordaindu beharko luketena itzuli behar zaie, eta gainera interesekin. Estatua menpe jartzen dute, erosten duten zorrari esker. Uler dezagun: guk zergekin *laguntzen* dugu EAOetan, eta enpresa handiek, multinazionalak eta finantzek, zorra erosiz "*lagundu eta Politika kontrolatzen dute*". Soldatapekoa edo finantzarioa, bakoitzak bere botoarekin eragin behar du, eta bakoitzak dagokiona jarri behar du. Ondo banatuta denok pozik.

Gogora zaitez. Ez al zirek hauek, 1080 euroko gutxieneko pentsioa eta 1.200 euroko gutxieneko soldata gehiegizkoak eta kaltegarriak zirela jarduera ekonomikorako esaten zutenak? Orain, 200.000 milioi laguntzetatik erdia baino gehiago, hilabete bateko geldialdiagatik, finantza-zirkuitura joango dira. Estatuak abalatuak, noski. Errekuperatzen badira tira, eta ez badira, ondo galduak izan daitezela. Entzun ere egin behar da biztanleek lanik egiten ez duenean, zenbat galtzen duten. Lan egiten dutenean ez zaie tutik ere entzuten, eta haien zergetan ezta igarri ere egiten. Bide batez, 1080ren urteko kostua 20.000 milioitan ibil daiteke. Haiek berriz, hilabete bateko geldialdiagatik, 100.000 milioi baino gehiago behar dituzte, eta gainera, inoiz ez dugu jakingo zehazki, norentzat eta zertan erabiliko diren. Kontuak argi.

Nola da posible langileen eta autonomoen erdiek, eman dezagun 2 hilabetez, etxean egonda, diru-kopuru horiek mugiaraztea? Bi hilabeteren buruan, biztanleria horrek 50.000 milioi euro irabazten ditu gehienez, erretirorako kotizazioak, BEZ, PFEZ, etab., barne.

Nola ez dira finantza eta ekonomia-jarduerak murriztu beharrezkoak direnetara, telematika barne? Koronakrisiak gizateriaren %90i eta bere jarduera

ekonomikoari eragiten badio, zertan dabil Wall Street burtsa-jokoan, New Yorken egunero 1.000 pertsona hiltzen diren bitartean. Egoera honekin ere, dibidenduak sortzen!, jarduera ekonomikoa, proportzio handi batean geldirik egondal! Orain, inoiz baino argiago geratzen da, Alan Grenenspan AEBetako Erreserba Federalesko zuzendari ohiak esaten zuena *La era de las turbulencias* liburuan: munduko finantzak ontzi mozkor bihurtu direla, errealitate produktiboetatik deskonektatuta.

Zergatik ez da geldiarazi mundu mailako finantza-jarduera oro 2 hilabetez? Ez al da hobe, egoera honetan ekonomia, erostera eta saltzera, ordaintzera eta kobratzera mugatzea? Koronakrisi honen ondoren koronaberats berriak ere izango ditugu? Jakina, zorra igo egingo da, baina jakin al daiteke nor den horretarako dirua jarri duen hartzekoduna? Koronakrisiarekin edo koronabirusik gabe ere, zor globala hazi egingo zen? Ez al da izango burtsa eta finantza-jarduera flautadolardun josita dagoelako?

Ikus dezagun lana. Koronabirusak agerian utzi du lan faktorearen garrantzia. Teknologiak enplegu asko ordezkatu du, baina soldatapeko biztanleak etxean geratu direnean, ikus zak-n, kontrolak numerikoak ez daki zer egin, robotak gehienara aerobic, eta Mercedeseko muntaia-katea, berez, ez da kapaz goitibera soil bat ere ateratzeko. Azkenaldian, bazirudien diru sarrerak enpresaburuen eskuzabaltasunetik sortzen zirela, "behean" daudenak bigarren mailakoak balira bezala edo ia alferrikakoak. Baina ez, badirudi finantzaketa eta inbertsioak ezin direla sortu lan-faktoreak parte-hartzen ez badu. Zomorro txiki horrek errealitatea ageriak jarri du, eta zera ebatzi du: "jendeak, funtsean, lanaren errentetatik bizi behar du, eta pertsona guztiek izan behar dute gutxieneko diru sarrera nahikoa izateko eskubidea". Justizia soziala.

Zerbitzu-sektorea, "zerbitzari" hutsa bihurtuta zegoen. Orain berriz, bizitza eta pertsonak sostengatzeko funtsezko lanak egiten du. Superreko langileak, elikadura-dendak, banatzaileak, nekazariak, nekazaritzako sasoikako langileak, etab., ezinbestekoak dira, eta gainera horietako asko etorkinak, gutxieneko soldata kobratzen: eskerrak eman diezaiegun. Gehien ordaindutako lanbideak dira, hain zuzen ere, erabat bazter ditzakegunak. Ezin da alde batera utzi osasun publikoa. Osasun langileak, bere ahalegin izugarriekin gauzak bere lekuan jarri ditu. Pribatizatu ezin diren zerbitzu eta produktuak ezin dira ukitu. Badira negozio zerrendan sartu behar ez diren gizarte sistemak: adinekoen egoitzak, ELZ-SAD eta abar. Sektore horretan bizitzen ari garena dramatikoa eta mingarria da. Hori konpondu egin behar da.

Naturak, bere bizi-zikloarekin jarraitzen du: dekretuetatik, konfinamenduetatik, muga-itxieretatik, osasun-kontaketetatik eta abarretatik kanpo dago. Hain aberats eta eskuzabal dabil, zainzuriak, marrubiak, letxugak eta gainerako fruituak emanez, nekazarien eta sasoikako langileen lan estima-ezinarekin: eskerrik asko. Naturak agerian utzi gaitu. Hil zorian jarri dugu. Erremedioa jarri behar zaio, eta beste modu batera ekoitzi.

Geraldi honek ere agerian utzi du garaiz gaudela gure biosferaren egoera kritikoari buelta emateko. Oso ondo legoke urtero honen antzeko bi hilabeteko geldialdia egitea (oporak barne), baina etxe-konfinamendurik gabe, eskualdeko edo estatu mailakoarekin nahikoa. Finantza eta burtsa-jarduera izoztu, funtsezko jarduerak mantendu eta kito. Horri laguntzen badiogu pobrezia desagerrarazten, gorabidean diren herrialdeak garatzen, ekoizpen garbia egiten, plastikorik ez, Km0 eta abar, urrats handia emango dugu. Onar dezagun, natura zaborrontzi bihurtu dugu, eta ekonomia bere airera doan kafeontzi. Ez badugu aldatzen, beste gutxi barru, ez kikara eta erdi bakarrik, baizik eta bizitzen ari garena bezalako bi kikara edo gehiago izango ditugu.

Aurtengo udaberria, martxoaren 20an, iritsi zen eta espezie guztiak zeuden festa, gure haurrak izan ezik. Espezieak aztoratuta daude. Etxetik bertatik, argi entzun daiteke txorien kantua; izurdeak eta arrain ezberdinak saltoka dabilta portu-ahoetan bertan; Nerbioiko ahateak Boluetako kaleetan paseatzen dira duela 100 urte bezala. Zoragarria. Haurrak, neurri batean, amaren eta aitaren eta familiaren presentzia handiagoarekin, konpentsatuak izan dira

Konfinabirusetik ateratzen garenean, ezin dugu, inondik inora ere onartu, 2008ko krisiaren eskemara itzultzea. Gertakari global honek eta esperientzia kolektibo eta global honek bizitza eta pertsonak erdigunean jarri behar ditu. Ekonomia berri baterantz aurrera egiteko balio behar dute. Eredu sozial berri batera igaro behar da.

Era berean, ezin dugu onartu finantza-sistema globala, eskusa horrekin, OCMren (merkataritzaren munduko erakundea) nahietara itzultzea. Gogoratu, 1999ko abenduan, araudi bat (GATT berri bat) sortu nahi izan zuenean eta botere gisa planeta osoko estatuen eta herritarren gaineratik jarri nahi izan zuenean. Asmo horren kontrako mobilizazio horiek Seattleko Borroka izenarekin pasatu zen egutegira. Munduko gizarte zibilaren benetako garaipena izan zen. Bizi eta sufritzen ari garen esperientzia kolektibo honek ere, balio behar du gizarte zibilaren eta horren gizarte-mugimenduen beste garaipen bat lortzeko.

15. Hilaren 30eko HGri buruzko ebaluazioa, Euskal Herriko Eskubide Sozialen Gutuna eguerdian

Greba oso zabala izan da Euskal Herrian, bereziki Bizkaian Gipuzkoan, baita Arabako eta Nafarroako hainbat eskualdetan ere. Mobilizazio jendetsuak hiri nagusietan, 140.000-145.000 parte-hartzailerekin guztira (Bilbo 50.000, Donostia 35.000, Gasteiz 25.000, Iruñea 20.000, eta beste hainbat herritan egindako manifestazioak)

Urtarrilaren 30eko grebak gero eta eragin handiagoa izan du Hego Euskal Herrian. Lehen orduan industrian izandako jarraipena oso zabaltzat jo bazitekeen ere, goiz erdian egiaztatu da Hezkuntza Sailak eta gainerako zerbitzu publikoek, baita merkataritzaren zati handi batek ere, bat egin dutela "lana, pentsioak eta bizitza duina" exijitzeko deitutako grebarekin. Datu horiekin batera, EAEko industria-enpresa esanguratsuenen zerrenda erantsi dugu, kasu bakoitzean grebak izan duen jarraipenarekin. Datu horietatik abiatuta ondoriozta daiteke enpresa gehienetan lan-uzte nabarmena izan dela, gutxienez %30ekoa. Azpimarratu behar da deialdia kolektiboki egitea erabakitzen zen edo ez zen enpresa ia guztietan grebara joateko hautua egin dela, eta bozketetan aldeko eta kontrako botoen arteko aldea oso handia izan dela. Esaterako, CAFen 1.100 boto zenbatu zituzten grebaren alde, eta 130 kontra.

Bestalde, industriako kooperatiba askotan ere grebak erabateko jarraipena izan du, hala nola Eika, Orkli, Cikautxo, Irizar edo Ulma Packaging enpresetan. Bestalde, talde gisa grebaren alde agertu den Olatukoopen atxikimendua azpimarratu behar da.

Enpresa txiki eta ertainetan ere greba egin dute. Lan prekarizazio gero eta handiagoak eragin handia du enpresa txikietan, eta horrek jarraipen handia ekarri du horrelako lantokietan.

EAEko sektore publikoa. Nahiz eta orokorrean sektore publikoan behin-behinekotasuna %35etik gorakoa izan eta ezarritako gutxieneko zerbitzuek greba eskubidea erabat baldintzatzen duten, esan daiteke zerbitzu publikoetan grebak jarraipen zabala izan duela.

Sare publikoko hezkuntza. Hezkuntza publikoan ikastetxeen %80ri baino gehiagori eragin die lanuzteak. Esan daiteke jarraipen orokorra %60tik gorakoa izan dela; nabarmentzekoa da Gipuzkoakoa, %75etik gorakoa izan baita. Sukalde eta garbiketa sektoreetan jarraipena oso orokorra izan da, eta sukalde asko itxita egon dira. Haur eskoletan (Haurreskolak) jarraipena %85ekoa izan da, eta ikastetxe

gehienetan gutxieneko zerbitzuetara atxikitako pertsonak bakarrik egin dute lan. Grebak jarraipen zabala izan du, halaber, unibertsitatean. Arabako eta Bizkaiko campusetan %10ekoa izan da jarduera, eta Gipuzkoan, %5ekoa.

Itunpeko ikastetxeak. Itunpeko ikastetxeetan %70etik gorakoa izan da lanuztea (gehiengo sindikalaren deialdia izan da arrakasta handiena lortu duena); ikastola gehienek ateak itxi dituzte, eta gainerako ikastetxeetan jarraipena handia izan da, lurralde eta eskualdeen arabera maila desberdinekoa.

Osakidetzaren osasuna. Nabarmendu behar da, beste behin ere, gutxieneko zerbitzuen bidez milaka langileri grebarako eskubidea ukatzen zaiela. Adibidez, Interior-Galdakao ESIan (Galdakaoko Ospitalea bertan dago), gaueko txandan lan egiten duten 151 pertsonetatik 1ek bakarrik egin ahal izan du greba, gainerakoak gutxieneko zerbitzuetan zeudelako. Baina, euskal gehiengo sindikalak bakarrik deitutako grebak aztertuta, gaurkoa irismen handiena izan duen greba izan da. Lehen mailako arretan greba orokorra izan da, Osakidetzako langileek bizi duten egoera larriaren ondorioz, bereziki sektore horretakoek. Batez ere Gipuzkoan anbulatorio txikiak itxi dira -gutxieneko zerbitzurik gabeko esparru bakarrak-, eta beste askotan zerbitzu txikiak egon dira. Ospitaleetan jarraipena txikiagoa izan da, greba eskubidea erabat baldintzatuta baitago gutxieneko zerbitzuengatik. Hala ere, azpimarratu behar dugu grebarako eskubidea baliatzeko aukera duten pertsonak kontuan hartuta jarraipena garrantzitsua izan dela. Beste behin ere, Osakidetzari eskatzen diogu jarraipenaren datu errealak eman ditzala, greba egin dezaketen pertsonak zenbatuz, eta ez plantilla osoa, orain egin duen bezala (adibidea).

Osasun pribatua. Bestalde, osasungintza pribatuan zentro txikiak ez dute grebara joateko aukerarik, eta handienetan -IMQ, Quiron ospitalea, Asuncion klinika. - Ohiko jarduera erabat baldintzatuta egon da grebaren ondorioz.

Udalak. Grebak jarraipen zabala izan du EAEko hiru lurraldeetan, Gipuzkoan bereziki, ia udal guztiek bat egin baitute modu orokorrean, bai langile zuzenek, bai azpikontratatuak. Bizkaian, nabarmentzekoa da Bilboko Udalean izan den jarraipena, %70etik gorakoa izan baita, eta Busturialdea, Durangaldea eta Arratia bezalako eskualdeetan langabezia orokorra izan da. Beste eskualde batzuetan jarraipena txikiagoa izan da, baina Getxoko udalaren kasua nabarmendu daiteke, %60tik gorakoa izan baita. Araban, jarraipena orokorra izan da; azpimarratzekoa da Amurrio, Laudio, Agurain eta Legutioko udalak.

Gizarte-ongizateko zerbitzuak. Puntu honetan, beste behin ere, salatu nahi dugu Eusko Jaurlaritzak adinekoen egoitzetan ezarritako gutxieneko zerbitzuak

kasu batzuetan zorrotzagoak direla exekutibo beraren arreta-ratioaren dekretua baino. Paradoxa horrek esan nahi du egoitza gehienetan langile batek ere ezin duela grebarik egin gaueko txandan, ezta otorduetan ere. Gainera, gutxieneko langile kopurua duten etxebizitza komunitarioetan, greba-eskubidea gauzatzea ezinezkoa da. Bai eta etxez etxeko laguntza-zerbitzuan ere; izan ere, bertan, langileen %95i baino gehiagori ezin zaie bermatu grebarako eskubidea; izan ere, etxez etxeko laguntza-zerbitzuaren erabiltzaileen %99, 2. eta 3. mailako mendekoak dira, eta kasu horietarako gutxieneko zerbitzuak %100 dira.

Hirugarren adinekoen egoitzetan, greba oso zabala izan da: greba egiteko eskubidea benetan bermatzen zitzaien egoitzetako langileen %90ek baino gehiagok bat egin dute grebarekin, eta jarraipena are altuagoa izan da Gipuzkoan, non langileek 200 egun daramatzaten greban sektoreko hitzarmena negoziatzeagatik. Besteak beste, Beasaingo Arangoiti egoitza nabarmendu behar da, bertan grebaren deitzaileek ez baitute gehiengorik eta langileek, gutxieneko zerbitzuak izan ezik, bere osotasunean egin baitute bat grebarekin. Bizkaian, sektorean presentzia duten patronal guztiek pairatzen dute greba, bai bertako bai azpikontratetako langileek lagunduta. Igurco Kudeaketako eguneko zentroen %90 gutxieneko zerbitzuekin bakarrik ireki dira, eta Gescak kudeatutakoetan jarraipena %70etik gorakoa da. Egoitzei dagokienez, Lares taldeak bere egoitzarik handienak (Aspaldiko, Misericordia.) gutxieneko zerbitzuekin ireki ditu. Domusvi Erriberan, Bilboko egoitza handienetako batean, %90ekoa da jarraipena. Gesca taldeko Vitalitas-Sarriko Egoitza ere gutxieneko zerbitzuetan dago.

Araban, grebaren jarraipena oso handia izan da, sektorean izan den handiena, Sar Quavitae, Caser, Care Armonea eta beste hainbat herritan egindako lanuzteak nabarmenduta.

Etxez etxeko laguntzaren sektorean jarraipena oso zabala izan da, batez ere Gipuzkoan eta Bizkaian; lurralde horretan 40 greba egun baino gehiago pilatu dituzte sektoreko hitzarmenaren aldeko mobilizazioak hasi zituztenetik. Lehen esan dugun bezala, gutxieneko zerbitzuek eragin handia dute jarraipenean. Bizkaiko esku-hartze sozialeko enpresa nagusietan (egoera bereziki ahulean dauden adingabeak, diskapazitatea duten pertsonen arreta, etab.) jarraipena garrantzitsua izaten ari da, Gorabide eta Aspacen greba egin zezaketen langileen %60 baino gehiago kalera atera baita. Urgatzi Adingabeen kasuan, %90 inguru dira greban dauden langileak. Aipatzekoa da gaur Getxoko Akuarioak 60 egun betetzen dituela patronalaren itxieraren aurkako greban. Gipuzkoan jarraipena oso garrantzitsua

izaten ari da, eta Aspace, Gautena eta Atzegi nabarmentzen dira, %60tik gorako jarraipenarekin.

Enplegu-zentro bereziak. Milaka langilek egin dute greba; nabarmentzekoa da Bizkaiko Lantegi Batuak, non jarraipena %60tik gorakoa izan den (jarduera-sektorearen arabera) eta Gipuzkoako gureak, %70ekoa.

Administrazio Orokorra eta Justizia. Administrazio Orokorraren eta Justiziaren esparruetan grebak jarraipen orokorra izan du; kasu batzuetan zerbitzu minimoetako pertsonak baino ez dute lan egin.

Garraio publikoa. Bidaia-erregimenaren sektorean lanuztea handia izan da. Tren sektorean (Euskotren eta Metro Bilbao) zerbitzu minimoak baino ez dira egon. Errepideko bidaia-erregimenaren garraioan jarraipena txikiagoa izan da; nabarmentzekoa da Gipuzkoan Pesa-Arrasatek eta Bizkaia Kibusek eta BLBk greba egin zezaketen guztiek bat egin dutela.

Komunikabideak. Jarraipen zabala izan du grebak EITB taldean: Euskal Telebistan, Radio Euskadin, Euskadi Irratian eta Radio Vitorian albistegiak bakarrik eman dituzte, gutxieneko zerbitzuek finkatuta. Deia, Gara, Berria, Hamaika Telebista, Argia aldizkaria, Hitzaren eskualdeko edizioak eta Tele7k ere bat egin dute deialdiarekin.

Zerbitzu pribatuak. Zerbitzu pribatuaren grebaren jarraipena %70etik gorakoa izan da eskola-jantokietan, eta eragin oso esanguratsua izan du sektoreko esparru prekarioenetan. Bide garbiketan ia erabatekoa izan da lanuztea Gipuzkoan, eta oso garrantzitsua Araban eta Bizkaian. Eraikin eta lokalen garbiketari dagokionez, administrazioaren eremu azpikontratatuak izan da langabezia gehien, bereziki Hezkuntza Sailaren, ikastetxeen eta EHUren zentro azpikontratatuak. Herrietako udaletan ere, epaitegiaren langile azpikontratatuak, Bizkaia Plaza, Kale Nagusia 85... IMQk azpikontratatuaren langileek ere greba egin dute modu garrantzitsuan, baita eremu pribatuko beste zentro batzuek ere, hala nola Irizar taldeak. Administrazio publikoko beste sektore azpikontratatu batzuetan, hala nola kirol-kudeaketan edo lorezaintzan, greba egin da gehienbat.

Merkataritzari dagokionez, eta elikagaien banaketa-enpresei dagokienez, greba-eguna oso garrantzitsua izan da Eroskiren zentroetan (supermerkatuak, hipermerkatuak eta gasolindegia), Lidl, Dia eta MB supermerkatuetan; horietako asko itxita egon dira. Inditex, Grupo Cortefiel, Medical Optica eta h & m bezalako kate handietako dendak itxita egon dira. Merkataritza txikiak eta ostalaritzak

grebaren jarraipen oso garrantzitsua izan dute, bai herrietan eta baita hiriburuetan ere.

Lanuzteak beste alor batzuetan ere izan du eraginik, hala nola bulego eta despatxoetan, telermarketin enpresetan, Euskaltelen azpikontratetan eta anbulantzietan. Bilboko eta Pasaiaiko portuetan greba deialdia jendetsua izan da.

Nafarroa. Nafarroako iparraldeko erdialdean langabezia ia erabatekoa izan da, Baztanen eta Bortzirietan enpresa garrantzitsuenen itxierarekin: Arcelor, Zalain, Funvera, Savera. Sakanan ere lanuztea orokorra da, eta Magotteaux, Cementos Portland, Atabo, Wisco eta beste hainbat enpresatan lanuzte ia erabatekoa izan da. Leitzan, Lecta (lehen Sarriopapel) enpresak itxi du.

Iruñerrian, grebak sektore guztietan izan du eragina, bai industrian, Kybse, Kayaba, TRW, Faurecia, esneki Navarra, Uscal, TID edo Kone Elevadores enpresetan, zerbitzuen sektorean eta Administrazio Publikoan, bereziki Hezkuntzan eta Toki Administrazioan, Iruña, Zizur Nagusia, Burlata, Atarrabia, Altsasu, Lesaka eta Leitzako udaletan. Garrantzitsuak ere enpresa txiki eta sektore esberdinekoetan.

Bestalde, irmotasunez salatu behar dugu grebalarien aurkako errepresioa neurrigabea izan dela. Esaterako, Durangaldean eta Iruñaldean ehunka grebalari identifikatu dituzte. Pikete feministak karga gogorak jasan ditu polizia-indarren aldetik... Era berean, Basauriko Greba Batzordeko bi pertsonak jasan duten jazarpena salatu behar da: polizia zain zuten atean lehen orduan, autoa miatu diete eta mehatxuak eta kolpeak jaso dituzte. Gainera, hamar lagun atxilotu dituzte.

Batasunak markatu du greba hori. Borroka desberdinen batuketa edo bat-egitea gertatu da, eta deialdia guztiz zeharkakoa izan da, langile-kolektibo desberdinen konbergentziari esker: bakoitzaren aldarrikapena azpimarratuz, pentsiodunak, mugimendu feminista, gazteak, ikasle-mugimendua, gizarte-bazterketaren aurkako eragileak eta hainbat frontetan borrokan ari diren pertsonak borroka beraren parte izan gara.

Gaurko deialdi honekin argi geratu da, kontrako diskurtsoa inposatu nahi digutenen aurrean, herri honetan badagoela gehiengo sozial bat lan, pentsio eta bizitza duinak lortu nahi dituen eta prest dagoena mobilizatzeko eta horretarako kaleak hartzeko. Ziur gaude gehiengo sozial artikulatu eta mobilizatu hori izango dela aldaketa soziala ahalbidetuko duena, eta argi dugu gaur oinarri sendoak ezarri ditugula herri subiranotasunaren bidean aurrera egiteko.

16. Euskal Herriko Pentsio Mugimendua. 2020ko urtarrilean

Adineko pertsonen eta pentsiodunen 24 hilabetez jarraian Hego Euskal Herriko ehun herritan parte hartuz, fenomeno sozial bihurtu da. Astelehenero biltzen diren pentsiodunak 15.000 inguru dira. Kolektibo "mobilizagarritzat" hartzen baditugu 80 urterainokoak (asko litzateke ahalegin hori eskatzea adin gehiagokoei), kolektiboaren %4,5eko partaidetza da. Hau ez dago gaizki. Egin diren manifestazio nagusiak kontatzen baditugu, guztizko partaidetza-ratio hori %10era (35.000 parte-hartzaile) eta %20ra eta gehiagora (60.000 parte-hartzaile baino gehiago) iristen da. Hau, labur esanda, oso indartsua da. Hego Euskal Herrian oso indartsua da, Estatuko gainerako herrialdeetan ahulagoa.

Zergatik ari da ematen, hainbesteko koherentzia eta indarrez iraunkortasun hori, eta aurrekaririk ez duen proiektzio sozial horrekin? Hori argitzeak badu bere konplexutasuna, baina errealitate horretara hurbiltzeko hipotesiak egin ditzakegu. Ongizatearen gizartearen funtsezko zutabe bati buruzko kontzientzia zorrotz hori azal dezaketen faktore sozial eta kulturalak daude, hala nola pentsioak. Industria-garaiko lan-aldarrikapen eta konkista hori, gizarte aurrerapen bihurtu da herritar guztientzat, ez bakarrik soldatapekoentzat. Errealitate eder hori, gainera, testuinguru sozioekonomiko zehatz batean ematen ari da: Euskal Herriko lau herrialdeotan, non estatuko batez besteko pentsio altuenak dauden, eta non gutxienekoen osagarria duten pentsiodunen ehunekoa Estatuko batez bestekoaren erdia den. Gainera, gizarte-babestuagoa dugu, hala nola diru-sarrerak bermatzeko errenta, eta ekimen sozial horren emaitza izan zen, neurri handi batean (ia 100.000 sinadura), Gasteizko eta Iruñeko ganberako alderdi guztiek bermatua, eta, muga guztiekin, beste autonomia-erkidego batzuek imitatu nahi dutena.

Non dago euskal eta nafar biztanleen bultzada eta interes boteretsu horren jatorria eta arrazoia, pentsio sistema publikoa defendatzeko, pentsio baxuenen alde borrokatzeko, soldatetan eta pentsioetan dagoen genero arrakalako amaitzeko? Nola garatu da hain azkar emakumeen parte-hartzea, ez bakarrik pankartaren buru izateko, baizik eta mugimendua kudeatzeko maila guztietan, nahiz eta oraindik bide luzea egin gabe geratu? Zorionez, protesta sozialaren ohiko patroia hausturarekin aurkitzen gata. Erralitate berritzaile horiek guztiak dira Euskal Herriko Pentsio Mugimenduak, gutxitan bezala, proiektzio eta onarpen soziala izan dute. Fenomenoaren azterketa sakona, aditu eta ikertzaileentzat utziko dugu, motiboak eta materiala soberan baitaude.

Parekotasuna pankartan, parekotasuna mikrofonoan, parekotasuna euskara-gazteleran. Esan dezakegu gure ekintza guztiak orekara eramateko interes handia dagoela. Gutxieneko duintasun-pentsioei buruz hitz egiten da, horiek legez bermatzeaz hitz egiten da, biztanleria okupatuaren soldatak hobetzea eskatzen da, lan-arloko eta pentsioen arloko lege erregresiboak indargabetzeaz, mendekotasunaz, egoitza publikoez eta abarrez hitz egiten da, diskurtso fresko eta berritzaile horren aurrean, komunikabideetan presentzia handia duen aurkakoa ere sortu da. Buruzagi Nagusiak erantzun digute, partida lehen mailako talde baten aurka jokatzeko ari garelako, milioikako kontratuak dituzten titular profesionalekin: NDFko zuzendaria, ELGAko zuzendaria, Espainiako Bankuko zuzendaria ... Nolako garrantzi eman digute! Gutxitan bistaratu da bi diskurtsoen konfrontazioa hain argi. Lanaren aurkako Kapitala, boteretsuak herri xehearen aurka. Nahiz eta isilarazi nahi diguten esanez "asko garela", "Pilo bat kobratzen dugula", "Txanoak garela", ezin dute ezkutatu antzeztan ari diren konfrontazio handia. Gu geurera. Konturatu gabe, diskurtso berri bat sortu dugu, kontzeptu berriekin eta aitona-amonek babestuta. Gizarteari zuzendutako diskurtsoak, oztopoak oztopo, jendearengana iristen amaitzen dira. Gizarte berri baten eta ekonomia berri baten proposamenak. Gizarte zaharraren fruitua gara, baina gizarte berriaren hazi. Landarea jaiozorian dago, batzuek nahi edo ez, jaio egingo da.

Pentsiodunen diskurtsoaren berri honen aurrean, betiko zahar diskurtso finantzaria dugu. Kontuak lehentasuna dutela diote, eta gainera, "*beraien kontuak*". Gizarte osoa hankaz gora jarri behar bada, jar bedi diote: "*Haiei kontuak beraien egiten dituzte, eta ezin dira ukitu*", haien porrotak ordaintzen soilik parte har dezakegu. Boteretsuak, dirudunak, indarrean dagoen sistemaren jabeak, batez beste 70 urteko pentsiodun populazio baten aurka, emakume eta gizonak, sinpleak eta soilak, aurpegi zimurtuak, laneko istorioak, baina erregetzak berak nahiko lukeen duintasun eta nobleziarekin. Haiek, bere banku kontuez, burtsako kotizazioez, "*Bere neurritik egindako bere zientzia ekonomikoa*" babestuta, harroak, begirada mehatxagarriekin. Gu, adin aurreratuko gizon-emakumeak, arinak eta hauskorak, eguzkia edo euria, plazara, oinez hemendik harantz, batzuk ubeldurekin, herrenka, makilarekin, baina burua goratuta, duintasun handiarekin. Langileei eta gazteei, gizarte-mugimenduei eta, oro har, gizarteari dei eginez. Ez dugu bilatzen doako babesa, baizik eta nork bere arrazoiengatik borrokara ateratzea.

Harrigarria bada ere, eta desberdintasun handi hori gorabehera, ez dira partida irabazten ari. Ez zuten espero emaitza hau: bere diskurtso "aditu" guztiak, bere

begirada sinesgaitzaren aurrean, bata bestearen atzetik beraiek bakarrik erortzen dira, zaku hautsian, Bilboko itsasadarrean amaitzen dira. Aldiz, pentsiodunen mezua, poliki-poliki, astelehenetik astelehenera, gizartean errotuz doa. Zenbat miseria egoera atera dira argira, 2018ko urtarrilaren 15ean kemenez mobilizatzen hasi ginenetik! Sistematikoki torpedeatzen ari zaizkigu, komunikabide manipulatzailerekin, "Ondo saltzen duten" gezurrekin, eta guk, elkar babesteko korazarik eta blindajerik gabe, mendiak adinako egiak aurkezten ditugu, baina izugarri kostatzen zaigu horiek nabarmentzea. Uko egiten diogu intoxikazio metodoak erabiltzeari; nahi duguna konponbideak dira. Irtenbideak pertsona guztientzat, ez soilik pentsiodunentzat, baita langileentzat, gazteentzat, gure seme-alabentzat eta gure bilobentzat ere. Hori lotuta eta ondo lotuta egon arte ez gara kaletik erretiratuko.

Lan-bizitza luzatzea bezalako formulekin etortzen zaizkigu, pertsonen biziluzetasunaren arazoa konpontzeko. Esan al daiteke bizitza luzatzea arazo bat dela? Haiek bizi dira gehien, eta, gainera, harro daude laurogei urte eta gehiago izan arte "lanean" egoteaz. Gaur egungo pentsiodunek zerbait ulertzen badugu, lan egiteaz da; ikasgaiak behar haina, "maestrillos", eta gaia "Lana"bada inolako leziorik ez, horretan aurre hartzen dizuegu. Horrela jorratzen badute Gizarte Segurantzaren defizitaren gaia, nola bururatuko zaio berotze globalaren arazoari heltzea, agian hiri bakoitzean garagardotegi gehiago irekiz? Irtenbidea aberastasuna bidezkoago banatzea da, lana banatzea, teknologiak eta aurrerapen zientifikoak dakartzaten onurak banatzea, zereginak gizonen eta emakumeen artean banatzea. Banaketa, banaketa eta banaketa gehiago, eta planeta erdizka denon artean, Ama Lurra guztiona da eta.

Euskal Herriko Pentsio Mugimenduak, gutxitan ikusi izan den determinazio batekin, borroka hau irabazi nahi du. Oraingoz, adineko pertsonen duintasun sozialak entero asko irabazi ditu. Baina ez dakigu zein armarekin etorriko zaizkigun borrokatzera. Bakarrik dakigu, gizartea mobilizatzea lortzen badugu, irabaziko dugula. Horregatik babestu genuen urtarrilaren 30ean euskal eremuko gehiengo sindikalak deitutako greba orokorra. Gizarte-sektore bakoitzak bere eskariak defendatzera, eta guztiok guztionak defendatzera. Pentsiodunen mugimenduak bere pentsioak eta hurrengo belaunaldienak defendatzen ditugu.

2011-2013 tik hona ikusten diren konfliktoaren garaiak aztertutik

Guk argi eta garbi ikusten ditugu lau fase Pentsioen Sistema Publikoa (PSP) desegiteko boteretsuen ahaleginaren ibilbidean. Egia esan, bi diskurtso daude aurrez

aurre: kapitalarena eta lanarena, boteretsuen eta herri xehearena. Finantza, enpresa eta politika botereek, pentsioen sistema publikoa nabarmen murriztea erabaki dute. Funtsezko argudioa da baby-boomak ekarriko duen pentsiodun kopuruaren igoera. Baby-boomaren kolektibo hori gaur egun jardunean dagoena da, 40 eta 64 urte arteko langileak dira. 2019an hasiko dira, hain zuzen ere, zaharrenak erretiratzen eta pentsiodun kolektiboan sartzen hasiko direnean, eta horrela jarraituko dute datozen 25 urteetan ere. Bitxia bada ere, gizarte eta baby-boom belaunaldia bera bonbardatzen dira komunikabideen bidez, mezu nahasi eta gezurrekin. Sindikatu batzuek ere esaten diete ez dela unea, ez dezatela kasurik egin Euskal Herriko Pentsio Mugimenduari. Lotsagabea eta suminkorra.

Langile horiek ez dute arazorik suposatzen lan egin edo kontsumitu egiten dutenean, baina erretiratu eta pentsiodun izaten hasten direnean arazo dira. Zehazki, EAEn baby-boomaren belaunaldiak 638.000 kotizatzaile dira, Nafarroan 181.763 eta Estatuan 11.850.000, hau da, egungo kotizatzaile guztien %65a. Kolektibo horiek dira, hain zuzen ere, hurrengo 25 urteetan erretiroa hartuko duten pertsona guztiak. Ozen oihukatu behar dute, pentsiodunen taldearekin batera: *"Guk arazoa? ez jauna!, gure eskubideekin ezin da jolastu"*. Belaunaldien arteko liskar bat lortu nahi da, baby-boomekoak beren bandora eramatea lortu nahi dute: beraiek, baby-boom belaunaldia, beren aliatu bihurtzea nahi dute, pentsio-sistema publikoa gutxieneko pentsio murriztu batzuetara eraman eta jende guztiak Plan Pribatuak sinatzera behartzera, beren soldaten zati batekin eta finantza-sistemaren eskuetan utziz.

Gogora ditzagun PSP eta lan-eskubideen aurkako eraso honen fase guztiak. Lehen fasea Toledoko Itunaren sorrerarekin hasi zen. Bigarrena 2011tik 2013ra bitarteko erreformekin hasten da, eta hurrengo lau urteetan jarraitu zuen, %0,25eko lau-rtekoa deitzen diogun horretan. Hirugarren fasea 2018ko urtarrilaren 15ean hasiko da, Fátima Báñezek bidalitako gutunen itzulketarekin, eta azken fasea 2018ko udan hasiko da, Euskal Herriko Pentsio Koordinakundeak pentsio-sistema publikoaren defentsa gizarte osora zabaltzeko hartutako erabakiarekin.

Lehen fasea. 1994. urtean Kongresuak, Toledoko Itunaren eraketa onartu zuen. 1995ean Toledoko Itun horren Batzordea formalizatu zen. 1996an, Gizarte Segurantzako pentsioen argazkia makillatzen hasi ziren (ezintasun-egoeratik erretiro-egoerara aldatzea, zuztasuna aldatzea, etab.). 2000. urtean, Jose Maria Aznarren gobernuak erreserba-funtsa (itsulapikoa) sortzea erabaki zuen. Kontua ez

zen orduraino superabitik ez zegoenik, alderantziz. Are gehiago, 1977/2017 aldian metatutako superabita 843.290 milioi eurotan estimatzen da.

Bigarren fasea. 2011. urtean pentsio erreformak ematen dira: erretiro adina, kotizatutako urteak, hasierako erretiroa kalkulatzeko aldaketa, eta abar, CCOO eta UGT sindikatuek onartutako erreformak. 2013an, Iraunkortasun faktoreari buruzko adituen txostena idatzi eta plazaratu zen: *"Batzardeak, Ministro Kontseiluaren 2013ko apirilaren 12ko Erabakiaren bidez, Gizarte Segurantzaren sistemaren jasangarritasun-faktorea definitzeko, Gobernuaren mandatua jaso du, eta abuztuaren 1eko 27/2011 Legean zegoen egin beharreko zeregin gisa azaltzen zen, Toledoko Itunean lortutako eta Gobernuak sinatutako aurretiazko akordio bat bere eginez. Eta patronalak (CEOE, Cepyme) eta sindikatuak (CC.OO UGT) "*¹¹⁰ Hain zuzen ere, urte horretan azken hamabi urteetako Gizarte Segurantzako afiliazio baxuena ematen da, Lehman Brothersen krisiaren ondorioz: 16.230.000 afiliatu daude, eta langabezia tasa %26tik gorakoa da estatu mailan, akordio hori irmoa izan zen, eta hurrengo urtean aplikatzen hasi zen: 2014, 2015, 2016 eta 2017. Urte horietan pentsioak %0,25 igo ziren, "Jakintsuek kalkulatu" eta gomendatu zuten bezala, urteko errebalorizazio-faktorean.

Hirugarren fasea: 2018. urtean, %0,25arekin jarraitu zuten, eta Fatima Bañezen gutun ospetsuak urtarrilaren 15ean altzarazi zituen pentsiodunak, postaz gutunak itzultzearekin batera, eta "itsulapikoa ia hutsik" geratu zen. Hitzordu horiei asteleheneroko jarraipena ematen zaie, gero eta leku gehiagotan. Euskal Herriko Pentsiodun Mugimenduko (EHko MP) bi urte hauetan, jarrerak oso adierazgarriak izan dira: banka, finantza sistema, eskuineko alderdiak, NDF, Europako Kontseilua, ELGA eta abar, PSPa murriztearen alde. UGT, CCOO, EAJ, PSOE, hasieran, 1.080 euroko gutxiengo pentsioaz eta 1.200 euroko LGSaz pentsiodunen aldarrikapenaz ere trufatu egiten ziren. Hasiera batean Coespek berak ere ez zituen aldarrikapen horiek onartzen, eta pentsiodunen gaia lan-arlotik bereizten saiatzen zen, eta gaur egun ere, bere taldekide batzuk, ildo horretatik jarraitzen dute. Finantza-sistemak prentsan, irratian eta telebistan pentsiodunen aldarrikapenen aurka egunero egiten duen erasoa basatia da, eta ez da batere objektiboa. Pentsiodunen kolektibo batzuk dei egin zuten 2018an plazak uzteko, PPk eta EAJk 2018rako eta 2019rako KPI igotzeko akordioa lortu ostean.

Bi urte hauetan ikusi dugun guztia, argituta geratu da, zalantzarik gabe, Toledoko Itunak, patronal handiaren eta CCOO eta UGT sindikatu nagusien

¹¹⁰ Adituen txostena, 2013ko ekainaren 7koa, 2-3 or.

oniritziarekin, aspalditik marraztuta duela bere ibilbide-orria, agian 2013tik. Baina ezin dute aurrera eraman pentsiodunen mugimenduaren erruz. Langile eta herritar mugimenduak PSP-aren defentsarekin bat egitea saihesten saiatzen dira kosta ala kosta. Zaila da beren plana kolektibo baten lan-eskubideen aurka martxan jarri eta aldi berean kolektibo hori neurri horien alde jartzeko konbentzitu nahian ibiltzea, urtarrilaren 30eko greba orokorrarekin ez egin dezan bat. Beren konponbideek konponbide horiekin zigortuko diren sektore batzuen babesak izan dezaten lortzen saiatzen dira. Jarrera horrez gain, mugimendua aldarrikapen bakar batera murrizten saiatzen dira: KPIaren araberrako errebalorizazioa, beste aldarrikapen batzuk isilaraziz, batez ere 1080ko Gutxienerako Pentsio duina, 1200eko LGS, genero-arraila eta alarguntza-pentsioak, 40 urtez kotizatutako zigorrik eza, etab.

Erraza da asmatzea zer asmo duten finantza-sistemak eta boteretsuek plan honekin, denok dakigu jada. Iraunkortasun faktoreari buruzko txostenaren 12 jakintsuetatik 10, ekonomialariak ziren, guztiak finantza munduarekin, aseguru patronalekin eta bankuekin harremanekin. Bata baino ez zen izan Lan eta Gizarte Segurantzako Zuzenbideko katedraduna, hain zuzen ere bi boto partikularretako baten aurkezlea (hirugarren boto partikularra ezin dugu halakotzat jo, Miguel Ángel García Díaz CCOOko ikasketa-kabineteko zuzendariari baitagokio, txostenaren alde agertu arren bi faktoreen aplikazioa 2019ra atzeratzea proposatzen baitu, denbora emateko: "... *gizarteak eta organo demokratikoei azaldu eta ulertzeko behar dute...*"). Ez zegoen aditurik Zuzenbide Konstituzionalean, ez Eskubide Zibiletan, ez eta Zientzia Juridikoetan eta Administrazioan ere. Agindutako lanerako desproporzioa agerikoa da eta dokumentuan jasota dago. Behin eta berriz errepikatzen dena honako kontzeptu hau da: *gastuak* eta *sarrerak* (66 aldiz lehena eta 95 aldiz bigarrena), *defizita* (12 aldiz) eta eskubide hitza 4 aldiz bakarrik. Batzorde honentzat garrantzitsuen balantzea da, banku-kontuak. Lan eta ekonomia eskubideak, antza, bigarren mailakoak dira. Batzordearen osaera ikusita, ez da harritzekoa. Nola da posible Gizarte Segurantzaren araudia eta erregulamendua interes pribatuei lotutako ekonomialariek idaztea? Kongresuak onartu behar ditu bai,..., baina Gobernuak ezkutatu egiten da batzorde horren atzean, ondo dakielako iruzurra dela: "*hori da adituek gomendatzeko dutena*".

Laugarren fasea: 2019ko ekainetik aurrera, Euskal Herriko Pentsio Mugimenduaren Koordinakundeak bere borroka gizarteko sektore guztietara zabaltzeko eta mobilizazio sozial handi bat proposatzeko erabakia hartu du (hasiera batean, azaroaren 14rako pentsatua eta hauteskunde berriek 2020ko urtarrilaren

30erako atzeratua), zentral sindikalek 4 orduko lanuzte baterako deialdiarekin batera, eta gazte mugimendua, ikasle-sindikatuak, barne hartzea, Feministek, gizarte-mugimenduek eta abarrek euskal gehiengo sindikalak eta Euskal Herriko Eskubide Sozialen Gutunak erabateko babesaren eman diote ekimen honi, eta CCOOek eta UGTek ezik, beste guztiak beharrezkoa ikusten dute, ez 4 orduko lanuztea, baizik eta greba orokorra egitea. Bigarrenentzat ez da horretarako unea, eta denbora eman behar zaio politikari. EHko Mugimendu Pentsionistak bost aldiz biltzen da sindikatu bakoitzarekin, ikasleekin, gazteekin, mugimendu sozialekin, feministekin, PSP ahultzeko boteretsuen saiakeraren erantzun sozialaren arrakasta bermatzeko.

Denbora ematea Politikari, hauteskunde-promesetan oinarrituak, boteretsuei, azken batean, beren "ibilbide-orria" ezartzen jarraitzeko aukera ematea da. Pentsioen Sistema Publikoa eta Gizarte Segurantzaren eraisteko eta murrizteko lana erraztea, 2013tik planifikatuta duten bezala. Sindikatu eta lan munduak, EH Pentsiodunen Mugimenduarekin batera, borroka honen lema hartu behar du. Jokoa dagoena asko da. Pentsioen Sistema Publikoa da, eta ongizate-estatuaren beraren jarraipena.

Laugarren fase honek legealdia osoa iraungo du, ziurrenik. Hori guztia geldiarazteko zer egingo den jakitea besterik ez zaigu falta. 2011ko urtarrilaren 27an ELA, LAB, ESK, CNT (Euskal Herriko Eskubide Sozialen Gutuna (CDS) gehi CIG, CGT, CNY sindikatuak greba orokorra deitu dute Katalunian, Galizian, Euskadin eta Nafarroan. Egun horretan bertan Zapatero gobernuak, CCOO, UGT eta CEOEekin batera lan eta pentsio erreformak adosten zituen. 2013ko maiatzaren 30ean (Toledoko Ituneko adituen txostena egin gabe zegoen oraindik), berriro ere Euskal Herriko CDSk, CGT eta CNTekin batera, CCOO eta UGT sindikatuen babesik gabe deitzen dute Euskadin greba orokorrera, Rajoyren Gobernuaren politika neoliberal eta antisozialaren aurka. Orduan ez zegoen pentsiodunen mugimendua. Azken bi sindikatuen jarrera oraingo bera izan zen: greba boikotatzea eta erreformak babestea. Azken 40 urteetako langabezia mailarik altuenarekin eta Gizarte Segurantzaren kotizatzen dutenak mailarik baxuenetan egonda, ez zegoen arrazoi "nahikorik". Macronek eskertuko luke jite honetako sindikatuak izatea Frantzian.

Ez dut uste sindikatuak ezer esan ez dutenik 2013az geroztik, "ahaztu" egin zitzaielako. Pentsiodunak plazetara atera garenean bakarrik ireki dute ahoa. Sindikatu batzuek pentsiodunen planteamendua onartu eta berea egin dute, eta beste batzuek, tamalez, ez dute zalantzarik izan kontra jartzeko, pakotillazko

argudioekin. Penagarria. Ez gaitu harritzen Espainiako Estatuan sindikatu guztien arteko afiliazioa soldatapeko biztanleen %13,5etik ez pasatzea.

17. **Laburpen modura**

Amaitzeko, laburbildu nahi genituzke botere ekonomiko eta politikoen pentsioen errealitateaz eta pentsiodunen eta langileen eskubideez egiten dituzten irakurketa eta interpretazio interesatuei buruz, hemen egin ditugun kritikak. Gizarte Segurantzaren pentsio sistemaren defizitaren irakurketa oso "interesatua" egiten dute botere ekonomiko eta finantzarioek. Nazio Kontabilitatearen irakurketa ere oso interesatua da. Soldaten ordainsarietan beste soldata batzuetatik ateratako diruak daude. Soldatak behin baino gehiagotan kontatu dira. Gainera, EAOen interpretazio interesatua egiten da. Behin eta berriz azpimarratzen da pentsioetan egindako gastua, eta, aldiz, ez da ezertarako agertzen gizarteko "beste" eragile eta kolektiboek gastatzen dutena, eta dezente gehiago da¹¹¹.

Botereek baby-boomaren errealitateari buruzko kontakizun interesatua egiten dute. Dirudienez, baby-booma arazo bat da pertsona batek 65 urte betetzen dituenean, justu erretiroa hartzeko orduan. Gainera, pentsio-soldataren harremanaren azalpen interesatua egiten dute, bata bestearekin zerikusirik ez balu bezala. Langilearen eta pentsiodunaren arteko harremanaren azalpen interesatua egiten dute, jatorri desberdineko bi subjektu ezberdin balira bezala. Gure ustez, "langile aktiboa" "erretiratutako langile" bihurtzen da. Antza denez, langilea, enplegatua, urteekin aldatzen ari da, eta 65 edo 70 urte dituen horrek ez du zerikusirik aurreko nortasunarekin. Mutazio bat dago, "Pentsiodun" bihurtu da. Kontuz, badator aurrekontuetako diru-jalea!

Botereek konponbide indibiduala proposatzen diote pentsio sistemaren defizitaren arazoari, hain zuzen ere, arazoak, mundu osoko herrialde askotan (ia guztietan) milioika pertsona hartzen dituenean. Gizarte kontua ez balitz bezala aurkezten dute, bakoitzaren arazo pertsonala baizik. Aldaketa asko proposatzen dituzte (batez ere murrizketak). Soldatapekoen eskubideei eragiten die guztiak, eta bakar bat ere ez ekonomiari, haien jarduerari, irabaziei eta haien finantzaketari eragin dezaieketenik. Guztiak, soldata-ordainsariak mantendu edo jaitsiko dira. Eztabaida teknologikoa saihesten dute, egungo sistema ekonomikoa teknologiarik gabe ulertezina den arren. Egungo moneta-sistema "big-bangarekin" sortu izan balitz bezala jokutzen dute, helioa edo hidrogenoa sortu zen bezala.

¹¹¹ Ikus epigrafea: EAOen eta Kontabilitate Nazionalaren irakurketa kritikoa, 60. or.

Aldiz, Gizarte Segurantzaren kontuek, gardentasun handia dute. Argi eta garbi azaltzen da zer biltzen den, zer gastatzen den, nork jartzen duen eta zenbat jartzen duen: zenbat jartzen duten enplegatzaleek, zenbat langileek, zenbat autonomoek, langabetuek, etab., Gizarte Segurantzaren gardentasunaren benetako adibidea da. Osoa izan dadin, kontuen auditoretza soziala egitea baino ez da geratzen. Sindikatuek eta soldatapekoek botere ekonomikoei exijitu eta presioa egin behar diete irtenbide elkarrizketatuak eta adostuak egon daitezten. *"Itun edo akordio sozial berria"* garatu behar da. Mundu osoan eta globalean izan beharko du eragina. Argi eta garbi esan behar zaie ezezko handi batekin buruzagi politikoen irtenbide zentzugabeei, finantza-munduaren mende baitaude. Jose Mujikak dioen bezala, *"Politika ekonometriaren gehigarri bihurtu da"*.

Zalantzarik gabe, agertoki ekonomiko berri batean sartzen ari gara, merkatuen banaketa berri batean, ekoizpen-modu berrietan. Aldaketak kontsumitzeko moduetan eta lan egiteko moduetan. Jarduera ekonomikoa, lan-harremanak eta gizarte-eskubideak, finantza munduaren menpe leudekeen eszenatokira goaz. Egungo eszenatokia (kapitalismo globalaren kolapsoa) amaitzear dago eta gainera soldatapekoen kontura egingo da. Bere helburua: klase ertainek beharrezko aldaketa soziala ez dezaten babestu eta onartu.

18. Ondorioa

Arazo hau, *In crescendo* joango da, eta Enplegu Plan Pribatuen edo BGAEen bidez konponezina da. Orain arte horrek zerbait funtzionatu badu, gutxi batzuetara mugatzen delako da. Europako 270 milioi langileetatik gutxi batzuei buruz ari gara (enplegua + langabetuak dituztenak). Denei aplikatzen bazaie, ez da posible. Biztanleria landun orok ezin du kontsumoaren zati bat 40 urtez atzeratu, ondoren diru-sarrera bizitzeko. Langile guztiok kontsumoaren zati bat atzeratzen badugu, denek atzeratu beharko dugu ekoizpenaren zati bat ere (kontsumo horren baliokidea). Ekonomialariek "hauskortasunaren paradoxa" deitzen diote horri: *"Hauskortasunaren paradoxak erakusten du, aurrezteko gogoa handitzeak agian ez duela aurrezkiea aldatuko, eta ekoizpen maila murritzu besterik ez duela egingo. Frugaltasunaren paradoxaren azterketatik ondoriozta daiteke, aurrezkiea zerbait ona dela uste den arren, eskari erantsi eskaseko garaietan aurrezpena handitzea ez dela bertute bat"*¹¹². Zalantzazkoa da errezeta horrek bihar diru-balioren bat emango ote duenik. Deskribatutako eskemarekin argi dago "bihar" iristen denean, beharrezkoa dena nahi badugu, hori, bai ala bai, geuk edo beste batzuek ekoitzi beharko dutela. Hau da, horrek

¹¹² MONCHÓN F., *Economía Teoría y Política*, Madrid, Editorial McGraw Hill /Interamericana de España, 3. ed., 1994, 345. OR

funtzionatzen du, baina gutxi batzuentzat bakarrik. "Kapital" horietatik ateratzen ditugun errentak garapen bidean dauden herrialdeen jarduera ekonomia lotuta jartzearen kontura dira. Horrela ez goaz ekonomia global justuago eta osasuntsuago batera, guztiz kontrakoa.

Konponbidea NDFk, ELGak, MBk, finantzariak eta eskuineko politikariek margotzen dutena baino konplexuagoa da. Hitz egin dezagun argi: Enplegu Plan Pribatuek, PEPe, EPPk edo BGAEek ez dute erronka horri aurre egiteko adinako sendotasunik. Egungo sistema ekonomikoa arautzen duten oinarriak eguneratzea da irtenbidea. NDF, ELGA, MB eta beste erakunde batzuei ez zaizkie asko kezkatzen gure pentsioak, nahiz eta hala aldarrikatu. Irtenbideak ongizatea murriztera mugatzen dira, planeta honetako pertsona gehienei bizitza duina inola ere ez bermatzera eta boteretsuen esku dagoen jarduera ekonomikoaren zutabeak edozein preziotan ukitzea galaraztera. Konponbidea bai, baina batzuentzat, eta miseria eta pobrezia besteentzat ere bai, gehienentzat.

Ez litzateke batere ona izango Europa, EE.UU.bis bat bihurtzea. Horretara bultzatzen gaituzte. Europaren zeregina ezin da hori izan, baizik eta bere ondare kultural eta filosofikoan oinarritutako ekonomia global justu bat lortzeko espazio bat artikulatzea. Ekonomia global bidezkoago baterantz jo behar da. Hori da Europak munduko gainerako herrialdeetara esportatu behar duena. Eta guk, gizarte mugimenduok, ulertu egin behar dugu, Ulrich Beckek azaldu bezala¹¹³:

"Auzi soziala ere globala bihurtu da, eta ez dago inolako erantzunik nazio mailan. Eta hori, antzinean aurre-iraultzaren egoera deitzen zenarekin bat dator. Hemen ere, hondamendiari aurrea hartzeak, hedatzen du bere indar mobilizatzailea"

Europak arpilatzaileen kluba utzi behar du. Ezin dugu "arpilatze-gerrak" erein petrolio, kolta edo lehengai garrantzitsuak dituen herrialde bakoitzean. Beste herrialdeetako baliabide eta lehengaiengatik bidezkoa dena ordaintzea da kontua, ez arpilatzea. Europak ongizatearen estatua planeta osora hedatzeko borrokatu egin behar du, eta aldi berean, klima-aldaketaren, berotze globalaren eta baliabideen agortzearen aurkako borrokan burutu. Gizarte berri batera igarotzeko bidea egiten lagundu.

Beharrezkoa eta posiblea da praxi emantzipatzaile bat, munduaren ordena berri bat osatuko duena, baina bere hauskortasun propioarekin eta kanpoko erresistentziekin. Entzun dezagun Albrecht Wellmer: "Gauza bat argi geratzen da. Guk ezin dugu kapitalismoaren halako etxekotasun bat imajinatu Balibarrek agerian jarritako bi "politikaren" interakzioaren bidez baino: matxinada politika bat

¹¹³ BECK U., *Una Europa alemana*, Editorial Paidós- Barcelona, 2012: 88. OR

(matxinada, erresistentzia, eta botere konstituziogilearen eraketa, Negri aipatzeagatik) eta konstituzio politiko bati lotutako politika bat, hau da, lehendik zeuden erakunde demokratikoei lotutako politika bat – are beharrezkoagoa dirudi horrek, finantza-merkatuak berriro arautzeko gaur egun asko onartzen den bezala amesten denean–. Munduaren ordena berria ez da historiaren, gatazken eta kontingentziaren amaiera izango, baina arrazoi sendoak daude zibilizazio modernoaren demokrazia edota bizi-baldintzen suntsiketa mehatxagarri baten alternatiba bakarra dela sinesteko"¹¹⁴

¹¹⁴ WELLMER ., «De la théorie critique», en AUBERT I. – KERVÉGAN J-F. (Ed.), *Dialogues avec Jürgen Habermas*, Paris, CNRS Éditions, 2018, 99. OR

V. **ETIKA, KRITIKA ETA** **ERRESISTENTZIA EKONOMIARI** **DAGOKIONEZ.**

1. **Sarrera gisa**

Arrazoi zuen Paul Richurrek, gogoeta filosofiko moderno orok susmoaren hiru maisu handiren kritikaren su purifikatzailea zeharkatu behar zuela defendatzen zuenean: Marx, Nietzsche eta Freud. Baina nik esango nuke, halaber, kritika horiek ez gaituztela bere suekin erre behar. Beharrezkoa da haien planteamendu kritikoetatik haratago joatea. Eta hori, batez ere, egokia da hausnarketa etikoaren esparruan defendatzea. Morala ez da pure sentimental bat, proletarioen eta klase langileen zapalkuntzaren zerbitzura, askotan horrela funtzionatu badu ere. Morala ere ez da ahulen erresumin amorratuaren garrasia, indartsuen eta agerratuaren ahalmenaren aurrean. Ez da morala, besterik gabe, bizi-instintuen errepresio basatia, status quo sendotzearen zerbitzura.

Nahiz eta kritika horiek jarrera moral jakin batzuen aurrean izan duten eta duten oinarria, nik erakutsi nahi dut etika kritikoa dela, bai erreboltaria da eta, errukiorra da. Hiru ezaugarri horietako bat bera ere ez da *eزابatu* behar oinarridun gogoeta etiko batetik (Karlos Argiñano gure sukaldari ospetsuak esango lukeen bezala). Ezaugarri horietako bat ere ezin da izan erreakzionarioa, timorata edo alienatzaileztat hartu behar.

Marxek erantzungo lioke bere ahalegin kritiko eta emantzipatzailea ez litzatekeela ulergarria izango bere oinarrizko artikulazioetan, eta bere ahalegin sozial eta ekonomikoak ez lukeela inolako zentzurik izango, bere gogoeta filosofiko edo ekonomiko berean funtsezko osagai etiko bat gordetzen ez badu. Nondik sortzen da filosofiak bere inpassa kontenplatiboa utzi eta eraldaketaren abenturan murgiltzeko exijentzia? Zergatik metaketa kapitalistaren aurka protesta egin eta indar proletarioen borrokara deitu beren emantzipazioaren alde, bidezkoa edo bidegabea, ona edo txarra, emantzipatzailea edo alienatzailea denari buruzko irizpide egokirik ez badugu? Errealitate ekonomikoak metaketa kapitalistaren logikan funtzionatzen badu, utz diezaiogun bere dinamikari jarraitzeari. Gizonen historia ekonomikoaren mugimendua da, guri gustatu edo atsekabetu. Marxek protesta egiten badu eta beste aukera filosofiko eta ekonomiko batzuk planteatzen baditu, espresuki esan gabe edo bere diskurtsoa kontraesaten aplikatzen dituelako da, bere ustez egokiak diren kategoria moralak, justizia eta injustizia kategoriak. Metaketa kapitalista da *funtsean bidegabea*, hainbat arrazoiengatik. Langilea alienatzen

du, bi aldiz: bere ekoizpen-jardueratik, bere lanetik, eta baita bere lanaren fruitutik ere. Eta giza zibilizazioa bere orokortasun zabalean alienatzen du, erakunde sozio-ekonomiko esplotatzaile eta zapaltzaile bat ezarriko duelako. Injustizia globalaren aurkako erreboltaria keinu etiko bat. K. Marxen proiektu intelektual eta praktikoaren oinarritzko artikulazioak azaltzeko beste modurik ez dago. Haren planteamenduen oinarrian, hain da handia osagai moralak, non ezin baita alde batera utzi, eta, gainera, gaur egun nabarmendu egin behar baita. Egia esan, ez da osagai etikoa besterik gabe, historiaren alderdi zehatzari buruzko hausnarketan artikulatuta baitago, hau da, gure gizartearen garapen ekonomikoari buruzko ezagutza zientifikoan. Etika aplikatuaz ere hitz egin genezake. Kontua ez da printzipio handiak goraiatzeko, baizik eta analisi ekonomika-politikoak deskribatzen dizkigun errealitate anker eta bidegabeak erakustea. Laburbilduz, materialismo etikoaz hitz egingo nuke nik: idealismo etikoa ez dago hodeien gainean jarrita, giza historiaren zoruaren gainean baizik.

Zergatik sortzen da etika nahitaez ahulen erresumin erreaktibotik, erdipurdikoetatik eta ez indartsuen berezko erruki-prozesutik, baina ez menperatzaile eta aristokratetatik? Ez dut uste *errukia*, arreta eta elkartasuna, jasaten dutenekiko, tratatu txarrak jasotzen dituztenekiko edo zapalduak direnekin, ahulen, gizarte-erresuminen, gizon eta emakume amorratuen jarrera denik. Aitzitik, atxiloteta asko behar dira sistemak zauritutako guztien bizitza sozialean postu duin baten alde buruzagiek eta borrokek ezarritako ordenaren aurka egiteko. Sentitzen dut, baina ez diot Nietzscheri arrazoia ematen. Moralaren dinamika berak adierazten duena baino gizatiarragoa da. Horrek ez du ezabatzen jarrera moral erreaktibo, pasibo eta ahulei egindako kritiken baliozkotasuna, baina horretan ez datza morala edo, behintzat, moral ona.

2. Etika, egoera eta ekonomia

Gogoan dut Walter Benjamin Frankfurteko Eskolako filosofo alemaniar malogratuaren irudi bat, gogoeta horietarako gida izan daitekeena. Benjaminek grafismo handiz adierazi zuen agian iraultza ez dela pentsatu behar abiatutako trenari abiadura handitzeko inprimatzen zaion azeleragailua bezala, baizik eta trenari errailetik ateratzen ez uzteko inprimatzen zaion balazta bezala. Oso irudi iradokitzailea dela uste dut.

Argi dago gizakiak giza gogobetetze material eta espirtualetarako balio duten era guztietako produktuak ekoizten dituela eta ekoitzi behar dituela. Garapen zientifikoa eta teknologikoa ezin da eztabaidatu, gure kulturaren eta gure gizartearen osagai nabarmena baita. Zientzia eta teknologia gaur egungo giza egoeraren ezinbesteko parte dira. Hala ere, horrek ez du esan nahi garapen

zientifiko eta teknologikoak berez hartu duen norabide erreala eta gaur egun proposatzen diren xedeak besterik gabe onartuak izan behar direnik. Sakon pentsatu behar dugu trenak benetan hartzen duen *norabidea* eta hartu behar duena. Hori da funtsezko kontua: arrazionaltasun zientifiko hori *arrazionaltasun zabal* baten barruan kokatzea, artikulatzea eta bideratzea, giza bizitzaren helburuei buruz galdetzeko eta jadanik eman, suposatu edo besterik gabe ezarritako xedeak gauzatzeko bitarteko eta tresnei bakarrik erreparatu gabe. Horregatik, beharrezkoa da, eta premiazkoa gainera, gogoeta etikoa aktibatzea giza jardunari buruz, giza ekintzaren oinarri izan behar duten oinarrizko printzipioei buruz, printzipio horien oinarriari eta justifikazioari buruz.

Atariko gogoeta horien ondoren, ordena ekonomikoaren eta ordena etikoaren arteko harremanari buruz hausnartu nahi nuke. Bi ordena horien artean tentsio historiko bat agertzen da, batak zein besteak unibertsaltasuna eta normatibitatea nahi dituztelako. Ez dut argudio askorik eman beharrik arazo honek gaur egun duen magnitudeari eta garrantziari buruz. Ekonomiaren mundializazioa eta finantzaketa bizkorrak ordena ekonomikoaren izaera unibertsalaren adierazpen zehatz gisa agertzen dira. Krisi ekonomiko eta finantzario latza errail etiko eta politikoetatik doa, prozesuak kontrolatu ahal izateko. Esparru ekonomikoaren autonomizazioa bidegabekerien, pobreziaren eta bazterkeria ekonomiko eta sozialen gorakadarekin batera gertatzen da mundu osoan. Merkatu askatasunaren mantra ultraliberala asetzeraino errepikatzen da, herri-talde gehiengoetan nekez konpon daitezkeen hondamendi sozial eta politikoak eraginez. Horregatik, ezinbestekoa zaigu egoera ideologiko eta praktiko honi buruz hausnartzea.

Eta bide horretan inspiratzen naiz Jean Ladriere filosofoaren ikuspegietan, fenomeno honen aurrean argigarriak eta sarkorrak iruditzen zaizkidanak¹¹⁵. "Zentzu batean, exijentzia etikoa kontzientzia etikoaren forma orokor bereizgarria baino ez da. Bere edukia ekintzak aurkitzen dituen egoera eragingarrietan sartzetik baino ez du jasotzen. Arauak "telos" delakoaren eskaera etikoak bere xedearen testuinguru zehatzetan hartzen dituen adierazpenak dira. Arauak testuinguru horiekin erlazionatzen diren heinean eta, horrela, jokabide etikoari edukia ematen dioten heinean, horiek izaera deskriptiboa dute, baina haien espezifikotasuna arau gisa eratzen dituenetik dator, hau da, araugarritasun etikotik. Eta hori existentzia zeharkatzen duen eta nahi izate sakona azken batean adierazten duen oinarrizko deiaren arau partikularretan errefrakzioa besterik ez da"¹¹⁶

¹¹⁵ LADRIÈRE J., «L'éthique et l'économie», en ID. *L'éthique dans l'univers de la rationalité*, Artel/Fides, 1997, p. 213-228. LADRIÈRE J., *L'éthique déstabilisée par la science*, en ARNSPERGER CH – LARRÈRE C. – LADRIÈRE J., *Trois essais sur l'éthique économique et sociale*, Imra, Paris, 2001, p. 149-209.

¹¹⁶ LADRIÈRE J., «L'interprétation dans le jugement éthique», p.146.

Ez da harritzekoa, ezta ere, bere ikuspegian, azken batean, etika "egindako askatasunaren horizonte eskatologikoarekin" lotzea, bere ganga-giltzarriarekin bezala¹¹⁷. Etikak bi eskakizun kontrajarriren adiskidetzea eskatzen du, unibertsaltasunarena eta zehaztasunarena. Tentsio saihestezin horrek ez du bere konponbidea aurkitzen gure giza baldintzetan. Tentsio murriztezin hori bere gain hartuz bakarrik har dezake etikak bere egitekoa. Zenbat eta gehiago onartu unibertsaltasunaren forma, orduan eta gehiago ohoratuko da ekintza inskribatu behar den zirkunstantzia zehatzei dagokien berezitasunaren eskakizuna. Baina egintzaren mugagabetasun gaindiezin horren aitormena ikuspegi etikoaren izaera benetan infinituaren arabera bakarrik da posible. Existentziaren berezko gehiegikeria horrek bere itxaropen-dimentsioari irekitzen dio praktika. Tentsioaren konponbidea promesa baten xedea baino ezin da izan. Itxaropen horren alde egin dezakeena, eskakizun etikoaren eta bere perspektibaren zabaltasuna da.

Etikak, Ladriren arabera, ez du bere azken zentzua, erabatekoa, ikuspegi eskatologiko batean baino jasotzen. Orokor-denaren eta partikularren eskakizunen arteko konbergentzia *eschaton*¹¹⁸ batean oinarritzen den esperantza bat da. Itxaropen horrek berak bere justifikazio propioa etikaren orokortasunean sinestean aurkitzen badu, orduan erantsi behar da unibertso etikoaren eraginkortasuna itxaropenaren objektu baino ezin dela izan. Sinesmen eta itxaropen etikoak solidarioak dira¹¹⁹. Ladrirek dioenez, "Etikaren barneko desirak (*voeu*) parte-hartze zehatzaren eta bitartekaritza bereziaren dimentsio hori besterik ez du", zeina *eschaton*¹²⁰ baten forman iragartzen baita. Erakarpen-polo horrek dinamika etikoa ezartzen du "dimentsio amaigabeko eskaera honen dinamikan, zeina erresuma urrun horren erantzukizun etikoari baitagokio, eta erreinu urrun horren aurre-suposizioa baita"¹²¹. Horregatik, Ladrieren etika gehiago da esperantzaren objektua jakintzarena baino. Egite-egitea itxaropen batetik banaezina da, eta etika itxaropen-praktika bihurtzen da, giza existentziak iragaten duen gehiegikeriaren gainean apustu egiten duena. Ladriren etika eskatologikoa da. Izan ere, etorkizuneko etika gisa aurkezten du bere burua, eta bereziki egokia iruditzen zaigu bilaketa etiko garaikidea inspiratzeko. *Eschaton* hitza, teologiaren hizkuntzatik hartua, irudia izendatzeko erabil daiteke, arrazoimenetik datorrelako.

¹¹⁷ PERRON L., «Au croisement de l'universel et du particulier: l'éthique selon Jean Ladrière», en *Laval théologique et philosophique*, Vol. 62, n° 1, 2006, p. 91-109.

¹¹⁸ PERRON L., *L'eschatologie de la raison selon Jean Ladrière. Pour une interprétation du devenir de la raison*, Sainte-Foy, Les Presses de l'Université Laval, 2005.

¹¹⁹ LADRIÈRE J., *L'éthique dans l'univers de la rationalité*, op. cit., p.100, 193.

¹²⁰ LADRIÈRE J., «L'éthique et la dynamique de la raison», en *Rue Descartes* 7 (Juin 1993), p.69.

¹²¹ LADRIÈRE J., *L'éthique dans l'univers de la rationalité*, p.164.

"Arrazoimenaren" *eschaton* "az hitz egitea, azken batean, zentzu batean egia – Ez soilik egia teorikoa, baizik eta, batez ere, egia etikoa – egin behar dela esateko beste modu bat baino ez da, baina ez berak erlatibitate saihestezina edo sormen arbitrarioa duelako, baizik eta bere etorrera, azken batean, helburu bati fideltasuna emateko borondate integralaren mende dagoelako, eta helburu hori, jakitearena baino itzaropen-ordenaren arabera delako¹²².

Horregatik, ordena ekonomikoaren eta etikoaren arteko erlazioak nolabaiteko heterogeneotasuna adierazten duela adierazi beharko nuke. Eta heterogeneotasun hori alde batetik ikusten da ordena etikoak bere jurisdikzioa duela giza jardueraren guztietan, baina, bestetik, ordena ekonomikoak jurisdikzio horren azpian egongo litzatekeen autonomia bat nahi duela dirudi. Zientzia ekonomikoak aukera ematen digu fenomenoak atzemateko eta, neurri batean, haien kateatzea ulertzeko, baina ez digu uzten fenomeno horiek fenomeno ekonomiko gisa zer kalifikatzen duten ulertzen. Zientzia ekonomikoa, beraz, gogoeta filosofiko batean sakondu behar da, oinarri horiek agerrarazteko eta ekonomia zer den ulertzeko giza jardueraren dimentsio bereizgarri gisa.

Hausnarketa horren bidean aurrera egitean, ordena ekonomikoak berez autonomizatzeko aukera duela onartzera bideratuta egongo gara, baina, bere izaeragatik beragatik, ordena etikora irekitzea ere badakarrela. Horregatik, aldi berean gertatzen diren bi fenomeno azaldu beharko ditugu: bi esparruak bereizten dituen eta batzen dituen. Azkenik, bi ordena horien artean egin beharreko bitartekaritzak zer egin dezakeen galdetuko diogu geure buruari, eta horrek ordena politikoak ordena ekonomikoari dagokionez duen zeregin espezifikoaitortzera eramango gaitu, eta batez ere demokraziaren garrantzi erabakigarria. Horrela adieraziko dugu, ez arazo horren konponbidea, baina bai, behintzat, arazo hori zein norabidetan aurki dezakegun.

3. Ordena ekonomikoa: aurrerapenen interferentzia

Zientzia ekonomikoak erakusten dizkigun fenomenoaren atzean, bizi diren eta izan hori izateak ematen dien esentzia aurkitu behar dugu. Horregatik, hasieratik erne jarri behar dugu *teknika eta ekonomia* identifikatzearen nahasmenaren aurka. Giza jarduerak erdi-amaierako kategorien bidez azter daitezke, eta bai teknika bai ekonomia lotura-irudi partikularrak dira, erdi-amaierako kateetan agertzen direnak. Hala ere, teknika helburu jakin bat lortzeko bitarteko anitzak erabiltzeari buruzkoa da, eta ekonomia, berriz, helburu anitzen artean bitarteko arraroak banatzeari buruzkoa. Ondorioz, alde batetik, termino askotatik termino bakarrera doan kate

¹²² IB., p. 193

bat aurkitzen dugu, a priori terminoak kantitatean finkatuta ez daudelarik, eta, bestetik, termino askotatik termino askotara doan kate bat aurkitzen dugu, a priori terminoak kantitatean finkatuta daudelarik.

Azterketa horri esker, nahiko argi koka dezakegu esparru ekonomikoa bera eremu teknikoarekin alderatuta, baina ordena ekonomikoak zer dakarren azaltzea falta zaio. Azterketa hori oinarrizko erabaki ekonomikoaren perspektiban kokatzen da, baina fenomeno ekonomikoaren ikuspegi zehatz bat besterik ez digu ematen, nolabait. Jarrera indibidual bati baino ez dio erreferentzia egiten, eta, gainera, une jakin bati baino ez dio erreferentzia egiten, etorkizun ekonomikoaren barruan isolatuta. Izan ere, ezin dugu alde batera utzi beste eragile batzuen presentzia banakako erabaki orotan, ezta jarduera ekonomikoa hain sakon markatzen duen bilakaeraren alderdia ere. Deigarria egin behar zaiguna da jarduera honetan badagoela *mugimenduaren barneko printzipio* bat, etengabe berrabiarazteko aukera ematen diona eta, horren arabera, anplifikatzeari uzten ez diona, apoteosi misterioitsu eta urrunekoa lortzera bideratuta balego bezala.

Autoanplifikazio mugimendu horren hasieran dagoena *aurrea hartzea* da. Gizakia gai da oraindik existitzen ez denaren alde jarduteko eta etorkizuneko emaitzen alde ahaleginak egiteko, emaitza horiek lortzea erabat ziurtatuta ez badago ere. Gai da etorkizuna orainaren gainetik jartzeko eta oraingo asebetetzeari uko egiteko, etorkizunean problematika bat prestatzeko. Orainaren arbuioa etorkizunaren aurrerapenari lotuta dago, etorkizun horren izenean arbuizatzen baita oraina. Kontsumoaren ekonomia hutsa ez litzateke ekonomia izango, kontsumoa desberdintzen den unetik aurrera bakarrik existitzen da ekonomia. Horrela sortutako tartean (eta zeinua dirua izango litzateke), aukera berriak sartzen dituzten jarduerak inskribatzera datoz, lehen asmoen zentzua pixkanaka aldatzen dute eta asmo berriei eta ekimen berriei bidea irekitzen diete. Hori guztia ezinezkoa da aurrerapenaren errealitateari esker baino.

Baina, aurrerapenak, "Denboraren lodiera giza jardueran sartzean, agente singularraren esparruan beste agente batzuk ere sartzen ditu, haiekin batera beren aurrerapenak ekartzen dituztenak. Horrela, besteek zuzenean eta pertsonalki esku hartzen dute – indarkeriazko borrokan edo elkarrizketa desinteresatuan bezala –, baita zeharka ere, egoera ekonomikoaren osagaien bidez adierazitako asmoengatik"¹²³. Horrela, maila jakin batean finkatutako prezio batek, teoria klasikoaren arabera, arbitraje moduko bat adierazten du eragileek beren egoera propioa aurreikusten duten ikuspegien artean. Beraz, ez da aurrerakuntza singularra edo globala izan

¹²³ LADRIÈRE J., «L'éthique et l'économique», p. 216.

behar, *aurrerapenen interferentzia* baizik. Hortik sortzen da sistema bat non termino bakoitzak beste guztiak birbidaltzen dituen, prozesu zirkular baten arabera, non objektu baten irudia infinituraino birbidaltzen den ispilu-jokoa aurkitzen den. Izan ere, aurrerapen bakoitzak besteen aurrerapenen estimazioa dakar berekin, eta horrela bere baitan jasotzen ditu bere irudi propioaren irudi ezberdinak, gainerako aurrerapenek birbidali dioten bezala.

Aurrerapenak gurutzatzean, prozesu bat sortu eta mantentzen da, behin hasita, mugarik gabe jarraitu behar dena eta metagarria dena. Bakoitzaren proiektuak guztion proiektuetatik elikatzen dira, bakoitzak etengabe ikusten du bere ekintzarako aukera berriak sortzen, aldi berean beste bakoitzari aukera berriak eskaintzen laguntzen du. Edo, are gehiago, bakoitzaren ekintza, besteen ekintzetan berrabiarazia, berez ez zituen bertutez kargatzen da, eta gero eta proiektu zabalagoak sortzeko gai bihurtzen da, aurreko proiektuetako birtualtasunei eguneratze-eremu berri bat eskainiz beti. Horrela, aurrea hartzeari eta posible egiten dituen ikuspegi-trukeei esker, bakoitzaren eraginkortasuna biderkatu egiten da besteen eraginkortasunaren bidez, eta jarduerak etengabe anplifikatzen dira.

Adibidez, kapital-kontzentrazio bat gertatzen denean, esan daiteke aurrea hartzeko sistema asko bateratu egiten direla sistema horietan eta beste batzuetan eragina izango duten aukera berriak sortzeko. Adibide sinpleago bat: ondo antolatutako komunikabideak egoteak aukera ematen du haiek gabe posible izango ez lirakeen jarduerak garatzeko. Edo, are gehiago, baliabide energetikoak areagotuz gero, makina-tresnen ekoizpena areagotu egiten da, eta horrek, era berean, automobilen ekoizpena handitzea ahalbidetzen du, eta horrela jarraian. Horrela azaltzen da *biderkatze-prozesua*, jarduera ekonomikoa ezaugarritzen duela dirudien *auto-anplifikazio*-prozesua.

Hala ere, zehaztasun gehigarri bat gehitu behar zaio gure analisiari. Aurrea hartzeko sistemen elkarreraginen bidez, helburua ez da, nahiz eta hala iruditu, bestearekiko harremana, baizik eta *gauzekiko harremana*. Kontsumoari dagokionez interpretatu behar ez diren gauzekiko harremana: kontua ez da, besterik gabe, kontsumi daitezkeen objektuak lortzea, adibidez, elikagaia. Gauzekiko harremana zehazten duena aurrea hartzea da. Kontua ez da, batez ere, kontsumitzea; kontua, funtsean, *gauza xedatu ahal izatea* da. Bigarren mailako kontua da gauza hori kontsumitzeko edo gauza horren bidez beste zerbait lortzeko. Benetan axola duena gauzaren gainerako boterea da, ia ziurtasunez ziurta daitezkeen ahalmen-sistema batean inskribatu ahal izatea. Aurrerapenaren mekanismoaren bidez, gauza, bitartegabeko presentzian, bere itxaronaldiak ordeztzen du, eta, azkenik, bere zeinuak, zeinua baita gure itxaronaldia engainaturik geratuko ez dela ziurtatzen diguna. Kontsumoa bera etengabea eta etorkizuneko kontsumorantz bultzatua da.

Era horretan, besteak jarduera ekonomikoan esku hartzen badu, gauzekiko harreman baten bitartekari gisa egiten du, ez zuzenean beste batekiko. Ekonomian "zerbitzuak" deitzen dena ere ez da subjektutik subjektura harreman bat praktikan jartzea bezala interpretatu behar: besteak gauzetara birbidaltzeko baino ez du esku hartzen. "Zerbitzu" baten onura jasotzen duena egoera estrategiko onuragarriagoan dago, gauzen mundua kontrolatzeko duen ahalmenari dagokionez. Beraz, esan dezakegu ordena ekonomikoa *subjektuen arteko aurrerapenen sistema dinamiko* batek osatzen duela, eta sistema horren *helburua gauzen mundua bere erabilgarritasunean* (ez berehala izatean), dela berehala ("ondasunen" kasuan), dela modu bitartekoan ("zerbitzuen" kasuan).

4. Ordena ekonomikoa: egitura global autosufizientea

Baina, sistema ekonomiko bati buruz hitz egin badezakegu, eragile ezberdinen aurrerapenek ez dutelako ausaz oztopatzen, etengabeko inprobisazio moduko batean. Jakina, doikuntza batzuk etengabe berregin behar dira (prezioek ez dute gorabeherarik uzten), baina eraldaketa horiek beti egiten dira nolabaiteko egonkortasuna duten doikuntza-taula baten barruan. Mugikor dei ditzakegun doikuntzak aurrerapen-sistema zehazten duten mekanismoen arabera egiten dira. Sistema horrek bere mantentzearen eta, aldi berean, eraldaketaren baldintzak bereizten ditu. Dena zehaztugabe balego, ezin izango litzateke erabakirik hartu, eta ez litzateke ezer gertatuko, ez behintzat ezer eraginkorrik, sekuentzia bat ekar lezakeen ezer, berehalakoan deuseztatuko ez litzatekeen ezer. Eta dena determinaturik balego, aurrerapenak berak bere zentzu guztia galduko luke, ez litzateke mugimendurik, ez legoke espaziorik izen hori merezi duen jarduerarako.

Elkarrekintzak arautzen dituen mekanismoa erakunde gisa aurkezten da, eta erakunde horiek beraiek egitura global batean kokatzen dira, gutxieneko barne-koherentziako eskakizun jakin batzuen arabera. Egitura global hori aldakorra da, baina bere baitan egiten diren doikuntzen mende dagoen heinean bakarrik aldatzen da, berak osatzen duen koadroaren barruan. Aldaketa horiek nahiko motelak dira; berez, egiturak nolabaiteko zurruntasuna du, gutxieneko zurruntasuna, hain zuzen ere, zentzuzko aurrerapenak egin ahal izateko eta erabakiak koherentzia nahikoarekin hartzeko.

Eragile ekonomikoaren jarduera nahitaez sartu behar da egitura horretan, eta baldintza horrek aurrea hartu behar du eta eraginkortasun osoa izan behar du. Baina, hori dela eta, agentea prozesu batera arrastatuta dago, eta prozesu horren legeak azkeneraino iraun beharko du, agente ekonomiko izateari uko egin beharrean. Aurrerapenen doikuntzak arautzen dituen mekanismoak bere logika propioa du; jakina, logika inplizitua da, baina, horregatik, logika hori ez da hain

erreal, eta zientzia ekonomikoa saiatzen da ahal duen guztia azaltzen. Eta hori horrela gertatzen da, dela lehia-ekonomian merkatuaren logika, dela ekonomia zentralizatuan planaren logika.

Horrela, ordena ekonomikoak barne-helburu moduko bat hartzen du, erreferentzia orotatik ordena desberdin batera bereiz dezakeena. Sistemaren barne-logikak jardura bere koadroaren barruan hedatzen duten eragile ekonomikoak irents ditzake. Horiek, orduan, ez dira beren izaera propioa gainditzeko gai, eramaten duten prozesuarekin identifikatzen dira eta beren ekimenetatik etengabe sortzen diren eskakizunengatik gidatzen uzten diete. Gizakia, orduan, sortu duen mekanismoan murgiltzen da, espekulatzailerik edo estajanovista bihurtzen da, dirua irabazteko dirua irabazi nahi du, edo bere eginkizuna areagotu nahi du, handitzeko edo ekoizteko. Prozesu nihilista baten aurrean gaude, baina nihilismo moduko horrek badu partikular bat, bere buruarekiko erabat itsua dena. Eta ekoizpen hutseko gizakiak, oraindik justifikazioez arduratzen bada, bere burua konbentzi dezake seriotasun izpiritua gorpuzten duen bakoitzean, edo epopeia handi bat idazten duen bakoitzean, edo horretan gizateriak bere errealizazio gorena lortzen duen bakoitzean.

Zeren gauzez xedatzea baitu helburu, ez bitarte-gabeko izatean bertan, baizik eta bere eskuragarritasunean bertan, -eta hori aurrerapenaren ondorioz-, eragile ekonomikoa infinituraino doan metatze-prozesu moduko batek herrestan eramateko arriskua du, zeinaren izaera absurduak bere biktimak direnentzat ezkutuan egon besterik ezin baitu egin. Hemen dago ordena ekonomikoa bere izaeraren arabera bizi den autonomizaziorako joera baten erroa, zeinaren bidez une oro sistema autosufiziente bihurtu baitaiteke. Joera hori ez da inoiz agertzen egoera hutsean. Eragile ekonomiko bat besterik ez den gizona, eta hori besterik ez, zorionez abstrakzio bat besterik ez da. Izan ere, ezin da kontzientzia ezabatu edo haren izaera erroatik aldatu, hura perbertitu baino ezin da egin.

"Ordena ekonomikoa autonomoa bihurtu daitekeela esatea, ez da kontzientzia bere baitan ezaba daitekeela esatea, hau da, bere buruaren mozorro gisa eman daitekeela eta paradoxikoki, bere zoritxarrerako, bere izatea bere esklabotza zigilatu besterik egiten ez duen lekuan domeinuaren ilusioa emanez gauzatzen saia daitekeela esatea. Gauzaren gaineko boterea gauzaren menpekota da, ez askapena. Baina, hain zuzen ere, gauzaren menekotasun horren posibilitatea ordena ekonomikoaren funtsezko osagaia da. Eta guztiz eguneratzen ez den lekuetan ere, edozein mailatan presente eta aktibo egoteari uzten dio. Ekonomia etengabeko lilura-iturri da kontzientziarentzat, eta ez da erraza horretaz libratzea¹²⁴". Hemen

¹²⁴ ID., p. 220.

bila daiteke ordena ekonomikoaren eta ordena etikoaren artean dagoen disoziazioaren azalpena. Hortik uler daiteke ordena ekonomikoak nola izan dezakeen ordena etikoarekiko independente izateko asmoa, eta nola gertatzen den batzuetan uzi hori errealitate eraginkor bihurtzea.

5. **Ekonomiaren sustraitze etikoa**

Ordena ekonomikoak bere baitan ordena etikoaren aurkako altxamendu aukera iraunkorra daramala erakutsi ondoren, modu antitetikoan erakutsi behar da ordena ekonomikoak ordena etikoari sustraitzeko eremua eskaintzen diola. Printzipio etikoak ez dira printzipio hutsak. Giza jokabide eraginkor baten berri ematera bideratuta dauden neurrian baino ez dute zentzurik, beraz, egoera zehatzei dagokienez. Ikuspuntu horretatik esan daiteke ordena ekonomikoak materia bat ematen duela eta ordena etikoa gorpuzteko eremu gisa, neurri batean behintzat, gauzekiko harreman eraginkorra adierazten duen heinean eta gauzen antolamenduari dagozkion giza arteko harremanak martxan jartzen dituen heinean. "Esleitu zaion funtzioa betetzeko, beharrezkoa da arauak benetan argitu ahal izatea aurre egin diezaiekeen egoera zehatzei buruzko ekintza. Baina [...] araua, unibertsaltasuna duen aldetik, eskematizazio pareka da, egoera moten arabera. Eta egoera mota baten eta egoera zehatz baten artean badago distantzia bat, funtzio matematiko bat argudio bati aplikatzearen ereduaren arabera arau baten aplikazioa bururatzea eragozten duena"¹²⁵.

Gizakiak ezin du gizaki gisa bere ezaugarria den ondasuna lortu bitartekotza zehatzen bidez izan ezik, bitartekari horiek nolabait ere ematen baitiote ondasun horri bere sorburua, eta bitartekotza horien artean daude jarduera ekonomikoarenak. Edo agian gehiago esan beharko litzateke: kontzientziak, gizakiaren bereizgarri den determinazioak, ezin du bere baitara iritsi eta aktiboki bere burua kontzientzia gisa hartu, munduarekin duen harremana, hau da, gauzeekin eta beste kontzientziekin dituen harremanak, jokoan jartzen dituen bitartekaritzen bidez baino. Ez gara kontzientzia hutsak, gure bilakaera, kontzientzia duten izakiak diren aldetik, determinazioen menpe dago, eta horien papera ez guke gutxietsi behar, gure izaeraren benetako izaeraz engainatu nahi ez badugu.

Hori da etikaren autoritateak ordena ekonomikoaren gainean oinarritzen duena. Gizon ekonomikoa abstrakzio bat besterik ez da, eta abstrakzio hori egiteak ordena ekonomikoaren berezko perbertsioa adierazten du. Baina, egiatan, jarduera

¹²⁵ LADRIERE J., «Éthique et situation» en IB., *L'éthique dans l'univers de la rationalité*, op. cit., p. 47.

ekonomikoan, beste edozein jardueratan bezala, gizakia da aurrean dagoena, gizakia kontzientzia gisa, horrek inplikatzeko duen guztiarekin, kontzientziaren izateko moduak eskatzen duen guztiarekin. Gizakia ulergarritasunaren, askatasunaren eta maitasunaren exigentzia baldin bada, edo amaigabeko irekitasunaren exigentzia besterik ez baldin bada, ez da hori bakarrik bere burua bere aurrean izatearen araztasun erreflexiboan, eta baita gauzekiko bere harremanaren abagune ezberdinetan ere, eskakizun horrek agertu eta inspiratu behar ditu bere jokabideak.

Hala ere, ikuspuntu jakin batzuen arabera, ordena ekonomikoa, autonomizatzeko duen joeraren arabera, ordena etikoarekin gatazkan agertzen bazaigu ere, ezin dugu baztertu aldi berean, beste ikuspuntu baten arabera, ordena etikorantz bideratzea dakarrela ikustea. Jarduera ekonomikoak ikuspegi jakin baten barruan kokatzen gaitu beti: ezin gara globaltasunaren ikuspegi kolpetik sartu, sistema ekonomikoaren barruan dugun funtzioa gure gain hartzera behartuta gaude, aurkezten zaigun moduan. Nolabait, funtzio hori beste batengatik alda dezakegu, baina betetzen dugun posizioa beste posizio batzuetatik baztertzailea da beti, eta egoera antagonista batean jartzen gaitu beti, beste posizio batzuen aldean. Etikak, aitzitik, unibertsean kokatzen gaitu. Haien eskakizunek, beste posizio posible batzuk baztertuko lituzketen jarrerak zehaztu beharrean, erabateko balioa dute, eta jarduera ekonomikoak gizartearen sortzen duen posizio-aniztasun guztia gainditzeko dute.

Baina ezinezkoa da unibertsean kolpe batez ezartzea. Zuzenean lortu nahi den unibertsal bat ez litzateke orokor den huts bat besterik, asmo hutsaren moral bat definitzen duena, ez moral bizi eta efektibo bat. Beraz, unibertsean etikoaren haizearekin beti partikularitasunak markatutako egoerak animatzeko bidea aurkitu behar da; edo, gauza bera dena, orokortasun osoa, existentzia errealean konkretutasunean ainguratua, lortzea ahalbidetu behar duten bitartekaritzak aurkitu behar dira. Ordena ekonomikoak, hain zuzen ere, bitartekotza horiek ematen dizkigu -ez modu eksklusiboan, baina bai bere erara eta bere planean-, bere baitan unibertsalizazio-prozesu bat dakarrelako. Mugimendu metatzaileak, hain zuzen ere, jatorrian agertzen den talde mugatuaren muga estuak apurka-apurka gainditzera garamatza, gero eta parte-hartzaile-zirkulu zabalagoa irabazteko eta haien artean elkartasun eraginkorra sortzeko, elkarreragin esperimendu eta etengabe mugimenduan jarri gabe. Ordena ekonomikoak berez dakar gizarte unibertsal baten etorrera.

Baina dena delako orokortasuna ez da oraindik orokortasun etikoa. Berak, ordea, bere ordenan sinbolizatzen du, eta bideak prestatzen dizkio. "Eta hau bi modutan egiten du. Kontzientzia etikoari bere izaera orokorrean eguneratze-eremu bat ematen dio, nolabait bere neurritik dagoena, eta kontzientziaren iratzargailu gisa

eragiten dio berezitasun oro gainditzen duen izatearen dimentsio bati ¹²⁶. Hala ere, bere buruari galdetzen dio nola eragin dezakeen unibertsaltasun batetik bestera igarotzeak.

Lehenik eta behin, azpimarratu behar da ordena ekonomikoaren berezko unibertsalizazio-prozesua nolabait itsua dela. Dena gertatzen da ordena ekonomikoa barne-mugimendu batetik animatuta balego bezala, zeinak xede batera eramane behar baitu, zeinaren izaera ez baitu inolako argitasunik, eta ezin baitu helburu gisa esplizituki eduki, eta, hala ere, beste ordena baterako urratsa prestatzen duen ukitu-puntu gisa irudikatzen baitu. Ordena ekonomikoa, ordena etikoari dagokionez, beharrezko bitartekotza horretan benetan bihurtu ahal izateko, prestatzen duen horretara benetan irekita egon behar du, berekin dakarren orokortasuna bere zentzuan, beste termino batzuetan, argitu behar da, kontzientziara eramane behar da. Baina hori ezin da plan ekonomikoan bertan egin. Beharrezkoa da bitartekaritza berri bat, non bitartekaritza ekonomikoa inskribatuko den: bitartekaritza politikoa.

6. Politikaren arloko bitartekaritza

Hain zuzen ere, ordena politikoan, giza arteko harremanak kontzienteki eramane dira beren unibertsaltasunera, non berezitasunak – gizarte-gorputzaren barruan funtzio jakin bat gauzatzeari lotuak – gaindituta baitaude, horiek hartzen dituen eta, aldi berean, zentzua ematen dien osotasun batean. Beraz, ordena politikoan -eta ordena horretan, bakar-bakarrik -, gizartearen orokortasun inplizitua, ordena ekonomikoaren barne-higidurak sortua, bere buruaz kontziente izan daiteke eta orokortasun gisa era daiteke. Ordena politikoaren bitartez, ordena ekonomikoaren unibertsaltasun inplizitu hori ordena etikoaren unibertsaltasun esplizituan era daiteke, non, alderantziz, exijentzia moralak formaltasun ekonomikoak aurki ditzakeen eta ordena ekonomikoaren berezitasuna eta partzialtasuna bere unibertsaltasunera tolestu. Beharrezko topaketa hori *erakunde juridikoen* mailan egin daiteke, komunitate politikoaren eta komunitate horren formaren arabera.

Horrela, ordena ekonomikoak bizi duen autonomiaren tentazioari ihes egin diezaioke. Bere baitara eramane du bere baitatik haratago doan zerbait, beste ordena bat iragartzen duena eta kontzientzia baten eragiketak markatzen dituen, zeina ez baita gauzeekin soilik erlazionatua, nahiz eta aurrerapenaren birtualtasunean izan. Aldi berean, ordea, iragarpen horriitsu egoteko, bere baitara atzera egiteko eta kanpoko luzapen oro mozteko aukera du. Autosuperazioaren mugimendu inplizitu

¹²⁶ LADRIÈRE J., «L'éthique et l'économique», p. 223

hori eguneratzea da kontua, eta, beraz, ordena politikoari dagokio eguneratze hori gauzatzea. Hemen nahimena zoriarekin lotzen da, inplizituki esplizituki izatera pasatzen da, proposatzen diren helburuei buruz kalkulaturako meditazioak, horien abantaila eta eragozpenak, horiek lortzeko bitartekorik arrazoizkoenek mekanismoan konfiantza duen epe laburreko jardueraren lekua hartzen dute, eta, horren gidaritzapean utziz, fruiturik miragarrienak itxaroten ditu. Ordena ekonomikoan oinarritzen den egitatezko intersubjektibitatea intersubjektibitate kontziente eta maitatuan oinarritzen da, eta, horrela, zuzenbidearen intersubjektibitatearaino altxatzeko gai bihurtzen da, non etikak kontzientzien artean ezarri beharreko harreman-araubidea irakurtzen duen, kontzientzia horietako bakoitzak infinitu murriztezina baitarama.

Jarduera ekonomikoen amaiera komunitatearen bidez gauzatzen da. Komunitatearen bitartez, jarduera horiek, azken batean, pertsonen berezko bokaziorako balio dute. Hori dela eta, komunitate honen ordena politikoan izena ematera datoz. Edozein egoeratan, azkenean, pertsona gisa (eta ez jada eragile ekonomiko gisa) begiratzen zaion bakoitza bera da, egoera partikular hau komunitate osoarekin lotzen duen lotura kontzienteki eta nahita atzematen den unetik aurrera. Bakoitzak beste guztientzat egiten du lan, eta guztion lanari egiten dio mesede. Horrela bakoitzak bere burua aurkitzen du, baina beste guztien bitartez, komunitatearen bitartekaritzaren bidez. Pertsonen batasuna, non ordena etikoaren agerpena amaitzen den, beren jarduerak lotzen dituzten solidaritateetan prestatzen da, eragile ekonomiko diren aldetik, eta, bitarteko gisa, eragile berezien ikuspegi partikularrak komunitatea osorik bizidunean integratzearen bidez gauzatzen da. "Harreman politikoaren bidez – Zentzurik gorenean ulertuta – Pertsonen arteko harremanak harreman ekonomikoetara bideratzen dira, eta, aldi berean, erlazio horiek gainditzten dituen eta zentzua ematen dien erlazioetat hartzen dira. Harreman politikoek zerbait gehitzen diete, baina isilpean bizi direlako baino ezin dute egin. Ekonomiaren higiduran, unibertsal etikoaren gela sekretu hori da aldi berean ulertu behar diguna zergatik higidura horrek azkenean bere baitatik haratago daraman autoanplifikazio bat dakarren, eta zergatik dakarren perbertsio-posibilitate bat geldialdi soil bat edo ahanztura soil bat baino gehiago dagoen tokian

"¹²⁷.

7. Demokraziaren behar etikoa

Hala ere, integrazio bikoitz horren perspektiba aurkezten zaigun aldi berean – Arlo ekonomikotik arlo etikora, politikaren bidez –, haren mugak markatu behar

¹²⁷ IB., p. 225-226.

dira. Ordena ekonomikoak autosufizientziari ihes egin badiezaioke ere, onartu behar da ordena ekonomikoa eta ordena etikoa ez datozela bat. Bereizketa benetako bereizketa da, eta ezerk ez digu uzten baieztatzen edozein bitartekaritzak bete lezakeenik bereizketa hori.

Bereizketa hori bete ahal izateko, beharrezkoa da itxuraz gure irismenetik kanpo dauden bi baldintza eginda egotea. Alde batetik, beharrezkoa litzateke prozesu ekonomikoa bere osotasunean ezin hobeto ulertzea, hau da, jarduera ekonomikoaren esparrua erabat arrazionalizatzea. Bestalde, egitura erabat barneratu beharko genuke, kanpotik dakarrena guztiz berreskuratu. Baina dena gertatzen da beti errekupeazio horren norabidean joan behar bagenu bezala, baina inoiz ez lortzera kondenatuta egongo ginateke. Horregatik, esijentzia etikoaz hitz egiten da, eta ez etikaren apoteosiaz.

Berreskurapen horretatik infinitura banatzen gaituen tartea politikak betetzen du. Hemen benetan jokatzen da ekonomiaren zoria, azken batean ematen zaion zentzua. Politikan, balioak aukeratu eta horiei erantzuten zaie, horiei aurre egiten zaie, balioak aukeratzen dira eta haien gorpuztea erabakitzen da. Ordena ekonomikoa ez da guztiz iragazkorra; ez da guztiz ulergarria, ezta erabat xaflakorra ere. Argitasun ezaren eta erresistentziaren gunea da, nahitaez kontuan hartu behar duguna eta inoiz egokitzen jo ezin ditugun doikuntzak etengabe egitera behartzen gaituena.

Jakina, ordena politikoaren berezko erresistentziak ere badaude; azterketa oso batek kontuan hartu beharko lituzke. Baina, are gehiago, horren abstrakzioa egin daitekeela suposatuz, balioei buruzko adostasuna dagoela suposatuz, haien gorpuztearen arazo praktikoa, edo zehatzago, ordena ekonomikoaren bidezko oroitzapenarena, arazo latza da oraindik ere. Arazo horrek ez dakar a priori konponbiderik, beti arazo berri gisa aurkezten baita. "Horregatik hitz egiten da esparru politikoaz, zuhurtziaren berezko esparruaz bezala. Horrek esan nahi du, ikuspegi praktikoa batetik, egoera horietan tartea egon behar dela eztabaidatzeko eta erantzuteko. Eta ohar horrek adierazten du zein den demokraziaren forma politikoak ikuspegi horretan har dezakeen zentzua. Balioa ez dago kolpe bakar batez emana, behingoz. Bilatzen da, eta ezin da harengana hurbilketa batzuen bidez baino hurbildu. Aurkariak bitartekarien papera jokatzen dute bilaketa horretan "¹²⁸.

Har daitezkeen erabakiak ez dira inoiz guztiz arrazionalak eta egokiak. Hain zuzen ere, datuek iluntasun erlatibo bat dakartelako, haiei buruz egiten diren judizioek ziurgabetasun erlatibo bat dutelako inguruan, beharrezkoa da hautaketa batean esku hartzea, eta hautapen bat beharrezkoa den tokian, ona da borondate

¹²⁸ IB., p. 227.

partikularrei determinazioa hartu aurretik aurre egin ahal izatea, arbitrariotasuna saihestu nahi bada. Horrek arriskuak dakartza, argi eta garbi. Baina arrazoiaren eta zentzuaren itxaropena arrisku horretan dago. Horren bidez, balore etikoen etorkizuna jokutzen da, eta determinazio ekonomikoen urrats zaila gauzatzen da, gizakiak bere benetako aberria aurkitzen duen xedeen erresumarantz.

8. Gure egungo gizartea

Gaur egun, gure gizarteetan, ekoizpen-jarduerak bitxiki (eta faltsuki) beren dimentsio moraletik kanpo geratzen direla dirudi, dogmatikoki "dekratatzen" delako esparru horrek ez duela ia zerikusirik moralarekin. Eta ez luke horrela izan behar. Ekoizpen jarduera ezberdinek eta anitzek ez lukete izan behar irabazizko jardueren tokia bakarrik, giza beharrak asetzen dituzten giza jarduerak baitira. Eta giza jarduera orok du erresonantzia etiko bat, arestian adierazi den bezala. Edozein giza jarduera produktibo edo enpresarialak (elikadura-ondasunena, etxebizitzarena, ekipamendu-ondasunena, punta-puntako teknologiena) edo zientifikoak balio beharko luke, azpimarratzen dut, giza beharrak asetzeko. Eta, gainera, gizaki guztien giza beharrak. Horrek izan beharko luke bere jarduteko iparra. Funtsezko irizpide horretatik abiatuta, produkzio-jardueren funtzionamendurako eredu egokiak pentsatu eta ezar daitezke. Nik ez dut "errezeta" moralik emango alor horretan, ez baitira existitzen, baina sakontasunez eta sorroztasunez pentsatu beharko genuke horretan.

Profusioz eta makalkeriez esan ohi da, logikoena eta normalena balitz bezala, ezin dela atera merkatuaren logikatik, eskaintzaren eta eskariaren legetik, antolaketa ekonomiko kapitalistatik. Baieztapen horren aurrean, hainbat argudiorekin erantzun behar da. Lehenik eta behin, beharrezkoa da adieraztea sistema ekonomiko kapitalista ez dela beti existitu. Historian zehar, ekonomia antolatzeko beste modu batzuk egon dira, nahiz eta sarritan okerragoak izan diren. Bigarrenik, produkzio-modu alternatiboak aipatu behar dira, ekonomiaren plangintza sozial eta politikorako eredu bat planteatu dutenak. Pentsa dezagun antolaketa ekonomiko sozialista SESBeko eta Europa ekialdeko herrialdeetako sozialismo burokratikoan degeneratu zuela, baina munduko beste latitude batzuetan mantentzen dela, eta, gutxiengoan bada ere, ekonomia eta mundua birkonfiguratzeari bilatzen duela.

Azkenik, azterketa ekonomiko ugari erakusten dute ez dela egia merkatu askatasun hutsa dagoenik. Ekonomiaren eta munduaren errealitatean, potentzia ekonomiko handiek protekzionismoa dute beren merkatuetarako sarbideetan, protekzionismoa eta diru-laguntza daude beren barneko nekazaritza-ekoizpenetarako, edo industria- eta finantza-korporazio handiek botere handia dute merkatuaren dinamikan. Azken batean, herrialde menderatzaileak eta menpeko edo

menderatutako herrialdeak daude. Beraz, gero eta mundu desorekatuago eta bidegabeago baten errealitatearekin topo egiten dugunean, Iparraldea nagusi eta Hegoaldea menpeko izanik, ezin dugu nahi gabe utzi munduko ordena ekonomiko berri bat egituratzea, jarduera ekonomikoak planetako biztanle guztientzat beste modu bidezkoago eta solidarioago batean antolatuko dituen.

Xavier Zubirik adierazi zuen bezala, animaliek beren inguruneari, estimulu fisiko-biologikoei, modu biologikoan *egokitzen* zaien portaera dute. Gizonak, ordea, ez daude doituta, beren ekintzak aske aurkezten zaien errealitatera egokitu behar dituzte. Ondorioz, zer egin eta nola egin aukeratu behar dute. Eta hautatzeak esan nahi du planteatu egin behar dela zer arau moral onartu behar diren baliozkotzat giza existentzia eta gizakien arteko bizikidetzara arautzeko, eta, horretarako, ezin da beste aukerarik izan, giza intersubjektibitatearen barruan *argudioen bidez oinarrituak* izatea baino. Kantek adierazi zuen bere gogoeta etikoaren helburua ez zela irizpide moral gehiago, arau moral gehiago ematea, baizik eta modu kritikoan gogoeta egitea ikusmolde moralen baliozkotasunaren oinarriari buruz, printzipio moralak oinarritzeko irizpide egokiak ezartzeko, unibertsalki partekatuak izan zitezen. Hausnarketa etiko kritikoak printzipio etiko bat adieraz dezake giza ekintzaren funtsezko perspektiba gisa, arrazionalki justifikatua eta koherentziaz oinarritua izan daitekeena. Funtsezko printzipio hori da niretzat pertsona guztien errespetu absolutu eta baldintzatu gabearen moralik gorena, pertsona guztien giza askatasun guztien sustapenarena.

Krisi eta harridura garaian gaude azken hamarkadetan gertatu diren aldaketa sozio-politiko eta ideologikoen ondoren. Eraldaketa horien ondorioz, beharrezkoa eta premiazkoa da sozialismoa, haren proposamen ideologikoak eta planteamendu politiko eta ekonomikoak birpentsatzea, planeta-mailan emantzipatuagoak dauden pertsonak eta gizarteak bilatzeko. Sozialisten, komunisten eta anarkisten arteko zatiketa "zaharrak" hautsi egin dira. Kontu asko birpentsatu behar dira: sozialismoa eta demokrazia, merkatu ekonomia eta plangintza kolektiboa, mundu merkatu kapitalista eta alternatiba sozialistak, sozialismoa eta emantzipazio nazionala, sozialismoa eta kultura bereiziak, sozialismoa eta erlijioa... Sozialismoaren etorkizuna, hain zuzen ere, birplanteamendu berrien eta egoera sozio-politiko eta ekonomiko berrietara egokitutako praktika berrien mende dago. Askatasun, berdintasun eta anaitasun kontzeptu zaharren birdefinizio sozialista beharrezkoa da.

Giza erantzukizunari buruz hausnartzen dugunean, arrazoiak eta borondatea batzen ditugu. Biak mobilizatu behar dira arduraz eta eraginkortasunez jokatzeko. Baina itxaropena ere indar guztiekin mobilizatu beharko genuke. Arrazoi-itxaropen bat edo "arrazoi itxaropentsu" bat ere aldarrikatu behar da. Itxaropen hori duenak edo nahi duenak bakarrik izango du aukera zentzu berriak, argi-zuloak eta

emantzipazio-horizonteak aurkitzeko, ekintza humanizatzaileantz eraman dezaketenak. Erronka da *gure kulturak eta zibilizazioa birsortzea*, haien aukera humanizatzaile guztiak garatuz eta haien praktika deshumanizatzaile eta zapaltzaileei aurre eginez. Kontua ez da soilik munduko ordena ekonomiko berri bat sortzea, baizik eta zibilizazio berri bat ezartzea. Horregatik, garrantzitsua da egiturazko bidegabekeria salatzea, baina berebiziko garrantzia du, halaber, alternatiba sozial eta politikoak ezartzeko proiektu zehatzak egitea, eredu alternatibo posibleak. "Errealismo eraikitzailea" da bidegabekeriaren salaketaren beharrezko beste aurpegia. Ignacio Ellacuríak honela zioen: "Funtsezko beste urrats bat geratzen da: lanaren zibilizazio bat posible egingo duten eredu ekonomiko, politiko eta kulturalak sortzea, kapitalaren zibilizazio baten ordezkoko gisa. Eta hemen mota guztietako intelektualek, hau da, teoriko kritikoek, erronka eta zeregin atzeraezinak dituzte. Kritikarekin eta suntsiketarekin nahikoa ez, eta benetako alternatiba izango den eraikuntza behar da "¹²⁹.

Sakonki pentsatu beharko genuke giza errealitate errukigabe bat. Jarduera profesionalak pertsonen bizitza zehatzetik gehiago urruntzen direnean, egiten dugunaren giza muina eta gure erantzukizunaren zentzua gal ditzakegu. Besteen aurpegi zehatza ikusteari uzten diogunean, besteek beren beharretan, kezketan eta itxaropenetan jartzen gaituzte zalantzan. Giza izerdia galtzen da, eta giza emaria. Eta erraz eror gaitezke arduragabekeria, ahal duenak salbatzean, zinismoan edo arinkerian. Gaur egun, gure euskal gizartean oraindik %10etik gorako langabezia dagoenean eta biztanleriaren zati handi bat egoera problematiko eta babesgabetasunera kondenatzen denean (gazteen %35-40 egoera horretan egonik eta emakumeengan eragin handiagoa izanda), bidegabekeria soziala dago, eskubide ekonomikoak ez direlako guztiengana iristen. Horri Caritasen azterketa soziologikoek emandako datu batere susmagarriak gehitu behar zaizkio: zortzi milioi espainiar pobrezia mailaren azpitik daude. Eta horrek esan nahi du ezinbestean egongo direla tentsioak, frustrazioak, liskarrak.

Denok ikusten dugu nola maiz ixten diren lehiakorrak eta errentagarriak ez diruditen enpresak. Baina egoera horren kostuak jasateko orduan, zamen banaketa irabaziak banatzeko moduaren kontrakoa gertatu ohi da. Langile edo enplegatuak bere lan indarra besterik ez du; aldiz, kapitalaren zati bat eta etekinak transferitzeko beste irtenbide batzuk bilatu ditu: beste enpresa batzuk sortzea, bere senideei enpresaren ondasunak transferitzea,... Lan-kontratu prekarioen, gaizki ordaindutakoen eta egonkortasun-estaldura gutxikoen errealitateak gora egiten du

¹²⁹ ELLACURÍA I., «El desafío de las mayorías populares», en *Estudios Centroamericanos*, 493-494 (1989), p. 1078.

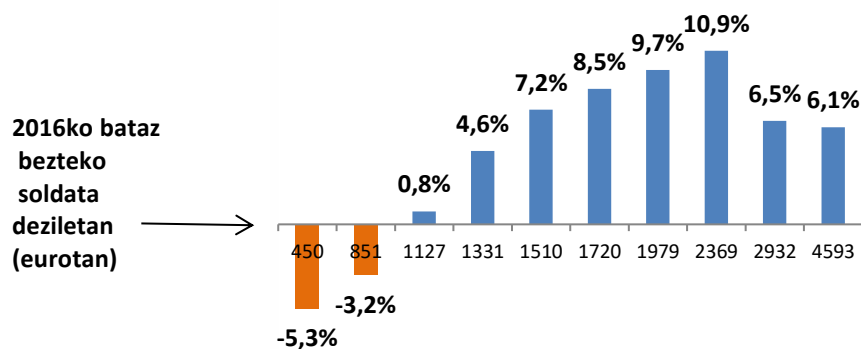
urrats zorrotzetara, eta "pragmatikoki" onartzen da haien existentzia; izan ere, dagoena da, bizi egin behar da, ez dago beste aukerarik, onartu edo kalean geratu behar da, eta abar.

Horregatik, guztiz beharrezkoa da guztiontzako enplegu-irteerak bilatzea eta gizarte-bazterketa desagerraraztea. Gobernuak eta indar sozialek helburu hori lortzeko aukera izan behar dute. Eta hori egiten ez den bitartean, esan ahal izango dugu ez dagoela justizia sozialik, nahiz eta egoera onargarria izan biztanleriaren %80rentzat. Ezin dugu onartu biztanleen bi herenak bizi diren gizarte batera joatea. Ezin dugu onartu gizarte dual bat ezartzea. Ezin dugu onartu jendearen heren batek bere eskubide ekonomikoak islatuta eta gauzatuta ez ikustea. Horri aurre egiteko, arlo horretako profesional guztien ahaleginak eta adimena erabili behar dira: politikarienak, ekonomialarienak, ingeniariarenak... gutxienez, indar ekonomiko eta sozialen logika gupidagabe horrekin ados ez daudenenak. Horretara deitzen ditugu bizitza justu eta duin baten aldeko ekintzaile sozial guztiak.

ERANSKINAK

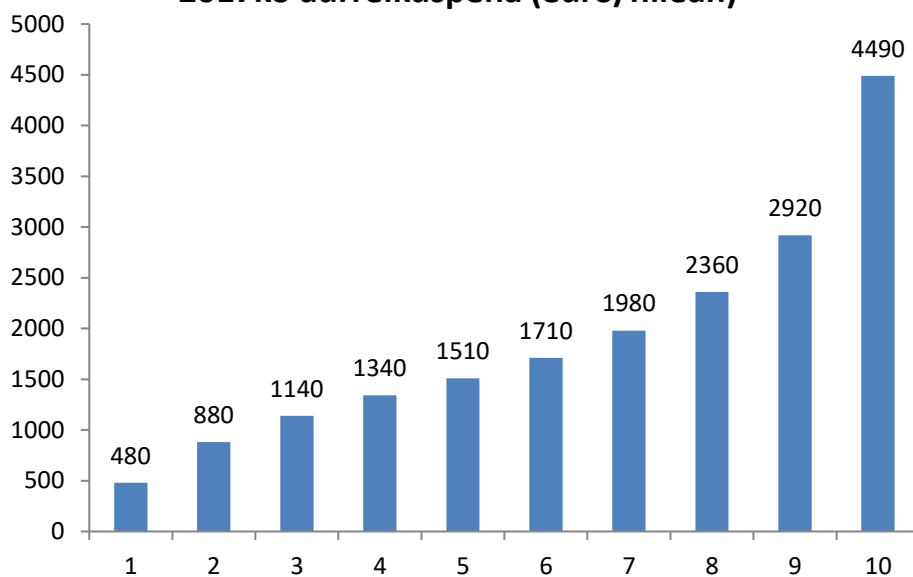
Eranskina 1

Euskadi: 201ko bataz besteko soldata dezilen arabera, eta 2008tik izandako igoerak

Tomas Arrietak, LHK-ko presidenteak, 2018ko uztailaren 12an "El Correo" egunkariari azaldu zionez, soldata altuenen eta baxuenen arteko soldata-arrakala gero eta handiagoa izatea kezkatzeko arrazoia da; horregatik, "*Arlo horretan berdintasun handiagoa lortzea da aurrean dugun erronka handienetako bat*". LHK-k goian azaldutako grafikoa azaldu zuen 2008tik 2016ra soldaten bilakaera alderatzeko. Ikusten denez, soldata baxuenak jaitsi egiten dira, eta altuenak igo.

Espainia. Dezileko bataz besteko soldata : 2017ko aurreikuspena (euro/hilean)

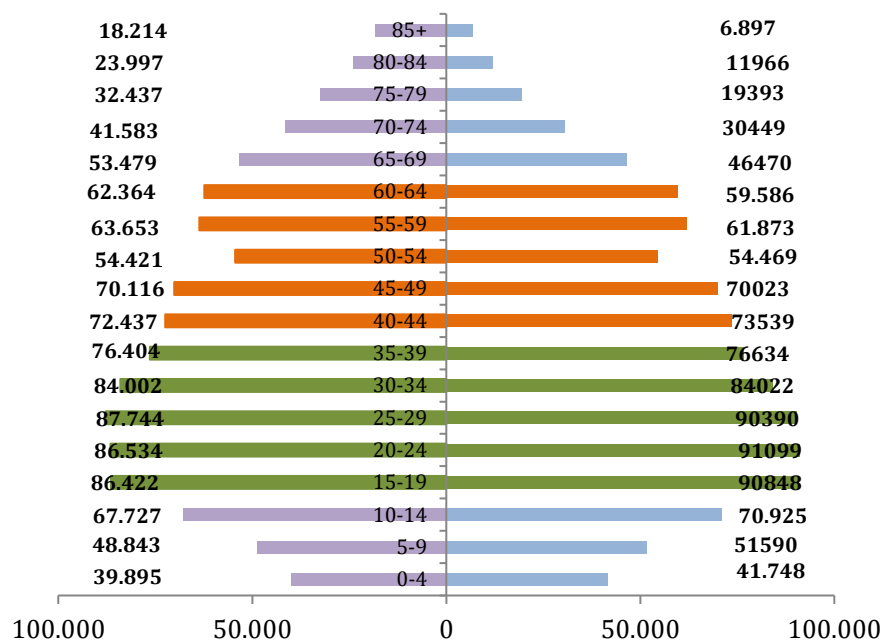

Iturria: Enplegu nagusiaren soldatei buruzko urteko Adecco-ko VI. monitoria

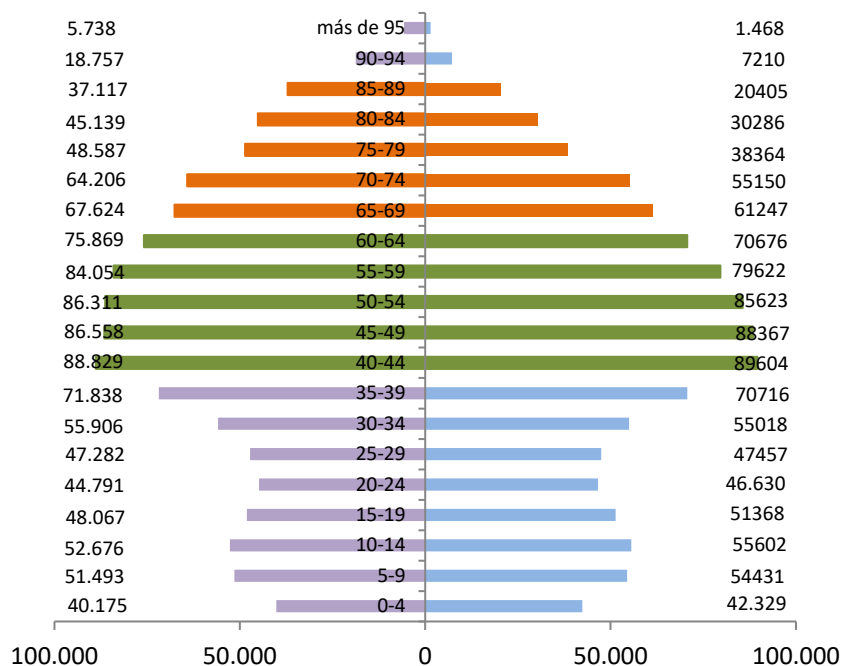
Eranskina 2a

EAEko biztanleriaren piramidea, bosturtekoen arabera taldekatuta
(ENIren datuen arabera)

(1) EAE: 1993 (duela 25 urte)

(2) EAE : 2018

Taula 1	15-39	Babi- Boom Belaunaldia	40-64	65 edo +
Gizonak	432993		319.490	115175
Andreak	421106		322.991	169871
Guztira	854106		642.488	284385

Taula 2	15-39	Txanda Belaunaldikoa negatiboa	40-64	65-90
Gizonak	271.189		413892	205452
Andreak	267.884		421.621	262637
Guztira	539.073		835.513	468815

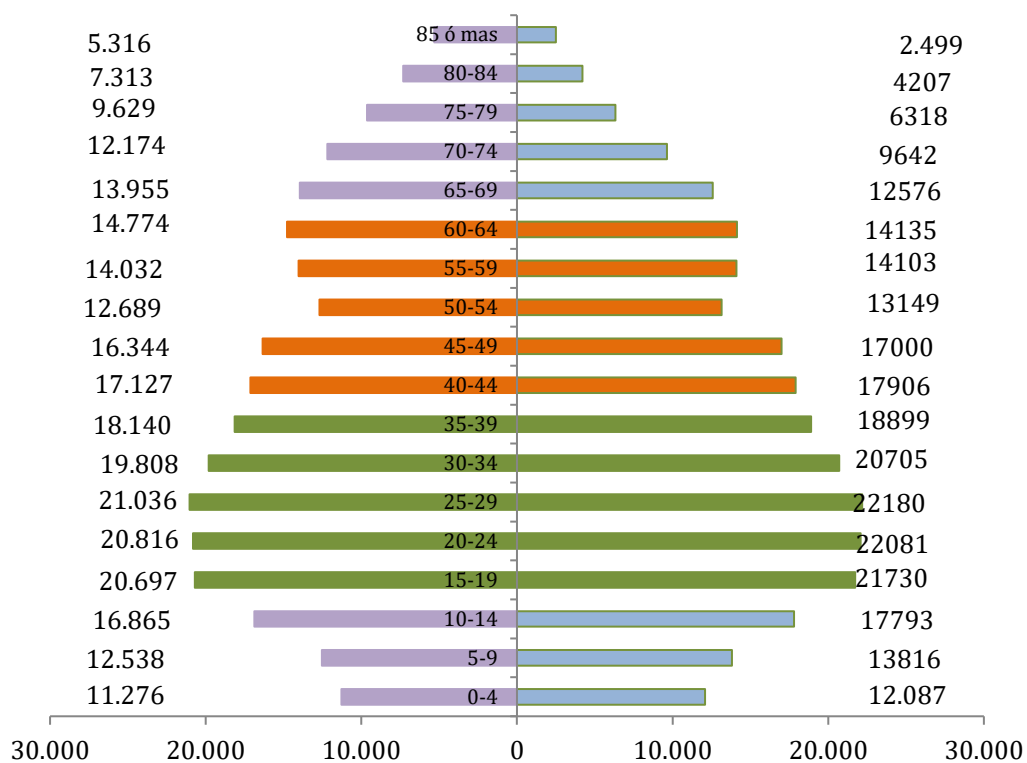
Iturria: piramidea eta taulak geuk egindako, ENIren datuekin

Piramideetan eta datu koadroetan, 25 urte hauetan ikusten dugun bezala, belaunaldien arteko txanda, negatiboa da, bai EAEn bai Nafarroan. Horregatik, belaunaldien arteko urteroko defizita 11.100ean dago. Hala ere, lan-munduan 7.500 kide inguru nahikoak izango dira. Hau da, gazte kohorte guztiak ez dira nahikoa izango datozen 25 urteetan erretiroak betetzeko. Gero, joera alderantzizkoa izango da, baby-boomaren belaunaldiak pasatzen diren heinean. Bestalde, 65 urtetik gorakoak biztanleriaren %20.9 dira, nahiz eta pentsiodunak %25 izan. Hemen ere agerian geratzen da biztanleria landunaren gaia; izan ere, 55 urtetik gorako pertsona aktiboen %15 langabezian daude, eta gehienek laguntza-prestazioak jasotzen dituzte.

Eranskina 2b

Nafarroako biztanleriaren piramidea, bosturtekoen arabera taldekatuta
(ENIren datuen arabera)

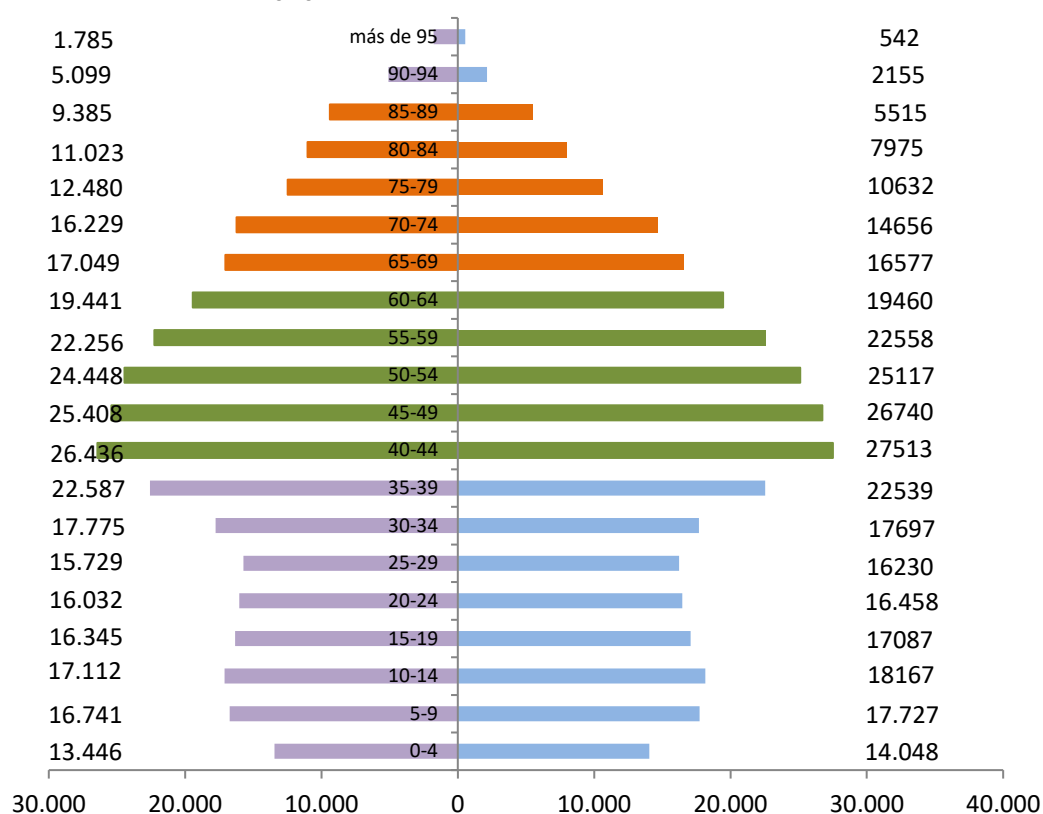
(1) - Nafarroa 1993 (duela 25 urte)

Taula 1	15-39		40-64	65 edo +
Gizonak	105.595	Babi- Boom Belaunaldia	76.293	35.242
Andreak	100.497		74.966	48.387
Guztira	206.092		151.259	83.629

Iturria: piramidea eta taulak geuk egindako ENIren datuekin

(2) Nafarroa: 2018

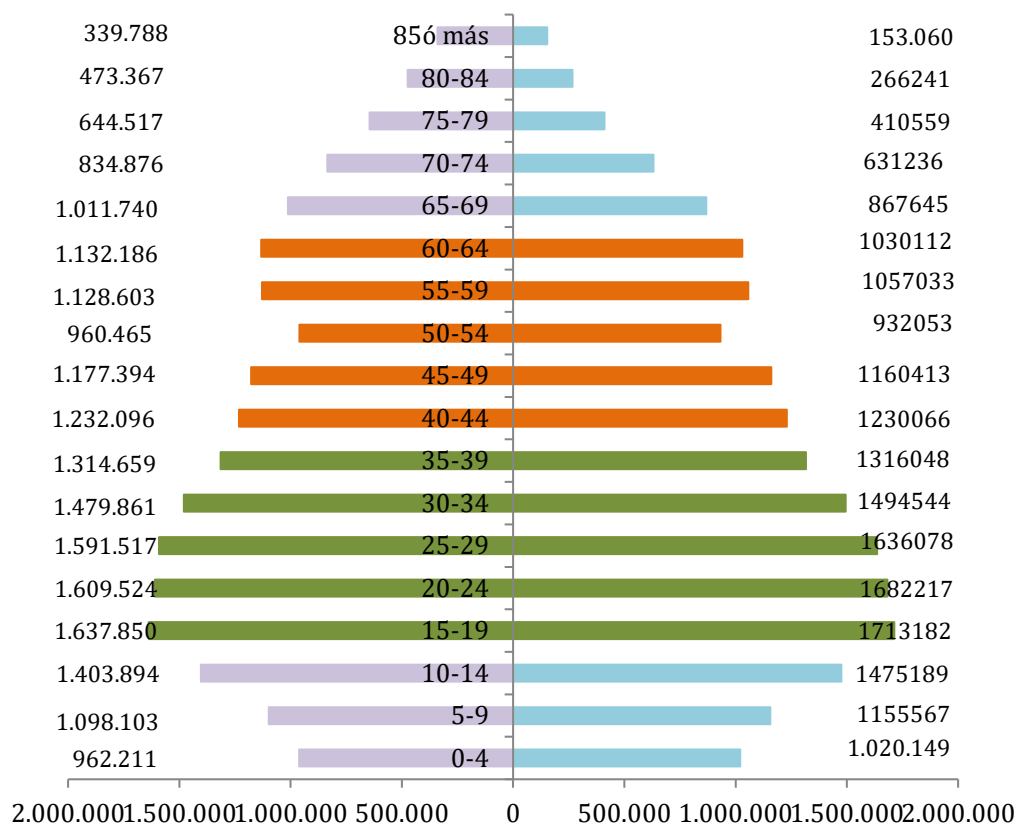
Taula 2	15-39		40-64	65-90
Gizonak	90.011	Txanda Belaunaldikoa negatiboa	121.388	55.355
Andreak	88.468		117.989	66.166
Guztira	178.479		239.377	121.521

Iturria: piramidea eta taula geuk egindako ENIren datuekin

Eranskina 2c.

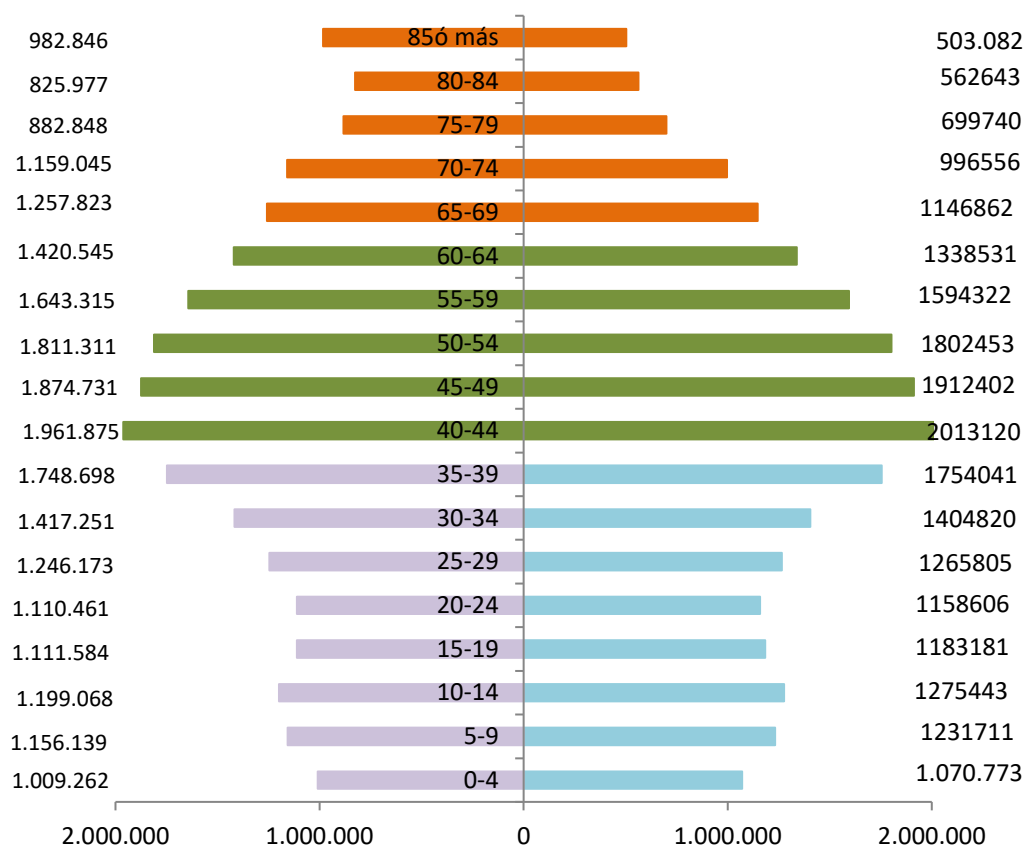
Baby-booma Espainian

(1) Espainia: 1993 duela25 urte)

Taula 1	15-39	Babi- Boom Belaunaldia	40-64	65 edo +
Gizonak	7842069		5409677	2.328.741
Andreak	7633411		5.630.744	3.304.288
Guztira	15475481		11040421	5.633.028

(2) Espainia:2018

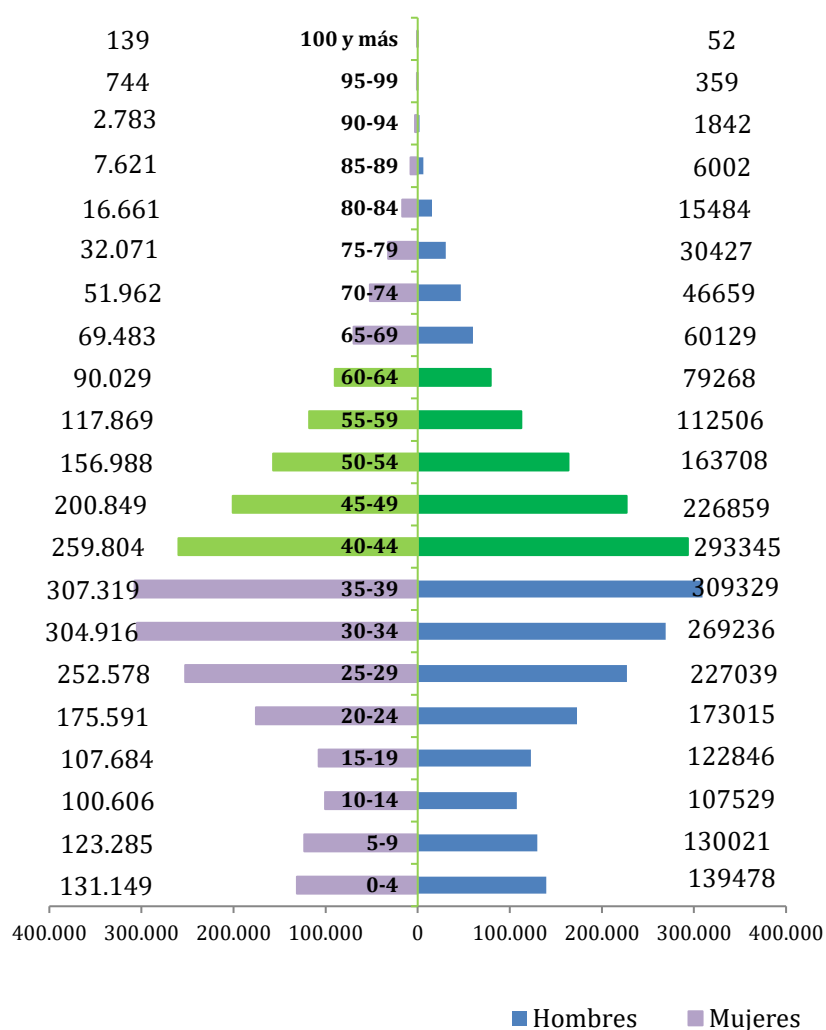

Taula 2	15-39	Txanda Belaunaldikoa negatiboa	40-64	65-90
Gizonak	6766453		8660828	3.908.883
Andreak	6634167		8711777	5.108.539
Guztira	13400620		17372605	9.017.422

Iturria: piramidea eta taulak geuk egindako ENIren datuekin

Eranskina 2d

Atzerritarak 2019ko urtarrilaren 1ean

Taula 2	15-39	40-64	65 edo +	0 -100 edo +
Gizonak	1.101.465	875.686	160.954	2.515.133
Andreak	1.148.088	825.539	181.464	2.510.131
Guztira	2.249.553	1.701.225	342418	5.025.264

Eranskina 3

Azken eguneko afiliatuen banaketa, adinaren eta generoaren arabera

Sistema Guztira(1)

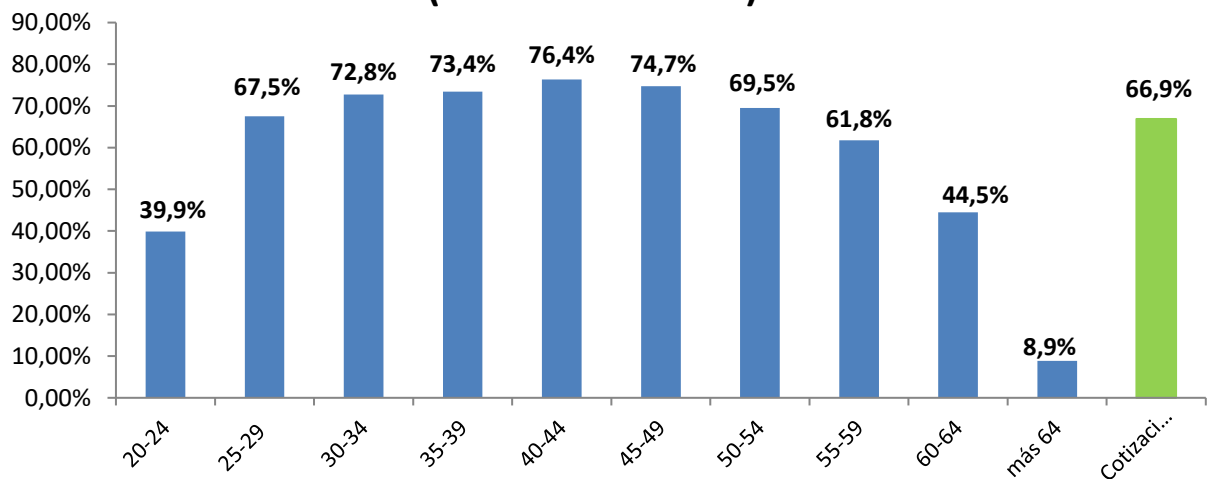
2019 apirilak 30

GENERO ADINA	GIZONAK	ANDREAK	EZ DA ZEHAZTEN	GUZTIRA
16 - 19 AÑOS	79.520	57.342		136.862
20 - 24 AÑOS	497.860	407.855	4	905.719
25 - 29 AÑOS	879.843	816.040	3	1.695.886
30 - 34 AÑOS	1.070.683	982.981	6	2.053.670
35 - 39 AÑOS	1.364.209	1.207.665	3	2.571.877
40 - 44 AÑOS	1.626.550	1.408.374	6	3.034.930
45 - 49 AÑOS	1.521.750	1.308.708	7	2.830.465
50 - 54 AÑOS	1.354.528	1.158.581	8	2.513.117
55 - 59 AÑOS	1.089.687	909.633	7	1.999.327
60 - 64 AÑOS	660.749	566.646	1	1.227.396
> 64 AÑOS	117.554	95.712	1	213.267
NO CONSTA	59	78		137
TOTAL	10.262.992	8.919.615	46	19.182.653
40 urte edo +	6.370.877	5.447.732	30	11.818.639

(1) Zaintzaile ez-profesionalei buruzko datuak biltzen ditu.

Iturria: Gizarte Segurantza

Estatu Osokoa: kotizatzaileen% /biztanlegoa adinez (64 urtetik behera)

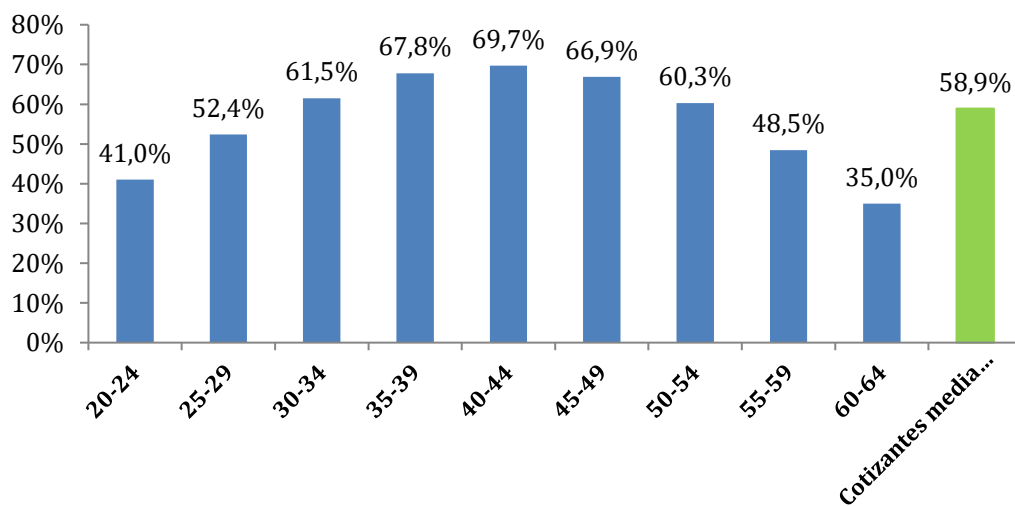

Iturria: geuk egina. Gizarte Segurantzaren datuak (afiliazioa 2019ko apirilean, adin-taldearen arabera) eta EIN biztanleriaren piramidea.

Ikus dezakegunez, 40 urte edo gehiagoko afiliatuak 11.818.638 dira. 2043. urtean kolektibo hori osorik, eta beste batzuek gehiago, 65 urtetik gorako pentsiodunen kolektiboa osatuko dute. Kalkuluak, bai kotizatzaile kopuruaren bidez, bai piramidearen bidez, antzeko zenbakiak ematen dizkigu. Datu horiekin eta piramidearekin alderatu dezakegu "bosturtetako" bakoitzeko zenbat pertsona ari diren kotizatzen. Zenbaki horiek adin bereko pentsiodunekin ere bateratu ditzakegu. Horrela, ikusi dezakegu zein garrantzia handia duten Espainiako populazioan ezintasun iraunkorreko pertsonak. Guztira 950.000 pertsona dira eta 40 eta 64 urte bitartean kokatzen dira. Oro har, Gizarte Segurantzako afiliazio osoaren %5 da, eta pentsiodun guztien %10.8a.

Ikus daitekeenez, biztanleriaren %9a soilik ari da lanean 64 urtetik aurrera. Ez da txantxa, 64 urtetik beherakoen ezintasun iraunkorrek ia milioi bat dira, eta errealitate horrek zuzenean eragiten du aktiboen jaitsieran. Zehazki, 50 eta 59 urte bitarteko artean, ezintasun horiek proportzio handia dira. 60-64 urtekoei dagozkien 24 puntukoa da eta horietatik 18, ezintasunei dagozkie eta 6,6 erretiro aurreratuei. 28en EBeko landunen tasarekin aldera ditzakegu (4. eranskina).

Atzerritarrak estatu mailan : Kotizatzaileen % / biztanle aktiboa

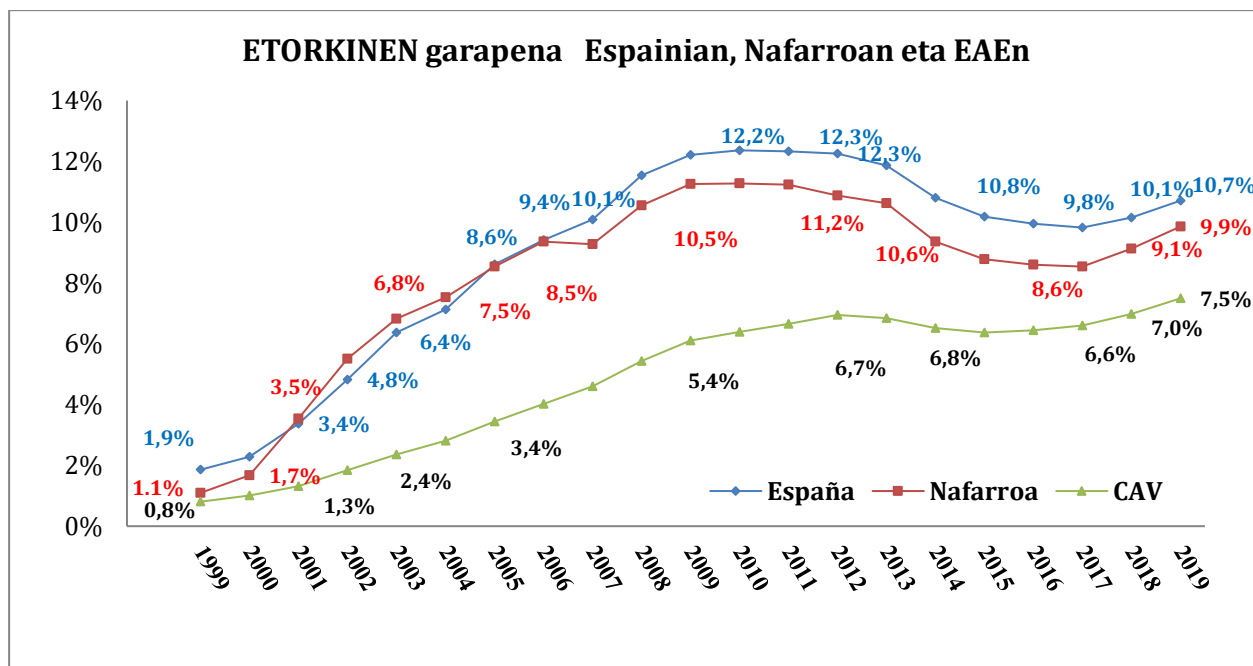

**Biztanleak 2019ko urtarrilaren 1ean eta kotizatzaileak 2019ko apirilean
Atzerriko jatorria dutenak, EU 27 barne, estatu mailan eta adinaren arabera**

Atzerritarrak adinaren arabera		KOTIZATZAILEAK	Kotizatzaileen% Adin bakoitzeko biztanleriari buruz
0-14	734490		
15-19	217600		
20-24	330016	135409	41,0%
25-29	441565	231476	52,4%
30-34	511586	314621	61,5%
35-39	552014	374218	67,8%
40-44	512584	357124	69,7%
45-49	411247	274948	66,9%
50-54	318360	191876	60,3%
55-59	236163	114469	48,5%
60-64	177789	62245	35,0%
65-69	140528	14659	
70-74	112642	2241	
75-79	76780		
80-84	43190		
85 ó +	31950		
TOTAL 0-100	4.848.504		
Total 20-64	3491324	2056386	59%

Espainian bizi diren atzerritarrak, 2019ko urtarrilaren 1ean

Nazionalitatea (herrialde-taldea))	
Europar Batasuna Espainiarik gabe	1.970.393
Afrika	971.471
Hego Amerika	882.923
Asia	396.111
Europako gainerako herrialdeak	275.437
Amerika eta Karibe Zentroa	270.336
Ipar Amerika	75.415
Ozeania	4.771
Aberrigabeak	1.658
GUZTIRA	4.848.515

ATZERRITARRAK GUZTIRA

	1999	2000	2001	2002	2003	2006	2009	2012	2015	2019
ESTATUA n	748.954	923.879	1.370.657	1.977.946	2.664.168	4.144.166	5.648.671	5.736.258	4.729.644	5.025.262
EAEn	16.793	21.140	27.438	38.408	49.231	85.542	132.865	151.894	137.816	163.223
NAFARROAN	5.971	9.188	19.497	30.686	38.741	55.444	70.627	69.623	55.893	64.057

Etorkinarena, fenomeno nahikoa berria dela esan genezake. Joan den mendeko 90eko hamarkadan hasi zen, oso portzentaje txikiekin, baina etengabe hazi da gaur arte. Krisialdian (2012-2016) bi puntuko beherakada txiki bat baino ez zuen izan, eta berriro ere oso poliki errekuiperatu da. 2002. urtean ez ziren 2 milioira iristen. Proiektatu dezakegu, batez beste, %25ek baino ez duela 15 urte kotizatuta izango eta gainerakoek, %65ek, 10 urte inguru. Soilik %10ek ditu 20 urte baino gehiago izango dituzte kotizatuta.

Atera dezakegun ondorioa zera da: etorkinek jarduera ekonomikoan duten parte-hartzea bertakoarekin berdintzeko joera dutela, eta zalantzarik gabe, haien pentsioak ere horretara iritsiko dira, nahiz eta lehen pentsiodun askok ez duten gutxieneko pentsiotik gertu dagoen ordainsaria baino jasoko.

Eranskina 4

Pentsiodunak 25 urte barru, 2043. urtean

65 urtetik gorako biztanleetatik (9.017.442), gizarte-segurantzako kontributiba pentsioa kobratzen dutenak 6.815.000 dira. 25 urte barru, eta 40-64 urte arteko egungo langileak (17.3 milioi), eta gu "ordezkatuko" gaituzten biztanleak eta pentsiodunak ez dira milioi horiek izango, 13.698.128 baizik. Hau da, faltako diren 3.674.477 pertsona horiek 2043 urtea amaitu baino lehen bukatuko dute bere bizitza. Aldi berean, gaur egungo jaiotza-tasa, txikitan jarraitzen badu, 25 urte horietan beste 10 milioi pertsona jaioko dira Estatuan, eta migrazio-saldoarekin 6 milioi biztanle gehiago sortuko dira, 50 milioi inguru biztanle izateraino. Hori AIREFren eta beste iturri batzuen proiektzioekin bat dator.

"2. taldeko" pentsiodunen kopurua okupatuen arabera da. Eta horiek 2048-2052 urteetan gaur egungo zenbakietan mantenduko dira. Orain 30 milioi biztanle aktiboetatik (16-64 urte) 20 milioi kotizatzen dute. Espero behar da ordurako produktibitatea hobetu, ordaindutako lanaren kontzeptua aldatu eta lana, beste modu batera kontsideratua izatea. Beraz, 65 urtetik gorako pentsiodunak, hau da, Lehen taldea, 9.5 milioi inguru izango dira, eta Bigarren taldean 1.9 milioi pentsiodun egongo dira. Enpleguak gora egiten badu, %66,9ko okupazio-tasatik %80 pasako da; beraz, 25 milioi kotizatzaile egongo lirateke, egungo 20 milioien orde. Errealitate hau ez da oso sinesgarria. Enplegu-politiken eta horien erregulazioaren arabera da. Modu horretan, 11.5 milioi pentsiodun eta 13 milioi pentsio egongo dira guztira. 2048. urterako taldea mantendu egingo zen. Kopuru horri, 90 urtetatik gorakoen igoera gehitu beharko litzaioke. Gure kalkuluen arabera talde hori bikoiztu egingo da eta 500.000 izatetik 1 milioi izatera pasako da. Guztira 12 milioi pentsiodun.

2048an ildo horretan jarraituz gero, 12,3 milioi pentsiodun eta 13,5 milioi pentsio izatera iritsiko ginateke. Data horren ondoren, zenbaki horiek nabarmen jaisten hasiko dira. Soilik altuagoak izango lirateke, pentsiodunen 2. taldeak gora egingo balu. Hori albiste ona izango litzateke, ba 2. taldea handituko balitza. Horrek esan nahiko luke kotizatzaile gehiago izango zirela, 10 kotizatzaile gehiago talde horretako pentsiodun bakoitzeko. Notizia hona Gizarte Segurantzako, baina demografiaren aldetik arazoak: populazioa handiegia.

1993-2018-2043ko Espainiako piramideen laburpena (taula 1,2,3)

Taula 1: 1993	15-39	Baby- Boom Belaunaldien txanda	40-64	65 edo +	POBLACON TOTAL
Gizonak	7842069		5409677	2.328.741	19233392
Andreak	7633411		5.630.744	3.304.288	20032651
Biak	15.475.481	+4.435.060	11.040.421	5.633.028	39.264.034

Taula 2: 2018	15-39		40-64	65-90	POBLACON TOTAL
Gizonak	6766453	Belaunaldien txanda Negatiboa	8660828	3.908.883	22914091
Andreak	6634167		8711777	5.108.539	23818952
Biak	13.400.620	-3.971.985	17.372.605	9.017.422	46.733.038

Taula 3: 2043	15-39	ETORKIZUN ESTIMATUA	40-64	65-90	POBLACON TOTAL
Biak	14.000.000		16.000.000	13.698.128	50.000.000

Ez ditut inondik inora ikusten batzuek kalkulatzeko dituzten 15.000.000 pentsioak. Ikus dezagun 2019an nola eboluzionatuko lukeen. Erretiro-adina 2 urtez atzeratuz.

Anexo 4-1

Erretiroa atzeratzea 65urtetik 67 urtera

Erretiroa 2 urte atzeratuz: 2020an 67 urtetan	2019	2020	2021	2022
Pentsiodunak Guztira	8.869.496	8.419.000	7.969.000	8.200.000
Garapena 2018=100	100	95	89.8	92.5

Ikusten dugunez, beherakada nabarmena da. Orain erretiro adina, bat-batean, bi urte atzeratuko balitz, honako hau gertatuko litzateke: urtero, batez beste, 450.000 pentsio baja eta 560.000 alta berri gertatzen dira. Baina, egiaz, alden

murrizketa 300.000 izango litzateke, gainerako altak alarguntasunagatik, umezurtzagatik, ezintasunagatik eta beste senide batzuengatik baitira, eta horiek ez dute eraginik izango erretiro-adina aldatzekotan. Hala, bajak bai baina altarik ez legokeenez, 450.000 pentsiodun gutxiago izango genituzke bi urte horietako bakoitzean. Hirugarren urtetik aurrera, alta berrien eta bajen balantzearen baliokidea den igoerari berrekingo litzaioke, hau da, 120.000 pentsiodun inguru urtean. Gainera, erretiratuen %3-4k pentsiorik kobratu gabe utziko lukete mundu hau.

EAEko piramideen laburpena, 1993koa (1. taula) eta 2018koa (2. taula)

Taula 1: 1993	15-39	Babi- Boom Belaunaldiak	40-64	65 edo +
Gizonak	432993		319.490	115175
Andreak	421106		322.991	169871
Biak	854106		642.488	284385

Taula 2: 2018	15-39	Belaunaldi Errelebo Negatiboa	40-64	65-90
Gizonak	271.189		413892	205452
Andreak	267.884		421.621	262637
Biak	539.073		835.513	468815

NAFARROAKO piramideen laburpena, 1993koa (1. taula) eta 2018koa (2. taula)

Taula 1: 1993	15-39	Babi-Boom Belaunaldia	40-64	65 edo +
Gizonak	105595		76293	35.242
Andreak	100.497		74.966	48.387
Biak	206.092		151.259	83.629
Taula 2: 2018	15-39	Belaunaldi Errelebo Negatiboa	40-64	65-90
Gizonak	90.011		121.388	55355
Andreak	88.468		117.989	66166
Biak	178.479		239.377	121521

Ikusten den lehen datu bitxia honako hau da: duela 25 urte (1993 eta 15-39 urte bitartekoak) 15.475.481 biztanle zeuden tokian, 2018an 17.372.605 daude, eta

25 urte gehiagorekin gainera. Egia esan, baby-boomaren kolektibo hori 13.600.000 pertsonatan geratu da, azken urteotan etorkinei esker 17,3 milioira igo da. Populazioaren piramidean ez ezik, Gizarte Segurantzako afiliazioan ere badute isla. Afiliazio hori ez dago batere gaizki, estatu mailakoaren parekoa da (6 puntuko aldea besterik ez). Horrek bi ondorio ditu:

Lehenik, atzerritarrek ratioa handitzen dute, kotizatzaile guztien %10 eta estatuko biztanleriaren %10,7 inguru baitira, eta, zalantzarik gabe, ez dute ehuneko horrekin pentsiodun taldean parte hartzen. 65 urtetik gorako atzerritarrak kolektibo horren %8,9 baino ez dira, eta estatu osoan 65 urtetik gorakoak biztanleria berriz %19,4 da. Ez daukat daturik, baina ziur aski gehienek pentsio apala edo baxua dute. Hau da, erretiroa hartzen dutenean, sistema osoaren batez besteko pentsioa, beherantz bultzatuz eragiten dute.

Bigarrenik, etorkizuneko pentsiodunak proiektatzeko orduan, kolektibo horren tratamendua ezin da baby-boomeko biztanle guztiekin nahastu edo gehitu. Are gehiago, kolektibo estimagarri batek 70 urterekin ere kotizatzen jarraitzen du, baita 75 urte eta gehiagorekin ere. Zalantzarik gabe askok ez dute kotizazio karrera luzerik eta horregatik atzeratzen dute lan-irteera. 50 eta 65 urte bitartekoek ere, lan-bizitza luzatu egin beharko dute ziurrenik. Arrazoia agerikoa da: 2000. urtean, kolektibo hori ez zen iristen estatuko biztanleriaren %2,5era. 2009an iritsi zen puntu gorenera, %12ra. Krisiaren ondorioz egungo %10era jaitsi zen. Hau da, kotizazio-urte gutxi dituzte eta horrek 70 urtetik gora ere lanean jarraitzea behartzen ditu. Datu horrek emigrazioaren aurkako mitoa gezurtatzen du: *"kobratzen dute, gastatzen dute, ez dute kotizatzen, ez dute ekarpenik egiten..."*. 2019an, Estatuko immigranteak biztanleria osoaren %10,5 ziren, eta 4.848.500 pertsona ziren. Atzerriko kotizatzaileei dagokionez, Euskadin eta Nafarroan zertxobait baxuagoak dira zenbaki guztiak.

Estimazio horiekin, 25 urte barru 65 urtetik gorako biztanleak 13,7 eta 14,2 milioi artekoak izango dira; 626.000 eta 668.000 artekoak, eta 179.500 eta 191.000 pertsona artekoak, Estatuan, Euskadin eta Nafarroan hurrenez hurren. Pentsiodunen kopurua txikiagoa izango da. Estatuan gaur egun dauden 40-64 urteko kotizatzaileak, prestazioak dituzten langabeak barne, 11,8 milioi dira, Euskadin 638.000 eta Nafarroan 179.000.

Erreferentziatzat hartzen badugu (oinarria = 100) erretiroen alten eta bajeen arteko balantzea 2007-2012 bosturtekoan (2013-2018 ikasturteko alta-bajeen balantzeak ohiz kanpokoak izan ziren), erreferentzia-data horietan izan ziren 65 urteko kohorte bakoitzari dagokionez, bi taula hauek ditugu.

Batetik hau dugu: erref. 2007-2012 basea 100

2013-2017	90.3
2018-2022	108.1
2023-2027	117.9
2028-2032	129.5
2033-2037	135.1
2038-2042	142.6
2043-2047	150.1
2048-2052	124.2

Hor dugu 2043. urtean gaur baino %42,6 jubilatu gehiago ikusten dira. Eta Erretiratuen/Pentsiodunen ratioa aplikatuta (gaur egun 1,4954 - Nahiz eta nabarmendu behar den beheranzko joera duela), 2043. urtean guztira 11.839.000 pentsiodun izango dira, nahiz eta inflexio-puntua 2048. urtean dagoen, orduan pentsioen kopurua 14 milioira hurbilduko baita. Hortik aurrera ere nabarmen jaisten da.

Erretiroen, pentsiodunen eta pentsioen bilakaera: 2018-2053

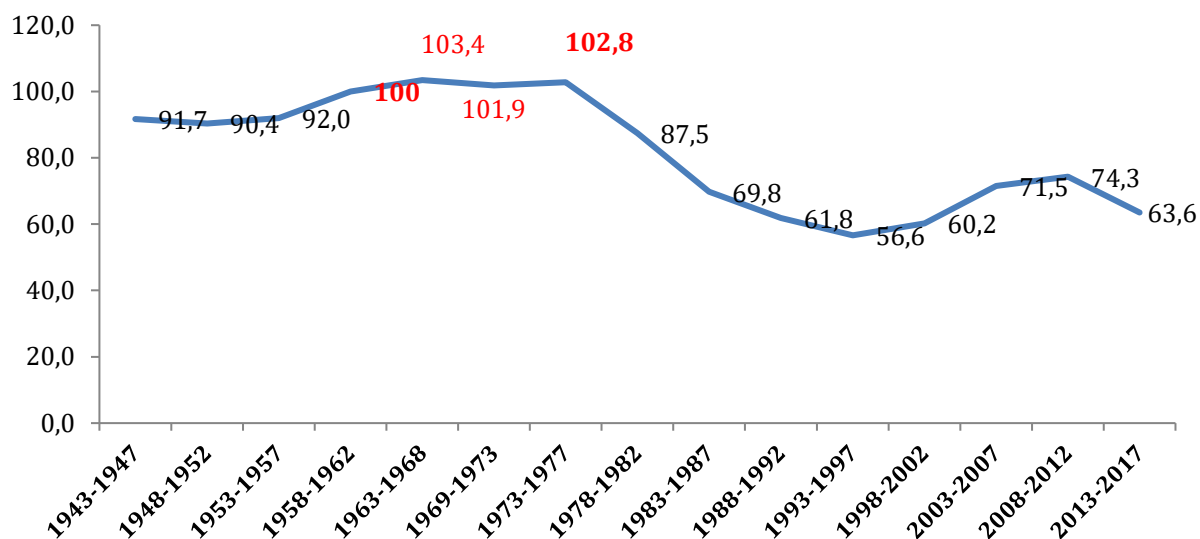
AÑO	Erretiroak	Pentsiodunak	2018 tik duen igoera	Pentsioak
2018	5931076	8869496	0%	9766801
2043	7916800	11839003	33,5%	13022904
2048	8362817	12360561	39,4%	13596617
2053	6913262	10338285	16,6%	11372113

Pentsiodunen garapena: 2018-2053

AÑO	65 o +	Igoera	64 edo -	Pentsiodunak Guztira
2018	6.935.607	100	1.933.889	8.869.496
2043	9.257.648	134	2.581.355	11.839.003
2048	9.779.206	140	2.581.355	12.360.561
2053	8.084.144	117	2.254.141	10.338.285

Babi-boom belaunaldia

Baby-boomeko jaiotzak

BOSTURTEROKO JAIOTZAK ETA ERRETIRO ORDUA

Jaiotza Urtea		Erretiro Urtea	Jaiotza Urtea		Erretiro Urtea
1943-1947	2998337	2008-2012	1983-1987	2280463	2048-2052
1948-1952	2954589	2013-2017	1988-1992	2021514	2053-2057
1953-1957	3006245	2018-2022	1993-1997	1851064	2058-2062
1958-1962	3268775	2023-2027	1998-2002	1968181	2063-2067
1963-1967	3381298	2028-2032	2003-2007	2338327	2068-2072
1968-1972	3329534	2033-2037	2008-2012	2427998	2073-2077
1973-1977	3360009	2038-2042	2013-2017	2077364	2078-2082
1978-1982	2858616	2043-2047			

Okupazio Arrazoia eta Tasei buruz

Azkenik, 2019ko apirileko kotizatzaile pentsiodun ratioak alderatzen baditugu, honako taula hau dugu:

	Afiliatu okupatu ak	Afiliatu desokupatuak	Afiliatuak guztira	Pentsiodunak	K / P Ratioa
EAE	963.089	38.000*	1.001.089	506.575	1.98
NAFARROA	286.319	9.500*	295.819	126.098	2.35
Estatuan	19.182.653	1.111.446	20.294.099	8.824.066	2.30

* Bi zenbaki horiek guk kalkulatu ditugu: langabezia-prestazioa + 52 urtetik gorako sorospena jasotzen dutenak.

Begiratzen badugu zenbat pentsiodun dauden 50 eta 64 urte bitartean, ikusiko dugu horietatik 1.350.000 inguru ezintasun-pentsiodunak direla. Alderdi horrek hondo argitzen du, EB-28rekin alderatuta gure okupazio-tasa txikiagoa izatearen arrazoia. "Erretiratzeko adina 70 urtera atzeratzeak ekar dezakeen zentzugabekeria ere agerian uzten du.

2019ko urtarrila					
<u>Emakumeen Pentsioak</u> : biztanle talde bakoitzeko %a			<u>Gizonen Pentsioak</u> : biztanle talde bakoitzeko %a		
65-69 urte	772.117	62%	65-69 urte	959.297	85%
60-64 urte	352.449	26%	60-64 urte	467.231	36%
55-59 urte	185.160	11.5%	55-59 urte	193.424	12.5%
50-54 urte	122.870	7 %	50-54 urte	135.713	7.7%

Iturria: Gizarte Segurantza. Ikus datuak 5. Eranskinean

Ikus dezakegunez, 50 urtetik aurrera pentsio publikoren bat kobratzen hastea nabarmena da. 60-69 urteko emakumeen artean, oraindik ere, pentsio bat jaso ezin duten etxekoandre asko daudela ikus daiteke. 59 urtetik behera sartzeko baldintzak berdintzen hasi dira. Erakutsi nahi dudana da zer-nolako ondorio izugarria izango lukeen 70 urtera arte erretiroa edo bestelako pentsioak eskuratzea eragozteko neurriak hartzeak. Kaltetutako pertsonak 2,5 edo 3 milioi izan litezke, eta gehienak langabezian pilatuko lirateke, "Langabe faltsu" gisa. Segur aski 1.700.000 pentsiodunen gehiengo handi bat (uneotan) INEMen pilatuko ziren, lanik aurkitzeko inolako aukerarik gabe eta erretiroa hartzeko legezko baldintzak betetzeko zain. Helburua: ahulen kontura "defizita" murriztea. Hau ez da hanka sartze bat, ez, adineko pertsonen zorroan esku-sartze bat baizik.

Eranskina 5

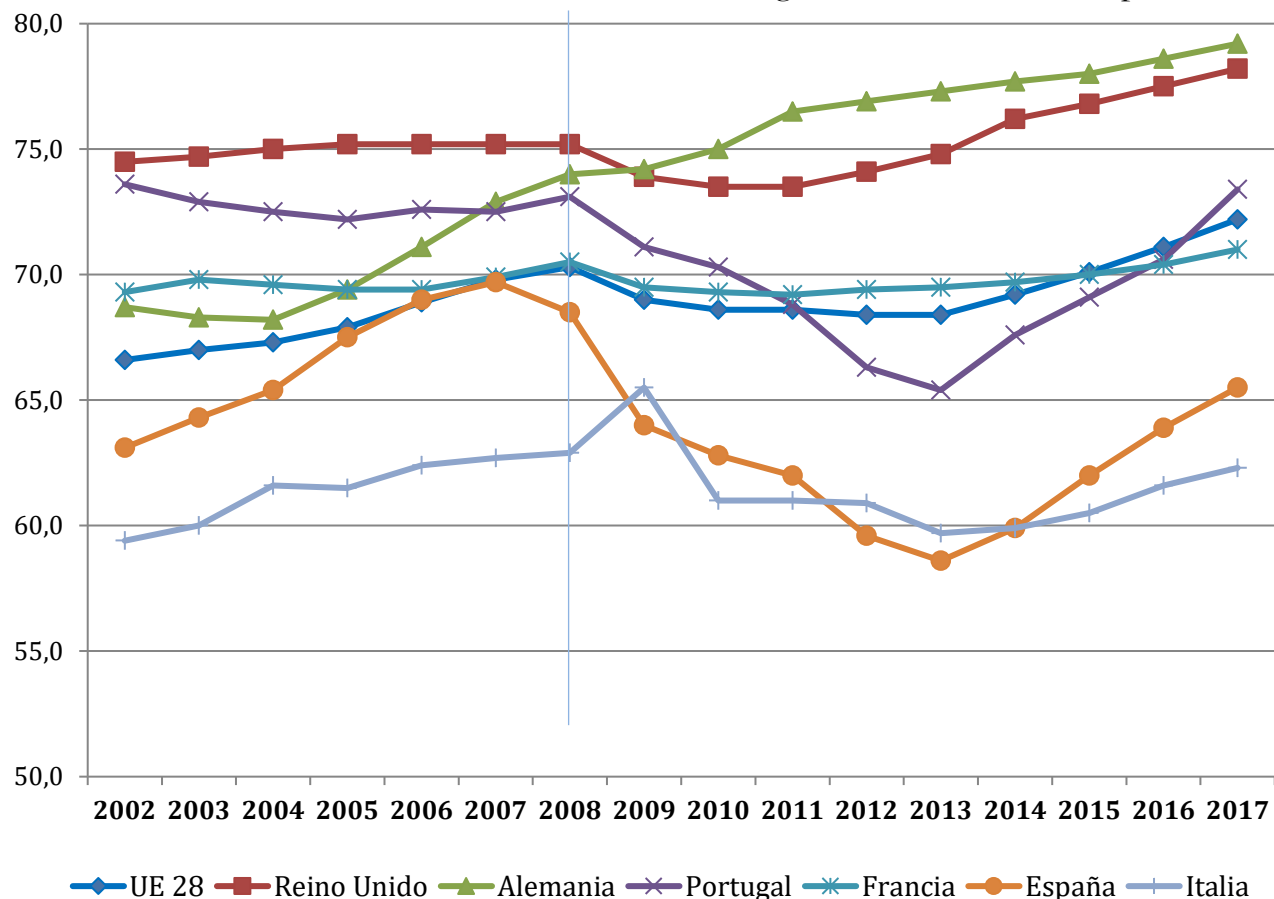
Langabezia-tasak 1. Hiruhilekoa, EAEn, Nafarroan eta Estatuan, adinaren eta sexuaren arabera

	Total	menos de 25	25 a 54 años	20 a 24 años	16 a 19 años	55 y más	25 y más
	2019T1	2019T1	2019T1	2019T1	2019T1	2019T1	2019T1
Ambos sexos							
Total Nacional	14,70	34,97	13,48	32,00	49,26	12,57	13,31
16 País Vasco	9,62	31,59	8,18	30,84	35,82	9,22	8,38
15 Navarra	8,19	22,93	8,04	22,58	27,55	4,42	7,38
Hombres							
Total Nacional	12,90	33,10	11,51	30,78	43,60	11,58	11,52
16 País Vasco	9,14	29,09	7,54	28,80	30,53	10,22	8,08
15 Navarra	8,04	27,99	7,60	29,00	19,35	4,67	7,04
Mujeres							
Total Nacional	16,74	37,14	15,70	33,38	56,57	13,80	15,36
16 País Vasco	10,12	33,97	8,84	32,70	42,33	8,09	8,70
15 Navarra	8,37	18,18	8,54	16,99	49,46	4,10	7,77

Iturria: Estatistikako Instituto Nazionala

Eranskina 6

Landunen tasaren bilakaera 20 eta 64 urte bitarteko populazioan: 28en EBa. Erresuma Batua, Alemania, Frantzia, Portugal; Italia eta Espainia

Landunen %, 20-64 urte bitarteko biztanleriarekiko																
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
EB 28	66,6	67,0	67,3	67,9	68,9	69,8	70,3	69,0	68,6	68,6	68,4	68,4	69,2	70,1	71,1	72,2
Erresuma Batua	74,5	74,7	75,0	75,2	75,2	75,2	75,2	73,9	73,5	73,5	74,1	74,8	76,2	76,8	77,5	78,2
Alemania	68,7	68,3	68,2	69,4	71,1	72,9	74,0	74,2	75,0	76,5	76,9	77,3	77,7	78,0	78,6	79,2
Portugal	73,6	72,9	72,5	72,2	72,6	72,5	73,1	71,1	70,3	68,8	66,3	65,4	67,6	69,1	70,6	73,4
Frantzia	69,3	69,8	69,6	69,4	69,4	69,9	70,5	69,5	69,3	69,2	69,4	69,5	69,7	70,0	70,4	71,0
Espainia	63,1	64,3	65,4	67,5	69,0	69,7	68,5	64,0	62,8	62,0	59,6	58,6	59,9	62,0	63,9	65,5
Italia	59,4	60,0	61,6	61,5	62,4	62,7	62,9	65,5	61,0	61,0	60,9	59,7	59,9	60,5	61,6	62,3

Iturria: Eurostat

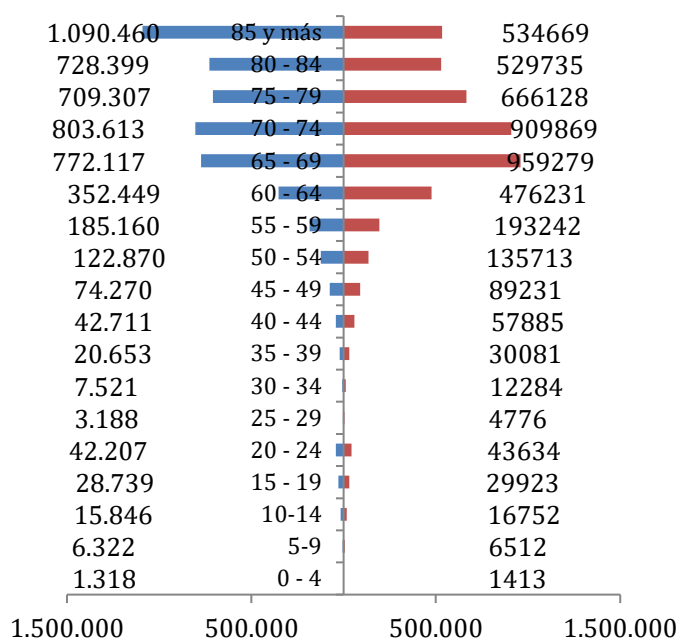
2008. urtera arte, sei herrialdeetatik bostean okupazio-datuak hobetzen joan ziren, Portugal egonkor mantentzen zen bitartean. 2008. eta 2009. urteetan Ingalaterrak, Frantziak eta Alemaniak beherakada txiki bat izan zuten, hortik aurrera, dena errekupeazioa eta datuen etengabeko igoerarekin. Portugalek, Italiak eta Espainiak behera egiten jarraitzen dute 2013ra arte. EBZren diru politikak

mesede egin zien hiru herrialde boteretsuenei, eta kalte egin zien Europako hegoaldeko hirurei. Horretaz gain, Alemaniak eta Ingalaterrak, ziurrenik, lehen errefuxiatu olde masiboaren onurak jaso dituzte (ziur aski, prestatuenak eta egoera sozial onenetakoak).

Portugalek 7,5 puntu galdu ditu, baina 2008ko portzentajea berreskuratu du. Espainiak 9,9 puntu galdu ditu, eta 2008an baino 3 puntu beherago jarraitzen du: oraindik ez du bere maila berreskuratu. Italiak 5,8 puntu galdu ditu, eta 2,2 puntura dago 2009ko datura itzultzeko. Erresuma Batuak, Frantziak eta Alemaniak ez zuten ezer galdu krisi garaian. Alderantziz, beren okupazio tasak hazten jarraitu zuten, baina ezin da ahaztu behar "mini-job" asko dagoela. Hegoaldeko herrialdeen galerarekin irabazten atera ziren. Markel presidenteak zerura begira utzi gintuen. Jean-Claude Junckerrek berak esan zuen, (gauzek jada atzera bueltarik ez zutenean): "*Ez ginen Greziarekin solidarioak izan, iraindu egin genuen*". Europako Batzordeko presidentek onartu du "*gogoeta gabeko austeritatea*" aplikatu zela (2019ko urtarrilaren 15ean).

Eranskina 7

Indarrean dauden pentsioak, generoaren eta adin-taldearen arabera. 2019ko urtarrilaren 1eko sistema, guztira

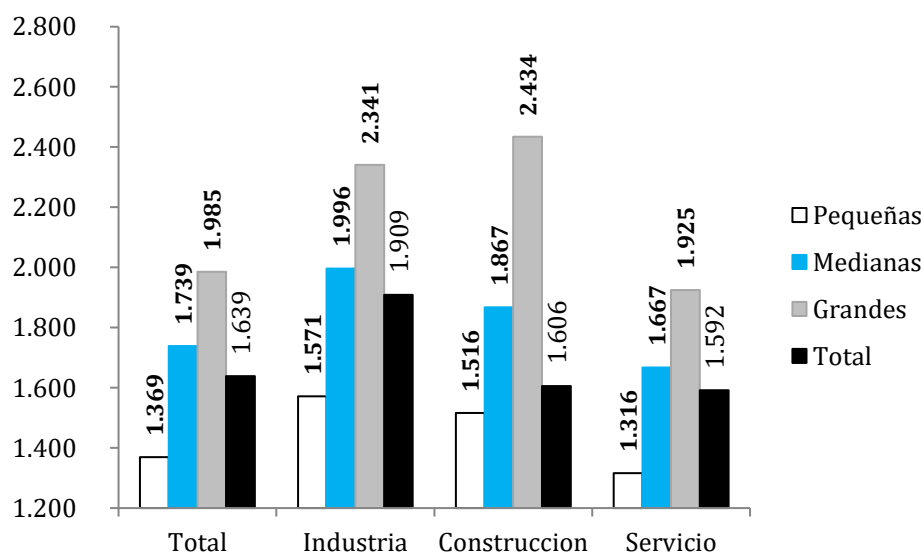
Indarrean dauden pentsioak eta adinak: 2019ko urtarrilaren 1a

0-4	2731
5-9	12834
10-14	32598
15-19	58663
20-24	85843
0-24	192.669
25-29	7964
30-34	19805
35-39	50734
40-44	100598
45-49	163503
50-54	258584
55-59	378586
60-64	819681
0-64	1.992.124
65-69	1731399
70-74	1713487
75-79	1375439
80-84	1258151
85-más	1625164

Eranskina 8

Enpresa handienek ordaintzen dituzte soldata altuenak.

Euro/hileko gordinak hileko 2017rako

Iturria: Adecco/Barceló & Asociados, INE oinarri hartuta

Soldatei buruzko VI Adecco Urteko Monitorea, lehen zatia

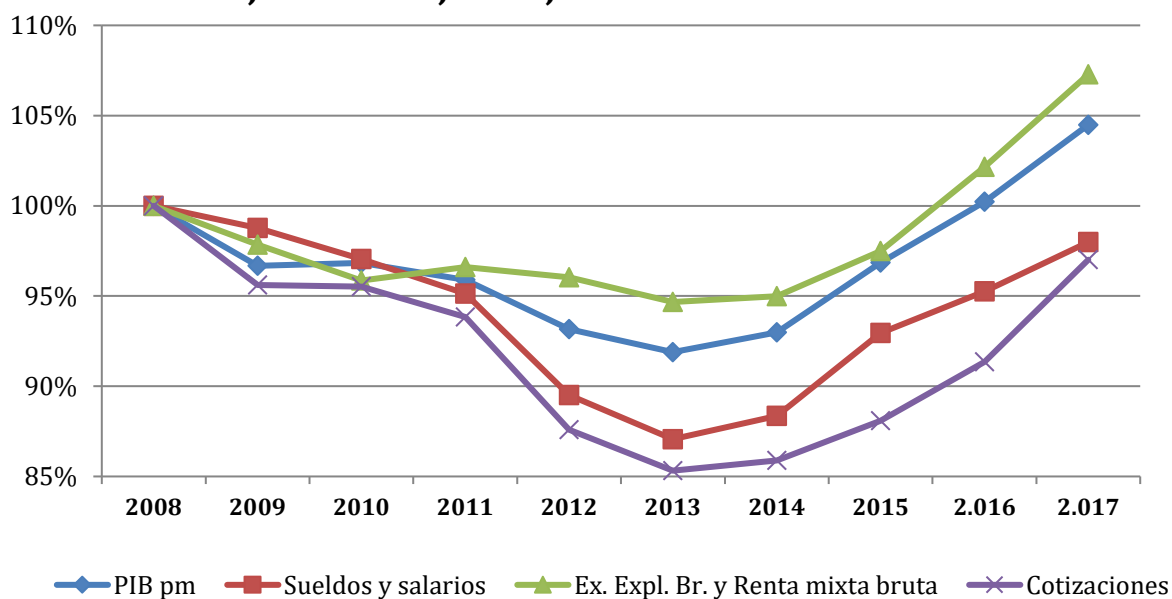
Eranskina 9

	EAE
Biztanleria 1995	2099115
%	100
Saldoa guztira	255599
Saldo begetatiboa	-68066
Migrazio-saldoa	323665
Jaiotzak	1075812
Heriotzak	1143878
Immigrazioak	1285500
Emigrazioak	961835
2050eko biztanleria	2354714
%	100

Iturri: Eustat. "BOST" eszenarioa, proiektzio demografikoak 2050

Eranskina 10

Espainiako bilakaera: 2008-2017 BPG, Soldatak, USG, Kotizazioak. 2008=100

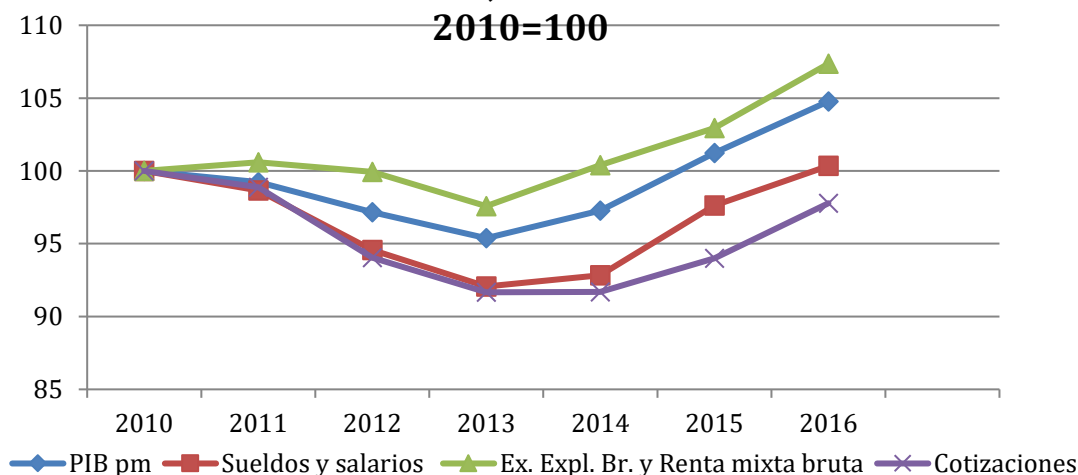
Grafikoa: geuk egin INEren datuekin (4 parametroen bilakaera: (2008 = 100))

Miloi eurotan	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BPG mp	1116225	1079052	1080935	1070449	1039815	1025693	1037820	1081165	1118743	1166319
Soldatak	441723	436307	428.707	420.209	395.377	384591	390254	410583	420757	432.796
USG eta errenta mixto gordinak	465155	455145	445.849	449.346	446.682	440354	441823	453464	475191	499.011
Kotizazioak	118.054	112.866	112.768	110.777	103.413	100.724	101.389	103.982	107.840	114.515
Laneko errentak LL.EE.	559777	549173	541.475	530.986	498.790	485315	491643	514565	528597	547.311

Iturria ENI

Eranskina 11

EAEko Bilakaera: BPG, errentak eta kotizazioak 2010=100

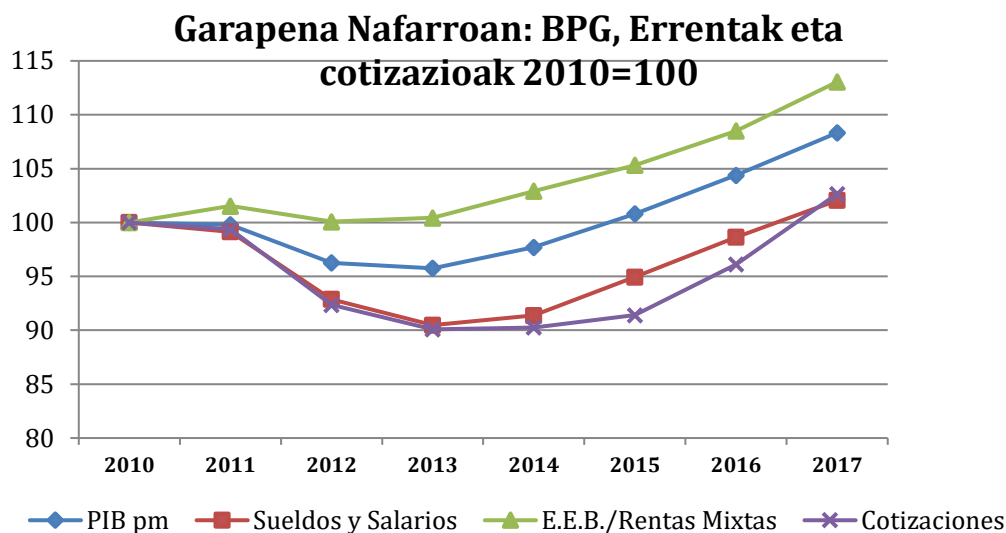
Grafikoa: geuk egin INEren datuekin (bilakaera, 2.010 = 100 balioa emanez)

Miloi eurotan	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 (P)	2017 (A)
BPG mp	65,680	65,176	63,818	62,648	63,896	66,119	68,392	71,464
Soldatak	26,490	26,137	25,054	24,388	24,589	25,703	26,450	27,076
Ustiapeneko Soberakin Gordina eta Errenta mixto gordina	26,545	26,703	26,526	25,903	26,652	27,169	28,046	29,778
Kotizazioak	6,968	6,890	6,553	6,387	6,388	6,509	6,779	7,164
Soldatak – LL.EE.	33,457	33,027	31,606	30,775	30,977	32,213	33,229	34,241

Iturria ENI

Eranskina 12

BPGa, Errentak eta Kotizazioak krisiaren urteetan Nafarroan 2010 = 100 oinarriko bilakaera

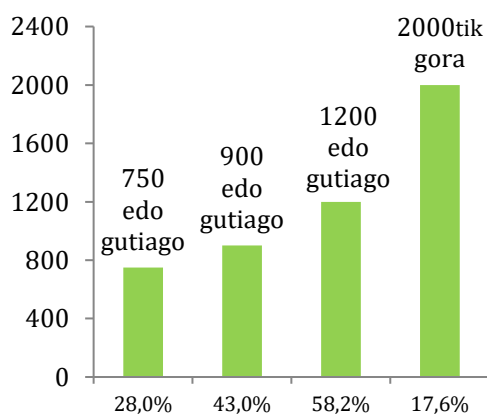

NAFARROA	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016(P)	2017(A)
BPG mp	18257	18221	17573	17481	17836	18403	19056	19777
Lan errentak – LL.EE.	9152	9078	8490	8274	8342	8622	8980	9352
Soldadak	7246	7184	6730	6556	6622	6879	7148	7395
Ustiapeneko Soberakin Gordina eta Errenta mixto gordina	7605	7722	7611	7638	7827	8009	8252	8597
Kotizazioak	1906	1894	1760	1717	1720	1742	1832	1957

Iturria ENI

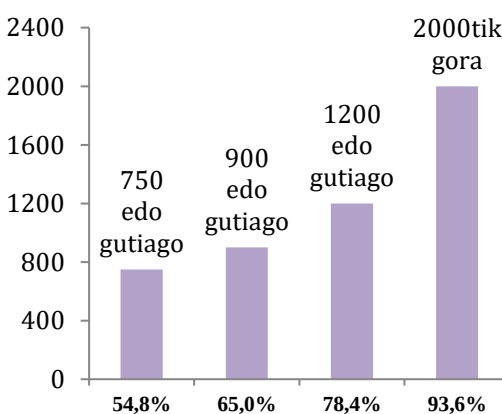
Eranskina 13a

Espainia 2019 urtarrila:
GIZONAK, % pentsioak
zenbatekoen arabera

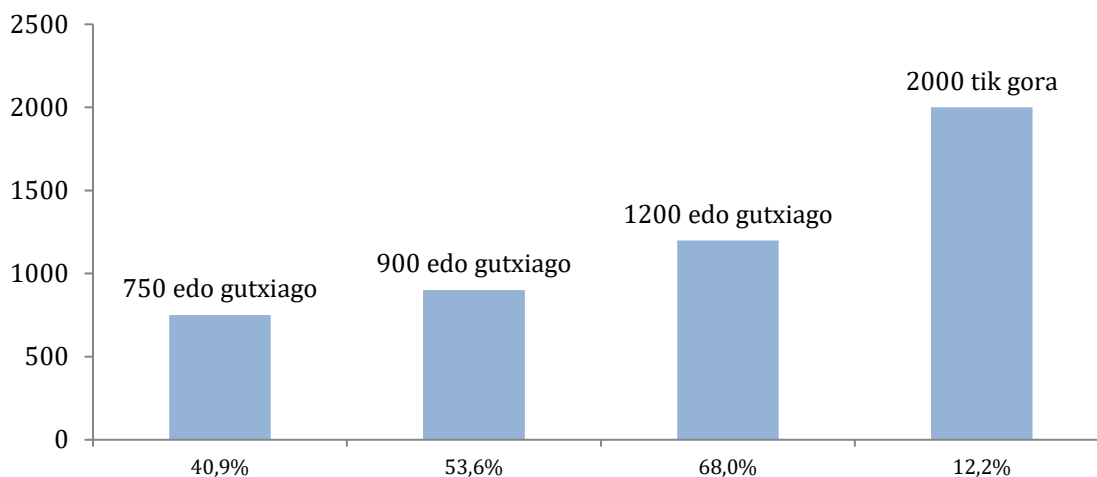
Anexo 13b

Espainia 2019 urtarrila:
ANDREA: % pentsioak
zenbatekoen arabera

Eranskina 13c

Espainia 2019 urtarrila: Pentsioen % zenbatekoen arabera

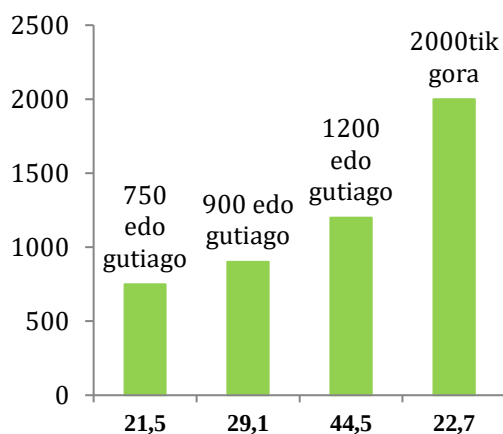
Iturria: Gizarte Segurantza 2019ko urtarrilerako zenbatekoak eta tarteak

Ikus dezakegunez, pentsio guztien %53.6 ez da iristen 900 euroko LGSra, eta %68, 1.200 eurotik behera daude. Emakumeak %65 eta %78 dira, hurrenez hurren.

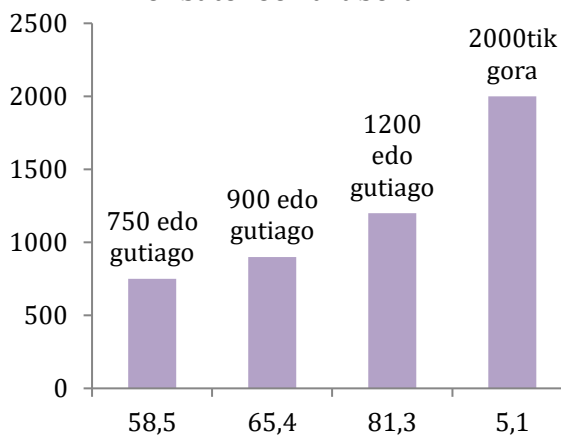
Eranskina 13d

Anexo 13e

Nafarroa: GIZONAK 2019 urtarrila. % pentsioak zenbatekoen arabera

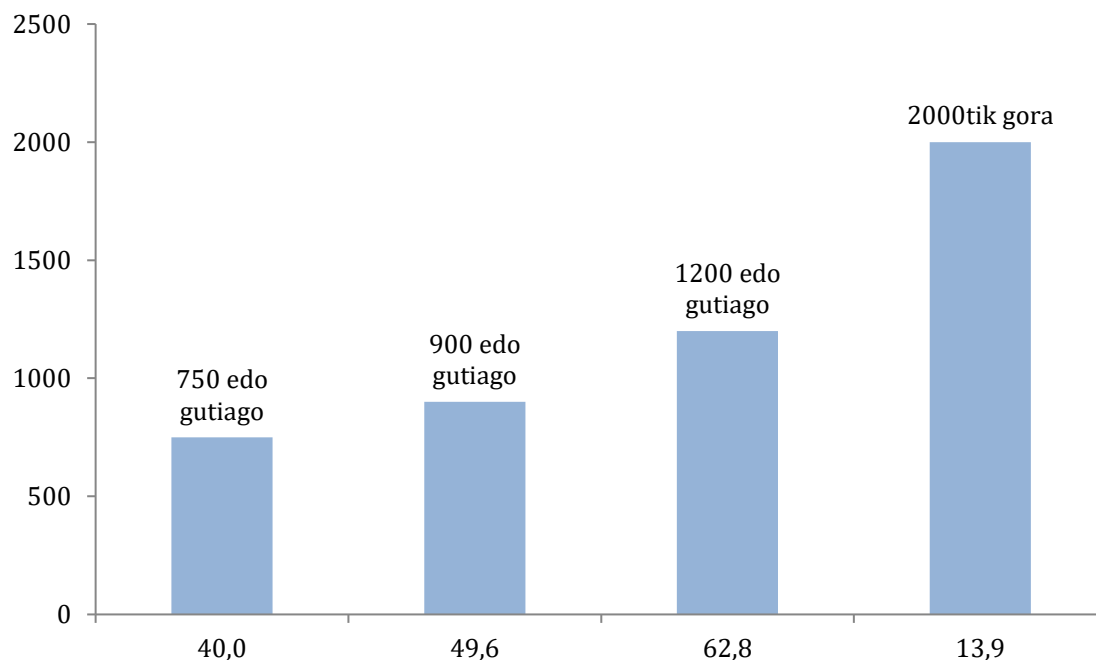

Nafarroa: ANDREAK 2019 urtarrila. % pentsioak zenbatekoen arabera

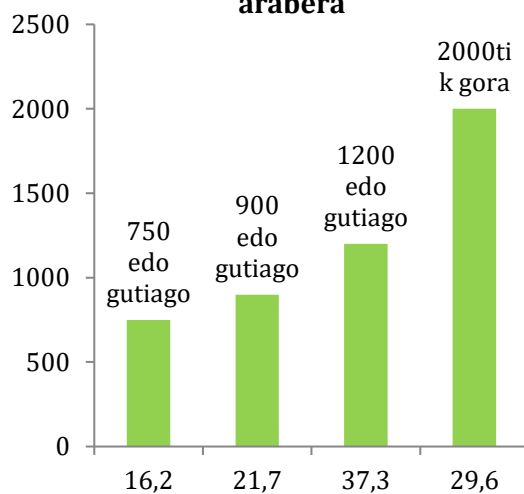
Eranskina 13f

Nafarroa, 2019 urtarrila: Pentsio guztiak %a zenbatekoen arabera

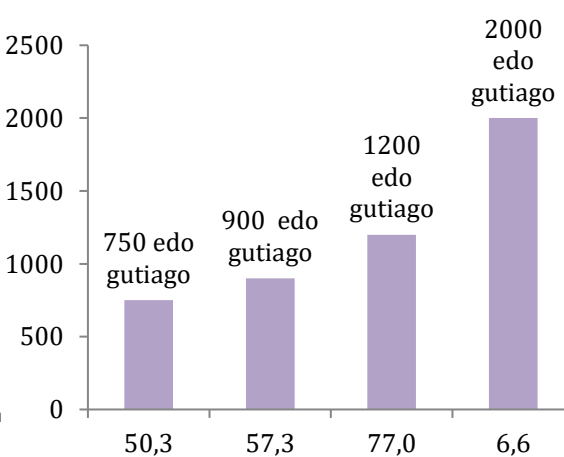
Eranskina 13g

**EAE: Gizonak -urtarrila 2019.
% Pentsioak zenbatekoen arabera**

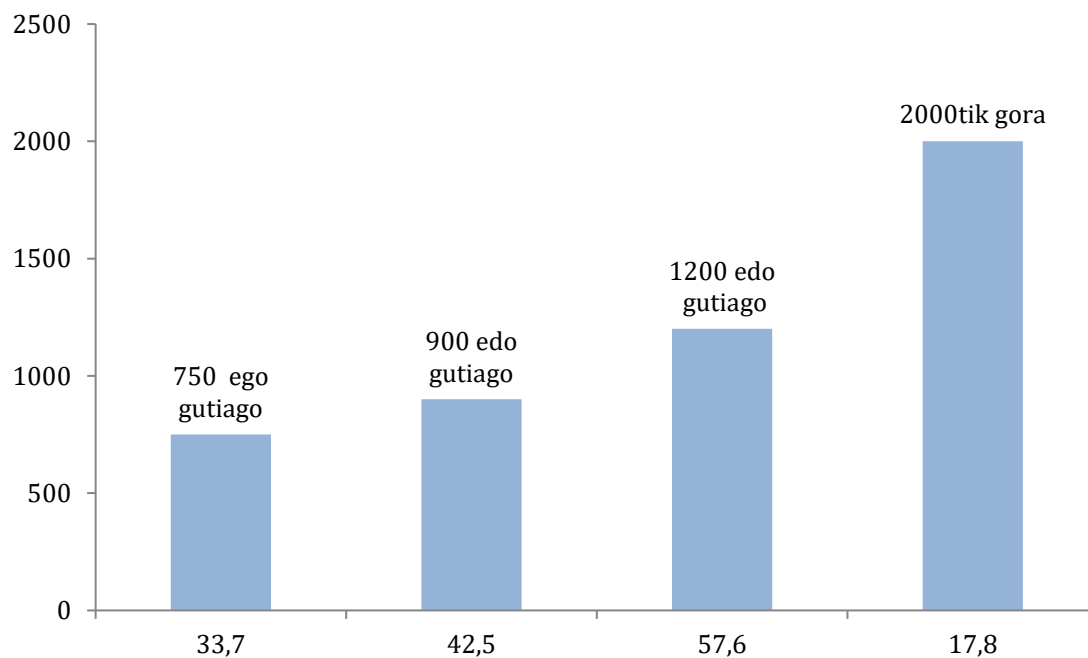
Anexo 13h

**EAE: Andreak-Urtarrila 2019.
%Pentsioak zenbatekoen arabera**

Eranskina 13j

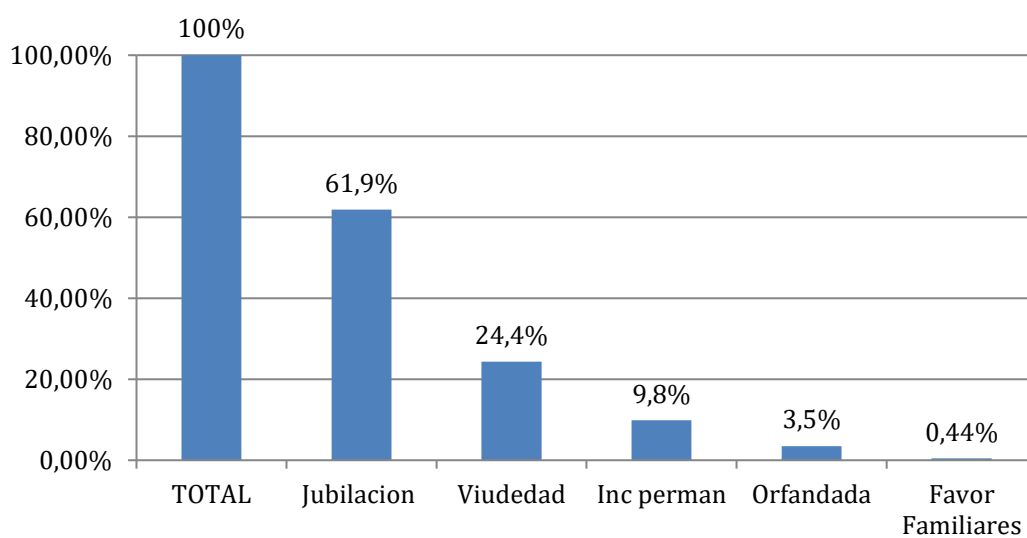
EAE Urtarrila 2019: Pentsio guztiak %a zenbatekoen arabera

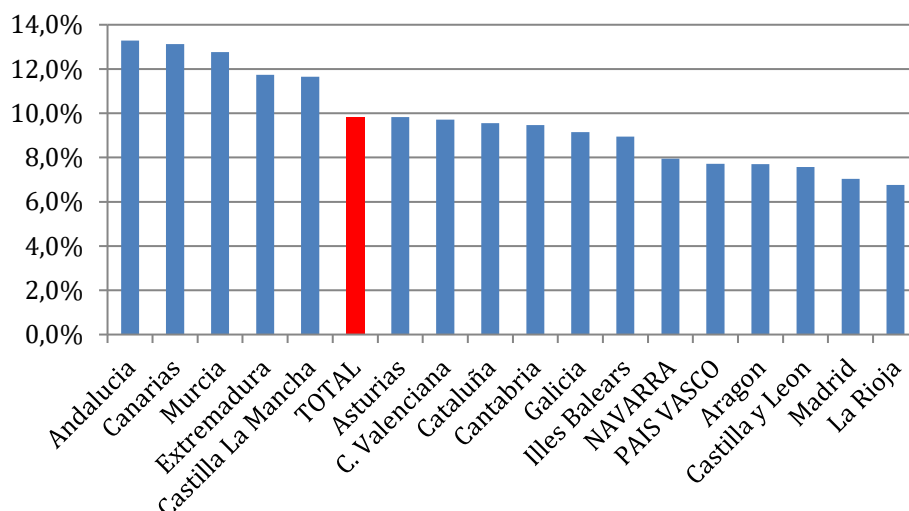
Eranskina 14

Pentsio mota urtarrilak-2019

Urtarrila -2019: Estatuko pentsio mota bakoitzaren %

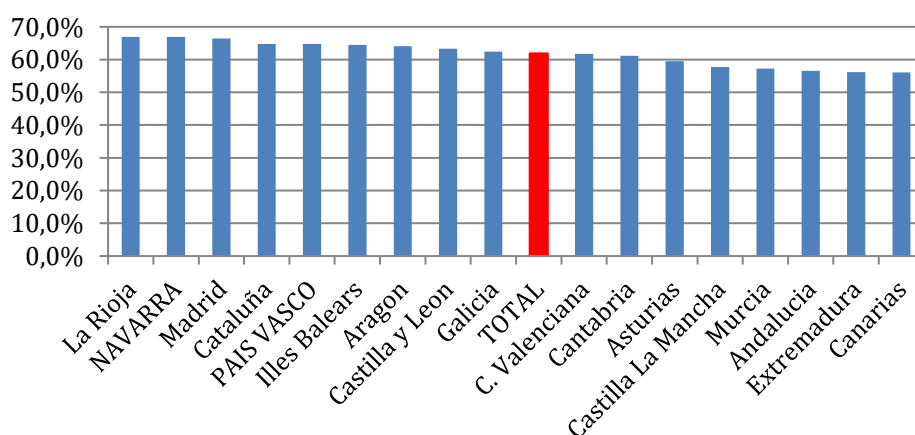

Urtarrila 2019: Ezintazun iraunkorra Pentsioen% -AA.EE bakoitzean

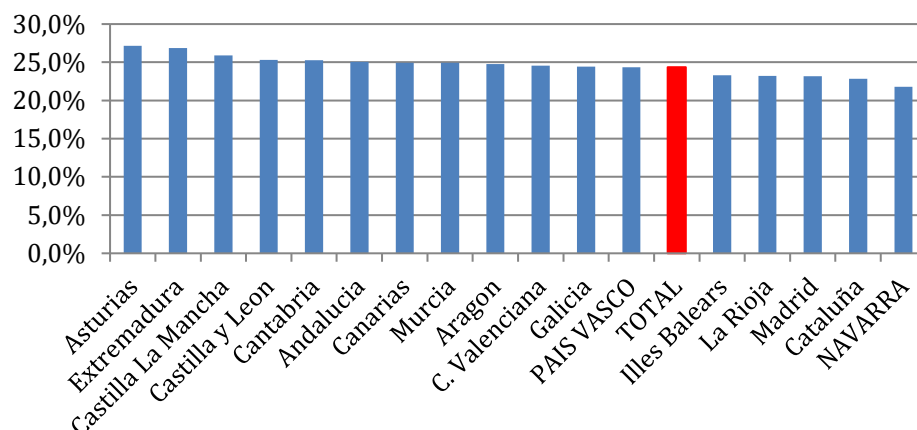

Ezintasun iraunkorragatik pentsioak guztien % 10 dira (954.000). Grafikoak ez du zalantzarako tarterik uzten. Argi dago kontrolatu daitezkeen aldagaien mende dagoela: Enplegu normalizatua, Laneko Arriskuen Prebentzioari buruzko legea betetzea, Osasun Sistema Publiko eraginkorra, etab. Alde hain nabarmen horiek ez dira errepikatzen gainerako pentsio-moten grafikoetan (erretiroak edo alarguntasuna – Ikus Eranskinak). Asko dago hobetzeko alor horretan. Jakina, soldata eta lan-baldintzen prekarizazioak, soldatapekoen sufrimenduaz gain, pentsio-mota hori handitzea ekarriko luke.

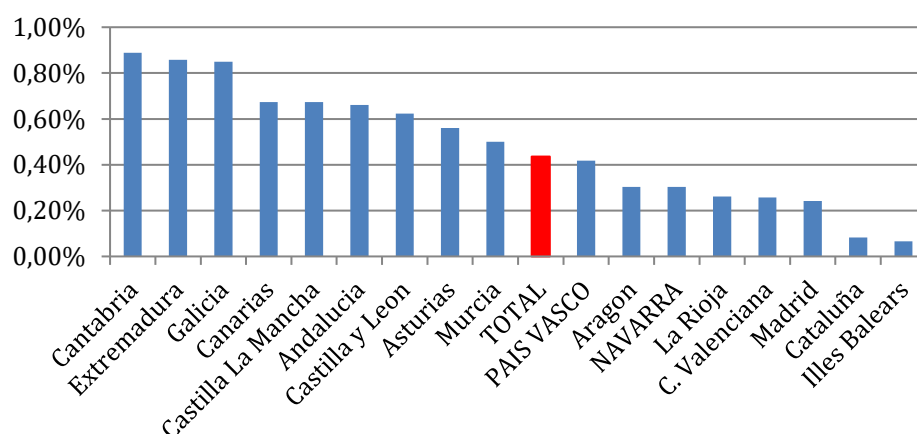
Urtarrila 2019: Erretiro Pentsioen% -AA.EE. bakoitzean

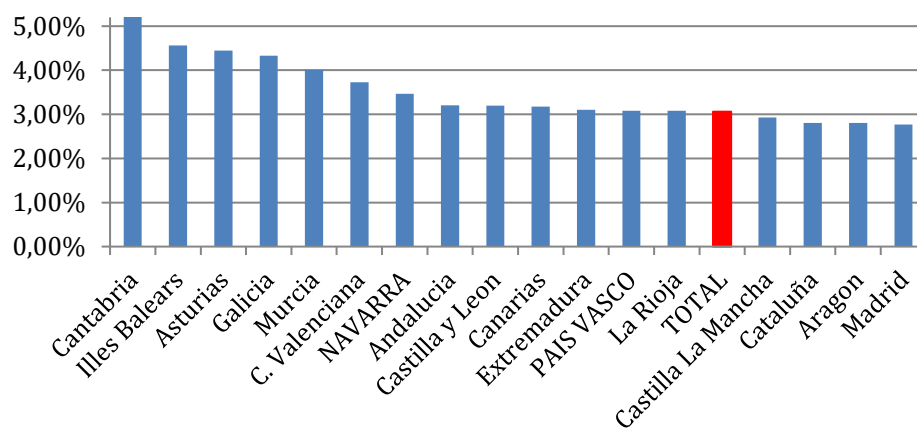
Urtarrila-2019: Alargun Pentsioen %. AA.EE. bakoitzean

Urtarrila-2019: Senideen aldeko Pentsioen %. AA.EE. bakoitzean

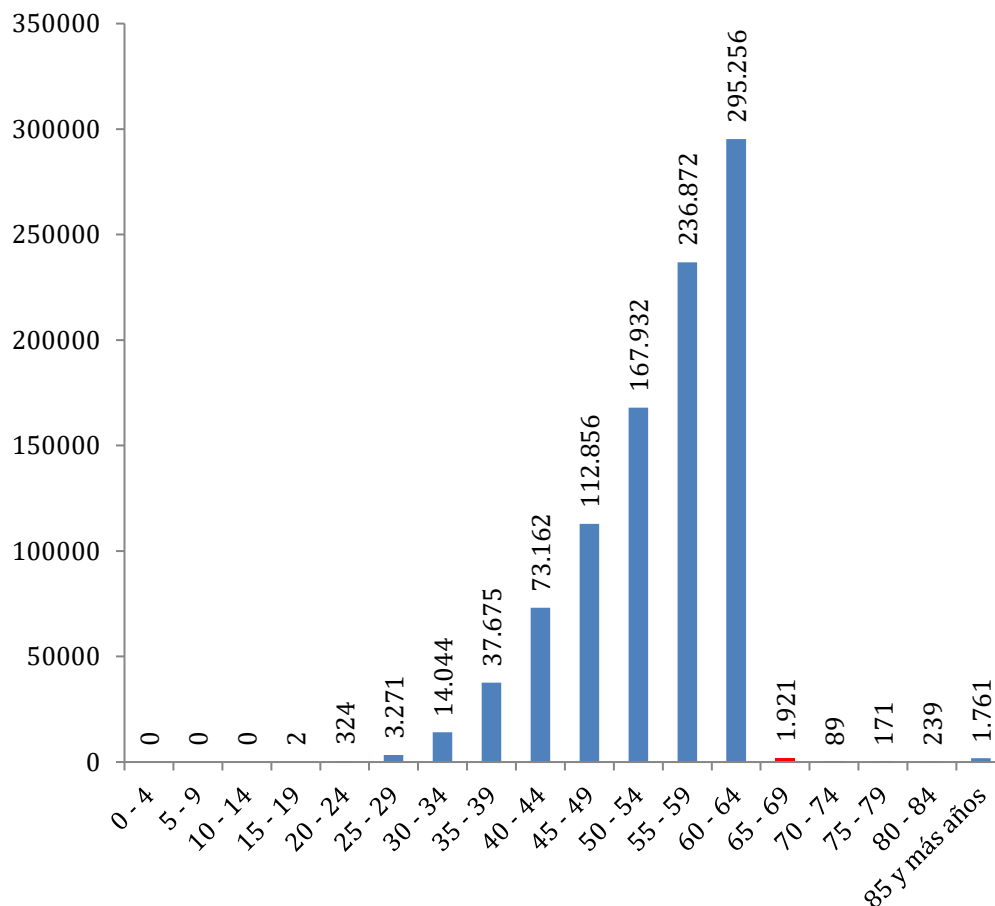

Urtarrila-2019: Zurztasun Pentsioen %. AA.EE. bakoitzena

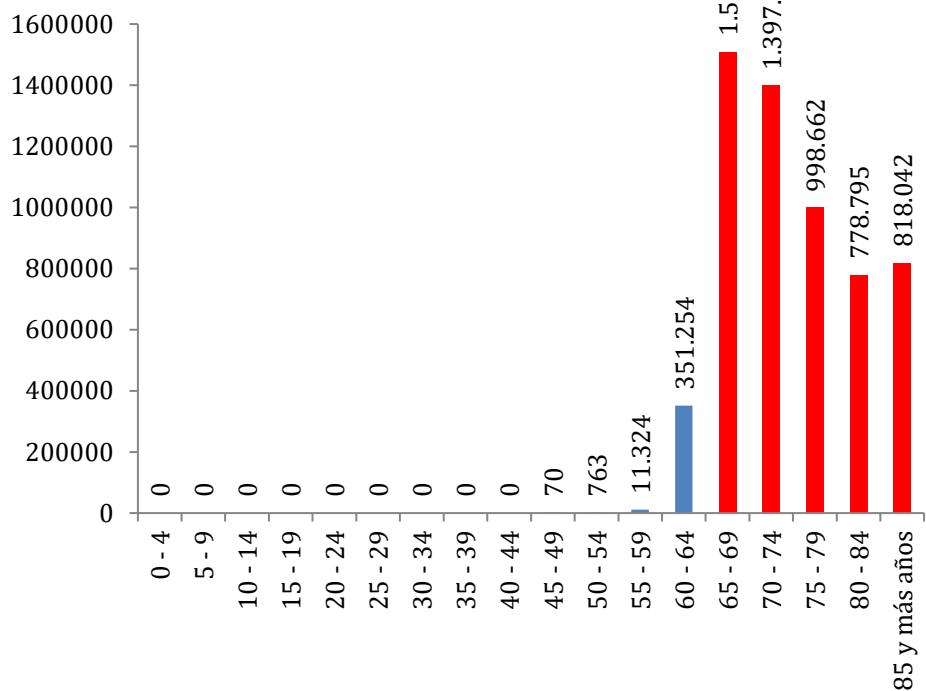
Eranskina 15

Urtarrila-2019: Ezintazun Iraunkorra adin arabera (Guztira 945.583)

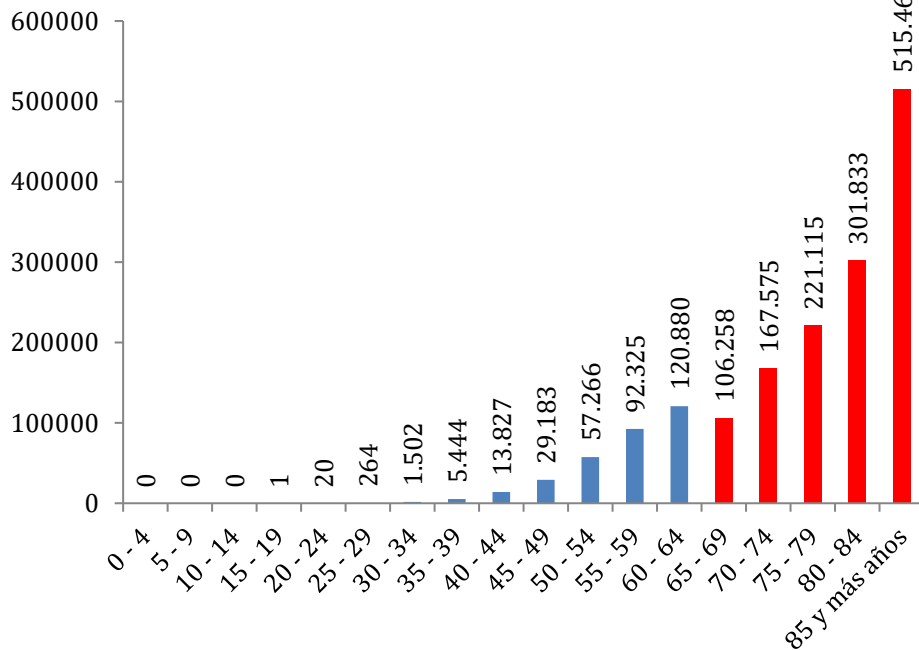
Datuen arabera, ekoizpen-sistema mota desberdineko ezintasun iraunkorrak 40-45 urtetik aurrera, hasten dira sortzen, batez ere. Gainera, ezintasun-pentsiodunek, 65 urtera iristen direnean, erretiroarena aukeratzen dute. Agian, ezintasunarena eskasagoa delako.

Urtarrila-2019 Erretiro Pentsioak adinaren arabera (Guztira 5.865.704)

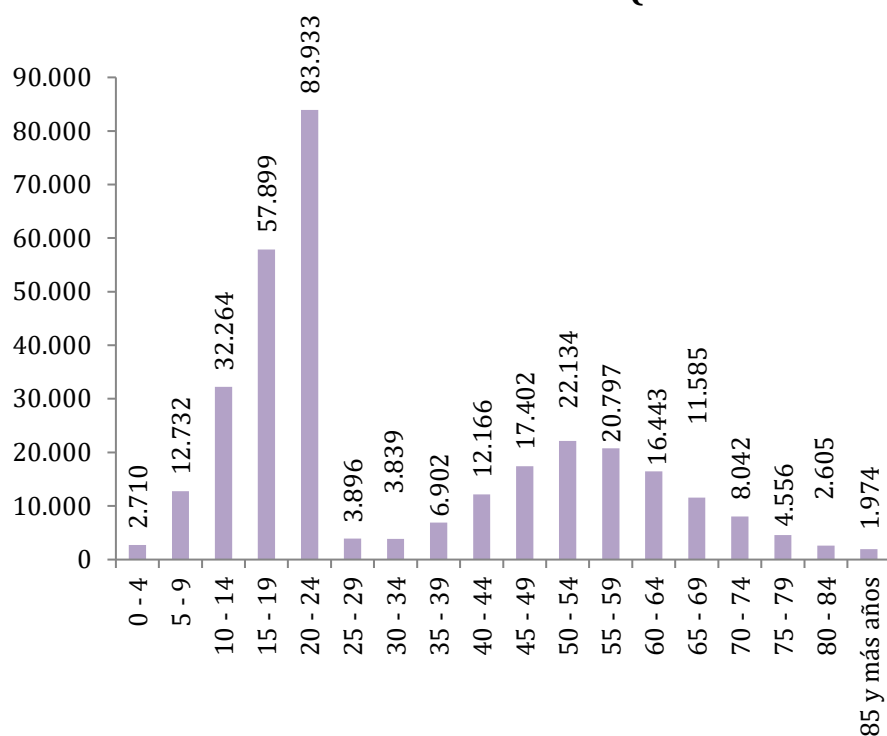
Erretiro pentsioetan aurre-erretiroak gutxi dira. Txandakako erretiro aurreratuak, koefiziente murriztaileen arabekoak, eta abar., dira.

Ene-2019: Alarguntasun Pentsioak adinaren arabera (Guztira 1.632.975)

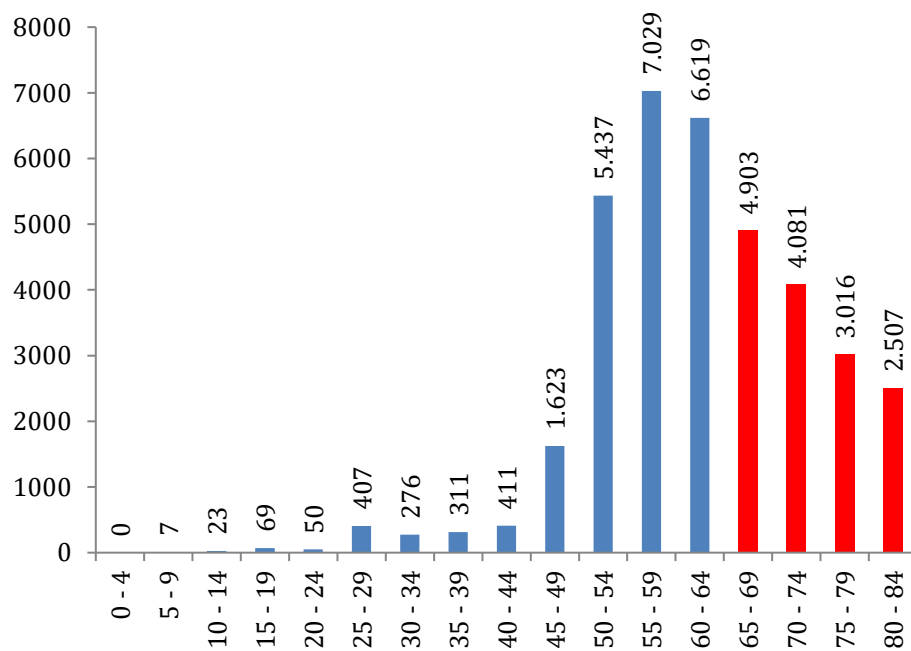
Alarguntza pentsioetan pentsiodunen %80 65 urtetik gorakoak dira.

Urtarrila-2019: Zurztasu Pentsioak adinaren arabera (Guztira 321.881)

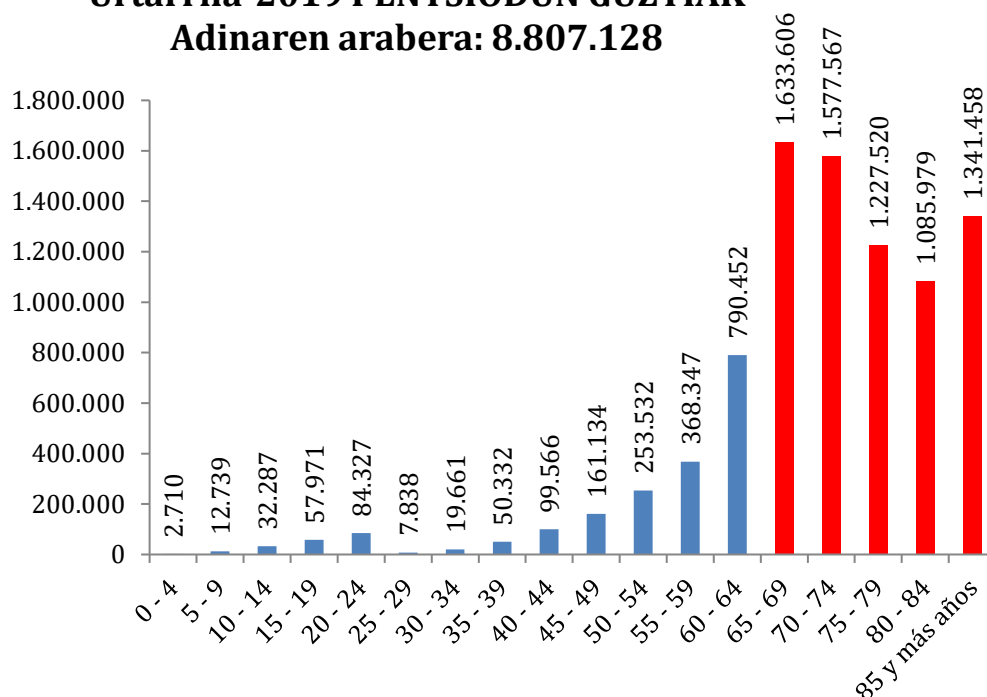
Zurztasun-pentsiodunen %59 25 urtetik beherakoak dira

Urtarrila-2019: Senideen aldekoak. adinaren arabera (Guztira 40.985)

Urtarrila-2019 PENTSIODUN GUZTIAK

Adinaren arabera: 8.807.128

Esan dugu pentsiodunen %2a, 65 urtetik beherakoak direla.

Eranskina 16

Pentsioen altak eta bajak - Urteak (urteko datua) pentsio-motaren arabera

Sexo: Todos los sexos

CCAA/Provincias: Todos los centros

Regímenes: Todos los regímenes

Clase de pensión: Todas las pensiones

	Incapacidad permanente				Jubilación				Viudedad			
	Altas	Pens. Med	Bajas	Pens. Med	Altas	Pens. Med	Bajas	Pens. Med	Altas	Pens. Med	Bajas	Pens. Med
2005	86.125	750	24.400	742	265.270	800	226.135	609	132.486	483	103.853	395
2006	99.873	772	23.825	788	235.129	923	215.848	657	128.813	505	99.733	413
2007	98.808	801	26.262	809	231.784	994	224.885	702	131.454	529	103.459	434
2008	97.396	837	27.807	862	269.772	1.052	232.927	763	130.138	567	106.900	464
2009	98.056	865	28.349	902	287.904	1.110	244.146	809	129.615	595	110.143	487
2010	90.949	896	29.367	920	288.172	1.172	240.624	847	127.439	608	107.754	505
2011	86.851	922	29.241	947	286.143	1.202	245.951	875	128.883	620	110.629	521
2012	84.136	943	30.281	966	308.400	1.252	259.530	898	131.978	633	119.878	536
2013	79.481	955	29.060	1.008	314.204	1.296	256.718	941	129.510	647	115.345	551
2014	81.573	949	29.146	1.012	298.496	1.315	257.207	951	129.705	650	118.333	560
2015	86.957	941	29.023	1.033	289.721	1.343	277.366	944	132.581	656	134.287	567
2016	89.674	936	27.998	1.034	307.511	1.332	263.878	963	130.831	696	125.864	575
2017	92.983	936	28.478	1.036	309.709	1.318	268.294	970	131.667	705	130.298	582
2018	91.532	937	28.631	1.031	328.159	1.311	270.651	986	135.000	718	132.494	599
2019	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	Orfandad				Favor familiar				Todas las pensiones			
	Altas	Pens. Med	Bajas	Pens. Med	Altas	Pens. Med	Bajas	Pens. Med	Altas	Pens. Med	Bajas	Pens. Med
2005	22.901	283	20.054	256	4.580	279	5.473	241	511.362	682	379.915	535
2006	22.638	253	18.458	269	4.066	303	4.920	258	490.519	746	362.784	573
2007	22.147	264	17.462	282	3.637	332	4.379	283	487.830	792	376.447	612
2008	23.565	281	17.137	305	3.629	353	3.893	306	524.500	852	388.664	663
2009	24.312	302	17.812	316	3.978	360	3.874	325	543.865	902	404.324	701
2010	23.651	298	18.602	314	3.887	363	3.976	322	534.098	946	400.323	730
2011	23.528	306	19.403	310	4.407	358	3.921	334	529.812	968	409.145	752
2012	25.235	309	4.305	504	4.749	367	4.479	328	554.498	1.007	418.473	789
2013	26.383	315	4.909	519	4.594	368	4.356	328	554.172	1.041	410.388	825
2014	27.930	313	5.073	528	4.739	382	4.134	333	542.443	1.041	413.893	832
2015	27.773	319	23.214	337	4.862	404	4.238	342	541.894	1.050	468.128	806
2016	27.831	321	25.216	333	4.912	413	3.908	346	560.759	1.062	446.864	817
2017	27.164	324	25.558	337	4.840	427	3.785	348	566.363	1.058	456.413	823
2018	27.009	329	24.803	344	4.586	449	3.508	355	586.286	1.064	460.087	838
2019	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Pensiones altas y bajas - Urteak (urteko datua) pensiones altas y bajas

Sexo: Todos los sexos CCAA/Provincias: Todos los centros

Regímenes: Todos los reg. Clase de pensión: Todas

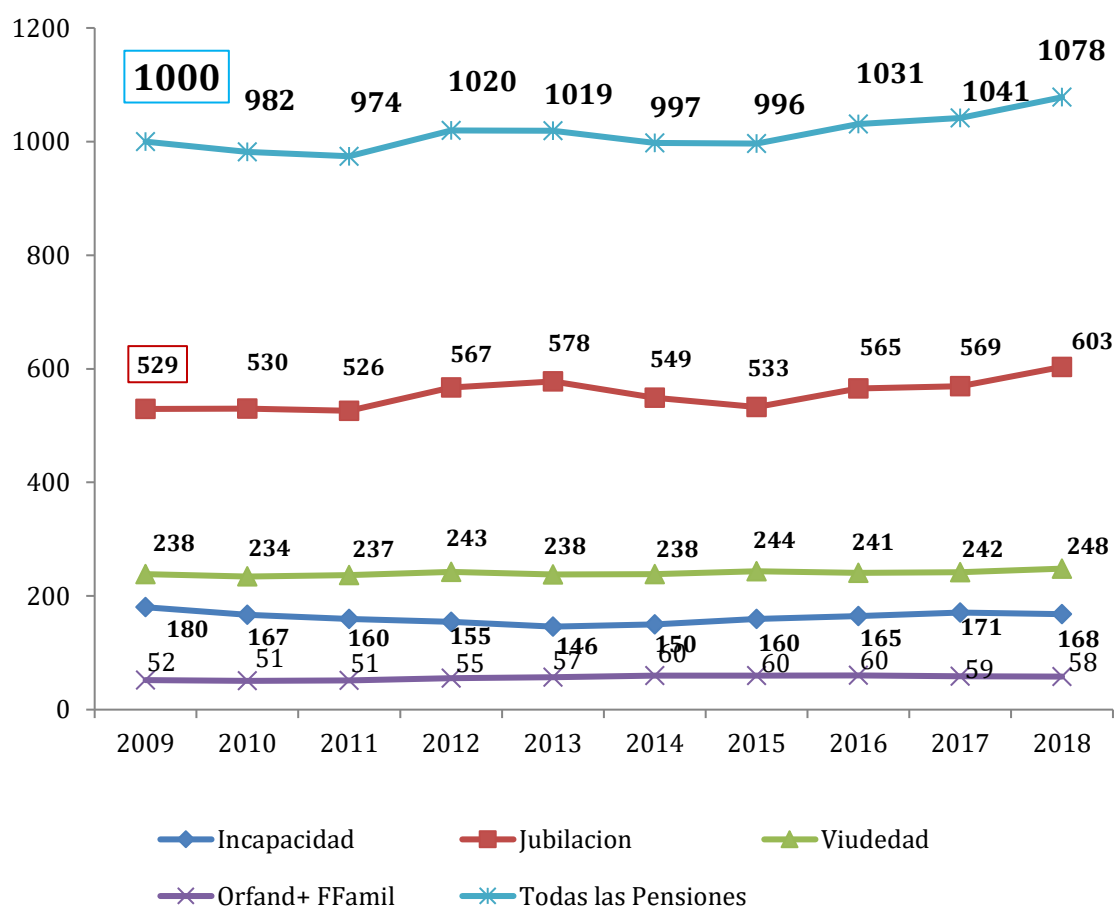
	Incapacidad permanente			Jubilación			Viudedad		
	altas	bajas	balance	altas	bajas	balance	altas	bajas	Balance
2005	86.125	24.400	61.725	265.270	226.135	39.135	132.486	103.853	28.633
2006	99.873	23.825	76.048	235.129	215.848	19.281	128.813	99.733	29.080
2007	98.808	26.262	72.546	231.784	224.885	6.899	131.454	103.459	27.995
2008	97.396	27.807	69.589	269.772	232.927	36.845	130.138	106.900	23.238
2009	98.056	28.349	69.707	287.904	244.146	43.758	129.615	110.143	19.472
2010	90.949	29.367	61.582	288.172	240.624	47.548	127.439	107.754	19.685
2011	86.851	29.241	57.610	286.143	245.951	40.192	128.883	110.629	18.254
2012	84.136	30.281	53.855	308.400	259.530	48.870	131.978	119.878	12.100
2013	79.481	29.060	50.421	314.204	256.718	57.486	129.510	115.345	14.165
2014	81.573	29.146	52.427	298.496	257.207	41.289	129.705	118.333	11.372
2015	86.957	29.023	57.934	289.721	277.366	12.355	132.581	134.287	-1.706
2016	89.674	27.998	61.676	307.511	263.878	43.633	130.831	125.864	4.967
2017	92.983	28.478	64.505	309.709	268.294	41.415	131.667	130.298	1.369
2018	91.532	28.631	62.901	328.159	270.651	57.508	135.000	132.494	2.506
2019	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	Orfandad			Favor familiar			Todas las pensiones		
	altas	bajas	balance	altas	bajas	balance	alta tt	baja tt.	Balance tt
2005	22.901	20.054	2.847	4.580	5.473	-893	511.362	379.915	131.447
2006	22.638	18.458	4.180	4.066	4.920	-854	490.519	362.784	127.735
2007	22.147	17.462	4.685	3.637	4.379	-742	487.830	376.447	111.383
2008	23.565	17.137	6.428	3.629	3.893	-264	524.500	388.664	135.836
2009	24.312	17.812	6.500	3.978	3.874	104	543.865	404.324	139.541
2010	23.651	18.602	5.049	3.887	3.976	-89	534.098	400.323	133.775
2011	23.528	19.403	4.125	4.407	3.921	486	529.812	409.145	120.667
2012	25.235	4.305	20.930	4.749	4.479	270	554.498	418.473	136.025
2013	26.383	4.909	21.474	4.594	4.356	238	554.172	410.388	143.784
2014	27.930	5.073	22.857	4.739	4.134	605	542.443	413.893	128.550
2015	27.773	23.214	4.559	4.862	4.238	624	541.894	468.128	73.766
2016	27.831	25.216	2.615	4.912	3.908	1.004	560.759	446.864	113.895
2017	27.164	25.558	1.606	4.840	3.785	1.055	566.363	456.413	109.950
2018	27.009	24.803	2.206	4.586	3.508	1.078	586.286	460.087	126.199
2019	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Datu horiekin, 25 urte barru 12.000.000 eta 12.500.000 arteko pentsiodun izango gara (%37 eta %41 arteko igoera). Baina 0-64 urte bitarteko taldea ondo maneiatuz gero (ezintasunak) gutxiago ere izan daitezke. Kopuruari eutsiz gero, 2043an 11.541.000 pentsiodun egongo dira, baita gutxiago ere. Kontuak egiten baditugu, alta berrien igoeraren %94 erretiroei zor zaie. (2005-2018 urte bien diferentzia) Hori oso positiboa da. Ezintasunak, istripuak eta zurrztasunak eta alarguntasunak neurri handi batean murriztu ahal izateko egiten den politika sozio-sanitarioaren eta Laneko Arrisku Prebentzioaren (LAP) politika eraginkorraren arabera izango da. 2043. urtean 11.000.000 pentsiodun kopurura ez iristea lor daiteke. Oraingoz jada ikusten dugu alarguntza pentsioen kopuruak beheranzko joera duela. Agerikoa da emakumearen aldaketa soziologikoa lan merkatuan eta ekonomian. Ezintasun-pentsioak dira helburua. Murriztu egin behar dira. Horrek, aldi berean, alarguntasun eta zurrztasun pentsioen murrizketa ekarriko du.

Eranskina 17

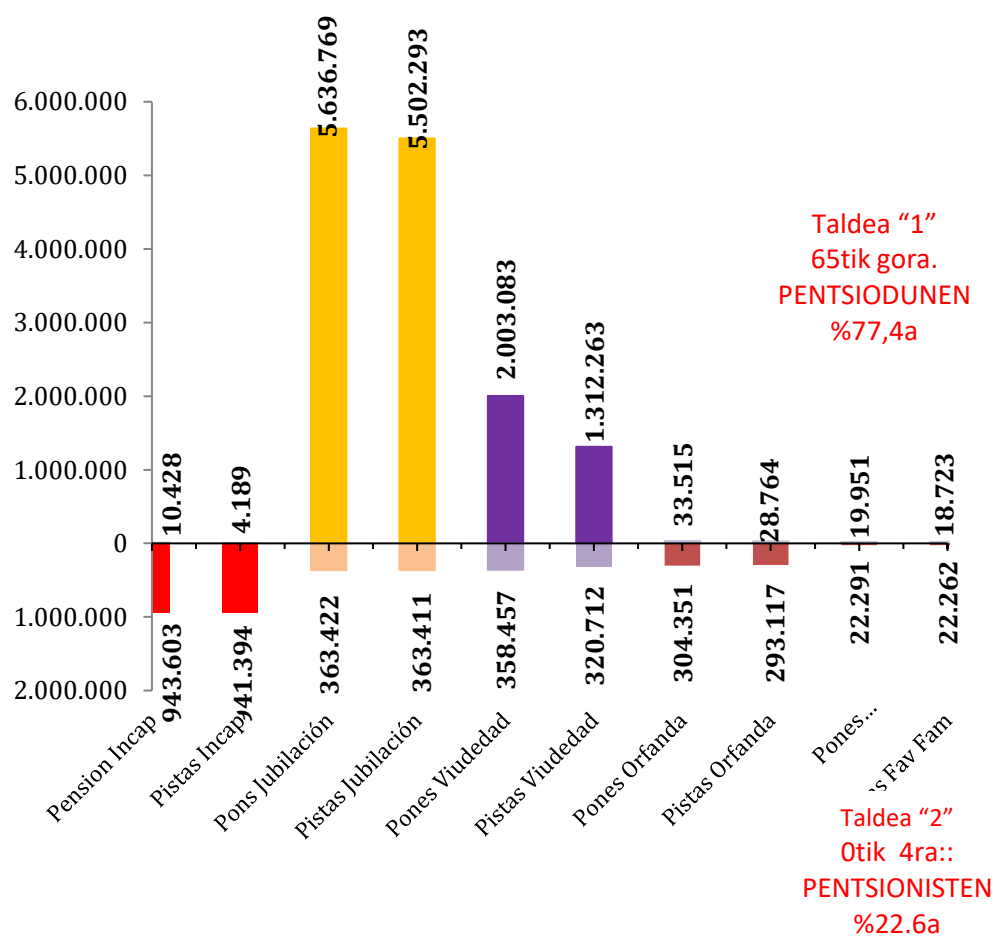
Alta Berrien garapena. 2005-2018 Mota bakoitzeko Pentsioak eta hauen hazkundera, 1000tik hasita

Eranskina 18

ESPAINIA

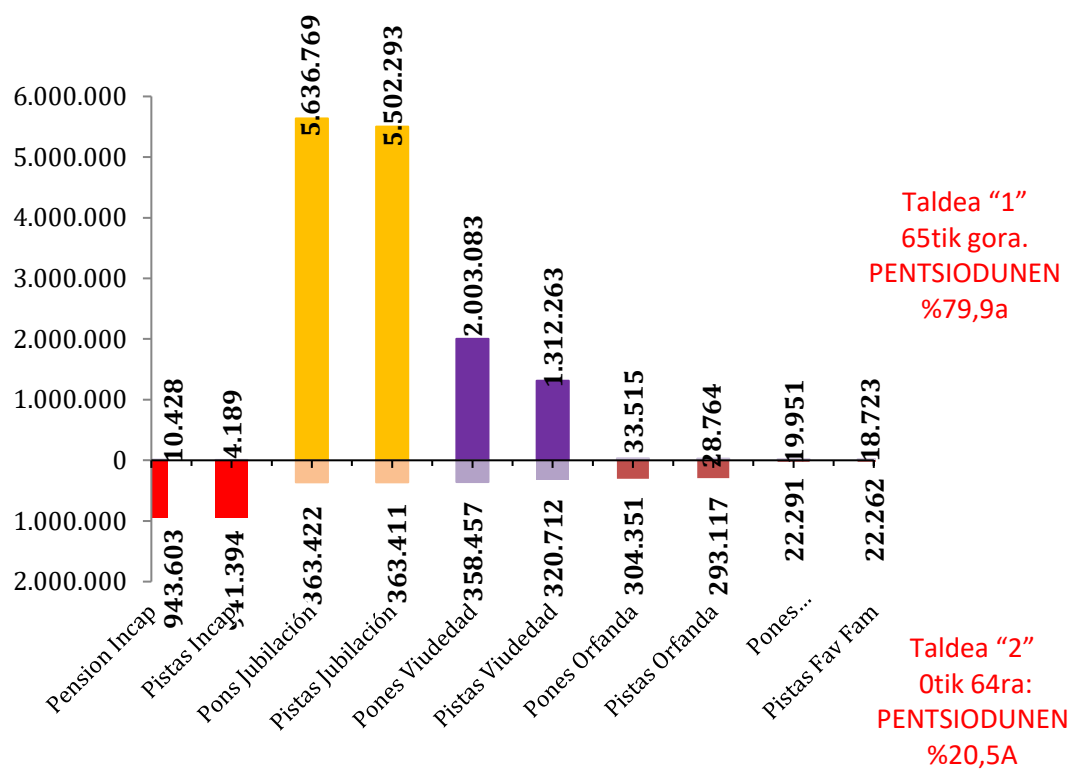
Pentsio motak adinaren arabera: 65 urtetik gora eta 65 urtetik behera. 2019ko urtarrila (Iturria: Gizarte Segurantzza)

Eranskina 19

EAE

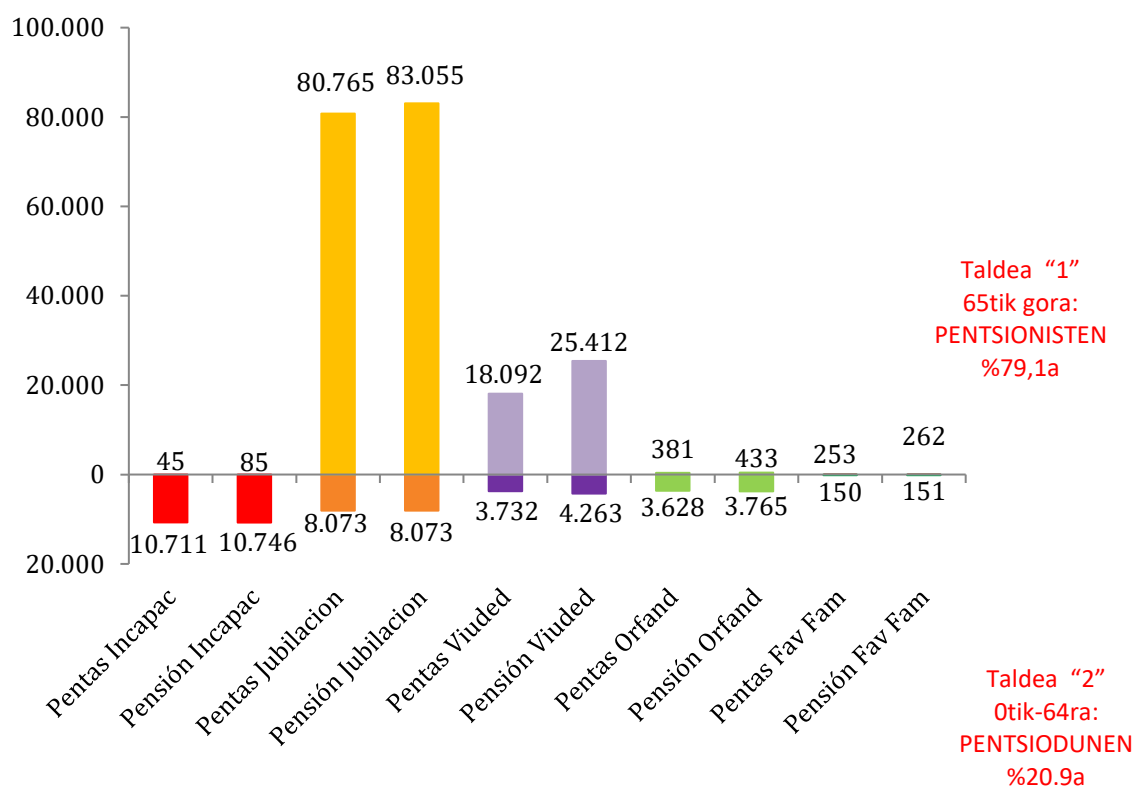
Pentsio motak adinaren arabera: 65 urtetik gora eta 65 urtetik behera. 2019ko urtarrila (Iturria: Gizarte Segurantzza)

Eranskina 20

NAFARROA

Pentsio motak adinaren arabera: 65 urtetik gora eta 65 urtetik behera. 2019ko urtarrila (Iturria: Gizarte Segurantzza)

Eranskina 21

Euskal Pentsio Mugimenduaren aldarrikapen taula

Pentsio-sistema publiko baten alde

Gutxiengo Pentsio Duina

2019ko abenduaren 12an, aldarrikapenen taula, Euskal Herriko Pentsionisten Koordinatzaileak, Eusko Legebiltzarreko Erregistroan aurkeztutako mozioan zehazten da. Pentsioen defizitak aurrekontu publikoen bidez konpentsatu behar dira, eta ez maileguen bidez.

Dagozkien aurrekontu-partidak gaitzea exijitzea, honako aldarrikapen hauek gauzatzeko:

1. Pentsioen %0,25eko igoera ez-duinari ez.
2. Estatuko Aurrekontu Orokorrek bermatutako pentsioak.
3. Pentsioen errebalorizazio automatiko eta iraunkorra, gutxienez KPIaren arabera.
4. Iraunkortasun-faktorea indargabetzea.
5. 2011ko eta 2013ko pentsio-erreformen alderdirik atzerakoienak indargabetzea.
6. EAEko gutxienerako pentsioa osatzea, araudi espezifiko baten bidez eta banakako irizpidearekin, 1.080 eurora arte, pentsioak zenbateko hori lortzen ez duen bitartean.
7. Mendekotasuna artatzeko zerbitzu sozio-sanitarioak bermatzea, sare publiko unibertsal baten bidez
8. EAEko eremu publikoko langileei lan-arteko gutxienerako 1.200 euroko soldata bermatzea, eta hura oro har aplikatzeko eskatzea.
9. Generoen arteko arrakala murrizten joateko, enpleguari eta pentsioei dagokienez neurri zehatzak sustatzea, hala nola kotizazio-aldi gehituak esleitzea edo familia-zaintzek eragindako lan-uzteak eta seme-alabak jaiotzeagatik lehendik daudenak gehitzea, lehen gertaera eragilearen atzera-eraginez.
10. Alarguntza-pentsiorako ezkontidearen oinarri arautzailearen %100a.
11. Emakumeak, eta hala badagokio, gizonak, familia zaintzeko eta mantentzeko egiten dituzten lanen aitortzen soziala eta ekonomikoa sustatzea, 65 urterekin erretiro-pentsio ez-kontributiba baten bidez.
12. Legebiltzar honek 2018/06/14an onartutako legez besteko proposamenarekin bat etorritik kotizatutako 40 urteko erretiro aurreratuaren koefiziente murriztaileak indargabetzea.

Aldarrikapen horiek guztiak, eta beste batzuk, garrantzitsuak dira, baina garrantzia hartzen dute emakume aktiboa eta erretiratua zigortzen duen genero-arrakalak eta 1.080 euroko gutxienerako pentsioak, 1200 euroko LGSrekin batera. Bi puntu argitu nahi genituzke: 52 urtetik gorakoentzako sorospenenaren erreforma, 55

urtera igarotzea eta nolako garrantzia duten 1.080 euroko gutxieneko pentsioak eta 1.200 euroko LGSak.

Orain, gutxieneko pentsio bermatu bat dago, pentsiodunaren egoeraren arabera aldatzen dena: adin bat edo bestea, familiakoak izatea edo ez bere kargura, etab. 2019ko pentsio kontributiben gutxienekoen osagarriak honako hauek dira:

- Egoeren arabera *erretiro*-pentsioak 599 eta 835,8 € artean daude.
- Egoeren arabera *alarguntza*-pentsioak 513,1 eta 783,6 € artekoak dira.
- *Ezintasun iraunkorreko* pentsioak askotarikoak dira: 417 euro, gaixotasun arruntaren ondoriozko guztizkoaren arabera, 1.253,7 euro, Baliaezintasun Handiaren arabera, eta 835.8 euro, berriz, 65 urteko ezintasun Absolutuaren edo Osoaren kasuan.

- *Zurztasun-pentsioek eta senideen aldeko* pentsioek ere beren minimoak eta maximoak dituzte.

Egungo araudiarekin, pentsio horietako edozeinetan gutxienekorako osagarriak lortzeko, ezinbestekoa da 2019ko diru-sarrereren mugak (pentsioa barne hartu gabe) betetzea: 7.569 €/urte, ardurapean ezkontiderik ez duen pentsioduna denean, eta 8.828 €/urte, ezkontidea kargura badu. Hau da, *gutxieneko pentsioa ez da automatikoa*. Hala, oinarritzko bi egoera ditugu gutxieneko pentsioei dagokienez:

A. Gutxieneko pentsioa badu, gutxieneko oinarriarekin kotizatu baitu. Pertsona horrek gutxieneko pentsioa izango du, hori izango baita hura kuantifikatzeko egiten den eragiketa matematikoaren emaitza. Gainera, gutxieneko pentsioa igotzen den bakoitzean, Gobernuak hala erabakita edo KPI aplikatzearen ondorioz, pentsio berria indarrean dagoen gutxieneko pentsio berria izango duela ikusiko du.

B. Pentsioa gutxienekoaren azpitik badu. Kotizaziopeko pentsio bat gutxienekoaren azpitik badago, hainbat arrazoiengatik izan daiteke: enpresa ixteagatik urte gutxiago kotizatu du; zaintza-lanetan aritzeagatik hutsuneak izan ditu (emakumeak), eta abar, baina kontributiba pentsio baterako baldintzak betetzen ditu. Orduan, kuantifikatzeko egiten den eragiketa matematikotik ondorioztatzen dena ere geratuko zaio. Baina gutxienekoen osagarria jasotzeko eskubidea izango du, gutxieneko pentsiorako diru-sarrereren mugaren baldintza betetzen badu. Gainera, osagarri hori gutxieneko osagarri bati edo besteari dagokio, adinaren eta familia-kargen arabera.

Hala izango da, halaber, egungo araudiarekin, 1.080 euroko gutxieneko pentsioa lortzen dugunean. Baldintza batzuk ere bete beharko dira, orain indarrean dauden gutxieneko pentsioekin gertatzen den bezala.

“A” kasukoek ikusiko dute pentsio berria 1.080 eurokoa dutela, indarrean dagoen gutxieneko pentsio berria izango baita, eta, kasuen arabera, hori baino

gehiago izango dute familia-kargen, baliaezintasun handiaren eta abarren arabera. "B" kasuetan ere gauza bera, baina urtero ematen den gutxieneko pentsiorako diru-sarreraren mugaren baldintza bete behar dute, eta, esan bezala, gutxieneko baten edo bestearen osagarria izango dute, kasuaren arabera, eta. Hau Gizarte Segurantzako erregimen guztiei aplikatzen zaie, Langile Autonomoen Araubide Berezia barne.

Baina ez du zertan horrela izan behar, eta ez luke horrela izan behar. Izan ere, araudi hori pentsio sistema publikoaren "elkartasun" printzipioaren kontrako norabidean doa. Azaldu dezagun. Kontributiba Pentsio bat (KP) jaso ahal izateko gutxieneko urte batzuk kotizatu behar badira, horrek zuzenean eragin beharko luke gutxieneko pentsioa. Gutxieneko kotizazioa, gutxieneko pentsioa; gehieneko kotizazioa, gehieneko pentsioa. Bien artean ezin hobeto ikusten da bakoitzari dagokion pentsioaren kalkuluari buruzko araudia.

Gure aldarrikapenen artean daude, halaber, Gutxieneko Soldatarako 1.200 euroak. Kontua ez da guk hori, numantinoki defendatu behar izatea kalean, sindikatuen eta langileen lana baita, baina babestu eta erreklamatu egin behar dugu. Ez digu zuzenean eragiten, baina bai zeharretik. Soldata prekarioek diru-bilketa murrizten dute, eta, gainera, langile populazioa pentsiodunarekin aurrez aurre jartzeko balio dute, diru-sarrera hobeak ditugula esanez. Gainera, etorkizuneko pentsioei eragiten dieten beste puntu batzuk ditugu, eta ez gaur egungoei. Puntu horiek ere geure gain hartu eta defendatu behar ditugu, belaunaldi batzuen eta besteen arteko zatiketak, desberdintasunak eta liskarrak saihestu behar baitira. Guztiek, egungo eta etorkizuneko pentsioek, arau berberekin kalkulatzeko eskubidea dute. Hain zuzen ere, pentsioen aurkako erasorik gogorrena langileen soldatak eta lan baldintzak murriztu ostean gertatu da. Egoera hori, enpresari handiek erabiltzen dute, hain zuzen ere, langileak pentsiodunarekin aurrez aurre jartzeko erabiltzen da.

Azkenik, 52 eta 55 urte bitartekoen sorospenaren gaia argitu nahiko genuke. 2018ko ekainaren 7an, Konstituzio Auzitegiaren epai batek konstituzioaren kontrakotzat eta baliogabetzat jo zituen martxoaren 15eko 5/2013 Errege Lege Dekretuaren xedapenak, zeinak bere garaian 55 urtetik gorakoentzako sorospena eskuratzeko baldintzak aldatu baitzituen, eta, besteak beste, familia-unitatearen errentak kontatzen baitzituen prestazio hori jasotzeko. PPren Gobernuaren xedapen horrek asmo gaizto eta zitala zuen, eta bidegabeki zigortzen zituen krisialdian langabezian geratu ziren adineko asko. Badirudi hori ez zela zorigaitz gutxi, eta pentsioa ere hondatu behar zitzaien. Bitxia da 55 urteko sorospena jasotzeko baldintzak zituztenei erretiro aurreratua hartzera behartzen zitzaizela, gustatu ala ez; familia-unitateko errentek ezarritako kopurua gainditzen zutelako; eta ematen ez zitzaizkinei, berriz, ezin zuten aldeztu aurretik erretiroa hartu, subsidiarik

gabe ez baitzuten kotizatzen eta orduan ez baitzituzten erretiro aurreratua hartzeko behar ziren gutxieneko urteak. Ezinezkoa da neurri makiavelikoagorik egitea.

Eranskina 22

ELKARRETARATZEAK HEGO EUSKAL HERRIKO HERRI ETA HIRIETAN							
1	Agurain	26	Eibar	51	Laukiz	76	Tolosa
2	Alonsotegi	27	Elgoibar	52	Lazkao	77	Trapagaran
3	Altsasu	28	Elorrio	53	Legazpi	78	Tutera
4	Amurrio	29	Erandio	54	Leioa	79	Ugao
5	Andoain	30	Ermua	55	Lekeitio	80	Urduña
6	Antzuola	31	Errenteria	56	Lesaka	81	Usurbil
7	Arantzazu	32	Eskoriatza	57	Markina	82	Billabona
8	Aretxabaleta	33	Estela	58	Mungia	83	Zaldibar
9	Arrasate	34	Etxarri	59	Muskiz	84	Zalla
10	Arrigorriaga	35	Falces	60	Hondarribi	85	Zamudio
11	Artzeniega	36	Galdakao	61	Ondarroa	86	Zarautz
12	Azkoitia	37	Gares-Puentelarreina	62	Oñati	87	Zierbena
13	Azpeitia	38	Gasteiz	63	Ordizia	88	Zornotza
14	Bakio	39	Gernika	64	Orio	89	Zumaia
15	Balmaseda	40	Getaria	65	Ortuella	90	Zumarraga-Urretxu
16	Barakaldo	41	Getxo	66	Otxandio*		
17	Basauri	42	Gorliz	67	Pasaia		
18	Berango	43	Gueñes	68	Plentzia		
19	Bergara	44	Hernani	69	Portugalete		
20	Bermeo	45	Irun	70	Segura		
21	Berriz	46	Iruñea	71	Sestao		
22	Bilbo	47	Irurtzun	72	Sodupe		
23	Derio	48	Iurreta	73	Sopela		
24	Donostia	49	Lasarte	74	Sopuerta		
25	Durango	50	Laudio	75	Soraluze		

*Errenterian eta Irurtzunen hilean behin biltzen dira, baina pentsiodun asko joaten dira. Otxandioko pentsiodunak Durangora joaten dira.

*Lau probintzietan, herri txikietako pentsiodun askok, herri ertainetako kontzentrazioekin bat egiten dute. Esan daiteke pentsiodunen mugimenduak erabat zabaltu dela Hego Euskal Herriko geografia osoa. 2019ko otsailekoak dira datu horiek. 2019. urtearen amaieran jada Euskal Herriko 100 herri ingurutan gaude.

Eranskina 23

2005-2016 urteetako datu kronologikoak.

	Número pensiones	Importe total nómina	Costes imputables a PGE
2005	7.979.707,08	68.747.944.340	6.620.427.040
2006	8.165.335,50	73.504.231.870	7.078.457.529
2007	8.273.938,58	79.279.818.196	7.634.646.492
2008	8.390.795,50	84.533.272.995	8.140.554.189
2009	8.531.934,67	89.715.402.416	8.639.593.253
2010	8.671.017,67	95.420.985.332	9.189.040.887
2011	8.805.164,08	99.225.890.161	9.555.453.222
2012	8.919.997,00	103.208.330.544	9.938.962.231
2013	9.065.829,50	108.271.630.564	10.426.558.023
2014	9.201.080,42	111.762.173.089	10.762.697.268
2015	9.304.555,08	115.068.708.808	11.081.116.658
2016	9.409.174,25	118.573.146.357	11.418.593.994
2017	9.514.801,25	122.171.743.390	11.765.138.888
2018	9.622.518,58	128.068.202.647	12.332.967.915
2019		135.000.000.000	13.000.500.000
TOTAL acumulado 2005-2019		1.532.551.480.707	147.584.707.592

Iturria: Gizarte Segurantzako Pentsioak eta nominak zutabea. Azken zutabea egileen estimazioak dira

Eranskina 24

BPGren bilakaera, soldatak, kapital-errentak eta pentsioak 2005-2019

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
BPG mp	927357	1003823	1075539	1109541	1069323	1072709	1063763	1031099
Soldatak	337034	363446	394095	422811	414822	410413	400657	375413
Ustiap. Soberakin Gordina	394060	424354	460653	477690	470518	456595	464303	458507
Hileko nomina pentsioak	4911	5250	5663	6038	6408	6816	7088	7372
Pentsioaren nomina/BPG%	7,4%	7,3%	7,4%	7,6%	8,4%	8,9%	9,3%	10,0%
Lan errentak LL EE	435033	471451	508424	544126	530045	526813	513328	481400

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019*
BPG mp	1020348	1032158	1077590	1113840	1161878	1202193	1246674
Soldatak	364243	367986	385991	393890	408909	423888	439572
Ustiap. Soberakin Gordina	454984	455379	472607	495819	518659	531844	551522
Hileko nomina pentsioak	7884	8126	8360	8623	8881	9318	9643
Pentsioaren nomina/BPG%	10,8%	11,0%	10,9%	10,8%	10,7%	10,9%	10,8%
Lan errentak LL EE	467521	473531	492892	503724	523441	544579	564728

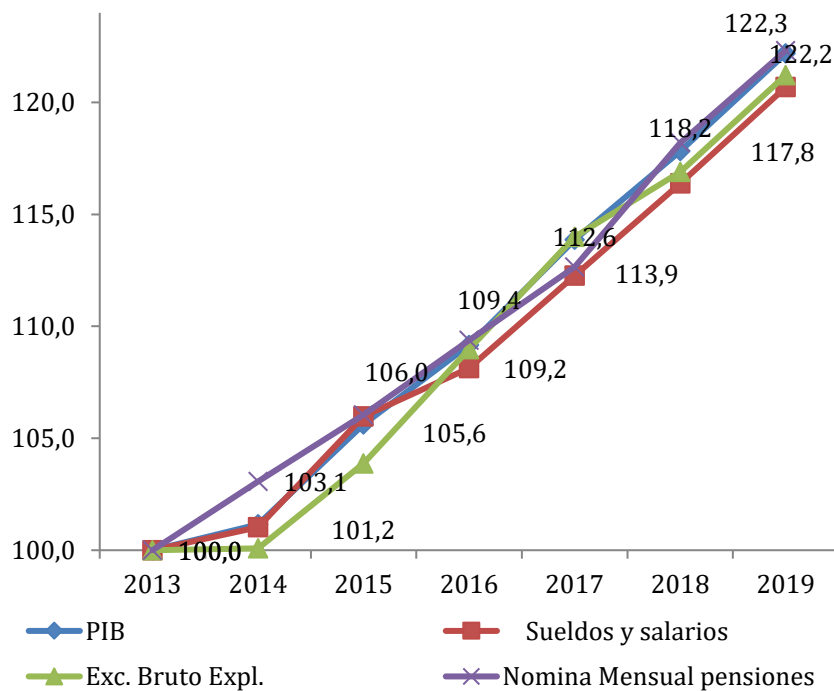
EINen datuak, 2019koak izan ezik, estimazioak baitira

Ikus dezakegu 2014-2017 urteetako %0,25eko igoerak eragin handia izan zuela gure partaidetzan BPGan. Halaber, 2011. urtetik 2012. urtera eta hortik 2013.

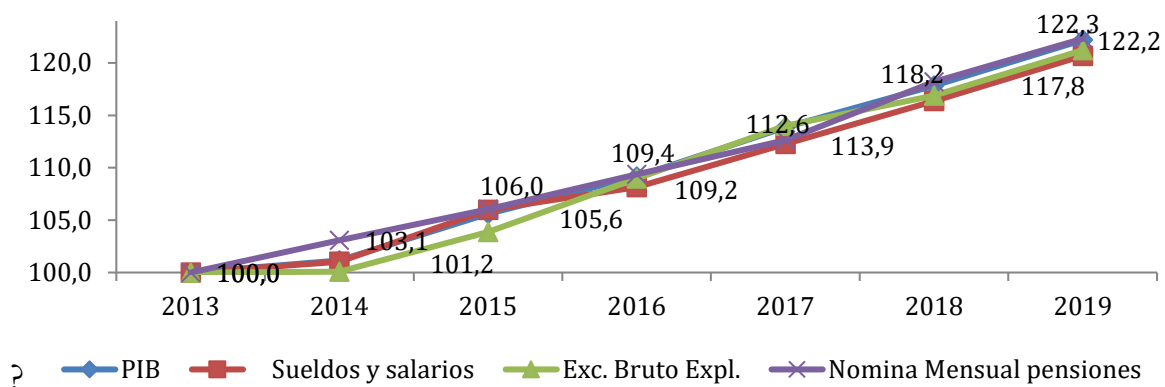
urtera bitarteko igoera anomaloa izan zen, zalantzarik gabe Lemhan Brothersen krisia, eta Rajoyren neurriaren ondorioak jasan zituzten adinekoak erretiroa hartzera behartu zituen. Langabezia-prestazioa amaitzen zenean eta kalkulaturako pentsioa indarrean dagoen subsidioa baino handiagoa zenean, esan daiteke “de facto” erretiroa hartzera behartuta zeudela. Era berean, 2018ko soldata-ordainsarien maila 2008an zuen baliora itzuli zen, eta Ustiapeneko Soberakin Gordina, behera ere egin zena, 2015. urtean berreskuratu zen. Esan dezakegu, 2019an (LL.EE.) 2008ko BPGan, Lan Errentetan zegoen puntu 1, kapital errentetara (USG) lekualdatu dela.

Ikusi nola, pentsioek BPGaren portzentajearen duten partaidetza igotze den 2013. urtetik aurrera, baina mantendu egiten da azken 7 urteetan. Parte-hartze txikia izaten jarraitzen du. Ikus dezagun grafikoa 2013 = 100 errunaldiarekin

BPGren, Soldaten, EBEren eta Pentsioen kopuruaren bilakaera 2013 = 100

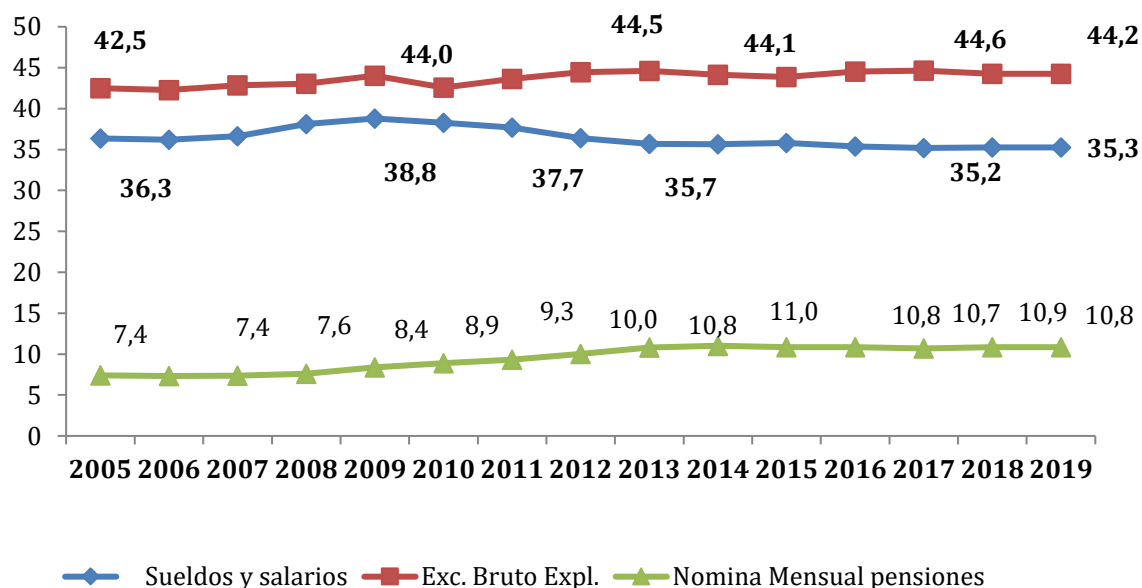
Pentsioen nominak BPGaren gainean duen parte hartzea kritikatzeko bada, nola ez da kritikatzeko enpresen errentak (EBE) ere?

Grafiko bera aurkezteko bi modu. Lehenak bigarrena baino kezkarriagoa dirudi, baina grafiko bera dira.

Eranskina 25

Soldata pentsio-nomina eta enpresa-errenten partaidetzaren. BPGren gaineko % (2005-2019)

Ikusten dugunez, soldatek 2-3 puntu galdu dituzte 2009koaren aldean. Mozkinak finko mantentzen dira tarte berean. Eta pentsioen nomina 2,5 puntu igotzen da. Kapitalak lortu du pentsiodunen igoera eta haien nomina soldaten kontura joatea, hobeto esanda, soldatak murriztearen kontura. Gehikuntza hori eta gertatuko direnak, ekoizpenaren BEGtik etorri behar dute zuzenean. Grafikoan ikusten denez, pentsioen nominaren "gorakada kezkarriek" diskurtso interesatua baino ez da.

Baina ez gara gu izango ostrukaren politika egingo dugunok. Esan dugu 25 urte barru pentsioen nomina BPGaren %15-16koa izango dela. Eta honek, gaur egungo premisekin, desoreka eta arazo bat sortuko du. Edonola ere, norbaitek parte

ez bazuen hartu, hamarkadetan hartzen joan diren erabakietan, langilea izan da, pentsioduna. Besterik gabe, ez zen inoiz langilearekin kontatu.

Eranskina 26

25-35 urterako proiektzioak

URTEA	Erretiroa	Pentsiodunak	Hazkundera 2018 tik	Pentsioak
2018	5931076	8869496	0%	9766801
2043	7916800	11839003	33,5%	13022904
2048	8362817	12360561	39,4%	13756588
2053	6913262	10338285	16,6%	11372113

Taula A

Jaiotza URTEA	Egun adina	Erretiro data	65 urte betetzerako kopurua	Koefiziente -1- Erretiro saldoaz gain	65 + Erretiratuak kof -1- aplikatuz	65+ Pentsionistak Kof -1-	Pentsionistak 64 edo -	Pentsionista Guztiak 0-100 (coef -1-)	Pentsio Guztiak -1-
1948-1952	65-70	2013-2017	2430715	100	5578011	6935587	1950000	8885587	9774146
1953-1957	60-64	2018-2022	2566935	108,1	6027998	7495092	1950000	9445092	10389601
1958-1962	55-59	2023-2027	2951603	116,9	6518535	8105016	1950000	10055016	11060518
1963-1967	50-54	2028-2032	3246043	128,5	7168798	8913540	1950000	10863540	11949894
1968-1972	45-49	2033-2027	3411595	135,1	7534413	9368139	1950000	11318139	12449953
1973-1977	40-44	2028-2042	3575222	141,6	7895779	9817454	1950000	11767454	12944200
1978-1982	35-39	2043-2047	3424792	150,1	8374555	10412755	1950000	12362755	13599030
1983-1987	30-34	2048-2052	2832377	124,2	6925938	8611573	1950000	10561573	11617730

Taula B

Jaiotza URTEA	Egun adina	Erretiro data	65 urte betetzerako kopurua	Koefiziente -2- Erretiro saldoaz gain	65 + Erretiratuak kof -2- aplikatuz	65+ Pentsionistak Kof -2-	Pentsionistak 64 edo -	Pentsionista Guztiak 0-100 (coef -2-)	Pentsio Guztiak -2-
1948-1952	65-70	2013-2017	2430715	100	5578011	6935587	1950000	8885587	9774146
1953-1957	60-64	2018-2022	2566934	105,6	5890608	7324264	1950000	9274264	10201690
1958-1962	55-59	2023-2027	2951603	121,4	6773347	8421844	1950000	10371844	11409020
1963-1967	50-54	2028-2032	3246043	133,5	7449028	9261973	1950000	11211973	12333170
1968-1972	45-49	2033-2027	3411594	140,4	7828	9734343	1950000	1168434	12852770
1973-1977	40-44	2028-2042	3575221	147,1	8204428	1020122	1950000	12151222	13366340
1978-1982	35-39	2043-2047	3424792	140,9	7859222,13	9771999	1950000	11721999,6	12894199,6
1983-1987	30-34	2048-2052	2832377	116,5	6499746,33	8081654	1950000	10031654,6	11034820

Taula “A”, 65 urte betetzeari bosturteko adin-tarte bakoitzeko erretiroen balantzearekin egindako koefizienteen gainean kalkulatuta dago. B taula biztanleriaren beraren koefizienteen gainean dago 65 urte betetzen dituztenean, betiere kontuan hartuta 2013-2017ko datuak 100 direla.

Eranskina 27

Iraunkortasun-faktorea

Txostenaren 5. orrialdean, horrela kalkulatu dira etorkizuneko pentsioak: XX. mendean eta XXI. mendeko lehen hamarkadan mota guztietako aurrerapenak eragin dute gero eta pertsona gehiago adin aurreratuetara iristea eta, behin adin horietara iritsita, gero eta urte gehiago bizitzea. XX. mendearen hasieran, Espainian, belaunaldi bakoitzaren %35ek baino ez zituen 65 urte; gaur egun, berriz, %90ek. 1900. urtean 65 urte zituzten espainiarren bizi-itxaropena 10 urte ingurukoa zen; gaur egun 20 urte gehiago bizitzea espero dute (eta 2050. urte aldera 25 urte gehiago biziko direla aurreikusten da). Gainera, hurrengo hamarkadetan erretiro-adinera, populazio oso ugariak iritsiko dira, baby-boomean jaioak, XX. mendeko berrogeita hamarreko hamarkadaren amaieraren eta hirurogeita hamarreko hamarkadaren lehen erdiaren artean jaioak. Fenomeno horien guztien ondorioz, 65 urtetik gorako biztanleek biztanleria osoan duten pisua hazi egin da azken hamarkadetan, gaur egungo %17ra iritsi arte, eta 2052an %37ra iritsiko dela aurreikusten da. Azken data horretan, beraz, hiru pertsonatik batek 65 urte baino gehiago izatea espero dute. Kopuru absolutuetan, *Gizarte Segurantzak aurreikusten duen pentsio-kopurua egungo 9 milioitik 15 milioira igaroko litzateke 2052an*. Ez da onargarria zehaztasun falta hori. Ez da Gizarte Segurantzak etorkizuneko pentsiodunak kalkulatu ezin ditzakeelako, *dagoeneko kalkulatu* izan behar ditu: pentsiodunak eta pentsioak ez dira kopuru horretara iristen, ezta urrutitik ere.

Orain ikus dezagun nola aurkezten duten belaunaldien arteko ekitatearen faktorea:

Bizi-itxaropena 65 urte betetzerakoan eta belaunaldien arteko ekitate-faktorea
(2014=1). Iturri INE (2012)

Urte	e65	FEI
2014	20,27	1,0000
2015	20,42	0,9928
2016	20,56	0,9857
2017	20,71	0,9788
2018	20,85	0,9720
2019	21,00	0,9653
2020	21,14	0,9588
2021	21,28	0,9524
2022	21,42	0,9461
2023	21,56	0,9399
2024	21,70	0,9339
2025	21,84	0,9280
2026	21,98	0,9222
2027	22,12	0,9165
2028	22,25	0,9109
2029	22,38	0,9055
2030	22,52	0,9001
2031	22,65	0,8948
2032	22,78	0,8897
2033	22,91	0,8846
2034	23,04	0,8797
2035	23,17	0,8748
2036	23,30	0,8700
2037	23,42	0,8653
2038	23,55	0,8607
2039	23,67	0,8562
2040	23,80	0,8518
2041	23,92	0,8474
2042	24,04	0,8432
2043	24,16	0,8390
2044	24,28	0,8349
2045	24,39	0,8309
2046	24,51	0,8269
2047	24,63	0,8230
2048	24,74	0,8192
2049	24,85	0,8155
2050	24,97	0,8118
2051	25,08	0,8082

Europako gutun sozialaren aipamenak

Toledoko Itunaren ebaluazio eta erreforma txostena izeneko liburuan Europako Gutun Sozialak finkatzen duen batez besteko soldataren %60 aipatzen da: hori 2011ko urtarrilean agertzen da jada.

VOTO PARTICULAR NÚM. 1

Palacio del Congreso de los Diputados, 24 de enero de 2011. Gaspar Llamazares Trigo y Joan Ridao i Martín, Portavoces del Grupo Parlamentario de Esquerra Republicana-Izquierda Unida-Iniciativa per Catalunya Verdes.—Nuria Buenaventura Puig, Joan Tardà i Coma, Olaia Fernández Dávila y Uxue Barkos Berruezo, Diputados.

Pág. 140

«Hay margen para incrementar las Bases de Cotización Mínima y Máxima. En lo que respecta a la Base de Cotización Mínima, relacionada con el SMI, cumplir el objetivo fijado en la Carta Social Europea de que el SMI se fije en el 60% del salario medio, supondría establecer el SMI en el entorno de los 1.000 euros al mes, y la Base Mínima en unos 1.200 euros. La Base Máxima también puede mejorarse considerando una razonable proporcionalidad entre Base Máxima y Pensión Máxima».

Pág. 190

«Asimismo consideramos pertinente mejorar las bases de cotización de manera progresiva para que se alcancen las directrices de la Carta Social Europea y que el salario mínimo interprofesional se sitúe en el 60 por ciento del salario medio»

Eranskina 29

EVOLUCIÓN DE LAS PENSIONES EN VIGOR DEL SISTEMA DE LA SEGURIDAD

SOCIAL POR CLASES, 1976-1999

Datos a 31 de diciembre								Incap. sobre Total
Años	Incapacidad Permanente	Jubilación	Viudedad	Orfandad	Favor Familiares	Otras	TOTAL	
1976	713.107	1.959.012	787.766	109.380	14.476	8.264	3.592.005	19,9%
1977	801.581	2.019.397	847.465	115.061	15.793	611	3.799.908	21,1%
1978	883.044	2.079.288	912.651	122.846	16.765	504	4.015.098	22,0%
1979	962.319	2.133.515	974.093	129.455	17.917	400	4.217.699	22,8%
1980	1.024.413	2.190.247	1.026.614	137.819	19.094	247	4.398.434	23,3%
1981	1.106.402	2.261.999	1.093.130	144.815	20.082	184	4.626.612	23,9%
1982	1.215.367	2.307.016	1.145.028	149.104	20.971	157	4.837.643	25,1%
1983	1.331.710	2.362.191	1.190.973	151.541	21.701	95	5.058.211	26,3%
1984	1.419.934	2.422.918	1.236.686	153.949	22.423	89	5.255.999	27,0%
1985	1.459.383	2.470.122	1.288.430	155.622	22.880	80	5.396.517	27,0%
1986	1.490.439	2.535.626	1.338.290	157.598	23.466	73	5.545.492	26,9%
1987	1.516.942	2.618.895	1.390.433	158.800	23.713	66	5.708.849	26,6%
1988	1.542.341	2.701.239	1.450.735	161.334	24.830		5.880.479	26,2%
1989	1.558.368	2.772.149	1.513.365	162.682	25.703		6.032.267	25,8%
1990	1.581.441	2.844.583	1.570.974	163.653	26.484		6.187.135	25,6%
1991	1.602.543	2.926.309	1.626.859	165.032	27.230		6.347.973	25,2%
1992	1.628.659	3.009.050	1.678.159	166.388	27.509		6.509.765	25,0%
1993	1.654.591	3.141.673	1.763.609	168.067	41.963		6.769.903	24,4%
1994	1.667.951	3.225.629	1.799.337	168.251	41.915		6.903.083	24,2%
1995	1.677.379	3.313.602	1.837.241	168.659	42.797		7.039.678	23,8%
1996	1.694.440	3.398.186	1.879.340	206.833	44.194		7.222.993	23,5%
1997	811.485	4.372.974	1.920.188	213.496	46.089		7.364.232	11,0%
1998	800.644	4.441.008	1.956.655	232.625	45.270		7.476.202	10,7%
1999	796.426	4.475.348	1.992.332	253.065	44.610		7.561.781	10,5%

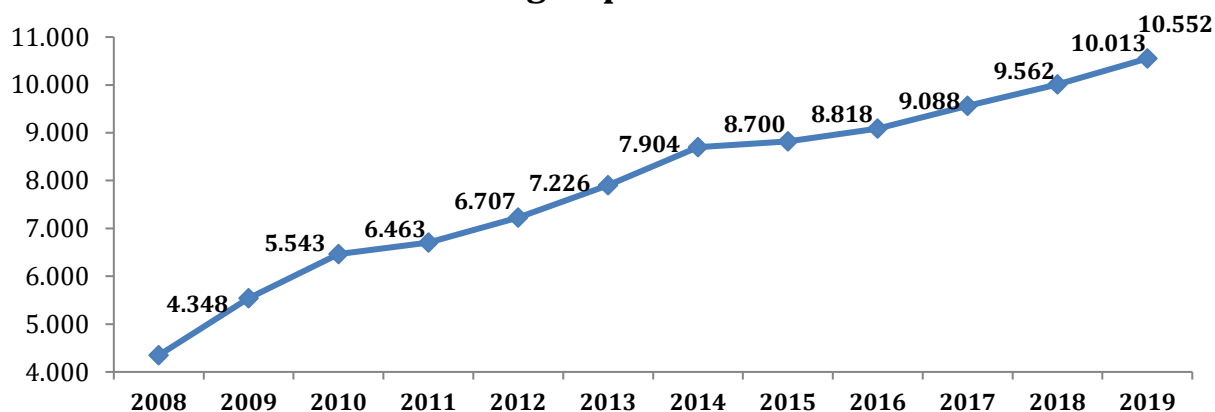
Iturriak: GIZARTE SEGURANTZAREN ZUZENDARITZA NAGUSIA (1999): segurtasun Aurrekontuen Proiektua Soziala, 2000ko ekitaldia. Ekonomia- eta finantza-txostenaren I. eranskina, V. liburukia, 2. liburukia eta GSINa (2000): bilakaera

Gizarte Segurantzaren sistemako pentsioen hilekoa, 2000ko urtarrila.

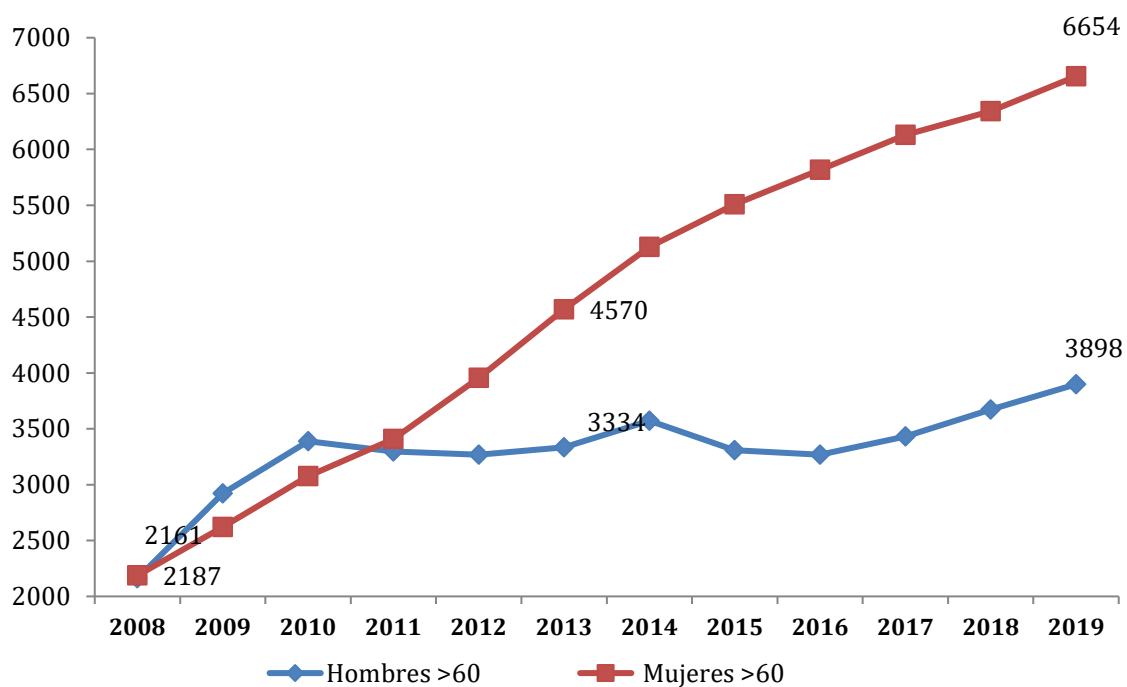
Ikusten dugunez, ezintasuna-pentsioak pentsio guztien %27 izatera iritxi ziren.

Eranskina 30

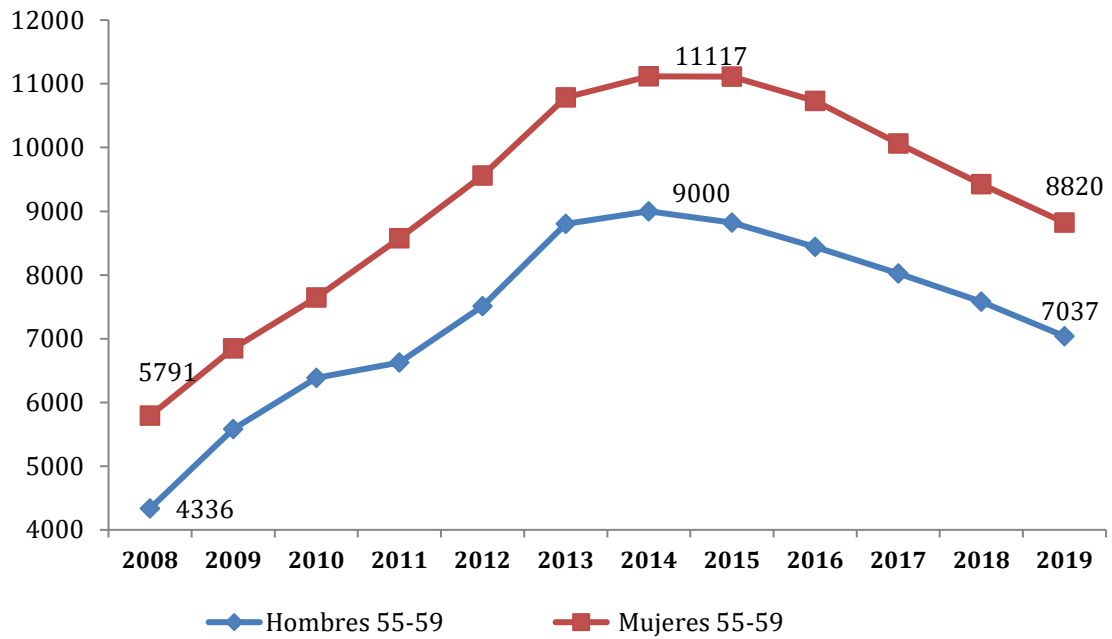
EAE 2008-2019. urte edo gehiagoren langabeziaren garapena

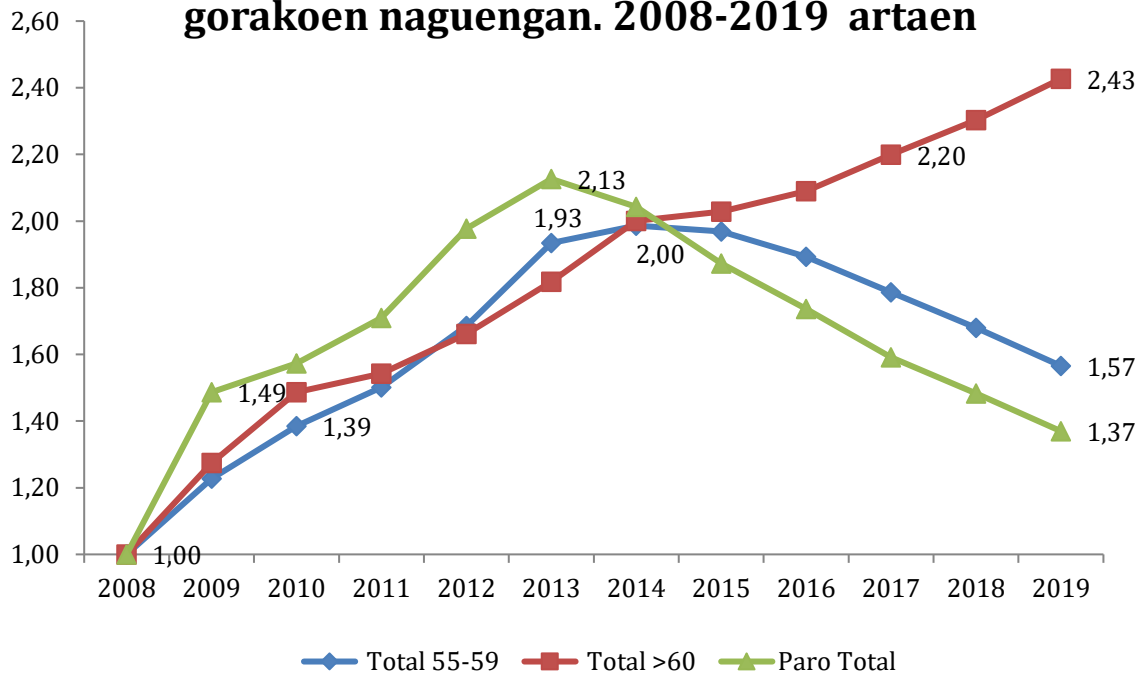
Gizon Andreen langabezia EAEn 2008-2019

Garapena EAEn. Langabezia 55-59 urteko Gizon Andrea. 2008-2019

EAE: Langabezi guztiaren garapena 55 urte gorakoen naguengan. 2008-2019 artaen

Eranskina 31

Nómina mensual de pensiones - Grupos de edad por Clase de pensión

Año: 2020 Mes: Febrero
 Sexo: Todos los sexos CCAA/Provincias: PAÍS VASCO
 Regímenes: Todos los regímenes Clase de pensión: Todas las pensiones
 Grupos de edad: Todos los grupos de edad

	Incapacidad permanente		Jubilación		Viudedad		Orfandad		Favor familiar		Todas las pensiones	
	Núm. pensiones	Pensión media	Núm. pensiones	Pensión media	Núm. pensiones	Pensión media	Núm. pensiones	Pensión media	Núm. pensiones	Pensión media	Núm. pensiones	Pensión media
0 - 4	--	--	--	--	--	--	135	349,8	--	--	135	349,8
5 - 9	--	--	--	--	--	--	547	362,1	--	--	547	362,1
10 - 14	--	--	--	--	--	--	1.485	365,1	3	309,1	1.488	365,0
15 - 19	--	--	--	--	--	--	2.590	366,6	--	--	2.590	366,6
20 - 24	10	770,7	--	--	--	--	3.486	379,0	3	448,7	3.499	380,2
25 - 29	68	919,1	--	--	14	808,75	163	430,3	6	246,9	251	579,4
30 - 34	387	999,0	--	--	52	828,33	144	463,8	5	238,1	588	846,4
35 - 39	1.174	1.083,9	--	--	169	894,46	289	477,7	5	289,0	1.637	954,9
40 - 44	2.820	1.097,3	--	--	537	909,35	575	507,5	6	309,2	3.938	984,3
45 - 49	4.609	1.087,7	2	1.514,1	1.163	898,95	899	591,7	52	644,6	6.725	985,5
50 - 54	6.889	1.121,9	17	2.119,9	2.472	868,86	1.320	628,3	195	732,2	10.893	999,3
55 - 59	10.804	1.318,9	1.308	2.383,3	4.882	871,61	1.366	672,7	359	759,6	18.719	1.218,8
60 - 64	15.481	1.414,0	28.849	1.784,0	8.044	898,70	1.016	699,2	375	799,4	53.765	1.517,6
< 64 años	42.242		30.176		17.333		9.258		1.006		100.015	
%	98,6%		8,2%		12,8%		59,5%		43,8%		17,8%	
65 - 69	98	1.260,4	90.294	1.620,4	11.443	926,77	622	667,0	270	827,5	102.727	1.535,0
70 - 74	7	437,7	84.646	1.517,6	16.822	934,12	402	632,7	229	769,8	102.106	1.416,2
75 - 79	31	413,2	65.083	1.314,7	20.579	913,46	264	584,7	190	723,3	86.147	1.215,0
80 - 84	40	398,5	43.796	1.166,7	23.276	889,69	130	631,0	151	754,9	67.393	1.068,6
85 y más años	405	399,2	51.848	1.051,2	45.904	823,99	114	634,4	448	603,1	98.719	940,4
No consta	0	--	4	1.991,0	1	881,65	0	--	0	--	5	1.769,1
> de 65 años	581		335.671		118.025		1532		1288		457.097	
%	1,4%		91,8%		87,2%		9,9%		56,1%		81,4%	
Todos los grupos de edad	42.823	1.261,5	365.847	1.422,9	135.358	879,31	15.547	488,4	2.297	730,7	561.872	1.251,0

Eranskina 32

Nómina mensual de pensiones - Grupos de edad por Clase de pensión

Año: 2020

Mes: Febrero

Sexo: Todos los sexos

CCAA/Provincias: NAVARRA

Regímenes: Todos los regímenes Clase de pensión: Todas las pensiones

Grupos de edad: Todos los grupos de edad

	Incapacidad permanente		Jubilación		Viudedad		Orfandad		Favor familiar		Todas las pensiones	
	Num. Pensiones	Pens media	Num. Pensiones	Pens media	Num. Pensiones	Pens media	Num. Pensiones	Pens media	Num. Pensiones	Pens media	Num. Pensiones	Pens media
0 - 4	--	--	--	--	--	--	35	354	--	--	35	354
5 - 9	--	--	--	--	--	--	150	344	--	--	150	344
10 - 14	--	--	--	--	--	--	427	331	--	--	427	331
15 - 19	--	--	--	--	--	--	774	334	--	--	774	334
20 - 24	3	982	--	--	2	1.019	1.090	345	--	--	1.095	348
25 - 29	25	1.080	--	--	2	1.020	61	368	--	--	88	585
30 - 34	119	994	--	--	23	793	27	407	--	--	169	872
35 - 39	352	1.026	--	--	63	946	85	448	--	--	500	918
40 - 44	797	1.079	--	--	161	828	128	435	3	333	1.089	964
45 - 49	1.274	1.072	--	--	367	825	204	500	8	399	1.853	957
50 - 54	1.819	1.058	3	1.469	668	828	294	522	26	732	2.810	945
55 - 59	2.725	1.196	70	1.892	1.102	839	259	619	54	617	4.210	1.071
60 - 64	3.520	1.274	7.572	1.644	1.778	842	245	598	47	627	13.162	1.413
<64	10.634		7.645		4.166		2.393		138		24.976	
%	99,3%		8,2%		14,1%		56,5%		34,4%		18,1%	
65 - 69	20	1.139	23.354	1.483	2.436	887	177	655	50	639	26.037	1.420
70 - 74	0	--	21.848	1.405	3.554	870	128	631	40	737	25.570	1.325
75 - 79	2	255	16.531	1.216	4.358	810	84	640	52	667	21.027	1.129
80 - 84	8	431	10.918	1.073	4.905	790	40	628	46	568	15.917	983
85 y más años	42	396	12.531	924	10.162	721	25	673	75	618	22.835	832
>65	72		85182		25415		454		263		111386	
%	0,7%		91,8%		85,9%		10,7%		65,6%		80,9%	
Todos los grupos de edad	10.706	1.163	92.827	1.307	29.581	793,7	4.233	430	401	635	137.748	1.157

Eranskina 33

Nómina mensual de pensiones - Grupos de edad por Clase de pensión

Año: 2020

Mes: Febrero

Sexo: Todos los sexos

CCAA/Provincias: Todos los centros

Regímenes: Todos los regímenes

Clase de pensión: Todas las pensiones

Grupos de edad: Todos los grupos de edad

	Incapacidad permanente		Jubilación		Viudedad		Orfandad		Favor familiar		Todas las pensiones	
	Núm pensiones	Pens media	Núm pensiones	Pens media	Núm pensiones	Pens media	Núm pensiones	Pens media	Núm pensiones	Pens media	Núm pensiones	Pens media
0 - 4	--	--	--	--	--	--	2.641	298	--	--	2.641	298
5 - 9	--	--	--	--	--	--	12.274	302	3	209	12.277	302
10 - 14	--	--	--	--	--	--	31.839	305	22	255	31.861	305
15 - 19	4	895	--	--	--	--	58.969	306	64	362	59.037	306
20 - 24	337	739	--	--	23	718	86.374	313	46	295	86.780	315
25 - 29	2.845	727	--	--	243	734	4.193	349	346	280	7.627	499
30 - 34	12.872	792	--	--	1.371	752	3.839	362	215	288	18.297	693
35 - 39	35.480	852	--	--	4.911	773	6.575	392	246	280	47.212	777
40 - 44	72.559	891	--	--	13.203	776	12.249	426	318	266	98.329	816
45 - 49	113.487	896	69	2.224	28.254	762	18.135	479	1.497	509	161.442	823
50 - 54	166.642	910	732	2.305	57.059	737	23.589	537	5.455	565	253.477	833
55 - 59	239.652	1.022	15.749	2.325	97.697	733	24.076	583	7.628	592	384.802	966
60 - 64	306.107	1.095	328.817	1.585	147.600	761	20.062	612	7.118	621	809.704	1.217
< 64	949.985		345.367		350.361		258.061		22.933		1.926.707	
%	99,1%		5,7%		14,8%		76,0%		53,3%		19,6%	
65 - 69	1.752	1.083	1.527.888	1.318	197.596	771	14.208	624	5.119	654	1.746.563	1.249
70 - 74	72	519	1.438.609	1.227	285.629	765	9.806	611	4.292	621	1.738.408	1.146
75 - 79	221	413	1.118.842	1.084	358.828	742	5.849	610	3.303	599	1.487.043	998
80 - 84	356	411	771.095	950	407.401	719	2.820	614	2.444	588	1.184.116	869
85 y más	6.429	412	900.564	858	761.232	675	2.265	637	4.941	538	1.675.431	772
No consta	8	865	72	1.495	19	648	2	727	--	--	101	1.271
>65	8.838		5.757.070		2.010.705		34.950		20.099		7.831.662	
%	0,9%		94,3%		85,2%		10,3%		46,7%		79,9%	
Todos	958.823	986	6.102.437	1.156	2.361.066	723	339.765	410	43.057	586	9.805.148	1.007

Eranskina 34

Nómina mensual de pensiones - Grupos de edad por Sexo

Año: 2020

Mes: Febrero

Sexo: Todos los sexos

CCAA/Provincias: Araba/Álava

Regímenes: Todos los regímenes

Clase de pensión: Todas las pensiones

Grupos de edad: Todos los grupos de edad

	Hombres		Mujeres		Todos los sexos	
	Número pensiones	Pensión media	Número pensiones	Pensión media	Número pensiones	Pensión media
0 - 4	9	360,6	12	343,8	21	351,0
5 - 9	50	308,0	37	361,2	87	330,6
10 - 14	134	384,1	106	342,2	240	365,6
15 - 19	174	363,0	173	366,8	347	364,9
20 - 24	244	391,2	219	395,6	463	393,2
25 - 29	30	690,5	18	566,2	48	643,9
30 - 34	70	901,5	50	756,9	120	841,3
35 - 39	208	1.029,2	114	955,7	322	1.003,2
40 - 44	373	1.060,1	274	910,1	647	996,6
45 - 49	571	1.088,1	446	907,7	1.017	1.009,0
50 - 54	825	1.083,9	714	937,6	1.539	1.016,0
55 - 59	1.315	1.411,1	1.239	1.052,7	2.554	1.237,2
60 - 64	4.306	1.693,9	3.347	1.301,0	7.653	1.522,1
< 64	8.309		6.749		15.058	
%	21,1%		17,5%		19,3%	
65 - 69	8.261	1.793,2	6.617	1.256,5	14.878	1.554,5
70 - 74	8.135	1.798,5	6.335	1.028,7	14.470	1.461,5
75 - 79	6.245	1.616,5	5.750	842,1	11.995	1.245,3
80 - 84	4.139	1.372,4	4.768	814,5	8.907	1.073,7
85 y más años	4.313	1.215,3	8.451	748,1	12.765	905,9
>65	31.093		31.921		63.015	
%	78,9%		82,5%		80,7%	
Todos los grupos de edad	39.402	1.574,8	38.670	962,6	78.073	1.271,5

Eranskina 35

Nómina mensual de pensiones - Grupos de edad por Sexo

Año:

2020

Mes: Febrero

Sexo: Todos los sexos

CCAA/Provincias: Bizkaia

Regímenes: Todos los regímenes

Clase de pensión: Todas las pensiones

Grupos de edad: Todos los grupos de edad

	Hombres		Mujeres		Todos los sexos	
	Núm pensiones	Pens media	Núm pensiones	Pens media	Núm pensiones	Pens media
0 - 4	35	292,90	32	375,04	67	332,13
5 - 9	121	352,67	159	366,94	280	360,77
10 - 14	364	352,64	366	371,55	730	362,12
15 - 19	677	367,07	671	354,66	1.348	360,89
20 - 24	935	373,93	888	377,34	1.823	375,59
25 - 29	74	481,75	54	496,08	128	487,79
30 - 34	180	780,49	119	707,36	299	751,38
35 - 39	494	952,40	330	807,19	824	894,25
40 - 44	1.252	1.012,82	819	888,04	2.071	963,47
45 - 49	2.138	1.005,89	1.518	880,67	3.656	953,90
50 - 54	3.343	1.043,63	2.654	902,47	5.997	981,16
55 - 59	5.728	1.407,75	4.596	976,18	10.324	1.215,62
60 - 64	16.562	1.668,71	11.667	1.281,13	28.229	1.508,53
< 64	31.903		23.873		55.776	
%	22,3%		15,9%		19,0%	
65 - 69	29.481	1.783,37	22.893	1.273,24	52.374	1.560,39
70 - 74	28.342	1.780,71	23.112	1.027,71	51.454	1.442,48
75 - 79	21.648	1.619,80	22.962	856,72	44.610	1.227,02
80 - 84	14.942	1.433,57	20.566	828,73	35.508	1.083,25
85 y más	16.856	1.346,11	36.321	795,12	53.177	969,77
No consta	3	1.985,41	1	881,65	4	1.709,47
> 65	111.272		125.855		237.127	
%	77,7%		84,1%		81,0%	
Todos	143.175	1.580,31	149.728	958,72	292.903	1.262,56

Eranskina 36

Nómina mensual de pensiones - Grupos de edad por Sexo

Año: 2020

Mes: Febrero

Sexo: Todos los sexos

CCAA/Provincias: Gipuzkoa

Regímenes: Todos los regímenes

Clase de pensión: Todas las pensiones

Grupos de edad: Todos los grupos de edad

	Hombres		Mujeres		Todos los sexos	
	Núm pensiones	Pens media	Núm pensiones	Pens media	Núm pensiones	Pens media
0 - 4	21	411,60	26	344,58	47	374,52
5 - 9	84	354,66	96	401,27	180	379,52
10 - 14	291	373,41	227	362,53	518	368,64
15 - 19	479	375,05	416	376,70	895	375,81
20 - 24	634	387,50	579	375,98	1.213	382,00
25 - 29	47	677,02	28	724,08	75	694,59
30 - 34	105	1.019,47	64	1.015,82	169	1.018,09
35 - 39	303	1.045,49	188	991,92	491	1.024,98
40 - 44	698	1.069,45	522	938,14	1.220	1.013,26
45 - 49	1.189	1.105,31	863	926,34	2.052	1.030,04
50 - 54	1.789	1.089,19	1.568	949,47	3.357	1.023,93
55 - 59	3.110	1.397,45	2.731	1.009,85	5.841	1.216,23
60 - 64	10.163	1.689,18	7.720	1.320,62	17.883	1.530,07
<64	18.913		15.028		33.941	
%	21,0%		14,9%		17,8%	
65 - 69	19.070	1.721,64	16.405	1.219,03	35.475	1.489,21
70 - 74	19.144	1.681,32	17.038	1.000,60	36.182	1.360,77
75 - 79	14.081	1.568,74	15.461	834,54	29.542	1.184,49
80 - 84	9.429	1.401,19	13.549	795,44	22.978	1.044,01
85 y más	9.621	1.274,66	23.155	752,93	32.777	906,08
No consta	0	0	1	2.007,58	1	2.007,58
> 65	71345		85609		156955	
%	79,0%		85,1%		82,2%	
Todos	90.258	1.541,52	100.637	940,70	190.896	1.224,77

Eranskina 37

Nómina mensual de pensiones - Grupos de edad por Sexo

Año: 2020

Mes: Febrero

Sexo: Todos los sexos

CCAA/Provincias: NAVARRA

Regímenes: Todos los regímenes

Clase de pensión: Todas las pensiones

Grupos de edad: Todos los grupos de edad

	Hombres		Mujeres		Todos los sexos	
	Núm pensiones	Pens media	Núm pensiones	Pens media	Núm pensiones	Pens media
0 - 4	19	342,33	16	367,37	35	353,78
5 - 9	71	322,30	79	363,04	150	343,76
10 - 14	232	337,84	195	322,11	427	330,66
15 - 19	386	332,39	388	334,63	774	333,51
20 - 24	543	357,99	552	338,60	1.095	348,22
25 - 29	54	675,43	34	442,11	88	585,28
30 - 34	90	923,98	79	813,84	169	872,49
35 - 39	300	962,54	200	850,72	500	917,81
40 - 44	621	1.024,70	468	883,79	1.089	964,15
45 - 49	980	1.040,88	873	863,35	1.853	957,24
50 - 54	1.490	1.033,22	1.320	845,25	2.810	944,92
55 - 59	2.209	1.206,68	2.001	921,82	4.210	1.071,29
60 - 64	7.733	1.580,06	5.429	1.175,89	13.162	1.413,35
<64	14.728		11.634		26.362	
%	21,4%		16,9%		19,1%	
65 - 69	14.415	1.649,71	11.622	1.134,29	26.037	1.419,64
70 - 74	13.930	1.625,27	11.640	966,46	25.570	1.325,37
75 - 79	10.675	1.439,78	10.352	807,54	21.027	1.128,52
80 - 84	7.165	1.265,43	8.752	751,67	15.917	982,94
85 y más	7.863	1.079,91	14.972	701,26	22.835	831,64
>65	54.048		57.338		111.386	
%	78,6%		83,1%		80,9%	
Todos	68.776	1.428,80	68.972	885,07	137.748	1.156,55

Herrialdeen lau taula horien emaitzak taula konparatibo honetan laburbil ditzakegu. Hor ikus ditzakegu generoaren araberako batez besteko pentsioak eta pentsioen arrakala.

ODAS LAS CLASES DE PENSIONES	Hombres		Mujeres		Todos los sexos	
	Núm pensiones	Pens media	Núm pensiones	Pens media	Núm pensiones	Pens media
ARABA	39.402	1.574,8	38.670	962,6	78.073	1.271,5
BIZKAIA	143.175	1.580,31	149.728	958,72	292.903	1.262,56
GIPUZKOA	90.258	1.541,52	100.637	940,70	190.896	1.224,77
NAFARROA	68.776	1.428,80	68.972	885,07	137.748	1.156,55
HEGO EUSKAL HERRIA	341.611	1538,92	358.007	939,88	699.620	1232,38

Eranskina 38

Nómina mensual de pensiones - Tramos de cuantía por Sexo

Año: 2020

Mes: Febrero

Sexo: Todos los sexos

CCAA/Provincias: Araba/Álava

Regímenes: Todos los regímenes

Clase pensión: Todas las pensiones

TRAMOS POR CUANTÍA	Hombres Número pensiones	Mujeres Número pensiones	Todos los sexos Número pensiones
Hasta 150 euros	289	546	835
De 150,01 a 250,00	454	720	1.174
De 250,01 a 300,00	197	680	877
De 300,01 a 350,00	352	1.166	1.518
De 350,01 a 400,00	307	857	1.164
De 400,01 a 450,00	463	3.513	3.976
De 450,01 a 500,00	346	782	1.128
De 500,01 a 550,00	329	831	1.160
De 550,01 a 600,00	361	906	1.267
De 600,01 a 650,00	1.216	3.579	4.795
De 650,01 a 700,00	1.280	3.583	4.864
De 700,01 a 750,00	725	1.544	2.269
De 750,01 a 800,00	689	1.281	1.970
De 800,01 a 850,00	1.204	1.223	2.427
De 850,01 a 900,00	628	1.236	1.864
De 900,01 a 949,99	660	1.173	1.833
Menos de 950 euros	9.500	23.620	33.121
Porcentaje	24,1%	61,1%	42,4%
De 950,00 a 1.000,00	678	1.257	1.935
De 1.000,01 a 1.100,00	1.980	2.413	4.393
De 1.100,01 a 1.200,00	1.897	1.715	3.612
De 1.200,01 a 1.300,00	1.839	1.344	3.183
De 1.300,01 a 1.400,00	1.906	1.070	2.976
De 1.400,01 a 1.500,00	1.730	994	2.724
De 1.500,01 a 1.600,00	1.613	918	2.531
De 1.600,01 a 1.700,00	1.638	726	2.364
De 1.700,01 a 1.800,00	1.560	729	2.289
De 1.800,01 a 1.900,00	1.431	469	1.900
De 1.900,01 a 2.000,00	1.332	379	1.711
De 2.000,01 a 2.100,00	1.277	372	1.649
De 2.100,01 a 2.200,00	1.188	307	1.495
De 2.200,01 a 2.300,00	1.183	316	1.499
De 2.300,01 a 2.400,00	1.062	241	1.303
De 2.400,01 a 2.500,00	1.052	311	1.363
De 2.500,01 a 2.600,00	1.347	442	1.789
De 2.600,01 a 2.683,32	885	224	1.109
De 2.683,33 a 2.683,35	4.040	536	4.576
Más de 2.683,35 euros	264	287	551
Todos los tramos	39.402	38.670	78.073

Eranskina 39

Nómina mensual de pensiones - Tramos de cuantía por Sexo

Año: 2020

Mes: Febrero

Sexo: Todos los sexos

CCAA/Provincias: Bizkaia

Regímenes: Todos los regímenes

Clase de pensión: Todas las pensiones

	Hombres	Mujeres	Todos los sexos
TRAMOS POR CUANTIA	Núm pensiones	Núm pensiones	Núm pensiones
Hasta 150 euros	1.194	2.453	3.647
De 150,01 a 250,00	1.818	2.840	4.658
De 250,01 a 300,00	745	2.402	3.147
De 300,01 a 350,00	1.143	3.615	4.758
De 350,01 a 400,00	927	3.382	4.309
De 400,01 a 450,00	1.778	13.902	15.680
De 450,01 a 500,00	1.220	3.250	4.470
De 500,01 a 550,00	1.080	3.484	4.564
De 550,01 a 600,00	1.255	3.303	4.558
De 600,01 a 650,00	3.622	11.477	15.099
De 650,01 a 700,00	4.356	15.981	20.337
De 700,01 a 750,00	2.539	6.287	8.826
De 750,01 a 800,00	2.652	5.432	8.084
De 800,01 a 850,00	5.169	4.898	10.067
De 850,01 a 900,00	2.472	4.860	7.332
De 900,01 a 949,99	2.551	4.613	7.164
Menos de 950 euros	34.521	92.179	126.700
Porcentaje	24,1%	61,6%	43,3%
De 950,00 a 1.000,00	2.836	4.540	7.376
De 1.000,01 a 1.100,00	7.075	9.156	16.231
De 1.100,01 a 1.200,00	6.715	6.451	13.166
De 1.200,01 a 1.300,00	6.988	5.294	12.282
De 1.300,01 a 1.400,00	6.663	4.257	10.920
De 1.400,01 a 1.500,00	6.173	3.952	10.125
De 1.500,01 a 1.600,00	5.674	3.724	9.398
De 1.600,01 a 1.700,00	5.589	2.842	8.431
De 1.700,01 a 1.800,00	5.715	2.938	8.653
De 1.800,01 a 1.900,00	4.776	1.926	6.702
De 1.900,01 a 2.000,00	4.814	1.319	6.133
De 2.000,01 a 2.100,00	4.863	1.249	6.112
De 2.100,01 a 2.200,00	4.535	1.191	5.726
De 2.200,01 a 2.300,00	4.437	1.232	5.669
De 2.300,01 a 2.400,00	3.717	953	4.670
De 2.400,01 a 2.500,00	3.303	921	4.224
De 2.500,01 a 2.600,00	4.838	1.318	6.156
De 2.600,01 a 2.683,32	3.291	881	4.172
De 2.683,33 a 2.683,35	15.375	2.183	17.558
Más de 2.683,35 euros	1.277	1.222	2.499
Todos los tramos	143.175	149.728	292.903

Eranskina 40

Nómina mensual de pensiones - Tramos de cuantía por Sexo

Año: 2020

Mes: Febrero

Sexo: Todos los sexos

CCAA/Provincias: Gipuzkoa

Regímenes: Todos los regímenes

Clase pensión: Todas las pensiones

TRAMO	Hombres	Mujeres	Todos los sexos
TRAMOS POR CUANTIAS	Núm pensiones	Núm pensiones	Núm pensiones
Hasta 150 euros	1.237	1.790	3.027
De 150,01 a 250,00	1.172	2.105	3.277
De 250,01 a 300,00	430	1.673	2.103
De 300,01 a 350,00	869	2.611	3.480
De 350,01 a 400,00	620	2.320	2.940
De 400,01 a 450,00	1.456	10.717	12.173
De 450,01 a 500,00	856	2.178	3.034
De 500,01 a 550,00	632	2.091	2.723
De 550,01 a 600,00	801	2.219	3.020
De 600,01 a 650,00	2.347	8.336	10.683
De 650,01 a 700,00	2.694	9.030	11.724
De 700,01 a 750,00	1.841	4.094	5.935
De 750,01 a 800,00	1.846	3.620	5.466
De 800,01 a 850,00	3.160	3.505	6.666
De 850,01 a 900,00	1.542	3.327	4.869
De 900,01 a 949,99	1.677	3.286	4.963
Menos de 950	23.180	62.902	86.083
Porcentaje	25,7%	62,5%	45,1%
De 950,00 a 1.000,00	1.731	3.060	4.791
De 1.000,01 a 1.100,00	4.240	5.921	10.161
De 1.100,01 a 1.200,00	4.224	4.549	8.773
De 1.200,01 a 1.300,00	4.358	3.409	7.767
De 1.300,01 a 1.400,00	4.378	2.921	7.299
De 1.400,01 a 1.500,00	4.071	2.681	6.752
De 1.500,01 a 1.600,00	3.757	2.418	6.175
De 1.600,01 a 1.700,00	3.647	1.848	5.495
De 1.700,01 a 1.800,00	3.497	1.642	5.139
De 1.800,01 a 1.900,00	3.164	1.220	4.384
De 1.900,01 a 2.000,00	3.145	971	4.116
De 2.000,01 a 2.100,00	2.902	864	3.766
De 2.100,01 a 2.200,00	2.831	787	3.618
De 2.200,01 a 2.300,00	2.792	757	3.549
De 2.300,01 a 2.400,00	2.386	666	3.052
De 2.400,01 a 2.500,00	2.313	622	2.935
De 2.500,01 a 2.600,00	2.935	940	3.875
De 2.600,01 a 2.683,32	2.048	526	2.574
De 2.683,33 a 2.683,35	7.965	1.254	9.219
Más de 2.683,35 euros	694	679	1.373
Todos los tramos	90.258	100.637	190.896

Eranskina 41

Nómina mensual de pensiones - Tramos de cuantía por Sexo

Año: 2020

Mes: Febrero

Sexo: Todos los sexos

CCAA/Provincias: NAVARRA

Regímenes: Todos los regímenes

Clase de pensión: Todas las pensiones

TRAMOS POR CUANTIAS	Hombres Núm pensiones	Mujeres Núm pensiones	Todos los sexos Núm pensiones
Hasta 150 euros	834	1.191	2.025
De 150,01 a 250,00	1.011	1.616	2.627
De 250,01 a 300,00	418	1.274	1.692
De 300,01 a 350,00	689	2.127	2.816
De 350,01 a 400,00	537	1.795	2.332
De 400,01 a 450,00	945	5.525	6.470
De 450,01 a 500,00	684	1.586	2.270
De 500,01 a 550,00	611	1.688	2.299
De 550,01 a 600,00	735	1.510	2.245
De 600,01 a 650,00	2.551	6.891	9.442
De 650,01 a 700,00	3.628	10.309	13.937
De 700,01 a 750,00	1.588	3.406	4.994
De 750,01 a 800,00	1.594	2.552	4.146
De 800,01 a 850,00	3.469	2.258	5.727
De 850,01 a 900,00	1.303	2.007	3.310
De 900,01 a 949,99	1.303	1.757	3.060
Menos de 950 euros	21.900	47.492	69.392
Porcentaje	31,8%	68,9%	50,4%
De 950,00 a 1.000,00	1.320	1.756	3.076
De 1.000,01 a 1.100,00	3.269	3.222	6.491
De 1.100,01 a 1.200,00	3.177	2.525	5.702
De 1.200,01 a 1.300,00	3.374	1.997	5.371
De 1.300,01 a 1.400,00	3.357	1.726	5.083
De 1.400,01 a 1.500,00	3.009	1.576	4.585
De 1.500,01 a 1.600,00	2.842	1.411	4.253
De 1.600,01 a 1.700,00	2.785	1.021	3.806
De 1.700,01 a 1.800,00	2.595	993	3.588
De 1.800,01 a 1.900,00	2.439	719	3.158
De 1.900,01 a 2.000,00	2.231	593	2.824
De 2.000,01 a 2.100,00	2.058	535	2.593
De 2.100,01 a 2.200,00	1.943	433	2.376
De 2.200,01 a 2.300,00	1.841	455	2.296
De 2.300,01 a 2.400,00	1.540	332	1.872
De 2.400,01 a 2.500,00	1.464	329	1.793
De 2.500,01 a 2.600,00	1.703	475	2.178
De 2.600,01 a 2.683,32	1.282	325	1.607
De 2.683,33 a 2.683,35	4.223	679	4.902
Más de 2.683,35 euros	424	378	802
Todos los tramos	68.776	68.972	137.748

Eranskina 42

Nómina mensual de pensiones - Tramos de cuantía por Sexo

Año: 2020

Mes: Febrero

Sexo: Todos los sexos

CCAA/Provincias: NIVEL ESTATAL

Regímenes: Todos los regímenes

Clase de pensión: Todas las pensiones

TRAMOS POR CUANTIA	Hombres Núm pensiones	Mujeres Núm pensiones	Todos los sexos Núm pensiones
Hasta 150 euros	66.578	91.343	157.923
De 150,01 a 250,00	106.114	145.448	251.565
De 250,01 a 300,00	34.792	109.997	144.790
De 300,01 a 350,00	71.285	225.148	296.435
De 350,01 a 400,00	50.386	184.102	234.491
De 400,01 a 450,00	84.986	402.507	487.494
De 450,01 a 500,00	80.779	174.225	255.004
De 500,01 a 550,00	69.262	176.756	246.021
De 550,01 a 600,00	69.869	138.821	208.694
De 600,01 a 650,00	335.821	584.008	919.839
De 650,01 a 700,00	307.160	827.963	1.135.134
De 700,01 a 750,00	153.785	260.069	413.857
De 750,01 a 800,00	160.447	173.049	333.496
De 800,01 a 850,00	401.527	142.478	544.011
De 850,01 a 900,00	121.240	120.697	241.938
De 900,01 a 949,99	115.140	106.026	221.167
Menos de 950 euros	2.229.171	3.862.637	6.091.859
Porcentaje	47,2%	76,0%	62,1%
De 950,00 a 1.000,00	114.856	98.477	213.333
De 1.000,01 a 1.100,00	242.273	180.943	423.216
De 1.100,01 a 1.200,00	215.032	139.837	354.871
De 1.200,01 a 1.300,00	204.092	114.511	318.604
De 1.300,01 a 1.400,00	180.835	95.602	276.439
De 1.400,01 a 1.500,00	153.902	93.016	246.919
De 1.500,01 a 1.600,00	135.198	86.630	221.829
De 1.600,01 a 1.700,00	124.851	63.456	188.307
De 1.700,01 a 1.800,00	114.401	58.880	173.283
De 1.800,01 a 1.900,00	97.615	40.682	138.297
De 1.900,01 a 2.000,00	93.133	30.562	123.695
De 2.000,01 a 2.100,00	88.294	26.318	114.612
De 2.100,01 a 2.200,00	85.670	23.769	109.439
De 2.200,01 a 2.300,00	82.930	23.347	106.277
De 2.300,01 a 2.400,00	72.279	20.337	92.616
De 2.400,01 a 2.500,00	65.902	20.056	85.958
De 2.500,01 a 2.600,00	84.829	23.766	108.595
De 2.600,01 a 2.683,32	66.934	18.009	84.943
De 2.683,33 a 2.683,35	243.475	35.410	278.885
Más de 2.683,35 euros	30.128	23.043	53.171
Todos los tramos	4.725.800	5.079.288	9.805.148

Eranskina 43

Nómina mensual complementos a mínimos - Regímenes por Sexo

Año: 2020

Mes: Febrero

Sexo: Todos los sexos

CCAA/Provincias: PAÍS VASCO

Regímenes: Todos los regímenes

Clase de pensión: Todas las pensiones

	Hombres			Mujeres			Todos los sexos		
	Número pensiones mínimas	Pensión media	Importe medio compl. mínimos	Número pensiones mínimas	Pensión media	Importe medio compl. mínimos	Número pensiones mínimas	Pensión media	Importe medio compl. mínimos
General	9.247	639,94	196,56	31.063	636,14	226,95	40.310	637,02	219,98
Autónomos	5.750	654,61	195,25	14.159	629,42	238,91	19.910	636,70	226,31
Agrario cuenta ajena	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Agrario cuenta propia	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Trabajadores del Mar	355	593,07	143,95	956	619,43	167,87	1.311	612,30	161,39
Minería del Carbón	3	519,61	215,26	25	642,08	232,83	28	628,96	230,94
Empleados de Hogar	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Accidentes de trabajo	200	677,24	225,02	594	678,73	229,29	794	678,35	228,21
Enfermedades profesionales	12	690,66	252,45	96	670,85	223,17	108	673,05	226,42
SOVI	2	329,36	110,51	86	330,96	96,62	88	330,92	96,94
Todos los regímenes	15.569	644,75	195,28	46.979	633,83	229,14	62.549	636,55	220,71
						Coste Millones/año		193,3	

Nómina mensual complementos a mínimos - Regímenes por Sexo

Año: 2020

Mes: Febrero

Sexo: Todos los sexos

CCAA/Provincias: NAVARRA

Regímenes: Todos los regímenes

Clase de pensión: Todas las pensiones

	Hombres			Mujeres			Todos los sexos		
	Número pensiones mínimas	Pensión media	Importe medio compl. mínimos	Número pensiones mínimas	Pensión media	Importe medio compl. mínimos	Número pensiones mínimas	Pensión media	Importe medio compl. mínimos
General	3.723	654,89	220,50	10.768	637,04	233,87	14.491	641,62	230,43
Autónomos	2.989	695,50	192,49	6.195	641,81	252,43	9.184	659,28	232,92
Agrario cuenta ajena	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Agrario cuenta propia	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Trabajadores del Mar	5	600,83	226,00	12	606,83	222,39	17	605,07	223,45
Minería del Carbón	2	822,48	117,70	2	594,15	232,80	4	708,32	175,25
Empleados de Hogar	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Accidentes de trabajo	67	709,45	220,05	158	650,65	209,10	225	668,16	212,36
Enfermedades profesionales	1	704,68	140,46	5	694,93	198,50	6	696,55	188,83
SOVI	1	221,95	3,10	42	321,87	85,08	43	319,55	83,17
Todos los regímenes	6.788	673,26	208,09	17.182	638,10	239,95	23.970	648,06	230,93
						Coste Millones/año		77,5	

Eranskina 44

Nómina mensual complementos a mínimos de pensiones - Regímenes por Sexo

Año: 2020

Mes: Febrero

Sexo: Todos los sexos

CCAA/Provincias: Todos los centros

Regímenes: Todos los regímenes

Clase de pensión: Todas las pensiones

	Hombres			Hombres			Hombres		
	Número pensiones mínimas	Pensión media	Importe medio compl. mínimos	Número pensiones mínimas	Pensión media	Importe medio compl. mínimos	Número pensiones mínimas	Pensión media	Importe medio compl. mínimos
General	532.635	662,46	191,53	1.039.524	630,52	221,92	1.572.163	641,34	211,63
Autónomos	265.147	688,35	199,37	441.673	627,35	242,23	706.839	650,23	226,15
Agrario cuenta ajena	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Agrario cuenta propia	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Trabajadores del Mar	10.946	640,29	189,40	19.412	634,31	207,90	30.358	636,46	201,23
Minería del Carbón	687	575,31	207,42	2.272	634,72	191,16	2.960	620,94	194,91
Empleados de Hogar	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Accidentes de trabajo	8.045	695,94	213,73	16.311	667,85	212,23	24.356	677,13	212,73
Enfermedades profesionales	742	715,23	202,34	2.657	674,30	229,85	3.399	683,24	223,85
SOVI	127	356,85	105,52	1.022	337,40	95,81	1.149	339,55	96,88
Todos los regímenes	818.329	670,81	194,27	1.522.871	629,93	227,41	2.341.224	644,22	215,83
						Coste Millones año		7074,3	

Eranskina 44-1

Batzordeko partaideak

1. Víctor Pérez-Díaz. Gobernuak bultzatutako adituen batzordeko presidentea. Soziologiako katedraduna Madrilgo Complutense Unibertsitatean.
2. Rafael Doménech. BBVAko ikasketaburua, eta, Pérez-Díaz bezala, Unespa patronaleko Gogoeta Taldeko kidea, eta erretiro-adina luzatzearen alde egiten du. Gainera, Aviva aseguru-etxeko Aviva sobre Pensiones y Ahorro Institutuko Adituen Foroko kidea da, pentsio-plan pribatuak areagotzearen aldekoa. Jose Luis Rodríguez Zapateroren Gobernuaren Bulego Ekonomikoko zuzendariordea izan zen.
3. Manuel Lagares Calvo. Klasiko bat. Adolfo Suarezren lehen Gobernu demokratikoan Ekonomiako Estatu idazkariorde izan zen, Enrique Fuentes Quintana presidenteorde ekonomikoa zenean. Suarez eta Leopoldo Calvo Sotelo presidenteak aholkatu zituen. Alcalá de Henaresko Unibertsitatean eszedentzian dagoen Ogasun Publikoko katedraduna da.
4. Mercedes Ayuso. Bartzelonako Unibertsitateko Espainiako Ekonomia, Estatistika eta Ekonomiako katedraduna, Finantza eta Aseguruen Arriskua Ikertzeko Taldeko (Riskcenter, IREA-UB) kidea da. Bere espezialitatea ekonomia aktuariala da eta funtzio biometrikoen modelizazio estatistikoan eta ekonometrian zentratu da, bizi-itxaropena kasu. Una propuesta de reforma del sistema de pensiones español argitaratu du. Batzordeko emakume bakarra da.
5. Francisco Castellano Real. Ogasun Publikoko katedraduna UNEDen, Aurrezki Kutxen Espainiako Konfederazioko (CECA) aholkularitza fiskaleko burua da.
6. Jose Ignacio Conde-Ruiz. Espainiako banku eta enpresa handiei (Santander eta La Caixa, Iberdrola, Repsol edo Ramon Areces Fundazioa) lotutako Ekonomia Aplikatuko Ikasketen Fundazioko (Fedea) zuzendariordea da. Fedeako lana eta Madrilgo Unibertsitate Konplutentseko Analisi Ekonomikoaren Oinarrietako irakasle gisa egindako lana bateragarri egiten ditu. La economía política de las pensiones en España, BBVA Fundazioak argitaratua.
7. Jose Maria Marin Viguera. Finantza Ekonomia eta Kontabilitate katedraduna da Madrilgo Carlos III.a Unibertsitatean, eta finantza merkatuetan aditua.
8. Jose Enrique Devesa Carpio. Valentziako Unibertsitateko Finantza Ekonomiako Departamentuko irakasle titularra, Adina eta Bizitza Fundazioarekin lankidetzan aritu ohi da, zeinak bere patronatuan herrialdeko aseguratzailerak biltzen baititu – DKV, Caser, VidaCaixa ... –.
9. Miguel Angel Vazquez Burgos. Kazetaria. Bere ibilbide ia osoa Unespan, aseguruen patronalean, garatu du, non gaur egun Analisi eta Ikerketa zuzendaria den.
10. Miguel Angel Garcia Diaz. CCOOko ikasketa kabineteko zuzendaria, pentsioen %100ean sistema publiko bat defendatzen duen bakarretakoa da. Madrilgo Rey Juan Carlos Unibertsitatean Ekonomia Aplikatuko irakaslea da.
11. Jose Luis Tortuero. Lanaren eta Gizarte Segurantzaren Zuzenbideko katedraduna Unibertsitate Konplutentsean, eta aurreko Gobernu sozialistarentzat pentsio-sistemaren erreformari buruzko azterlan baten egilea.
12. Santos M. Ruesga. Madrilgo Unibertsitate Autonomoko Ekonomia Aplikatuko katedraduna. Lan-harremanetan aditua. Komiteko kide da, PSOEk proposatuta. UGT ordezkatu zuen RTVEko administrazio kontseiluan. Hacia un modelo de financiación de la Seguridad Social en España txostenaren egilea.

Euskal Herriko Eskubide Sozialen Gutunak Euskal Herriko pentsio eta bizi baldintza duinen aldeko greba orokorrari begirako aldarrikapen taula aurkeztu du; urtarrilaren 30erako finkatu dute

Euskal Herriko Gutun Sozialak aberastasuna modu ekitatiboan banatzeko, pentsioen sistema publikoa defendatzeko eta eskubide sozialak aitortzeko premiazko beharra berresten du, hau da, lan, pentsio eta bizitza duinerako eskubidea defendatzea, greba orokorrerako aukeratutako esloganak aldarrikatzen duen bezala. Mitxel Lakuntza ELAko idazkari nagusiak zuzenean helarazten die Eusko Jaurlaritzari eta Nafarroako Gobernuari. "Pentsioak eta gizarte prestazioak hobetzeko tarteak dute. Ezin dute beste alde batera begiratu ". Lakuntzak dio soberako arrazoiak daudela greba orokor baterako: pobrezia areagotzen ari da herri honetan. "Greba hau emakumeek pairatzen duten soldata arrakala ezabatzeko ere egiten dugu. DSBEn eta etxebizitzaren eskubidea defendatzeko ere grebara goaz. Ez da egia, Jaurlaritzak dioen bezala, oasi batean bizi garenik ". Gaineratu du greba funtsezko elementua dela demokrazia bat. "Demokrazia bat ez da ulertzen grebarik gabe. Gizarte kontziente eta aktibatua gizarte hobea da. Greba da gure tresnarik garrantzitsuenak. Beste modu batean ezinezkoak diren lorpenak lortzeko aukera ematen digu, eta gure gizarteak izan behar duen izaerari buruzko erreferentzia sendoei eusteko aukera ematen digu ".

Mezuak bi erkidegoetako patronalak ere hartzen ditu, eta lan-baldintzen prekarizazioari uko egiteko eta aldarrikapenen taulan jasotako lan-aldarrikapenei erantzuteko eskatzen die:

2011ko eta 2013ko erreformetan onartutako pentsioen murrizketak indargabetzea:

- Erretiroa 65 urterekin.
 - Erretiro aurreratua 61 urterekin, 30 urteko kotizazioarekin. Koefiziente murriztaileak murriztea.
 - Erretiro-adinaren murrizketa sektore berrietara hedatzea, bereziki nekagarria eta arriskutsua delako, hala nola garraioa.
 - Pentsioa kalkulatzeko 15 urte kontuan hartzea.
 - Pentsioen erosteko ahalmena bermatzea (KPI bezalako igoera, gutxienez).
 - Pentsioen jasangarritasun-faktorea ezabatzea.
- Pentsioei buruzko beste neurri batzuk:
- 1.080 euroko gutxieneko pentsioa.

- Pentsio-sistemaren finantzaketa bermatzea, gizarte-kotizazioen eta zergen bidez.

- Lanaldi partzialeko kontratuetako kotizazioen zenbaketa ez zigortzea. Kotizatutako egun berean lan egindako eguna zenbatzea.

Zapateroren eta Rajoyren lan-erreformen ondorioz gabe uztea:

- Hitzarmen kolektiboen aurreraeragin mugagabea.
- Lurralde-hitzarmenen aplikazio-lehentasuna bermatzea, estatuko hitzarmenen aurretik.

- Eremu txikiagoko hitzarmen batek goragoko mailako hitzarmen baten baldintzak okertzea eragozteko.

- Lan-eskubideen murrizketetan atzera egitea.

Enpleguari eta pentsioei buruzko beste neurri batzuk:

- Gizonen eta emakumeen arteko soldata- eta pentsio-arrakala amaitzea.
- Hileko 1.200 euroko gutxieneko soldata.
- Enplegu egonkorra sustatzea eta gaur egun kontratazioan dagoen iruzurra jazartzea.

- Lanaldia 35 ordura murriztea, soldata murriztu gabe.

- Emakumeei bereziki ezarritako lanaldi partzialak kentzea

- Azpikontratutako enpleguan subrogazio-eskubidea bermatzea.

- Zerbitzu publikoetan aplikatutako murrizketak itzultzea eta garatzea.

- Kontratu-diskriminaziorik eza bermatzea, sexuaren, jatorriaren, ideologiaren, sexu-identitatearen, dibertsitate funtzionalaren edo jardura ekonomikoaren arabera.

- Prekarizatzeko kontratu-formula oro kentzea (etxeko langileen araubide berezia, autonomo faltsuak, uberizazioa ...).

- Klausula sozialak ezartzea administrazioaren azpikontratetan.

- Lanera bizirik itzultzeko eskubidea. Lan-ikuskaritzako plantillak handitzea, Europar Batasuneko batez bestekoarekin homologatu arte, eta ekintza-plan erradikal bat ezartzea.

Eskubide sozialen bermea

- Legez eskubidea bermatzea mendetasun-egoeran dauden pertsona guztiek bermatuta izan dezaten zerbitzu publiko, unibertsal eta doako baten bidezko estaldura.

- DSBE eta JB ezartzea LGSren %100ean, LGSren %50eko igoerarekin bi pertsonako unitate konbentzionalen kasuan, eta %50eko gehikuntzarekin hiru kide edo gehiagoko unitateen kasuan.

- Alokairu sozialeko etxebizitza bat eskuratzeko eskubidea legez bermatzea, EHren Eskubide Sozialen Gutunean ezarritako baldintzetan.

Lan Harremanen eta Gizarte Babesaren Esparru propioa

- Euskal Herriko langileek pentsioen sistema publikoa eta pentsio duinak bermatzeko modurik onena erabakitzeko duten eskubidea.

- Gure lan-harremanen eredua eta negoziazio kolektiboko esparru propioa erabakitzeko eskubidea, inolako esku-sartzerik gabe.

- EAEko eta Nafarroako erakundeei eskatzea beren erantzukizunak beren gain har ditzatela eta bide horretan aurrera egiteko beharrezko neurriak har ditzatela, honako ekintza hauen bidez:

1. Eusko Jaurlaritzaren eta Nafarroako Gobernuaren aurrekontuen bidez 1.080 euroko gutxienerako pentsioa legez osatzea

2. Enplegu publikoari dagokionez (zuzena edo azpikontratatua): 1.200 euroko gutxienerako soldata eta 35 orduko gehieneko lanaldia ezartzea; lurraldeko sektoreko hitzarmena eta beste klausula sozial batzuk aplikatzeko bermea, gutxienez.

3. DSBeari eta etxebizitzarako eskubideari buruz LGSk sustatutako LIIa onartzea.

4. Soldata-arrakalaren, diskriminazioaren eta indarkeria matxistaren aurkako lege bat onartzea lan-arloan.

Halaber, EAEko eta Nafarroako patronalari exijitzen diogu uko egin diezaiotela lan baldintzen prekarizazioari, eta erantzun diezaietela agiri honetan jasotako lan aldarrikapenei.

Hori lortzeko, Araba, Bizkai, Gipuzkoa eta Nafarroako kaleak betetzeko deia egin dute, iragarritako mobilizazio orokorrean parte hartuz eta urtarilaren 30ean greba orokorra babestuz.

Euskal Herriko Pentsiodunen Mugimenduak adostutako mobilizazio planaren aurkezpena, 2019ko urriaren 22an Bilboko Udalaren eskaileretan emandako prentsurrekoan.

Gipuzkoako Pentsiodunen Kolektiboaren aurkezpena, 2020ko urtarrilaren 24ko prentsurrekoan, Gipuzkoako pentsiodunen kontzentrazioen gehiengoaren jarrera argitzeko. Greba Orokorreko egunerako

ARGAZKIAK

BMPen prentsaurrea, Urtarrilaren 30eko Greba Orokorrerako

Gipuzkoako lankideak sinadurak biltzen Lasarte-Orian 1080 euroko gutxieneko pentsioaren alde. 2016ko apirila

Arreta gehien piztu zuen karteletako bat CNTren hau izan zen.

Pensionista-plataformak izan ziren, baita COESPEko bertakoak ere, estatuko toki batzuetan, zalantzarik izan ez zutenak mobilizazioei eta Euskal Herriko Hg 30 E-ri babesa emateko.

**PLATAFORMA POR LA DEFENSA DE LAS PENSIONES
PÚBLICAS EN GRAN CANARIA**

Correo electrónico: plataformapensionesgc@gmail.com

móvil 669 959 340

Gran Canaria, a 16 de Enero de 2020

APOYO A LAS HUELGA EN EUSKAL HERRIA EL 30 DE ENERO

La ASAMBLEA GENERAL DEL LA PLATAFORMA POR LA DEFENSA DEL SISTEMA PÚBLICO DE PENSIONES EN GRAN CANARIA, manifestamos nuestro total apoyo a la Huelga General convocada por varios sindicatos en Euskal Herria y apoyada por nuestras compañeras y compañeros del Movimiento de Pensionistas de Euskal Herria para el 30 de Enero del 2020.

La Carta de los Derechos Sociales de Euskal Herria, que agrupa a organizaciones Sindicales y Colectivos Sociales como los compañeros y compañeras pensionistas, hace la llamada a movilizarse, para recuperar los derechos perdidos.

Como dice el propio Movimiento, ya ha pasado las promesas electorales, y esperar nos empobrece aún más. Las personas pensionistas disponemos cada vez de menos recursos y son cada vez más grande las necesidades. Las y los pensionistas de todo el Estado, debemos decir basta y hacer manifestaciones numerosas como las de Febrero y Marzo del 2018. Manifestaciones fuertes, para emplazar a los Sindicatos a convocar una Huelga General mantenida en el tiempo, en todo el Estado español.

Por eso, desde Gran Canaria decimos:

**GOBIERNE QUIEN GOBIERNE, LAS
PENSIONES SE DEFIENDEN**

Coordinadora Estatal por la Defensa del Sistema Público de Pensiones

A TODAS LAS PLATAFORMAS QUE FORMAMOS COESPE

Posicionamiento ante una convocatoria ajena a la defensa de las pensiones públicas

Como consecuencia de la convocatoria de huelga general en Euskadi y Navarra para el 30 de enero de 2020, esta Coordinadora Estatal hace las siguientes puntualizaciones:

COESPE es un movimiento social transversal, abierto a toda la ciudadanía del Estado, organizado en diferentes niveles territoriales, que gozan de absoluta independencia en sus respectivos espacios de actuación. Es un movimiento apartidista, pero no apolítico, pues desarrolla actividades orientadas a modificar las políticas sociales que corresponde negociar y aplicar a partidos, sindicatos e instituciones.

COESPE se rige por unas normas de funcionamiento que de forma individual y colectiva, a través de las plataformas territoriales, nos comprometimos a asumir. Entre esas normas está la autonomía de los territorios para decidir las movilizaciones que impulsan o apoyan en su propio ámbito.

COESPE nació para defender el Sistema Público de Pensiones a nivel estatal, de reparto, con caja común, solidario, interterritorial e intergeneracional.

El llamamiento a la huelga general del 30 de enero en Euskadi y Navarra no se corresponde con nuestros objetivos y principios. Ha sido promovida de forma unilateral, sin tener el apoyo de la mayoría de las asociaciones de pensionistas de esos territorios. Responde a los intereses del soberanismo que reclama un sistema propio de pensiones en un marco autónomo de relaciones laborales. La convocan ELA y LAB, sindicatos que negocian en las instituciones y empresas vascas las EPSV de empleo que compiten con las pensiones públicas. Es una proclama partidista, que favorece los intereses políticos de EH Bildu.

Por todo lo expresado anteriormente COESPE:

No participará en esa convocatoria de huelga general, por no ser de ámbito estatal.

En consecuencia, basándonos en el principio de autonomía territorial, respetamos y apoyamos la decisión de las plataformas y coordinadoras de COESPE Euskadi y Navarra que, de forma conjunta con la mayoría de las asociaciones de pensionistas de ambas comunidades, han decidido mantenerse al margen de una iniciativa que no comparten porque persigue objetivos ajenos a la causa de las pensiones públicas y del movimiento de pensionistas.

25 de diciembre de 2019

COMISIÓN DE PORTAVOCES

COMISIÓN DE ORGANIZACIÓN

coordinadora@coespe.info

www.coespe.info

<https://www.facebook.com/COESPE>

https://twitter.com/pensionazo_no

CCOO de Euskadi ante la convocatoria de huelga general sin fecha del año que viene

23 de octubre de 2019

Ante la convocatoria de movilizaciones presentadas en el día de hoy por ELA y LAB, usando el paraguas la *Carta de Derechos Sociales de Euskal Herria*, y que culminará en una huelga general sin fecha en la segunda quincena de enero del año que viene, CCOO de Euskadi quiere trasladar una serie de consideraciones:

Nos preocupa que la calendarización de la movilización propuesta, similar a la planteada en el día de ayer por el movimiento de pensionistas, responda a un interés evidente del sindicalismo nacionalista y excluyente por capitalizar una lucha, la lucha por la pensiones dignas, que ha tenido desde su origen una vocación de pluralidad y transversalidad que la propia convocatoria hace saltar por los aires.

El movimiento de pensionistas, del que formamos parte desde el principio, debe decidir, si va a seguir siendo un movimiento representativo de toda la sociedad vasca, o, sin embargo, se convierte en la muleta social del sindicalismo excluyente vasco o en el "brazo social pensionista" de determinadas opciones políticas en un contexto previsiblemente pre electoral.

Nuestro apoyo al movimiento de pensionistas seguirá intacto en la medida en que se mantenga su vocación de pluralidad.

En la convocatoria de esta mañana han prestado su apoyo de forma explícita colectivos sociales que trabajan a favor de las personas empobrecidas y que se han posicionado, junto con CCOO, en contra de, por ejemplo, la reforma de la RGI que está ahora mismo debatiéndose en el Parlamento Vasco. El pasado 17 de octubre, día internacional por la erradicación de la pobreza, confluimos con dichos movimientos en una movilización apoyada por CCOO y donde no estaba ni ELA ni LAB. Queremos recordar a estos colectivos que ni compartimos los intentos de exclusión protagonizados por ELA y LAB en convocatorias plurales, ni consideramos que su presencia acrítica en la convocatoria de hoy constituya una defensa de la pluralidad que sí han ejercido en otras ocasiones.

Finalmente, con respecto a los sindicatos convocantes, queremos hacer un llamamiento a la responsabilidad. Más allá del burdo intento de exclusión escondido tras una supuesta convocatoria plural avalada por la Carta, que no por repetido nos deja de sorprender, nos preocupa que organizaciones sindicales aliadas nuestras en las huelgas convocadas en conflictos como el metal de Bizkaia, o la enseñanza concertada o en el sector de campos y locales deportivos, usen precisamente un instrumento como la huelga, que sin el apoyo del sindicalismo confederal es "simbólica", para afianzar frentes excluyentes, identitarios y ajenos a la realidad de pluralidad social de un país que, afortunadamente, no es de un solo color.

Prentsa Oharra

UGT-Euskadi ni apoya ni
convoca la Huelga General
del 30 de enero de 2020

UGT Euskadik ez du babestu
ezta deitu ere 2020ko
urtarrilaren 30eko greba

HUELGA?

PARA QUÉ? CONTRA QUIÉN?

UGT Euskadi no quiere ser cómplice de la fractura y la división provocada por la convocatoria de huelga del 30 de enero de 2020, en un movimiento social como es el de los pensionistas de Euskadi, cuya gran virtud ha sido el respeto al carácter unitario, a su pluralidad y a su diversidad, por eso UGT Euskadi ha renunciado a su protagonismo y a sus siglas en una reivindicación justa y que afecta a todos los pensionistas, y en especial a las mujeres.

UGT Euskadi no comparte ni los contenidos ni el momento elegido para la convocatoria.

NACIONALIZAR LOS CONTENIDOS NOS DEBILITA

EDUKIAK NAZIONALIZATZEAK AHULDU EGITEN GAITU

La utilización de la huelga general es inadecuada, generalista y confusa. ¿Contra quién se dirige? Contra todos y contra todo. Para UGT Euskadi responde más a una estrategia sindical de confrontación política y de protagonismo exclusivo y excluyente, utilizando las reivindicaciones justas del movimiento de pensionistas y bajo el paraguas de la Carta de los derechos sociales para esconder sus siglas.

Cuando se quiere hacer de la diferencia sindical seña de identidad de un sindicalismo propio, se está cayendo en un corporativismo geográfico inútil, contraproducente y simbólico en la defensa de los trabajadores y trabajadoras vascas que dicen defender.

Quienes dicen que todos nuestros problemas se solucionan con la soberanía y con el marco propio de relaciones laborales queriendo poner "label vasco" a todos nuestros problemas, están contribuyendo al debilitamiento en la relación de fuerzas con los poderes públicos y económicos que nos imponen políticas de recortes sociales y laborales.

El problema de las pensiones no tiene solución vasca ni desde el punto de vista legislativo, ya que Euskadi no tiene competencias para poderlo regular ni reformar, ni desde el punto de vista económico, ya que el déficit de las pensiones en Euskadi se acerca a los 4.000 millones de euros, que viene a representar el 33 % del presupuesto de nuestra comunidad autónoma. La RGI en todo caso puede aliviar con sus limitaciones las bajas

2020ko urtarrilaren 19an CGT sindikatuaren komunikatu hau ere atera zen:

CGT-LKN ha apoyado y apoya las movilizaciones del movimiento de pensionistas, pero NO convoca H.G. del 30 de Enero. El Movimiento de Pensionistas (M.P.) No ha convocado la huelga General del 30 de Enero en Euskalherria, sino los sindicatos nacionalistas de la denominada Carta Social de E.H. (encabezados por ELA y LAB), con unas reivindicaciones cuya centralidad no la ocupan las reivindicaciones del M.P., sino las soberanistas en materia laboral y social, en contradicción con el M.P. que ha sido inclusivo, plural, autónomo e independiente y donde los acuerdos importantes se han tomado por consenso mayoritario, como soporte unitario del mismo.

El apoyo a esta H.G. tomado por mayoría en las coordinadoras del Movimiento de Pensionistas, ha supuesto una quiebra de la unidad del movimiento de pensionistas en E.H., que desde hace 2 años ha demostrado una gran capacidad de movilización y de fuerza popular en la defensa de un sistema público que garantice unas pensiones dignas.

Reivindicar el Marco propio de Relaciones Laborales y Protección Social así como el derecho a decidir como la manera de garantizar el sistema público de pensiones, son reivindicaciones propias de los sindicatos nacionalistas, ajenas a las reivindicaciones unitarias y consensuadas del Movimiento de Pensionistas.

Los convocantes de la Huelga General del 30 de Enero, se olvidan de la reivindicación del Movimiento de Pensionistas contra las bonificaciones fiscales a los planes privados de pensiones (EPSVs), en consonancia con los puestos que ocupan ELA y LAB (junto a CC.OO. y UGT) en las Juntas de Gobierno de las EPSVs (Geroa, Itzarri, Elkarkidetza, etc). Esto supone una pérdida de credibilidad en su discurso de lo «público» (ya que abre la vía de entrada a la banca, mutuas y fondos de inversión en este apetitoso campo), inaccesibles para las personas trabajadoras pobres y precarias.

Lo anterior constituye una flagrante contradicción con la reivindicación de una sistema público que garantice unas pensiones dignas, a no ser que lo que estén reivindicando ELA y LAB sea un sistema propio vasco de pensiones mixto. Cuestión nada aclarada en la convocatoria de la huelga general.

Primeros actos de la unidad de acción de Vitoria-Gasteiz en el año 2018

Gasteiz 2018ko urtarrila, Korreos plazan: %0,25ko igoerakin jasotako gutunak entregatuko dira Fátima Bañezi itzultzeko.

2016ko Irailak 2. 1080euroko Gutxiengo Pentsiorako
76.000 sinadurak entregatzen Legebiltzarean

Gaur lehen lerroan dauden pentsionista asko 2016an
Borroka honetan sartuta zeuden.

Urtarrilak 30eko goizeko mobilizazioak

SIGLAK

AAEE	Autonomia Erkidegoak
AEB	Ameriketako Estatu Batuak
BEF	Belaunaldien arteko Ekitate Factorea
BEG	Balore Erantsi goldina
BGAE	Borondatezko Gizarte-Aurreikuspeneko Erakundea
BPG mp	Barneko Produktu Gordina merkatu preziotan
COESPE	Coordinadora Estatal de Pensionistas
DSBE	Diru-sarrerak bermatzeko errenta
EAO	Estatuko Aurrekontu Orokorrak
EBZ	Europako Banku Zentrala
EEE	Emplegua Erregulatzeko Espedientea
EEGK	Europako Ekonomia eta Gizarte Komiteak
EIN	Estatistika Instituto Nazionale
ELGA	Ekonomia Lankidetzeta eta Garapenerako Antolakundea
ELZ-SAD	Etkez etxeko Laguntza Zerbitzua
EPO	Etxebizitzarako prestazio osagarri
EUSTAT	Euskal Estatistika Erakundea
GATT	Acuerdo General sobre Aranceles Aduaneros y Comercio (del inglés General Agreement on Tariffs and Trade)
ICO	Instituto de Credito Oficial
LGS	Lan-arteko Gutsiengo Soldata
LLEE	Lan Errentak
MB	Mundu Bankua
OME	Osasunaren Mundu Erakundea
PEPP	Pan European Pension Product
PPF	Pentsio Plan Funtsa
PSP	Pentsioen Sistema Publikoa
SZ	Sozietate Zerga
USG	Ustiapen Soberakin Gordina

BIBLIOGRAFÍA

- ARNSPERGER CH. –LARRÈRE C-LADRIÈREJ., *Trois essais sur l'éthique économique et sociale*, Paris, Imra, 2001
- AGUIRRE ORAA J. M., *Ética y emancipación. Exploraciones filosóficas*, Barcelona Anthropos 2015
- ARRANZ PEÑA; N., - CARRASCO F. y AA.VV., *Estructura Económica de España II*, Madrid, Editorial: Impresión Jakaryal, 1995
- CASTILLO J. J., «Trabajo del pasado trabajo del futuro», en *Sociología del Trabajo*, nº 34 (octubre de 1998),. Siglo XXI de España Editores, S.A. Madrid
- DRUCKER PETER F.,*La Sociedad Poscapitalista*, Ediciones Apóstrofe, Barcelona,1993
- FERNÁNDEZ DURÁN R., *La Quiebra del Capitalismo Global 2020-2030*, Ecologistas en Acción, Madrid, 2011
- HERNÁNDEZ ANDREU y AA. VV. *Crisis Económica Mundial y Tercer Mundo*”, Editorial Iepala, Madrid, 1988
- LADRIÈRE J. *L'éthique dans L'univers de la rationalité*, Namur-Quebec, Artel/Fides, 1997
- LÓPEZ PINTOR R., *Sociología Industrial*. Alianza Universidad Textos, Madrid, 1995, 3ª Edición
- MARX K., *Valor, precio y ganancia*. En castellano: *Salario precio y ganancia*: Ediciones Halcón, Madrid,1969
- MEES R., *Dinero para un mundo mejor*, Editorial Idea Studio, Madrid, 1999
- MACHÓN F., *Economía Teoría y Política* (3ª ed.), Ed. McGraw-Hill, Madrid, 1993
- MORIN E., *¿Hacia dónde va el mundo?* Madrid, Editorial Paidós, 2011
- NEFFA J. C. «Procesos de trabajo y acción sindical», en *Revista cuatrimestral de Sociología del Trabajo*, nº 18, 1993
- BECK U., *Una Europa alemana*: Editorial Paidós, Barcelona, 2012
- PEPP. Issue26- EPSC Strategic Notes- (European Political Strategy Center)